1964

Παιδεία 1964

Κυβέρνηση Παπανδρέου
Κ.-Τ. βουλευτής αντιπρ
Διαφωνία με Παπα
νούτσο κορίας για
τη καταφορά του Α. Ελλ

ΟΔΗΓΙΑΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΝ ΚΑΙ ΚΡΙΣΙΝ ΤΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΜΟΡΦΗ

Α. Γ Λ Ω Σ Σ Α.

Ι. Γενικαί ὁδηγίαι:

Ι.Ἡ γλῶσσα τῆς ἐκθέσεως δύναται νά εἶναι ἁπλῆ καθαρεύουσα ἤ δημοτική.

2.Θά ἐκτιμηθοῦν ὡς προσόντα τῆς ἐκθέσεως α/Ἡ γλωσσική ὁμοιομορφία (Ἑνότης μορφῆς καί συνέπεια εἰς τούς κανόνας).β/Ἡ γλωσσική ἀκριβολογία καί σαφήνεια.

3.Θά καταλογισθοῦν ὡς μειονεκτήματα α/Ἡ γλωσσική ἀνομοιομορφία(Ἀνάμειξις στοιχείων τῆς καθαρευούσης καί τῆς δημοτικῆς).Ὁ καταλογισμός θά εἶναι ἐπιεικής.β/Ἡ ἀκυρολογία καί ἡ ἀσάφεια.

ΙΙ.Εἰδικαί ὁδηγίαι:

Ι."Εκθεσις εἰς ἁπλῆν καθαρεύουσαν.Ἀνοχή α/τῆς χρήσεως τοῦ ὀξυτόνου μορίου πού ἀντί ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας.β/τῆς χρήσεως τοῦ ἀναυξήτου τῶν ἱστορικῶν χρόνων εἰς τά μετά προθέσεων παρασύνθετα (π.χ.ἀντιμετώπισα). γ/Τῆς χρήσεως τῶν μέ καί ἀπό μετ'αἰτιατικῆς,ἀντί τῶν μετά καί ἀπό μετά γενικῆς.

ΙΙ.2."Εκθεσις εἰς δημοτικήν.Δυνατή α/ ἡ χρῆσις τύπων ὡς ἔχομε καί ἔχουμε.β/Ἡ γραφή τῆς γενικῆς τῶν θηλυκῶν εἰς -εως καί εἰς ης (π.χ. τῆς πόλεως καί τῆς πόλης).

Β΄. Ο Ρ Θ Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α. Ι. Γενικαί ὁδηγίαι.

Ι.Θά ἐκτιμηθῇ ἡ ἱκανότης τοῦ ὑποψηφίου εἰς τό"ὀρθογραφεῖν".Τοῦτο ὅμως δέν σημαίνει,ὅτι ἡ ἱκανότης εἰς τό ὀρθογραφεῖν ὑποψηφίου,τοῦ ὁποίου ἡ ἔκθεσις εἶναι πτωχή εἰς ἰδέας ἤ ἔχει ἄλλα σοβαρά μειονεκτήματα,θά βαρύνῃ πολύ κατά τήν κρίσιν καί βαθμολόγησιν.Ἀντιστρόφως,πρέπει νά εἶναι ἐπιεικής ἡ κρίσις ἐκθέσεως,ἡ ὁποία παρουσιάζει ἀξιολόγους ἀρετάς,ὑστερεῖ ὅμως εἰς τήν ὀρθογραφίαν.

./.

2.Ἡ ὀρθογραφία θά κριθῇ ὄχι τόσον ἀπό τήν ποσότητα,ὅσον ἀπό τήν ποιότητα τῶν σφαλμάτων.Οὕτω θά καταλογισθοῦν τά ὀρθογραφικά σφάλματα εἰς τάς καταλήξεις τῶν ὀνομάτων καί τῶν ρημάτων,εἰς τούς κανόνας τοῦ τονισμοῦ καί γενικῶς εἰς τήν μή ἐφαρμογήν βασικῶν κανόνων τῆς Γραμματικῆς.

Ὀρθογραφικά σφάλματα εἰς τό πρό τῆς ληγούσης μέρος τῆς λέξεως,μή ὑπαγόμενα εἰς κανόνας,πρέπει νά κριθοῦν μέ ἐπιείκειαν,ἐκτός ἐάν πρόκειται περί λέξεων συχνῆς χρήσεως.

II.Εἰδικαί ὁδηγίαι.

α/"Ἐκθεσις εἰς ἁπλῆν καθαρεύουσαν:Δέν θά ληφθῇ ὑπ'ὄψιν ἡ παράλειψις τῆς ὑπογεγραμμένης εἰς τάς καταλήξεις τῶν ρημάτων.

β/"Ἐκθεσις εἰς δημοτικήν.I.Ἐπειδή εἰδικαί ὁδηγίαι διά τήν ὀρθογραφίαν τῆς δημοτικῆς θά κατελάμβανον μεγάλην ἔκτασιν,ἡ Ἐπιτροπή παραπέμπει εἰς τό βιβλίον:Μανόλη Τριανταφυλλίδη,"Μικρή Νεοελληνική Γραμματική",Ἀθήναι,1949.Ὁ βαθμολογητής,ἐάν δέν ἔχῃ χρόνον νά μελετήσῃ ὁλόκληρον τό βιβλίον,ὀφείλει νά μελετήσῃ ἀπαραιτήτως τάς παραγράφους μέ τήν ἔνδειξιν ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ καί νά λάβῃ ὑπ'ὄψιν τούς σχετικούς κανόνας κατά τήν διόρθωσιν καί κρίσιν,ἐκτιμῶν κατά περιπτώσεις τήν σοβαρότητα ἤ μή τῶν σφαλμάτων.

2.Δέν θά καταλογισθῇ ὡς σφάλμα ἡ γραφή τῆς καταλήξεως τῶν ρημάτων μέ η ἤ ει ἤ η,μέ -ομε ἤ ωμε,ὅταν προηγοῦνται νά,θά,ἄν,ὅταν κλπ.

Γ'ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΙΣ.

Κατά κανόνα οἱ ὑποψήφιοι διατάσσουν τήν ὕλην τῆς ἐκθέσεώς των εἰς πρόλογον,κύριον μέρος καί ἐπίλογον.

I.Ὁ ὑποψήφιος εἶναι ἐλεύθερος νά παρεκκλίνῃ ἀπό τόν κανόνα καί νά διατάξῃ τήν ὕλην τῆς ἐκθέσεώς του κατά τρόπον προσωπικόν.Εἰς τήν περίπτωσιν αὐτήν θά ἐκτιμηθῇ ἡ ἐπιτυχία ἤ ἡ ἀποτυχία τῆς παρεκκλίσεως ἀπό τόν κανόνα καί ἰδιαιτέρως ἡ ἐπιτυχής πρωτοτυπία.

./.

2.Διά τούς ὑποψηφίους,οἱ ὁποῖοι θά ἀκολουθήσουν τόν κανόνα,βασική ἀπαίτησις θά εἶναι ἡ συμμετρία,δηλ.ἡ ἀνάλογος ἔκτασις ἑκάστου τῶν τριῶν μετρῶν.

3.Θά καταλογισθῇ ὡς μειονέκτημα ὁ δυσανάλογος εἰς ἔκτασιν πρόλογος ἤ ἐπίλογος.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ-ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΔΟΜΗ

I.Βασική ἀπαίτησις:'Ορθαί ἰδέαι,λογική διάταξις αὐτῶν,ἀκριβής καί σαφής διατύπωσις.

2.Θά ἐκτιμηθοῦν ὡς πλεονεκτήματα τῆς ἐκθέσεως:α/'Η ἀκριβής σύλληψις τοῦ θέματος καί ἰδιαιτέρως ἡ κίνησις τοῦ ὑποψηφίου εἰς τό κέντρον τοῦ κύκλου,τόν ὁποῖον διαγράφει τό θέμα.β/'Η συγκεντρωτική παράθεσις τῶν νοημάτων δηλ.ἡ σύγκλισις καί ἀναφορά των εἰς τόν κεντρικόν πυρῆνα τοῦ θέματος.γ/'Η λογική διάταξις τῶν ἰδεῶν καί ἡ ὀργανική σχέσις καί σύνδεσις τῶν τμημάτων (μικρῶν ἑνοτήτων) τοῦ κυρίου μέρους.δ/'Ο ἐπιτυχής πρόλογος καί ἐπίλογος,ὡς καί ἡ ὁμαλή καί ὀργανική μετάβασις ἀπό τοῦ προλόγου εἰς τό κύριον μέρος καί ἀπό τοῦ κυρίου μέρους εἰς τόν ἐπίλογον.

ε/'Η πληρότης καί ἡ πειστικότης τῶν(ἀποδεικτικῶν)ἐπιχειρημάτων,ὡς καί ἡ κλιμακωτή κατ'ἀνιοῦσαν προβολή αὐτῶν.στ/'Η ὀρθή κρίσις(ἀποτίμησις) καί ἀξιολόγησις τῶν νοημάτων τοῦ θέματος.ζ/'Η ὀρθή σύνταξις καί ἡ ἀκριβής καί σαφής ἔκφρασις.η/'Η ὀρθή στίξις(κόμμα,ἄνω καί τελεία στιγμή).

3.Θά καταλογισθῇ ὡς ἀπαράδεκτον σφάλμα ἡ ὁλική παρανόησις τοῦ θέματος,ἔστω καί ἄν κατά τά ἄλλα ἡ ἔκθεσις εἶναι ἀρίστη.

4.Θά καταλογισθοῦν ὡς σοβαρά μειονεκτήματα:α/'Η μερική παρανόησις τοῦ θέματος,ὡς καί τά τυχόν ἐκτός θέματος μέρη τῆς ἐκθέσεως,β/'Η κίνησις τοῦ ὑποψηφίου εἰς τήν περιφέρειαν τοῦ κύκλου,τόν ὁποῖον διαγράφει τό θέμα.γ/'Η μή πλήρωσις τῶν ἀπαιτήσεων β,γ,στ καί ζ τῆς παραγράφου 2.

./.

5.Θά καταλογισθοῦν ὡς μειονεκτήματα:α/Οἱ πλατειασμοί,οἱ πλεονασμοί,ἡ ἀοριστολογία,αἱ ὡραῖαι ἀλλά κεναί περιεχομένου φράσεις (κενολογία) καί ἡ συχνή ἐπαναφορά τῶν αὐτῶν νοημάτων μέ τό αὐτό ἤ διάφορον γλωσσικόν ἔνδυμα.

β/Ἡ μή πλήρωσις τῶν ἀπαιτήσεων δ καί η τῆς παραγράφου 2.

6.Ὁ μή χωρισμός τοῦ σώματος τῆς ἐκθέσεως εἰς παραγράφους ἀποτελεῖ μειονέκτημα,τό ὁποῖον ὅμως δέν πρέπει νά καταλογισθῇ,διότι τό θέμα τοῦτο συνήθως δέν διδάσκεται εἰς τά γυμνάσια.Ὁ ὀρθός ὅμως χωρισμός εἰς παραγράφους πρέπει νά ἐκτιμηθῇ θετικῶς.

ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ

Παραθέτομεν τό ἄρθρον 12 τοῦ Δ/τος περί εἰσιτηρίων διαγωνισμῶν: "Θεμελιώδεις ἀπαιτήσεις πρός ἐπιτυχίαν ἐν τῇ ἐκθέσει εἶναι λογική διάταξις τῶν ἰδεῶν καί σαφήνεια κατά τήν διατύπωσιν αὐτῶν.Διά τῆς ἐκθέσεως δέν ἀποσκοπεῖται μόνον ἡ διαπίστωσις γνώσεων κατά τήν διαπραγμάτευσιν τοῦ δοθέντος θέματος,ἀλλά κυρίως ἡ διαπίστωσις τῆς ἱκανότητος τοῦ λογικῶς διανοεῖσθαι καί τῆς δεξιότητος εἰς τό ὀρθῶς ἐκφράζεσθαι καί τό ὀρθογραφεῖν".

ΟΔΗΓΙΑΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΝ ΚΑΙ ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΣΙΝ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ ΙΔΕΩΝ

ΤΕΧΝΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Ι.Ἡ διόρθωσις καί ἡ βαθμολόγησις θά γίνῃ ὑπό δύο βαθμολογητῶν.Ἕκαστος θά διορθώσῃ καί θά βαθμολογήσῃ πεντακόσια γραπτά δοκίμια,τά ὁποῖα ὀφείλει νά παραδώσῃ ἐντός δεκαημέρου ἀπό τῆς παραλαβῆς.

2.Ἡ διόρθωσις ὑπό τοῦ πρώτου βαθμολογητοῦ θά γίνῃ διά μικρᾶς ἤ μεγαλυτέρας (ἀναλόγως τοῦ σφάλματος)εὐθείας γραμμῆς ἐρυθροῦ χρώματος ἀκριβῶς κάτωθεν ἑκάστου σφάλματος.Ἡ ἐπισήμανσις τῶν παραλείψεων θά γίνῃ διά μικρῶν σταυρῶν.Ἐπισήμανσις τῶν σφαλμάτων μέ λοξάς ἤ καθέτους γραμμάς καί δή μεγάλας,δέν πρέπει νά γίνῃ.

./.

3.Ὁ πρῶτος τῶν βαθμολογητῶν θά σημειώσῃ τόν βαθμόν ἑκάστου δοκιμίου εἰς εἰδικόν ἐπί τοῦ γραπτοῦ τετραγωνίδιον,τό ὁποῖον θά καλύψῃ ὁ ἴδιος δι'εἰδικοῦ καλύμματος.

4.Τά αὐτά δοκίμια θά μελετήσῃ καί θά βαθμολογήσῃ καί δεύτερος βαθμολογητής.Οὗτος θά σημειώσῃ διά πρασίνου χρώματος κατά τόν αὐτόν,ὡς ἄνω,τρόπον τάς τυχόν κατά τήν διόρθωσιν παραλείψεις τοῦ πρώτου.Προσέτι κάτωθεν τῆς ἐρυθρᾶς γραμμῆς ἤ τοῦ σταυροῦ τοῦ πρώτου βαθμολογητοῦ, ἤ,ἐν ἀνάγκῃ,διά παραπομπῆς εἰς τό περιθώριον,θά σημειώσῃ διά πρασίνου χρώματος τάς τυχόν διαφοράς ἤ διαφωνίας του πρός τήν ὑπό τοῦ πρώτου τῶν βαθμολογητῶν γενομένην διόρθωσιν.Τόν βαθμόν ὁ δεύτερος βαθμολογητής θά σημειώσῃ εἰς ἕτερον,μή καλυπτόμενον τετραγωνίδιον.

5.Ἡ ἐπίδοσις τῶν ἐξεταζομένων βαθμολογεῖται ὑπό ἑκάστου τῶν βαθμολογητῶν εἰς ἀκεραίους ἀριθμούς ἐπί κλίμακος 0-20.

6.Μετά τό πέρας τῆς βαθμολογήσεως ἕκαστος βαθμολογητής πρέπει νά ἐλέγξῃ συγκριτικῶς τήν βαθμολογίαν τῶν γραπτῶν,τά ὁποῖα ἔχει βαθμολογήσει μέ ὁριακούς βαθμούς.Ὡς ὁριακοί βαθμοί θά θεωρηθοῦν τό 9,τό 10 καί ὁ ἀνώτατος.Δηλ.θά ἐλέγξῃ συγκριτικῶς ὅλα τά γραπτά μέ βαθμόν 10,ὅλα μέ βαθμόν 9 καί ὅλα μέ τόν ἀνώτατον.Μόνον μετά τό πέρας τοῦ ἐλέγχου τούτου ὁ πρῶτος βαθμολογητής θά καλύψῃ τόν βαθμόν κατά τά ἀνωτέρω.

ΟΔΗΓΙΑΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΝ ΚΑΙ ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΣΙΝ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ ΙΔΕΩΝ.

Ὁμάς Τρίτη

Κληρωθέν θέμα:'Ελέχθη ὅτι δέν ὑπάρχει μεγαλυτέρα εὐχαρίστησις ἀπό ἐκείνην,τήν ὁποίαν χαρίζει ἡ δημιουργικότης.Δικαιολογήσατε αὐτήν τήν γνώμην.

Ι.Ἡ λέξις δημιουργικότης πρέπει νά ἑρμηνευθῇ ὡς ἡ ἱκανότης τοῦ δημιουργεῖν.Ἡ ἱκανότης αὕτη δέν δύναται καί δέν πρέπει νά νοηθῇ ὡς δύ-

./.

ναμις ἀδρανοῦσα,ἀλλ'ὡς δύναμις,ἡ ὁποία ἐκδηλώνεται καί μεταβάλλεται εἰς δημιουργικήν πρᾶξιν.Οὕτω ἀπό τήν δημιουργικότητα μεταβαίνομεν εἰς τήν δημιουργίαν.'Εάν ἕνας ὑποψήφιος δώσῃ εἰς τήν ἔννοιαν τῆς δημιουργικότητος τήν σημασίαν τῆς ἱκανότητος τοῦ δημιουργεῖν ὡς γνωρίσματος μιᾶς προσωπικότητος καί θεμελιώσῃ τάς κρίσεις του ἐπί τῆς ἑρμηνείας του ταύτης,καί ἡ ἄποψίς αὕτη δύναται νά θεωρηθῇ ὀρθή.

2.'Η δημιουργικότης πραγματώνεται εἰς πλείστας καί ποικίλας ἐκδηλώσεις τοῦ θεωρητικοῦ καί τοῦ πρακτικοῦ βίου,μέ ἀποτέλεσμα τήν δημιουργίαν ἔργων μικρῶν καί ἔργων μεγάλων.

3.Κατά ταῦτα βασικαί ἔννοιαι τοῦ θέματος εἶναι τό"δημιουργεῖν-κατασκευάζειν καί εὐχαριστεῖσθαι(χαίρειν".Τό θέμα ὅμως ἔχει καί ἄλλην βασικήν ἔννοιαν:Τήν διαβάθμισιν τῆς εὐχαριστήσεως (χαρᾶς),τήν ὁποίαν χαρίζει ἡ δημιουργία.

4.'Ο ὑποψήφιος,ἀναπτύσσων τό θέμα πρέπει:Νά δικαιολογήσῃ διατί ἡ ἐκ τῆς δημιουργίας πηγάζουσα εὐχαρίστησις διαβαθμίζεται ὡς "ἡ μεγαλυτέρα". 'Η δικαιολόγησις ἐπιβάλλει συγκριτικήν κυρίως διαπραγμάτευσιν τοῦ θέματος.Καί πᾶς ἄλλος τρόπος διαπραγματεύσεως ἄγων εἰς τό αὐτό συμπέρασμά,εἶναι ὀρθός.

5.'Εάν ὁ ὑποψήφιος προσπαθήσῃ νά δικαιολογήσῃ διατί ἡ δημιουργία ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τήν εὐχαρίστησιν ἁπλῶς (ὄχι τήν μεγαλυτέραν)καί ἔπειτα προχωρήσῃ εἰς τήν διαβάθμισιν τῆς εὐχαριστήσεως,τοῦτο ἐπίσης εἶναι ὀρθόν.

ΕΠΙΣΗΜΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 35 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Η΄ - ΣΥΝΟΔΟΣ Α΄

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΚΓ΄

Πέμπτη 27 Αὐγούστου 1964

Ὥραν 7 μ.μ., ὁ Πρόεδρος κ. Γ. Ἀθανασιάδης - Νόβας, ἀνελθὼν ἐπὶ τῆς ἕδρας, κηρύσσει τὴν ἔναρξιν τῆς συνεδριάσεως, τῆς Ἐπιτροπῆς εὑρισκομένης ἐν ἀπαρτίᾳ, καθ' ὅσον παρίστανται ἐκ μὲν τῶν τακτικῶν μελῶν οἱ κ.κ.:

Ἀθανασιάδης - Νόβας Γεώργιος, Μπακλατζῆς Ἐμμανουήλ, Πετραλιᾶς Ἀντώνιος, Μαυρίδης Ἀθανάσιος, Ἀλαβᾶνος Νικόλαος, Ἀνδρεάδης Θωμᾶς, Ἀντωνίου Ἀπόστολος, Ἀποστολάκος Χρῆστος, Λαμπριανὸς Γεώργιος, Αὐγερινός Νάκης, Θεοχαρίδης Δημοσθένης, Τσιριμῶκος Ἰωάννης, Γραμματίδης Χρῆστος, Κοντομάρης Σπυρίδων, Πλεύρης Τηλέμαχος, Καραγκιώζης Γεώργιος, Ἰντζὲς Βασίλειος, Χλουβεράκης Μιχαήλ, Ἀντωνιάδης Δημήτριος, Κεφαλληνὸς Τόλμποτ, Μαῦρος Φίλιππος, Νικολαΐδης Σταῦρος, Παπαγεωργίου Ἰωάννης, Παπαδημητρίου Γεώργιος, Παπαλαζάρου Ζήσης, Πετρόπουλος Κωνσταντῖνος, Σαββόπουλος Εὐάγγελος, Σπανορρήγας Ἀλέξανδρος, Στεφανάκης Κωνσταντῖνος, Πέτσος Εὐάγγελος, Ζαΐμης Φωκίων, Κωτιάδης Στυλιανός, Βενέτης Κων)νος, Βογιατζῆς Γεώργιος, Κακκαρᾶς Ἀντώνιος, Καλλίας Κων)τῖνος, Πολυζωγόπουλος Σταῦρος, Κιτσίδης Χρῆστος, Λύχνος Γεράσιμος, Μανέντης Διονύσιος, Περρωτῆς Ἀριστομένης, Κλῆς Παναγιώτης, Κανελλόπουλος Παναγιώτης, Τσαλδάρης Ἀθανάσιος, Τσακιρίδης Παῦλος, Τσάτσος Κωνσταντῖνος, Φιλιππίδης Ἀθανάσιος, Φράγκος Ἀναστάσιος, Χατζηδημητρίου Δημήτριος, Ἐφραιμίδης Βασίλειος, Ἠλιόπουλος Σταῦρος, Θεοδωράκης Μιχαήλ, Καραγιώργη Μαρία, Μιχαηλίδης Τριαντάφυλλος, Πιπιλῆς Χρῆστος.

Ἐκ δὲ τῶν ἀναπληρωματικῶν οἱ κ.κ.:

Ἀλευρᾶς Ἰωάννης, Παπαδημητρίου Δημήτριος, Ἄρχος Δημήτριος, Διαμαντίδης Δημήτριος, Κοθρῆς Ἐμμανουήλ, Κατριβᾶνος Ἠλίας, Χασαπίδης Ἀστέριος, Λαγάκος Λεωνίδας, Μυλωνᾶς Διονύσιος, Παπαδόπουλος Φιλοκτήμων, Λαζαρίδης Γεώργιος, Τσαπάρας Στέφανος, Σακελλαρίου Ἰωάννης, Σπηλιωτόπουλος Ἰωάννης, Τζίζης Ἀντώνιος, Ξυλούρης Μενέλαος, Ἀθανασιάδης Σταῦρος, Μανιαδάκης Κων)νος, Εὐταξίας Λάμπρος, Ἰωάννου Δημήτριος, Κωνσταντινίδης Ἀθανάσιος, Παπαλουκᾶς Ἀχιλλεύς, Περτσινίδης Σωφρόνιος, Στεφανόπουλος Κων)νος, Χασὰν Ὀγλοῦ Γιουσούφ, Καλαντζάκος Ἀριστείδης, Πανάγος Γεώργιος, Παπανικολάου Δημήτριος, Χασὰν Χατίπογλου.

Πρόεδρος. Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἀνακοινώσω εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν ὅτι, δι' ἀποφάσεως ἡμῶν, ἐπηνέχθησαν αἱ κάτωθι μεταβολαί:

1) Ἀντικαθίστανται: Α) Τὰ τακτικὰ μέλη αὐτῆς βουλευταὶ κ.κ.: Α. Καραμανλῆς, Χ. Ἐρμείδης, Κ. Βενέτης, Α. Φράγκος, Δ. Βρανόπουλος, Α. Γκελεστάθης, Κ. Στεφανόπουλος, Λ. Εὐταξίας, Δ. Θανόπουλος, Κ. Τριπούπης, Δ. Ἰωάννου, Π. Κανελλόπουλος, Δ. Χατζηδημητρίου, Ε. Κεφαλογιάννης, Α. Παπαλουκᾶς, Σ. Κωτιάδης, Γ. Λύχνος, Γ. Σταμάτης, Λ. Μπουρνιᾶς καὶ Ν. Ἀναγνωστόπουλος διὰ τῶν βουλευτῶν κ.κ.: Γ. Ἀνδρεάδη, Κ. Βενέτη, Γ. Βογιατζῆ, Α. Κακκαρᾶ, Κ. Καλλία, Χ. Κανδυλλιάρη, Χ. Κιτσίδη, Γ. Λύχνου, Δ. Μανέντη, Α. Περρωτῆ, Π. Κλῆ, Γ. Σταμάτη, Κ. Τρικούπη, Α. Τσαλδάρη, Χ. Τσαντούλα, Π. Τσακιρίδη, Κ. Τσάτσου, Α. Φιλιππίδη, Α. Φράγκου καὶ Δ. Χατζηδημητρίου. Β) Τὰ ἀναπληρωματικὰ μέλη αὐτῆς βουλευταὶ κ.κ.: Σ. Ἀθανασιάδης, Δ. Γρίβας, Μ. Μυριδάκης, Α. Γκίλλας, Χ. Κιτσίδης, Δ. Καρατζένης, Κ. Μανιαδάκης, Κ. Παπαδόπουλος, Η. Παπαηλιοῦ καὶ Α. Τσαλδάρης, διὰ τῶν βουλευτῶν κ.κ.: Α. Βογιατζῆ, Σ. Ἑλαφροῦ, Λ. Εὐταξία, Δ. Ἰωάννου, Α. Κωνσταντινίδη, Α. Παπαλουκᾶ, Σ. Περτσινίδη, Κ. Στεφανοπούλου, Χασὰν Ὀγλοῦ Γιουσούφ καὶ Α. Καλαντζάκου.

2) Ἀντικαθίστανται τὰ τακτικὰ μέλη αὐτῆς βουλευταὶ κ.κ. Α. Μπριλλάκης καὶ Δ. Παπανικολάου, διὰ τῶν βουλευτῶν κ.κ. Μ. Θεοδωράκη καὶ Μαρίας Καραγιώργη.

3) Ἀντικαθίστανται τὰ ἀναπληρωματικὰ μέλη αὐτῆς βουλευταὶ κ.κ.: Δ. Στρατῆς καὶ Ι. Παπαδημητρίου διὰ τῶν βουλευτῶν κ.κ. Γ. Πανάγου καὶ Δ. Παπανικολάου.

4) Ἀντικαθίστανται τὰ τακτικὰ μέλη αὐτῆς βουλευταὶ κ.κ. Εὐάγγ. Ἀνερούσης καὶ Ν. Στειρόπουλος διὰ τῶν βουλευτῶν κ.κ. Τρ. Μιχαηλίδη καὶ Χ. Πιπιλῆ.

5) Ἀντικαθίσταται τὸ ἀναπληρωματικὸν μέλος βουλευτὴς κ. Γ. Γραφάκος διὰ τοῦ βουλευτοῦ κ. Χασὰν Χατίπογλου.

6) Ἀντικαθίσταται προσωρινῶς τὸ τακτικὸν μέλος αὐτῆς βουλευτὴς κ. Γ. Ἀνδρεάδης διὰ τοῦ βουλευτοῦ κ. Σ. Κωτιάδη.

7) Ἀντικαθίστανται τὰ τακτικὰ μέλη αὐτῆς βουλευταὶ κ.κ. Α. Βγενόπουλος καὶ Γ. Στεφανόπουλος διὰ τῶν βουλευτῶν κ.κ. Νάκη Αὐγερινοῦ καὶ Ε. Πέτσου.

8) Ἀντικαθίσταται τὸ ἀναπληρωματικὸν μέλος αὐτῆς βουλευτὴς κ. Ν. Παπαηλίας διὰ τοῦ βουλευτοῦ κ. Γ. Λαζαρίδη.

9) Ἀντικαθίσταται τὸ τακτικὸν μέλος αὐτῆς βουλευτὴς κ. Α. Βερνίκος διὰ τοῦ βουλευτοῦ κ. Β. Ἰντζέ.

10) Ἀντικαθίστανται τὰ ἀναπληρωματικὰ μέλη αὐτῆς βουλευταὶ κ.κ. Α. Βογιατζῆς καὶ Σ. Ἑλαφρὸς διὰ τῶν βουλευτῶν κ.κ. Σ. Ἀθανασιάδη καὶ κ. Κ. Μανιαδάκη.

11) Ἀντικαθίσταται τὸ τακτικὸν μέλος αὐτῆς βουλευτὴς κ. Κ. Τρικούπης διὰ τοῦ βουλευτοῦ κ. Π. Κανελλοπούλου.

12) Ἀντικαθίσταται τὸ τακτικὸν μέλος αὐτῆς βουλευτὴς κ. Χρ. Κανδυλλιάρης διὰ τοῦ βουλευτοῦ κ. Σ. Πολυζωγοπούλου.

Ἐπίσης ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἀνακοινώσω εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τὴν κατωτέρω ἐπιστολὴν τοῦ συναδέλφου κ. Α. Βγενοπούλου:

Π ρ ὸ ς
Τὸν ἀξιότιμον κ. Πρόεδρον τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων
Ἐ ν τ α ῦ θ α

Ἀναλαμβάνων τὰ καθήκοντα τοῦ Διοικητοῦ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, δηλῶ ὅτι παραιτοῦμαι τοῦ ἀξιώματός μου, ὡς βουλευτοῦ τῆς ἐκλογικῆς περιφερείας τοῦ Νομοῦ Ἀχαΐας.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 26 Αὐγούστου 1964

Μετὰ τιμῆς
ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΒΓΕΝΟΠΟΥΛΟΣ
Βουλευτὴς Ἀχαΐας

Ὡσαύτως ἀνακοινῶ εἰς τὴν Ἐπιτροπήν, ὅτι οἱ κ.κ. Σ. Κωστόπουλος (Ὑπ. Ἐξωτερικῶν) καὶ Κ. Μητσοτάκης (Ὑπ. Οἰκονομικῶν) καταθέτουσι σχέδιον Ν. Δ. «περὶ κυρώσεως τῆς μεταξὺ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας συμβάσεως περὶ Γερμανικῶν Στρατιωτικῶν Κοιμητηρίων ἐν Ἑλλάδι, εἰς ὃ ὁρίζονται εἰσηγηταὶ οἱ κ.κ. Ζ. Παπαλαζάρου καὶ Α. Κακκαρᾶς.

Ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς συνεδριάσεως 25ης Αὐγούστου 1964, τῶν τοιούτων τῆς συνεδριάσεως τῆς 26ης Αὐγούστου ἐπικυρωθέντων ὑπ' εὐθύνῃ τοῦ Προεδρείου.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Εἰσερχόμεθα εἰς τὴν
ΗΜΕΡΗΣΙΑΝ ΔΙΑΤΑΞΙΝ

Ἐφ' ἅπαξ συζήτησις ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ἄρθρων καὶ τοῦ συνόλου τοῦ σχεδίου Ν. Δ. «περὶ συμπληρώσεως διατάξεων τοῦ Δημοτικοῦ καὶ Κοινοτικοῦ Κώδικος».

Π ο λ λ ο ὶ Β ο υ λ ε υ τ α ί. Δεκτόν, δεκτόν.

Ἐπομένως ἐγένετο δεκτὸν εἰς ἐφ' ἅπαξ συζήτησιν, κατ' ἀρχήν, ἄρθρον καὶ σύνολον τὸ σχέδιον Ν. Δ. «περὶ συμπληρώσεως διατάξεων τοῦ Δημοτικοῦ καὶ Κοινοτικοῦ Κώδικος», ἔχον οὕτω:

Περὶ συμπληρώσεως διατάξεων τοῦ δημοτικοῦ καὶ κοινοτικοῦ κώδικος.

Ἄρθρον μόνον.

1. Ἐν τέλει τῆς παραγράφου 3 τοῦ ἄρθρου 76 τοῦ Δημοτικοῦ καὶ Κοινοτικοῦ Κώδικος ὡς τοῦτο ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 12 τοῦ Νόμου 3938)1959, προστίθεται ἐδάφιον ἔχον οὕτω:

«Πέντε δὲ ἡμέρας πρὸ τῆς ὁρισθείσης διὰ τὴν ἐπαναληπτικὴν ψηφοφορίαν, τὸ ἁρμόδιον Δικαστήριον προβαίνει ἐκ νέου εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τῶν λαβόντων μέρος εἰς τὴν πρώτην ψηφοφορίαν συνδυασμῶν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προσαχθέντων κατὰ τὴν ἀρχικὴν ἀνακήρυξιν τῶν συνδυασμῶν τούτων ἢ τῶν προσαχθησομένων κατὰ τὸ ἄρθρον 47 παρ. 3, μέχρι καὶ τῆς προτεραίας τῆς ἡμέρας τῆς νέας ταύτης ἀνακηρύξεως, νομίμων στοιχείων».

2. Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος ἄρθρου ἄρχεται ἀφ' ἧς ἤρξατο ἰσχύων ὁ ν. 4337)1964.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Ἐφ' ἅπαξ συζήτησις ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, τῶν ἄρθρων καὶ τοῦ συνόλου τοῦ σχεδίου Ν.Δ. «περὶ ὀργανώσεως καὶ διοικήσεως τῆς Γενικῆς (Στοιχειώδους καὶ Μέσης) ἐκπαιδεύσεως».

Ὁ Εἰσηγητὴς τῆς πλειοψηφίας κ. Ν. Ἀλαβάνος, ἔχει τὸν λόγον.

Ν. Ἀ λ α β ά ν ο ς. Κύριοι βουλευταί, ἡ Ἕνωσις Κέντρου συνεπὴς πρὸς τὰς δημοκρατικὰς ἐπαγγελίας της, καθιστᾷ κοινωνὸν τῶν σκέψεών της καὶ τῶν ἀποφάσεών της ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ Κυβερνητικοῦ ἔργου, τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν. Οὐδέποτε κατὰ τὸ παρελθὸν ὑπῆρξε τοιαύτη στενὴ ἐπαφὴ ἐντολοδόχου Κυβερνήσεως καὶ ἐντολέως λαοῦ. Ἡ Ἕνωσις Κέντρου δὲν αἰφνιδιάζει τὸν λαόν, τὸν προειδοποιεῖ διὰ τὰ μέτρα τὰ ὁποῖα λαμβάνει, μελετᾷ τὰς παρατηρήσεις, ἀποφασίζει καὶ κατὰ συχνὰ διαστήματα λογοδοτεῖ. Οὕτω καὶ εἰς τὸν τομέα τοῦ νομοθετικοῦ της ἔργου, ἀντὶ τοῦ ψιθύρου, προτιμᾷ πάντοτε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος, ἀντὶ τοῦ ἐντύπου τῶν τετελεσμένων γεγονότων τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως, προτιμᾷ καὶ δίδει εἰς τὴν δημοσιότητα διὰ τῶν Ἡμερησίων Ἐφημερίδων τὰ σχέδια τῶν Νομοθετικῶν Διαταγμάτων. Καὶ συνοδεύει ταῦτα πάντοτε μὲ ὑπευθύνους δηλώσεις, οὕτως ὥστε νὰ ἀκούωνται καὶ αἱ ἀπόψεις τῆς κοινῆς γνώμης.

Οὕτω καὶ τὸ νομοθέτημα ποὺ ἔχω τὴν ὑψίστην τιμὴν νὰ εἰσηγηθῶ ἐνώπιον ἡμῶν, ἀπὸ τῆς 12ης ἤδη Ἰουλίου ἐδόθη εἰς τὴν δημοσιότητα, αἱ ἑκατέρωθεν ἀπόψεις ἀνεπτύχθησαν, ἄρθρα ἐδημοσιεύθησαν, πραγματεῖαι ἀκόμη ἐπὶ τοῦ σχεδίου Ν.Δ. εἶδον τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ σχέδιον Ν.Δ. περὶ ὀργανώσεως καὶ διοικήσεως τῆς Στοιχειώδους καὶ Μέσης Ἐκπαιδεύσεως ἔρχεται ἐνώπιον ἡμῶν ὥριμον πρὸς συζήτησιν. Ὅταν ἡ Κυβέρνησις τῆς Ε.Κ. ἀνέλαβε τὴν ἐξουσίαν, ἡ κατάστασις τῆς Παιδείας δὲν δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι εὑρίσκετο εἰς καλὸν σημεῖον. Ἤδη ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου, ὁ ἀξιότιμος κ. Ὑπουργὸς ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων τῆς τελευταίας Κυβερνήσεως τῆς Ε.Ρ.Ε. ὁ κ. Κασιμάτης, διεκήρυξεν ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι ἡ Παιδεία μας εὑρίσκεται εἰς ἰδανικὸν σημεῖον, δὲν εὑρίσκεται —ὡς ἐτόνισεν— οὔτε κἂν εἰς ἀνεκτὸν ὅριον.

Πράγματι, κύριοι βουλευταί, τὰ ἐπίσημα στοιχεῖα τὰ ὁποῖα μᾶς δίδουν οἱ διεθνεῖς ὀργανισμοί, ὁ Ο.Η.Ε., ἡ ΟΥΝΕΣΚΟ, ὁ Ὀργανισμὸς Οἰκονομικῆς Συνεργασίας καὶ Ἀναπτύξεως, οἱ Ἐθνικοὶ λογαριασμοὶ τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ, τὰ πεπραγμένα τῶν ὁμοσπονδιῶν τῶν διδασκάλων καὶ τῶν καθηγητῶν τῆς Μέσης Παιδείας, ἐνεφάνιζον τὴν Παιδείαν ἐν Ἑλλάδι, δυστυχῶς, νὰ διεκδικῇ τὴν τελευταίαν θέσιν ὄχι μόνον μεταξὺ τῶν πεπολιτισμένων λαῶν, ἀλλὰ εἰς πολλὰς περιπτώσεις καὶ μεταξὺ τῶν λαῶν τῶν τελούντων ὑπὸ ἀνάπτυξιν.

Ἡ συμβολὴ τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος εἰς τὰς δαπάνας τῆς Παιδείας δὲν ὑπερέβαινε τὸ 1,4ο)ο. Ἡ συμβολὴ τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ τακτικοῦ καὶ ἐκείνου τῶν ἐπενδύσεων ἐκυμαίνετο μεταξὺ τοῦ 7,1ο)ο καὶ τοῦ 7,6ο)ο. Εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν συνδεόμεθα μὲ τὴν ΕΟΚ καὶ εἶναι ἀνάγκη ἐπιβιώσεως τοῦ Ἔθνους μας, ἡ στατιστικὴ μᾶς διδάσκει ὅτι εἰς τὴν τεχνικὴν Παιδείαν δὲν ἐγγράφονται περισσότεροι ἀπὸ 4,7ο)ο. Ἡ συμμετοχὴ δὲ τοῦ Λαοῦ μας εἰς τὴν Ἀνωτάτην Παιδείαν, ἀπεικονίζεται μὲ ἕνα οὐχὶ παρήγορον ἀριθμόν, μὲ τὸν ἀριθμὸν 0,0025, ἐνῷ καὶ ἡ γείτων Βουλγαρία ἀπεικονίζεται δι' ἀνωτέρου ἀριθμοῦ, τοῦ ἀριθμοῦ 0,0043. Πλήρης ἔλλειψις διδακτικοῦ προσωπικοῦ. Ἕνας διδάσκαλος εἰς τὴν Στοιχειώδη Παιδείαν ἀναλογεῖ πρὸς 44 μαθητὰς καὶ ἕνας καθηγητὴς τῆς Μέσης πρὸς 31, τῆς δὲ Ἀνωτάτης πρὸς 32 σπουδαστάς. Πλήρης ἔλλειψις διδακτικῶν κτιρίων. Θὰ ἀνεγνώσατε σήμερον τὰς ἀνακοινώσεις τοῦ κ. Ὑφυπουργοῦ τῆς Παιδείας, ὅτι ἐλλείπουν 11.000 διδακτήρια περίπου. Ἡ Στοιχειώδης Παιδεία ἔπρεπε νὰ στεγάζεται εἰς 9.000 διδακτήρια καὶ διαθέτομεν μόνον 2.500. Ἀπελπιστικὴ εἶναι ἡ κατάστασις καὶ διὰ τὰς Ἀνωτάτας Σχολάς. Μετὰ θλίψεως, πολλάκις εἴχομεν ἀκούσει τὴν λογοδοσίαν ἀξιοτίμου Πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου, ὁ ὁποῖος ἔλεγεν, ὅτι μέχρι πρό τινος ἡ Παιδιατρικὴ Κλινικὴ ἐστεγάζετο εἰς δύο στέγαστρα τὰ ὁποῖα εἶχον ἱδρύσει ἐπὶ κατοχῆς οἱ Ἰταλοὶ διὰ νὰ σταυλίζωνται τὰ ζῶα των. Πλήρης ἔλλειψις ἐποπτικῶν ὀργάνων. Ἡ Πολιτεία εἶχε ἐμπιστευθῆ τὴν διενέργειαν τῶν πειραμάτων τῆς Πειραματικῆς Φυσικῆς εἰς τὴν κιμωλίαν τῶν καθηγητῶν. Δυστυχῶς, καὶ εἰς τὰ καλλίτερα γυμνάσια τῶν Ἀθηνῶν.

Εἶναι γνωστόν, κ.κ. συνάδελφοι, ὅτι διὰ νὰ ἀποκτήσῃ κανεὶς τὴν ἰδιότητα τοῦ εὐεργέτου ἢ τοῦ δωρητοῦ, ἦτο εὐκολώτατον ἐὰν ἐδώριζεν εἰς τὸ ἐπαρχιακὸν σχολεῖον μίαν σειρὰν εἰκόνων χαρτίνων τῶν ἡρώων τοῦ 1821 ἢ ἕνα ὄργανον διὰ τὴν διενέργειαν τῶν πειραμάτων φυσικῆς ἔστω καὶ εὐτελοῦς ἀξίας. Εἶναι γνωστόν, καὶ τὸ γνωρίζομεν οἱ περισσότεροι οἱ ἐξ ἐπαρχιῶν ἔλκοντες τὴν καταγωγήν, ὅτι πολλάκις τὴν Κυριακὴν οἱ γονεῖς ἐπήγαινον δαπάναις των καὶ διὰ προσωπικῆς ἐργασίας διὰ νὰ ὑποστηρίξουν ἕνα ἑτοιμόρροπον τοῖχον κάποιου σχολείου, διὰ νὰ διαφυλάξουν τὴν ζωὴν τῶν τέκνων των, μαθητῶν.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι τὰ σωματεῖα τὰ ἐν Ἀθήναις ἐξ ἐπαρχιωτῶν συγκροτούμενα, ἔσπευδον πάντοτε ἀρωγὰ διὰ νὰ ἀντιμε-

τωπίσουν ζωτικὰς ἀνάγκας τῶν σχολείων.

Τὸ σχολικὸν βιβλίον διετίθετο πολλάκις εἰς τὴν τριπλασίαν τιμὴν ἀπὸ τὴν τιμὴν τοῦ κόστους του καὶ πολλάκις παριστάμεθα μάρτυρες πονεμένοι νὰ βλέπωμεν εἰς τὰ χωριὰ παιδιὰ τὰ ὁποῖα ἦσαν προικισμένα ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ νὰ μὴ δύνανται νὰ συνεχίσουν τὰς σπουδάς των ἐλλείψει οἰκονομικῶν μέσων. Ὁ καθηγητὴς Ἔλγιν, ὁ Ἄγγλος Καθηγητὴς εἰς τὴν εἰσήγησίν του πρὸς τὸν Ὀργανισμὸν Οἰκονομικῆς Συνεργασίας καὶ Ἀναπτύξεως ἰσχυρίζεται ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα παρατηρεῖται πλήρης ἔλλειψις ἀνθρωπίνης ὑποδομῆς, ἐμφανίζεται δηλαδή, ἔλλειψις στελεχῶν τεχνικῶν, ἔλλειψις Παιδείας καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡ Ἑλλὰς ὄχι μόνον δὲν δύναται νὰ ἀπορροφήσῃ τὰς διδομένας πιστώσεις παρὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἀλλὰ δὲν δύναται εἰσέτι νὰ ἀξιοποιήσῃ καὶ τοὺς ἰδίους ἐθνικούς της πόρους.

Εἰς Πανεπιστημιακοὺς λόγους καταχωρημένους μέσα εἰς τὸ ἐπίσημον ὄργανον τοῦ Πανεπιστημίου, εἰς τὴν ἐπετηρίδα τοῦ Πανεπιστημίου, διεκτραγωδεῖται ἡ ἀμάθεια τοῦ Ἕλληνος τελειοφοίτου τοῦ Γυμνασίου. Καὶ τὸ θλιβερὸν εἶναι, κ. Βουλευταί, ὅτι ὅταν ἐζητοῦντο δαπάναι διὰ τὴν Παιδείαν, ἡ ἀξίωσις αὐτὴ ἐθεωρεῖτο ὡς μία φορτικὴ ἀξίωσις. Ἰδοὺ ἡ μεγίστη διαφορὰ μὲ ἡμᾶς. Τὰς δαπάνας διὰ τὴν Παιδείαν θεωροῦμεν δαπάνας ἐπενδύσεων καὶ δὴ ἐπενδύσεων πρώτου βαθμοῦ. Πρὸ τῆς καταστάσεως ταύτης, κ. Βουλευταί, πρὸ μακροῦ χρόνου ἡ φοιτητικὴ νεολαία ἠναγκάσθη νὰ κατέλθῃ εἰς τὰ πεζοδρόμια, ὄχι διὰ νὰ ζητήσῃ διευκολύνσεις, ὄχι διὰ νὰ ζητήσῃ προσθέτους ἐκτάκτους ἐξεταστικὰς περιόδους, ἀλλὰ κατῆλθε διὰ νὰ ζητήσῃ Παιδείαν.

Καὶ εἴδομεν ὅτι εἰς τὸ πλευρὸν τῆς νεολαίας τῆς φοιτητικῆς, ἐστάθησαν καὶ οἱ γονεῖς, οἱ ὁποῖοι συνέδραμον τοὺς καθηγητὰς καὶ τοὺς διδασκάλους ὅταν ἀστόργως ἡ πολιτεία τοὺς περιέκοψε τὸ 15θήμερον. Ἡ μόρφωσις τῶν ἀποφοίτων τῶν γυμνασίων μας εἶναι τόσον χαμηλὴ ὥστε νὰ ἔχουν — ὡς ὀρθῶς ἐτονίσθη — χαμηλὴν ἀντίληψιν τῆς μεγίστης προγονικῆς μας κληρονομίας. Πρὸ αὐτῆς τῆς καταστάσεως εἶχε γίνει κοινὴ συνείδησις ἡ ἀνάγκη τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς Παιδείας, ἡ ἀνάγκη τῆς ἀναπροσαρμογῆς τῆς Παιδείας εἰς τὰ δεδομένα τῆς σημερινῆς μας ἐποχῆς. Εἶναι γεγονὸς ὅτι ὑπῆρξαν καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἀξιότιμοι καὶ δραστήριοι Ὑπουργοὶ τῆς Παιδείας, οἱ ὁποῖοι εἶχον ὅλην τὴν διάθεσιν νὰ προχωρήσουν εἰς τὴν ἀνόρθωσιν τῆς παιδείας. Δὲν ἐλήφθησάν ὅμως, κύριοι Βουλευταί, μέτρα ριζοσπαστικά, δὲν ἐλήφθησαν μέτρα γενναῖα. Συνεκροτήθησαν ἐπιτροπαὶ ἀπὸ ἀξιολόγους, ἀναμφισβητήτως, ἐκπαιδευτικοὺς καὶ ἄλλους ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ πνεύματος καὶ κατέληξαν αἱ ἐπιτροπαὶ αὐταὶ καὶ εἰς ἀξιόλογα πορίσματα. Εἰδικῶς θὰ ἀναφέρω τὰ πορίσματα τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἔτους 1957. Τὰ πορίσματα ὅμως ταῦτα δὲν ἔγιναν διατάξεις νόμου. Καὶ δὲν ἔγιναν διατάξεις νόμων, διότι δὲν ὑπῆρχεν ὁπολιτικὸς ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος διέθετε πάθος καὶ πόθον διὰ τὴν παιδείαν. Εἴμεθα ὑπερήφανοι, διότι τὸν πολιτικὸν αὐτὸν τὸν διαθέτει ἡ εἰδική μας παράταξις καὶ εἶναι ὁ Γεώργιος Παπανδρέου.

Διὰ τοῦ ὑπὸ συζήτησιν σχεδίου Ν. Δ. καὶ δι' ἑτέρων δύο τὰ ὁποῖα πρόκειται νὰ ἐπακολουθήσουν, ἐκείνου περὶ ὀργανώσεως καὶ διοικήσεως τῆς τεχνικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τοῦ περὶ βελτιώσεως τῆς ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως, δημιουργεῖται ὁ πλήρης καταστατικὸς χάρτης τῆς Παιδείας εἰς τὴν χώραν μας. Τὰ τρία αὐτὰ νομοθετήματα ἀποτελοῦν πλαίσια ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐπισημαίνονται οἱ ἐκπαιδευτικοὶ στόχοι. Ὀφείλω, κύριοι Βουλευταί, ὅλως ἰδιαιτέρως νὰ τονίσω καὶ νὰ ἐξάρω τοῦτο τὸ σημεῖον. Ἡ ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισις θὰ προχωρήσῃ σταδιακῶς. Θὰ προχωρῇ ἡ ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισις ἐφ' ὅσον δημιουργοῦνται ὅλαι αἱ προϋποθέσεις τῆς ἐπιτυχοῦς πορείας της. Διότι τὸ πρόβλημα τῆς Παιδείας εἶναι πρόβλημα σύνθετον καὶ διδασκάλου, εἶναι καὶ κτιρίων, καὶ βιβλίων, εἶναι καὶ προγραμμάτων. Καὶ τοῦτο δὲν διαφεύγει τῆς προσοχῆς τῆς Ε. Κ.

Κύριοι βουλευταί, ἕνα νομοθέτημα τοιαύτης σπουδαιότητος καὶ τοιαύτης ἐκτάσεως, δὲν εἶναι δυνατὸν εἰς τὸν περιωρισμένον χρόνον Κανονισμοῦ νὰ τὸ ἀναπτύξωμεν ἐν λεπτομερείᾳ, νὰ προβῶμεν εἰς εἰδικὴν ἀνάλυσιν τῶν κατ' ἰδίαν ἄρθρων. Τοῦτο θὰ τὸ πράξωμεν εἰς τὴν κατ' ἄρθρον συζήτησιν. Σήμερον περιορίζομαι εἰς τὸ νὰ ἐπισημάνω τὰ σημεῖα ἐκείνων τῶν μεταβολῶν αἱ ὁποῖαι ἐπέρχονται εἰς τὸ ἰσχῦον σήμερον ἐκπαιδευτικὸν σύστημα καὶ νὰ ἐπισημάνω τοὺς στόχους τοῦ νομοθετήματος. Καὶ ἰδοὺ ὁ πρῶτος. Ἡ παροχὴ δωρεὰν παιδείας εἰς ὅλους τοὺς Ἑλληνόπαιδας, εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας τῆς ἐκπαιδεύσεως ἀπὸ τῆς κατωτάτης μέχρι τῆς ἀνωτάτης. Ἡ γενίκευσις τοῦ θεσμοῦ τῶν ὑποτροφιῶν. Ἡ παροχὴ γεύματος εἰς τοὺς μαθητὰς πρὸς διασφάλισιν τῆς ὑγείας των. Ἡ δωρεὰν μεταφορὰ τῶν μακρὰν τῶν σχολείων οἰκούντων μαθητῶν. Οὕτω, κύριοι βουλευταί, ἡ παιδεία ἀπὸ προνόμιον καθίσταται δικαίωμα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Παύει τὸ ἰσχῦον μέχρι σήμερον πλουτοκρατικὸν σύστημα ἐν τῇ παιδείᾳ καὶ ἐφαρμόζεται ἡ δημοκρατικὴ ἀρχὴ τῆς ἴσης παιδείας δι' ὅλους. Ἀξιοποιεῖται τὸ ἄρθρον 16 τοῦ Συντάγματος, τὸ ὁποῖον ἐπιτάσσει, ὅτι ἡ παιδεία παρέχεται δαπάναις τοῦ Κράτους καὶ τῶν Ὀργανισμῶν τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως, κατὰ τρόπον ἰδανικόν, οὕτως ὥστε ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τὴν τελευταίαν βαθμίδα τῆς κλίμακος νὰ ἔρχεται εἰς τὴν πρωτοπορίαν. (Χειροκροτήματα). Ἀξιοποιοῦμεν, κύριοι βουλευταί, τὴν πολυτελεστέραν ὕλην τὴν ὁποίαν διαθέτει ἡ χώρα μας, τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα. Ἔχω τὴν τιμὴν ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ νὰ ἐκπροσωπῶ τὸ διαμέρισμα τῶν Κυκλάδων καὶ ἰδιαίτατα τὴν νῆσον Τῆνον. Εἰς τὴν νῆσον Τῆνον τὸ Πανελλήνιον Ἱερὸν Ἵδρυμα τῆς Εὐαγγελιστρίας ἀπὸ τοῦ ἔτους 1852 εἶχεν ἐφαρμόσει τὸν θεσμὸν τῶν ὑποτροφιῶν. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε τὸ μικρὸν νησὶ νὰ δώσῃ, ἀπὸ πτωχὰ παιδιὰ τῶν χωρίων, ἀπὸ ἀγροτόπαιδα ἀκαδημαϊκοὺς καθηγητὰς Πανεπιστημίων ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἐτίμησαν τὴν καλλιτεχνίαν ὅπως ὁ Χαλεπᾶς, ὁ Γύζης, ὁ Σῶχος, ὁ Φιλιππίτης καὶ τόσοι ἄλλοι καλλιτέχναι. Ἐὰν δὲν ὑπῆρχεν ὁ θεσμὸς τῶν ὑποτροφιῶν ἀσφαλῶς αὐτοὶ οἱ μεγάλοι ἄνδρες θὰ παρέμεναν ἄγνωστοι εἰς τὴν Τῆνον διὰ νὰ ἀλμέγουν ἀγελάδας ἢ διὰ νὰ τραβοῦν κουπὶ εἰς κάποιαν ψαρόβαρκαν. Ἀντιλαμβάνομαι λοιπὸν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον διεκήρυξεν ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ε.Κ. ὁ σημερινὸς Κυβερνήτης, ὅτι ἐὰν εἰς τὴν πολιτικήν του ζωὴν τοῦ ἐδίδετο καὶ μία μόνον εὐκαιρία —εὐτυχῶς ὁ Θεὸς κ. Πρόεδρε, σᾶς ἔδωκε καὶ σᾶς δίδει πολλὰς— θὰ ἦτο ἱκανοποιημένος ἐὰν εἰς αὐτὴν τὴν εὐκαιρίαν ἐφήρμοζε τὸν θεσμὸν τῶν ὑποτροφιῶν. Αὐτὴ εἶναι ἡ σπουδαιότης τῆς δωρεὰν παιδείας καὶ τοὺς καρπούς της θὰ τοὺς ἀντιληφθῶμεν μετὰ πάροδον ὀλίγων ἐτῶν καὶ θὰ ἴδωμεν, ὅτι τὰς δαπάνας τὰς ὁποίας δίδομεν θὰ τὰς λάβωμεν πολλαπλασίας. Δὲν ἐνταφιάζομεν τὸ τάλαντον τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς τὸ ἀποκαλύπτομεν καὶ πολλαπλασιάζομεν τὸ δῶρον ποὺ ἐπῆραν ἀπὸ τὸν Θεὸν τὰ παιδιὰ τῆς Ἑλλάδος.

Κύριοι βουλευταί, ὁ δεύτερος στόχος καὶ συμπληρωματικὸς τοῦ πρώτου εἶναι ἡ ἐπέκτασις τῆς ὑποχρεωτικῆς παιδείας ἀπὸ 6 εἰς 9 χρόνια. Μόνον εἰς τὴν χώραν μας, εἰς τὴν Ἱσπανίαν καὶ εἰς τὴν Πορτογαλλίαν ἴσχυε τὸ σύστημα τῆς 6ετοῦς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ζῶμεν εἰς ἐποχὴν τεραστίων τεχνικῶν προόδων καὶ ἀλμάτων ἐπιστημονικῶν. Ἐὰν διὰ τοὺς γονεῖς μας τὰ 4 ἔτη ἦσαν ἀρκετά, ἐὰν δι' ἡμᾶς τὰ 6 ἔτη ἦσαν ἀρκετὰ διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ἀντιμετωπίσωμεν τὰς ἀνάγκας τοῦ βιοπορισμοῦ, δὲν ἀρκοῦν αὐτὰ σήμερον, εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην μορφὴν τῆς παραγωγῆς, διὰ τὰ παιδιά μας καὶ τὰ ἐγγόνια μας. Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ αἰῶνος τὸ εἰς ἀνθρώπους δυναμικὸν τῆς Ἑλλάδος ἠσχολεῖτο κατὰ 80ο)ο εἰς τὴν πρωτογενῆ παραγωγήν, εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ἁλιείαν. Τὸ 20ο)ο ἠσχολεῖτο εἰς τὴν δευτερογενῆ, εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὴν βιοτεχνίαν καὶ εἰς τὴν τριτογενῆ, εἰς τὴν προσφορὰν τῶν ὑπηρεσιῶν. Τὸ 1960 τὰ ποσοστὰ ἐνηλλάγησαν, ἀλλὰ καὶ πάλιν τὰ σκῆπτρα, μὲ ποσοστὸν 55 ο)ο, τὰ διατηρεῖ ἡ πρωτογενὴς παραγωγή. Οἱ εἰδικοὶ μελετηταὶ τοῦ ὀργανισμοῦ οἰκονομικῆς συνεργασίας καὶ ἀναπτύξεως ἰσχυρίζονται ὅτι διὰ νὰ δυνηθῇ ἡ Ἑλλὰς νὰ δώσῃ τὸ παρὸν τῆς ἐπιβιώσεως τὸ 1975, θὰ πρέπει εἰς μὲν τὴν πρωτογενῆ παραγωγὴν νὰ ἀσχολοῦνται 37ο)ο, εἰς τὴν δευτερογενῆ 28ο)ο καὶ εἰς τὴν τριτογενῆ 35ο)ο. Ἀλλά, κύριοι συνάδελφοι, ἡ θεωρητικὴ κατανομὴ τῶν ποσοστῶν εἶναι εὐχερής. Δυσχερὴς εἶναι ἡ πραγματοποίησις τῶν ποσοστῶν. Καὶ διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ

ἡ ποσόστωσις χρειαζόμεθα παιδείαν. Ἰδοὺ τὸ αἴτημα τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἐποχῆς μας. Παιδεία καὶ πάλιν παιδεία, μάθησις καὶ πάλιν μάθησις. Καὶ ἡ Ε.Κ. διεκήρυξε κατ' ἐπανάληψιν ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ διὰ τοῦ Ἀρχηγοῦ της, ὅτι τῆς μεταναστεύσεως προτιμᾷ τὴν παιδείαν. Καὶ συνεπὴς πρὸς τὴν τοιαύτην της διακήρυξιν, ἔφερεν ὅλην τὴν σειρὰν τῶν σχεδίων Ν. Δ. διὰ νὰ κρατήσῃ τὸ ἐργατικὸν δυναμικόν, τὸ εἰς ἀνθρώπους δυναμικὸν εἰς τὴν χώραν μας.

Κύριοι βουλευταί, εἶναι γνωστόν, ὅτι εἰς τὴν παραγωγὴν ἀσχολεῖται ὁ νέος ἀπὸ τὸ 16ον ἔτος τῆς ἡλικίας του. Ὀφείλομεν λοιπὸν νὰ φροντίσωμεν ἀπὸ σήμερον διὰ τὰ παιδιὰ τῶν 5 ἐτῶν καὶ ἄνω, διότι μετὰ 11 ἔτη, τὸ ἔτος 1975, αὐτὰ τῶν 5 ἐτῶν τὰ παιδιά, θὰ εἶναι τότε 16 ἐτῶν. Ἀλλὰ ἡ ἐπέκτασις τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐπιβάλλεται καὶ ἐξ ἄλλου κύκλου σκέψεων. Τὰ ἐγκληματολογικὰ στατιστικὰ δεδομένα μᾶς διδάσκουν ὅτι ἡ παιδικὴ ἐγκληματικότης ἐμφανίζεται κυρίως εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν 13—15 ἐτῶν. Πρὸ τῆς ἡλικίας αὐτῆς, ἡ παιδικὴ ἐγκληματικότης εἶναι μικρά, ὅπως ἐπίσης καὶ μετὰ τὴν ἡλικίαν αὐτήν, εἶναι μικρά. Ὀφείλομεν νὰ διατηρήσωμεν καὶ νὰ τοὺς χαρίσωμεν τὴν σχολικὴν στοργὴν μέχρι τοῦ 16ου ἔτους τῆς ἡλικίας των.

Καὶ ὅμως, κ. βουλευταί, ἐπέκριναν καὶ αὐτὴν τὴν διάταξιν μὲ τὸ ἀκόλουθον ἐπιχείρημα. Μὴ στερεῖτε τὴν οἰκονομίαν τοῦ χωριοῦ ἀπὸ τὴν προσφορὰν τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν ἀγόντων ἡλικίαν 13—15 ἐτῶν.

Ἐν πρώτοις, ἡ προσφορὰ τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτῆς τῆς ἡλικίας εἶναι ἀπηγορευμένη ἐκ τοῦ νόμου. Καὶ ἐὰν οἱ Ἐπόπται ἐργασίας εἰργάζωντο καλῶς, δὲν θὰ ἐπέτρεπον εἰς αὐτὴν τὴν ἡλικίαν νὰ ἐργάζωνται τὰ παιδιά. Ἀλλὰ πέραν τούτου, κ. βουλευταί, εἶναι γνωστὸν εἰς ὅλους μας, διότι οἱ περισσότεροι ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας καταγόμεθα, ὅτι τὰ παιδιὰ αὐτῆς τῆς ἡλικίας ἀσχολοῦνται εἰς ἐργασίας τρίτης, τετάρτης ἢ καὶ πέμπτης σημασίας καὶ τὸ εἰσόδημα ἀκόμη τὸ ὁποῖον παρέχουν εἰς τὴν οἰκογένειαν, εἶναι μηδαμινόν, ἐνῷ ἡ Ε. Κ. δίδει τὸ ἀντιστάθμισμα, τὴν δωρεὰν παιδείαν καὶ τὴν δωρεὰν διατροφήν. Αὐτά, ἐὰν τὰ ἀπεικονήσωμεν εἰς ἀριθμούς, θὰ ἴδητε ὅτι καλύπτουν τὴν δαπάνην, καλύπτουν τὴν εἰσφορὰν εἰς τὴν οἰκονομίαν τὴν γεωργικήν. Ἀλλὰ κύριοι βουλευταί, τὸ θέμα δὲν εἶναι τὸ νὰ δώσωμεν θρανία εἰς τὰ παιδιά. Τὸ θέμα εἶναι νὰ διαλέξωμεν τὸ καλὸν θρανίον, τὸ κατάλληλον θρανίον, εἰς τὸ ὁποῖο θὰ καθήσῃ. Καὶ οὕτω εἰσερχόμεθα εἰς τρίτον στόχον τοῦ σχεδίου Ν. Δ.

Διὰ τοῦ σχεδίου Ν. Δ. μας εἰσάγεται ὁ δεύτερος κύκλος τῆς παιδείας, τὸ τριετὲς Γυμνάσιον. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὀφείλω νὰ τονίσω ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς Ε. Κ., ἡ ἐπιθυμία καὶ ὁ σκοπὸς αὐτῆς εἶναι οὐχὶ ἡ μόρφωσις μόνον τῆς ἰθυνούσης τάξεως, ἀλλὰ ἡ μόρφωσις ὅλων τῶν Ἑλληνοπαίδων καὶ ὅλων τῶν τάξεων τῆς Ἑλλάδος. Δὲν ἀπευθυνόμεθα μόνον πρὸς τὸ 10 ο)ο, ἀπευθυνόμεθα καὶ πρὸς τὸ 90 ο)ο. Δημιουργοῦμεν λοιπὸν αὐτὸ τὸ σχολεῖον, τὸ Γυμνάσιον, διὰ νὰ ἐφοδιάσωμεν ὅλα τὰ Ἑλληνόπαιδα, μὲ τὰς ἀπαραιτήτους γνώσεις, νὰ δυνηθοῦν νὰ πορευθοῦν καὶ νὰ συναγωνισθοῦν, τώρα ποὺ ἡ οἰκονομία μας ἔπεσε μέσα εἰς τὰ ὅρια τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομίας. Καὶ μᾶς λέγουν, ὅτι τὸ Γυμνάσιον ἀποτελεῖ ἐπέκτασιν τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως. Καὶ τὸ ἐπιχείρημά των εἶναι ὅτι ἀποτελεῖ ἐπέκτασιν, διότι καταργοῦμεν τὰς εἰσιτηρίους ἐξετάσεις ἀπὸ τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον εἰς τὸ Γυμνάσιον. Δὲν εὐσταθεῖ τὸ ἐπιχείρημα. Διότι θὰ ἠδυνάμεθα νὰ τοὺς εἴπωμεν καὶ ὅταν θὰ φθάσωμεν εἰς τὸν προγραμματισμόν μας, νὰ καταργήσωμεν καὶ τὰς εἰσιτηρίους ἐξετάσεις εἰς τὰς Ἀνωτάτας Σχολάς, τότε, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὰ Πανεπιστήμια καὶ τὰ Πολυτεχνεῖα θὰ ἐξομοιωθοῦν μὲ τὰ Σχολεῖα τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως; Ἡ διάκρισις τῶν Σχολείων ἔγκειται ἀλλοῦ. Αὕτη ἔγκειται εἰς τὴν κατὰ βάθος ἔρευναν τῶν θεμάτων εἰς τὸ προσωπικόν, τὸ ὁποῖον θὰ διδάσκῃ, εἰς τὸ πρόγραμμα. Τὸ Γυμνάσιον λοιπὸν εἶναι μία ἀνεξάρτητος Σχολή, διάφορος ἀπὸ τὴν Δημοτικὴν Παιδείαν. Εἰς τὸ Γυμνάσιον, τὸ ὁποῖον ἔχει βάσιν βέβαια καὶ τὴν ἀνθρωπιστικὴν παιδείαν, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὰς πρακτικὰς ἐπιδιώξεις, θὰ διδάσκουν Καθηγηταί, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἐξέλθη ἀπὸ τὰς Καθηγητικὰς Σχολὰς τῶν Πανεπιστημίων μας. Ἡ ἔρευνα θὰ γίνεται κατὰ βάθος. Τὸ πρόγραμμα ὡς θὰ μοῦ βοηθῇ ἡ εὐκαιρία περαιτέρω νὰ ἀναπτύξω, εἶναι μελετημένον καὶ ἐμπεριστατωμένον. Διατηρεῖ δὲ ἴδιον ἀρχεῖον καὶ εἶναι ἐντελῶς ἀνεξάρτητον. Ἀλλὰ πέραν τούτου, κύριοι βουλευταί, ὁ ἀπόφοιτος ἀπὸ τὰ Δημοτικὰ Σχολεῖα θὰ ἔχῃ τὴν δυνατότητα νὰ ὑπάγῃ εἰς Τεχνικὰς Σχολὰς ἢ εἰς Σχολὰς ἑτέρου τύπου, γεωργικὰς ἢ καὶ ναυτικάς. Σήμερον τὴν πρωΐαν, ὡς γνωρίζετε, ἐγένετο ἡ ἔναρξις τοῦ Ἑλληνικοῦ Ναυτιλιακοῦ Συνεδρίου. Ἠξεύρετε τί ἐτόνισαν εἰς τοὺς λόγους των οἱ Ἐφοπλισταί; Ἔχομεν ἀνάγκην μορφωμένων πληρωμάτων. Διότι σήμερον δὲν ἀντιμετωπίζονται αἱ ἀνάγκαι τῶν καραβιῶν, ὅπως τὴν ἐποχὴν τῶν καραβοκύρηδων καὶ καϊκσήδων. Σήμερον ὑπάρχει ὁ μηχανικὸς ἐξοπλισμὸς εἰς κάθε βῆμα τοῦ καραβιοῦ. Καὶ ἐζήτησαν καὶ ἐκεῖνοι ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν παιδείαν ναυτικήν. Καὶ ἀπήντησεν ὁ Πρόεδρός μας, ὅτι μέσα εἰς τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα λαμβάνει, θὰ ἀντιμετωπισθῇ καὶ ἡ ναυτικὴ ἐκπαίδευσις, ἡ ὁποία εἶναι τόσον ἀπαραίτητος εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἐπὶ πλέον, δυνάμει τῶν διατάξεων τοῦ σχεδίου Ν. Δ. θὰ ἱδρυθῶσι καὶ ἄλλαι Σχολαὶ ἄλλων κατευθύνσεων, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐξυπηρετοῦν τὰς ἀνάγκας τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, καὶ αἱ ὁποῖαι θὰ εἶναι σύμφωνοι πρὸς τὰς ἰδιαιτέρας συνθήκας μιᾶς περιοχῆς Ἑλληνικῆς. Οὕτω, κύριοι βουλευταί, μετὰ πάροδον ὀλίγων ἐτῶν, θὰ εἴμεθα ὑπερήφανοι, διότι καὶ ὁ ἐργάτης καὶ ὁ τεχνίτης, τὸ κάθε Ἑλληνόπουλο, θὰ ἔχῃ τελειώσει αὐτὸν τὸν κύκλον τῶν σπουδῶν του, ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ ἔχῃ ἀποκομίσει τὰ ἐφόδια, διὰ νὰ προχωρήσῃ εἰς τὸν κλάδον τῆς ἐπαγγελματικῆς δραστηριότητος.

Ἀλλὰ ὀφείλομεν, κύριοι βουλευταί, νὰ ξεκαθαρίσωμεν τὰ διανοήματα καὶ τὰ πράγματα. Δὲν εἶναι ἡ Ε.Κ. ἐκείνη, ἡ ὁποία ὑποστηρίζει, ὅτι θέλει νὰ κάμῃ τὸ Ἑλληνόπουλον δοῦλον τῆς τεχνοκρατίας ἢ δοῦλον τῆς ἐπιστημονικῆς ἐξελίξεως. Ἡ Ε.Κ. διεκήρυξε καὶ διακηρύττει ὅτι προτίστως δίδει θέσιν εἰς τὴν ἀνθρωπιστικὴν παιδείαν, ἀλλὰ θέλει νὰ ἀποφύγῃ τὴν θεωρητικὴν μονομέρειαν. Ἡ Ε.Κ. εὗρεν ἀκριβῶς τὴν χρυσῆν σύνδεσιν τῆς κλασσικῆς μὲ τὴν τεχνικὴν παιδείαν, τῆς ἐμπνεύσεως μὲ τὴν μάθησιν. Τὰ Σχολεῖα, τὰ ὁποῖα θὰ δημιουργήσουν τὸν ἄνθρωπον τεχνίτην, ἀλλὰ καὶ τὰ Σχολεῖα, τὰ ὁποῖα θὰ δημιουργήσουν τὸν ἄνθρωπον, γνώστην τῆς ζωῆς. Καὶ ἀκόμη περαιτέρω θέλει νὰ δημιουργήσῃ καὶ τὴν πνευματικὴν καὶ τὴν ψυχικὴν συνεργασίαν αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων. Ὅταν πρὸ ἐτους εἶχον τὴν τιμὴν νὰ ἐπισκεφθῶ διάφορα Σχολεῖα εἰς τὰς Η.Π.Α., μοῦ ἔκαμεν ἐντύπωσιν, ὅτι τὰ Γυμνάσια, ὑποχρεωτικῶς, ἐδιδάσκετο ἡ ξυλουργικὴ καὶ ἡ οἰκοδομική. Ὁμολογῶ ὅτι ἠπόρησα. Καὶ ὅταν ὑπέβαλον τὸ ἐρώτημα διατί αὐτὰ τὰ δύο μαθήματα διδάσκονται ὑποχρεωτικῶς, ὁ Διευθυντὴς τοῦ Γυμνασίου μοῦ ἀπήντησε: Διὰ νὰ εἶναι εἰς θέσιν ὁ ἄνθρωπος τοῦ πνεύματος νὰ ἐκτιμᾷ καὶ τὸν ἄνθρωπον τῆς ἐργασίας. Καὶ διότι πρέπει νὰ μάθουν, ὅτι ἡ Ἀμερικὴ τὸ οἰκονομικόν της μεγαλεῖον τὸ ὀφείλει πρὸ παντὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐργασίας. Εἴπομεν, κ. Βουλευταί, ὅτι ὁ κύριος στόχος, τέταρτος μὲν κατὰ σειρὰν ἀναπτύξεως, πρῶτος ὅμως τῇ τάξει, εἶναι ὅτι ἡ Ε.Κ. ἐπιδιώκει διὰ τῶν διατάξεων τοῦ σχεδίου Ν. Δ. τὴν περαιτέρω τόνωσιν τῆς ἀνθρωπιστικῆς παιδείας. Δὲν διαφεύγει τῆς Ε.Κ. ὅ,τι τὸ ὡραῖον, ὅ,τι τὸ εὐγενές, ὅ,τι τὸ πνευματικὸν ἐδημιουργήθη εἰς τοὺς ἀρχαίους ἑλληνικοὺς χρόνους. Δὲν διαφεύγει τῆς Ε.Κ. ὅτι αὐτὴν τὴν κληρονομίαν τὴν διέθωσαν οἱ Λατῖνοι, οἱ Ρωμαῖοι καὶ ὅτι συνεισέφερον καὶ αὐτοὶ τὰς ἰδίας των ἀρετὰς εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Δὲν διαφεύγει τῆς Ε.Κ., ὅτι ἡ συμβολὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ ὑπῆρξε τεραστία εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ πολιτισμοῦ μας. Καὶ ἐπὶ ὅλων αὐτῶν τῶν σημείων καὶ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἔχει ἀπαντήσει ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως. Ὅταν εἰς παλαιοτέραν ἐποχὴν τὸν ἐπεσκέφθησαν Καθηγηταὶ καὶ Διδάσκαλοι καὶ τὸν ἠρώτησαν: «Τώρα, ποὺ δὲν ὑπάρχει ἡ μεγάλη ἰδέα, τί θὰ διδάσκωμεν», ἀπήντησε μὲ τὴν ἐπιγραμματικότητα, ἡ ὁποία τὸν διακρίνει: «Ἡ μεγάλη ἰδέα ὑπάρχει, εἶναι ὁ Ἑλληνοχριστιανικὸς πολιτισμός, τὸν ὁποῖον ἐπιτάσσει τὸ Σύνταγμα».

Καὶ εἶπε περαιτέρω: Τοῦ Ἑλληνισμοῦ τὰ ἰδεώδη εἶναι ἡ δικαιοσύνη, ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ δημοκρατία. Τοῦ Χριστιανισμοῦ τὰ ἰδεώδη καὶ τὰ ἰδανικὰ εἶναι ἡ θυσία καὶ ἡ ἀγάπη. Ἰδοὺ αἱ αἰώνιαι ἀξίαι ὡς ἐτόνισεν ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ε. Κ., αἱ αἰώνιαι ἀξίαι, αἱ ὁποῖαι δὲν παρέρχονται—μεταχειρίζομαι ἔκφρασιν τοῦ Ἀρχηγοῦ μας— ἐνῷ παρέρχεται ἡ τεχνική. Εἶναι σαφὴς καὶ διαυγὴς λοιπὸν ἡ θέσις τοῦ ἐμπνευστοῦ τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως καὶ δὲν δύναται νὰ ἐπιδεχθῇ οὐδεμίαν διαβολήν. Μία ὑπάρχει διαφορά. Ἡ διαφορὰ ὑπάρχει εἰς τὴν ἐπιλογὴν τῶν μέσων. Πῶς θὰ φθάσωμεν κατὰ τὸν καλύτερον τρόπον εἰς τὸ νὰ δώσωμεν εἰς τὸν λαὸν μας τὴν ἀνθρωπιστικὴν παιδείαν. Διότι πιστεύομεν ὅτι διὰ τῶν μέσων τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται σήμερον δὲν ἐπετυγχάνετο ὁ ὕψιστος αὐτὸς σκοπός.

Ἀλλά, κύριοι βουλευταί, προτοῦ νὰ προχωρήσω εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μέσων θὰ ἐπικαλεσθῶ τὴν καλήν σας πίστιν, θὰ ἐπικαλεσθῶ τὴν μνήμην σας. Ὅλοι ἐκαθήσαμεν εἰς μαθητικὰ θρανία. Οἱ περισσότεροι ἐξ ἡμῶν εἴμεθα γονεῖς καὶ παρακολουθοῦμε τὸ τί διδάσκονται καὶ τὸ τί μαθαίνουν τὰ παιδιά μας. Ἂς ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὰ ἐγχειρίδια τῶν ἐκπαιδευτικῶν ὅπου μᾶς κάνουν ἀντικείμενον μελέτης καὶ ἀναλόγως τῶν σχολῶν ποὺ ὑποστηρίζουν ἄλλοτε, μᾶς ἐμφανίζουν ὡς πλήρως ἐγγραμμάτους, ἄλλοτε ὡς ἡμιεγγραμμάτους καὶ ἄλλοτε ὡς ἀγραμμάτους. Εἴμεθα ζῶντα ὄντα μὲ ἰδίαν σκέψιν. Ἐπικαλοῦμαι τὴν ἰδικήν σας ἐμπειρίαν διὰ νὰ ἀποφανθῆτε ἐὰν τὰ μέχρι τοῦδε ἰσχύοντα ἀπέδιδον καλύτερον ἢ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα πρόκειται νὰ ἰσχύσουν. Εἴπον ἐν ἀρχῇ ὅτι εἰς τοὺς χαρτοφύλακάς σας ἔχετε πλούσιον ὑλικόν, διότι ἐδημοσιεύθησαν ἄρθρα καὶ μελέται καὶ κρίσεις καὶ ἐπικρίσεις, ἀλλὰ μὴ ἐπαναλαμβάνετε αὐτὸ τὸ ὑλικὸν ὡς σᾶς δίδετε, νὰ τὸ ἐπεξεργασθῆτε μὲ τὴν ἐμπειρίαν σας, τὴν ὁποίαν ἐπικαλοῦμαι, διότι καὶ ἡ εὐθύνη ἡμῶν τῶν ὑπευθύνων ἀνδρῶν ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν εὐθύνην τῶν ἐκτὸς τῆς αἰθούσης εὑρισκομένων. Καὶ ἐπανέρχομαι ἐπὶ τοῦ θέματος.

Εἰς τὰ Γυμνάσια θὰ διδάξωμεν τὴν Ἀρχαιογνωσίαν ἐκ δοκίμων μεταφράσεων, δίπλα ὅμως εἰς τὴν μετάφρασιν θὰ ὑπάρχῃ τὸ Ἀρχαῖον κείμενον καὶ θὰ ὑπάρχῃ ἡ ἐπαφὴ μὲ τὸν Ἀττικὸν λόγον. Εἰς τὴν Γ΄ τάξιν θὰ διδαχθῇ Γραμματικὴ καὶ ἐπὶ πλέον θὰ γίνονται καὶ φραστικαὶ ἀσκήσεις. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πιστεύομεν ἀκροδάντως ὅτι τὸ κάθε Ἑλληνόπουλο θὰ γευθῇ τοὺς χυμοὺς τῆς ἀρχαίας σκέψεως. Θὰ πληροφορηθῇ πολὺ περισσότερα ἀπὸ ὅ,τι ἐπληροφορήθημεν ἡμεῖς ἀπὸ τὴν Ἀρχαιογνωσίαν. Τοῦτο εἶναι εὔκολον νὰ τὸ συμπεράνωμεν. Τί ἐμάθαμεν ἡμεῖς, δι' αὐτὸ ἐπεκαλέσθην τὴν ἐμπειρίαν σας — ἀπὸ τὶς ἐλάχιστες σελίδες, διότι εἶναι δεδομένον, ὑποστηρίχθη καὶ εἰς τὰς συζητήσεις τῆς Ἀκαδημίας, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διδαχθοῦν πάρα πάνω ἀπὸ 300 ἕως 400 στίχους, μὲ διδασκαλίαν ἀναλύσεως—τὶ ἐμάθαμεν ἀπὸ αὐτὰς τὰς σελίδας; Ἀρκεῖ νὰ συγκρίνωμεν τὰ δύο προγράμματα· ποῖον εἶναι τὸ πρόγραμμα τὸ ὁποῖον ἰσχύει σήμερον εἰς τὰς τρεῖς τάξεις τοῦ σημερινοῦ ἑξαταξίου Τύπου, τοῦ μονολιθικοῦ τύπου τοῦ Γυμνασίου— τὸ καταγγέλλω μετὰ περισσῆς παρρησίας, διότι τὸ μονολιθικὸν γυμνάσιον πρέπει νὰ ἔχωμεν τὸ θάρρος νὰ τὸ εἴπωμεν ἦτο μοναδικὸν φαινόμενον εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον. Πουθενὰ δὲν ὑπάρχῃ κύκλος σπουδῶν Μ. Ἐκπαιδεύσεως τοιαύτης ἐκτάσεως. Τὶ διδάσκεται εἰς τὸ σημερινὸν Γυμνάσιον; Ἀκούσατε ἐὰν δὲν τὸ ἐνθυμῆσθε. Εἰς τὴν Α΄ τάξιν Χρηστομάθεια καὶ περικοπαὶ τοῦ Ἀπολλοδώρου, τοῦ Ἀρριανοῦ καὶ τοῦ Λουκιανοῦ. Εἰς τὴν Β΄ τάξιν Κύρου Ἀνάβασις. Εἰς τὴν Γ΄ τάξιν Ἀνάβασις τοῦ Ἀλεξάνδρου, τοῦ Ἀρριανοῦ καὶ ὡρισμέναι περικοπαὶ ἀπὸ τὸν Ἰσοκράτην καὶ τὸν Λυσίαν. Τὶ θὰ διδαχθοῦν τώρα καὶ θὰ ἠμπορέσουν μὲ τὴν μετάφρασιν νὰ τὰ μάθουν; Κύριοι, διὰ νὰ εἴμεθα εἰλικρινεῖς, ἐγώ, τοὐλάχιστον, τὸ ὁμολογῶ μετὰ πάσης εἰλικρινείας ἀπὸ τοῦ Βήματος τούτου, ἐὰν δὲν ὑπῆρχε τὸ Ἐθνικὸν Θέατρον, ἐὰν δὲν ὑπῆρχον αἱ μεταφράσεις τὰς ὁποίας ὅταν ἐτελείωσα τὰς σπουδάς μου ἀνέγνωσα καὶ ἐὰν δὲν ἐδιάβαζα τὰς ἐπιφυλλίδας τῶν ἐφημερίδων, ἐὰν δὲν ἐπήγαινα εἰς τὴν Ἐπίδαυρον, δὲν θὰ ἐγευόμην τῆς ἀρχαίας Παιδείας. Πιστεύω ὅτι δι' ὅλους σας ὅταν θέσετε εἰλικρινῶς τὸ ἐρώτημα ἰσχύει τοῦτο. Ἐνῷ τώρα ἐκ τῶν μεταφράσεων θὰ διδαχθῇ ὁ Ὅμηρος (ἡ Ὀδύσσεια καὶ ἡ Ἰλιάς). Θὰ διδαχθῇ ὁ Θουκυδίδης, ὁ Ἡρόδοτος ὁ Εὐριπίδης, ὁ Αἰσχύλος, ὁ Πλάτων καὶ ἄλλοι τινὲς συγγραφεῖς, οἱ ὁποῖοι ἴσως αὐτὴν τὴν στιγμὴν νὰ μοῦ διαφεύγουν. Καὶ φαντάζομαι καὶ ἐπικαλοῦμαι καὶ ἐπιχειρήματα ἔξωθεν. Τὶ γίνεται εἰς αὐτὴν τὴν Γαλλίαν; Ἐπὶ 8 τύπων Μακαλορεὰ τὰ 4 δὲν διδάσκονται τὴν Λατινικήν. Καὶ ἡ Λατινικὴ διὰ τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν ἐπέχει τὴν οἵαν θέσιν ἐπέχει διὰ τὴν Ἑλλάδα ἡ Ἀρχαία Ἑλληνική.

Γ. Παπανδρέου (Πρόεδρος Κυβερνήσεως). Θὰ παρεκάλουν κατὰ τὴν πορείαν τῆς συζητήσεως νὰ ἐρωτηθοῦν ὅλοι οἱ συνάδελφοι εἰς τὴν αἴθουσαν, πόσοι ἀναγινώσκουν τοὺς ἀρχαίους ἀπὸ τὸ πρωτότυπον; (Χειροκροτήματα).

Ν. Ἀλαβάνος. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ μαθητὴς τοῦ Γυμνασίου, πράγματι θὰ γευθῇ τῆς ἀρχαίας σκέψεως. Διότι μὴ λησμονῶμεν, ὅτι πολλὲς φορὲς ἡμεῖς εἰς τὰ χρόνια μας, πελαγωμένοι μέσα εἰς τὸ Συντακτικὸν καὶ τὴν Γραμματικὴν διερωτώμεθα τὶ λέγει ὁ Ὅμηρος, διότι τὰ πάντα ἐπληροφορούμεθα, τὴν ὑπόθεσιν δὲν ἐπληροφορούμεθα. Εἰς τὴν κατ' ἄρθρον συζήτησιν θὰ ἀποδείξω ἐξ ἐπισήμων κειμένων, ὅτι τινὲς ἐκ τῶν ὑποστηριζόντων ἀντίθετα ἄλλοτε ὑπεστήριζαν, ὅπως ὁ κ. Γιωργούλης, ἐπὶ τῇ ὑποθέσει, εἰς τὸν ἐπικήδειον τὸν ὁποῖον ἐξεφώνησεν εἰς τὸν Γληνόν, ὅτι πρέπει νὰ διδάσκωνται ἀπὸ μεταφράσεις οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες συγγραφεῖς. Ἀλλὰ αὐτὰ τὰ ὅπλα, λόγῳ ἐλλείψεως χρόνου, θὰ τὰ μεταχειρισθῶ εἰς τὴν κατ' ἄρθρον συζήτησιν. Καὶ μετὰ ταῦτα οἱ μαθηταὶ ἀφοῦ θὰ γευθοῦν πλέον τῆς ἀρχαίας σκέψεως θὰ πᾶνε εἰς τὸ Λύκειον. Τὸ Λύκειον εἶναι ἕνα σχολεῖον ἀνωτέρας κλάσεως, ἕνα σχολεῖον εἰς τὸ ὁποῖον θὰ εἰσάγωνται μὲ αὐστηρὰς ἐξετάσεις, καὶ ἐπὶ πλέον θὰ μαθαίνουν τὰ ἀρχαῖα κείμενα, θὰ ξεύρουν ὅμως τίνας ὑποθέσεις διαπραγματεύονται οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, τὰς ὁποίας ἡμεῖς δὲν ξεύρομεν. Καὶ ἐκεῖ θὰ διδαχθοῦν καὶ τὸ Συντακτικὸν καὶ τὴν Γραμματικήν. Ἀλλὰ καὶ περαιτέρω εἰς τὰς εἰσιτηρίους ἐξετάσεις ὅλων τῶν σχολῶν καὶ τῶν πολυτεχνικῶν καὶ τῶν Πανεπιστημιακῶν θὰ ὑποχρεοῦται ὁ μαθητὴς νὰ δίδῃ ἐξετάσεις καὶ εἰς τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικά. Ἐνῷ σήμερον δὲν ἰσχύει. Καὶ πέραν τούτου, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, διὰ τοῦ σχεδίου Ν.Δ. «περὶ βελτιώσεως τῆς ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως» θὰ ὁρισθῇ, ὅτι εἰς τὰ δύο πρῶτα χρόνια εἰς ὅλας τὰς Πανεπιστημιακὰς καὶ τὰς Πολυτεχνικὰς σχολάς, θὰ διδάσκωνται καὶ τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικά. Καὶ μάλιστα εἰς μίαν ἡλικίαν ποὺ θὰ ἠμπορῇ κανείς, ἀναμφισβητήτως, νὰ τὰ ἀφομοιώσῃ καὶ θὰ ἠμπορῇ νὰ διεισδύῃ εἰς τὴν ὁμορφιὰ τοῦ λόγου καὶ τῆς σκέψεως τοῦ ἀρχαίου Ἕλληνος συγγραφέως. Ποῦ λοιπὸν εἶναι, ὅτι ἡμεῖς ἐγκαταλείπομεν καὶ προδίδομεν τὴν προγονικὴν παράδοσιν; Νομίζω, ὅτι τὴν τονώνομεν, τὴν δίδομεν εἰς τὸν Ἕλληνα διὰ νὰ ἔχῃ σοφῇ καὶ ὄχι κωμικὴν ἀντίληψιν τοῦ προγονικοῦ του θησαυροῦ.

Καὶ ἔρχονται τώρα καὶ μᾶς λέγουν διὰ τὰ Θρησκευτικά. Ὁ ἔχων τὴν τιμὴν νὰ ἀπευθύνεται πρὸς ὑμᾶς, κατὰ τὸ παρελθὸν ἐξεπροσώπησε τὴν Βουλὴν εἰς τὰς ἁρμοδίας ἐπιτροπὰς ἐπὶ τῆς Παιδείας. Καὶ ἤμην ὑπέρμαχος καὶ τὸ πιστεύω καὶ τὸ διακηρύσσω, ὅτι δὲν πρέπει νὰ μειωθοῦν αἱ ὧραι τῶν Θρησκευτικῶν. Οὔτε μειοῦνται διὰ τοῦ ὑπὸ συζήτησιν σχεδίου Ν.Δ. Τὸ Εὐαγγέλιον θὰ διδάσκεται κύριοι καὶ εἰς τὴν Ε΄ καὶ εἰς τὴν ΣΤ΄ Δημοτικοῦ. Ἐπὶ πλέον εἰσάγεται ἕνα ἕτερον μάθημα, ἡ συμβολὴ τῆς Ὀρθοδοξίας εἰς τὸ σύγχρονον Ἑλληνικὸν Κράτος.

Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἀποκαταστήσωμεν ὡρισμένα πράγματα, διότι θὰ ἀποδεικνύωμεν ἀκριβῶς ὁποία ὑπῆρξεν ἡ συμβολὴ τοῦ ματωμένου ράσου. Καὶ εἶναι μεγάλη, ἀλλὰ τὴν ξεχνᾶ ὁ Ἑλληνικὸς λαός, ἡ συμβολὴ τοῦ κλήρου εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς συγχρόνου Ἑλληνικῆς ἱστορίας. Καὶ περαιτέρω, κύριοι, εἰς τὰς Παιδαγωγικὰς Ἀκαδημίας θὰ ἀντικατασταθῇ τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας τῶν Θρησκευμάτων, τὸ ὁποῖον μόνον ἀμφιβολίας δημιουργεῖ, διὰ τοῦ μαθήματος τῆς Πατρολογίας, δηλαδὴ τοῦ κατ' ἐξοχὴν μαθήματος παραδόσεως, μαθήματος ἐνδυναμώσεως τῆς πίστεως, ὥστε καὶ εἰς τὸν τομέα αὐτὸν ἀναμφισβητήτως ἐφαρμόζομεν μέσα τὰ ὁποῖα θὰ ἐπιτύχουν καλύτερον τὸν τελικὸν

σκοπόν. Δὲν εἴμεθα ἡμεῖς ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἀγνοοῦμεν τὸ τί συνεισέφερεν ὁ ρωμαϊκὸς πολιτισμός. Δὲν διαφεύγει ἀπὸ ἡμᾶς, κύριοι, ὅτι ἡ Λατινικὴ ὑπῆρξεν ἡ μητέρα τῶν περισσοτέρων εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν. Δὲν διαφεύγει ἀπὸ ἡμᾶς ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ ὁρολογία εἶναι πράγματι γεγραμμένη εἰς τὴν Λατινικὴν καὶ ὅτι σπουδαῖα συγγράμματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν μεταφρασθῆ εἶναι γεγραμμένα εἰς τὴν Λατινικήν. Ἀλλὰ βεβαίως, δὲν νομίζω ὅτι δύναται ὑποστηριχθῆ σοβαρῶς ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ ὅτι ἡ προσπέλασις πρὸς τὸν μέγαν αὐτὸν πολιτισμὸν ἐπετυγχάνετο διὰ τῶν ἐφαρμοζομένων μέσων διδασκαλίας. Ὡς νομικὸς ἐκτιμῶ ὅλως ἰδιαιτέρως τὴν γλῶσσαν αὐτήν, διότι πράγματι ἡ ἐποχὴ ἡ ἰδική μας ἔμαθε λατινικά. Ὅσοι διετελέσαμεν ὑπὸ τὸν ἀείμνηστον Παπούλιαν, καθηγητὴν τότε ὅτε μᾶς ἐδίδασκε τὸ CORPUS IURIS CIVILIS καὶ τὰς πηγὰς τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου. Ἀλλὰ ἡ Κυβέρνησις δὲν καταργεῖ τὰ Λατινικὰ καὶ ἐδῶ πλάνη καὶ ἐδῶ παραποίησις τῆς ἀληθείας ὑπάρχει. Ἡ Κυβέρνησις δὲν πράττει τίποτε περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι εἰσηγήθη ὁ ἀείμνηστος Ἐξαρχόπουλος τὸ 1931, μεταβάλλει δηλαδὴ τὰ Λατινικὰ εἰς προαιρετικὸν μάθημα. Οἱ προοριζόμενοι νὰ πᾶνε εἰς τὴν Φιλοσοφίαν, τὴν Φιλολογίαν, τὴν Ἀρχαιολογίαν, τὴν Θεολογίαν, τὴν Νομικήν, εἰς ἐπιστήμας δηλαδὴ ὅπου πράγματι χρειάζονται τὰ Λατινικά, θὰ διδάσκωνται Λατινικὰ καὶ μάλιστα κατὰ τρόπον πολὺ καλύτερον καὶ πολὺ σοβαρώτερον. Ποῦ εἶναι λοιπὸν τῶν Λατινικῶν ἡ κατάργησις;

Ὡς βλέπετε, λοιπόν, κύριοι βουλευταί, δὲν ἀπομακρυνόμεθα τῆς ἀνθρωπιστικῆς Παιδείας, τὴν ὑπογραμμίζομεν καὶ τὴν τονώνομεν. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια καὶ θὰ διαλάμψῃ περισσότερον εἰς τὴν κατ' ἄρθρον συζήτησιν. Κύριοι βουλευταί, ἕνα νομοθέτημα τοιαύτης σπουδαιότητος ἔχει καὶ πολλοὺς ἄλλους ἐκπαιδευτικοὺς στόχους καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ παρίδῃ τὸν διδάσκαλον ἡ Κυβέρνησις τῆς Ε.Κ., ἡ ὁποία τὸν προσέχει ὄχι μόνον εἰς τὰ ἐκπαιδευτικὰ σχέδια Ν.Δ., ἀλλὰ εὐτυχῶς καὶ εἰς τὰ σχέδια Ν.Δ. τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τοῦ ἀξίζει. Αὐξάνει τὸν κύκλον τῶν σπουδῶν του εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, ἀπὸ δύο χρόνια γίνεται τριετὴς ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ διδασκάλου, ἱδρύει ἰδίαν ὑπηρεσίαν, τὸ Ἐκπαιδευτικὸν Ἰνστιτοῦτον, τὸ ὁποῖον εἶναι μία ὑπηρεσία μὲ πολλαπλὰς ἁρμοδιότητας καὶ δικαιοδοσίας διοικητικάς, ἐποπτικάς, ἐρευνητικάς, μετεκπαιδευτικάς. Ἀντιμετωπίζει ἀπὸ πλευρᾶς ἐκπαιδευτικῆς τὴν πολυγλωσσίαν ἢ ἐὰν θέλετε τὴν ἀγλωσσίαν, ἡ ὁποία μέχρι σήμερον ὑπάρχει εἰς τὰ σχολεῖα. Λαμβάνει μέτρα διὰ τὸ καλὸν βιβλίον, ἐφαρμόζει τὸ Ἀκαδημαϊκὸν ἀπολυτήριον, ἀλλὰ μὲ τοὺς στόχους τούτους εἰδικώτερον θὰ ἀσχοληθῇ ὁ ἀγαπητὸς συνεισηγητὴς συνάδελφος κ. Πετρόπουλος. Ἡμεῖς θὰ ἀσχοληθῶμεν καὶ μὲ τὰ θέματα ταῦτα, εἰς τὴν κατ' ἄρθρον συζήτησιν.

Κύριοι βουλευταί, εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Γεώργιος Παπανδρέου διαθέτει πάθος διὰ τὴν παιδείαν. Τοῦτο συνομολογεῖται παρὰ πάντων. Πάντοτε ἠγωνίσθη διὰ τὴν παιδείαν εἴτε ἀπὸ τῆς ἐπάλξεως τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας εἴτε καὶ ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων τῆς Ἀντιπολιτεύσεως, πάντοτε ἐποικοδομητικῶς. Εἰργάσθη τόσον εἰς τὴν παιδείαν ὥστε ὑπάρχει ὁ θρῦλος, ὅτι εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν διετέλεσεν Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι μὴ ὑπολογιζομένου τοῦ σημερινοῦ χρόνου τῆς θητείας του ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας, διετέλεσε δυόμισυ χρόνια ἀπὸ τὸ 1929 ἕως τὸ 1941 καὶ ἕνα ἑξάμηνον τὸ 1951, ἔπραξεν ὅμως τόσα διὰ τὴν παιδείαν εἰς αὐτὸ τὸ βραχὺ χρονικὸν διάστημα, ὥστε νὰ νομίζῃ ὁ κόσμος, ὅτι ὑπῆρξε καὶ εἶναι πάντοτε Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας. Ἐνῷ εἰς τὴν Ἑλλάδα, μέσα εἰς μίαν ἑκατονταετίαν, εἶχον κτισθῆ 1474 διδακτήρια, μέσα εἰς τὰ δυόμισυ χρόνια τῆς Ὑπουργίας τοῦ Παπανδρέου ἐκτίσθησαν 3176 διδακτήρια, ἐκτὸς τῶν ἄλλων μέτρων τὰ ὁποῖα ἐλήφθησαν διὰ τὴν παιδείαν. Τὸ 1951 εἰσήγαγεν ἤδη τοὺς τρεῖς κύκλους τῆς ἐκπαιδεύσεως, μόνον δὲν ἐφηρμόσθησαν. Σήμερον αὐτοδύναμος Κυβερνήτης καὶ συνεπὴς πρὸς τὴν ὑπόσχεσιν τὴν ὁποίαν ἔδωσεν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, ἀπὸ τοὺς πρώτους μῆνας τῆς διακυβερνήσεώς του, φέρει τὸν πλήρη καταστατικὸν Χάρτην τῆς ἐκπαιδεύσεως. Καὶ μᾶς ἔδωσε τὴν ἐντολὴν νὰ μὴ ἔλθῃ τὸ σχέδιον Ν. Δ. ἐπενδυμένον μὲ πολιτικὸν μανδύα. Θέλει νὰ ριφθῇ εἰς τὸν ἐλεύθερον στίβον τῆς ἐλευθέρας συζητήσεως διὰ νὰ διαλάμψῃ ἡ ἀλήθεια τῶν θέσεων τὰς ὁποίας ὑποστηρίζομεν.

Κύριοι βουλευταί, ὁ χρόνος παρῆλθε, θὰ τελειώσω μὲ τὰς δηλώσεις τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ε. Κ.: Θὰ εἴμεθα εὐτυχεῖς ἐὰν ὑπάρξουν παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ σχεδίου Ν. Δ., αἱ ὁποῖαι θὰ συντείνουν εἰς τὴν βελτίωσίν του, δὲν ὑποστηρίζομεν ὅτι τὸ σχέδιον Ν. Δ. εἶναι ἀλάθητον. Δὲν ἀντιμετωπίζομεν τὸ θέμα τῆς Παιδείας, ὡς θέμα κομματικόν. Τὸ ἀντιμετωπίζομεν, ὡς θέμα Ἐθνικὸν καὶ καλοῦμεν εἰς συνεργασίαν διὰ τὸ μέγα αὐτὸ θέμα ὑμᾶς τοὺς ἐκπροσώπους τοῦ Ἔθνους. (Χειροκροτήματα ἐκ τῆς Κυβερνητικῆς πτέρυγος).

Πρόεδρος. Ὁ κ. Ἀρχηγὸς τῆς Ε.Ρ.Ε., ἔχει τὸν λόγον.

Π. Κανελλόπουλος. Θὰ παρακαλέσω, κύριε Πρόεδρε, μετὰ τὴν ὁμιλητὴν τὸν πρῶτον τῆς πλειοψηφείας, νὰ ὑπάρξῃ ὁ ἀντίλογος. Ὁ κ. Ἀλαβᾶνος, ὁ ὁποῖος μὲ τόσην εὐγλωττίαν ὡμίλησεν, ὑπερέβη βεβαίως —καὶ ὀρθῶς ὑπερέβη— τὸ ἡμίωρον, διότι ὡμίλησεν ἐπὶ 50 λεπτὰ τῆς ὥρας, ὀρθῶς. Βεβαίως θεσπίζομεν ὡρισμένους κανόνας, ἀλλὰ εἰς ὡρισμένας περιπτώσεις, ὅπως εἶναι ἡ προκειμένη, οἱ κανόνες αὐτοὶ θὰ πρέπει ἐν μέρει καὶ μέχρις ἑνὸς ὁρίου νὰ παραμερίζωνται ὑπὸ μίαν προϋπόθεσιν, ὅτι θὰ ἀναγνωρισθῇ τὸ αὐτὸ δικαίωμα εἰς ὅλους τοὺς εἰσηγητὰς καὶ τοὺς εἰδικοὺς ἀγορητάς, διότι ἄλλως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ, ὁσονδήποτε ἐὰν ἀπὸ ἀπόψεως οὐσίας ἦτο ἀναγκαία ἡ ὑπέρβασις τοῦ χρόνου, νὰ θεωρηθῇ κοινοβουλευτικῶς, δημοκρατικῶς θεμιτὴ ἡ πρᾶξις αὐτή.

Κύριε Πρόεδρε, νομίζω, ὅτι θὰ πρέπει, παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι ὑπάρχει καὶ συνεισηγητὴς τῆς πλειοψηφίας, ὁ ὁποῖος μάλιστα ἔχει συνεννοηθῇ μὲ τὸν πρῶτον εἰσηγητὴν καὶ ἐπιφυλάσσει εἰς τὸν ἑαυτόν του ὡρισμένα θέματα, θὰ πρέπει νὰ δοθῇ ὁ λόγος εἰς τὸν εἰσηγητὴν τῆς μειοψηφίας, τοῦ μεγαλυτέρου κόμματος τῆς Ἀντιπολιτεύσεως, οὕτως ὥστε νὰ ὑπάρξῃ πράγματι ἡ διαδοχὴ μεταξὺ τῶν κυβερνητικῶν καὶ τῶν ἀντιπολιτευομένων.

Πρόεδρος. Κύριε Πρόεδρε, λόγῳ τῆς σπουδαιότητος τοῦ σχεδίου Ν. Δ., πρὸ τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ὁμιλήσω μὲ τὸν κ. Τσάτσον, ἀκριβῶς διὰ νὰ δηλώσω, ὅτι θὰ παρασχεθῇ πᾶσα εὐχέρεια, ὥστε νὰ ἐκτεθοῦν αἱ ἀπόψεις ἀνέτως. Ἐπίσης, εἶχον λάβει πρόνοιαν διὰ νὰ κληθῇ ὁ κ. Λύχνος μετὰ τὸν πρῶτον εἰσηγητὴν τῆς πλειοψηφίας, τρίτος νὰ ὁμιλήσῃ ὁ κ. Ἠλιόπουλος καὶ τέλος νὰ ὁμιλήσῃ ὁ δεύτερος εἰσηγητὴς τῆς πλειοψήφιας κ. Πετρόπουλος ὡς τέταρτος.

Παρακαλῶ τὸν κ. Λύχνον, νὰ λάβῃ τὸν λόγον.

Γ. Λύχνος. Κύριοι βουλευταί, προκειμένου νὰ συζητήσωμεν σχέδιον Ν.Δ., τὸ ὁποῖον ἀφορᾷ τὴν ὀργάνωσιν τῆς Γενικῆς Ἐκπαιδεύσεως, θὰ ἔπρεπε, νομίζω, πρωτύτερα νὰ συνεννοηθοῦμεν περὶ τοῦ τί εἶναι ἡ Γενικὴ Ἐκπαίδευσις, τί εἶναι ἡ Γενικὴ Παιδεία. Βεβαίως, ὑπάρχουν ἄπειροι ὁρισμοί. Ἐγὼ ἐξέλεξα ἐλαχίστους, τοὺς ὁποίους θὰ συνδυάσω, διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς ἕνα ταχὺ συμπέρασμα. Κατὰ τὸν Γάλλον πολιτικόν, ὁ ὁποῖος διετέλεσε καὶ ἐκπαιδευτικός, τὸν κ. ΕΡΙΟ, ἡ Γενικὴ Παιδεία, δι' ἕνα μορφωμένον ἄνθρωπον, εἶναι ὅ,τι ἐνθυμεῖται εἰς τὴν ζωήν του, ἀφοῦ τὰ ξεχάσῃ ὅλα. Εἶναι, βέβαια, ἕνας ὁρισμὸς μᾶλλον χιουμοριστικός. Ἀλλὰ κατὰ βάσιν ἀληθής. Τὸν συμπληρώνει, ὅμως, ὁ κ. ΑΝΤΡΕ ΖΙΓΚΦΡΙΝΤ, ὁ ὁποῖος λέγει, ὅτι ἡ γενικὴ μόρφωσις εἶναι ἡ ἱκανότης τοῦ νὰ ἠμπορῇ κανεὶς νὰ ἀντιλαμβάνεται ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὰ προβλήματα ποὺ τὸν περιβάλλουν καὶ νὰ λαμβάνῃ θέσιν ἐπ' αὐτῶν. Εἶναι, δηλαδή, τὸ συμπέρασμα καὶ τῶν δύο τούτων ὁρισμῶν, ὅτι ἡ Γενικὴ Παιδεία εἶναι ἡ ἱκανότης τοῦ ἀνθρώπου νὰ συλλαμβάνῃ τὰς γενικὰς ἰδέας, νὰ τὰς συνθέτῃ καὶ νὰ τὰς χρησιμοποιῇ κατὰ τὰς περιστάσεις καὶ τὰ προβλήματα ποὺ συναντᾷ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ βίου του. Νομίζω, ὅτι ὁ ὁρισμὸς αὐτὸς εἶναι πλήρης καὶ πρέπει τώρα νὰ ἐξετάσωμεν κατὰ πόσον τὸ σχέδιον Ν.Δ. τὸ κυβερνητικόν, ἀνταποκρίνεται εἰς αὐτὸν τὸν σκοπόν, εἰς αὐτὸν τὸν προορι-

σμὸν τῆς Γενικῆς Παιδείας.

Πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι πράγματι ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν ἐνδιαφέρεται διὰ τὰ ἐκπαιδευτικὰ προβλήματα καὶ τὰ ἐμελέτησε, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι τὸ παρὸν σχέδιον Ν. Δ. ἦλθε μὲ μεγάλην βιαστικότητα εἰς τὴν Ἐπιτροπήν. Βεβαίως, ἐδημοσιεύθη πρὸ ἑνὸς ἢ δύο μηνῶν εἰς τὸν Τύπον. Βεβαίως, ἐπρόλαβαν μερικοὶ ἁρμόδιοι καὶ εἰδικοὶ νὰ ἐκφέρουν τὴν γνώμην των, αὐτὸ ὅμως δὲν ἐμποδίζει νὰ λεχθῇ ἡ ἀλήθεια, τὴν ὁποίαν ἄλλωστε ὁ ὑποτιθέμενος τεχνικὸς συντάκτης τοῦ σχεδίου Ν. Δ. εἶπεν, ὅτι «ἐμείναμεν 20 χρόνια πίσω εἰς τὴν παιδείαν. Καὶ τώρα τρέχομεν νὰ προλάβωμεν ὅ,τι ἠμπορέσωμεν». Διατὶ νὰ τρέχωμεν νὰ προλάβωμεν ὅπως ἠμπορέσωμεν τὴν καθυστέρησιν τῶν 20 ἐτῶν; Πρῶτα - πρῶτα, ἡ καθυστέρησις δὲν εἶναι 20 ἐτῶν. Εἰς τὰ 1957 μὲ 1958 συνῆλθε μία μεγάλη Ἐπιτροπὴ ἐκπαιδευτικῶν καὶ ἄλλων ἀνθρώπων καὶ κοινοβουλευτικῶν, ἡ ὁποία ἐμελέτησε τὰ προβλήματα τῆς Παιδείας, συνέταξεν ἕνα πόρισμα καὶ τὸ πόρισμα αὐτὸ ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν κατὰ τὸ 1959, καὶ τὰ μετέπειτα ἔτη ἐπὶ ὑπουργικῆς θητείας τοῦ συναδέλφου κ. Βογιατζῆ. Ὁ ὑποστηρίζων, ὅτι καθυστερήσαμεν ἐπὶ 20 ἔτη, ἔχει προφανῶς ὑπ' ὄψιν του τὴν προηγουμένην ἐκπαιδευτικὴν μεταρρύθμισιν, ἡ ὁποία πράγματι εἰσήχθη πρὸ εἰκοσαετίας. Ἔδωσε καὶ καλούς, ἔδωσε καὶ κακοὺς καρπούς, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀληθὲς νὰ λέγεται ὅτι 20 χρόνια δὲν ἔγινε τίποτε εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τὴν Παιδείαν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὅλοι, νομίζω, ὅτι εἴμεθα σύμφωνοι, ὅτι ἡ Παιδεία πρέπει νὰ ὑποστηριχθῇ, πρέπει νὰ ἀναπτυχθῇ καὶ ὅτι τὰ κύρια σημεῖα, τὰ ὁποῖα ἐνδιαφέρουν, εἶναι νὰ τῆς δοθοῦν περισσότερα χρήματα, νὰ κτισθοῦν περισσότερα κτίρια, νὰ μορφωθοῦν περισσότεροι καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι, τέλος δὲ νὰ στραφῇ ἡ Παιδεία μας κατὰ ἕνα μέρος της καὶ εἰς ὡρισμένην βαθμίδα, πρὸς τὰ τεχνικὰ ἐπαγγέλματα. Εἰς αὐτὰ τὰ θέματα, νομίζω, ὅτι οὐδεὶς διαφωνεῖ.

Δὲν ἀρνούμεθα τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν Παιδείαν. Οὐδεὶς ἐπίσης δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ καὶ τὸ ἰδικόν μας ἐνδιαφέρον διὰ τὴν Παιδείαν. Νομίζω, ὅτι εὔκολον θὰ εἶναι νὰ εὕρωμεν τὰ σημεῖα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐὰν προτιμηθοῦν καὶ ἐκτελεσθοῦν, δύνανται νὰ δημιουργήσουν διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ διὰ τὴν Ἑλληνικὴν νεότητα ἕνα καλλίτερον ἐκπαιδευτικὸν μέλλον, ἀναλόγως μὲ τὰς σημερινὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ Κυβέρνησις ἡ σημερινὴ δὲν ἐθεώρησεν, ὅτι εἶχεν ὑποχρέωσιν νὰ μελετήσῃ καὶ αὐτή, ὅπως ἡμεῖς τὸ ἐπράξαμεν ἄλλοτε, κατὰ βάθος τὸ ἐκπαιδευτικὸν πρόβλημα. Ἀνέθεσεν εἰς τὸν Ὑπουργὸν τὸν ἁρμόδιον καὶ εἰς τοὺς τεχνικοὺς συμβούλους του νὰ συντάξουν τὸ σχέδιον Ν. Δ., νὰ τὸ δημοσιεύσουν, νὰ ἀπαντήσουν εἰς τὰς ἐπικρίσεις αἱ ὁποῖαι ἐδημοσιεύθησαν καὶ νὰ φέρουν σχέδιον Ν. Δ. εἰς τὴν Ἐπιτροπήν, θὰ μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ εἴπω, κάπως ἀμελέτητα. Καὶ εἶναι ἀμελέτητον, διότι ἐφ' ὅσον οἱ ἁρμόδιοι, ἐφ' ὅσον οἱ εἰδικοί, ἐφ' ὅσον οἱ ἐκπαιδευτικοὶ δὲν συμφωνοῦν περὶ τοῦ ὅτι τὸ σχέδιον Ν. Δ. εἶναι ἄρτιον καὶ περὶ τοῦ ὅτι τὸ σχέδιον Ν. Δ. ἠμπορεῖ νὰ ὀφελήσῃ τὴν Ἑλληνικὴν Παιδείαν, ἡμεῖς οἱ ἄλλοι, οἱ πολιτικοί, οἱ μὴ τεχνικοὶ τῆς Παιδείας, οἱ μὴ ἐκπαιδευτικοί, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι πράγματι τὸ σχέδιον Ν. Δ. δὲν ἱκανοποιεῖ καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς εἶναι ἀμελέτητον.

Κύριοι, τὸ σχέδιον Ν. Δ. εἶναι ἀπέραντον, καθὼς γνωρίζετε Εἶναι 40 σελίδες τῶν φύλλων τοῦ χάρτου τοὺ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν Βουλήν. Διὰ νὰ τὸ ἀναγνώσῃ κανεὶς χρειάζονται πολλαὶ ἡμέρα καὶ διὰ νὰ τὸ κρίνῃ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ περιορισθῇ εἰς ἐλάχιστον χρόνον, ὡς εἰσηγητής. Θὰ ἀκολουθήσω τὴν σειρὰν τῶν θεμάτων ὅπως τίθενται εἰς τὴν Εἰσηγητικὴν Ἔκθεσιν καὶ δὲν θὰ εἰσέλθω εἰς τὰ ἄρθρα, τὰ ὁποῖα θὰ συζητηθοῦν ἰδιαιτέρως εἰς τὴν κατ' ἄρθρον συζήτησιν. Ἡ Εἰσηγητικὴ Ἔκθεσις προσπαθεῖ νὰ ἀνεύρῃ ἀντιστοιχίαν μεταξὺ τῶν ἐκπαιδευτικῶν συστημάτων, τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποιήθησαν κατὰ καιροὺς εἰς τὸν τόπον μας καὶ τῆς κοινωνικῆς διαμορφώσεως τῆς Χώρας μας κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχάς. Λέγει ὅτι τὸ τάδε σύστημα, τὸ ὁποῖον εἰσήγαγον οἱ Βαυαρικοὶ νόμοι ἀνταπεκρίθη εἰς τὴν γεωργικὴν περίοδον τῆς Ἑλλάδος. Ἡ μεταρρύθμισις τοῦ 1929 ἀνταπεκρίθη εἰς τὴν ἀστικὴν περίοδον. Δὲν μᾶς λέγει εἰς ποίαν εἰδικὴν περίοδον ἀνταποκρίνεται τὸ σύστημα, τὸ ὁποῖον εἰσηγεῖται τὸ σχέδιον Ν. Δ. καὶ φαντάζομαι ὅτι θὰ ἦτο δύσκολον εἰς τὸν συντάκτην τῆς Εἰσηγητικῆς Ἐκθέσεως νὰ ἀποφασίσῃ περὶ τοῦ ποίαν κοινωνικὴν περίοδον διατρέχει σήμερον ἡ Ἑλλάς. Δὲν εἶναι κοινωνία γεωργική, δὲν εἶναι κοινωνία ἀστική. Μήπως εἶναι κοινωνία προλεταριακή; Μήπως τὸ σχέδιον Ν. Δ. τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Κέντρου ἀνταποκρίνεται εἰς κάποιαν ἀνάγκην νὰ σηκώσῃ τὸ Προλαιταριάτον τῆς Ἑλλάδος ὑψηλότερα; Θὰ πρέπει νὰ μᾶς τὸ εἴπῃ σαφέστερα. Ἰσχυρίζεται ἡ Εἰσηγητικὴ Ἔκθεσις ὅτι δὲν εἶναι ἐντελῶς ἄσχετος πρὸς τὰς προηγηθείσας μελέτας ἐπὶ τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ μας ζητήματος τὸ σχέδιον Ν. Δ)τος. Ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ 57 κατέληξεν εἰς ὡρισμένα συμπεράσματα, τὰ ὁποῖα ἡ μεταρρύθμισις τοῦ 59 ἔθιξε κάπως, ἀλλὰ μὲ ἀτολμίαν καὶ ὅτι τὸ σημερινὸν σχέδιον Ν. Δ. μετὰ τόλμης ἐφαρμόζει τὰ πορίσματα ἐκεῖνα. Ἐὰν πάρωμεν ἕνα καὶ μόνον σημεῖον καὶ ζητήσωμεν νὰ ἐπαληθεύσωμεν τὸν ἰσχυρισμὸν αὐτόν, θὰ ἴδωμεν ὅτι δὲν εἶναι ἀκριβής. Βεβαίως ἡ πρότασις τοῦ 57 ἐζήτησε νὰ χωρισθοῦν τὰ Σχολεῖα τῆς Μ. Ἐκπαιδεύσεως, ἐπρότεινε δηλαδή, τὸν πρῶτον καὶ δεύτερον κύκλον τῆς Μ. Ἐκπαιδεύσεως, ἀλλὰ ἐπέμεινεν εἰς τὸ ὅτι εἶναι ἀναγκαία ἡ διδασκαλία τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν κειμένων — εἶναι φράσις τοῦ πορίσματος — εἰσδύουσα εἰς τὸ βαθύτερον πνεῦμα τῆς κλασσικῆς γραμματείας, ἐπιλεγομένων τῶν βασικῶν μεγάλων συγγραφέων. Πρέπει νὰ καταβληθοῦν σύντονοι προσπάθειαι, ὅπως πάσῃ θυσίᾳ ὑψωθῇ ἡ στάθμη τῶν σπουδῶν εἰς τὰ Γυμνάσια τὰ κλασσικά, τὰ ὁποῖα ἐκπαιδεύουν τοὺς μέλλοντας ἐπιστήμονας καὶ κοινωνικοὺς ἡγέτας». Αὐτὸ τοὐλάχιστον, δὲν γίνεται εἰς τὸν πρῶτον κύκλον τῶν Γυμνασιακῶν σπουδῶν, τὸν ὁποῖον εἰσηγεῖται τὸ σχέδιον Ν. Δ. Εἰς τὸν πρῶτον κύκλον τὰ Ἀρχαῖα Ἑλληνικά, τὰ Λατινικὰ ἀφήνονται εἰς τὴν προαίρεσιν τοῦ μαθητοῦ νὰ τὰ σπουδάσῃ ἢ νὰ μὴ τὰ σπουδάσῃ.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Δὲν ὑπάρχουν κατ' ἐπιλογὴν μαθήματα εἰς τὸ Γυμνάσιον.

Γ. Λύχνος. Ἀκόμη χειρότερα. Σήμερον ἡ ὑποχρεωτικὴ Παιδεία ἐπεκτείνεται εἰς 9 ἔτη μὲ τὸ σχέδιον Ν. Δ., τὸ ὁποῖον προτείνει ἡ Κυβέρνησις, Ἕως τώρα ἦτο 6 ἔτη. Ἡ δικαιολογία τοῦ σχεδίου Ν. Δ. εἶναι ὅτι ὁ νέος τῶν 13 ἐτῶν εἶναι ἀνίκανος πρὸς ἐργασίαν καὶ εἰδικῶς ἀσχημάτιστος καὶ ἔχει ἀνάγκην παιδείας καὶ προστασίας. Εἶναι ὅμως ἀληθὲς καὶ τὸ γνωρίζομεν ὅλοι, ὅτι ἡ 6ετὴς ὑποχρεωτικὴ παίδευσις τῶν παιδίων τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἡ ὁποία ἔχει νομοθετηθῇ παλαιότερα, δὲν ἐφαρμόζεται. Τὰ περισσότερα παιδιά, μετὰ τὴν 4ην τάξιν τοῦ Δημοτικοῦ φεύγουν. Θὰ πρέπει νὰ μείνουν Θὰ μᾶς εἴπῃ ἡ Κυβέρνησις. Καὶ ἐγὼ πιστεύω ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ μείνουν, ἀλλὰ ὑπάρχουν φαίνεται κάποιαι κοινωνικαὶ ἀνάγκαι, αἱ ὁποῖαι δὲν τοὺς ἐπιτρέπουν νὰ παραμείνουν. Πῶς εἶναι δυνατόν, λοιπόν, ἀφοῦ δὲν ἐφαρμόζεται ἡ 4ετὴς ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις, νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν ὑποχρεωτικὴν 9ετῆ ἐκπαίδευσιν; Λέγουν τὸ σχέδιον Ν. Δ. καὶ ἡ Κυβέρνησις ὅτι αὐτὰ θὰ ἐφαρμωσθοῦν σταδιακῶς, ἀλλὰ ἐὰν μεταφράσωμεν καλῶς τὴν λέξιν «σταδιακῶς» θὰ εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ συμφωνήσωμεν ὅτι ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ διὰ μακρὸν ἀκόμη χρονικὸν διάστημα, ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἰδανικοῦ τῆς 9ετοῦς ἀναγκαστικῆς, ὑποχρεωτικῆς παιδείας, δὲν εἶναι δυνατή. Καὶ ἐὰν ἐφαρμοσθῇ καὶ ὅταν θὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ ὑποχρεωτικὴ 9ετὴς παίδευσις τῶν νέων, κατὰ ποῖον τρόπον πιστεύει ἡ Κυβέρνησις ὅτι μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν παιδιῶν αὐτῶν ἀπὸ τὰς οἰκογενείας των καὶ ἀπὸ τὰ χωριά των καὶ ἀπὸ τὰς ἀσχολίας των καὶ ἀπὸ τοῦ κύκλου τοῦ ἐπαγγέλματος τῶν γονέων των θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὸ παλαιὸν περιβάλλον τους καὶ νὰ γίνουν κοινωνικῶς χρήσιμοι ἄνθρωποι, μετὰ τὴν λῆξιν τῆς 9ετοῦς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Π. Κανελλόπουλος. Τοὺς διώχνουμε ὁριστικὰ ἀπὸ τὸ χωριό.

Γ. Λύχνος. Φοβοῦμαι ὅτι δημιουργοῦμεν νέαν τάξιν ἀνέργων νέων οἱ ὁποῖοι δὲν θὰ ἔχουν σύνδεσμον μὲ τὸ περιβάλλον τους καὶ δὲν αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην νὰ ἐργάζωνται ἕνεκα

τῆς μεαρρυθμίσεως αὐτῆς τὴν ὁποίαν δὲν θὰ δυνηθῇ ἀμέσως τοὐλάχιστον νὰ ἐφαρμόσῃ ἡ Κυβέρνησις. Ὑποστηρίζει ἡ Κυβέρνησις ὅτι ἐξησφάλισεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν νεότητα δωρεὰν ἐκπαίδευσιν, διότι κατήργησε τὰς ἐγγραφάς, τὰς εἰσφορὰς καὶ ἄλλα τινὰ τέλη, τὰ ὁποῖα ἄλλωστε κατὰ τὸ πλεῖστον εἶχον ἤδη καταργηθῇ, καὶ διότι ὑπεσχέθη νὰ δίδῃ μεσημβρινὸν φαγητὸν εἰς τοὺς μαθητάς, καὶ ἔχει τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἀποκτήσῃ καὶ αὐτοκίνητα διὰ νὰ μεταφέρῃ τὰ παιδιὰ εἰς τὰ σχολεῖα. Ἀλλὰ εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν τῆς Ἑλλάδος, μὲ τὰς σημερινὰς οἰκονομικὰς δυνατότητας τοῦ τόπου μας, θὰ μᾶς ἐπιτρέψουν οἱ συντάκται τοῦ σχεδίου Ν.Δ. νὰ νομίσωμεν ὅτι μεταφερώμεθα εἰς κάποιον ὀνειρώδη τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον, ὁσονδήποτε καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι θὰ εἶναι προοδευτικὸς καὶ ἄνετος, τὰ μέσα αὐτὰ δὲν θὰ εἶναι δυνατὸν οὔτε καὶ εἰς τὸ μέλλον νὰ ὑπάρξουν.

Ἡ Κυβέρνησις ὑπεσχέθη, πάντοτε σταδιακῶς, ὅτι θὰ ἐπεκτείνῃ τὰ γυμνάσια, ὡς ὀνομάζει τὸ σχέδιον Ν.Δ. τὰ πρῶτα τριετῆ τμήματα γυμνασίου, εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τῆς χώρας ὅπου θὰ ὑπάρχῃ ἀνάγκη καὶ ὅτι ἡ ἐπιλογὴ τῶν τόπων τῆς ἱδρύσεως αὐτῶν δὲν θὰ ἐμπνέεται ἀπὸ κομματικὰ κριτήρια, ἀλλὰ θὰ ὑποδεικνύεται ἀπὸ ἐπιτροπὰς καὶ θὰ ἀποφασίζεται ἀπὸ τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον. Ἀλλὰ κύριοι συνάδελφοι, ἡμεῖς δὲν διαφωνοῦμεν εἰς τὸ ποῦ καὶ πῶς θὰ γίνουν τὰ γυμνάσια. Τὰ γυμνάσια ἐὰν εἶναι ἀνάγκη τὰ παιδιὰ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ νὰ περάσουν ὅλα ὑποχρεωτικῶς ἀπὸ ἐννεατῆ μορφωτικὸν κύκλον, θὰ πρέπει νὰ γίνουν παντοῦ. Ἐκεῖ ποὺ ἔχομεν ἀντιρρήσεις εἶναι ἡ δυνατότης τῆς Κυβερνήσεως νὰ εἰσαγάγῃ τὸ θεσμὸν αὐτόν, εἴτε κομματικῶς, εἴτε μὴ κομματικῶς, εἴτε καθ' οἱονδήποτε τρόπον.

Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἀποφασίσῃ ἡ Κυβέρνησις νὰ ἐφαρμόσῃ τὸν θεσμόν, οἱ διδάσκαλοι δὲν ἐπαρκοῦν. Τὰ σχολικὰ κτίρια δὲν ἐπαρκοῦν. Οἱ καθηγηταὶ δὲν ἐπαρκοῦν. Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ παρέχωνται ὑποσχέσεις τόσον ἀφειδῶς, ἐνῷ δὲν ὑπάρχουν τὰ στοιχειώδη μέσα πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν ὑποσχέσεων; Διὰ νὰ δύνανται τὰ παιδιὰ νὰ μανθάνουν ἐκεῖνα ποὺ διδάσκονται δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίνουν τὸν ἀριθμὸν τοὺς 40 μαθητάς, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπόσχεται ἡ Κυβέρνησις ὅτι θὰ φθάσῃ εἰς τὸ ἀποτέλεσμα αὐτὸ πρὸ τῆς παρελεύσεως μερικῶν δεκαετιῶν, ἐὰν τότε ἐξακολουθήσῃ ἐφαρμοζόμενος ὁ νόμος αὐτός;

Π. Κανελλόπουλος. Τὸν ἀριθμὸ τῶν εἴκοσι πέντε. Ἀκόμη δυσκολώτερον.

Γ. Λύχνος. Ἐγὼ περιορίζομαι εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν 40 ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπερπηδηθῇ.

Π. Κανελλόπουλος. Πρώτα δημιουργοῦνται αἱ προϋποθέσεις καὶ ἔπειτα λανσάρονται τοιαῦτα συνθήματα, διότι διαφορετικὰ εἶναι φράσεις καὶ ὄχι πραγματικότης.

Γ. Λύχνος. Εἶναι ὑποσχέσεις ἀπραγματοποίητοι. Καὶ ἔπειτα διατί τὸ ἕνα τμῆμα τοῦ γυμνασίου θὰ λέγεται γυμνάσιον καὶ τὸ ἄλλο λύκειον; Ποία εἶναι ἡ κοινωνική, ἡ οἰκονομικὴ καὶ οἱαδήποτε ἄλλη ἀνάγκη ἡ ὁποία ἐπιβάλλει νὰ ἀλλάξῃ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς τὴν ὀνομασίαν ἑνὸς σχολείου τὸ ὁποῖον γνωρίζει ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ποὺ εἶναι ἐλεύθερος; Τὸ ἕνα τμῆμα τοῦ γυμνασίου τὸ ὀνομαζόμενον εἰς τὸ σχέδιον Ν.Δ., γυμνάσιον κατέρχεται πρὸς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον. Ἴσως ὑπάρχει δυνατότης εἰς αὐτὸ νὰ διδάξουν καὶ διδάσκαλοι. Ποῖον θὰ εἶναι τὸ γυμνάσιον; Τὸ πρῶτον τριετὲς τμῆμα τοῦ γυμνασίου, διότι τὸ ἕτερον τμῆμα ὀνομάζεται λύκειον. Τὸ γυμνάσιον λοιπὸν κατέρχεται πρὸς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον καὶ ἡ μέση ἐκπαίδευσις δὲν ἀναβιβάζεται πρὸς τὰς πανεπιστημιακὰς σπουδὰς ὡς θὰ ἴδωμεν ἀργότερον.

Ἂς ἔλθωμεν τώρα εἰς τὸ πρόγραμμα τῶν σχολείων. Λέγει ὁ τεχνικὸς ἐκπαιδευτικὸς σύμβουλος τῆς Κυβερνήσεως ὅτι διὰ πρώτην φορὰν ὁ νομοθέτης, ἀναγνωρίζοντας τὴν ἀλήθειαν, προβαίνει εἰς ριζικὰς λύσεις, καταργεῖ τὰ ἄχρηστα, τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ καὶ τὰ λατινικά. Διατί ἄχρηστα; Ὅλος ὁ πολιτισμένος κόσμος, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ὁ κόσμος ὁ ὁποῖος ἀγωνίζεται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ στάδιον τοῦ πολιτισμοῦ ἀναγνωρίζει ὅτι εἰς τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ γράμματα πρῶτον καὶ εἰς τὰ λατινικὰ δεύτερον ὑπάρχουν αἱ βάσεις αἱ ὁποῖαι δίδουν ἀνθρωπισμὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον. Εἶπεν προηγουμένως ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως: «Ἐρωτήσατε τοὺς βουλευτὰς ποῖος δύναται νὰ ἀναγνώσῃ τὰ ἀρχαῖα κείμενα εἰς τὸ πρωτότυπον». Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τοὺς ἐρωτήσω. Ἴσως οὐδεὶς γνωρίζει νὰ τὰ ἀναγνώσῃ εἰς τὸ πρωτότυπον πλὴν ἴσως τοῦ ἀξιοτίμου ἀρχηγοῦ τῆς ΕΡΕ.

Π. Κανελλόπουλος. Εἶναι λάθος καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ θέσῃ τοιοῦτον ἐρώτημα ὁ ἀξιότιμος κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως. Δὲν ἠθέλησα ἐκείνην τὴν στιγμὴν νὰ δώσω ἀπάντησιν, ἐπειδὴ εὑρίσκετο ἐπὶ τοῦ βήματος ὁ εἰσηγητὴς τῆς πλειοψηφίας.

Ὅλοι ὅσοι εὑρίσκονται εἰς τὴν αἴθουσαν αὐτὴν ἠμποροῦν νὰ ἀναγνώσουν τὸ Εὐαγγέλιον, ἠμποροῦν νὰ ἀναγνώσουν τὸν Πολύβιον χωρὶς νὰ ἔχουν ἀνάγκην μεταφράσεως.

Ὅλοι ὅσοι εὑρίσκονται εἰς τὴν αἴθουσαν αὐτὴν ἠμποροῦν νὰ ἀναγνώσουν, εἰς ὡρισμένα ἴσως σημεῖα δυσχερῶς, ἀλλὰ εἰς τὰ περισσότερα μὲ κάποιαν εὐχέρειαν τὸν Πλούταρχον, ἠμποροῦν νὰ ἀναγνώσουν τοὐλάχιστον τὸν Ξενοφῶντα χωρὶς κἂν νὰ ἐνθυμοῦνται τοὺς κανόνας τοῦ Συντακτικοῦ. Ἦτο λάθος ἐκ μέρους τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ. Ἀναγνωρίζω καὶ ἐγὼ ὅτι κατέχεται ἀπὸ πάθος διὰ τὴν παιδείαν, ἀλλὰ κατέχεται καὶ ἀπὸ πλάνας. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι ὑπετίμησεν ὅλους. Προκειμένου νὰ μελετήσω καὶ ἐγὼ καὶ εὐχαριστῶ διὰ τὴν ἐξαίρεσιν, τὴν ὁποίαν ἐκάματε σεῖς, κ. Λύχνο, ὑπὲρ ἐμοῦ, βεβαίως ἔχω ἀσχοληθῇ μὲ τὰ ἀρχαῖα κείμενα πολύ, ἀλλὰ προκειμένου νὰ μελετήσω καὶ ἐγὼ ὡρισμένα πολὺ δύσκολα κείμενα, βεβαίως χρησιμοποιῶ καὶ λεξικὸν καὶ ἄλλα δοκίμια, καμμιὰ φορὰ καὶ μεταφράσεις. Ἀλλὰ σᾶς ἐρωτῶ, ἀγαπητοὶ κύριοι συνάδελφοι, ἐρωτῶ ὅλους, ἐρωτῶ καὶ τὸν ἴδιον τὸν κ. Πρωθυπουργόν, ἠμπορεῖ, ἂν καὶ ἀπουσιάζῃ, νὰ μοῦ δώσῃ ἀπάντησιν αὔριον ἢ τὴν Τρίτην, ἐρωτῶ τὸν κ. Ὑφυπουργὸν τῆς Παιδείας: Δὲν θὰ ἦτο ὀρθότερον νὰ συνήθιζε τὸ παιδὶ νὰ βλέπῃ τὰ κείμενα αὐτά, ποὺ εἶναι ἀποκρυσταλλωμένες γλωσσικὲς μορφές, ἀπὸ τὴν Α΄ τάξιν τοῦ Γυμνασίου καὶ ταὐτοχρόνως νὰ θεσπισθῇ νὰ μελετᾷ εἰς μίαν καλὴν μετάφρασιν ὁλόκληρον τὸ βιβλίον, ὁλόκληρον τὸν Θουκυδίδη; Καὶ νὰ ἔρχεται ἔπειτα καὶ νὰ τὸν ἐρωτᾷ ὁ Καθηγητής, ἐπάνω εἰς τὸ περιεχόμενον ὁλοκλήρου τοῦ βιβλίου; Ἀλλὰ ταὐτοχρόνως καὶ παραλλήλως νὰ γνωρίσῃ τὰς 10 σελίδας. Εἶπεν ὁ κ. εἰσηγητὴς τῆς πλειοψηφίας, ἀλλὰ καὶ ἡ εἰσηγητικὴ ἔκθεσις εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀνταποκρίνονται εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἢ καὶ ὡρισμένα ἄρθρα τὰ ὁποῖα ἔχει γράψει ὁ Τεχνικὸς Ἐκπαιδευτικὸς Σύμβουλος τῆς Κυβερνήσεως. Ἐπίσης, ὡς πρὸς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἠμπορεῖ νὰ ἀνταποκρίνωνται εἰς τὴν ἀλήθειαν, ὅτι διαβάζονται μόνον τριακόσιοι στίχοι. Ποῖος πταίει εἰς αὐτό; Ἡ Ἀρχαία γλῶσσα; Ὄχι. Τὸ σύστημα. Θὰ ἔπρεπε νὰ ζητῆται ἀπὸ τὸ παιδὶ νὰ διαβάσῃ μέσα εἰς ἕνα μῆνα ἢ καὶ εἰς δύο, κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος, καθ' ὃ διδάσκεται ὁ Θουκυδίδης, ὁλόκληρον τὸν Θουκυδίδην, ἀλλὰ νὰ μελετήσῃ παράλληλα καὶ 10—15 σελίδες, ὅπως τὰς ἔχει γράψει ὁ ἴδιος ὁ Θουκυδίδης, φέρ' εἰπεῖν ἀπὸ τὴν περίφημον τραγωδίαν τῆς Σικελικῆς Ἐκστρατείας. Καμμία μετάφρασις δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὴν ἀποδώσῃ μὲ τὸ χρῶμα, τὸ ὁποῖον ἔχει δώσει εἰς τὸ τμῆμα αὐτὸ τοῦ ἔργου του ὁ Θουκυδίδης. Αὐτὴν τὴν τραγωδίαν κανένας μεταφραστὴς δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὴν ἀποδώσῃ. Ἔχω διαβάσει μεταφράσεις, καὶ μίαν ἀπὸ τὰς καλλιτέρας ποὺ ἔχει κυκλοφορήσει πρὸ ἑνὸς - δύο ἐτῶν. Δὲν ὑπάρχει ἀπόδοσις, πράγματι, οὐσιαστικὴ τοῦ Θουκυδίδου, ὅπως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ ποτὲ πλήρης οὐσιαστικὴ ἀπόδοσις κανενὸς κειμένου εἰς μετάφρασιν. Ἑπομένως, θὰ ἠμποροῦσαν, ἐὰν δὲν θέλουν οἱ ἐμπνευσταὶ τοῦ νομοθετήματος, ὁ Πρωθυπουργός, ὁ Ὑφυπουργὸς Παιδείας, ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι συνεβούλευσαν τὸν Πρωθυπουργὸν καὶ τὸν Ὑφυπουργὸν Παιδείας, νὰ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ Ἕλληνος τὰ ἀρχαῖα κείμενα, θὰ ἠμποροῦσαν νὰ υἱοθετήσουν τὴν ἁπλουστάτην λύσιν, τὴν ὁποίαν προτείνω. Διατὶ δὲν ἐπῆγαν εἰς αὐτήν; Καὶ πηγαίνουν εἰς τὴν ἀπόλυτον ἐγκατάλειψιν τῆς Ἀρχαίας εἰς τὰ τρία πρῶτα ἔτη; Λάθος σκέψεως; Παραδέχομαι, ὅτι εἶναι λάθος σκέψεως. «Ὑποτίμησις τῶν ἀχρήστων αὐτῶν πραγμάτων», ποτὲ δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιηθῇ ἡ λέξις ἀπὸ διανοουμένου,

ὅτι εἶναι ἄχρηστα. Θὰ ἔπρεπε νὰ προσέξῃ πολὺ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔγραψε τὴν λέξιν αὐτήν. Θὰ ἔπρεπε νὰ σκεφθῇ τὴν λέξιν. Τὰ δῆθεν ἄχρηστα αὐτὰ πράγματα εἶναι ὠφελιμώτατα. Καὶ ὁλόκληρος ὁ Θουκυδίδης καὶ ὁλόκληρος ὁ Ξενοφῶν καὶ ὁ Ἡρόδοτος καὶ ὁλόκληρος μία τραγωδία νὰ μελετηθῇ ἀπὸ τὸ παιδί, νὰ μὴ μελετηθῇ εἰς τὸ σχολεῖον ἀπὸ μεταφρασμένον κείμενον, ἀλλὰ νὰ τοῦ ἐπιβάλωμεν νὰ μελετήσῃ ὁλόκληρον τὸ ἔργον κατ' οἶκον ἔστω, βάσει μεταφράσεως καὶ νὰ γράψῃ εἰς τὸ σχολεῖον ἔκθεσιν ἐπὶ ὁλοκλήρου τοῦ περιεχομένου τοῦ βιβλίου. Νὰ γνωρίζῃ, ὅμως, παράλληλα καὶ τὸ ἀρχαῖον κείμενον.

Α. Ἀκρίτας (Ὑφ. Παιδείας). Κύριε Πρόεδρε, ὁ ἀξιότιμος ἀρχηγὸς τῆς ΕΡΕ. ἔθιξεν ἕνα ἀπὸ τὰ βασικὰ σημεῖα τοῦ νομοθετήματος, τὸ θέμα τῆς διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας γλώσσης ἐκ τῶν μεταφράσεων. Ἐτέθη, κατὰ ἕνα τρόπον συνοπτικόν. Ἐλπίζω, ὅτι θὰ τοῦ δοθῇ ἡ εὐκαιρία, νὰ ὁμιλήσῃ, διὰ μακρῶν, διὰ ν' ἀναπτύξῃ ὅλας αὐτὰς τὰς τόσον ἐνδιαφερούσας ἀπόψεις του. Θὰ ἤθελον πρῶτον νὰ δώσω μίαν ἀπάντησιν ὅσον ἀφορᾷ τὸν χαρακτηρισμὸν τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν, ὡς ἀχρήστων. Ὁ κ. Παπανοῦτσος, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, ἀναμφιβόλως, μία ἀπὸ τὰς πρώτας πνευματικὰς φυσιογνωμίας τοῦ τόπου μας οὐδέποτε ἦτο δυνατὸν νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸν χαρακτηρισμὸν αὐτόν. Ἐγράφη πράγματι εἰς τὴν ἐφημερίδα, ἀλλὰ ὑπῆρξεν ἄμεσος διάψευσις. Νομίζω, ὅτι ἡ παρεξήγησις, ἐγένετο, ὅταν εἶχεν ἀπευθυνθῇ εἰς τὴν Ὁμοσπονδίαν Λειτουργῶν τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως. Δὲν γνωρίζω, ἐὰν ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἦτο καὶ ὁ συνάδελφος κ. Βογιατζῆς. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι, οὐδέποτε ὁ κ. Παπανοῦτσος εἶπεν, ὅτι τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ εἶναι ἄχρηστα. Δὲν εἶναι δυνατὸν ἕνας ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος κατέχει τὴν ἑλληνικὴν γραμματείαν, κράτιστος φιλόσοφος, νὰ χαρακτηρίσῃ μίαν ἀπὸ τὰς καλυτέρας κληρονομίας τοῦ τόπου μας, ὡς ἄχρηστον.

Τὸ δεύτερον θέμα, εἶναι: Τί θὰ γνωρίζουν οἱ ἀπόφοιτοι τοῦ γυμνασίου; Θὰ γνωρίζουν, ἀσφαλῶς, πολὺ καλύτερον τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀπὸ ὅ,τι τὴν γνωρίζουν οἱ παλαιότεροι ἀπόφοιτοι. Θὰ ἔχουν θεμελιώσει τὴν γνῶσιν τῆς δημοτικῆς καὶ τῆς καθαρευούσης. Οἱ ἀπόφοιτοι τοῦ γυμνασίου θὰ γνωρίζουν ἄριστα κείμενα ἀπὸ τὴν Καινὴν Διαθήκην. Ὁ συγχρωτισμὸς ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Ε' δημοτικοῦ καὶ θὰ συνεχίζεται ἐπὶ 5 ὁλόκληρα χρόνια. Θὰ ἔχῃ μίαν μόνιμον καὶ γόνιμον ἐπαφὴν μὲ τὸ ἀρχαῖο ἁπλὸ κείμενο, εἰς δὲ τὴν Γ' τάξιν τοῦ γυμνασίου θὰ προσεπελαύνῃ εἰς τὰς πηγὰς τοῦ ἀρχαίου λόγου. Ἑπομένως ὁ ἀπόφοιτος ἔχει ἤδη πολλὰς γνώσεις, διὰ νὰ ἠμπορῇ νὰ κατανοήσῃ ἁπλᾶ κείμενα εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν. Θὰ ἤθελον ὅμως νὰ ὑπογραμμίσω, ὅτι μὲ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν γραμμάτων, τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς τὸ Λύκειον, ὁ νέος ἀπόφοιτος τοῦ λυκείου, θὰ γνωρίζῃ πολὺ καλύτερα τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἀπὸ ὅ,τι γνωρίζει σήμερον. Εἰς τὰ τρία χρόνια τοῦ Λυκείου οἱ μαθηταὶ θὰ διδάσκωνται τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικά, ἐπὶ 928 ὥρας. Θὰ διδάσκωνται εἰς τὴν Α' τάξιν 320 ὥρας, 320 εἰς τὴν Β', 288 εἰς τὴν Γ'. Δηλαδὴ 928 ὥρας. Ἤτοι ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ὥρας τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν, τὰ ὁποῖα διδάσκονται, 224 εἰς τὴν Δ', 224 εἰς τὴν Ε' καὶ 224 εἰς τὴν ΣΤ', δηλαδὴ ἔναντι 672 ὡρῶν διδασκαλίας σήμερον, θὰ ἔχουν 928. Οὐσιαστικῶς, λοιπόν, τὸ Λύκειον, ἀπὸ ἀπόψεως ἀρχαιογνωσίας ἰσοδυναμεῖ πρὸς 4 ἔτη καὶ 32 ὥρας.

Καὶ τὸ παιδί, τὸ ἀπόφοιτον παιδί, προσεγγίζει πλέον πρὸς τὴν ἐκμάθησιν τῆς ἀρχαίας γλώσσης, ἀφοῦ ἤδη ἔχει ὁλοκληρώσει τὴν γνῶσιν τῆς δημοτικῆς, ἔχει ὁλοκληρώσει τὴν γνῶσιν τῆς καθαρευούσης, ἔχει προσπελάσει πρὸς τὸν ἀρχαῖον λόγον καὶ προχωρεῖ ἔπειτα εἰς τὸ Λύκειον μὲ 298 ὥρας, μὲ 930 ὥρας, ὥστε ὁ ἀπόφοιτος τοῦ Λυκείου τὸ ὁποῖον αὐτὴν τὴν στιγμὴν πᾶμε νὰ θεμελιώσωμεν θὰ εἶναι ἀπολύτως κάτοχος, ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς ἄλλους τῶν ἀρχαίων κειμένων. Ἑπομένως τὸ σχέδιον Ν.Δ., εἶναι σχέδιον Ν.Δ. τὸ ὁποῖον, προπαντός, προσπαθεῖ νὰ ὀργανώσῃ τὸ γλωσσικὸν ὄργανον, τῶν νέων Ἑλλήνων καὶ τῆς νέας γενεᾶς. Ἡ γλωσσικὴ σύγχυσις, ἡ γλωσσικὴ ἀκαταστασία, ὅλη αὐτὴ ἡ ἐκθεμελίωσις, τὸ χάσμα τῆς σκέψεως καὶ τοῦ λόγου, ἡ ὁποία παρατηρεῖται ἐπὶ ὁλόκληρα χρόνια εἰς τὴν μάθησιν τῶν Ἑλληνοπαίδων, διὰ πρώτην φορὰν ἐπιδιώκεται, ὥστε νὰ ἀποκατασταθῇ εἰς τὴν ἀρχαίαν του ἔννοιαν Λόγος καὶ Σκέψις. Ἐὰν ἔχῃ μίαν ἀξίαν τὸ νομοσχέδιον, ὅσον ἀφορᾷ τὴν γνῶσιν τῆς ἀρχαίας γλώσσης, τὴν ἔχει ἀκριβῶς ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι φιλοδοξεῖ τὸν ἀπόφοιτον τοῦ Λυκείου νὰ τὸν καταστήσῃ ἱκανὸν νὰ συλλάβῃ καὶ τὴν δομὴν καὶ τὸ κάλλος τῶν ἀρχαίων κειμένων.

Π. Κανελλόπουλος. Κύριε Πρόεδρε, ὅσον ἀφορᾷ τὴν διευκρίνησιν τὴν ὁποίαν ἔδωσεν ὁ κ. Ὑφυπουργὸς Παιδείας, σχετικῶς μὲ τὴν φράσιν τὴν ὁποίαν ἐμνημόνευσεν ὁ ἐπὶ τοῦ βήματος εὑρισκόμενος καὶ τόσον ὑπομονητικῶς ἐκεῖ ἀναμένων συνάδελφος κ. Λύχνος, ὅσον ἀφορᾷ τὴν διευκρίνησιν, μοῦ εἶναι ἀρκετή. Ἀσφαλῶς ὁ κ. Λύχνος θὰ ἐβασίσθη ἐπὶ δημοσιεύματος τὸ ὁποῖον θὰ ἀπέδωσεν εἰς τὸν κ. Παπανοῦτσον, φράσιν, ἡ ὁποία δὲν ἐλέχθη. Καὶ θεωρῶ τὸ ζήτημα μὴ ὑπάρχον. Προχωρῶ, ὅμως, εἰς τὸ θέμα τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν. Ἐγώ, κύριε Ὑπουργέ, δὲν ἠθέλησα νὰ εἰσέλθω, διότι τὸ θέμα εἶναι μέγα, εἰς τὸ ὅλον θέμα τὸ γλωσσικόν. Ἴσως τὸ θίξω εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν. Καὶ θὰ σᾶς εἴπω κατὰ πόσον θεωρῶ, ὅτι τὸ σχέδιον Ν. Δ. ἀνταποκρίνεται εἰς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα, ἡ ἱστορία καὶ ἡ νομοτέλεια τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐπιβάλλει. Ἐγὼ ἔκαμα μίαν παρατήρησιν ἁπλῶς, ἐξ ἀφορμῆς τῶν ὅσων εἶπεν ὁ κ. Λύχνος, σχετικὰ μὲ τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικά. Καὶ ἀρκοῦμαι αὐτὴν τὴν στιγμὴν μόνον εἰς τὴν παρατήρησιν αὐτήν. Νομίζω, ὅτι ἐκάματε, κύριε Ὑπουργέ, μίαν μηχανικὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ θέματος. Εἴτε εἶναι 900 αἱ ὧραι εἰς τὰ 3 χρόνια, εἴτε εἶναι 1500, ποὺ δὲν ξεύρω ποῦ θὰ τὰς εὕρητε καὶ τὰς 900, διότι προσθέτετε 4 νέα μαθήματα, ἀλλὰ καὶ ἐὰν τὰς ἐξασφαλίσητε, τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει τόσην σημασίαν. Σημασίαν ἔχει ἐπὶ πόσα χρόνια θὰ συνηθίζῃ τὸ μάτι, τὸ αὐτί, ἡ ψυχὴ τοῦ ἐφήβου εἰς τὴν ἐπαφήν του μὲ τὰ ἀρχαῖα κείμενα. Εἰς 3 χρόνια καὶ ἐὰν εὕρητε 1500 ὥρας, δὲν θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ τοῦ δώσητε ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶναι δυνατὸν νὰ τοῦ δώσητε μὲ τὸ ἥμισυ τῶν ὡρῶν εἰς 6 χρόνια.

Παρακαλῶ νὰ τὸ προσέξητε τὸ σημεῖον τοῦτο καὶ νὰ τὸ μελετήσητε. Ἐὰν ἔλαβον τὸν λόγον, διακόψας τὸν ἐπὶ τοῦ βήματος συνάδελφον, τὸν ἔλαβον ἀκριβῶς πρὶν προχωρήσῃ ἡ Κυβέρνησις εἰς τὴν συζήτησιν τοῦ νομοσχεδίου καὶ πρὶν ἐκτεθῇ εἰς ἀρνήσεις ἀπολύτους καὶ ξεύρω πόσον συχνὰ αἱ ἀρνήσεις συνδέονται μὲ τὴν φιλοτιμίαν μιᾶς Κυβερνήσεως, οἱουδήποτε ἐξ ἡμῶν καὶ ἔπειτα δύσκολα ἀνακαλεῖ τις τὴν ἄρνησίν του, πρὶν προχωρήσῃ, λοιπόν, ἡ Κυβέρνησις εἰς τὴν συζήτησιν, ἔλαβον τὸν λόγον διὰ νὰ ἐπισημάνω τὴν δυνατότητα καὶ ἐν τῷ πλαισίῳ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ ἰδικοῦ σας σχεδίου Ν. Δ. σχεδίου Ν. Δ. ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ὁποίου διαφωνῶ, νὰ ἐπισημάνω τὴν δυνατότητα τοῦ ἰδικοῦ σας σχεδίου Ν. Δ., νὰ συνδυάσητε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ζητεῖ καὶ τὸ ὁποῖον εἶναι ὀρθὸν νὰ γνωρίζουν ὁλόκληρα κείμενα καὶ ὄχι 5 σελίδας ἢ 300 στίχους. Νὰ τὸ συνδυάσητε αὐτὸ μὲ τὴν γνῶσιν τοῦ ἀρχαίου κειμένου, μὲ τὴν ἄμεσον ἐπαφὴν καὶ μὲ τὸ ἀρχαῖον κείμενον. Ἀντὶ νὰ ἔχητε τὰς 950 ὥρας εἰς τὰ 3 τελευταῖα χρόνια, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀντιπαιδαγωγικόν, διότι εἶναι φόρτος μέγας διὰ τὴν σκέψιν τοῦ νέου εἰς 3 χρόνια νὰ κατατοπισθῇ εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς ἀρχαίας, νὰ ἀρχίσητε ἀπὸ τὴν πρώτην Γυμνασίου, συνδυάζοντες διὰ τοῦ προγράμματος, τὸ ὁποῖον θὰ θεσπισθῇ, τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν ἐκμάθησιν τῶν ἀρχαίων κειμένων μὲ τὴν ὑποχρεωτικὴν κατ' οἶκον ἀνάγνωσιν εἴτε τοῦ ἀρχαίου κειμένου ἑνὸς ὁλοκλήρου ἔργου, ἐὰν ἠμπορεῖ τὸ παιδὶ εἴτε καὶ μεταφρασμένου κειμένου.

Νὰ γίνεται δὲ ἡ διαπίστωσις, ὄχι μόνον κατὰ τὰς τελικὰς ἐξετάσεις, ἀλλὰ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ σχολικοῦ ἔτους, τῆς ἀφομοιώσεως τοῦ περιεχομένου ὁλοκλήρου τοῦ Θουκυδίδου, ὁλοκλήρου τραγωδίας τοῦ Αἰσχύλου ἢ τοῦ Σοφοκλῆ, ὁλοκλήρου τοῦ Πολυβίου, διὰ νὰ μάθωμεν καὶ μίαν περίοδον τῆς Ἱστορίας, τὴν ὁποίαν δὲν γνωρίζομεν, ὁλοκλήρου τοῦ Ἀριανοῦ, διὰ νὰ γνωρίζωμεν ὁλόκληρον τὴν ἐποποιΐαν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ ὄχι μόνον ὡρισμένα κομμάτια. Αὐτὴν τὴν στιγμὴν δὲν θέλω νὰ ἀντιδικήσω πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ σχεδίου Ν. Δ. Ὁ εἰσηγητὴς τῆς μειοψηφίας ὁμιλεῖ ἤδη καὶ οἱ δύο εἰδικοὶ

ἀγορηταὶ τῆς Ε.Ρ.Ε. θὰ ὁμιλήσουν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς καὶ θὰ εἴπουν διατὶ εἴμεθα ἐναντίον τῆς ἀρχῆς. Αὐτὴν τὴν στιγμὴν προβαίνω εἰς μίαν πρότασιν, μὲ ἀπόλυτον καλὴν πίστιν, προϋποθέτων ἐξ ἴσου καλὴν πίστιν καὶ ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως. Νὰ ἀρχίσωμεν τὸ ἀρχαῖον κείμενον ἀπὸ τὴν Α΄ τοῦ Γυμνασίου.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Πρέπει νὰ σᾶς βεβαιώσω, ὅτι προσωπικῶς ἐκτιμῶ ἀπολύτως τὴν καλήν σας πίστιν ὡς πνευματικοῦ ἀνθρώπου καὶ σᾶς τιμῶ ὡς πνευματικὴν προσωπικότητα τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτήν, τὴν παρέμβασίν σας εἰς τὰς συζητήσεις τῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ σχεδίου Ν. Δ., πρέπει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ τονίσω, ὅτι τὴν θεωρῶ ἐξαιρετικῶς πολύτιμον. Πρέπει, πρῶτον, νὰ βεβαιώσω τὸ Σῶμα, ὅτι κατὰ τὴν ἀντίληψίν μου ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου περὶ Παιδείας δὲν πρέπει, καθ' οἱονδήποτε τρόπον, νὰ προσλάβῃ μορφὴν ἀντιδικίας. Ἡ παιδεία ἀποτελεῖ χῶρον εἰς τὸν ὁποῖον πρέπει ἀπὸ κοινοῦ ὅλοι νὰ ἐργασθῶμεν, διὰ νὰ ἀντιμετωπίσωμεν τὸ βασικώτερον πρόβλημα τοῦ τόπου μας. Κατὰ συνέπειαν, δὲν ὑπάρχουν οὔτε κομματικαὶ ἀντιλήψεις, οὔτε πολιτικαὶ προκαταλήψεις. Ὑπάρχουν ἁπλῶς ἀπόψεις, αἱ ὁποῖαι προάγουν τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην πλευρὰν κατὰ τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον ἕκαστος ἀντιλαμβάνεται τὸ χρέος του ἀπέναντι τῆς Παιδείας.

Π. Κανελλόπουλος. Χαίρω ἰδιαιτέρως.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Καὶ πρέπει νὰ σᾶς βεβαιώσω, ὅτι μὲ αὐτὸ τὸ πνεῦμα θὰ παρακολουθήσω ὅλας ἀνεξαιρέως τὰς εἰσηγήσεις καὶ μὲ ἀπόλυτον καλὴν πίστιν, ὅσα ὑποστηριχθοῦν εἰς τὴν αἴθουσαν αὐτὴν θὰ γίνουν ἀποδεκτὰ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς ἰδικῆς μας, εἰς ἣν περίπτωσιν ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι φέρομεν τὴν εὐθύνην ἀπέναντι τῆς ἑλληνικῆς παιδείας, πεισθῶμεν ὅτι πράγματι βελτιώνουν τὸ σχέδιον Ν. Δ.

Εἰδικῶς εἰς τὸ θέμα τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν, ἤθελα πάλιν νὰ ἐπιμείνω ἐπὶ μιᾶς ἰδικῆς σας παρατηρήσεως. Ἂς μὴ γίνεται τὸ σφάλμα, τὸ ὁποῖον ἔγινε κατ' ἐπανάληψιν, ὑπὸ μορφὴν μιᾶς ἐντόνου δημαγωγίας, ἀναξίας διὰ τὴν σοβαρότητα τοῦ θέματος, νὰ μὴ γίνεται δηλαδὴ ἡ σύγχυσις, ὅτι ἡ διδασκαλία τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Α΄ τοῦ Λυκείου. Ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Γ΄ Γυμνασίου. Ἡ προσπέλασις εἰς τὸν ἀρχαῖον λόγον γίνεται οὐσιαστικὰ ἀπὸ τὴν Α΄ τοῦ Γυμνασίου διὰ τῆς συνεχοῦς ἀναγνώσεως κειμένων ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Π. Κανελλόπουλος. Κύριε Πρόεδρε, παρακαλῶ νὰ μὴ ὑπολογισθῇ ὁ χρόνος τῶν διακοπῶν εἰς βάρος τοῦ ρήτορος.

Πρόεδρος. Μάλιστα ἀξιότιμε κ. Ἀρχηγὲ τῆς Ε.Ρ.Ε.

Γ. Λύκνος. Κύριοι συνάδελφοι, ἐὰν τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ ἀπεδείχθησαν ἄχρηστα, δὲν τὸ εἶπεν ὁ κ. τεχνικὸς σύμβουλος τῆς Κυβερνήσεως, φαίνεται ὅμως ἀπὸ τὸ σχέδιον Ν. Δ. ὅτι θεωροῦνται ἄχρηστα διὰ τὸ πρῶτον στάδιον τοῦ Γυμνασίου. Αὐτὸ βέβαια δὲν βαρύνει τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ οὔτε τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, οὔτε τὰς ἰδέας τὰς ὁποίας ἐκφράζουν οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, οὔτε τὴν ἱκανότητα τὴν ὁποίαν ἔχουν νὰ ἠθικοποιοῦν τὸν ἄνθρωπον. Θὰ ἔπρεπε νὰ διδάξωμεν τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ καλύτερα καὶ ὁ τρόπος τὸν ὁποῖον ὑπέδειξε τώρα ὁ κ. Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, δηλαδὴ διὰ πλησμονύνης τῶν ὡρῶν κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν εἰς τὸ Λύκειον, δὲν εἶναι ἕνας τρόπος ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἱκανοποιήσῃ. Τὸ παιδὶ θέλει χρόνον διὰ νὰ συλλάβῃ τὰ πράγματα τὰ ὁποῖα τοῦ διδάσκονται. Καὶ ὅσον ὀλιγώτερος εἶναι ὁ χρόνος καὶ ὅσον περισσότερα εἶναι ἡ πνευματικὴ τροφὴ ἡ ὁποία τοῦ δίδεται κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον, τόσον θὰ εἶναι ὀλιγώτερον ἱκανὸς ὁ ἔφηβος νὰ συλλάβῃ αὐτὰ τὰ ὁποῖα τοῦ διδάσκονται.

Λέγει τὸ σχέδιον Ν. Δ., τὸ γυμνάσιον παραμένει σχολεῖον μὲ ἀνθρωπιστικὴν βάσιν, καὶ χαρακτῆρα πρακτικόν. Οἱ ἀρχαῖοι θὰ διδάσκωνται ἐκ δοκίμων μεταφράσεων. Τὸ ποῖα εἶναι δόκιμος μετάφρασις, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ καθορίσωμεν. Ὑπάρχουν πολλαὶ μεταφράσεις εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν τῶν ἀρχαίων κειμένων, ἢ μᾶλλον πλείστων ἀρχαίων κειμένων. Δὲν νομίζω ὅμως ὅτι εἶναι εὔκολον νὰ λεχθῇ ποία ἐξ αὐτῶν δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς δόκιμος. Χαρακτηρίζει τὸ σχέδιον Ν. Δ. ὡς κροκατάληψιν τὰ πρωτότυπα τῶν κειμένων καὶ ταῦτα περιορίζονται μόνον διὰ τὴν διδασκαλίαν εἰς τὸ Λύκειον.

Ἡ Λατινικὴ γλῶσσα χαρακτηρίζεται ὡς ἀφόρητος ἐπιβάρυνσις καὶ γίνεται προαιρετικὴ διὰ τοὺς Φιλολόγους, Θεολόγους καὶ Νομικούς. Γνωρίζετε δέ, ὅτι τὸ προαιρετικῶς σημαίνει ἄρνησιν τῆς διδασκαλίας. Ἔγινε δὲ κατόπιν παραχωρήσεως τὴν ὁποίαν ἔκανε ὁ κ. Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τῆς Θεσσαλονίκης, διότι ἐκείνη συνεφώνησε μὲ τὸ σχέδιόν του Ν. Δ)τος. Κύριοι, ἡ Λατινικὴ γλῶσσα δὲν εἶναι κάτι τὸ περιττόν. Οἱ ὁμιλοῦντες τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς τὸν κόσμον, εἶναι ὀλίγοι. Εἶναι μόνον οἱ Ἕλληνες καὶ ἀνέρχονται δυστυχῶς οἱ Ἕλληνες εἰς τὸν μικρὸν ἀριθμὸν τῶν 8—9 ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων.

Οὐδεὶς Ἕλλην δύναται νὰ ἐπικοινωνῇ μὲ τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον νὰ ἐργασθῇ μὲ τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον νὰ συνεννοηθῇ μὲ τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον, ἂν δὲν γνωρίζῃ μίαν ξένην γλῶσσαν. Αἱ ξέναι γλῶσσαι τὰς ὁποίας χρησιμοποιοῦν καὶ οἱ ἐπιστήμονες καὶ οἱ ἔμποροι καὶ οἱοιδήποτε ἄνθρωποι οἱ ἐπικοινωνοῦντες μὲ τὸ ἐξωτερικόν, ἔχουν βάσιν τὴν Λατινικήν. Χιλιάδες παιδιὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τὰ ὁποῖα δὲν εὑρίσκουν θέσιν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Πανεπιστήμια λόγῳ τοῦ κλεισμένου ἀριθμοῦ, εὑρίσκονται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ σπουδάσουν εἰς τὴν Δύσιν καὶ αὐτὰ πρέπει νὰ σπουδάσουν μίαν ξένην γλῶσσαν ἀλλὰ ὅλων τῶν Εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, ἡ βάσις εἶναι ἡ Λατινική. Δὲν εἶναι χαμένος καιρὸς διὰ τὸν οἱονδήποτε, ὄχι μόνον διὰ τὸν φιλόλογον, ἢ διὰ τὸν θεολόγον ἢ τὸν νομικόν, δὲν εἶναι χαμένος καιρὸς ἡ ἐκμάθησις τῆς Λατινικῆς γλώσσης. Εἶναι κερδισμένος καιρός. Διότι δίδει εἰς τὸν Ἕλληνα εὐκόλως τὴν ρίζαν ὅλων τῶν Εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν. Διατὶ ἀποκαλεῖτε τὴν Λατινικὴν περιττὴν γλῶσσαν, εἰς ἐποχὴν μάλιστα ὅπου οἱ Ἕλληνες, εἰσερχόμενοι εἰς τὸν Εὐρωπαϊκὸν χῶρον, εἶναι ἀκόμη περισσότερον ἠναγκασμένοι νὰ ἐπικοινωνοῦν μὲ τὰς ξένας γλῶσσας, αἱ ὁποῖαι χρησιμοποιοῦνται εἰς τὸν χῶρον αὐτόν.

Ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἡ ὁποία ἐπέκρινε τὸ σχέδιον Ν. Δ. τοῦ κ. Ὑπουργοῦ καὶ τὴν ὁποίαν ὁ κ. Ὑπουργὸς τόσον ἐκακομεταχειρίσθη εἰς τὴν ἀπάντησίν του, ἐζήτησε μίαν μόνον παραχώρησιν. Νὰ μείνῃ εἰς κάθε νομόν, ἕνα πλῆρες κλασικὸν Γυμνάσιον διὰ νὰ ἐκπαιδεύωνται μερικοὶ Ἕλληνες ποὺ εἴτε προορίζονται νὰ εἶναι ἡγέται τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, εἴτε διότι ἔχουν τὴν ἔφεσιν τῶν γραμμάτων. Ὁ κ. Ὑπουργὸς τὴν ἠρνήθη καὶ θεωρεῖ ὅτι εἶναι περιττὸν ἕνα κλασικὸν γυμνάσιον εἰς κάθε νομόν, τὴν στιγμὴν ποὺ καταργεῖ σχεδὸν τὴν κλασσικὴν παιδείαν καὶ εἰς τὸν πρῶτον καὶ εἰς τὸν δεύτερον κύκλον, τοῦ Γυμνασίου τὸν ὁποῖον δημιουργεῖ τὸ σχέδιον Ν. Δ.

Λέγει τὸ σχέδιον Ν. Δ. Ἐπέστη ὁ καιρὸς νὰ διευθετηθῇ τὸ πολύκροτον γλωσσικὸν ζήτημα. Καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ ἰδίου τοῦ σχεδίου Ν. Δ. εἶναι ὅτι κατοχυροῦται ἡ διγλωσσία. Δημοτικὴ γλῶσσα εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον, καθαρεύουσα εἰς τὸ γυμνάσιον καὶ περαιτέρω μὲ συνάρτησιν πρὸς τὴν Δημοτικὴν διὰ τῆς λογοτεχνίας. Δημοτικὴ καὶ καθαρεύουσα θὰ χρησιμοποιοῦνται ἐλευθέρως εἰς ὅλην τὴν ἐκπαιδευτικὴν κλίμακα, ἀλλὰ τὴν λύσιν θὰ δώσῃ ἡ ἱστορία, λέγει τὸ σχέδιον Ν. Δ. Καὶ προσθέτω ἐγώ. Καὶ αἱ ἔριδες αἱ ὁποῖαι θὰ ἀνακύψουν ἐκ νέου μεταξὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ εἰς τὸν ἀγῶνα μεταξὺ τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης γλώσσης. Διατί, κ. Ὑπουργὲ νὰ θελήσητε μὲ τὸ σχέδιον Ν. Δ. νὰ λύσητε ἕνα ζήτημα τὸ ὁποῖον ἡ Ἱστορία θὰ λύσῃ; Διὰ ποῖον λόγον θεωρεῖτε ἀναγκαῖον νὰ διδάσκωνται τὰ παιδιὰ τὴν Δημοτικὴν γλῶσσαν εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον καὶ εἰς τὸ Λύκειον τὴν Καθαρεύουσαν; Διατὶ δὲν ἀφίνετε αὐτὴν τὴν ἐλευθερίαν ἡ ὁποία ἐδημιουργήθη ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς μεγάλης ὀξύτητος τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος καὶ ἡ ὁποία ἀπέδωσεν ἤδη ἀποτελέσματα; Οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ ἐπιστήμονες χρησιμοποιοῦν τὴν Δημοτικὴν γλῶσσαν. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τοὺς εἴπετε ὅτι πρέπει νὰ διδάσκουν καὶ τὴν ἄλλην γλῶσσαν. Εἶμαι, κ. Ὑπουργέ, δημοτικιστὴς ἀπὸ τὰ παλαιά μου χρόνια. Ἤμην μαθητὴς τοῦ Μαβίλη καὶ τοῦ Ντίνου Θεοτόκη. Πιστεύω εἰς τὸν Δημοτικισμόν, καὶ ὅπου γράφω διὰ τὸν ἑαυτόν μου χρησιμοποιῶ τὴν Δημοτικὴν γλῶσσαν. Νομίζω ὅμως ὅτι δὲν ἐπέστη ὁ καιρὸς

διὰ νὰ ἐπιβάλετε αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο τὸ εἶδος τῆς γλώσσης εἰς τὰ σχολεῖα.

Καὶ ἀπὸ τὴν μίαν πλευρὰν καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευράν, ἄλλοτε τὸ γλωσσικὸν ζήτημα εἶχε πάρει σχεδὸν κομματικὸν χαρακτῆρα, ὁ ὁποῖος κομματικὸς χαρακτὴρ εἶχεν εἰς τὸ μεταξὺ λείψει, ἐνῷ σεῖς κινδυνεύει νὰ τὸ ἐπαναφέρετε, ὄχι ἀπὸ τὴν ἄποψιν τῆς ΕΡΕ καὶ τοῦ Κέντρου, ἀλλὰ τὴν ἄποψιν τῶν Δημοτικιστῶν, τῶν Μαλιαρῶν, τῶν Καθαρευουσιάνων καὶ ὅλων τῶν λοιπῶν.

Π. Κανελλόπουλος. Φέρετε εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τὸν ὀγῶνα, ἐνῷ δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν φέρετε.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπουργὸς Παιδείας). Ἀνέγνωσα μὲ προσοχὴν ὅσας ἐπικρίσεις εἶχον διατυπωθῆ εἰς τὸν τύπον τοῦ ἐπὶ τοῦ σχεδίου Ν. Δ. Ὁμολογῶ, ὅτι εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἀκούω ἐπίκρισιν εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν. Ἐνόμισα, ὅτι τὸ θέμα τῆς δημοτικῆς γλώσσης ἦτο κοινῆς παραδοχῆς καὶ πολὺ περισσότερον ἀπὸ ἀγορητάς, ὅπως σεῖς ἢ ὅπως ὁ κ. Ἀρχηγὸς τῆς ΕΡΕ. Καὶ γενικώτερον ἐνόμισα, ὅτι εἶχεν ὑπερφαλαγγισθῆ ἡ ἀντίθεσις τοῦ γλωσσικοῦ. Οὐδεὶς σχεδὸν ἐκ τῶν ἄλλων ἐπικριτῶν ἀνεφέρθη εἰς τὸ θέμα τῆς δημοτικῆς γλώσσης. Πληροφοροῦμαι διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς, ὅτι τίθεται ζήτημα δημοτικῆς γλώσσης. Ἐνόμιζον, ὅτι πάντες εἴχομεν ὑπερφαλαγγίσει τὸ ζήτημα τῆς δημοτικῆς γλώσσης εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἀξιοποίησίν της καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἰσοτιμίας της εἰς ὁλόκληρον τὴν ἐκπαίδευσιν. Εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ποὺ τίθεται τὸ θέμα καὶ νομίζω, ὅτι τὸ ἔχετε ἐπαναφέρει μᾶλλον ἐν παρενθέσει, παρὰ ὡς ἕνα στοιχεῖον κυρίας ἐπιθέσεως ἐναντίον τοῦ σχεδίου Ν. Δ. Πιστεύω, ὅτι τὸ θέμα τῆς δημοτικῆς γλώσσης θὰ πρέπει νὰ ἔχῃ ὑπερφαλαγγισθῆ καὶ εἰς τὴν συνείδησιν καὶ εἰς τὴν σκέψιν σας, διότι ἡ ἰδία ἡ ζωὴ τὸ ἔχει καθιερώσει· ἐξακολουθῶ νὰ νομίζω, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν αὐτὸ τὸ γλωσσικὸν θέμα νὰ ἀποτελέσῃ οἱονδήποτε στοιχεῖον κατὰ τὰς συζητήσεις ἐνώπιον τοῦ Σώματος.

Γ. Λύχνος. Κύριε Ὑπουργέ, δὲν εἶμαι ἐγὼ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δημιουργεῖ τὸ θέμα. Τὸ θέμα τὸ δημιουργεῖ τὸ σχέδιον Ν. Δ., καὶ γράφετε εἰς τὴν εἰσηγητικὴν ἔκθεσιν: «Ἐπέστη ὁ καιρὸς νὰ διευθετηθῇ τὸ πολύκροτον γλωσσικὸν ζήτημα:. Γράφετε: «Δημοτικὴ γλῶσσα τοῦ δημοτικοῦ καὶ τῶν βιβλίων **του, Καθαρεύουσα** εἰς τὰ Γυμνάσια καὶ εὐρυτάτη συνάρτησις πρὸς τὴν Δημοτικὴν διὰ τῆς λογοτεχνίας Δημοτικὴ καὶ Καθαρεύουσα θὰ χρησιμοποιοῦνται ἐλευθέρως εἰς ὅλην τὴν ἐκπαιδευτικὴν κλίμακα. Τὴν λύσιν θὰ τὴν δώσῃ ἡ ἱστορία». Ἐγὼ δημιουργῶ τὸ ζήτημα ἢ σεῖς τὸ δημιουργεῖτε; Ἡ σεῖς εἰσάγετε εἰς τὰ σχολεῖα δύο γλῶσσας, τὴν Δημοτικὴν καὶ τὴν Καθαρεύουσαν; Ἰσοτίμως διδάσκονται καὶ αἱ δύο, ὥστε νὰ μὴ γνωρίζῃ τὸ παιδὶ ποιὰ εἶναι ἡ ἀληθὴς γλῶσσα.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπουργὸς Παιδείας). Τὸ σχέδιον Ν.Δ. εἰς τὸ θέμα τῆς γλώσσης, σχεδὸν τηρεῖ μίαν στάσιν μᾶλλον οὐδετερότητος, ἀποκαθιστᾷ τὴν ἰσοτιμίαν τῆς δημοτικῆς, ἀναγνωρίζει τὴν γλωσσικὴν πραγματικότητα καὶ καθαρευούσης καὶ βοηθᾷ τὸ παιδὶ νὰ προσπελάσῃ πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ Ἀρχαίου Λόγου. Θεωρῶ, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἀπὸ τὰς πρώτας πλάκας τῆς Πύλου μέχρι σήμερον, ἀξιότιμε κύριε συνάδελφε, εἶναι ἑνιαία. Ἀλλὰ ἔρχεται αὐτὴν τὴν στιγμὴν τὸ σχέδιον Ν.Δ. μὲ μίαν γενναιότητα νὰ ἀναγνωρίσῃ μίαν γλωσσικὴν πραγματικότητα καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν νὰ βοηθήσῃ τὴν νέαν γενναιὰν νὰ γίνῃ κάτοχος εἰ δυνατὸν ὁλοκλήρου τῆς γλώσσης τῆς Ἑλληνικῆς, ἀπὸ τῶν ἀρχαίων πηγῶν της μέχρι τῶν νεοελληνικῶν στοιχείων της. Καὶ ἑπομένως, ἁπλῶς ἀποκαθιστᾷ μίαν γλωσσικὴν πραγματικότητα καὶ τηρεῖ αὐτὴν τὴν ἄφογον οὐδετερότητα μὲ τὴν βεβαιότητα, ὅτι τὸ θέμα αὐτό, τὸ ὁποῖον ἐταλάνισε τὸν τόπον, θὰ ἔχῃ πλέον λυθῆ ὁριστικὰ διὰ τοῦ σχεδίου Ν. Δ.

Γ. Λύχνος. Κύριε Ὑπουργέ, θὰ σᾶς ἀνεγνώριζον πράγματι γενναιότητα καὶ θὰ σᾶς ἐχειροκροτοῦσα αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἀπὸ τοῦ βήματος, ἐὰν ἠθέλατε καθιερώσει μονομερῶς τὴν Δημοτικήν. Δὲν τὸ ἐκάματε. Δὲν τολμᾶτε νὰ τὸ πράξητε, δὲν δύνασθε νὰ τὸ πράξητε. Ἀφῆστε, λοιπόν, τὴν ἱστορίαν νὰ διαπλάσῃ τὴν γλῶσσαν. Ἀφήσατε τὴν Ἑλληνικὴν γραμματολογίαν νὰ διαμορφώσῃ τὴν γλῶσσαν, τὴν ἐνιαίαν γλῶσσαν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Μὴ παρεμβαίνετε σεῖς διὰ τοῦ νόμου νὰ κάμετε κάτι ποὺ ἔγινεν ἀντίστροφα εἰς τὸ παρελθὸν καὶ τὸ ὁποῖον γνωρίζετε πόσον ἐστοίχισεν εἰς τὴν Δημοτικὴν γλῶσσαν.

Κύριοι συνάδελφοι, πρὸς τὸ σχέδιον Ν.Δ. τοῦ κ. Ὑπουργοῦ καὶ ἰδιαιτέρως ὅσον ἀφορᾷ τὸ πρόγραμμα, διαφωνεῖ ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολή, τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, διαφωνεῖ ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, διαφωνεῖ ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν. Ἡ Ἑταιρεία τῶν Ἑλλήνων Φιλολόγων ἐξέφρασε τὰς ἀνησυχίας της. Ἡ Πανελλήνιος Ἕνωσις ἀδιορίστων Θεολόγων ἐπίσης. Οἱ Γενικοὶ Ἐπιθεωρηταὶ τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως ἀνησυχοῦν ἐπίσης. Ὅλαι αὐταὶ αἱ ἀμφισβητήσεις, ὅλαι αὐταὶ αἱ ἀνησυχίαι, προμηνύουν κακὸν μέλλον, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου Ν.Δ., ἐφ' ὅσον ἤθελε ψηφισθῆ. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐφαρμόσητε μίαν ἐκπαιδευτικὴν μεταρρύθμισιν, ὅταν τὰ ὄργανα τὰ ἐκπαιδευτικά, μὲ τὰ ὁποῖα πρόκειται νὰ τὴν ἐφαρμόσητε, διαφωνοῦν πρὸς αὐτήν. Τὸ χειρότερον εἶναι, ὅτι αἱ ἀπαντήσεις σας πρὸς τὰς ἀρνήσεις καὶ τὰς διαφωνίας αὐτὰς εἶχον ἕνα ἐριστικὸν τόνον, ὁ ὁποῖος ἐλπίζω νὰ λείψῃ εἰς τὴν Βουλήν, ὁ ὁποῖος ὅμως τόνος δὲν ἔκαμεν ἐκτὸς τῆς Βουλῆς καλλίτερα τὰ πράγματα.

Π. Κανελλόπουλος. Δὲν εἶχεν ἐριστικὸν τόνον ἀπόψε.

Γ. Λύχνος. Εἶπον, ἀκριβῶς, τὸν ἐλησμόνησεν ἐντὸς τῆς αἰθούσης καὶ ἐλπίζω νὰ τὸν λησμονήσῃ μέχρι τέλους.

Π. Κανελλόπουλος. Θὰ ἤθελα νὰ συστήσω, νὰ μὴ ὑπάρξῃ τόνος ἐριστικὸς ἀπὸ καμμίαν πλευρὰν καὶ θὰ παρεκάλουν νὰ ὑποδειχθῇ καὶ ἀπὸ τὸν κ. Ὑπουργόν, νὰ μὴ ὑπάρχῃ ἐριστικὸς τόνος οὔτε εἰς τὰ δημοσιεύματα, ὅσον σοβαρά, θεμελιωμένα καὶ ἀξιόλογα ἂν εἶναι, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἀπὸ τὸν τεχνικὸν ἐκπαιδευτικὸν σύμβουλον τῆς Κυβερνήσεως. Διότι ἀναγνωρίζω εἰς πάντα φορέα τῆς πνευματικῆς προσωπικότητος νὰ ἀγωνίζεται καὶ νὰ ἀγωνίζεται καὶ βιαίως, ἀναγνωρίζω δέ, ὅτι πᾶς, ὁ βιαίως ἀγωνιζόμενος ἀποδεικνύει τοὐλάχιστον κατὰ τεκμήριον, ὅτι πιστεύει εἰς τοὺς σκοποὺς ὑπὲρ τῶν ὁποίων ἀγωνίζεται. Ἀλλὰ καλὸν εἶναι, ὅταν γίνεται ἀντιδικία ἐπάνω εἰς τοιαῦτα θέματα καὶ μάλιστα ὅταν γίνεται ἐκ μέρους ὑπευθύνων ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς παιδείας, νὰ μὴ γίνεται χρῆσις βιαίων καὶ ὑποτιμητικῶν διὰ τοὺς ἔχοντας ἀντίθετον γνώμην ἐκφράσεων. Ἰδιαιτέρως παρακαλῶ τὸν κ. Ὑπουργόν, νὰ προβῇ εἰς τὴν σύστασιν καὶ πρὸς τὸν ἄμεσον συνεργάτην του, ὁ ὁποῖος ἐὰν δὲν ἦτο εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας θὰ ἐδικαιολογεῖτο νὰ χρησιμοποιήσῃ οἱανδήποτε βιαίαν ἔκφρασιν, ἀλλὰ ἐφόσον εἶναι εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας, νομίζω, ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ μὴ κάμῃ σύγχυσιν μεταξὺ τῆς ἐξουσιαστικῆς ἰδιότητος τὴν ὁποίαν ἔχει καὶ τῆς ἰδιότητος αὐτοῦ ὡς ἐλευθέρου πνευματικοῦ ἀγωνιστοῦ. Ὡς ἐλεύθερον πνευματικὸν ἀγωνιστὴν τὸν τιμῶ, ἀλλὰ θὰ πρέπει νὰ τιμᾷ καὶ ὁ ἴδιος ἐφόσον κατέχει τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν κατέχει σήμερον, καὶ νὰ ἐπιδεικνύῃ τὴν δέουσαν τιμὴν ἔναντι ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἔχουν, καλῶς ἢ κακῶς, ὀρθῶς ἢ ἐσφαλμένως, ἀντίθετον γνώμην.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Κύριε Πρόεδρε, νομίζω, ὅτι ὁ εἰσηγητὴς τῆς Ἀξιωματικῆς Ἀντιπολιτεύσεως κακῶς ἀνεφέρθη εἰς τὴν ἐπίκρισιν, τὴν οἱανδήποτε ἐπίκρισιν τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Τὸ νὰ ἐπικαλούμεθα τὴν γνώμην τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ νὰ ἀγνοοῦμεν τὴν γνώμην τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τὴν ὁποίαν σεῖς γνωρίζετε καὶ φαντάζομαι, ὅτι οἱ πάντες τὴν περιβάλλομεν μὲ μίαν ἰδιαιτέραν τιμὴν λόγῳ τῆς γενικωτέρας ἐπιστημονικῆς προβολῆς, εἶναι μία ἄνισος μεταχείρισις καὶ μία ἐπίκλησις μονομερῶν ἐπιχειρημάτων. Ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀναμφιβόλως ἔχει τὴν ἱστορίαν της. Οἱ ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι τὴν ἐκπροσωποῦν εἶναι ἀξιόλογοι ἄνθρωποι, ἀλλὰ εἶναι ἐπίσης ἀξιόλογοι ἄνθρωποι καὶ ὅσοι ἀπαρτίζουν τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Πανε-

πιστημίου Θεσσαλονίκης, ἡ ὁποία ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν Βορρᾶν πρωτοπορεῖ εἰς μίαν ἀνανέωσιν τοῦ πνευματικοῦ ὁπλισμοῦ τοῦ τόπου μας.

Σήμερον, κύριε Πρόεδρε, ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ «Βῆμα» ἕνα ἄρθρον, τὸ ὁποῖον φέρει τὴν ὑπογραφὴν τοῦ τ. Πρυτάνεως κ. Ἀνδριώτη, Καθηγητοῦ τῆς Γλωσσολογίας. Εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν θεματοφύλαξ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Γνωρίζετε τὴν εἰσφοράν του εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Θὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ ἴδητε πῶς ὑποστηρίζει τὴν ἀνάγκην τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος κατ' ἐξοχὴν εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς τὸν τόπον αὐτόν. Τὸ νὰ ἀναφερώμεθα εἰς τὴν γνώμην ὡρισμένων καὶ νὰ ἀγνοοῦμεν τὴν γνώμην ἄλλων ἐκπαιδευτικῶν, νὰ ἀγνοοῦμεν μίαν πραγματικότητα καὶ νὰ μονοπωλοῦμεν ὑπὲρ ἡμῶν τὰ ἐπιχειρήματα τὰ ἀντίθετα, ἀναμφιβόλως δὲν εἶναι ἡ καλυτέρα κριτική, προκειμένου νὰ τοποθετηθῶμεν ἀπέναντι ἑνὸς σχεδίου Ν. Δ., τὸ ὁποῖον ὅλοι φιλοδοξοῦμεν νὰ ἀποτελέσῃ ἕνα ἱστορικὸν καὶ κοινωνικὸν ὀρόσημον διὰ τὸν τόπον μας.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν κ. Παπανοῦτσον —βλέπω ὅτι θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ πολύ, εἰς τὴν σειρὰν τῶν συζητήσεων— ἐχρησιμοποίησε βίαιον ὕφος εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῶν ἀπόψεών του. Δὲν θὰ ἤθελον, κύριε Πρόεδρε, ἀπὸ τῆς θέσεως...

Π. Κανελλόπουλος. Ὄχι εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῶν ἀπόψεών του, ἐχρησιμοποίησε βιαίας ἐκφράσεις ἐναντίον προσώπων.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Λυποῦμαι, διότι ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν τῶν συζητήσεων, δὲν θὰ ἤθελον ὑπὸ οἱανδήποτε μορφὴν νὰ ἐμπλακῶ εἰς ἀντιδικίαν, εἰς οἱανδήποτε ἀντιδικίαν. Ἡ θέσις μου αὐτὴν τὴν στιγμήν, εἶναι νὰ ὑπερφαλαγγίσω κάθε ἀντίθετον ἄποψιν καὶ νὰ ὁδεύσωμεν πρὸς τὴν ψῆφισιν τοῦ σχεδίου Ν.Δ. Ἀλλὰ ἐφ' ὅσον τὸ θέτετε, ὁ κ. Παπανοῦτσος ὑπεστήριξε τὴν ἄποψιν ἑνὸς ὁλοκλήρου κόσμου, ὡς εἶχεν εὐθύνην, ὡς ἕνας πνευματικὸς ἄνθρωπος. Ὅταν ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου —καὶ τὸ τονίζω αὐτὸ διὰ τὸν κ. Λύχνον— ἔσπευσε νὰ ἐπικρίνῃ τὸ σχέδιον Ν. Δ. προτοῦ κἂν λάβῃ γνῶσιν τῶν θεμελιωδῶν διατάξεων, ὅταν ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ ἡ ὁποία ἐπικαλεῖται τὴν σοβαρότητα — τὴν ἄκραν σοβαρότητα τὴν ὁποίαν βεβαίως ἔχει καὶ οὐδεὶς τὸ ἀμφισβητεῖ— ἔσπευσε νὰ διατυπώσῃ τόσον σφοδρὰς ἐπικρίσεις κατὰ τοῦ σχεδίου Ν. Δ. καὶ ἐκυκλοφόρησε τὸ κείμενον, τὸ ἐκυκλοφόρησε καὶ τὸ ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν Ἐπιστημονικήν της Ἐπετηρίδα, ἡ ὁποία κυκλοφορεῖ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν —ὑπῆρξατε Καθηγητὴς Πανεπιστημίου καὶ γνωρίζετε ὅτι ἡ Ἐπετηρὶς εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία κυκλοφορεῖ εἰς τὰ ξένα ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα— ὅταν δηλαδὴ παρεμόρφωσε τὴν ἐκπαιδευτικὴν φυσιογνωμίαν τοῦ τόπου μας εἰς μίαν ἐποχὴν εἰσόδου μας εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Κοινὴν Ἀγοράν, ὅταν προέβει εἰς αὐτὸ τὸ βαρὺ ἀτόπημα ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου, νομίζω, ὅτι ἀπήντησε μὲ κάποιαν ἴσως βιαιότητα ὁ κ. Παπανοῦτσος, ἦτο ἕνα χρέος ἀπέναντι μιᾶς πολιτικῆς, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀναλώσει ὁλόκληρον τὸν βίον. Εἶπε κάποτε —καὶ τὸ ἤκουσα μὲ πολλὴν συγκίνησιν: Ὑπηρέτησα τὴν Παιδείαν ἐπὶ 40 ἔτη καὶ οὐδέποτε μοῦ ἐγέλασε. «Ἦτο ἕνας Θεὸς μέσα εἰς μίαν ἔρημον καὶ ἤμουν ὁ ἀσκητής της. Περίμενα νὰ μοῦ χαμογελάσῃ καὶ οὐδέποτε ἡ Παιδεία μοῦ χαμογέλασε». Ἐὰν αὐτὴν τὴν στιγμήν, λοιπόν, ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ὑπηρέτησε τὴν Ἑλληνικὴν Παιδείαν μὲ μίαν ὑπερτάτην συνείδησιν εὐθύνης ἔναντι τῆς ἱστορίας τοῦ τόπου αὐτοῦ, ἠναγκάσθη νὰ ἀπαντήσῃ ἐναντίον ἑνὸς κειμένου, τὸ ὁποῖον, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἐδόθη εἰς τὴν δημοσιότητα διὰ νὰ ὑποσκάψῃ τὸ κῦρος ἑνὸς νομοθετήματος τόσον σοβαροῦ διὰ τὸν τόπον μας, νομίζω, ὅτι ἡ εὐθύνη θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναζητηθῇ ὄχι πρὸς τὸν κ. Παπανοῦτσον, ἀλλὰ πρὸς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολήν.

Πρόεδρος. Τὸν λόγον ἔχει ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Ε.Ρ.Ε., κ. Π. Κανελλόπουλος.

Π. Κανελλόπουλος. Λυποῦμαι διότι προέβη ὁ κ. Ὑπουργὸς εἰς αὐτὴν τὴν διάκρισιν μεταξὺ Φιλοσοφικῶν Σχολῶν Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης. Ἐγὼ δὲν κάμνω καμμίαν διάκρισιν. Τιμῶ ἀμφοτέρας. Ὁ κ. Ὑπουργὸς εἶπε μὲν τύποις ὅτι τιμᾷ ἀμφοτέρας, ἀλλ' εἰς τὸ τέλος ἔστρεψε τὰ ὅπλα του ἐναντίον τῆς μιᾶς. Ἐδιάβασα καὶ πάλιν μετὰ τὴν ἀπάντησιν, ἡ ὁποία ἐδόθη, καὶ ἦτο βιαία, κατὰ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, μετὰ τὴν ἀπάντησιν καὶ τὴν κυβερνητικὴν καὶ τοῦ κ. Παπανούτσου, τὴν ὁποίαν ἔδωσεν ὁ κ. Παπανοῦτσος, ὄχι ὡς Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου, ἀλλ' ὡς πνευματικὴ προσωπικότης, ἐδιάβασα μετὰ τὴν ἀπάντησιν αὐτὴν καὶ πάλιν τὸ κείμενον τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς. Δυνατὸν καὶ ἐγὼ νὰ μὴ συμφωνῶ μὲ ὡρισμένα σημεῖα. Δὲν διέκρινα ὅμως εἰς τὸ κείμενον αὐτὸ οὔτε ἀνευλάβειαν, ἐναντίον τοῦ Κράτους, οὔτε διεπίστωσα βιαιότητα καὶ ἠπόρησα, ὅταν ἐπανεξήτασα τὸ κείμενον, πῶς κατελήφθη τὸ Ὑπουργεῖον ἀπὸ αὐτὸ τὸ πάθος τῆς ἀντιθέσεως πρὸς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν Ἀθηνῶν; Προσωπικῶς, τιμῶ ἀμφοτέρας τὰς Σχολάς. Γνωρίζω, διότι ἔχω καὶ ἄμεσον ἐπαφὴν μὲ τὰ πρόσωπα, ὅτι οἱ κύριοι αὐτοί, οἱ ὁποῖοι ἀπαρτίζουν καὶ τὴν μίαν καὶ τὴν ἄλλην Σχολήν, εἶναι καλῆς πίστεως καὶ ἄριστοι ἕκαστος εἰς τὸν κλάδον των. Τινὲς εἶναι καὶ γενικωτέρας μορφῆς προσωπικότητες καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ ἐν Ἀθήναις καί, ἐπομένως, θέτω ὡς προϋπόθεσιν ἀπαραίτητον, ὅταν ἐγγίζω μὲ τὴν ὅρασίν μου κείμενον τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης Σχολῆς, ἢ κείμενον καθηγητοῦ τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης Σχολῆς, θέτω ὡς προϋπόθεσιν, ὅτι ὑπάρχει καλὴ πίστις. Καὶ ἂν ἀπαντοῦσα μὴ συμφωνῶν, θὰ ἀπαντοῦσα διαφορετικὰ ἀπὸ ὅτι ἀπήντησεν ὁ κ. Παπανοῦτσος. Λυποῦμαι διότι δὲν ἔχει τὴν δυνατότητα καὶ τὸ δικαίωμα ὁ κ. Παπανοῦτσος, περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται λόγος, νὰ μοῦ ἀπαντήσῃ ἀπόψε ἐδῶ, μολονότι εἶναι παρών, ἀλλ' αὐτὸ εἶναι μοιραῖον, εἶναι κάτι ἀναπότρεπτον. Πρέπει ὅμως νὰ εἴπω ὅτι ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον ὑπερημύνθη τῆς τακτικῆς, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησεν ὁ κ. Παπανοῦτσος —δὲν ὁμιλῶ περὶ τῶν ἰδεῶν του, τὰς ὁποίας σέβομαι, οὔτε περὶ τῆς προσωπικότητός του, τῆς πνευματικῆς του, τὴν ὁποίαν τιμῶ, ἀλλὰ περὶ τῆς τακτικῆς τὴν ὁποίαν ἠκολούθησεν εἰς τὸ προκείμενον— ὁ τρόπος, λέγω, μὲ τὸν ὁποῖον ὑπερημύνθη τῆς τακτικῆς τοῦ κ. Παπανούτσου ὁ κ. Ὑπουργός, ἐκάλυψε τὸ κενὸν τῆς ἀναγκαστικῆς σιωπῆς ἐκείνου. Εἶναι τὸ ἐλάττωμα τοῦ ἰδικοῦ μας κοινοβουλίου, τὸ ὁποῖον ἐλάττωμα δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ Κογκρέσσο, νὰ μὴ δύναταί τις, ὁ ἐπὶ κεφαλῆς, ὁ τεχνικὸς νὰ ἀντιδικῇ μὲ αὐτὴν τὴν βιαιότητα. Ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ ὑποστηρίξῃ μὲ βιαιότητα τὰς ἀπόψεις του ἐὰν θέλῃ ὄχι ὅμως νὰ θίγῃ τὴν ὑπόληψιν, τὴν πνευματικὴν ὑπόστασιν ἐκείνων, κατὰ τῶν ὁποίων στρέφεται καὶ οἱ ὁποῖοι ἔκριναν τὸ σχέδιον Ν. Δ.

Καταλήγων, λέγω, τιμῶ καὶ τὰς δύο Σχολάς. Θεωρῶ ὅτι εἶναι πρὸς τιμὴν καὶ τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης, ὅτι καὶ ἡ μία ἐξέφερεν ἐλευθέρως τὴν γνώμην της καὶ ἡ ἄλλη εἶπε τὴν ἰδικήν της. Ἀποτελεῖ οὐσιῶδες φαινόμενον προόδου εἰς τὸν τόπον, ὅτι ἔχομεν δύο Φιλοσοφικὰς Σχολάς, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία ἐκφέρει ἐντελῶς διάφορον γνώμην ἀπὸ τὴν ἄλλην. Ὁ ἀντίλογος καὶ εἰς τὸν στῖβον τοῦ πνεύματος εἶναι κάτι τὸ ἐξαιρετικῶς χρήσιμον. Ἂς ἀφήσωμεν τὸν ἀντίλογον αὐτὸν νὰ ἵσταται —καὶ σήμερον ἵσταται— ἐπὶ ὑψηλοῦ ἐπιπέδου. Δὲν πρέπει νὰ λέγωμεν ὅτι ἵσταται ἐπὶ ὑψηλοῦ ἐπιπέδου μόνον ὁ λόγος ἐκείνων ποὺ συμφωνοῦν, καὶ δὲν ἵσταται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου ὁ ἀντίλογος τῶν ἄλλων. Ἵσταται ἐπὶ ὑψηλοῦ ἐπιπέδου ὁ λόγος καὶ τῆς μιᾶς Σχολῆς καὶ τῆς ἄλλης. Καὶ εἶναι εὐχάριστο τὸ ὅτι γίνονται αὐταὶ αἱ πνευματικαὶ ἀντιδικίαι εἰς ἕνα στῖβο, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν στῖβος τῆς ἐλευθερίας. Διότι τὸ πνεῦμα εἰς τὴν μορφὴν ὑπὸ τὴν ὁποίαν παρουσιάζεται εἰς τὰ Πανεπιστήμια, εἶναι στῖβος ἐλευθερίας πολὺ σπουδαιότερος καὶ ἀπὸ τὸν στῖβον τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας. Ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία προϋποθέτει ἀκριβῶς τὴν πνευματικὴν ἐλευθερίαν. Θὰ ἤθελον λοιπὸν νὰ ἐπαναλάβω ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὑποτιμῶμεν καὶ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι διαφωνοῦν. Καὶ παρακαλῶ τὴν Κυβέρνησιν νὰ μὴ τοὺς ὑποτιμᾷ, νὰ τοὺς προσέχῃ καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει οἱ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Ὑπουργείου νὰ μὴ χρησιμοποιοῦν κατὰ τῆς μιᾶς τῶν δύο πνευματικῶν μερίδων αὐτὰς τὰς ἐκφράσεις, αἱ ὁποῖαι ἐχρησιμοποιήθησαν εἰς ὡρισμένα ἄρθρα δημοσιευθέντα εἰς μίαν ἐκ τῶν ἐγγυρωτέρων πρωϊνῶν ἐφημερίδων.

Λ. Ἀκρίτας. (Ὑφυπ. Παιδ.). Λυποῦμαι πάρα πολύ, ἀλλὰ εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ δώσω ἀπάντησιν. Δὲν θὰ ἤθελον ποτὲ νὰ συναχθῇ τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ τιμὴ μὲ τὴν ὁποίαν πε-

ριβάλλω τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, διότι διεφώνησεν ἐπὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ σχεδίου Ν.Δ. εἶναι μικροτέρα ἐκείνης τὴν ὁποίαν περιβάλλω τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Θεσ)κης. Θὰ ἦτο παράδοξον ὁ ἐκπρόσωπος, ὁ ὑπεύθυνος εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας νὰ διαχωρίζῃ εἰς τὴν κρίσιν του καὶ εἰς ἐκτίμησίν του τὰς διαφόρους Πανεπιστημιακὰς Σχολάς. Ἁπλῶς ἐγὼ ἀντιπαρέθεσα τὴν γνώμην τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ἔναντι μιᾶς προώρου καὶ σφοδρᾶς ἐπιθέσεως τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἡ ὁποία διέστρεψε τὴν ἐπιστημονικὴν φυσιογνωμίαν τοῦ τόπου μας εἰς μίαν τόσον δύσκολον, μεταβατικὴν ὥραν. Καὶ τὸ θέμα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς εἶναι ἕνα θέμα ἐπὶ τοῦ ὁποίου κατ' ἐπανάληψιν ἐλέχθησαν πολλὰ πράγματα. Εἷς ἐκ τῶν στενωτέρων συνεργατῶν σας ὡμίλησε μὲ πολὺ μεγαλυτέραν διαιότητα διὰ τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου. Δὲν θὰ ἤθελον ποτὲ νὰ μεταφέρω τὴν οἱανδήποτε αἰχμὴν ἐδῶ οὔτε ὑπέρ, οὔτε κατά. Εἴπομεν ὅτι θὰ ἔπρεπε ὅλην αὐτὴν τὴν ἀντιδικίαν νὰ τὴν ἀφήσωμεν εἰς τὸ περιθώριον τῶν συζητήσεών μας. Ἀλλά, ἐὰν πρόκειται νὰ ἀναζητήσωμεν κείμενα ἀπὸ οἱανδήποτε πλευρὰν καὶ τῆς ἰδικῆς μας καὶ τῆς ἰδικῆς σας, τῆς Ε.Ρ.Ε., ἔχομεν πολλὰ κείμενα, βίαια ἐναντίον τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης ἀπόψεως. Οἱ πάντες, κατὰ καιρούς, ἔχομεν ἐγκύψει κατ' ἐπανάληψιν ἐπὶ τῶν πνευματικῶν θεμάτων καὶ δυστυχῶς ὑπάρχουν κείμενα τὰ ὁποῖα ἀντιμάχονται τῶν κειμένων αὐτῶν, δὲν θὰ ἤθελον, αὐτὴν τὴν στιγμήν, εἰς τὸ στάδιον τῆς σημερινῆς συζητήσεως νὰ κάμω χρῆσιν. Θέλω, πάντως, νὰ ἐπιμείνω εἰς τὴν ἄποψιν, ὅτι εἰς ὥρας μεγάλας, ὅπως εἶναι ἡ σημερινή, ὅταν συζητοῦνται βασικὰ νομοσχέδια, τὰ ὁποῖα ἐπιδιώκουν ἕνα γενικώτερον μετασχηματισμὸν πνευματικόν, οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι ἔχουν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ὁμιλοῦν. Ὁμιλεῖ ἕκαστος κατὰ τὸ ὕφος του. Εἶναι πιθανὸν ἐγὼ ἢ σεῖς νὰ ὁμιλοῦμεν μὲ ἕνα κάπως διάφορον ὕφος, βιαιότερον ἢ μή, ἀναλόγως μὲ τὴν ὥραν τῆς μάχης. Ἐὰν ὁ κ. Παπανοῦτσος, ὁ ὁποῖος εἶναι ἐκ τῶν βασικῶν συνεργατῶν τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως, εἰς μίαν δεδομένην στιγμήν, ἐθεώρησεν ἑαυτὸν ὑποχρεωμένον νὰ ὑποστηρίξῃ ἕνα ἔργον ζωῆς καὶ ἐχρησιμοποίησε μίαν ἔκφρασιν, ἢ φράσεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι πιθανὸν νὰ κριθοῦν ἀπὸ τὴν μίαν πλευρὰν ὡς βίαιαι, θὰ ἔπρεπε νὰ ἐρωτήσω, πῶς ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἔφθασεν εἰς ἕνα σημεῖον, τὸ ὁποῖον καὶ σεῖς δὲν θὰ δικαιολογήσετε; Ἐδημοσίευσεν εἰς τὰς ἐφημερίδας τηλεγράφημα, τὸ ὁποῖον ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἠξίου διὰ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ τηλεγραφήματος αὐτοῦ, τὴν ἀπόλυσιν τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας. Εἶναι ἕνα ἀτόπημα. Ἐὰν ἐδεχώμεθα ὅτι ὑπάρχει ἕνα φραστικὸν ἀτόπημα ἀπὸ τῆς μιᾶς πλευρᾶς, πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ ὅτι ὑπάρχει ἕνα βαρύτατον ἀτόπημα πρὸς τὴν ἄλλην πλευράν, ὅταν διὰ τηλεγραφήματος, δημοσευομένου εἰς τὰς ἐφημερίδας γίνεται μία τόσον βιαία καὶ ἀνοίκειος ἐπίθεσις ἐναντίον ἑνὸς ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὑπηρετεῖ τὴν παιδείαν τοῦ τόπου.

Ἀλλὰ θὰ ἤθελον, καταλήγων, νὰ μὴ συνεχισθῇ μία συζήτησις, ἡ ὁποία μᾶς ὁδηγεῖ εἰς ἕνα περίεργον δαίδαλον ἀντιθέσεων καὶ διαφορῶν ἐπὶ καθαρῶς λεπτομερειακῶν θεμάτων καὶ παρακαλῶ νὰ παραμείνωμεν ὅλοι εἰς αὐτὸ τὸ ὑψηλὸν ἐπίπεδον τὸ ὁποῖον ἁρμόζει εἰς τὴν συζήτησιν ἐν ὄψει τοῦ γεγονότος ὅτι συζητοῦμεν ἕνα ἀπὸ τὰ βασικώτερα νομοθετήματα, τὰ ὁποῖα κατετέθησαν ποτὲ εἰς τὸ Σῶμα.

Π. Κανελλόπουλος. Νὰ σταθοῦμε καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς αἰθούσης.

Γ. Βογιατζῆς. Κύριε Πρόεδρε, παρακαλῶ.

Γ. Λύχνος. Μὲ συγχωρεῖτε, ἀλλὰ ἔχω μεταβληθῇ εἰς ὄρθιον ἀκροατήν, ἐνῷ εἶμαι εἰσηγητής. Θὰ παρακαλέσω καὶ τὸν Ἀρχηγόν μου καὶ τὸν κ. Ὑπουργὸν νὰ μὴν ἐξακολουθήσουν τὰς ἐπεμβάσεις των εἰς τὴν συζήτησιν, διὰ νὰ ἠμπορέσω νὰ τελειώσω.

Πρόεδρος. Κύριε Λύχνο, συνεχίσατε.

Γ. Λύχνος. Ἐλπίζω ὅτι ὁ ἀγαπητός μου ἡγέτης τῆς Ε.Ρ.Ε. δὲν περιέλαβε καὶ ἐμὲ εἰς τοὺς ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι ἐχρησιμοποίησαν ὀξὺ ὕφος εἰς τὴν συζήτησιν.

Π. Κανελλόπουλος. Ἀπεναντίας.

Γ. Λύχνος. Ἐπειδὴ ὅμως εὑρισκόμεθα ἀκόμη εἰς τὸ θέμα τῆς ὀξύτητος, καὶ ἐρευνᾶται ποῖος εἶναι ὑπεύθυνος, ποῖος ἤρχισε καὶ ποῖος δὲν ἤρχισε τὸ ἀτόπημα τῆς ἐκτὸς τῆς Βουλῆς ὀξύτητος, θὰ ἤθελα νὰ προσθέσω μερικὰς πληροφορίας. Ἡ μία πληροφορία εἶναι ὅτι ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν, ἡ ὁποία ἀναμφιβόλως εἶναι ἡ καλυτέρα Φιλοσοφικὴ Σχολή, ἡ ὁποία ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον κατὰ γενικὴν ὁμολογίαν, ἐξέφρασεν ἀντιρρήσεις καὶ κατὰ τῶν πορισμάτων τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ 57 καὶ κατὰ τῆς μεταρρυθμίσεως τῆς ἐκπαιδευτικῆς, τὴν ὁποίαν ἐφήρμοσεν ὁ συνάδελφος, κ. Βογιατζῆς. Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἔκαμε καμμίαν πρᾶξιν, ἡ ὁποία δὲν ἦτο ἀναγκαία ἢ ἦτο προσβλητική.

Ἡ Κυβέρνησις τοῦ Κέντρου ὑπεσχέθη ἐπιστήμην εἰς ὅλα τὰ θέματα. Ἐδημοσίευσεν ἕνα νομοθέτημα. Ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν ἐξέφρασε τὰς ἀντιρρήσεις της. Ὁ κ. Ὑπουργός, ὄχι πλέον ὁ Γενικὸς Γραμματεύς, ἐπετέθη ἐναντίον τῆς Σχολῆς διὰ λόγων, οἱ ὁποῖοι ὑποθέτω, ὅτι καταβιβάζουν τὸ ἐπίπεδον καὶ τοῦ Ὑπουργείου καὶ τῆς Σχολῆς. Μὲ συγχωρεῖ ὁ κ. Ὑπουργός, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀναφέρω τὰ ἑξῆς. Εἶπεν, ὅτι: Ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ δὲν κάμνει ἐπιστήμην, ὅταν ἀπαντᾷ εἰς τὸ νομοσχέδιόν του, ἀλλὰ ἀσκεῖ ἔλεγχον τῶν κυβερνητικῶν μέτρων, ὅτι κάμνει ἀντιπολίτευσιν. Παρακαλεῖ δὲ νὰ πληροφορηθῇ εἰς ποίας διατάξεις νόμων ἐστηρίχθη ἡ δημοσίευσις τῶν ἐπικρίσεων εἰς τὴν ἐπιστημονικήν της ἐπετηρίδα, ἡ ὁποία ἐκδίδεται δαπάναις τοῦ Κράτους. Ποῦ ἔπρεπε νὰ δημοσιεύσῃ τὰς ἀπόψεις της ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν; Εἰς τὰς ἐφημερίδας; Τότε ὁ κ. Ὑπουργὸς θὰ ἐθύμωνεν ἀκόμη περισσότερον, διότι τότε θὰ ἦτο ἐπίθεσις δημοσίᾳ διὰ τῶν ἐφημερίδων. Τὸ δημοσίευμα εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἐπετηρίδα τὸ ἐπλήρωσε τὸ Πανεπιστήμιον. Ἐκεῖ εἶναι ὑποχρεωμένη ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ νὰ δημοσιεύῃ τὰς ἀπόψεις της. Ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολή, ἀνταποκρινομένη εἰς αὐτὸ τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, νὰ ἀναπτυχθοῦν ὅλαι αἱ ἀπόψεις, ἔστειλε μίαν ἔκκλησιν πρὸς τὸν κύριον Παπανδρέου καὶ παρεκάλεσε τὸν κ. Πρωθυπουργὸν νὰ ἀναβάλῃ, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν διακοπῶν, τὴν συζήτησιν τοῦ νομοσχεδίου, διὰ νὰ γίνῃ μία ἀντιπαράστασις τῶν ἀπόψεων αἱ ὁποῖαι ἀντικρύζονται εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν καὶ νὰ ἐγῇ ἕνα συμπέρασμα. Ὁ κ. Ὑπουργὸς τὸ ἠρνήθη. Ὁ κύριος Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως τὸ ἠρνήθη. Ἑπομένως, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἀκολουθεῖτε τὰς καλυτέρας μεθόδους διὰ τὴν ἀνεύρεσιν τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας, ὅσον ἀφορᾷ τὸ θέμα τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως.

Ἐρχόμεθα τώρα εἰς τὸ Ἀκαθημαϊκὸν ἀπολυτήριον. Ἡ Κυβέρνησις τοῦ Κέντρου ὑπεσχέθη νὰ καταργήσῃ τὰς εἰσαγωγικὰς ἐξετάσεις εἰς τὰ Πανεπιστήμια καὶ τὰς Ἀνωτάτας Σχολὰς καὶ ἔτσι μετέφρασε τὴν ὑπόσχεσιν αὐτὴν ἡ Ἑλληνικὴ νεότης, ἡ σπουδάζουσα. Ὅμως δὲν ἔπραξε τοῦτο. Μετέφερε τὰς εἰσαγωγικὰς ἐξετάσεις ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον εἰς τὰ ἴδια τὰ Γυμνάσια μὲ ἄλλας Ἐπιτροπάς. Δὲν ὑπῆρξε, λοιπόν, κατάργησις τῶν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων. Ὑπῆρξεν ἐπανάληψις τῶν ἐξετάσεων διὰ τὸ ἀπολυτήριον.

Καὶ ἐνῷ τὰ Πανεπιστήμια, τὰ ὁποῖα πρόκειται νὰ διδάξουν τοὺς νέους φοιτητὰς χάνουν τὸ δικαίωμα τῶν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων, μετετέθησαν αἱ ἐξετάσεις εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν Γυμνασίων, τὰ ὁποῖα ἐκπέμπουν τοὺς φοιτητὰς πρὸς τὰ Πανεπιστήμια. Δὲν νομίζω, ὅτι διὰ τῆς μεθόδου αὐτῆς ἐπῆλθε καμμία πρόοδος. Αἱ εἰσαγωγικαὶ ἐξετάσεις διατηροῦνται, ἀλλὰ ὑποβιβάζονται, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ποιότητα καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν. Τὸ Ἀκαθημαϊκὸν ἀπολυτήριον θὰ εἶναι χρήσιμον διὰ νὰ εἰσέλθῃ ἕνας φοιτητὴς εἰς πᾶσαν Ἀνωτάτην Σχολήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπιθυμεῖ νὰ εἰσέλθῃ, ἀλλὰ ἐφ' ὅσον εἰς αὐτὴν θὰ εὑρίσκῃ θέσιν, διότι ὑπάρχει καὶ ὁ ἀριθμὸς ὁ περιωρισμένος, ὑπάρχει καὶ τὸ ἀπολυτήριον. Καὶ μὲ τὴν μεταρρύθμισιν αὐτὴν νομίζω, ὅτι προκαλεῖται μία σύγχυσις, ἡ ὁποία εἶναι ἐντελῶς περιττή, ἡ ὁποία δὲν ἐξυπηρετεῖ κανένα σκοπόν, διότι θὰ ἠμποροῦσαν νὰ μείνουν τὰ πράγματα ὅπως εἶχον, δηλαδὴ νὰ γίνωνται αἱ ἐξετάσεις εἰς τὰ Πανεπιστήμια, ἐφ' ὅσον δὲν καταργοῦνται, διὰ νὰ γνωρίζουν καὶ τὰ Πανεπι-

στήρια ποῖοι εἶναι οἱ φοιτηταὶ τοὺς ὁποίους εἰσάγουν εἰς τοὺς κύκλους τους διὰ νὰ τοὺς διδάξουν, ποία εἶναι ἡ ἱκανότης των, καὶ ποία ἡ μορφωτική των ἱκανότης, διὰ νὰ προχωρήσουν περαιτέρω. Τοῦτο δὲν γίνεται, γίνεται τὸ ἀντίθετον. Ἐπαναλαμβάνονται αἱ ἐξετάσεις εἰς τὸ Γυμνάσιον μὲ τὴν μεγαλυτέραν δυνατὴν πιθανότητα, ὅτι θὰ ἀποδώσουν τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα τὸ ὁποῖον ἔδωσαν καὶ αἱ πρῶται ἐξετάσεις τοῦ συνήθους ἀπολυτηρίου. Δὲν νομίζω, ὅτι ὁ κ. Ὑπουργὸς πρέπει νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὸ Ἀκαδημαϊκὸν ἀπολυτήριον. Βεβαίως, εἰς τὴν Γαλλίαν ὑπάρχει τὸ μπακαλορεά, ὑπάρχει τὸ ἀπολυτήριον αὐτὸ μὲ τὸ ὁποῖον πηγαίνει ὁ φοιτητὴς εἰς τὰς Ἀνωτάτας Σχολάς, ἀλλὰ ἔχει μεσολαβήσει ἕνα ἔτος εἰδικῆς ἐκπαιδεύσεως, μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς ὁποίας οἱ φοιτηταὶ παίρνουν τὸ ἀπολυτήριον διὰ νὰ μποῦν εἰς τὰς Ἀνωτάτας Σχολάς.

Προχωρῶ εἰς τὰ διδακτικὰ στελέχη καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν αὐτῶν. Ἡ φοίτησις εἰς τὰς Παιδαγωγικὰς Ἀκαδημίας ἀπὸ θετὴς γίνεται θετής. Δὲν ἔχομεν ἀντίρρησιν. Δίδεται ὑπόσχεσις πρωθήσεως τοῦ παιδαγωγικοῦ προσωπικοῦ εἰς βαθμοὺς καὶ μισθούς. Δὲν ἔχομεν ἀντίρρησιν. Ἀλλὰ πῶς ἀντιμετωπίζετε τὸ θέμα τῆς ἐλλείψεως καθηγητῶν εἰς τὴν Μέσην Ἐκπαίδευσιν, οἱ ὁποῖοι εἶναι καὶ οἱ περισσότερον ἀπαραίτητοι ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας, τῶν καθηγητῶν τῶν Φυσικῶν, τῶν Μαθηματικῶν, τῶν Χημικῶν καὶ τῶν ξένων γλωσσῶν; Δι' ὑπερωριακῆς Ἐργασίας, διὰ παρεμβολῆς τμημάτων ἐκπαιδεύσεως θερινῶν εἰς τὰ Πανεπιστήμια καὶ διὰ τῆς ἀναβολῆς αὐτῶν ἀπὸ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς στρατιωτικῆς των θητείας.

Κύριοι, ζῶμεν εἰς ἕνα καθεστὼς ἐλευθέρας οἰκονομίας. Τὸ εἶπα καὶ ἄλλοτε συζητουμένου ἄλλου ἐκπαιδευτικοῦ νομοσχεδίου τῆς Κυβερνήσεως τῆς ΕΡΕ. Ἐὰν θέλωμεν μὲ τὸ τὸ σύστημα τῆς ἐλευθέρας οἰκονομίας νὰ προσελκύσωμεν περισσοτέρους ἀνθρώπους εἰς ἕνα ὡρισμένον ἐπάγγελμα, τοὺς δίδομεν μεγαλυτέρους μισθούς.Δίδετε τεχνικὰ ἐπιδόματα καὶ μεγαλυτέρους μισθοὺς εἰς ὅλους τοὺς τεχνικούς. Διατί δὲν δίδετε καὶ εἰς τοὺς καθηγητάς, αὐτοὺς τοὺς φυσικούς, τοὺς μαθηματικοὺς καὶ τοὺς χημικοὺς καὶ τοὺς καθηγητὰς ξένων γλωσσῶν διὰ νὰ ἔχετε ἐπάρκειαν καθηγητικοῦ προσωπικοῦ; Κατὰ ποῖον τρόπον εἶναι δυνατὸν νὰ θεραπευθῇ ἡ ἔλλειψις μὲ τὴν ὑπερωριακὴν ἐργασίαν; Δηλαδὴ θὰ πηγαίνουν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι κουρασμένοι νὰ διδάσκουν ἐπὶ περισσοτέρας ὥρας διὰ νὰ κερδίσουν κάπως περισσότερα τῶν ἄλλων καθηγητῶν; Καὶ μὲ ποῖον τρόπον θὰ εἶναι δυνατὸν τὸ τρίμηνον τοῦ θέρους ἢ τὸ 4μηνον τοῦ θέρους νὰ ἀποδώσῃ νέους καθηγητάς; Νομίζω ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ θέμα πρέπει ἡ Κυβέρνησις νὰ τὸ ἐπανεξετάσῃ.

Ἱδρύεται ἡ Νέα Φιλοσοφικὴ Σχολὴ εἰς τὰ Ἰωάννινα. Δὲν ἔχομεν ἀντίρρησιν, καίτοι ὡς Κερκυραῖος θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχω ἀντίρρησιν, διότι προτιμῶνται τὰ Ἰωάννινα τῆς Κερκύρας, ἡ ὁποία ἔχει μίαν μακρὰν ἐκπαιδευτικὴν παράδοσιν καὶ εἶχε πανεπιστήμιον, τὸ πρῶτον πανεπιστήμιον τῆς Ἑλλάδος, τὴν Ἰόνιον Ἀκαδημίαν, τὴν ὁποίαν ἀπερρόφησαν αἱ Ἀθῆναι.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφ. Παιδείας). Θὰ ἀνασυσταθῇ ἡ Ἰόνιος Ἀκαδημία.

Γ. Λύχνος. Τὸ θὰ εἶναι θὰ καὶ αὐτὸ ποὺ γίνεται εἶναι αὐτὸ ποὺ γίνεται, κ. Ὑπουργέ.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφ. Παιδείας). Ἤδη ἔχει ὁλοκληρωθῇ ἡ ἐργασία.

Γ. Λύχνος. Δημιουργεῖτε ἕνα Συμβούλιον ἐπιλογῆς Ἐπιθεωρητῶν ἀπὸ ἐκπαιδευτικούς, ἀπὸ ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων, ποὺ θὰ ἐπιλέγωνται ἀπὸ τοὺς ἀριστεῖς ὄχι μόνον διὰ τὰ ἐπιστημονικὰ καὶ διὰ τὰ διοικητικά των προσόντα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἀνοικτὸν πνευματικὸν ὁρίζοντα, τὴν ἐμφάνισίν των καὶ τὴν ἀρετήν. Ὅλα αὐτὰ εἶναι ὡραῖοι λόγοι, ὁ δὲ συνάδελφος καὶ Ὑφυπουργὸς τῆς Παιδείας, εἶναι ἰδιαιτέρως καλλιεργητὴς τῶν ὡραίων λόγων ἢ μᾶλλον τοῦ ὡραίου λόγου. Ἀναγνωρίζω ὅτι αἱ ἐκφράσεις εἶναι ὡραῖαι, τὸ περιεχόμενον εἶναι πολὺ ἀσαφές, πολὺ κενὸν καὶ δὲν παρέχει καμμίαν ἐγγύησιν ὅτι οἱ ἐκτὸς τῆς Ἐκπαιδεύσεως ἄνθρωποι, τοὺς ὁποίους θὰ καλέσετε διὰ νὰ ἐπιλέξουν τοὺς ἐπιθεωρητάς, θὰ εἶναι οἱ κατάλληλοι διὰ τὴν κρίσιν αὐτήν. Ἡμεῖς θέλομεν γενικώτερα κριτήρια, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων οἱ καλούμενοι θὰ θεωρηθοῦν καὶ ἀπὸ ἡμᾶς ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν κατάλληλοι νὰ ἐπιλέξουν τοὺς Γενικοὺς Ἐπιθεωρητὰς καὶ γενικῶς τοὺς Ἐπιθεωρητάς.

Τέλος δημιουργεῖτε τὸ Παιδαγωγικὸν Ἰνστιτοῦτον καὶ λέγετε ὅτι τὸ ἱδρύετε ὡς αὐτοτελῆ δημοσίαν ὑπηρεσίαν διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν τῶν ἐκπαιδευτικῶν προβλημάτων, διὰ τὴν ἐπιμόρφωσιν τοῦ προσωπικοῦ, διὰ τὴν ἐποπτείαν τῆς λειτουργίας τῶν σχολείων καὶ διαφόρους ἄλλας ἐντολὰς τὰς ὁποίας ἀναθέτετε εἰς τὸ Παιδαγωγικὸν αὐτὸ Ἰνστιτοῦτον. Τοῦ ἀναθέτετε δηλαδὴ σκοποὺς διοικητικούς, ἐκπαιδευτικούς, ἐρευνητικοὺς καὶ δὲν ἀφήνετε καμμίαν ὑπηρεσίαν τῆς παιδείας ἔξω ἀπὸ τὸ Ἰνστιτοῦτον.

Κύριε Ὑπουργέ, γνωρίζομεν ὅτι ἕνα Ἰνστιτοῦτον εἶναι κυρίως ὄργανον ἐρεύνης. Τὸ Ἰνστιτοῦτον ἔχει σκοπὸν νὰ μελετᾷ — νὰ τοῦ παρέχῃ τὸ κράτος τὰ μέσα νὰ μελετᾷ — τὰ προβλήματα καὶ νὰ ὑποδεικνύῃ λύσεις εἰς ἐκεῖνα τὰ προβλήματα τὰ ὁποῖα θεωροῦνται δύσκολα, τὰ ὁποῖα θεωροῦνται ἐπίκαιρα, τὰ ὁποῖα θεωροῦνται ἀναγκαῖα νὰ λυθοῦν, διὰ τὸ καλὸν τοῦ τόπου. Τώρα, σεῖς ἱδρύετε ἕνα ἐπιστημονικὸν ὄργανον ἐρεύνης καὶ τοῦ ἀναθέτετε σκοποὺς ἐκπαιδευτικοὺς καὶ διοικητικούς. Τοῦ ἀναθέτετε τὰ πάντα. Τὸ μεταβάλλετε εἰς μίαν μικρὰν Βουλὴν μὲ δὲν γνωρίζω πόσας δεκάδας μελῶν καὶ τὰ μέλη του ἐπιλέγονται ἐπίσης κατὰ τρόπον τὸν ὁποῖον οὐδεὶς θὰ ἠδύνατο νὰ ἐλέγξῃ, κατὰ τρόπον ὁ ὁποῖος οὐδεμίαν παρέχει ἐγγύησιν ὅτι θὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἐπιλογὴν τῶν καλυτέρων μελῶν. Αἱ διαθέσεις σας θὰ εἶναι ἄριστοι ἀναμφιβόλως καὶ ἀναγνωρίζω τὴν καλήν σας πρόθεσιν. Ἀλλὰ ἕνας ἄνθρωπος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς ὅλα. Καὶ ἐὰν σεῖς ἐμπιστευθῆτε εἰς τὸν ἑαυτόν σας τὴν ἐπιλογὴν τῶν μελῶν τοῦ Ἰνστιτούτου, νομίζω ὅτι δὲν θὰ φθάσετε ποτὲ εἰς πέρας καὶ φοβοῦμαι ὅτι καὶ διὰ λόγους ἄλλους, διὰ λόγους μὴ ἐπαφῆς προσωπικῆς μὲ τὰ πρόσωπα αὐτά, μὴ ἐπαγγελματικῆς ἐπικοινωνίας μαζί των, θὰ εὑρεθῆτε εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀναθέσετε εἰς κάποιους ἄλλους Συμβούλους τὴν ἐπιλογὴν καὶ δὲν γνωρίζετε οἱ Σύμβουλοί σας τί θὰ πράξουν.

Καὶ εἰς αὐτὸ τὸ θέμα ἡμεῖς θὰ σᾶς συστήσωμεν τὸ Ἰνστιτοῦτον σας νὰ γίνῃ Ἰνστιτοῦτον. Νὰ ἀφήσετε τὰ Ἐκπαιδευτικὰ Συμβούλια εἰς τὸ Ὑπουργεῖον ὅπως ἄλλοτε ὑπῆρχον. Νὰ δύναται ἡ ἐκπαίδευσις νὰ ἐποπτεύεται ἀπὸ ἐκπαιδευτικούς. Νὰ εἶναι δυνατὸν τὸ προσωπικὸν τῆς ἐκπαιδεύσεως νὰ καθοδηγῆτε νὰ ἐλέγχεται, νὰ κολάζεται ἀπὸ ἐκπαιδευτικούς. Ὅλαι αὐταὶ αἱ μεταρρυθμίσεις τὰς ὁποίας παρεισάγετε μὲ τὸ Παιδαγωγικὸν Ἰνστιτοῦτον, δὲν θέλω κ. Ὑπουργὲ νὰ σᾶς προσβάλλω, ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ μὲ τὴν σύγχυσιν, τὴν ἀσάφειαν καὶ τὴν ελαστικότητα, τὴν ὁποίαν περιέχουν νὰ καθίστανται ὕποπτοι. Διατὶ θὰ εἶναι δυνατὸν ὁ οἱοσδήποτε, ὁ ὁποῖος δὲν θὰ εἶναι ἐκπαιδευτικός, δὲν θὰ εἶναι παιδαγωγός, ἀλλὰ θὰ εἶναι ἁπλῶς ἀρεστός, θὰ ἔχῃ ἴσως γράψῃ ἕνα καλὸν βιβλίον ἢ ἕνα καλὸν ποίημα, νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ Ἰνστιτοῦτον; Διὰ ποῖον λόγον θὰ δημιουργήσετε ὅλας αὐτὰς τὰς δαπάνας τὴν στιγμὴν ποὺ δὲν εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ εἶναι χρήσιμοι καὶ ὅτι θὰ ἀποδώσουν κάτι; Κάμετε τὸ Παιδαγωγικὸν Ἰνστιτοῦτον, πλουτίσατε τὸ ὄργανον αὐτό, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει ἄλλωστε, βελτιώσατε τὸ ὑπάρχον, ἀλλὰ μὴ καταργεῖτε ἐκεῖνα τὰ ἄλλα ποὺ ὑφίστανται. Διὰ ποῖον λόγον πρέπει νὰ εἰσέλθῃ ἡ σημερινὴ Κυβέρνησις εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας καὶ νὰ ἀναστατώσῃ ὁλόκληρον τὸν ὀργανισμὸν τοῦ Ὑπουργείου; Τὸ Ὑπουργεῖον ἔχει μίαν ἱστορίαν ἑκατὸν τόσων ἐτῶν, ἐλειτούργησε κατὰ τρόπον ἐπαρκῶς ἱκανοποιητικόν, δὲν τοῦ ἐδίδοντο ὅλα τὰ μέσα ποὺ ἐχρειάζοντο, διὰ νὰ φθάσῃ ἐκεῖ ποὺ εὑρίσκεται ἡ Ἀμερικανική, ἡ Γερμανική, ἡ Εὐρωπαϊκὴ Παιδεία. Εἰς τὸν τόπον μας ὑπάρχουν θεσμοὶ ἀξιοσέβαστοι. Σεῖς εἶστε ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἐπικοινωνεῖται μὲ τοὺς ξένους. Ἐπήγατε κ. Ὑπουργὲ εἰς κανένα Πανεπιστήμιον τῆς Μεγάλης Βρεταννίας καὶ δὲν εἴδατε εἰς τὰς αἰθούσας του, εἰς τὰ ἑστιατόριά του καὶ εἰς τὰ μαγειρεῖα του ἀκόμη τοὺς παλαιοὺς θεσμοὺς τῆς Βρεταννικῆς ἐκπαιδεύσεως νὰ διατηροῦνται διὰ νὰ ἐμπνέουν οἱ θεσμοὶ αὐτοί, αὐτὰ τὰ ἔπιπλα καὶ τὰ κειμήλια

καὶ νὰ γίνουν καλοὶ Ἄγγλοι; Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἰσερχόμεθα εἰς ἕνα Ὑπουργεῖον καὶ μὲ τὴν δικαιολογίαν ὅτι αὐτὰ τὰ ὄργανα τὰ παλαιὰ τῆς Ἐκπαιδεύσεως, νὰ ἐμπνέουν τὸν σεβασμὸν εἰς τοὺς νέους οἱ ὁποῖοι θέλουν νὰ μορφωθοῦν μεταρρυθμίζομεν τὸ Ὑπουργεῖον καὶ ἐξυπηρετοῦμεν τὸν τόπον νὰ καταλύωμεν τὰ πάντα εἰς αὐτό, διότι τὸ Παιδαγωγικὸν Ἰνστιτοῦτον ἀποτελεῖ κατάργησιν τῶν θεσμῶν μὲ τοὺς ὁποίους μέχρι σήμερον ἐπολιτεύθη καὶ ἐλειτούργησε τὸ Ὑπουργεῖον.

Κύριε Ὑπουργέ, δὲν ἀμφισβητοῦμεν οὔτε τὴν ἰδικήν σας ἀγάπην πρὸς τὴν Παιδείαν, οὔτε τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως. Ἀναγνωρίζομεν τὴν καλήν σας θέλησιν καὶ τὰς ὑπηρεσίας τοῦ κ. Παπανδρέου πρὸς τὴν Παιδείαν. Εὑρίσκομεν ὅτι τὸ σχέδιόν σας Ν. Δ. δὲν εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ διορθώσῃ τὰ κακῶς κείμενα εἰς τὴν Παιδείαν. Ἐπαναλαμβάνω ὅτι συνετάχθη κατὰ τρόπον γρήγορον, ταχύ, βιαστικὸν καὶ μονόπλευρον. Δὲν εἴχατε τὴν ὑπομονὴν νὰ ἐπανεξετάσετε τὸ θέμα τῆς Παιδείας, νὰ χάσετε ἔστω καὶ ἓξ μῆνας ἀκόμη διὰ νὰ ἔλθετε εἰς ἕνα συμπέρασμα, τὸ ὁποῖον θὰ ἠμποροῦσαν νὰ ἀποδεχθοῦν ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι πρόκειται νὰ ἐφαρμόσουν τοὺς νέους θεσμούς. Ἡ γλῶσσα τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθητε καὶ σεῖς καὶ ὁ τεχνικός σας σύμβουλος εἰς τὸ Ὑπουργεῖον ἀπέδειξεν ὅτι ἔχετε μίαν ἀδιαλλαξίαν ἐπίμονον εἰς τὴν ὑποστήριξιν ἑνὸς θεσμοῦ μὲ τὸν ὁποῖον νομίζετε ὅτι θὰ ὠφελήσετε τὸν τόπον. Ἀλλὰ νὰ ἔχετε ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ θεσμὸς αὐτὸς δὲν εἶναι ἰδικός σας, εἶναι θεσμὸς τοῦ Ἔθνους καὶ ὅτι ἡ Παιδεία δὲν εἶναι πεδίον ἐπὶ τοῦ ὁποίου δύνανται νὰ γίνωνται πειράματα. Ἡ Παιδεία ἔχει ἱστορίαν, ἡ ἱστορία ἔχει παράδοσιν. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ φύγετε ἀπὸ αὐτὴν τὴν παράδοσιν, νὰ εἴπητε ὅτι τὴν ἀγνοῶ, ὅτι τὴν καταργῶ, τὴν θεωρῶ περιττὴν καὶ προχωρῶ περαιτέρω. Δὲν θὰ σᾶς ἀκολουθήσῃ ἡ Παιδεία καὶ τότε, κ. Ὑπουργέ, νομίζω, ὅτι ματαιοπονεῖτε.

Θὰ ἔλθωμεν εἰς τὴν κατ' ἄρθρον συζήτησιν καὶ θὰ προσπαθήσωμεν νὰ βελτιώσωμεν τὰ πράγματα ὅσον εἶναι δυνατόν. Καὶ σεῖς νὰ θελήσετε νὰ βελτιωθοῦν. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχω νὰ εἴπω εἶναι ὅτι ἡμεῖς τῆς Ε.Ρ.Ε. θὰ καταψηφίσωμεν τὴν ἀρχὴν τοῦ σχεδίου Ν. Δ. ἐπιφυλασσόμενοι νὰ συζητήσωμεν τὰ ἄρθρα. Νομίζομεν ὅτι δημιουργεῖτε εἰς τὴν Παιδείαν κατάστασιν ἀνωμαλίας, τὴν ὁποίαν πολὺ ἀκριβὰ θὰ πληρώσετε. Δὲν ὑπάρχει καθυστερημένη Παιδεία εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὑπάρχουν καθυστερούμενα μέσα πρὸς ἀνύψωσιν τῆς Παιδείας. Δώσατε τὰ μέσα καὶ ἀφήσατε τὴν Παιδείαν ἐκεῖ ὅπου ὑπῆρχε. Θὰ γίνῃ καλλιτέρα ἀπὸ ὅ, τι σεῖς νομίζετε ὅτι ἠμπορεῖτε νὰ τὴν φτιάξετε μὲ αὐτὸ τὸ σχέδιον Ν. Δ. (Χειροκροτήματα ἐκ τῆς Ε.Ρ.Ε.).

Πρόεδρος. Ὁ κ. Ἠλιόπουλος ἔχει τὸν λόγον.

Σ. Ἠλιόπουλος. Κύριοι βουλευταί, εἶναι νομίζω βέβαιον ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις εἶναι λειτουργία κοινωνικὴ ὑπηρετοῦσα τὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς, τῆς ἰδίας τῆς κοινωνίας. Δὲν δίδεται ἡ μόρφωσις διὰ τὴν μόρφωσιν, δὲν ὑπηρετεῖ τὸ πνεῦμα ὡς πνεῦμα, ὡς φαίνεται νὰ ὑποστηρίζῃ ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Νομίζω ὅτι ὅταν ὁμιλοῦμεν περὶ Παιδείας πρέπει νὰ ἀναγνωρίσωμεν θέσιν δόγματος εἰς μίαν λατινικὴν ρῆσιν. «NON SCOLAE SED VITAE DISCIMUS. Διότι πράγματι ἡ Παιδεία θὰ κριθῇ ἐὰν εὐδοκιμῇ ἢ ὄχι ἀπὸ τὸ ἐὰν δι' αὐτῆς τὰ ἄτομα, τὸ Ἔθνος καθίστανται ἱκανώτερα διὰ τὴν ζωήν. Ἡ καλλιέργεια καὶ ἡ αὔξησις τῶν ἐμφύτων δυνάμεων καὶ δεξιοτήτων, ὁ πλουτισμὸς τῶν γνώσεων, ἡ διάπλασις τῶν ἱκανοτήτων διὰ τὴν προσαρμογὴν εἰς τὰς συγκεκριμένας συνθήκας τοῦ περιβάλλοντος, ἡ τόνωσις τῆς βουλήσεως, ἡ δημιουργία ἀνωτέρων βελτιωμένων μορφῶν ζωῆς, ἡ κινητοποίησις καὶ ἀξιοποίησις τοῦ συνόλου τῶν μελῶν τῆς κοινωνίας ἀτομικῶς καὶ ἐν συλλογικῇ ὀργανώσει καὶ δράσει πρὸς ἐπιδίωξιν τῶν ἀνωτέρων αὐτῶν μορφῶν ζωῆς καὶ ἀκόμη, διὰ νὰ ἀναφερθῶ εἰς τὴν πανεθνικῆς ἀναγνωρίσεως παγκόσμιον διακήρυξιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, ἡ ὁποία διὰ τοῦ ἄρθρου 26 προσδιορίζει ποῖαι πρέπει νὰ εἶναι αἱ κατευθύνσεις τῆς Παιδείας εἰς κάθε Ἔθνος.

«Ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος καὶ ἡ ἐνίσχυσις τοῦ σεβασμοῦ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ τῶν θεμελιωδῶν ἐλευθεριῶν. Ἡ κατανόησις, ἡ ἀνεκτικότης καὶ ἡ φιλία μεταξὺ πάντων τῶν Ἐθνῶν καὶ ὁμάδων καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς δράσεως διὰ τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης». Ἰδοὺ μερικαὶ ἀπὸ τὰς πλέον βασικὰς ἐπιδιώξεις τῆς Παιδείας; ἡ πραγματοποίησις τῶν ὁποίων δημιουργεῖ τὴν ὑγείαν καὶ τὴν πρόοδον τοῦ Ἔθνους, ἀσφαλίζει τὸ μέλλον τοῦ λαοῦ.

Θὰ ἦτο διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον νὰ ἐπιδιωχθῇ μία καθολικὴ κατὰ τὸ δυνατὸν σύμπτωσις ἀντιλήψεων ὅλων τῶν ἁρμοδιοτέρων παραγόντων εἰς ἕνα εἰς γενικὰς κατευθύνσεις προγραμματισμόν, τῆς ὀργανώσεως τῆς Παιδείας. Βεβαίως τὸ ἐγχείρημα θὰ ἦτο δύσκολον.

Ἀντιλήψεις συντηρητικαί, ἀναχρονιστικαί, πνεῦμα ὀλιγαρχικόν, ἀτομικισμός, συμφέροντα, τάσεις φυγῆς πρὸ τῶν εὐθυνῶν, ἔλλειψις πίστεως εἰς τὰς δυνατότητας τοῦ Ἔθνους, ἐξακολουθοῦν νὰ κυριαρχοῦν εἰς ἀρκετὰ ἐκτεταμένην μερίδα τῶν παραγόντων αὐτῶν, ὥστε νὰ γίνῃ δυνατὴ μία συνεννόησις, διὰ μίαν εἰρηνικήν, ἀλλὰ ἐπαναστατικὴν πορείαν, διὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Παιδείας μας.

Ἐν τούτοις, φοβοῦμαι, ὅτι δὲν ἐπεχειρήθη ὅσον ἐπεβάλετο, μία τοιαύτη προσπάθεια. Τὸ γεγονός, ὅτι θέμα τόσον μεγάλης σημασίας, ὅσον ἡ ὀργάνωσις τῆς Παιδείας, μὲ ἀξιώσεις ἐπαναστατικῆς μεταρρυθμίσεως, ἔρχεται πρὸς ἐξέτασιν καὶ ζητεῖται νὰ ἀποφασισθῇ μὲ τὴν σύντομον διαδικασίαν τῆς Ἐπιτροπῆς μας, ἀποτελεῖ μειονέκτημα.

Τὸ ὑπογραμμίζω, ὥστε, καθὼς ἡ προοπτικὴ ποὺ διαγράφεται εἰς τὸ νομοσχέδιον δὲν ὑπόσχεται ἄμεση τὴν ἐφαρμογὴ τῶν θεσπιζομένων μέτρων, νὰ μελετηθῇ ἡ δυνατότης καὶ ἐπιδιωχθῇ ἡ εὐρυτέρα συμβολὴ εἰς τὴν συμπλήρωσιν καὶ τὴν βελτίωσιν τῶν ἐπαγγελλομένων μέτρων.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισις πρέπει νὰ εἶναι καὶ εἰς τὴν ὀργάνωσίν της καὶ εἰς τὴν ἐφαρμογήν της, ἔργον ὁλοκλήρου τοῦ Ἔθνους.

Διότι ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματα πρέπει νὰ γίνῃ συνείδησις δι' ὅλους τοὺς Ἕλληνας, ὅτι καθένας ὡς ἄτομον καὶ ὅλοι διὰ τῆς συλλογικῆς δράσεως ὀφείλουν διὰ τῆς ἐργασίας των, νὰ συμβάλουν εἰς τὴν προαγωγὴν καὶ δικαιοῦνται νὰ μετέχουν τῶν ἀγαθῶν τοῦ πολιτισμοῦ ἐν γένει, τῆς Θρησκείας, τῆς Πατρίδος, τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Τεχνικῆς, τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, τῶν ὁποίων, πάντων, οὐσιώδης παράγων ἐπιτυχίας εἶναι ἡ ἀρτία ἐκπαίδευσις.

Ἂς ἴδωμεν, ἔστω καὶ ἀτελῶς κατ' ἀνάγκην, πῶς ἀντιμετωπίζει τὸ πρόβλημα τῆς Παιδείας τὸ συζητούμενον νομοσχέδιον. Ὁρίζεται, ὅτι δέον ἡ Ἐκπαίδευσις:

1) Νὰ ἱκανοποιῇ τὰς πολλαπλὰς ἀνάγκας μιᾶς κοινωνίας εὑρισκομένης ἐν ἐξελίξει πρὸς βελτίωσιν καὶ ἐξευγενισμὸν τῆς ἀτομικῆς καὶ τῆς συλλογικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου.

2) Νὰ ἀνταποκρίνεται καὶ νὰ ἀντικατοπτρίζῃ τὴν συγκεκριμένην κοινωνικὴν σύνθεσιν καὶ τὰς συγκεκριμένας οἰκονομικὰς ἀνάγκας καὶ βλέψεις.

3) Νὰ στηρίζῃ καὶ ἀσφαλίζῃ τὴν προσπάθειαν διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Χώρας καὶ τὴν πνευματικὴν προκοπὴν τοῦ Ἔθνους, διὰ τὰ ὁποῖα ἀποτελεῖ προϋπόθεσιν καὶ ἐγγύησιν.

Ἐπικροτοῦντες τὰς ἰδέας αὐτὰς τοῦ νομοσχεδίου πρέπει ἐν τούτοις νὰ σημειώσωμεν, ὅτι παρουσιάζεται ἐλλειπὴς ἡ ἔκθεσις τῶν στόχων τῆς Παιδείας, καὶ γενικῶς, ἀλλ' ἰδίως εἰς τὰ σημεῖα, ποὺ ὅπως ἀνωτέρω ἐσημείωσα, ἀναφέρεται ἡ παγκόσμιος διακήρυξις.

Αἱ κατευθύνσεις ποὺ διαγράφει τὸ νομοσχέδιον πρὸς ἐπίτευξιν τῶν στόχων τῆς Παιδείας, ἀναφέρονται περίπου εἰς τὰ ἑξῆς:

α) Ἡ Ἐκπαίδευσις πρέπει νὰ ἔχῃ κατὰ βάσιν «Οὐμανιστικὸν» χαρακτῆρα.

β) Ὁ «ἀνθρωπισμὸς» ποὺ πρέπει νὰ ἐμπνέῃ τὴν Παιδείαν, πιστῶς εἰς τὸ βαθύτερον νόημα τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας καὶ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, δὲν προσηλώνεται εἰς τὴν παθητικὴν λατρείαν νεκρῶν τύπων τοῦ παρελθόντος, οὔτε ἀντι-

τίθεται πρὸς τὰς θετικὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν τεχνικήν. Ἀλλὰ ἐγκολπώνεται τὰ μεγάλα πνευματικὰ ρεύματα τῆς ἐποχῆς μας, διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῶν στόχων του.

γ) Πρέπει νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν ἐπίτευξιν ὑψώσεως τῆς μορφωτικῆς στάθμης τῆς μεγάλης μάζης τοῦ Λαοῦ, ὥστε νὰ δυνηθῇ νὰ ἀφομοιώσῃ καὶ νὰ ἀξιοποιήσῃ τὰς ἐπιστημονικὰς καὶ τεχνικὰς κατακτήσεις τῶν χρόνων μας, διὰ τὴν προώθησιν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας εἰς προηγμένας μορφὰς παραγωγῆς, διὰ τὴν πρόοδον εἰς τὴν βιομηχανικὴν ἐξέλιξιν καὶ διὰ τὴν πνευματικὴν προκοπὴν τοῦ Λαοῦ.

Αἱ ἀντιρρήσεις:

Ὡς πρὸς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολήν:

1) Δὲν χρειάζεται μεταρρύθμισις.

2) Μόνον ἡ κλασσικὴ παιδεία ποὺ βασίζεται στὰ κλασσικὰ Γυμνάσια καὶ στὶς 2 Π. Σχολές.

3) Ἀδιαφορεῖ διὰ τὴν μόρφωσιν τῶν μεγάλων λαϊκῶν μαζῶν.

4) Ἀνέχεται ἁπλῶς τὶς θετικὲς ἐπιστῆμες καὶ τὴν τεχνικήν.

Θὰ ἴδωμεν εἰς τὰ κατ' ἰδίαν μέτρα. Πρέπει ὅμως, σχετικὰ μὲ τὸ νομοσχέδιον, νὰ βαθύνωμεν περισσότερον εἰς τὴν ἔννοιαν τῶν ἀνθρωπιστικῶν σπουδῶν. Ἀναντιρρήτως, μία ἀπὸ τὰς οὐσιώδεις βάσεις τῆς ἐκπαιδεύσεως ὀφείλει νὰ εἶναι ὁ κύκλος τῶν ἀνθρωπιστικῶν σπουδῶν καὶ ἐπομένως ἀντίστοιχη εἶναι ἡ ἀνάγκη διὰ τὴν κατάρτισιν τοῦ μαθητοῦ στὰ θέματα τῆς κλασσικῆς παιδείας.

Σωστά, ὅμως, ἡ εἰσηγητικὴ ἔκθεσις συνδυάζει τὶς «ἀνθρωπιστικὲς σπουδὲς» μὲ τὴν σύγχρονον ζωήν, τὰ σύγχρονα ρεύματα, μὲ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν τεχνικήν.

Μόνον αὐτὴ ἡ σύνδεσις δίδει ζωτικότητα, δημιουργικὴν ὁρμὴν καὶ δυνατότητες στὶς ἀνθρωπιστικὲς σπουδὲς διὰ νὰ συμβάλλουν εἰς τὴν δημιουργίαν ἀνωτέρων μορφῶν ζωῆς, νὰ καταστήσουν δυνατὴν τὴν συμμετοχὴν ὅλων τῶν ἀνθρώπων εἰς τὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς, ὑλικὰ καὶ πολιτιστικά, νὰ ἀναδείξουν τὸν ἄνθρωπον σὰν ἠθικὴ ἀξία, νὰ γίνουν σεβαστὰ ἀμοιβαίως διὰ κάθε ἄνθρωπον τὰ δικαιώματά του μέσα εἰς συνθῆκες Δημοκρατίας, νὰ διαφυλαχθῇ ἡ εἰρήνη.

Παράλληλα ἡ Παιδεία πρέπει νὰ θεμελιώσῃ τὸ ἔργον της, στὴν σωματικὴν ὑγείαν τῶν παιδιῶν. Νὰ δημιουργηθῇ ὑγιὴς ἐξωσχολικὸς ἀθλητισμός, ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὸ «τζόγο» καὶ τὰς παραποιήσεις, νὰ ἀποβῇ μέσον ἠθικῆς ἐξυψώσεως τῆς νεολαίας.

Ἡ Παιδεία νὰ γίνῃ ἔργον τῆς Πολιτείας, ἡ ἄσκησίς της νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν μορφὴν τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ἀπὸ τὴν ξένην διάβρωσιν καὶ προπαγάνδαν. Μεταβατικὰ νὰ πολεμηθῇ δραστήρια ὁ ἀναλφαβητισμός, ποὺ ἡ ἔκτασίς του σήμερα —πάνω ἀπὸ 20 ο)ο— μᾶς προσβάλλει σὰν Ἔθνος καὶ σὰν λαόν, ποὺ ὅμως ἐναβρυνόμεθα ὅτι εἴμεθα τὸ Ἔθνος τῆς κλασσικῆς δημιουργίας.

Σημειώνομεν αὐτὲς τὶς παρατηρήσεις γενικὰ ἀπὸ τώρα, γιατὶ στὶς ὀρθὲς διακηρύξεις τῆς εἰσηγητικῆς ἐκθέσεως ὅπως τὶς ἀνέφερα, δὲν ὑπάρχει ἀτυχῶς πλήρης ἀνταπόκρισις τῶν διατάξεων τοῦ σχεδίου Ν. Δ., ὅπως θὰ ἐκθέσω ἀμέσως.

Ἀπὸ τὴν ἐξέτασιν τῶν θεσπιζομένων μέτρων, γεννῶνται δύο βασικὰ ἐρωτήματα.

α) Εἶναι σήμερα ἀναγκαία εἰς τὴν χώραν μας ἡ ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισις;

β) Εἶναι ὀρθοὶ οἱ στόχοι καὶ ἐπιτυχὴς ἡ μεταρρύθμισις καὶ εἶναι ἀποτελεσματικὰ δι' αὐτὴν τὰ μέτρα, ὅπως προβλέπωνται ὑπὸ τοῦ νομοσχεδίου;

Γενικὸς σχεδὸν εἶναι κατὰ τὴν τελευταίαν 50ετίαν ὁ ἀφορισμός, ὅτι ἡ Παιδεία μας εἶναι «ὁ μεγάλος ἀσθενής». Καὶ δύο κυρίως προβάλλονται βασικὰ αἴτια διὰ τὴν τρομακτικὴν καθυστέρησίν μας εἰς τὸν τομέα τῆς Παιδείας. Πρῶτον, ἡ πλήρης παραγνώρισις τῆς ὑλικῆς πλευρᾶς τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προβλήματος μὲ συνέπειαν τὴν μείωσιν μέχρις ἐξαφανίσεως τῆς ἀποδόσεως τῆς ἐκπαιδευτικῆς προσπαθείας. Παρείχετο μέχρι σήμερον ἡ ἐντύπωσις, ὅτι διὰ τὸν κρατικὸν προϋπολογισμὸν αἱ δαπάναι τῆς Παιδείας ἦσαν περίπου δαπάναι παρασιτικαί, ἁπλῶς μόνον καὶ ἐξ ἀνάγκης ἀνεκταί. Συνέπεια αὐτῆς τῆς σχεδὸν μονίμου ἀντιλήψεως εἶναι ἡ καταθλιπτικὴ ἔλλειψις εἰς σχολικὰ κτίρια, εἰς ἐποπτικὰ μέσα διδασκαλίας, εἰς διδακτικὸν προσωπικόν. Περὶ τὸ 7% τῶν ἐσόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ περίπου 1,5% τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος διετίθετο ἀπὸ τοῦ ἔτους 1956 καὶ ἐφεξῆς διὰ τὴν παιδείαν, παρὰ τὸ γεγονὸς τῆς τεραστίας αὐξήσεως τῶν ἐσόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ. Διὰ τὴν ἀκριβῆ ἐκτίμησιν αὐτῆς τῆς ἀνησυχαστικῆς ὑποτιμήσεως εἰς τὴν ἀξιολόγησιν τῶν δαπανῶν τῆς παιδείας παρέχομεν 4 πίνακας λίαν ἐνδεικτικούς.

1. Δαπάναι διὰ τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας:

1961	8,3%	τοῦ Προϋπολογισμοῦ
1962	7,9%	»
1963	9 %	»
1964	11,3%	»

Εἰς τὰς ἀνεπτυγμένας χώρας, τὸ ποσοστὸν αὐτὸ φθάνει μέχρις 25%.

2. Συγκριτικὸς πίναξ δαπανῶν διὰ τὴν Παιδείαν κατ' ἀναλογίαν ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος:

Ἔτος 1961

Ὁλλανδία	4,2%
Γαλλία	3,1%
Ἰταλία	3,2%
Δυτικὴ Γερμανία	2,8%
Ἑλλὰς	1,6%

3. Συγκριτικὸς πίναξ δαπανῶν διὰ τὴν Παιδείαν κατὰ κάτοικον:

Βέλγιον	δολλάρια	39
Γαλλία	»	35
Δ. Γερμανία	»	18
Ὁλλανδία	»	24
Ἑλλὰς	»	7 (τὸ 1964 δολλ. 13)

4. Συγκριτικὸς πίναξ ἀναλογίας μαθητῶν ἀνὰ διδάσκαλον καὶ καθηγητήν:

Ἔτος 1958

	Στοιχειώδης	Μέση
1. Ἑλλὰς	43	30
2. Αἴγυπτος	38	15
3. Αὐστρία	22	15
4. Βέλγιον	24	—
5. Γαλλία	26	21
6. Γερμανία	36	21
7. Γιουγκοσλαβία	36	19
8. Δανία	33	14
9. Ἑλβετία	35	20
10. Η.Π.Α.	33	17
11. Ἡνωμ. Βασίλειον	29	20
12. Ἱσπανία	39	—
13. Ἰσραὴλ	24	12
14. Ἰταλία	24	12
15. Νορβηγία	21	14
16. Ὁλλανδία	34	20
17. Πορτογαλία	37	—
18. Σουηδία	18	14
19. Τουρκία	50	22
20. Φινλανδία	23	22

Πρέπει ἐδῶ νὰ ὑπογραμμισθῇ, ὅτι παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ ἔτους τοῦ 1964, αἱ δαπάναι διὰ τὴν παιδείαν ηὐξήθησαν κατὰ 25 ο)ο περίπου, ἐν σχέσει μὲ τὸ 1963, κατὰ τὸ ὁποῖον ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν ὡραίων ἀγώνων τῆς νεολαίας μας, εἶχεν, ἐπίσης, ἀνεβῇ τὸ ὕψος τῶν δαπανῶν διὰ τὴν παιδείαν. Ἐν σχέσει πρὸς τὰ προηγούμενα ἔτη, προκαλοῦν σοβαρὰς ἐπιφυλάξεις καὶ ἀνησυχίας ὡρισμέναι σκέψεις τῆς εἰσηγητικῆς ἐκθέσεως ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν διάταξιν τῆς παραγράφου 6 τοῦ ἄρθρου 10 τοῦ σχεδίου Ν. Δ.

Ἡ θετὴς ὑποχρεωτικὴ φοίτησις καὶ ἡ ὅλη διάρθρωσις τῆς ἐκπαιδεύσεως κατὰ τὰς προβλέψεις τοῦ νομοσχεδίου, (εἰσηγητικὴ ἔκθεσις, σελὶς 6), θὰ κλιμακωθῇ εἰς μακρὰν περίοδον χρόνου ἀναλόγως τῆς οἰκονομικῆς προόδου καὶ τῆς

πραγματοποιήσεως τῶν λοιπῶν ἀπαιτουμένων διὰ τὴν ἐπιτυχίαν προϋποθέσεων αἱ ὁποῖαι καὶ ἀναφέρονται ἐν τῷ Νόμῳ. Πράγματι εἰς τὸ ἄρθρον 10 ὁρίζεται ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τῶν μέτρων γίνεται δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ ἐφ' ὅσον ἐπιτρέπει αὐτὴν ὁ ἀριθμὸς τῶν φοιτώντων μαθητῶν, ἡ ἀριθμητικὴ ἐπάρκεια τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ καὶ ἡ ὕπαρξις ἐπαρκῶν χώρων. Δὲν γνωρίζομεν ἐὰν καὶ μέχρι ποίου βαθμοῦ ἔχουν μελετηθῆ τὰ σχετικὰ στοιχεῖα ὥστε νὰ προβλεφθοῦν αἱ κατὰ χρόνον δυνατότητες ἐφαρμογῆς τῆς μεταρρυθμίσεως! Εἰς τὸ νομοσχέδιον οὐδεμία γίνεται πρόβλεψις. Ἐν τούτοις ἡ ἐκτίμησις ὅτι ἡ ἔξοδος ἀπὸ τὸ τέλμα τῆς καθυστερήσεως εἰς τὴν παίδευσιν, ἀποτελεῖ ἐθνικὴν ἀνάγκην, ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις ἔχει ὡς προϋπόθεσιν καὶ ἐγγύησιν τὴν ἀνόρθωσιν τῆς ἐθνικῆς παιδείας ὡς καὶ ἡ εἰσηγητικὴ ἔκθεσις τοῦ νομοσχεδίου ἐν ἀρχῇ τονίζει, ποὺ θὰ ὑψώσῃ τὸ μορφωτικόν, θεωρητικὸν καὶ πρακτικὸν ἐπίπεδον τῶν μαθητῶν, ἐπιβάλλει τὴν ταχεῖαν καὶ συγκεκριμένην μελέτην καὶ ἀντιμετώπισιν ὅλων τῶν προβλημάτων τῆς ἐφαρμογῆς τῶν μεταρρυθμιστικῶν μέτρων.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ καταστῇ κοινὴ συνείδησις ὅτι αἱ δαπάναι διὰ τὴν παιδείαν εἶναι ἀπὸ τὰς πλέον οὐσιώδεις καὶ ἐπειγούσας δαπάνας ὑποδομῆς τῆς ἐθνικῆς, τῆς οἰκονομικῆς, τῆς πνευματικῆς καὶ τῆς δημοκρατικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας μας. Καὶ πρέπει νὰ ληφθῇ ἀκόμα ὑπ' ὄψει ὅτι ὑπάρχει τόση συσσωρευμένη καθυστέρησις, στὴν ὑλικὴ πλευρὰ τοῦ τομέως τῆς παιδείας, ὥστε μόνον δραστικὴ ἀντιμετώπισις θὰ μᾶς βγάλῃ ἀπὸ τὸ τέλμα.

Ὡς δεύτερον αἴτιον τῆς κακοδαιμονίας τῆς παιδείας μας προβάλλεται τὸ κρατοῦν ἐκπαιδευτικὸν σύστημα, τὴν μεταβολὴν τὴν ὁποίαν ἐπαγγέλεται τὸ συζητούμενον νομοσχέδιον.

Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον τοῦτο πρόβλημα δὲν εἶναι πλήρης ἡ ὁμοφωνία οὔτε ὡς πρὸς τὴν ἔκτασίν του οὔτε ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἀντιμετωπίσεώς του ἀλλὰ ἀκόμη καὶ κυρίως οὔτε κἂν ὡς πρὸς τὴν ὕπαρξιν τοιούτου προβλήματος.

Μόλις ἐνεφανίσθη τὸ συζητούμενον νομοσχέδιον, προεκάλεσεν ὀξυτάτην κριτικὴν καὶ ἐπιθέσεις δριμείας ἀπὸ ὡρισμένους κύκλους πνευματικούς, πολιτικούς, δημοσιογραφικούς.

Τὸ φαινόμενον εἶναι παλαιόν. Ἤδη ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος μας εἰς κάθε ἀπόπειραν μεταρρυθμίσεως τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος οἱ αὐτοὶ κύκλοι τοῦ συντηρητισμοῦ, τῆς ἀντιδράσεως πρὸς οἱανδήποτε ἀνανέωσιν, οἱ μονοπωλοῦντες τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἐπιστημοσύνην καὶ ἀδιαφοροῦντες διὰ τὴν πνευματικὴν στάθμην τῆς μεγάλης μάζης τοῦ λαοῦ, ἤγειραν κυριολεκτικῶς ἐπανάστασιν κατὰ πάσης μεταβολῆς. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ψυχάρη, ἀπὸ τὰ εὐαγγελικὰ καὶ ὀρεστιακά, ὅτε οἱ «ἐθναμύντορες» καὶ οἱ «γλωσσαμύντορες» ἀπέδιδον τὰ μεταρρυθμιστικὰ φαινόμενα εἰς τὰ ρούβλια τῆς Ὄλγας, εἰς τοὺς ἀναρχικούς, εἰς τοὺς κομμουνιστὰς κλπ. Μέχρι τῆς μεταρρυθμιστικῆς προσπαθείας τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου μὲ τὰ ἐκπαιδευτικὰ νομοσχέδια τοῦ 1913, τὰ ὁποῖα κατηγορήθησαν ἀπὸ τοὺς ἰδίους πάντοτε κύκλους ὡς ἐθνικὴ προδοσία, διότι ἡ μεταβολὴ τοῦ βαβαρικοῦ συστήματος, ὅπερ εἶχεν εἰσαγάγει ἡ παρ' ἡμῶν ἡ Βαβαρικὴ Ἀντιβασιλεία, διακόπτει τάχα τὴν ζωὴν τοῦ ἔθνους ἡ ἐπιμονὴ εἰς τὴν μεταρρύθμισιν ποὺ προεκάλεσε τὸ 1924 τὰ «Μασσαλειακὰ» καὶ περαιτέρω ἡ μεταρρύθμισις τοῦ 1929, ποὺ κατηγορήθη ἐπίσης ὡς κομμουνιστικὴ ἐπιβουλὴ κατὰ τοῦ ἔθνους, ἀκόμα ἡ μεταρρυθμιστικὴ ἀπόπειρα μὲ τὴν Ἐπιτροπὴν Παιδείας τὸ 1958 καὶ τὰ ἐκπαιδευτικὰ νομοσχέδια τοῦ κ. Βογιατζῆ τὸ 1959, ὅλαι αὐταὶ αἱ ἀντιδράσεις εἶχον εἰς τὴν βάσιν των τὴν αὐτὴν ἀφετηρίαν: Ἀρκεῖ ἡ παίδευσις τῶν ὀλίγων, τῶν ἐκλεκτῶν τῆς τύχης δὲν εἶναι ὁ πολὺς λαός, ποὺ δημιουργεῖ τὴν πνευματικὴν ζωὴν καὶ τὴν προκοπὴν τοῦ ἔθνους.

Ἀλλὰ σήμερα μετὰ ἰλιγγιώδη ἐξέλιξιν τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνικῆς, μέσα εἰς τὸν ἔντονον οἰκονομικὸν ἀνταγωνισμόν, σήμερα, ποὺ βάσιν κάθε σοβαρᾶς προσπαθείας εἰς οἱανδήποτε τομέα τῆς κοινωνικῆς δραστηριότητος ἔχει τεθῆ ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ τεχνική. Σήμερα ποὺ τὸ αἴτημα τοῦ σεβασμοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἴσων ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων κυριαρχεῖ εἰς τὴν ζωὴν ὅλων τῶν λαῶν τῆς γῆς, προκαλεῖ ἀληθῶς ἀγανάκτησιν ἡ ἐμφάνισις τῶν ἰδίων ἀκριβῶς ἀντιδράσεων ἐναντίον μιᾶς προσπαθείας, ἡ ὁποία ἐπαγγέλλεται — ἀσχέτως ἐὰν τὸ ἐπιτυγχάνῃ πλήρως — νὰ ἐξασφαλίσῃ ἄνοδον τῆς πνευματικῆς στάθμης τοῦ λαοῦ μας.

Ἄρθρα εἰς τὸν τύπον, εἰδικαὶ ἐκδόσεις, ψηφίσματα, καὶ ἰδίως ἀποφάσεις ἀνωτάτων πνευματικῶν συλλόγων, ὡς καθηγητῶν, πανεπιστημιακῶν σχολῶν κλπ. ἐξαπολύουν πάλιν τὸν λίθον τοῦ ἀναθέματος κατὰ τῶν ἐκπαιδευτικῶν νομοσχεδίων. Καὶ ὅλαι αἱ ἐπικρίσεις καὶ αἱ κατηγορίαι κινοῦνται εἰς τὰ πλαίσια τῶν αὐτῶν περίπου ἐπιχειρημάτων.

Χαρακτηρίζουν ὡς ἐπικίνδυνον πείραμα, διαλύον τὸν σημερινὸν ἀσθενικὸν ὀργανισμὸν τῆς παιδείας, τὴν ἐπιχειρουμένην ἐπαναστατικὴν μεταρρύθμισιν εἰς τὴν διάρθρωσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ὅτι αὕτη εἶναι ξένη τάχα πρὸς τὸ γενικὸν αἴτημα τοῦ λαοῦ, ὅτι δὲν εἶναι αἴτημα τοῦ ἔθνους — ἀποτελεῖ ἀπὸ μακροῦ χρόνου αἴτημα ὡρισμένης μερίδος ὑπόπτων ἀνθρώπων.

Τέλος ὅτι πολλὰ ἐκ τῶν ἐξαγγελθέντων μέτρων εἶναι ἄκρως ἀντίθετα πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἐθνικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Κύριε συνάδελφε, ἡ τελευταία παράγραφος τὴν ὁποίαν ἀνεγνώσατε, ἦτο ἡ βαρυτέρα ἐπίθεσις ἐναντίον τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ νομοσχεδίου. Μᾶς κατελόγησαν, ὅτι οἱ ἀναλαβόντες τὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὴν εὐθύνην τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως εὑρίσκονται ἐκτὸς τῆς ἐθνικῆς οἰκογενείας. Λυποῦμαι, διότι ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ ἐχρησιμοποίησε τὴν βαρυτάτην αὐτὴν φράσιν.

Σ. Ἡλιόπουλος. Πράγματι, παρ' ὅσα ἐλέχθησαν διὰ τὸν σεβασμὸν τῆς διατυπώσεως ἀντιθέτων ἀπόψεων ἀπὸ οἱονδήποτε εἶναι λυπηρόν, διότι ἐκυκλοφόρησεν εἰς ἔντυπον φυλλάδιον μία ἀπόφασις τῶν Καθηγητῶν τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὡς αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἀνέγνωσα. Δὲν πρόκειται περὶ καλοπίστου κριτικῆς. Τὸ λέγω μετὰ πλήρους συναισθήσεως εὐθύνης. Πρόκειται περὶ βιαιοτάτης ἐπιθέσεως. Πρόκειται περὶ ἑνὸς λιβέλλου ἐναντίον τῆς ἐπιχειρουμένης ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως.

Ε. Σαββόπουλος. Κύριε συνάδελφε, ἤθελα νὰ γνωρίζω, ἐὰν τὸ φυλλάδιον αὐτὸ ἐκυκλοφόρησε πρὸ τῆς ἐπιθέσεως τοῦ κ. Παπανούτσου κατὰ τῆς Σχολῆς ἢ μετ' αὐτήν.

Σ. Ἡλιόπουλος. Δὲν τὸ γνωρίζω αὐτό. Δὲν ἀποδίδω τόσην σημασίαν εἰς τοῦτο, διότι ὅταν σκέψεις, ὡς αὐταί, περιέχωνται εἰς αὐτὴν τὴν ἀπόφασιν καὶ μὲ αὐτὸ τὸ ὕφος διατυπωμέναι, εἶναι φυσικὸν νὰ προκαλέσουν ὀξυτάτην ἀντίδρασιν δι' αὐτὴν μορφὴν τῆς δῆθεν κριτικῆς, ἡ ὁποία ἀσκεῖται.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Ὅταν ἐδημοσιεύθησαν τὸ πρῶτον αἱ γενικαὶ γραμμαί, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐπρόκειτο νὰ βασισθῇ τὸ νομοσχέδιον, ἐθεώρησα ὑποχρέωσιν, τὴν ἐπομένην τῆς δημοσιεύσεως, νὰ προεδρεύσω τῆς Συγκλήτου, ἐνώπιον τῆς ὁποίας, ἐπὶ τρίωρον, ἀνέπτυξα τὰ βασικὰ σημεῖα τοῦ σχεδίου Ν. Δ. Ἐπηκολούθησε μία συζήτησις, ἀπὸ τὴν ὁποίαν προσωπικῶς, ἴσως λόγῳ κάποιας αἰσιοδοξίας, εἶχα ἀποκομίσει τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι εἰς τὰ περισσότερα σημεῖα ὑπῆρξεν ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς μία συγκατάθεσις. Εἰς τὴν σύγκλητον εἶχα ἀνακοινώσει ὅτι τὸ σχέδιόν μας Ν. Δ. δὲν εἶχε ἀκόμη διατυπωθῆ καὶ ὅτι, ἐντὸς τῶν προσεχῶν ἡμερῶν θὰ ἤμην διατεθειμένος νὰ θέσω ὑπ' ὄψει τῆς Σχολῆς τὸ σχέδιον Ν. Δ., διὰ νὰ ἔχω μίαν συγκεκριμένην εἰσήγησιν ἐπ' αὐτοῦ. Παρὰ ταῦτα, ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ ἔσπευσε νὰ ὑποβάλῃ τὰς ἐπικρίσεις της, χωρὶς ν' ἀναμείνῃ τὴν θεμελίωσιν τοῦ σχεδίου Ν. Δ. Ὅταν ὑπεβλήθη εἰς τὸ Ὑπουργεῖον ἡ ἀπόφασίς της, δὲν εἶχεν ὑπ' ὄψει ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τὸ ἀκριβὲς κείμενον τοῦ σχεδίου μας Ν. Δ.

Χαρακτηριστικὸν εἶναι, ὅτι ὑπογραμμίζει τὴν ἀντίθεσίν της πρὸς τὴν ταχύρρυθμον ἐκπαίδευσιν, τὴν ὁποίαν τὸ σχέδιον Ν. Δ. οὔτε κἂν ἀναφέρει. Προέβη, δηλαδή, εἰς τὴν κριτικήν, χωρὶς νὰ ἔχῃ πληροφορηθῆ τὸ ἀκριβὲς κείμενον τοῦ σχεδίου Ν. Δ. Κατόπιν συνεζήτησα ὡρισμένας ἀπόψεις, περὶ ἐνταικτικῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ καὶ τὰς σχετικὰς διατάξεις διετύπωσα ἐν συνεννοήσει μὲ τὸν Πρύτανιν καὶ Ἀντιπρύτανιν τοῦ Πανεπιστημίου. Συνοψίζω: Ὅταν

διετυπώθη ἡ κριτικὴ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμη τὸ σχέδιον Ν. Δ. Ὁ δὲ κ. Παπανοῦτσος δὲν ἀπήντησε, παρὰ ὅταν ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ δημοσιεύσῃ καὶ νὰ κυκλοφορήσῃ τὸ κείμενον, νὰ τὸ δημοσιεύσῃ εἰς τὴν Ἐπιστημονικὴν Ἐπετηρίδα καὶ νὰ τὸ κυκλοφορήσῃ εἰς ὅλα τὰ ξένα Πανεπιστήμια. Τότε μόνον ὁ κ. Παπανοῦτσος ἔδωσεν ἀπάντησιν.

Ε. Σαββόπουλος. Αὐτὸ τὸ κείμενον, κύριε Ὑπουργέ, ὁμιλεῖ περὶ ὑπόπτων ἀνθρώπων;

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Αὐτὸ ἀκριβῶς. Λέγει, δηλαδή, ὅτι εἶναι μία μερὶς ἀνθρώπων, ἡ ὁποία εἶναι ἐκτὸς τοῦ Ἔθνους. Ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ θέματος μία μακρὰ ἱστορία. Ὑπάρχει ἕνας ὁλόκληρος φάκελλος καὶ κείμενα, τὰ ὁποῖα ἀπέφυγα νὰ δημοσιεύσω. Ὑπάρχουν κείμενα, εἰς τὰ ὁποῖα ἕκαστος ἐξ ἡμῶν ἐτέθη ἐνώπιον τῶν Ἐθνῶν.

Σ. Ἡλιόπουλος. Θὰ ἤθελον νὰ προσθέσω ἀκόμη, ὅτι εἰς τὸ προηγούμενον ὑπόμνημά της, ἡ Σχολὴ εἶναι πλέον ὠμὴ εἰς ἐκφράσεις δι' ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐπιχειροῦν τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος. Ἐκεῖ ὁμιλεῖ περὶ προδοσίας ἐθνικῆς καὶ περὶ ἀνθρώπων ἀναξίων ὡς Ἑλλήνων. Πρόκειται περὶ ἐκφράσεων, αἱ ὁποῖαι δὲν τιμοῦν οὔτε τὴν Σχολήν, οὔτε τοὺς Καθηγητάς, οἱ ὁποῖοι ἔλαβον τὴν ἀπόφασιν αὐτήν.

Η. Τσαπάρας. Νομίζω, ὅτι ὁ ἀξιότιμος κ. Ὑπουργὸς θὰ πρέπει νὰ θέσῃ ὑπ' ὄψιν τῆς Βουλῆς τὰ κείμενα αὐτὰ διὰ νὰ ἴδωμεν κατὰ πόσον τὰ Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἱδρύματα καὶ τὰ πρόσωπα αὐτὰ εὑρίσκονται εἰς τὸ ὕψος των.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Θὰ ἤθελον μίαν παρατήρησιν. Τὰ Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἱδρύματα ἔχουν δικαίωμα ἀπόλυτον νὰ διατυπώνουν τὰς ἀντιρρήσεις των ἐν ἀπολύτῳ ἐλευθερίᾳ. Δὲν ἔχουν ὅμως δικαίωμα νὰ προτρέχουν, νὰ δημοσιεύουν κείμενα, τὰ ὁποῖα δὲν ἀνταποκρίνονται εἰς τὸ ἀκριβὲς περιεχόμενον τοῦ νομοθετήματος καὶ μάλιστα τόσης σημασίας κείμενα δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ δημοσιεύωνται καὶ νὰ ἀποστέλλωνται εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Αὐτὸ εἶναι κάτι πάρα πάνω ἀπὸ ἀτόπημα.

Σ. Ἡλιόπουλος. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψητε μίαν ἐλαφρὰν διαφωνίαν. Δὲν δικαιοῦνται πάντως καὶ ἐὰν ἔχουν οἱανδήποτε ἀντίρρησιν καὶ ἐὰν ἔχουν οἱανδήποτε διαφορετικὴν ἄποψιν ἐπὶ τῶν θεμάτων ποὺ ἀναφέρονται εἰς τὸν κύκλον τῆς ἁρμοδιότητός των ἢ καὶ εἰς ἄλλα θέματα δὲν δικαιοῦνται πάντως νὰ ἀναζητοῦν καὶ νὰ ἐμφανίζουν ἐλατήρια διὰ τοιαύτην ἢ τοιαύτην ἀντίθετον πρὸς αὐτοὺς γνώμην, ὅταν μάλιστα ἡ γνώμη αὐτὴ ἐκφράζεται ἐπίσημα ἀπὸ μίαν Κυβέρνησιν, τὴν σημερινὴν διὰ τὸ σχέδιον Ν. Δ. αὐτό, τὴν προηγουμένην τῆς Ε. Ρ.Ε. διὰ τὰ νομοσχέδια τοῦ κ. Βογιατζῆ κ.ο.κ. Δὲν δικαιοῦνται νὰ ἀναζητοῦν ὕποπτα τάχα ἐλατήρια, διότι ἀκριβῶς αὐτὸ ἔκαμεν ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Νομίζω ὅτι ἐπ' αὐτοῦ εἴμεθα ὅλοι σύμφωνοι.

Σ. Ἡλιόπουλος. Καὶ εἰσέρχομαι, κύριοι βουλευταί, εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν κατ' ἰδίαν διατάξεων τοῦ σχεδίου Ν. Δ.

Διὰ τοῦ σχεδίου Ν. Δ. εἰσάγεται ἡ δωρεὰν Παιδεία εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας τῆς Ἐκπαιδεύσεως. Πρέπει νὰ χαιρετισθῇ ὡς ἓν ἀπὸ τὰ πλέον ἐπωφελῆ διὰ τὴν μόρφωσιν τοῦ λαοῦ μας μέτρα, ὡς ἓν δημοκρατικὸν πράγματι μέτρον, τὸ ὁποῖον τιμᾷ τὴν Κυβέρνησιν. Θὰ πρέπει μόνον νὰ σημειώσω, ὅτι δὲν ὑπάρχει καμμία πρόβλεψις καὶ θὰ παρεκάλουν νὰ ἐρευνηθῇ τὸ θέμα, προκειμένου περὶ τῶν Τεχνικῶν Σχολῶν καὶ τῶν Νυκτερινῶν, εἰς τὰ ὁποῖα φοιτοῦν μαθηταὶ ἐργαζόμενοι, καταβάλοντες δίδακτρα, διότι τὰ περισσότερα εἶναι Ἰδιωτικά, διότι δὲν ὑπάρχουν Δημόσια Νυκτερινά, θὰ παρεκάλουν νὰ ὑπάρξῃ μία ἐπιχορήγησις καὶ νὰ ἀναληφθῇ ἕνα μέρος τῆς δαπάνης διὰ τὴν καταβολὴν τῶν διδάκτρων, προκειμένου διὰ τὰς σχολὰς αὐτάς.

Δεύτερον μέτρον, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ἕνα θετικὸν βῆμα διὰ τὴν ἀνύψωσιν τῆς Παιδείας, εἶναι αἱ διατάξεις περὶ μετεκπαιδεύσεως τῶν διδακτικῶν στελεχῶν καὶ περὶ ἱδρύσεως τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου, τοῦ ὁποίου κατὰ κύριον λόγον ἀποστολὴ εἶναι ἡ διερεύνησις καὶ μελέτη τῶν προβλημάτων τῆς Παιδείας. Νομίζω, ὅτι ἐπιτελεῖον εἰς τὴν προσπάθειαν αὐτὴν προώρισται νὰ εἶναι τὸ Παιδαγωγικὸν Ἰνστιτοῦτον. Καὶ ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔννοιαν πρέπει νὰ χαιρετισθῇ καὶ ἡ προσπάθεια αὐτή.

Τρίτον μέτρον, εἶναι ἡ προβλεπομένη ἀναδιοργάνωσις τῆς Διοικήσεως καὶ τῆς Γενικῆς Ἐκπαιδεύσεως. Δὲν θὰ σταθῶ ἐδῶ, διότι εἰς τὰ κατ' ἰδίαν ἄρθρα θὰ γίνῃ ἡ ἐξέτασις τῶν διατάξεων αὐτῶν.

Ἀλλὰ εἰς τὰ δύο αὐτὰ τελευταῖα θέματα, τοῦ Ἰνστιτούτου Μετεκπαιδεύσεως καὶ τῆς ἀναδιοργανώσεως, δὲν φαίνεται πλήρως ὁλοκληρωμένη ἡ ἐπαφή, οὔτε μὲ τοὺς κλάδους τῶν εἰδικοτήτων, οὔτε μὲ τοὺς γονεῖς καὶ θὰ ἔλεγον, οὔτε μὲ τοὺς μαθητάς. Θὰ τὰ ἴδωμεν ὅμως, κατὰ τὴν συζήτησιν κατ' ἄρθρον. Τὸ θέτω ὡς ζήτημα διὰ τὴν ἐξέτασιν ἀπὸ μέρους τοῦ κ. Ὑπουργοῦ. Ἀλλὰ πρὸ παντὸς δὲν φαίνεται ἀπὸ τὸ νομοσχέδιον, ὅτι ἡ προσπάθεια αὐτὴ συνδέεται καθ' οἱονδήποτε τρόπον μὲ τὰ προγράμματα οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπαραίτητον διότι τὸ ἓν ἐπηρεάζει τὸ ἄλλο, διὰ νὰ μὴ εἴπωμεν ἐκεῖνο ποὺ λέγεται εἰς τὴν εἰσηγητικὴν ἔκθεσιν, ἀλλὰ ἐγκαταλείπεται εἰς τὸ ἄρθρον 10, ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις ἡ ἀρτία ἀποτελεῖ προϋπόθεσιν διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν. Καὶ τὸ λέγω, διότι προκειμένου περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν μέτρων γίνεται πρόβλεψις, ὅτι θὰ ἀρχίσῃ αὕτη ἀπὸ τὰ ἀστικὰ κέντρα καὶ θὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν. Ἔχω ὑπ' ὄψει μου σκέψεις τῆς Κυβερνήσεως, αἱ ὁποῖαι ἀνεκοινώθησαν καὶ ἐδῶ, ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις θὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν. Ἐπαρχιακὰ προγράμματα θὰ ἐφαρμοσθοῦν πρῶτον καὶ ἔπειτα θὰ φθάσωμεν εἰς τὰ μεγάλα ἀστικὰ κέντρα. Κατὰ κάποιαν ἀναλογίαν, λοιπόν, θὰ πρέπει νὰ ἀρχίσῃ καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν μέτρων αὐτῶν. Καταργεῖτε τὰς εἰσιτηρίους ἐξετάσεις εἰς τὸ Γυμνάσιον, ἀλλὰ διατηροῦνται περαιτέρω. Ἂς εἶναι αὐστηρότεροι αἱ ἐξετάσεις εἰς τὴν πορείαν τῶν σπουδῶν, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀπαραίτητοι αἱ ἐξετάσεις αἱ εἰσαγωγικαί.

Τέλος, ἐπέρχονται μεταβολαὶ εἰς τὴν συγγραφὴν τῶν διδακτικῶν βιβλίων. Ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ, ὅμως, ἤθελον νὰ παρατηρήσω, ὅτι δὲν θὰ ἦτο ὀρθὴ ἡ κατάργησις τοῦ διαγωνισμοῦ ἐξ ἀρχῆς. Νὰ γίνεται ὁ διαγωνισμὸς διὰ τὴν συγγραφὴν τῶν βιβλίων καὶ ἐν ἀποτυχίᾳ τοῦ διαγωνισμοῦ, νὰ προχωροῦμεν εἰς τὴν ἀνάθεσιν τῆς συγγραφῆς δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ.

Ἐπίσης, δὲν προβλέπεται, ὅτι θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὡς διδακτικὰ βιβλία μεταφράσεις ἰδίως τεχνικῶν, ξένων παρομοίων ἔργων.

Περαιτέρω, ὑπάρχουν ὡρισμένα βασικὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα, νομίζω, ὅτι ἀποτελοῦν καὶ τὸ κυριώτερον περιεχόμενον τῆς μεταρρυθμίσεως. Ἕνα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ἡ διάρθρωσις τῆς Γενικῆς Παιδείας εἰς τρεῖς ἐπαλλήλους κύκλους σχολείων καὶ συγχρόνως ἡ ὑποχρεωτικὴ θετὴς ἐκπαίδευσις εἰς πάντας τοὺς Ἑλληνόπαιδας. Νομίζω, ὅτι ἀποτελεῖ, πράγματι, μίαν ἀπὸ τὰς σοβαρωτέρας κατακτήσεις ἡ εἰσαγωγὴ ὑποχρεωτικῆς θετοῦς φοιτήσεως εἰς ὅλους τοὺς Ἑλληνόπαιδας. Πράγματι, εἶχεν ἀναγνωρισθῇ καὶ ἐδῶ, ὅτι ἡ ἀτελὴς μόρφωσις, ἡ ὁποία δίδεται εἰς τὰ θετῆ δημοτικὰ σχολεῖα δὲν παρεῖχε τὰ ἀπαραίτητα ἐφόδια εἰς τοὺς μαθητάς, οἱ ὁποῖοι ἐξερχόμενοι τῶν δημοτικῶν σχολείων ἀποδύονται εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν βιοποριστικόν. Ἦτο ἀπαραίτητον διὰ νὰ ὑπάρξουν πολῖται ἀνωτέρας στάθμης μορφωτικῆς, ὡς ἀπαιτοῦν αἱ σημεριναὶ στιγμαὶ νὰ κάμωμεν αὐτὸ τὸ βῆμα τῆς ὑποχρεωτικῆς θετοῦς φοιτήσεως. Ἐν τούτοις, ὁ τρόπος κατὰ τὸν ὁποῖον ὀργανώνεται αὐτὴ ἡ ὑποχρεωτικὴ φοίτησις μᾶς ὑποχρεώνει νὰ ἔχωμεν ὡρισμένας ἀντιρρήσεις. Θὰ σημειώσω πρὶν νὰ μπῶ εἰς τὰς ἀντιρρήσεις, ὅτι δὲν προβλέπεται ἀπὸ τὸ νομοσχέδιον τίποτε περὶ τῆς προσχολικῆς μορφώσεως τῶν παιδιῶν. Εἶναι ἕνα θέμα, τὸ ὁποῖον εἰς τὴν σημερινὴν κατάστασιν τῆς κοινωνικῆς μας ζωῆς, ἡ προστασία τῶν παιδιῶν προσχολικῶς, θὰ πρέπει νὰ ἀποτελέσῃ μίαν σοβαρὰν ἀπασχόλησιν τοῦ Κράτους. Θὰ πρέπει νὰ ὑπάρξουν μέτρα σοβαρὰ καὶ διὰ τὸ θέμα αὐτό.

Καὶ τώρα ὡς πρὸς τὴν διάρθρωσιν τῶν τύπων τῶν Σχο-

λείων. Νομίζω, ὅτι ἡ διαίρεσις τῆς στοιχειακῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς δύο τύπους σχολείων εἶναι ἀνεπιτυχής. Πρῶτον, διασπᾶται ἡ ἑνότης τῆς διδακτικῆς κλίμακος —δὲν ὑπάρχει ἡ συνέχεια— διασπᾶται ἡ ἑνότης εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τὴν πνευματικὴν τῶν παιδιῶν, δὲν καθιστᾷ δυνατὴν τὴν μετάδοσιν κανόνων - βιωμάτων διὰ τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι εἰς τὰ παιδιὰ καὶ προπαντὸς δὲν τοὺς παρέχει τὴν δυνατότητα νὰ σπουδάσουν, πῶς θὰ σπουδάσουν, ποὺ πρέπει νὰ εἶναι κύριον μέλημα τῆς στοιχειακῆς ἐκπαιδεύσεως, τῆς στοιχειακῆς μορφώσεως τῶν παιδιῶν. Ἐξ ἄλλου ἡ ἐπαλληλία τῶν Σχολῶν ἔχει γενικῶς τὸ μειονέκτημα ὅτι δὲν ἐπιτρέπει, ἢ τοὐλάχιστον δὲν ἐπιτρέπει πλήρως διὰ κανένα μάθημα νὰ τύχῃ τῆς βαθυτέρας ἐπεξεργασίας. Ἡ διακοπὴ ἑπομένως ἀπὸ σχολεῖον εἰς σχολεῖον ἔχει αὐτὸ τὸ βασικὸν μειονέκτημα. Τέλος λείπει διὰ τὸν λαόν, διὰ τὸν γονέα ἰδίως ἡ ἐντύπωσις τῆς συνεχείας τῶν σπουδῶν. Διασπᾶται τὸ ἑνιαῖον τῆς ἐννοίας τῆς ὑποχρεωτικῆς παιδείας, καὶ φοβοῦμαι ὅτι μπορεῖ νὰ συμβῇ αὐτὸ τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ κ. Λύχνος, μήπως μείνῃ εἰς τὰ χαρτιὰ ἡ ἐννεαετὴς φοίτησις. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποὺ πρέπει τὸ παιδὶ νὰ περάσῃ ἀπὸ τὸ ἕνα σχολεῖον εἰς τὸ ἄλλο, θὰ ὑπάρξῃ ἡ ἐντύπωσις ὅτι κάποιος κύκλος σπουδῶν ἐτελείωσε διὰ τὸν πτωχὸν πατέρα τοῦ χωριοῦ καὶ ἑπομένως δὲν θὰ ὑπάρξῃ ἡ συνέχισις τῆς φοιτήσεως εἰς τὰ Γυμνάσια. Βεβαίως ἀντιλαμβάνομαι καὶ ἐκτιμῶ ἀπολύτως ὅτι μεγάλαι εἶναι αἱ δυσχέρειαι διὰ νὰ ὑπάρξῃ ἑνιαῖον σχολεῖον διὰ τὴν βασικήν, στοιχειακὴν ἐκπαίδευσιν. Ἐν τούτοις δὲν βλέπω οὔτε ὡς σκέψιν οὔτε ὡς κατεύθυνσιν εἰς τὸ σχέδιον Ν. Δ. νὰ προχωρήσῃ κάποτε εἰς τὴν ἑνότητα τοῦ σχολείου αὐτοῦ τὸ Κράτος μας. Ἐξ ἄλλου τὸ πρόγραμμα τὸ ὁποῖον καθορίζεται ἰδίως διὰ τὸ Γυμνάσιον, νομίζω ὅτι ἀποτελεῖ τὴν οὐσιώδη διαχωριστικὴν γραμμήν, τὴν οὐσιαστικὴν διακοπὴν τῆς στοιχειακῆς παιδείας, διότι πράγματι δὲν φαίνεται τὸ Γυμνάσιον νὰ ἀποτελῇ συνέχειαν ἐκπαιδεύσεως τῶν Δημοτικῶν Σχολείων. Ἐμφανίζεται μᾶλλον ὡς προγυμνάσιον ὡς προκαταρκτικὸν διὰ τὴν φοίτησιν εἰς τὸ Λύκειον.

Καὶ διὰ τὰ Δημοτικὰ Σχολεῖα θὰ εἴπω μόνον μίαν λέξιν διὰ νὰ σημειώσω ἁπλῶς ὡς σκέψιν ὅτι ὁμιλοῦμεν περὶ 6ξίων δημοτικῶν σχολείων, ἐνῷ κατ' εὐφημισμὸν εἶναι ἑξατάξια. Πρόκειται περὶ μονοταξίων τὰ ὁποῖα ἁπλῶς ἔχουν 6 χρόνια φοιτήσεως. Δὲν ὑπάρχουν διδάσκαλοι δι' ἑξατάξια. Ὁ ἴδιος δάσκαλος διδάσκει εἰς τὰ περισότερα σχολεῖα τῶν χωρίων καὶ εἰς τὰς 6 τάξεις. Καὶ ἀντιλαμβάνεσθε πόσον ἐλλιπὴς εἶναι ἡ μόρφωσις τῶν παιδιῶν μὲ τὴν κατάστασιν ποὺ ὑπάρχει. Εἶναι ἕνα πρόβλημα τὸ ὁποῖον ἐκ τῶν πρώτων θὰ πρέπει νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἡ Κυβέρνησις.

Δ. Θεοχαρίδης. Ἐὰν εἶναι ὀλίγοι οἱ μαθηταί;

Σ. Ἡλιόπουλος. Δὲν πρόκειται περὶ ὀλίγων μαθητῶν ποὺ ἔχουν οἱ συνοικισμοί. Ὑπάρχουν μεγαλύτερα χωριὰ ποὺ δὲν ἔχουν οὔτε διτάξια, οὔτε τριτάξια σχολεῖα. Ἐὰν ὑπῆρχαν ἑξατάξια, αὐτὸ θὰ ἦτο ἰδανικόν, ἀλλὰ δὲν νομίζω ὅτι ὑπάρχει.

Ὡς πρὸς τὸ Γυμνάσιον, εἶπον ὅτι ὑπάρχει τὸ μειονέκτημα ἐκ τοῦ προγράμματος, ὅτι διακόπτει τὴν μόρφωσιν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου, τὴν στοιχειακὴν μόρφωσιν.

Ἐγεννήθη τὸ ζήτημα ἐὰν πρέπει νὰ χωρισθῇ τὸ Γυμνάσιον εἰς τοὺς δύο αὐτοὺς τύπους Σχολείων, τὸ Γυμνάσιον καὶ τὸ Λύκειον. Ἐν τούτοις πρέπει νὰ σημειώσω ὅτι ὁ διαχωρισμὸς ἔχει ἐπιβληθῇ ἀπὸ τὴν ἀνάγκην νὰ ὁλοκληρωθῇ καὶ νὰ γίνῃ αὐτάρκης ἡ βασικὴ ἐκπαίδευσις, ἡ ὁποία παρείχετο μέχρι τοῦδε ἀπὸ τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον εἰς ὅλους τοὺς νέους τῆς Ἑλλάδος.

Δεύτερον, οὐσιαστικῶς τὸν ἔχει ἐπιβάλλει ἡ πρᾶξις. Ἀπὸ τὰς στατιστικάς, αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνονται καὶ εἰς τὴν εἰσηγητικὴν ἔκθεσιν, προκύπτει ὅτι τὰ 2)3 τῶν μαθητῶν διακόπτουν τὰς σπουδάς των ἀπὸ ἣν Γ' τάξιν τοῦ Γυμνασίου. Συνεπῶς, ἐφ' ὅσον τὸ τριτάξιον Γυμνάσον πρόκειται νὰ συνεχίσῃ τὴν μόρφωσιν τῶν παιδιῶν τοῦ ἑξαταξίου ἤδη ἔχομεν δεδόμενον, ὅτι δὲν ἐμποδίζει ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι προχωροῦσαν ἕως τώρα εἰς ἀνωτέρας σπουδὰς νὰ προχωρήσουν. Ἁπλῶς ὁλοκληρώνει τὴν μόρφωσιν τῶν 2)3 τῶ νπαιδιῶν, τὰ ὁποῖα μέχρι σήμερον περιορίζοντο εἰς τὴν μόρφωσιν ποὺ παρεῖχε τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον.

Ἀλλὰ ὑπάρχει εἰς τὸ σχέδιον Ν. Δ., εἰς τὸ ἄρθρον 4 ἡ διάταξις, ὅτι μετὰ ἣν ἀποφοίτησιν ἀπὸ τὸ Δημοτικὸν ὑποχρεωτικῶς ἐγγράφεται εἰς τὸ Γυμνάσιον τὸ παιδὶ ἢ εἰς τὸ ἐπαγγελματικὸν Γυμνάσιον. Δὲν γνωρίζω ποῖαι σκέψεις ὠδήγησαν τὸν κ. Ὑπουργὸν εἰς τὴν ρύθμισιν αὐτήν. Ἐν τούτοις, νομίζω, ὅτι ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ διάταξις ,αὐτὸς ὁ θεσμὸς τοῦ ἐπαγγελματικοῦ τριετοῦς Γυμνασίου ἀναιρεῖ τὴν βάσιν τῆς ὑποχρεωτικῆς 9ετοῦς βασικῆς παιδείας, τὴν ὁποίαν διαγράφει τὸ σχέδιον Ν.Δ. Διότι ἐνῷ ἔχει κριθῇ, ὀρθῶς ἔχει κριθῇ, ὅτι ἔπρεπεν ἡ στοιχειακὴ ὑποχρεωτικὴ μόρφωσις τῶν παιδιῶν νὰ εἶναι 9ετής, κατὰ ποῖον τρόπον εἶναι δυνατὸν, δι' ἄλλης διατάξεως νὰ εἴπωμεν ὅτι ἠμπορεῖ νὰ διακόψῃ, νὰ παραλείψῃ τὸ παιδὶ αὐτὴν τὴν 9ετῆ μόρφωσιν τὴν στοιχειακήν, τὴν βασικὴν καὶ νὰ τραπῇ πρὸς ἐπαγγελματικὸν Σχολεῖον. Ὅλα τὰ παιδιὰ τῆς Ἑλλάδος πρέπει νὰ πάρουν τὴν μόρφωσιν τὴν 9ετῆ. Τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ἐπαγγελματικοῦ αὐτοῦ Γυμνασίου πρὸς τὸ ὁποῖον θὰ τρέπωναι ἀπὸ τὸ Δημοικὸν Σχολεῖον τὰ παιδιὰ νομίζω ὅτι πρέπει νὰ τὴν ἐγκαταλείψετε κ. Ὑπουργέ. Τὸ πολὺ θὰ ἠδύνατο διὰ τοῦ προγράμματος νὰ ὑπάρξῃ διερεύνησις τῆς ἐπαγγελματικῆς κλίσεως τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ τοῦ παιδιοῦ.

Ἀλλὰ ἐκεῖνο ποὺ περισσότερον ὅλων ἐπιβάλλει τὴν κατάργησιν τῆς διατάξεως, εἶναι ὅτι στερεῖτε τὰ παιδιὰ ποὺ θὰ φοιτήσουν εἰς τὸ Τεχνικὸν Γυμνάσιον νὰ συνεχίσουν ἐνδεχομένως ἀνωτέρας σπουδὰς εἰς τὸ Λύκειον καὶ ἐνδεχομένως καὶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Καὶ πρέπει νὰ σημειώσω ἐδῶ ὅτι ἔτσι τορπιλλίζετε κατὰ κάποιον τρόπον καὶ τὴν ρῆσιν τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, ὁ ὁποῖος εἶπεν ὅτι κάπου ὑπάρχει ἡ σφραγὶς τῆς δωρεᾶς, ἐκεῖ τὸ Κράτος θὰ ἀναλάβῃ τὸ παιδὶ διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὰς ἀνωτέρας βαθμίδας τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἔτσι ὅμως εἶναι ἐνδεχόμενον τὸ παιδὶ ποὺ θὰ ἔχῃ τὴν σφραγίδα αὐτὴ τῆς δωρεᾶς καὶ ποὺ θὰ τραπῇ ἀπὸ ἀνάγκην βιοτικὴν πρὸς τὸ Ἐπαγγελματικὸν Γυμνάσιον, νὰ τὸ ἐμποδίσετε πρὸς ἀνωτέρας σπουδάς.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφ. Παιδ.). Νομίζω, ὅτι γίνεται μία σύγχυσις. Ἐντὸς τοῦ ἀμέσως προσεχοῦς μέλλοντος, θὰ κατατεθῇ νέον σχέδιον Ν.Δ. περὶ τεχνικῆς, ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἐκεῖ προβλέπεται πράγματι ὅτι θὰ ὑπάρξῃ ἕνα εἶδος ἐπαγγελματικοῦ τεχνικοῦ Γυμνασίου. Ἀλλ' εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν τὰ παιδιὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ θὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὴν βασικήν, τὴν γενικὴν μόρφωσιν. Θὰ ὑπάρξῃ μία ἁπλῆ ἀπόκλισις, μία παραλλαγὴ πρὸς τὴν τεχνικὴν ἐκπαίδευσιν ἢ πρὸς τὴν γεωργικὴν μόρφωσιν. Δηλαδή, ἡ βασικὴ παιδεία θὰ συνεχισθῇ μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν 15 ἐτῶν. Ὑιοθετῶ, ἐξ ὁλοκλήρου, τὴν ἄποψιν, ὅτι δὲν τερματίζεται ἡ βασικὴ ἐγκύκλιος μόρφωσις εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν 12 ἐτῶν. Θὰ συνεχισθῇ μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν 15 ἐτῶν. Ἀλλ' εἰς τὰ σχολεῖα τὰ ὁποῖα θὰ ἔχουν μίαν εἰδικὴν τεχνικὴν γεωργικὴν ἀπόκλισιν, θὰ εἰσαχθοῦν ὡρισμένα μαθήματα τὰ ὁποῖα θὰ προπαρασκευάσουν ὅσα παιδιὰ δὲν θὰ παρακολουθήσουν περαιτέρω σπουδὰς καὶ ἑτοιμάζονται νὰ ἀντιμετωπίσουν τὰ προβλήματα τοῦ βίου των.

Συμφωνῶ ἐπίσης μὲ τὴν βασικὴν παρατήρησίν σας, ὅτι εἰς καμμίαν βαθμίδα τῆς ἐκπαιδεύσεως δὲν θὰ πρέπει νὰ ὑπάρχουν φράγματα. Πρέπει τὸ παιδὶ μὲ τὴν σφραγίδα τῆς δωρεᾶς νὰ ἀνεβαίνῃ εἰς τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ἔθνους. Καὶ διὰ τῶν ὑποτροφιῶν παίρνουμε τὸ προικισμένο παιδὶ ἀπὸ τὴν πρώτην τάξιν καὶ τὸ ὁδηγοῦμεν εἰς τὸ γυμνάσιον καὶ διὰ τοῦ γυμνασίου εἰς τὸ λύκειον καὶ διὰ τοῦ λυκείου εἰς τὰς ἀνωτάτας σχολὰς καὶ ἀπὸ ἐκεῖ εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἑπομένως, κανένα παιδί, τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν σφραγίδα τῆς δωρεᾶς, δὲν θὰ ἀπολεσθῇ εἰς τὰ ἐνδιάμεσα στάδια. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ὑπῆρξαν κάποια προικισμένα παιδιά, τὰ ὁποῖα διὰ μίαν ὡρισμένην στιγμὴν δὲν ἐπέδειξαν πνευματικὴν ἐπάρκειαν εἰς 1, 2, 3 χρόνια τῶν σπουδῶν των καὶ ἠκολούθησαν τὸ ἐπαγγελματικὸν ἢ τεχνικὸν γυμνάσιον, ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ παιδί, τέλος, θὰ ἔχῃ τὴν δυνατότητα νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν μέσην τεχνικὴν σχολήν, τὴν ἀνωτέραν τεχνικὴν σχολὴν θὰ ἠμπορῇ νὰ φθάσῃ καὶ εἰς τὸ πολυτεχνεῖον. Εἰς κανένα στάδιον τῆς ἐκπαιδεύ-

σεως δὲν ὑπάρχει φραγμός. Τὸ προικισμένο παιδὶ ἠμπορεῖ νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἀνωτάτην ἡγεσίαν τοῦ τόπου μας.

Κύριε Ὑπουργέ, ὅπως εἶναι διατυπωμένον τὸ σχέδιον Ν.Δ., βάζει φραγμὸν εἰς τὰ παιδιὰ ποὺ θὰ ἐγγραφοῦν εἰς τὸ ἐπαγγελματικὸν γυμνάσιον. Νομίζω ὅτι θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ ὑπάρχῃ μία παραλλαγὴ προγράμματος εἰς τὰ γυμνάσια.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφ. Παιδ.). Ἀπόκλισις εἰς τὸ πρόγραμμα.

Σ. Ἡλιόπουλος. Αὐτὸ εἶναι αὐτονόητον, ἀλλὰ ὄχι ἵδρυσις ἐπαγγελματικῶν γυμνασίων. Ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὸ πρόγραμμα τοῦ γυμνασίου, ἐκδηλώνεται ταλάντευσις, δειλία, σύγχυσις διὰ τοῦ σχεδίου Ν.Δ. Καὶ ὡς πρὸς τὰ μαθήματα καὶ ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν καὶ ὡς πρὸς τὰς ἐπιδιώξεις φαίνεται ὅτι διατηρεῖ περισσότερον τὸν κλασσικὸν χαρακτῆρα, ἐμφανίζεται περισσότερον ὡς προγυμνάσιον προετοιμάζον τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὸ λύκειον, παρὰ ὡς συνέχεια καὶ ὁλοκλήρωσις τῆς βασικῆς — στοιχειακῆς μορφώσεως.

Δὲν ἔχει γίνει συνείδησις καὶ πίστις, ὅτι εἰς τὴν ἐποχήν μας, ὅπου ἡ Χώρα, ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς πραγματικότητος τῆς διεθνοῦς, ἀποδύεται εἰς κρίσιμον διὰ τὴν ἐπιβίωσιν τοῦ Ἔθνους ἀγῶνα εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἐθνικῆς καὶ κοινωνικῆς δραστηριότητος, εἰς προγραμματισμοὺς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, διὰ τὴν δημιουργίαν ἀνωτέρων μορφῶν ζωῆς, ἐπιβάλλεται ἡ ἀνύψωσις τῆς μορφωτικῆς στάθμης δι' ὅλους, ἀνεξαιρέτως δι' ὅλους τοὺς νέους τῆς Χώρας.
εἴ:Γὐάρέ ὸὸ,ὸέέέέΓ

Τὸ σχέδιον Ν.Δ. πλήττει τὴν Μέσην Ἐκπαίδευσιν, ἡ ὁποία θεμελειώνει τὴν Παιδείαν, διότι διαχωρίζουσα τὸ Γυμνάσιον εἰς δύο τριετεῖς κύκλους, δημιουργεῖ τὸν φόβον, ὅτι κύριοι σκοποὶ τῆς Ἐθνικῆς Ἐκπαιδεύσεως γίνονται οἱ σκοποὶ τῆς Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως, ἐνῷ ἀντίθετα τὸ Γυμνάσιον, ὡς λειτουργεῖ, καλύπτον τὸν τομέα τῆς κλασσικῆς Παιδείας, θεμελειώνει τὴν πραγματικήν, τὴν «Ἑλληνικὴν Παιδείαν». Ὅτι μὲ τὸν ἐννεατῆ κύκλον ἐκπαιδεύσεως ἐπὶ τῶν λαϊκῶν μόνον ριζῶν διακόπτει τὴν ἐθνικὴν ἑνότητα, προκαλεῖ τὸν θάνατον τῆς παραδόσεως τοῦ Ἔθνους.

Μὲ τὰς σκέψεις ὅμως αὐτὰς γίνεται φανερόν, ὅτι οἱ σοφοὶ καθηγηταὶ πιστεύουν, ὅτι ἡ ἑνότης τοῦ Ἔθνους καὶ ἡ προκοπή του δὲν θίγεται ἀπὸ τὴν ἀμάθειαν, τὴν ἀγραμματοσύνην, ἀπὸ τὸ πνευματικὸ σκοτάδι τῶν μεγάλων λαϊκῶν μαζῶν. Ἀντίθετα, ὅτι κινδυνεύει ἀπὸ τὴν ἄνοδον τῆς πνευματικῆς στάθμης τοῦ λαοῦ! Διακηρύσσουν μάλιστα εἰς τὴν ἔκθεσίν των τοῦ ἔτους 1959 (σελ. 18), ὅτι «πληθωρισμὸς εἰς τὰ ἀνώτατα ἱδρύματα πάντοτε σημαίνει κρίσιν τῆς Κοινωνίας.....ὅτι ἀπὸ μιᾶς γενεᾶς ἤλλαξαν οἱ ὅροι τῆς Κοινωνίας, καὶ σήμερον φοιτοῦν καὶ τὰ θήλεα ..... Ἐντὸς τῆς Κοινωνίας ἐδημιουργήθη ἤδη πρόβλημα πληθωρισμοῦ ἐπιστημόνων.....» Καὶ πάντα ταῦτα —ἄνοδος τῆς πνευματικῆς στάθμης τοῦ λαοῦ, εὐρεῖα ἐπιστημονικὴ μόρφωσις, μόρφωσις τῶν γυναικῶν— ποὺ σήμερα ἀποτελοῦν βασικὴν ἐπιδίωξιν καὶ καύχημα ὅλων τῶν Κρατῶν καὶ τῶν λαῶν, καὶ τῶν προηγμένων καὶ τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξιν, ἀποτελοῦν διὰ τοὺς σοφοὺς καθηγητάς μας «συμπτώματα μεταπολεμικῆς ἢ ἄλλης (ποίας τάχα) δυστυχίας».

Εἶναι ἀληθῶς δυστυχία διὰ τὴν Ἑλλάδα, ὅτι «ὁ σκοταδισμὸς» σκοτίζει ἀκόμη σήμερα τὴν σκέψιν πνευματικῶν ταγῶν μὲ ἀξιώσεις αὐθεντίας. Διότι καὶ κατὰ τοῦτο οἱ φόβοι μας τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς εἶναι ἀδίστακτοι: Ἡ πατρὶς —γράφουν— δὲν ἐφάνη ἀκόμη νὰ κατενόησεν, ὅτι εἰς τὰς Σχολὰς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, τὴν Φυσικομαθηματικήν, τὴν Θεολογικὴν καὶ οὐχὶ τελευταίαν —δηλαδὴ πρώτην— τὴν Φιλοσοφικὴν στηρίζεται ἡ πνευματικὴ ὑπόστασις τοῦ Ἔθνους!!.. ...Ἡμᾶς ὅμως καὶ τὰ ἀνώτατα Ἱδρύματα δὲν δύνανται νὰ μᾶς ἀπατήσουν οἱ διαβρωταί..... Ἕως πότε ὅμως θὰ ὑπάρχωμεν ἡμεῖς, διὰ νὰ σᾶς ὑπογραμμίζωμεν τὸν κίνδυνον;». Ὁποία ἀληθῶς μετριοφροσύνη, ποὺ εἶναι γνώρισμα ἐν τούτοις τῶν ἀληθῶς σοφῶν.

Θὰ ἤρκουν αὐταὶ μόνον αἱ σκέψεις τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, διὰ νὰ ἀπορρίψῃ κανεὶς τὰ περαιτέρω ἐπιχειρήματά των ἄνευ ἐρεύνης. Στέκουν ὅμως τυπικῶς εἰς τὴν κορυφὴν τῆς πνευματικῆς πυραμίδος. Πρέπει διὰ τοῦτο νὰ ἴδωμεν καὶ τὰ ἄλλα ἐπιχειρήματά των κατὰ πάσης ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως, ἀφοῦ ἄλλως τε αὐτὰ ἀντικατοπτρίζουν τὰς ἀπόψεις ὅλων σχεδὸν τῶν ἐπικριτῶν.

Αἱ ἐπικρίσεις προχωροῦν περαιτέρω εἰς τὴν ἐπιχειρουμένην ἤδη διάβρωσιν τοῦ κλασσικισμοῦ διὰ τῆς καθιερουμένης διδασκαλίας εἰς τὸ Γυμνάσιον τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν διὰ μεταφράσεων, καὶ διὰ τῆς καταργήσεως τῶν λατινικῶν ὡς ὑποχρεωτικοῦ μαθήματος εἰς τὴν Μέσην Ἐκπαίδευσιν.

Ἐν τούτοις γνωρίζουν καλῶς, ὅτι εἰς τὸ κλασσικὸν Γυμνάσιον δὲν ἐγίνετο οὐσιαστικὴ διδασκαλία, οὔτε γνωριμία μὲ τὸν ἀρχαῖον κόσμον, δὲν ὑπῆρχε καμμία πνευματικὴ καλλιέργεια στὴν βάσιν τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γραμματείας.

Μία τεχνολογικὴ ἐπεξεργασία ἀποσπασμάτων μόνον ἀπὸ ἀρχαῖα κείμενα μὲ ἀποτέλεσμα ἀποκλειστικὸν τὴν ἀπομνημόνευσιν λέξεων καὶ τύπων, τὴν διάκρισιν τῆς σημασίας τοῦ «γε» καὶ τοῦ «γὰρ», ἢ μὲ τὸ «DUM SPIRO SPERO» ἢ τὰ «REGINA ROSAS AMAT», ἕνα ἄγονο κυνήγημα εἰς τὸ ὁποῖον ὑποδουλώνουμε τὰ ἔξυπνα Ἑλληνόπουλα, ποὺ γίνονται ἔτσι θύματα τῆς λεξιμανίας, τοῦ βερμπαλισμοῦ.

Ποῖος ἀπόφοιτος τοῦ Γυμνασίου, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ἐπιστήμων (πλὴν τῶν Φιλολόγων καὶ τῶν Θεολόγων) εἶναι εἰς θέσιν νὰ μελετήσῃ ἀρχαῖα κείμενα μετὰ τὰς «κλασσικὰς» σπουδάς. Πόσοι ἠσχολήθησαν μὲ αὐτά;

Ἀντίθετα ἡ γνωριμία μὲ τὸ οὐσιαστικὸν περιεχόμενον ὁλοκλήρων ἔργων τῆς Ἀρχαίας Γραμματείας διὰ καλῶν μεταφράσεων θὰ ἐνώσῃ πράγματι τὸ Ἔθνος εἰς τὴν Ἱστορικήν του πορείαν, θὰ φρονηματίσῃ μὲ χρησίμους, ἀλλὰ ὁλοκληρωμένας ἰδέας καὶ γνώσεις τὸν σύγχρονον Ἑλληνισμόν.

Ἀλλὰ συγχρόνως θὰ καταστήσουν εὐχερεστέραν καὶ ἀσφαλεστέραν τὴν γνῶσιν τῆς μορφῆς τῶν ἀρχαίων κειμένων εἰς τὸ πρωτότυπον δι' ὅσους συνεχίσουν ἀνωτέρας κλασσικὰς σπουδάς.

Ἄδικον ἔχει λοιπὸν ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολή, ἡ ὁποία εἰς τὸν φανατισμόν της, ἔφθασεν ὑπερασπιζομένη τὴν διατήρησιν τῶν Λατινικῶν εἰς τὴν διατύπωσιν τῆς βλασφημίας: «ἡ Ἑλλάς, ἀνήκει εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ὁ Ρωμαϊκὸς κόσμος εἶναι ἡ πολιτιστικὴ πηγὴ τῆς Εὐρώπης. Οἱ Ἑλληνόπαιδες καταδικάζονται νὰ ἀγνοοῦν τὸ ἀλφάβητον τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Πολιτισμοῦ».

Ἀλλὰ τό περίεργον εἶναι, ὅτι καὶ τὸ σχέδιον Ν.Δ. χωρεῖ μὲ πολλὴν δειλίαν εἰς τὴν βασικὴν αὐτὴν μεταρρύθμισιν. Διατηρεῖ τὴν διδασκαλίαν τῆς γραμματικῆς τοῦ ἀττικοῦ λόγου μετὰ φραστικῶν ἀσκήσεων εἰς τὴν γ΄ τάξιν τοῦ Γυμνασίου. Διακόπτει τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γραμματείας διὰ δοκίμων μεταφράσεων καὶ εἰσάγει τὴν εἰς τὸ πρωτότυπον διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ Γραμματείας εἰς τὸ Λύκειον καὶ ἐν συναρτήσει πρὸς τὴν Ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν διδάσκεται εἰς αὐτὸ ἡ καθαρεύουσα. Καὶ πιστεύω, ὅτι ἡ ἔλλειψις αὐτῆς τῆς συνειδήσεως ἐπέτρεψεν αὐτὴν τὴν ὀξυτάτην κριτικὴν ὡρισμένων κύκλων καὶ ἰδιαιτέρως τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, ἔστω καὶ κατὰ τῆς διστακτικῆς μεταρρυθμίσεως, ὅπου διὰ τοῦ σχεδίου Ν.Δ. μεταρρυθμίζεται τὸ κλασσικὸν Γυμνάσιον. Διότι γράγει ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολή.....

Καὶ ἔρχομαι εἰς τὸ τελευταῖον θέμα, τὴν γλῶσσαν. Κύριοι Βουλευταί, τὸ σχέδιον Ν.Δ. μὲ τὸ ἄρθρον 5 ἁπλῶς νομιμοποιεῖ τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν ὡς γλῶσσαν Ἑλληνικὴν διότι ὁρίζει ὅτι ἡ συντεταγμένη καὶ ἄνευ ἰδιωτισμῶν δημοτικὴ γλῶσσα δύναται νὰ χρησιμοποιῆται ἐλευθέρως εἰς τὸν γραπτὸν καὶ προφορικὸν λόγον ἀπὸ διδάσκοντας καὶ διδασκομένους εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας τῆς ἐκπαιδεύσεως ἀπὸ τῆς κατωτάτης μέχρι τῆς ἀνωτάτης. Ἀλλὰ ἀρκεῖ τὸ «δύναται» κύριε Ὑπουργὲ τῆς Παιδείας, διὰ νὰ χρησιμοποιῆται ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀπὸ τῆς κατωτάτης μέχρι τῆς ἀνωτάτης παιδείας; Καὶ ποιὸς φοιτητής, διὰ νὰ σταθῶ στὸ Πανεπιστήμιον καὶ νὰ μὴ πάω πάρα κάτω, θὰ τολμήσῃ νὰ κάμῃ χρῆσιν τῆς δυνατότητος αὐτῆς ποὺ παρέχει τὸ σχέδιον Ν. Διατάγματος καὶ νὰ χρησιμοποιήσῃ στὸ πανεπιστήμιον τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν ὅταν θὰ ἀντικρύσῃ τὸν καθηγητήν, ὁ ὁποῖος δεδηλωμένως εἶναι ἐχθρὸς τῆς δημοτικῆς γλώσσης; Θὰ ἔχωμεν τότε

ὄχι μόνον κατάρρευσιν τῆς προσπαθείας νὰ τελειωποιήσωμεν τὴν γνῶσιν καὶ χρῆσιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀλλὰ καὶ ἄλλα ἐπακόλουθα. Θὰ πληγῇ καὶ τὸ ἐλεύθερον φρόνημα τοῦ φοιτητοῦ ὁ ὁποῖος θὰ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ προσαρμοσθῇ ὄχι εἰς ἐκεῖνα ποὺ θέλει καὶ πιστεύει, ἀλλὰ εἰς ἐκεῖνα ποὺ θέλει καὶ πιστεύει ὁ καθηγητής. Ἀλλὰ καὶ ἀκόμη θὰ ὁδηγήσῃ καὶ εἰς ἄλλα ἐνδεχόμενα καὶ εἰς ἄλλας καταστρατηγήσεις τῆς διατάξεως αὐτῆς.

Νομίζω λοιπὸν ὅτι βασικὸν σφάλμα τοῦ σχεδίου Ν. Διατάγματος εἶναι ὅτι εἰσάγει τὴν δημοτικήν, ὡς Ἑλληνικὴν γλῶσσαν δυνητικῶν. Θὰ πρέπει ἀντιθέτως νὰ ὑπάρξῃ διατύπωσις, ὅτι ἡ δημοτικὴ γλῶσσα ὡς διεμορφώθη ἀποτελεῖ τὸ γλωσσικὸν ὄργανον τῆς γραπτῆς καὶ προφορικῆς διδασκαλίας παραλλήλως δὲ νομιμοποιεῖται—εἶναι ἄλλως τε νομιμοποιημένη καὶ ἐκ τοῦ Συντάγματος—ἡ χρῆσις τῆς καθαρευούσης.

Περαιτέρω ἡ δημοτικὴ θεσπίζεται ὡς γλῶσσα διδασκαλίας καὶ τῶν βιβλίων τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Ἀλλὰ πῶς διδάσκεται ἡ γλῶσσα εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον διαφαίνεται ἀπὸ τὴν διάταξιν περὶ χρησιμοποιήσεως τῆς δημοτικῆς γλώσσης εἰς τὸ γυμνάσιον: Εἰς τὸ γυμνάσιον καὶ τὸ Λύκειον παραλλήλως πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ συντακτικοῦ τῆς καθαρευούσης οἱ μαθηταὶ συμπληρώνουν καὶ συστηματοποιοῦν τὰς γραμματικὰς καὶ συντακτικὰς γνώσεις των εἰς τὴν «περιοχὴν τῆς δημοτικῆς» ἔχοντες ὡς πρότυπα κείμενα νεοελλήνων συγγραφέων. Ἔτσι διαφαίνεται σαφῶς ὅτι δὲν ὑπάρχει γραμματικὴ δὲν ὑπάρχει συντακτικὸν τῆς δημοτικῆς γλώσσης, οὔτε προβλέπεται νὰ γίνῃ. Διότι τίποτε δὲν λέγεται, ἐνῶ ἀντιθέτως γίνεται λόγος περὶ συντακτικοῦ καὶ γραμματικῆς τῆς καθαρευούσης, γίνεται λόγος περὶ συμπληρώσεως καὶ συστηματοποιήσεως τῆς δημοτικῆς γλώσσης εἰς τὸ γυμνάσιον βάσει τῆς βασικῆς διδασκαλίας ἡ ὁποία γίνεται εἰς τὸ Δημοτικόν. Ἀλλὰ εἶναι δυνατὸν μὲ αὐτὰ τὰ δεδομένα νὰ ὑπάρξῃ πλήρης διδασκαλία καὶ μάθησις τῆς δημοτικῆς γλώσσης χωρὶς συντακτικὸν καὶ γραμματικήν, ἀλλὰ ἁπλῶς καὶ μὲ τὸ πρόσχημα συμπληρώσεως τῶν σπουδῶν ποὺ ἔκαμαν στὴν δημοτικὴ γλῶσσα στὸ δημοτικὸ σχολεῖο, ἄγνωστον πῶς, καὶ ἴσως μόνον μὲ τὴν μελέτην τῶν κειμένων, ἐνῷ ἐξ ἄλλου κακῶς εἰσάγεται ἡ ἀνάγνωσις κειμένων τῆς καθαρευούσης εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον. Ἔτσι ἐπιδιώκεται ἡ πλήρης γνῶσις τῆς δημοτικῆς γλώσσης;

Ἀλλὰ πρέπει νὰ σημειώσω ἀκόμη καὶ ἕνα σφάλμα εἰς τὴν διατύπωσιν, τὴν συμπλήρωσιν τῶν γνώσεών των εἰς τὴν περιοχὴν τῆς δημοτικῆς. Εἶναι βασικὰ ἐσμαλμένη αὐτὴ ἡ διατύπωσις, ἡ ὁποία ἀσφαλῶς ἐκφράζει κάποιαν σκέψιν. Εἶναι ἤδη ἀνεγνωρισμένον, καὶ τὸ εἴπατε καὶ σεῖς κύριε Ὑπουργέ, ὅτι δὲν ἔχει «περιοχὴν» ἡ δημοτική. Εἶναι ἡ ζωντανὴ γλῶσσα τοῦ Ἔθνους. Ἔτσι ἔχει καθιερωθῆ. Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν περιοχὴ τῆς δημοτικῆς γλώσσης. Εἶναι ἡ γλῶσσα ἡ Ἑλληνική, ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ, καθιερωμένη καὶ χρησιμοποιουμένη ἀπὸ ὁλόκληρον τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, ἀπὸ τὴν λογοτεχνίαν, ἀπὸ τὸ θέατρον, ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοὺς κ.κ. καθηγητάς, οἱ ὁποῖοι, βάλλουν ἐναντίον τῆς εἰσαγωγῆς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς τὰ σχολεῖα.

Ἐξ ἄλλου, περαιτέρω προκειμένου περὶ τοῦ γυμνασίου λέγεται ὅτι περιλαμβάνεται ὡς μάθημα ἡ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ γραμματεία καὶ διδάσκεται ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ γραμματεία ἐκ δοκίμων μεταφράσεων κλασσικῶν ἔργων εἰς τὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν. Τί εἶναι αὐτὴ ἡ νεοελληνικὴ γλῶσσα; Εἶναι τετάρτη ἴσως μορφὴ γλωσσική; Ἀντὶ νὰ καταργήσωμεν τὴν πολυγλωσσίαν καὶ τὴν σύγχυσιν γλωσσῶν, αὐτὸν τὸν πύργον τῆς Βαβὲλ ποὺ ὑπάρχει εἰς τὴν χώραν μας, εἰσάγομεν καὶ τετάρτης μορφῆς γλῶσσα; Διότι, ἕως τώρα δὲν ἐγένετο λόγος περὶ νεοελληνικῆς γλώσσης. Τί εἶναι ἡ νεοελληνικὴ γλῶσσα; Ὑποθέτετε ὅτι εἶναι ἡ καθαρεύουσα; Διατί δὲν τὴν λέτε καθαρεύουσαν; Εἶναι ἡ δημοτική; Διατί δὲν τὴν λέτε δημοτικήν; Διατί, ἔστω δὲν λέτε καὶ εἰς τὴν δημοτικὴν καὶ τὴν καθαρεύουσαν, ὥστε νὰ νομιμοποιῆται καὶ ἡ δημοτική, ὅτι δηλαδὴ θὰ διδάσκωνται καὶ αἱ μεταφράσεις εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν τὰ κείμενα αὐτὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων οἱ μαθηταὶ τοῦ γυμνασίου. Νομίζω λοιπόν, ὅτι εἶναι ἐσφαλμένη ἡ διατύπωσις, ἡ ὁποία συνεχίζεται προκειμένου περὶ γυμνασίων μὲ τὸν ὅρον νεοελληνικὴ γλῶσσα.

Τέλος ἡ καθαρεύουσα χρησιμοποιεῖται στὸ δημοτικὸ εἰς τὴν Πέμπτην καὶ Ἕκτην τάξιν διὰ τὴν γνῶσιν ὡρισμένων κειμένων. Νομίζω ὅτι ἀποτελεῖ λάθος. Διότι, βασικῶς στὸ δημοτικὸν σχολεῖον πρέπει νὰ ὑπάρξῃ πλήρης ἐκμάθησις τῆς δημοτικῆς γλώσσης μὲ τοὺς τύπους καὶ τοὺς κανόνας, διὰ νὰ λείψῃ τὸ χάος, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει σήμερον, καὶ νὰ συνεχισθῇ περαιτέρω ἡ δημοτικὴ καὶ εἰς τὸ γυμνάσιον καὶ εἰς τὸ λύκειον.

Τέλος ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ γλῶσσα διδάσκεται καὶ εἰς τὴν Τρίτην γυμνασίου. Διατί κύριε Ὑπουργέ; Εἶναι ἀνάγκη νὰ εἰσαχθῇ ἡ δημοτικὴ καὶ τὸ συντακτικὸν τοῦ ἀττικοῦ λόγου ἐφ' ὅσον θὰ γίνεται ἡ προσπέλασις στὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν γραμματείαν διὰ δοκίμων μεταφράσεων, ἡ ὁποία ἠμπορεῖ νὰ τελειοποιηθῇ; Θὰ ὑπάρξῃ μία πλήρης γνῶσις τῶν ἰδεῶν καὶ τοῦ περιεχομένου τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γραμματείας. Διατί εἶναι ἀνάγκη νὰ περικόψετε τὴν συνέχισιν καὶ ὁλοκλήρωσιν αὐτῆς τῆς μορφῆς σπουδῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς δημιουργίας; Νὰ τὴν περικόψετε μὲ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης; Ἀφῆστε τοὐλάχιστον τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν νὰ ἀρχίσῃ διδασκομένη ἀπὸ τὸ λύκειον, διότι δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι θὰ συνεχίσουν τὰς σπουδάς, καὶ μὲ τὸ πρόγραμμα, τὸ ὁποῖον καθιερώνετε τῆς διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης, δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι θὰ συνεχίσουν σπουδὰς ὅπου χρειάζεται ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ γλῶσσα βασικῶς π.χ. διὰ τοὺς φιλολόγους, θεολόγους κλπ. θὰ συνεχισθῇ ἡ διδασκαλία καὶ ἡ μάθησίς της εἰς τὰ πανεπιστημιακὰ καθίσματα. Δι' ἐκείνους, ὅμως, οἱ ὁποῖοι θὰ τραποῦν πρὸς ἄλλας κατευθύνσεις εἶναι φόρτωμα καὶ μὲ τὴν μάθησιν εἰς μίαν μόνον τάξιν εἰς τὴν τελευταίαν τάξιν τοῦ γυμνασίου τοῦ ἀττικοῦ λόγου δὲν πρόκειται νὰ ὠφεληθοῦν εἰς τίποτε. Θὰ ἔχουν ὠφεληθῇ ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἀρχαίου λόγου, θὰ ἔχουν ὠφεληθῇ ἀπὸ τὰς μεταφράσεις. Δὲν θὰ τοὺς χρησιμεύσῃ εἰς τίποτε ἐὰν κάποιες ὧρες πνίξουν διὰ τὴν μάθησιν τῆς γραμματικῆς τοῦ ἀττικοῦ λόγου.

Νομίζω λοιπὸν ὅτι εἶναι ἐσφαλμένη ἡ ὕπαρξις μαθήματος εἰς τὴν τρίτην τάξιν τοῦ γυμνασίου εἰς τὸν ἀρχαῖον ἀττικὸν λόγον.

Ὡπωσδήποτε, κύριε Ὑπουργέ, καὶ κύριοι βουλευταί, νομίζω, ὅτι ἦλθε πράγματι ἡ ὥρα νὰ ὑπάρξῃ μία πλήρης ἐκκαθάρισις εἰς τὸ γλωσσικὸν χάος, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει εἰς τὴν Χώραν μας. Θὰ πρέπει νὰ μελετήσουν μετὰ πολλῆς εὐθύνης οἱ εἰσηγούμενοι τὸ νομοσχέδιον, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ δοθῇ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν τὸ γλωσσικὸν μέσον διὰ τοῦ ὁποίου καὶ θὰ σκέπτωνται καὶ θὰ ἐκφράζουν τὰς σκέψεις των οἱ Ἑλληνόπαιδες. Διότι ὅπως εἶναι σήμερον καὶ ὅπως δυστυχῶς κατὰ τὴν ἀντίληψίν μου, διατηρεῖται τ ὀκαθεστώς, θὰ διατηρηθῇ ἡ σύγχυσις.

Κύριοι βουλευταί, δὲν νομίζω, ὅτι εἰς τὸ θέμα τοῦ χωρισμοῦ τῶν γυμνασίων, ἀλλὰ πρὸ παντὸς εἰς τὸ θέμα τῆς γλώσσης θὰ πρέπει νὰ μᾶς ἐπηρεάσουν αἱ σκέψεις αἱ διατυπούμεναι ἀπὸ τοὺς βάλλοντας ἐναντίον τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως, διότι εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ ψευδοκλασσικισμὸς καὶ ἡ σύγχυσις γλωσσῶν ἔχουν ὁδηγήσει κυριολεκτικῶς τὴν χώραν μας εἰς τὸ χάος καὶ τὴν ἀγραμματωσύνην.

Θὰ τελειώσω θέτων ὑπ' ὄψιν σας, δύο κείμενα, τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύουν ποῖα εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τῆς κλασσικῆς σπουδῆς, τῆς γυμνασιακῆς μέχρι σήμερον καὶ τοὺς χάους, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει σήμερον εἰ ςτὴν σπουδάζουσαν νεολαίαν μας, ὅσον ἀφορᾷ τὴν χρῆσιν γλώσσης καὶ καὶ τὰς γνώσεις, τὰς ὁποίας δίδει τὸ κλασσικὸν γυμνάσιον, ὅσον καὶ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς δημοτικῆς γλώσσης εἰς τὴν σπουδὴν ἐν γένει. Εἰς τὸ τελευταῖον τεῦχος τῆς «Νέας Οἰκονομίας», ἐγκρίτου περιοδικοῦ, ὑπάρχει μία καταγγελία ἐπώνυμος μὲ τὸν τίτλον «Ἡ ἐπίσημος γλῶσσα, ὄργανον ἁρπαγῆς τοῦ δημοσίου χρήματος». Εἶναι ἀπίθανος ὁ τίτλος, ἐν τούτοις τὸ κείμενον ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι πραγματικός. Δὲν ξεύρω ἐὰν τὸ ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν ἡ Κυβέρνησις διὰ νὰ ἐνεργήσῃ τὰ καθ' ἑαυτήν.

Β. Ἐφραιμίδης. Πηγὴ σκανδάλου, ἡ καθαρεύουσα.

Σ. Ἡλιόπουλος. Ἀναφέρει, λοιπόν:

«Κατηγορῶ σκληρὰ καὶ χωρὶς καμμιὰ ἐπιφύλαξη ἐπὶ συνεργείᾳ εἰς κλοπήν, διαρπαγὴν καὶ λεηλασίαν τοῦ δημοσίου χρήματος, τὴν ἐπίσημη γλῶσσα.

Γιὰ νὰ πεισθοῦν αὐτοὶ ποὺ τυχὸν ἀμφιβάλλουν θ' ἀναφέρω ἕνα χαρακτηριστικὸ περιστατικὸ ἐπίσημα γνωστὸ καὶ ντοκουμανταρισμένο. Ἕνα ἐμπόρευμα ὅταν τὸ ζήτησε τὸ ΓΕΣ μὲ τὴν κοινὴ ὀνομασία του, τὴ γνωστὴ στὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ, τότε πέτυχε ἀθρόα συμμετοχὴ μειοδοτῶν καὶ τ' ἀγόρασε ἀπὸ ἐπαρχιακὴ βιομηχανία 48 δραχμὲς τὸ κιλό. Τὸ ἴδιο ἐμπόρευμα ὅταν ἀργότερα τὸ ζήτησε ἄλλη ὑπηρεσία μὲ ἄλλο ὄνομα κι' ὅταν μὲ τὴν ὀνομασία αὐτὴ προκηρύχτηκε ὁ διαγωνισμὸς ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσία Κρατικῶν Προμηθειῶν, τότε τὸ εἶδος ἀγοράστηκε πρὸς 127,70 τὸ κιλό, κι' αὐτὸ γιατὶ μὲ τὸ ὄνομα ΔΕΤΗΡΙΑ ποὺ τὸ ζητοῦσαν μονάχα ἕνας, «μεμυημένος,» εἰς τὰ μυστήρια τῆς ἐπίσημης γλώσσας, ἕνας μονάχα μειοδότης ἐμφανιζόταν.

Οἱ ἄλλοι δὲν ἤξεραν ὅτι ἡ ΔΕΤΗΡΙΑ εἶναι τὸ ἴδιο πρᾶγμα μὲ τὸ ΣΧΟΙΝΟΚΑΘΑΡΤΗΡΑ ποὺ δίνουν μὲ 48 δραχμές.

... ...

Σημείωση: Καὶ τώρα καιρὸς εἶναι νὰ μάθετε ὅτι: 1) ΠΑΡΑΘΕΑ = ὕφασμα στολῶν Ἀεροπορίας, 2) ΚΕΣΤΡΑΙ = οἱ γκαβίλιες, 3) ΛΙΓΑΔΟΥΡΕΣ = τὰ κορδόνια ναυτοδιόπων, 4) ΜΕΡΜΗΘΟΣ = ὁ σπάγγος στὴ γλῶσσα τοῦ Ναυτικοῦ, 5) ΜΥΡΙΝΘΟΣ = ὁ σπάγγος στὴ γλῶσσα τοῦ Στρατοῦ Ξηρᾶς, 6) ΕΙΔΗ ΔΙΑΝΑΞΕΩΣ = τὰ στουπιὰ καλαφατίσματος, 7) ΕΙΔΗ ΜΑΞΕΩΣ = τὰ ξεσκονόπανα, 8) ΘΩΜΙΓΞ = ὁ σπάγκος συσκευασίας, 9) ΥΠΟΔΗΤΑΙ = τὰ ὑποκάμισα, 10) ΚΟΛΟΒΙΑ = τὰ πουλόβερ, 11) ΥΠΟΡΡΑΜΜΑΤΑ = οἱ φόβρες, 12) ΟΘΟΝΗ ΛΕΥΚΗ = τὸ κάμποτ, 13) ΟΘΟΝΗ ΚΗΡΩΤΗ = ὁ μουσαμᾶς, 14) ΕΦΑΛΤΗΡΙΑ ΠΛΙΝΘΙΩΝ = οἱ ξυλογαϊδάρες, 15) ΕΠΕΝΔΥΤΑΙ = τὰ σακκάκια, 16) ΓΡΑΜΜΑΤΟΠΗΡΑΙ = οἱ τσάντες ταχυδρόμων, 17) ΚΝΗΜΙΔΕΣ = οἱ μπόττες, 18) ΕΠΟΧΑ = οἱ ταινίες σαγμάτων, 19) ΣΥΡΙΓΞ = ἡ σφυρίχτρα, 20) ΦΑΡΙΑ μετὰ ΘΥΣΑΝΟΥ = τὰ φέσια τσολιάδων, 21) ΚΕΙΡΙΩΝ ΕΠΟΧΩΝ = ἐξάρτησις σαγμάτων...».

Αὐτὸ εἶναι τὸ κατάντημα εἰς τὸ ὁποῖον τὸ κλασσικὸν γυμνάσιον, ἡ κλασσικὴ παιδεία καὶ πρὸ παντὸς ἡ καθαρεύουσα ὡδήγησαν τὴν Χώραν μας.

Ἀλλὰ ὑπάρχει, κύριοι βουλευταί, —καὶ τελειώνω μὲ αὐτὸ— ἕνα μνημεῖον, πράγματι διὰ τὸ κατάντημα εἰς τὸ ὁποῖον ἔχει ὁδηγηθῆ ἡ Ἑλληνικὴ νεότης ἀπὸ τὴν ἐκπαίδευσιν, ὅπως ἀσκεῖται σήμερον. Εἶχε τὴν ὑπομονὴν ὁ καθηγητὴς τοῦ Πολυτεχνείου κ. Κακριδὴς νὰ κάμῃ μίαν συλλογὴν ἀπὸ γραπτὰ εἰσιτηρίων ἐξετάσεως, τελειοφοίτων, φυσικά, τοῦ γυμνασίου καὶ ἀσφαλῶς καὶ ἀποφοίτων πολλῶν φροντιστηρίων, διότι διὰ νὰ ὑπάγῃ κανεὶς εἰς ἐξετάσεις εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον περνᾷ ἀπὸ φροντιστήρια, ἔχει κάμει μίαν συλλογήν, ἡ ὁποία πράγματι, θὰ πρέπει νὰ μᾶς κάμῃ νὰ ντρεπόμαστε, θὰ ἔπρεπε πρὸ παντὸς νὰ κάμῃ νὰ ντρέπωνται οἱ καθηγηταὶ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, οἱ ὑποστηρίζοντες αὐτά, τὰ ὁποῖα ὑπεστήριξαν. Θὰ σᾶς δώσω ἐλάχιστα μόνον τμήματα αὐτοῦ τοῦ δημοσιεύματος. Εἶναι ἔκθεσις ἰδεῶν μὲ θέμα τὰ δύο πρῶτα τετράστιχα τοῦ Ἐθνικοῦ μας Ὕμνου. Εἶναι ἀποσπάσματα ἀπὸ 94 γραπτὰ τοῦ Τμήματος Μεταλλειολόγων καὶ εἶναι καὶ 140 ἀπὸ τοὺς ὑποψηφίους τῆς Χημείας.

Γ. Λύχνος. Ὑποψήφιοι εἶναι αὐτοί, ὄχι φοιτηταί.

Σ. Ἡλιόπουλος. Ἰδοὺ τὸ κείμενον αὐτὸ τοῦ κ. Κακριδῆ:

ΘΕΜΑ

Ἀναγράψατε, ἑρμηνεύσατε καὶ ἀναλύσατε τὰ δύο πρῶτα τετράστιχα τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν ὕμνου. Γράψατε τί γνωρίζετε περὶ τοῦ ποιητοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ μουσουργοῦ ὁ ὁποῖος τὸν ἐμελοποίησε.

Ἀπὸ 94 γραπτὰ ὑποψηφίων Μεταλλειολόγων.

...ἐκβήλοντας τὸν πόθο τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν ἐλευθερίαν, τὸν εὐσεβῆ αὐτὸ πόθο ὁ ὁποῖος φωλιασμένος μέσα εἰς τὴν ψυχὴ τοῦ Ἕλληνος ἀνάμενε τὴν στιγμὴ ὅπου θὰ ἐξεχύνετο ὡς συρφετὸς παρασύροντας τὸ πᾶν κατὰ τὴν διάβασή του.....

...Ἀργότερον τὸ ποίημα τοῦτο ἐμελοποιήθη ὑπὸ τοῦ Μόντζαλα.... Σὲ γνωρίζω ἐκ τοῦ προσώπου σου τὸ ὁποῖον εἶναι πλήρη κόπων ἐκ τῶν συνεχῶν ἀγώνων καὶ ἕνεκα τούτου μὲ βία ἀναμετρᾷ τὴν γῆ.....

...ἐπειριασμένος.....

Ὁ ὕμνος πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ οἱ ἐλεύθεροι πολιορκημένοι του ἀποτελοῦν τοὺς δύο πολυέδρους στύλους τῆς Σολωμικῆς πολιτείας τοῦ στίχου.

...Ὁ Διονύσιος Σολωμὸς κατήγετο ἀπὸ ἕνα νησὶ τοῦ Αἰγέου..... ἀπογοητευμένος μετέβη εἰς ἄλλην νῆσον τοῦ Αἰγέου.....

...ἐγενήθη εἰς τὴν τότε ἰταλικὴν ἀποικίαν τῆς Ζακύνθου..... τετρακόσια ἔτη ὑποδουλείας.....

...τὸ ἀποκώρυφον ὅμως τῆς ποιητικῆς τέχνης τοῦ Σολωμοῦ ἐνεφανίζεται.....

...εἰς τοὺς δύο πρώτους τετραστίχους. Ἐμβαθυνόμενος εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν ὡς ἄνω δύο τετραστίχων, ἐσχημάτισα τὴν ἀλάνθαστον γνώμην ὅτι ἡ ἐλευθερία εἶναι δι' ἡμᾶς ἡ ψυχὴ τῆς ψυχῆς μας.....

...Θεωρεῖ ταύτην πηγάζουσα ἀπὸ τὰ κόκκαλα ἡμῶν.....

...γνωρίζει τὴν ἐλευθερίαν ἀπὸ τὴν κόψι τοῦ σπαθιοῦ τοῦ κατακτητοῦ.....

...Ὁ Διονύσιος Σολωμός..... προσωποιεῖ τὴν ἐλευθερίαν εἰς μίαν γυναῖκα ἡ ὁποία γνωρίζεται καὶ διακρίνεται ἀπὸ τὴν τρομερὴν τομὴν τὴν ὁποίαν τῆς ἔχει προξενήσει τὸ σπαθὶ τοῦ κατακτητοῦ.....

...ἡ ἐλευθερία λοιπὸν ἀποτελεῖ τὸ ὀξυγόνον τοῦ ἔθνους τὸ ὁποῖον ὁλόκληρον καταρέει καὶ ἐξηφανίζεται.....

...ὡς μία νεαρὰ κοπέλλα ἡ ὁποία ἐξέρχεται κρατῶν εἰς τὸ ἕνα χέρι.....

...Ἐλευθεριά! λέξις ἡ ὁποία εἰς τὸ ἄκουσμά της φέρει εἰς τὸν καθένα μας μίαν ψυχικὴν ἀνωμαλίαν.....

...Ὁλόκληρος σελίδες δύναται νὰ ὑπαριθμίσῃ κανείς.....

...γνωρίζομεν ὅμως καὶ τὴν ὄψιν τοῦ σπαθιοῦ σου τὸν ὁποῖον ὑπονοεῖ τοὺς διανουουμένους Ἕλληνα.....

...Ἵστατο ὀρθία, κόμη ἀνεμίζουσα, λευκὴ ἐσθῆτα, ἀπαστράπτοντας ὀφθαλμούς, τρομερά, μὴ ἀνεχομένη.....

...Ἀνιμιμνήσκουν τὰς λαμπράς, ἐνδόξους νίκας.....

...ὁ ποιητὴς οἰκειοποιεῖ τὴν ἐλευθερίαν γράφοντας ὅτι αὕτη ἐγεννήθη ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ ὀστᾶ.....

...σήμερον ἀποτελεῖ τὸν ἐθνικὸν ἡμῶν ὕμνον, ὅστις παρέθεσε εἰς τὸ περιθώριον τὸν μέχρι τότε ἐθνικὸν ἡμῶν ὕμνον μαύρη εἶναι ἡ νύχτα στὰ βουνά»....

...ἡ αἰχμηρὰ λαβὴ τοῦ σπαθιοῦ.....

...ἐμελοποιήθη ὑπὸ τοῦ Τσατζάρου.....

...διὰ γυναικὸς πτερωτῆς φερούσης εἰς μὲν τὴν δεξιὰ χείραν σπάθην εἰς δὲ τὴν ἑτέραν στέφανον ἐκ κλώνου ἐλαίας.....

...ἀπὸ τὴν κόψιν τῆς σπάθης σου καὶ μάλιστα τὴν ἀφαντάστου μεγέθους.....

...ὁ ἐθνικὸς ἡμῶν ὕμνος ἐνεγράφη ὑπὸ τοῦ Σολωμοῦ....

...ὁ Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου, οἱ Ἐλεύθεροι Πολιορκημένοι καὶ ἄλλα.....

...πεκραμένη καὶ ἐνδροπαλή.....

...ὡς μίαν γυμνὴ ἥτις ἔχει ἐλέμμα φλιμένο καὶ ἡ ὁποία μετὰ κόπου διέρχεται τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς της....

...ὅταν ἡ κ. Ρολλὰν ὁδηγεῖτο εἰς τὴν λαιμητόμον ἀνεφώνησε μὲ παράπονο. Ὦ ἐλευθερία πόσα ἀποτρόπαια γίνονται ἐν ὀνόματί σου.....

...κρατᾶ εἰς τὸ χέρι ἀμφίστομον μάχαιρα, μάχαιρα τρομερή....

...μεγάλον ποιητήν.....

...ἡ ἐλευθερία μετράει τὴν γῆν διότι προσέχει μήπως ἐκ παραδρομῆς προχωρήσει σὲ ξένα ἐδάφη....

...χαίρε ὦ χαῖρε ἀνδρειομένη ὡσὰν καὶ πρῶτα λευτεριά.
ἐκεῖ μέσα κατοικοῦσε διψασμένη μιὰ ψυχὴ
καὶ σὰν καὶ πρῶτα ἀποζητοῦσε πότε ἡ ἅγια μέρα νὰ ἔρθῃ
μὰ τὴν βρῆ.

σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερὴ ποὺ μὲ μιᾶς μετράει τὴν γῆ

...μὲ τὴν ἀστραποειδῆ ὅμως αὐτὴν κίνησιν τῆς σπάθης γίνεται ὁ παταγμὸς τῶν ἐκβιαστῶν.....

Ὁ ὕμνος εἰς τὴν ἐλευθερίαν, τοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ...

...τὴν ἐλευθερίαν ἀνερχομένην ἐκ τῶν στάκτεων.....

...ἔπινε οἰνοπνευματικὰ ποτά.....

...Οἱ ἀνωτέρω ἐπιτυχεῖς παρομοιώσεις δεικνύουν τὴν εὐστροφίαν τῆς τέχνης του καὶ τὸ δύσκολον τοῦ χαρακτῆρος του.....

...ὁ Μάτζερος, ὁ ὁποῖος κατήγετο ἐκ Γερμανίας.....

Ἐλευθερία, δὲν ὁμοιάζεις πρὸς οὐδὲν ἔμβιον ὄν....

...ὁ ποιητὴς προσωπιὼν τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὰ μεγαλεπίβολα σχέδιά της....

...σύσσωμον τὸ ἔθνος θὰ ἐξεγείρετο κατὰ τῆς δυναστείας....

...τὴν ἀναγνωρίζει ἀπὸ τὰ ἀγέματα ὅπλα.....

...ὑπὸ τοῦ Μουσουργοῦ Τζαρτζάνου...

...ἠμπνέετο ἀπὸ συμπατριώτισσάν του.....

...ὁ ἐθνικὸς ὕμνος ἐμελοποιήθη ὑπὸ τοῦ Ἰακώβου Πολυπᾶ....

...ἐθέριζον μετὰ σπουδῆς τοὺς βαρβάρους....

...παρωντρυνθεὶς ἀπὸ τόν....

Ὁ Σολωμός, μέγα ποιητής, συνεδίαζεν τὸ εὔχυμον μετὰ τοῦ ὡραίου...

...εἶναι καταπονημένη καὶ διὰ τῆς βίας μετράει τὴν γῆν....

...ὁ ποιητὴς πέθανε τὸ 1857 ἔχων ἀσθένειαν σχιζοφρενικήν.....

...μὲ ἐξεχούσας προσωπικότητας τοῦ λόγου καὶ τῶν γραμμάτων, τῆς Ἰταλίας λαθὼς ἐπίσης καὶ μὲ Ἕλληνας τοιούτους....

Ὦ γυνή, μοῦ εἶσαι πολὺ γνώριμος ἀποκλειστικῶς γνωστή.

...κατὰ τὸν ἀγῶνα των οἱ Ἕλληνες πρὸς τοὺς Τούρκους ἐχρησιμοποίησαν ὡς ὅπλα καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ ὀστᾶ των.

...ὁ ποιητὴς δὲν εἶναι παρὰ μία προσωποίησις....

...μουσουργὸς τοῦ ὕμνου ἦτο ὁ Μαρτζᾶνος....

...ὡς τὰ «ἐλεύθεροι πολιερκημένοι», «ἀνθισμένη μυγδαλιά»...

...πολλὰς φορὰς ἔχασαν τὴν ἐλευθερίαν οἱ Ἕλληνες καὶ ἀκόμη περισσοτέρας τὴν ξαναβρῆκαν...

ΘΕΜΑ

Ἀναγράψατε, ἑρμηνεύσατε καὶ ἀναλύσατε τὰ δύο πρῶτα τετράστιχα τοῦ Ἐθνικοῦ ἡμῶν ὕμνου. Γράψατε τί γνωρίζετε περὶ τοῦ ποιητοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ μουσουργοῦ ὁ ὁποῖος τὸν ἐμελοποίησε.

Ἀπὸ 147 γραπτὰ ὑποψηφίων Χημικῶν.

Οἱ πόλεμοι εἶχον συνέπειαν τὴν πρόκλησιν χιλιάδων νεκρῶν.

Ἐπὶ πλέον ἡ προέλευσις τῆς ἐλευθερίας ἀπὸ τὰ κόκκαλα καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ αἷμα ὡς φαίνεται φυσικώτερον νὰ ἔλεγε ὁ ποιητής, μᾶς δίδει συγχρόνως καὶ τὸ χρῶμα τῆς ἐλευθερίας, ὅπως τὸ φαντάζεται ὁ Σολομός. Καὶ πράγματι τὸ λευκὸν χρῶμα εἶναι συμφωνότερον καὶ ταιριαστότερον νὰ δοθῇ εἰς μίαν τοιαύτην ἰδανικὴν καὶ ἀγνὴν ὑπόστασιν, τὴν ἐλευθερίαν. Ἐπὶ πλέον αὕτη, ἐξερχομένη ἐκεῖθεν φαίνεται ὡσὰν νὰ ἀποσπᾷ κάτι τὸ ἀνώτερο καὶ εὐγενικό, ποὺ ἐκλύουν τὰ λεπτά, λευκὰ καὶ καλλίγραμμα κόκκαλα.

Ἔγινεν, ὡς γνωστόν, διαπρεπὴς ποιητὴς μετὰ θάνατον. Τὰ ἁρμωνικὰ ἐναλλασσόμενα δύστοιχα ἐννέα καὶ ἑπτὰ συλλαβῶν. Δὲν ἠδύνατο νὰ μείνῃ ἀνέπαφος εἰς αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἐγίνετο εἰς τὴν πατρίδα του...

...συνεχίζων τὸν πλῆρες ἔξαρσιν ὕμνον του...

Οἱ γονεῖς του τοῦ ἔδωσαν τὴν εὐκαιρίαν νὰ σπουδάσῃ ποιητής.

...πλουσία καὶ εὐπορωστάτη οἰκογένεια...

Ὁ Σολωμὸς ἦτο ἐπίσης ἄριστος μουσουργὸς καὶ ἐμελωποιοῦσε τὰ ἔργα του.

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερὴ
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη
ποὺ μὲ βία μὲ στρατηγεῖ

...καὶ ἔτσι, χωρὶς νὰ τὸ θέλει ὁ ποιητής, τὸν στρατηγεῖ, τὸν κυριαρχεῖ.

Ὁ μουσουργὸς Τζάρτζανος, πολυγραφώτατος...

Ἅπαντα τὰ τετράστοιχα εἶναι ἔμμετρα.

Ἡ ἐλευθερία ἐπὶ τέσσαρας καὶ πλέον αἰῶνας κατεκλείνετο ἐπὶ τοῦ νεκρικοῦ κραββάτου τῆς καθλιπτικῆς βουλείας.

Ὁ Σολωμὸς ἀπέθανε ἀλκοολικὸς πίνων κολώνια.

...σπουδαγμένος στὴν Ἰταλία.

...ὁ μουσουργὸς κατώρθωσε νὰ δημιουργήσῃ ἕνα μουσικὸ κομμάτι, λίγες στιγμὲς ἀνείπωτης γλύκας...

...οἱ «ἐλεύθεροι πολιορκημένοι» ἢ «κυρὰ Φροσύνη» καὶ ἄλλα.

...ἐμελωποιήθη δὲ ὑπὸ τοῦ ἐπίσης ἀξίου μνήμης Μελᾶ...

...ἓν ἐκ τῶν μνημωνιωδῶν ἔργων τῆς πατρίδος ἡμῶν...

...ἀπεθανάτωσε καὶ μεταλαμπάδωσε εἰς τοὺς μεταγενεστέρους...

Ποιητὴς τοῦ ὕμνου εἶναι ὁ Παλαμᾶς...

...λέγει ὅτι γνωρίζει τὴν ἐλευθερία ἀπὸ τὴν πρόσψη...

Τὸν Σολομὸν ἀφανῆ ὄντα ἐνέδειξεν ἀργότερα ὁ Κ. Παλαμᾶς.

...μουσουργὸς εἶναι ὁ Μ... ἀπὸ τὴν Κέρκυραν.

...ὁ φέρων πολλὰς ὁμοιότητας πρὸς τὸν μεγάλον Σαίξπηρ, Σολωμός...

...ὁ Ἕλλην καὶ ὁ Ἐλεύθερος ἀποτελοῦν τὰς δύο ὄψεις ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ νομίσματος...

Ὁ Σολωμὸς εἰς μεγάλην σχετικῶς ἡλικίαν, ἀντελήφθη ὅτι ἦτο κατάλληλος πρὸς ποίησιν.

...Γεώργιος Σολωμός...

...μελωποιητής...

...Ἀλέξιος Σολωμός...

...ὁ ὕμνος συνεψηφίσθη καὶ καθιερώθη ὡς ἐθνικὸς ὕμνος

...ὁ μελίστιχος ἡμῶν ὕμνος...

Ἡ ἑλληνικὴ ἐφυΐα...

Ἡ Ἑλλὰς ἀπετέλεσε τὸ διάφραγμα διὰ τὴν βαρβαρότητα...

Εὑρεθεὶς ὁ Σολωμὸς εἰς δύσκολον οἰκονομικὴν θέσιν, ἐβοήθησεν αὐτὸν ὁ φίλος του καὶ συμπατριώτης του Γεωργ. Ζαμπέλης, ὅστις καὶ ἐμελοποίησε τὸν ἐθνικὸν ὕμνον.

Δι' ἐξόδων δὲ αὐτοῦ ἐξετυπώθη.

...ποὺ μὲ βίαν κρατάει τὴν γῆν...

Διὰ νὰ ἐμβαθύνωμεν περισσότερον σᾶς ἐρωτῶ. Πῶς ἀποκτᾶται...;

Ποιητὴς τοῦ ὕμνου εἶναι ὁ Ἰωάννης Σολωμός.

...καὶ ἀπὸ τὴν κόμψιν ἀκόμη τοῦ σπαθιοῦ...

...ἔγραψε πολλὰ ποιήματα εἰς τὴν λατινικὴν γλῶσσαν...

...ἡ σπάθη εἰς τὰς χείρας τοῦ γενναίου πολεμιστοῦ, ὁ ὁποῖος ἔχει μεθύσει ἀπὸ τὴν μάχην, ὁμοιάζει—καθὼς ἐγγίζει πότε τὴν γῆν, πότε τὰ ὕψη διαγράφουσα κύκλους—μὲ παλάμην ἀνοικτὴν ἡ ὁποία πότε κλείνει, πότε ἀνοίγει, ὡς ἐὰν ἐμέτρει μὲ ταχύτητα τὴν γῆν εἰς ὀργυιάς.

Τὸ ὄνομά του ἦτο κατ' ἀρχὰς Σαλαμιών, ἀργότερον δὲ ἔγινε τοῦτο Σολωμός, ἀργότερον δὲ ἔγινε τοῦτο Σολωμὸς ἐκ τοῦ ἐμβλήματος τοῦ οἴκου των.

...ἐμελοποίησεν ὁ Μάτζαφος...

...ἐμελοποίησεν ὁ φίλος του μουσουργὸς Κόκκινος...

...ὁ λόρδος Βύρων γράφει: Στῶν Ψαρρῶν τὴν ὁλόμαυρη ράχη...

Ὁ Σολωμὸς ἐσπούδασεν εἰς τὰς Ἀθήνας... ἐγεννήθη εἰς τὴν Κεφαλληνίαν.

...περιμένουσα τὸ χέρι τὸ ὁποῖον θὰ τῆς ἔτεινε χείρα βοηθείας...

...ἡ πυρτιδαποθήκη τῆς ψυχῆς...

...εἰς τὴν δευτέραν ἐν συνεχείᾳ στροφή...

...ἐπὶ τοῦ Σολωμοῦ ἐπέδρασεν ἡ δημοσίευσις τῶν ἑλληνικῶν τραγουδιῶν ὑπὸ τοῦ Ἰ. Πολίτου...

...ὁ Σολωμὸς ἐστάλη πρὸς μόρφωσιν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν...

...οἱ ἐπιβουλόμενοι τὴν ἀκεραιότητα τῆς Ἑλλάδος...

...ὁ Σολωμὸς ὅμως ὁ ἴδιος δὲν ἠδυνήθη νὰ μελωποιήσῃ τοὺς ἑκατὸν πεντήκοντα ὀκτὼ στίχους τοῦ Ἐθνικοῦ Ὕμνου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπέτυχεν ἀργότερα ὁ φίλος του Μάντζαρος.

...τὸ ὅπλον του ὑπῆρξε ἡ πέννα, σφαῖρα ἡ φαντασία του καὶ πεδίον μάχης ὁ χάρτης.

...οἱ Ἕλληνες ἔκρυψαν τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὰ ὀστᾶ των διὰ

νὰ μὴ τὴν παρασύρουν μαζύ των εἰς τὴν ἀθανασίαν.

Δυστυχῶς ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Σολωμοῦ εἶναι ἀτελείωτα, μηδενῶς ἐξαιρουμένου καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐθνικοῦ ὕμνου.

...ὁ ποιητὴς τὴν βλέπει ἁρματωμένη μὲ τὸ ράμφος εἰς τὸ χέρι νὰ κατέρχεται εἰς τὰς μάχας.

(Ἀφοῦ ὁμιλήσει λεπτομερῶς περὶ Μαντζάρου)... περὶ τοῦ μουσουργοῦ δὲν γνωρίζω δυστυχῶς τίποτε.

...ὁ ποιητὴς συνεμερίζετο τοὺς ἀγωνιζομένους ὁμοεθνεῖς του...

...τὸν ὕμνον τοῦτο ἐμελοποίησε ὁ Ἕλλην μουσουργὸς Μανώλης Καλομοίρης. Οὗτος ζῇ ἀκόμη καὶ σήμερον εἶναι μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

...ἀνοιχτὰ πάντα κι' ἀχόρταγα τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου...

...ὁ μουσουργὸς Μαντζῶρος...

...ἡ πύρρινη ρομφαία ποὺ ὑπῆρξεν τὸ κενοτάφιον ὅλων τῶν ἀδηφάγων ἐχθρῶν...

...ὁ Παῦλος Μάντζαρος...

...θὰ ποτισθῇ μὲ χολὴν ἀντὶ τοῦ μάννα ὁ κατακτητής...

Ὁ Ἀντώνιος Σαμαρᾶς, Κερκυραῖος, εἶναι ὁ μελοποιὸς τοῦ ὕμνου...

...ἐμελοποιήθη ἀπὸ τὸν ἑπτανήσιον μουσουργὸν Τσακασιάνον..... ....

...μουσουργὸς Μάντζελος.

...ὁ ἐξαίρετος μουσουργὸς Σαμάρας...

Πρόγονοι τοῦ Σολωμοῦ ὑπῆρξαν τιτλοῦχοι εἰς τὰς Συρακούσας.

Ἠγάπα τόσον τὴν ἐλευθερίαν ὥστε ἠγόραζεν ἐγκλωβισμένα πτηνὰ καὶ τὰ ἄφινεν ἐλεύθερα.

(Περιγραφὴ τῆς κηδείας τοῦ Σολωμοῦ)... τὸ ξόανον ἐφέρετο ἀπὸ ἐπιφανεῖς ἄνδρας. Καὶ ἀπὸ ὅπου τὸ ξόανον ἐβιάβαινε, ὅλοι προσκηνοῦσαν τὸ μεγαλεῖον αὐτὸ τοῦ νοὸς καὶ τῆς ἀρετῆς «ἀπὸ τὴν περιγραφὴν τοῦ ἐπιστηθίου φίλου του Κορμηλᾶ.

...ὁ Γ. Μάρτανος...

...ὅτι ὁ ἑλληνισμὸς θὰ ἐτάφετο...

...εἰς ὡρισμένα ποιήματα κατέχεται ἀπὸ ἀπαγοήτευσιν, ἕνεκα περιουσιακῶν διαφορῶν μὲ τὸν ἀδελφόν του.

...ὁ Δημήτριος Μάντζαρος...

...ὁ ποιητὴς μετὰ τοῦ φίλου του Μαντζάρου ἀπετέλεσαν μίαν δυάδα εἰς τὴν ὁποίαν ὁ εἷς ἐμελοποίει τὰ ἔργα τοῦ ἄλλου.

...ἀστὴρ πρώτου μεγέθους εἰς τὸ παγκόσμιον ἀστρικὸν σύστημα τῶν γραμμάτων.

...ἡ γλῶσσα τοῦ ὕμνου εἶναι ἁπλῆ καθαρεύουσα.

...μελοποιηθὲν ὑπὸ τοῦ μουσουργοῦ Μενάνδρου...

...ὄχι μόνον ἀπαραίτητον ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον...

...ὡς ὁ Κάλβος ὁ ὁποῖος ἀργότερα ἐμελοποίησε τὸν ἐθνικόν μας ὕμνον.

...ὁ μουσουργὸς αὐτὸς ἦτο ὁ Λορέντζος Μαβίλης.

Αὐτὸ εἶναι τὸ κατάντημα, τὸ ὁποῖον, βεβαίως, προκαλεῖ τὰ γέλοια, ἀλλά, κ. βουλευταί, νομίζω ὅτι πρέπει νὰ μᾶς ἐμβάλῃ εἰς θλιβερὰς σκέψεις καὶ πρὸ παντὸς νὰ καταστῇ σαφὲς ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν, νὰ συνεχισθῇ αὐτὴ ἡ κατάστασις εἰς τὴν παιδείαν. Εἶναι ἀνάγκη, παρὰ πᾶσαν ἀντίδρασιν, παρ' οἱανδήποτε ἀντίληψιν ποὺ σοφοὶ καθηγηταὶ διατυπώνουν σχετικὰ μὲ τὴν μεταρρύθμισιν, νὰ προχωρήσωμεν τὸ ταχύτερον εἰς τὴν μεταρρύθμισιν τὴν ἐκπαιδευτικήν.

Εἶναι ἐντροπὴ διὰ τοὺς Ἕλληνας νὰ παρουσιάζουν αὐτὸ τὸ θέαμα καὶ εἰς τόσην ἔκτασιν ποὺ τὸ παρουσιάζουν.

Κύριοι βουλευταί, τὸ σχέδιον Ν. Δ. ἀναμφισβητήτως κάμνει πολλὰ θετικὰ βήματα. Θὰ τὸ ψηφίσωμεν κατ' ἀρχὴν ἀκριβῶς, διότι προχωρεῖ εἰς ὡρισμένας λύσεις. Φοβοῦμαι, ὅμως, ὅτι τὸ σχέδιον Ν. Δ. δὲν χειρουργεῖ, ὅπως ὤφειλε, δὲν ἀποκόπτει τὰ καρκινώματα τῆς Παιδείας, δὲν κλείει τὸ χάος, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει εἰς τὴν σημερινὴν κατάστασιν τῆς Παιδείας μας. Εἶναι ἀνάγκη νὰ προχωρήσωμεν δραστικώτερον καὶ ταχύτερον. Ἡ ὁλοκλήρωσις τῆς μεταρρυθμίσεως ἀποτελεῖ σήμερον ἐθνικὴν ἀνάγκην καὶ δι' αὐτὸ νομίζω, ὅτι ἀποτελεῖ ἐθνικὸν καθῆκον δι' ὅλους μας. (Χειροκροτήματα).

Πρόεδρος. Πρὶν λάβῃ τὸν λόγον ὁ τελευταῖος ἐκ τῶν εἰσηγητῶν κ. Πετρόπουλος, θὰ παρακαλέσω τὴν Ἐπιτροπὴν ἐὰν θὰ ἤθελε νὰ ψηφισθῇ τὸ σχέδιον Ν. Δ. «περὶ Θεάτρου Β. Ἑλλάδος», τὸ ὁποῖον ἐπείγει μὲ τὰς τροπολογίας, τὰς ὁποίας ἔχει ὑπογράψει ὁ κ. Τσάτσος, καὶ τὰς ὁποίας ἔκαμε δεκτὰς ὁ κ. Ὑπουργός. Ἐπίσης μὲ μίαν τροποποίησιν εἰς τὸ ἄρθρον 8 περὶ τῆς συγκροτήσεως τῆς καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς. Ἡ παράγρ. 4 τοῦ ἄρθρου 8 λέγει «Δύο εἰσέτι μέλη ..... (ἀναγινώσκει)..... νὰ προσθέσωμεν «κατὰ προτίμησιν καλλιτεχνῶν».

Δ. Μανέντης. Ἐπειδὴ σήμερον ἦλθον εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν καὶ ἔχω δύο βασικὰς παρατηρήσεις παρακαλῶ νὰ κρατηθῇ διὰ νὰ δυνηθῶ κατὰ τὴν αὐριανὴν συνεδρίασιν νὰ τὰς ἀναπτύξω.

Πρόεδρος. Μήπως ἠμπορούσατε νὰ μὴ τὸ κρατήσητε, διότι ὑπάρχει ὅλη ἡ καλὴ θέλησις καὶ ἐκ μέρους τῆς παρατάξεώς σας.

Δ. Μανέντης. Εἶναι σχέδιον Ν. Δ., τὸ ὁποῖον ἔχει βασικὴν σημασίαν διὰ τὴν Β. Ἑλλάδα καὶ δι' αὐτὸ θὰ παρακαλέσω νὰ κρατηθῇ.

Πρόεδρος. Κρατεῖται.

Δ. Θεοχαρίδης. Νὰ γίνῃ τότε ἀνατύπωσις τοῦ σχεδίου Ν. Δ., διὰ νὰ ἠξεύρωμεν τὰς ἀπόψεις τοῦ κ. Τσάτσου, αἱ ὁποῖαι ἐγένοντο δεκταί.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Ἡ τροπολογία, τὴν ὁποίαν ἀπεδέχθην ἀναφέρεται εἰς τὸ ὅτι ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς τοῦ Κρατικοῦ Θεάτρου ἠμπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ὁ εἰσηγητὴς ἐπὶ τῶν καλλιτεχνικῶν θεμάτων εἰς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον. Δὲν εἶναι τροπολογία, ἡ ὁποία θίγει τὴν οὐσίαν. Εἶναι ἁπλῶς θέμα διαδικασίας. Ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς νὰ εἶναι ταὐτοχρόνως εἰσηγητὴς καὶ ἐπὶ τῶν καλλιτεχνικῶν θεμάτων εἰς τὸ Δ. Σ. Μόνον αὐτὴν τὴν τροπολογίαν.

Δ. Μανέντης. Ὄχι κρατεῖται.

Δ. Θεοχαρίδης. Διὰ νὰ μὴ ὑπάρχῃ αὐτὸ τὸ ἀποδέχεται καὶ ἀποδέχομαι κατόπιν συνεννοήσεως τοῦ α' ἢ β' ἀναπληρωτοῦ, τῆς α' παρατάξεως, παρακαλῶ νὰ γίνῃ ἡ ἀνατύπωσις οὕτως ὥστε νὰ γνωρίζωμεν τὶ ψηφίζομεν. Ἄλλως τὸ κρατῶ ἐγώ.

Λ. Ἀκρίτας. Εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν θὰ κάμω δεκτὴν τροπολογίαν ἡ ὁποία θὰ μεταβάλλῃ τὴν φύσιν τοῦ νομοθετήματος. Εἶναι μία ἁπλῆ τροπολογία, τὴν ὁποίαν θέτομεν ὑπ' ὄψιν τοῦ Σώματος.

Πρόεδρος. Εἶναι καθαρῶς τυπική, διευκρινίζει ποῖα εἶναι τὰ δικαιώματα τοῦ κ. Γεν. Διευθυντοῦ.

Γ. Λαζαρίδης. Ἡμεῖς τῆς Β. Ἑλλάδος ἔχομεν ὑποχρέωσιν νὰ τὸ μελετήσωμεν καὶ νὰ λάβωμεν θέσιν.

Πρόεδρος. Τὸ σχέδιον Ν.Δ., ἔχετε ὑπ' ὄψιν ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν. Δὲν πταίω ἐγὼ ἂν δὲν τὸ ἐμελετήσατε. Ἐξηγέρθη ὁ κ. Ἀντιπρόεδρος τῆς Βουλῆς. Τὸ σχέδιον Ν.Δ. αὐτὸ ἐτυπώθη καὶ διενεμήθη ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν καὶ εἴχατε ὑποχρέωσιν νὰ τὸ μελετήσητε. Τὸ νὰ λέγετε ὅτι δὲν τὸ ἐμελετήσατε καὶ νὰ ἐξεγείρεσθε, κατὰ τὴν συζήτησιν καὶ ψήφισιν αὐτοῦ, δὲν σᾶς δικαιολογεῖ. Ἀλλοίμονον ἐὰν διενέμωνται τὰ σχέδια Ν. Δ. ἐγκαίρως καὶ τὴν ὥραν τῆς ψηφίσεώς των φέρετε ἀντιρρήσεις. Ὁ κ. Λαζαρίδης καὶ ὁ κ. Μανέντης ἔχουν δίκαιον διότι προσετέθησαν τὴν τελευταίαν στιγμὴν εἰς τὴν Ἐπιτροπήν. Ὡμίλησα διὰ τὴν ἔντονον διαμαρτυρίαν τοῦ κ. Θεοχαρίδη. Ὁ κ. Πετρόπουλος, ἔχει τὸν λόγον.

Κ. Πετρόπουλος. Κύριοι βουλευταί, ἀποτελεῖ δι' ἐμὲ ὑψίστην πραγματικῶς εὐνοιαν τύχης τὸ ὅτι συγκαταλέγομαι μεταξὺ τῶν εἰσηγητῶν τοῦ ὑπὸ συζήτησιν καὶ ψήφισιν σχεδίου Ν.Δ. Διότι ἀπὸ τὸ 1957 ποὺ μοῦ ἔγινε ἡ τιμὴ νὰ ὁρισθῶ μέλος τῆς 20μελοῦς Διακομματικῆς Ἐπιτροπῆς Παιδείας μὲ Πρόεδρον τὸν σεβαστόν μου Ἀρχηγὸν καὶ Πρωθυπουργὸν τῆς Χώρας καὶ Ἀντιπρόεδρον τὸν ἀξιότιμον κ. Ἀρχηγὸν τῆς Ε.Ρ.Ε. διὰ τὴν μελέτην τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ μας προβλήματος, ὄνειρόν μου ἦτο νὰ ἔλθῃ κάποτε αὐτὴ ἡ ὥρα διὰ νὰ βάλω καὶ ἐγὼ ἕνα πετραδάκι εἰς τὸ περίλαμπρον αὐτὸ οἰκοδόμημα, τὸ ὁποῖον θεμελιώνει καὶ προσφέρει ἀπόψε ἡ Ἕνωσις Κέντρου, καὶ ἡ Κυβέρνησίς μας εἰς τὸ Ἔθνος καὶ τὸν Λαόν. Ἐχρειάσθησαν ἀγῶνες σκληροὶ καὶ μακροὶ ἀριθμοῦντες 70 καὶ πλέον χρόνια γύρω ἀπὸ τὸ γλωσσικόν μας ζήτημα, ἀλλὰ νὰ ποὺ ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ συντελεσθῇ τὸ ὄνειρον τόσων καὶ τόσων γενεῶν καὶ νὰ δοθῇ ἀπὸ νομοθετικῆς πλευρᾶς ἡ ἁρμόζουσα λύσις.

Ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ὑπερήφανος ὅτι συνέδεσε ἀρρήκτως τὸ ὄνομά του μὲ τὸ μεγαλύτερον πνευματικὸν γεγονὸς τῆς ἐποχῆς του.

Κύριοι βουλευταί, ἐξετέθησαν διὰ μακρῶν τὰ θέματα ἀπὸ τοὺς προλαλήσαντας εἰσηγητὰς καὶ ἐπειδὴ εἶναι προχωρημένη ἡ ὥρα δὲν μοῦ ἐπιτρέπεται νὰ εἰσέλθω εἰς λεπτομερείας. Θὰ περιορισθῶ εἰς ὡρισμένον μόνον κεφάλαιον τοῦ Ν. Δ. εἰς ὡρισμένον, ἐὰν θέλετε, θέμα, τὸ γλωσσικόν, διὰ νὰ μὴ ἐξαντλήσω τὴν ὑπομονήν σας καὶ διὰ νὰ μὴ ἐπαναλάβω πράγματα, τὰ ὁποῖα εἶναι εἰς ὅλους γνωστὰ καὶ ἀπὸ τὰς δημοσιευθείσας ἤδη εἰς τὸν τύπον ἀπόψεις τῶν εἰδικῶν περὶ τὸ ζήτημα αὐτό. Δὲν μοῦ ἀρέσει νὰ κατηγορῶ καὶ δὲν εἶμαι ἐκ φύσεως φίλερις. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ ἀποκρύπτεται ἡ ἀλήθεια. Καὶ ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι οἱ ἁρμόδιοι διὰ τὰ ἐκπαιδευτικά μας πράγματα, κατὰ τὰ τελευταῖα 20 χρόνια ἠγνόησαν τὴν ζωντανὴν γλῶσσαν τοῦ Ἔθνους καὶ παρὰ τὴν ἀπόλυτον σχεδὸν κυριαρχίαν της εἰς τὴν ζωήν, προσεπάθησαν μὲ τὴν νοθείαν, ὅπως λέγει καὶ ἡ Εἰσηγητικὴ Ἔκθεσις, νὰ δώσουν τὴν λύσιν, τὴν ὁποίαν αὐτοὶ ἤθελον, ἤτοι νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἐπικράτησιν τῆς καθαρευούσης καὶ τὸν παραμερισμὸν τῆς δημοτικῆς. Ἐπεχείρησαν τὴν νοθείαν διὰ τῶν διδακτικῶν βιβλίων, καὶ μὲ τὰ ἴα καὶ μὲ τὰ ρόδα ποὺ ἔθεσαν μέσα εἰς τὰ βιβλία τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου μας ἠθέλησαν νὰ κάμουν προβαθμίδα τὴν δῆθεν Δημοτικὴν τῆς καθαρευούσης, ὥστε κάποιαν ἡμέραν νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ καθαρεύουσα καὶ νὰ ἐξοστρακισθῇ τελείως ἡ δημοτικὴ γλῶσσα ποὺ εἶναι ἡ ζωντανὴ γλῶσσα τοῦ Ἔθνους, ἡ γλῶσσα ποὺ ὅλοι παραδεχόμεθα ὅτι ἀποτελεῖ κάτι τὶ ποὺ εἶναι βίωμα διὰ τὸν λαόν μας.

Κύριοι βουλευταὶ καὶ αὐτὸ ἐγένετο ὅταν ἀπὸ τὸ 1910 δύο θαρραλέοι πρωταγωνισταὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ μας καὶ πνευματικοὶ ἡγέται, ὁ Δελμοῦζος καὶ ὁ Μανόλης Τριανταφυλλίδης, μὲ τὴν ἵδρυσιν τότε τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ὁμίλου, προσεπάθησαν νὰ ἐφαρμόσουν ἕνα σύστημα ἀνακαινίσεως τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ μας προβλήματος. Ἠγνοήθησαν ὅλα αὐτά, ἠγνοήθησαν οἱ ἀγῶνες, ἠγνοήθη ἡ πραγματικότης, μὲ θλιβερὸν ἀποτέλεσμα νὰ ἐπέλθῃ ἕνα γλωσσικὸν χάος χωρὶς ἀρχὴν καὶ χωρὶς τέλος, τοῦ ὁποίου μοιραῖον ἐπακόλουθον ὑπῆρξεν ἡ παρατηρουμένη ἀγραματωσύνη περὶ ἧς τόσον εὐγλώττως ὁμιλεῖ ὁ κ. Κακριδῆς εἰς τὸ πρὸ ὀλίγου ἀναγνωσθὲν ὑπὸ τοῦ ἑτέρου εἰσηγητοῦ κ. Ἡλιοπούλου φυλλάδιον, διὰ νὰ ἀποδειχθῇ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον λέμε, ὅτι οἱ ἁρμόδιοι τῶν ἐκπαιδευτικῶν μας πραγμάτων εἶναι ὑπαίτιοι τοῦ καταντήματος αὐτοῦ καθὼς καὶ τῆς γλωσσικῆς ἀναρχίας ποὺ ἐδημιουργήθη. Διὰ τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν πρέπει νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ γλωσσικὸν μας κίνημα ἀνάγεται εἰς τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ μεγάλος γλωσσολόγος καὶ ἀγωνιστὴς Ψυχάρης ἐδημοσίευσε «Τὸ Ταξεῖδι» του. Ὅπως δὲ εἶπε ὁ Παλαμᾶς, «Τὸ ταξεῖδι» ἀποτελεῖ τὴν ἀρχὴν τοῦ γλωσσικοῦ μας κινήματος, καὶ ὅπως εἶναι ὡμολογημένον, «τὸ Ταξεῖδι» ἀποτελεῖ τὸ κλασσικὸν κείμενον τοῦ δημοτικισμοῦ καὶ ἀποτελεῖ πλέον τούτου ἕνα μνημεῖον ἀθάνατον διὰ τὴν Νεοελληνικὴν Λογοτεχνίαν. Ὀφείλεται τιμὴ εἰς αὐτὸν τὸν μεγάλον ἀγωνιστὴν καὶ γλωσσολόγον ποὺ ἐτίμησε τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα εἰς τὴν Σορβώνην, ὅπως ὀφείλεται τιμὴ καὶ εἰς δύο μεγάλους συμπολίτας μου ποιητὰς τὸν Παλαμᾶν καὶ τὸν Δροσίνην, ποὺ ἔδωσαν παράλληλα μὲ τὸν Ψυχάρη τὴν πρώτην μάχην πρὸς τὴν Φαναριώτικη ποιητικὴ γλωσσικὴ παράδοσι. Ἕνας ἀπολογισμὸς σύντομος καὶ μία ἀναδρομὴ εἰς τὸ παρελθόν, μᾶς δίδουν ὅλα τὰ στοιχεῖα διὰ νὰ ἀποφανθῶμεν ποία εἶναι ἡ γλῶσσα μας. Τὰ δημοτικά μας τραγούδια εἶναι εἰς τὴν Δημοτικήν. Ὁ ἐθνικός μας ὕμνος ἐγράφη εἰς τὴν Δημοτικήν. Ἡ Λογοτεχνία τῶν τελευταίων 50 ἐτῶν εἰς τὴν Δημοτικὴν καὶ μ' ὅλα ταῦτα τὴν δημοτικὴν αὐτὴν γλῶσσαν τὴν ἠγνόησαν οἱ ἁρμόδιοι καὶ τὴν δημοτικὴν αὐτὴν γλῶσσαν, ὅπως προηγουμένως εἶπον, ἠθέλησαν νὰ τὴν νοθεύσουν, διὰ νὰ τὴν στραγγαλίσουν διὰ νὰ μὴ τὴν ἀφήσουν νὰ ἐπιβιώσῃ, καὶ νὰ μὴ τὴν ἀφήσουν νὰ ἐπιβληθῇ.

Κατέστη, λοιπόν, ἀναγκαιότης ἱστορικὴ ἡ γλῶσσα αὐτὴ νὰ γίνῃ γλῶσσα ἐπίσημος. Καὶ θὰ ἦτο παράλειψις διὰ τὴν Ε. Κ. μὲ τὰς ἐπαγγελίας ποὺ ἔκαμε νὰ μὴν ἔσπευδε εἰς τὴν κατάθεσιν τοῦ Νομοθετήματος αὐτοῦ, ὅταν θυμηθοῦμεν τὴν ρῆσιν ἑνὸς μεγάλου Ἑλληνιστοῦ τοῦ EMIL LE GRAND σὲ γράμμα του πρὸς τὸν Παλαμᾶν, ὅτι ἀποτελεῖ ἡ Δημοτικὴ μας γλῶσσα ἀπαράμιλλον ἰδίωμα ὁμιλουμένης γλώσσης.

Κύριοι βουλευταί, ἡ Δημοτικὴ ἔχει ἤδη τὴν γραμματικήν της, ἔχει τὸ συντακτικόν της, εἶναι μία γλῶσσα, ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ διδαχθῇ καὶ ἔπρεπε νὰ διδάσκεται ἀπὸ πολλὰ χρόνια εἰς τὰ σχολεῖα συστηματικά, ἂν καί, ὅπως εἶναι γνωστόν, ὅταν ἔγραψεν ὁ Ὅμηρος καὶ ὅταν ἔγραψεν ὁ Ἡσίοδος δὲν ὑπῆρχεν Ἑλληνικὴ Γραμματική. Καὶ ἡ μεγάλη Γαλλικὴ Λογοτεχνία ἐμεσουράνησεν ὅταν δὲν ὑπῆρχε γραμματικὴ πλήρης, ἢ μᾶλλον Γαλλικὴ Γραμματικὴ ἐμπεριστατωμένη.

Ὁρίζεται, λοιπόν, μὲ τὸ ἄρθρον 5 τοῦ ὑπὸ κρίσιν σχεδίου Ν. Δ., ὅτι ἡ Δημοτικὴ γλῶσσα, ἡ συντεταγμένη Δημοτικὴ γλῶσσα, ὅπως διεμορφώθη εἰς πανελλήνιον ἐκφραστικὸν ὄργανον ὑπὸ τῶν δοκίμων συγγραφέων τοῦ Ἔθνους, θὰ εἶναι ἡ γλῶσσα τοῦ Σχολείου τοῦ Δημοτικοῦ καὶ τῶν βιβλίων του· ὅτι εἰς τὴν Πέμπτην καὶ Ἕκτην τάξιν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου θὰ ἀναγιγνώσκωνται περικοπαὶ ἀπὸ τὰ Εὐαγγέλια καὶ ἀπὸ κείμενα τῆς καθαρευούσης διὰ νὰ συνηθίζῃ ὁ μαθητὴς καὶ νὰ ἐξοικειώνεται πρὸς τὴν γλῶσσαν. Καὶ ὅτι ἡ Δημοτικὴ αὐτὴ γλῶσσα θὰ συνεχισθῇ καὶ εἰς τὸ Γυμνάσιον, ὅπου θὰ διδάσκεται ἡ καθαρεύουσα γραμματικῶς καὶ συντακτικῶς· καὶ θὰ συνεχίζεται εἰς τὸ Γυμνάσιον ἐν συναρτήσει μὲ τὴν Λογοτεχνίαν τὴν νεοελληνικήν. Δηλαδὴ εἰς ὅλας τὰς ἐκπαιδευτικὰς βαθμίδας θὰ συμβαδίζουν αἱ δύο γλῶσσαι, τὰ δύο ἰδιώματα, ἡ καθαρεύουσα καὶ ἡ Δημοτικὴ καὶ θὰ συμβαίνῃ ἀκριβῶς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον συμβαίνει εἰς τὴν ζωήν.

Κύριοι βουλευταί, ἐρωτῶ τοὺς ἐξ ὑμῶν Νομικούς, διότι Δικηγόρος εἶμαι καὶ ἐγὼ καὶ παρακαλῶ νὰ διαπιστώσετε ἕνα γεγονός, τὸ ὁποῖον δὲν χρειάζεται καμμίαν σκέψιν: Γράφομεν τὰς προτάσεις μας εἰς τὴν καθαρεύουσαν. Ὅταν ὁμιλοῦμεν εἰς τὰ Δικαστήρια, ὁμιλοῦμεν εἰς τὴν καθαρεύουσαν. Γράφομεν ἐπιστολὰς ὅμως εἰς τὴν Δημοτικήν. Καὶ ὅταν ὁμιλοῦμεν εἰς τὸν Λαόν, εἴτε ὡς πολιτευόμενοι, εἴτε εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἴτε ἐκφωνοῦντες πανηγυρικούς, ὁμιλοῦμεν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὴν γλῶσσαν τὴν Δημοτικήν. Ἀλλὰ προσέξετε καὶ κάτι ἄλλο. Ἀνασύρατε ποτὲ ἀπὸ τὸ ἀρχεῖον σας μίαν παλαιὰν Δικογραφίαν διὰ νὰ ἴδητε τὴν διαφορὰν τὴν λεκτικὴν εἰς τὴν διατύπωσιν, ποὺ ἐκάνατε ἐδῶ καὶ εἴκοσι χρόνια, ὡς Δικηγόρος καὶ εἰς τὴν διατύπωσιν ποὺ κάνετε τώρα εἰς τὴν ἰδίαν γλῶσσαν εἰς τὴν καθαρεύουσαν; Ἦλθε καὶ ἔρχεται ὁ καιρός, ὥστε νὰ διαπιστώνεται ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ Ἡράκλειτος, ὅτι «τὰ πάντα ρεῖ» καὶ ὅτι ὅλα ἀκολουθοῦν τὸν νόμον τῆς ροῆς τῶν αἰσθητῶν, δηλαδὴ τῶν πάντων. Ἡ διγλωσσία, τὴν ὁποίαν ἔχομεν ἀπὸ 3.000 χρόνια—γιατὶ καὶ εἰς τὴν ἀρχαιότητα, ὅπως εἶναι γνωστόν, ὡμιλοῦντο αἱ ἐγχώριαι διάλεκτοι, ἀλλὰ ἐγράφετο ἡ κοινὴ Ἀττική—ἡ διγλωσσία εἶναι ἕνα κακὸν καὶ διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ διὰ τὴν οἰκονομικὴν πρόοδον τοῦ Ἔθνους. Ἀλλὰ εἶναι ἕνα πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον θὰ σταματήσῃ μὲ τὴν ἐξέλιξιν, μὲ τὸν καιρόν. Ὁ Κοραῆς εἶπεν: «Κανεὶς ὅσον καὶ ἂν εἶναι σοφὸς οὔτε ἔχει οὔτε δύναται ποτὲ νὰ λάβῃ τὸ δικαίωμα νὰ λέγῃ πρὸς τὸ Ἔθνος οὕτω θέλω νὰ λαλῇς οὕτω θέλω νὰ γράφῃς», μόνον ὁ καιρὸς ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ μεταβάλῃ τῶν Ἐθνῶν τὰς διαλέκτους καθὼς μεταβάλλει καὶ τὰ Ἔθνη. Οἱ λόγιοι ἄνδρες τοῦ Ἔθνους εἶναι φυσικοὶ νομοθέται τῆς γλώσσης, τὴν ὁποίαν λαλεῖ τὸ Ἔθνος, ἀλλὰ νομοθέται δημοκρατικοῦ πράγματος. Εἰς αὐτοὺς ἀνήκει ἡ διόρθωσις τῆς γλώσσης.

Οἱ λόγοι λοιπὸν ἐνομοθέτησαν καὶ ἐνομοθέτησαν ἀπὸ 50 χρόνια ἤδη τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν εἰς ὅλα τὰ λογοτεχνικὰ των ἔργα, τὰ ὁποῖα ἔχομεν νὰ ἐπιδείξωμεν ὡς νεοέλληνες. Ἐνομοθέτησαν, ἐπαναλαμβάνω, τὴν δημοτικήν. Ἔκαμαν ἕνα ἄγραφον νόμον οἱ λόγιοι τοῦ Ἔθνους μας καὶ ἡμεῖς καλούμεθα σήμερον τὸν νόμον αὐτὸν νὰ τὸν περιβάλωμεν μὲ τὸν μανδύαν τὸν τυπικόν. Καὶ ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι ὁ τύπος αὐτὸς ἔρχεται νὰ δοθῇ μὲ μεγάλην καθυστέρησιν, καὶ δὲν ξεύρω πόσα χρόνια ἀκόμη θὰ ἐπερνοῦσαν ἐὰν δὲν ἐκαλεῖτο ἀπὸ τὸν Λαὸν εἰς τὴν ἐξουσίαν ἡ Ε. Κ.

Κύριοι βουλευταί, φωνάζουν οἱ ἀντιφρονοῦντες ὅτι πᾶμε νὰ καταλύσωμεν θεσμοὺς παλαιοὺς καὶ ὅτι πᾶμε νὰ καταστρέψωμεν τὸ Ἔθνος. Καὶ λέγουν ὅτι ἡ ἀρχαία γλῶσσα εἶναι

κἄτι τι τὸ ὁποῖον ἐὰν λείψῃ ἀπὸ τὸ σχολεῖον μὲ τὰς παλαιὰς μεθόδους, θὰ σημάνῃ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἔθνους. Καὶ ὑποστηρίζουν ὅτι τὰ ἀρχαῖα δὲν εἶναι γλωσσικὸν μάθημα, εἶναι μάθημα, λέγουν πολιτιστικὸν συνδεδεμένον μὲ τὴν γλῶσσαν.

Κύριοι βουλευταί, καλόπιστος εἶναι ἡ συζήτησις, ἀντιδικία δὲν πρέπει νὰ ὑπάρξῃ ἀλλὰ προκειμένου νὰ καταλήξωμεν εἰς κἄποιο συμπέρασμα, πρέπει νὰ κάμωμεν μίαν ἀνασκόπησιν καὶ νὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μας, νὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὸ χρόνια τὰ ἰδικά μας. Καὶ ἐρωτᾶται: Πόσοι ἀπὸ ἡμᾶς ποὺ εἴμεθα ἐδῶ καὶ ἔχωμεν αὐτὴν τὴν ἐξέλιξιν πρέπει νὰ ὑπήρξαμε καλοὶ τοὐλάχιστον μαθηταί, πόσοι ἀπὸ ἡμᾶς τὰ χρόνια ἐκεῖνα ποὺ ἦτο 7ετὴς ἡ διδασκαλία τῆς ἀρχαίας γλώσσης εἰς τὸ Σχολαρχεῖον πρῶτα καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸ κλασσικὸν Γυμνάσιον, πόσοι ἐπαναλαμβάνω καὶ ποῖοι ἐξ ἡμῶν ἀπεφοίτησαν ἀπὸ τὸ Γυμνάσιον γνωρίζοντες στοιχειωδῶς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσα; Κανείς. Ποῖος ἀπὸ ἡμᾶς ἐγνώριζε τὸ περιεχόμενον μιᾶς τραγωδίας ἢ ποῖος ἀπὸ ἡμᾶς ἐγνώριζε τὰ ἔπη τοῦ Ὁμήρου ἢ τοῦ Ξενοφῶντος τὸ ἔργον; Ἐνθυμοῦμαι παρ' ὅτι ὑπῆρξα ἂν ὄχι ἄριστος, ἀλλ' ἕνας καλὸς μαθητής, ἁπλῶς ὅτι ἐβγῆκα ἀπὸ τὸ Γυμνάσιον καὶ ἀπὸ τὸν Οἰδίποδα Τύραννον δὲν ἐγνώριζα παρὰ μόνον ἐκεῖνο ποὺ μᾶς ἔλεγε κατὰ κόρον ὁ Γυμνασιάρχης μας: «Τυφλὸς τὰ τ' ὦτα, τόν τε νοῦν τὰ τ' ὄμματ' εἰ». Καὶ ἂν δὲν ὑπῆρχε Θέατρον καὶ ἂν ἀργότερον δὲν εἶχα ἔφεσι νὰ διαβάσω ὅ,τι εὑρῆκα εἰς μεταφράσεις ἀπὸ τραγωδίας, δὲν θὰ ἤξευρα καὶ σήμερον ἀκόμη ἀπολύτως τίποτε καὶ ὅλα αὐτά, παρ' ὅτι εἶμαι ἐπιστήμων καὶ παρ' ὅτι, ἐν πάσῃ περιπτώσει, εἰς τὴν ζωήν, ἐὰν δὲν διεκρίθην, δὲν ἀπέτυχον ὅμως.

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον πρέπει τὸ σχέδιον Ν. Δ. μας νὰ ψηφισθῇ μὲ ἐνθουσιασμόν. Ἴσως νὰ ὑπάρχουν κενὰ καὶ ἀτέλειαι, ἴσως βουλευταὶ καὶ ἄνθρωποι τοῦ πνεύματος διακεκριμένοι εἰς τὴν αἴθουσαν αὐτὴν νὰ ὑποδείξουν ὡρισμένα πράγματα. Ἡ τὰ θὰ τὰ συζητήσῃ, θὰ τὰ πράξῃ καὶ ὅ,τι εἶναι χρήσιμον διὰ Κυβέρνησις καθὼς ἐδήλωσε ὁ ἀξιότιμος Ὑφυπουργὸς ὅλα αὐτὴν Παιδείαν εἶναι γεγονὸς ὅτι θὰ τὸ ἀποδεχθῇ. Κύριοι βουλευταὶ ὁ σκοπὸς τοῦ Ν. Δ. εἶναι νὰ δώσῃ πραγματικὴν ἀνθρωπιστικὴν παιδείαν εἰς τὴν νεολαίαν μας καὶ πρὸ παντὸς εἰς τὸν πρῶτον κύκλον τοῦ Γυμνασίου, διότι παραδέχομαι καὶ ἐγὼ ὅτι πολλοὶ δὲν θὰ φθάσουν εἰς τὸ Λύκειον. Πρέπει λοιπὸν ὅσοι θὰ ἐγοῦν ἀπὸ τὸ Γυμνάσιον νὰ ἔχουν κτῆμα των τὴν ἀνθρωπιστικὴν παιδείαν καὶ διὰ νὰ τὴν ἔχουν πρέπει νὰ εὕρωμεν τὸν τρόπον νὰ διαπλάσωμεν τὸν πολίτην ἄνθρωπον, νὰ καλλιεργήσωμεν τὴν ἐθνικήν του συνείδησιν καὶ νὰ τοῦ παράσχωμεν ὅλας τὰς ἀρχαίας πνευματικὰς ἀξίας. Αὐτὰ πῶς θὰ τὰ δώσωμεν; Μὲ τοὺς 100 ἢ 200 στίχους τῆς ἀρχαίας γλώσσης καὶ μὲ τὴν τεχνολογίαν, ποὺ θὰ διδαχθῇ, ἢ θὰ τὰ δώσωμεν μὲ τὴν καλὴν μετάφρασιν, ἡ ὁποία εἶναι ἀπαραίτητος διὰ νὰ μπῇ τὸ παιδὶ εἰς τὸν πνεῦμα τοῦ μεγάλου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ διὰ νὰ θαυμάσῃ, ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸν τὸ κάλλος πρὸ παντὸς τῶν ἰδεῶν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς σκέψεως τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων; Μᾶς ἐνδιαφέρει λοιπόν, βασικὰ τὸ περιεχόμενον τοῦ ἔργου, δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει ἡ μορφὴ τῆς γλώσσης, καὶ μᾶς ἐνδιαφέρει πρωτίστως νὰ δώσωμεν εἰς τὸν Ἑλληνόπαιδα τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσῃ τὸν ἀρχαῖον κόσμον. Ἐφ' ὅσον δὲ σημασίαν ἔχει ὁ πολιτισμὸς τῶν ἀρχαίων, κεντρικὴ σκέψις μας πρέπει νὰ εἶναι ἡ βίωσις δηλαδὴ ἡ ὁλόψυχος προσοικείωσις τῶν κλασσικῶν ἑλληνικῶν ἀξιῶν διὰ τὴν νεοελληνικὴν ζωήν. Ἡ προσοικείωσις δὲ αὐτὴ δὲν θὰ γίνῃ μὲ τὸ ψέλλισμα ὡρισμένων ἀκατανοήτων ἐν πολλοῖς φράσεων, τὰς ὁποίας ἀποστηθίζει ὁ μαθητής, ἡ προσοικείωσις θὰ γίνῃ μὲ τὴν σπουδὴν καὶ ἡ σπουδὴ τῶν ἀρχαίων θὰ γίνῃ μόνον διὰ μεταφράσεων, αἱ ὁποῖαι βεβαίως θὰ ἀποδίδουν καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ ὕφος καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ λόγου καὶ τῆς σκέψεως τῶν ἀρχαίων συγγραφέων. Ἐβασανίσθημεν τόσα χρόνια ὡς μαθηταὶ μὲ τὴν ἀποστήθισιν τοῦ «μῆνιν ἄειδε θεὰ» ἢ τοῦ «Δαρείου καὶ Παρισάτιδος γίγνονται παῖδες δύο». Ὅπως ἐβασανίσθημεν καὶ μὲ τὰ λατινικὰ μὲ τὸ «DUM SPIRO SPERO» ἢ τὸ «PATRIAM AMAMUS DUM SPIRAMUS» κλπ. καὶ ὅταν ἐβγήκαμε ἀπὸ τὸ Σχολεῖον εἴδαμεν ὅτι ὅλα αὐτὰ ἦσαν σχεδὸν ἄχρηστα δι' ἡμᾶς. Εἶναι χρήσιμα ἀσφαλῶς διὰ πολλοὺς λόγῳ τῆς φύσεως τῶν σπουδῶν των, ὅπως εἰς τοὺς σπουδαστὰς τῆς Φιλολογίας καὶ τῆς Θεολογίας, ἀλλὰ δι' ἡμᾶς τοὺς παλαιοὺς καίτοι ἐπιστήμονας καίτοι σπουδάσαντας τὴν νομικήν, (καὶ τότε εἴχομεν τὸ Ρωμαϊκὸν Δίκαιον καὶ δὲν εἴχομεν τὸν Ἑλληνικὸν Ἀστικὸν Κώδικα) δι' ἡμᾶς ὅλους ἦσαν, τὸ ἐπαναλέγω σχεδὸν ἄχρηστα. Ἐνθυμοῦμαι ὅταν ὁ μακαρίτης καθηγητὴς μας Πολυγένης μᾶς ἔλεγε ὡρισμένους κανόνας ἀπὸ το κληρονομικὸν δίκαιον, ἐν συνεχείᾳ μᾶς τοὺς ἐξηγοῦσε καὶ Ἑλληνικὰ ὡσὰν νὰ ἦτο βέβαιος ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐνοήσωμεν, καίτοι σπουδάσαντες τὰ Λατινικά, τὸ τί θὰ ποῦν αὐτὰ τὰ πράγματα ὅπως τὸ «SEMEL HERES SEMPER HERES» κλπ. Ἀμέσως μᾶς τὸ ἀπέδιδε εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μὲ τὸ «ὁ ἅπαξ κληρονόμος ἐσαεὶ κληρονόμος» καὶ αὐτὸ ἐγίνετο εἰς κάθε παρομοίαν περίπτωσιν λατινικοῦ ὁρισμοῦ διότι εἶχε πλήρη γνῶσιν τῆς καταστάσεως τῆς παιδείας μας καὶ ἀντελαμβάνετο ὅτι διὰ τὸ σύνολον σχεδὸν τῶν φοιτητῶν αὐτά, τὰ λατινικὰ δηλαδή, μᾶς ἦσαν ἀκατάληπτα. Πρέπει λοιπὸν νὰ δώσωμεν εἰς τὸ παιδὶ τὸ κάλλος τῆς ἰδέας καὶ ὄχι τὸ κάλλος τῆς γλώσσης ποὺ ἀποκτᾶ δευτερεύουσαν σημασίαν ἀναμφισβητήτως διὰ τὴν μεταλαμπάδευσιν τῆς ἀνθρωπιστικῆς παιδείας εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ νέου μαθητοῦ.

Ἂς τοῦ δώσωμεν λοιπὸν τὸ κάλλος τῆς ἰδέας, ἂς τοῦ δώσωμεν τὴν δύναμιν τοῦ παραδείγματος, τὸ μεγαλεῖον τῆς σκέψεως καὶ τὸ ὕψος τῶν διανοημάτων καὶ πρὸ παντὸς ἂς δώσωμεν φρόνημα Ἑλληνικόν, διὰ νὰ μὴ συμβῇ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐγὼ ἀντίκρυσα εἰς μίαν προεκλογικὴν περιοδείαν μου. Ὅταν κατηγόρουν τὴν Κυβέρνησιν τῆς ΕΡΕ καὶ ὡμίλουν διὰ τὸ Κυπριακόν, ἕνας ὀρεβίσιος ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀδιάβλητοι εἰς τὸ φρόνημα καὶ εἰς τὸ αἴσθημα μοῦ εἶπε: «Τί τὰ θέλομεν ἐμεῖς αὐτά, δὲν μᾶς λὲς καλύτερα γιὰ τὶς αἰγοβοσκές;». Ὡμίλουν εἰς περιφέρειαν ποὺ ἀπαγορεύεται ἡ αἰγοβοσκὴ διὰ τὴν διάσωσιν τοῦ δάσους καὶ δι' αὐτὸ μοῦ εἶπε τὰ ἀνωτέρω. Νὰ δώσωμεν, λοιπόν, φρόνημα Ἑλληνικόν, νὰ φτιάξωμεν ἕναν πολίτην, ὁ ὁποῖος νὰ ἠξεύρῃ ποῖα εἶναι τὰ δικαιώματά του, ἀλλὰ νὰ σέβεται καὶ τὰς ὑποχρεώσεις του. Νὰ φτιάξωμεν ἕναν πολίτην ποὺ νὰ ἀγωνίζεται διὰ τὴν ἐλευθερίαν, ποὺ νὰ ἀγωνίζεται διὰ τὴν δημοκρατίαν καὶ νὰ ἀγωνίζεται διὰ τὴν δικαιοσύνην καὶ νὰ μὴ εἴμεθα ἕνας λαὸς μὲ ἀπαράδεκτες παροιμίες, ὅπως π.χ. «ποιὸς ἔχει τὸ μέλι εἰς τὰ χέρια του καὶ δὲν τὸ τρώει», ποὺ εἶναι ἡ συνηθισμένη ἐπωδὸς εἰς τὴν διάπραξιν κάθε καταχρήσεως διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὸν δράστην ἑνὸς ποταποῦ ἀδικήματος ὁ κάθε ἐνδιαφερόμενος δι' αὐτόν. Ἡ μιᾶς ἄλλης παροιμίας ποὺ δείχνει ραγιατισμὸν καὶ λέγεται εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ρούμελης, αὐτῆς ποὺ ἀντιστάθηκε στὸν Ἰμπραὴμ μὲ τὸ Μεσολόγγι στὴ πρωτοπορία τῆς δόξας καὶ τῆς θυσίας: «Χέρι ποὺ δὲν μπορεῖς νὰ τὸ δαγκώσῃς, φίλησέ το». Ὄχι τέτοιες παροιμίες, ὄχι τέτοιες ἀντιλήψεις, ὄχι τέτοιες ἰδέες. Νὰ δώσωμεν εἰς τὸ παιδὶ φρόνημα Ἑλληνικόν, νὰ δώσωμεν μέσα εἰς τὴν ψυχήν του πνεῦμα πατριωτικὸν καὶ τότε θὰ γίνῃ ἐκεῖνο ποὺ εἶπεν ὁ Σολωμός: «Κλεῖσε μέσα στὴν ψυχή σου τὴν Ἑλλάδα καὶ θὰ αἰσθανθῇς νὰ τὴν πλημμυρίζῃ κάθε εἶδος μεγαλεῖο».

Κύριοι βουλευταί, ἡ ἀρετὴ πρέπει νὰ εἶναι τὸ θεμέλιον τοῦ νομοθετήματός μας, διότι ἡ ἀρετὴ εἶναι διδακτή, διότι ἡ ἀρετὴ εἶναι πρᾶγμα ἐφικτόν, γίνεται ἕξις, γίνεται δευτέρα φύσις, ὅπως εἶπεν ὁ Κοραῆς, καὶ ὅταν γίνῃ βίωμά μας ἡ ἀρετή, τότε θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ εἴπωμεν ὅτι «πᾶς ὁ ἐπὶ γῆς καὶ ὁ ὑπὸ τὴν γῆν χρυσός, ἀρετῆς οὐκ ἀντάξιος». Ἔτσι τὸ ἐλέπομεν ἡμεῖς τὸ θέμα, ἔτσι τὸ ἐλέπω ἐγὼ τὸ θέμα προσωπικῶς, παρ' ὅλον ὅτι δὲν εἶμαι εἰδικός. Ἔχω ὅμως μίαν ἀγάπην πρὸς τὴν Παιδείαν, ἔχω μίαν ἀγάπην πρὸς τὰ γράμματα, δὲν ἔχω ὅμως, ἐπαναλαμβάνω καμμίαν εἰδικότητα.

Ἀπὸ τὴν πεῖραν ὅμως τοῦ Ἐπιστήμονος, ἀπὸ τὴν πεῖραν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ πνεύματος, ἀπὸ τὴν παρακολούθησιν τέλος τῆς ἐξελίξεως τῆς Παιδείας, ἔχω καταλήξει εἰς ὡρισμένα συμπεράσματά μου, εἶναι ἀπολύτως σύμφωνα μὲ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα διατυποῦνται εἰς τὸ ὑπὸ κρίσιν σχέδιον Ν. Δ. Ἀλλά, κύριοι βουλευταί, εἰς τὰς ξένας χώρας πῶς σπουδάζουν καὶ πῶς ἐπικοινωνοῦν μὲ τὸ ἀρχαῖον πνεῦμα; Ἀπὸ ὅσα γνωρίζω,

ἀπὸ ὅσα ἐδιάβασα, ἀπὸ ὅσα ἤκουσα, χωρὶς νὰ ἔχω καμμίαν, ἐπαναλαμβάνω, εἰδικότητα ἐπὶ τῶν θεμάτων αὐτῶν, διὰ μεταφράσεως σπουδάζουν τοὺς Ἕλληνας κλασσικούς. Ἐνῷ, λοιπόν, εἰς τὰς ξένας χώρας ποὺ σπουδάζουν διὰ μεταφράσεων μαθαίνουν τοὺς Ἕληνας κλασσικούς, ἡμεῖς τοὺς ἀγνοοῦμεν καὶ ἠξεύρομεν τὸν Σαίξπηρ, τὸν Δάντην, τὸν Κορνήλιον καὶ τὸν Ρακίναν ἀπὸ τοὺς Γάλλους τραγικούς, τὸν Ἴψεν καὶ πολλοὺς ἄλλους καὶ ἴσως ἀκόμη καὶ τὸν Πορτογάλον Καμπὲνς ἀπὸ μεταφράσεις. Δὲν ἔχομεν ὅμως διαβάσει τοὺς ἰδικούς μας κλασσικούς, διότι τὸ σχολεῖον μας ἀπηγόρευσε νὰ κάμωμεν τὴν προσπέλασιν αὐτὴν πρὸς τὸ ἀρχαῖον πνεῦμα διὰ τῶν μεταφράσεων.

Ἀλλὰ μήπως διὸ τοῦ νομοθετήματός μας καταργεῖται ἡ ἀρχαία γλῶσσα; Ἔχομεν τὸν δεύτερον κύκλον, τὸ Λύκειον καὶ πρὶν πᾶμε εἰς τὸ Λύκειον, ἔχομεν τὴν τρίτην τάξιν τοῦ γυμνασίου, ὅπου διδάσκεται ἡ ἀρχαία γλῶσσα καὶ γίνονται φραστικαὶ ἀσκήσεις. Εἰς τὸ Λύκειον αἱ ὧραι εἶναι τόσαι ποὺ εἶναι ὑπὲρ ἀρκεταὶ διὰ τὴν ἐκμάθησιν τῆς ἀρχαίας γλώσσης καὶ ἔτσι μὲ τὴν ἐκμάθησιν τῶν ἀρχαίων εἰς τὸ Λύκειον, κατὰ τὰ τρία χρόνια, θὰ ἔρθῃ εἰς ἐπαφὴν ἡ νεολαία διὰ τοῦ πρωτοτύπου μὲ τὸν ἀρχαῖον κόσμον, τὸν ὁποῖον ἐγνώρισε προηγουμένως ἐκ τῶν μεταφράσεων καὶ τότε θὰ ἠμπορῇ τὸ κάλλος καὶ τῆς ἰδέας καὶ τοῦ λόγου τοῦ ἀττικοῦ νὰ τὸ γνωρίσῃ καὶ νὰ γίνῃ κτῆμα του πλέον καὶ ἡ ἀρχαία γλῶσσα, ὅπως καὶ ἡμεῖς διακαῶς τὸ ἐπιθυμοῦμεν διὰ τοῦ σχεδίου Ν. Δ.

Τώρα, ἔχομεν ἕνα ἄλλο θέμα, τὸ ὁποῖον ἐθίγη κατὰ κόρον, κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας διὰ τοῦ Τύπου, ἀπὸ ὑπεύθυνα πρόσωπα, τὸ ζήτημα τῶν Λατινικῶν. Κύριοι βουλευταί, τὰ Λατινικὰ καταργοῦνται ὡς μάθημα ὑποχρεωτικὸν καὶ εἰσάγονται, ἢ μᾶλλον παραμένουν, ὡς μάθημα προαιρετικὸν διὰ τὸ Λύκειον καὶ τὰς ὥρας τοῦ μαθήματος τῶν Λατινικῶν τὰς παίρνουν τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικά, διότι στὸ κάτω-κάτω τῆς γραφῆς, οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες μᾶς ἐνδιαφέρουν περισσότερον ἀπὸ τὰ Λατινικὰ ὡς μάθημα. Καὶ οἱ Λατῖνοι ἦλθον εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ νὰ σπουδάσουν καὶ νὰ μεταφέρουν εἰς τὴν χώραν των τὴν σοφίαν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Καὶ ὁ Βιργίλιος, ἠμπορεῖ νὰ εἴπῃ κανείς, ὅτι ἔκαμεν ἀντιγραφήν, ἐν μέρει, τοῦ Ὁμήρου ἀπὸ τὰ γνωστὰ ἀθάνατα ἔπη του. Συνεπῶς δὲν ἐπιτρέπεται ἐπιβάρυνσις μὲ τὰ Λατινικά, ὅταν ἔχωμεν καλῶς ἢ κακῶς. τρεῖς Ἑλληνικὰς γλώσσας, τὴν δημοτικήν, τὴν καθαρεύουσαν καὶ τὴν ἀρχαίαν, καὶ ὅταν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι μὲ τὴν σύνδεσίν μας μὲ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἀγορὰν πρέπει νὰ δώσωμεν τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὴν νεολαίαν νὰ μάθῃ τοὐλάχιστον μίαν ξένην γλῶσσαν διὰ νὰ μπορέσῃ νὰ κινῆται μέσα εἰς τὸν Εὐρωπαϊκὸν χῶρον.

Εἶπεν ὁ συνάδελφός μου καὶ συνεισηγητὴς κ. Ἀλαβάνος, ὅτι εἰς τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τοὺς 8 τύπους τοῦ BACCALAUREAT, οἱ 4 μόνον ἀπαιτοῦν ἀρχαίας γλώσσας, τὴν Ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν καὶ τὴν Λατινικήν, παρ' ὅλον ὅτι, ὅπως εἶναι γνωστόν, ἡ Γαλλικὴ γλῶσσα δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ συνέχεια τῆς Λατινικῆς γλώσσης. Καὶ πλὴν τούτου ἀνέφερεν ὅτι ἐν ἔτει 1931 ὁ Ἐξαρχόπουλος, ὁ συντηρητικὸς αὐτὸς σοφός, ὑπεστήριζεν ὅτι δὲν χρειάζεται, πάντοτε, ὅτι δὲν εἶναι ἀπαραίτητος, ὅτι δὲν πρέπει νὰ εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἡ Λατινικὴ γλῶσσα.

Ἀπὸ ἕνα βιλιαράκι ποὺ ἐδιάβασα εἰς τὰ μαθητικά μου χρόνια, εἰς τὴν Γαλλικήν, ἐνθυμοῦμαι ὅτι κάποτε ὁ Ναπολέων εἶπεν ὅτι ὅποιος ξεύρει μόνον μία γλῶσσα ὁμοιάζει μὲ τὸν μονόφθαλμον καὶ τὸ εἶπεν αὐτὸ ὁ Μέγας Ναπολέων ὅταν ἦτο αὐτοκράτωρ καὶ ὅταν εἶχε σκεπάσει κάτω ἀπὸ τὶς μεγάλες του φτεροῦγες ὁλόκληρον τὸν κόσμον καὶ ὅταν ἡ Γαλλικὴ γλῶσσα ἦτο παγκόσμιος. Ἡμεῖς εἴμεθα τυφλοί, κ. βουλευταί. Καὶ αὐτὸ τὸ βλέπομεν καθημερινῶς μὲ τοὺς διαγωνισμοὺς ποὺ γίνονται διότι πρὸ παντὸς τὰ παιδιὰ ποὺ προέρχονται ἀπὸ ἐπαρχιακὰ γυμνάσια, δὲν ξεύρουν ὄχι μόνον μία γλῶσσα, ἀλλὰ οὔτε νὰ διαβάσουν μίαν ξενικὴν λέξιν. Καὶ ὅταν ἐπῆγα προχθὲς εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν διὰ νὰ ζητήσω πληροφορίας διὰ κάποιο παιδὶ τοῦ τόπου μου, ποὺ ἦτο ἄριστος μαθητής. μοῦ εἶπαν, ὅτι ἐπῆρε 20 εἰς τὰ μαθηματικὰ 19 εἰς τὴν ἔκθεσιν, ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν ἤξευρε Ἀγγλικὰ ἀπεκλείσθη τοῦ διαγωνισμοῦ. Ἐνῷ ἐὰν τοῦ ἔβαζαν λατινικὰ νὰ γράψῃ κάτι θὰ ἔγραφε καὶ θὰ εἰσήγετο εἰς τὴν Τράπεζαν ἀσφαλῶς. Ἔτσι ἀναγκάζονται τὰ παιδιὰ ποὺ βγάζουν τὸ γυμνάσιο νὰ φεύγουν μαζὶ μὲ τοὺς ἐργάτες εἰς τὴν Γερμανίαν διότι δὲν ὑπάρχει στάδιον δι' αὐτὰ νὰ ζήσουν. Καὶ διότι τὰ ἀπολυτήρια τοῦ γυμνασίου εἶναι σχεδὸν ἄχρηστα. Διὰ τὴν 9ετῆ ὑποχρεωτικὴν φοίτησιν, δὲν λέγω τίποτε, διότι τὸ θέμα αὐτὸ τὸ ἔθιξεν καὶ ὁ κ. Ἀλαβάνος καὶ ὁ κ. Ἠλιόπουλος. Θέλω νὰ τονίσω μόνον, ὅτι εἶναι πράγματι σωτήριον τὸ μέτρον αὐτό, διότι τὸ παιδὶ εἶναι ἐπικίνδυνον εἰς τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ἥβης καὶ χρειάζεται νὰ τελῇ ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ σχολείου καὶ διότι, ὅπως εἶναι ἀποδεδειγμένον στατιστικῶς, τὰ δικαστήρια τῶν ἀνηλίκων ἀσχολοῦνται μὲ ἀδικήματα παιδιῶν ἡλικίας μεταξὺ 13 καὶ 15 ἐτῶν. Κύριοι βουλευταί, αὐτὰ εἶναι εἰς γενικὲς γραμμὲς τὰ πλαίσια εἰς τὰ ὁποῖα ἀναπτύσσεται τὸ σχέδιον Ν. Δ. μας. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ὁ σκοπός του πρέπει νὰ ὑπάρξῃ ἕνα εἰδικὸν ὄργανον ποὺ νὰ παρακολουθήσῃ τὸ ἔργον τοῦ νομοθέτου καὶ τὸ εἰδικὸν αὐτὸ ὄργανον εἶναι τὸ παιδαγωγικὸν ἰνστιτοῦτον τὸ ὁποῖον θὰ εἶναι ὄργανον ἐρεύνης, μελέτης καὶ παρακολουθήσεως, ἀκόμη δὲ καὶ ἐπιμορφώσεως τῶν στελεχῶν τῆς παιδείας. Ἐγράφη εἰς τὰς ἐφημερίδας ἀπὸ ἀξιολογώτατον καὶ ἀξιότιμον ἐκπαιδευτικὸν ὅτι αὐτὸ εἶναι μία ἀντιγραφὴ ποὺ ἐπήραμε ἡμεῖς ἀπὸ τὸ Ἀνατολικὸ Βερολῖνο. Καὶ σήμερον ἀπαντῶν πρὸς αὐτὸν ὁ ἀξιότιμος καὶ ὁ μοναδικὸς εἰς τὸν τόπον μας ἐκπαιδευτικὸς καὶ παιδαγωγὸς κ. Εὐάγγελος Παπανοῦτσος, βεβαιώνει ὅτι παρόμοια παιδαγωγικὰ ἰνστιτοῦτα λειτουργοῦν καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ εἰς τὴν Ἑλβετίαν καὶ εἰς τὸ Ἰσραὴλ καὶ εἰς τὴν Σουηδίαν καὶ εἰς τὴν Δανίαν, καὶ ὅτι ἀκόμη τὸ Παιδαγωγικὸν Ἰνστιτοῦτον εἶχεν ἀποφασισθῇ καὶ ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Παιδείας τοῦ ἔτους 1957.

Εἰς βουλευτής. Διατί ἀναφέρει τὸ Ἀνατολικὸ Βερολῖνο;

Κ. Πετρόπουλος. Διὰ νὰ ὁλοκληρωθῇ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔγραψε ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ περὶ ὑπόπτων. Ἀλλὰ καλὸν εἶναι νὰ μὴ ἀναφέρωμεν αὐτό, διότι ἡ συζήτησις θὰ ὀξυνθῇ. Οἱ ἐπικριταὶ τοῦ σχεδίου Ν.Δ. ἐκφράζουν ἐθνικὰς ἀνησυχίας ἀκόμη διὰ τὴν τρυφερότητα τῆς γλώσσης τοῦ συντάκτου πρὸς τὰς ἀρχαίας ἀξίας, πρὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἀρχαῖον, καὶ ἀλλοῦ λέγουν ὅτι εἴμεθα ἐπικίνδυνοι ἀντίπαλοι ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης καὶ προσπαθοῦμε νὰ προτάσσωμεν παντοῦ τὰ θρησκευτικὰ διὰ νὰ ρίξωμε — δὲν τὸ λέγουν αὐτὸ ἀλλὰ ἐξυπακούεται — στάχτη εἰς τὰ μάτια πὼς ἐνδιαφερόμεθα δῆθεν διὰ τὴν θρησκείαν, διὰ τὴν Ἑλλάδα, διὰ τὸν Λαόν. Λυποῦμαι πάρα πολὺ ὅταν διαβάζω τέτοια πράγματα καὶ ὅταν γράφωνται αὐτὰ ἀπὸ ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι εἶναι πνευματικοὶ ἡγέται εἰς τὸν τόπον αὐτόν. Ἀλλά, διατί αὐτοὶ οἱ ὑπαινιγμοὶ καὶ αὐτὲς οἱ ἀνησυχίες; Ἠμπορῶ νὰ τοὺς ἀπαντήσω μὲ τὸ εὐαγγελικόν: «Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία», διότι ἀπὸ τὴν παράταξίν μας δὲν ἐξεπορεύθη ποτὲ τίποτε τὸ κακόν, οὔτε ὕποπτον, οὔτε ἀντεθνικόν. Αὐτὸ τὸ ἐγγυᾶται ἡ ἐθνικὴ φυσιογνωμία τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλὰ τὸ ἐγγυᾶται καὶ ἡ ἱστορία τοῦ κόμματός μας καὶ ἡ ἱστορία ὅλων ἡμῶν ἐπισήμων καὶ ταπεινῶν, οἱ ὁποῖοι ἀκολουθοῦμεν αὐτὸ τὸ κόμμα ἀπὸ μίαν πίστιν καὶ ὄχι ἀπὸ ὑστεροβουλίαν.

Σ. Τσαπάρας. Ὅλοι εἰς τὴν αἴθουσαν αὐτὴν προερχόμεθα ἀπὸ τὴν παράταξίν μας.

Κ. Πετρόπουλος. Δὲν θέλω νὰ εἴπω τίποτε περισσότερον, εἰμὴ ὅτι ἐξεγείρεται κανεὶς ὅταν διαβάζῃ τοιαῦτα πράγματα. Μίαν μόνον ὑπόμνησιν ἀπὸ τοῦ βήματος αὐτοῦ ἔχω νὰ κάμω πρὸς ὅλους. Ὅτι ἡ παράταξίς μας ἠγωνίσθη διὰ τὸ καλόν, ἠγωνίσθη διὰ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅτι ὅλοι οἱ ἐθνικοί μας ἀγῶνες καὶ ὅλοι οἱ ἀγῶνες, τοὺς ὁποίους ἐκάμαμε μέχρι σήμερα εἶναι ἀγῶνες μεγαλείου, οἱ ὁποῖοι ἔχουν χαραχθῇ μὲ ἀνεξίτηλα χρυσᾶ γράμματα εἰς τὰς σελίδας τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας (χειροκροτήματα).

Μεθ' ὃ ὥραν, 12.40' νυκτερινήν, λύεται ἡ Συνεδρίασις δι' αὔριον καὶ ὥραν 11ην πρωϊνήν, μὲ ἀντικείμενον Ἡμερησίας Διατάξεως, συνέχειαν τῆς συζητήσεως ἐπὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ σχεδίου Ν.Δ.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΟΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΣ

ΕΠΙΣΗΜΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 35 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Η' - ΣΥΝΟΔΟΣ Α'

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΚΔ'.

Παρασκευὴ 28 Αὐγούστου 1964

Ὥραν 11.30' π. μ., ὁ Πρόεδρος κ. Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας, ἀνελθὼν ἐπὶ τῆς ἕδρας, κηρύσσει τὴν ἔναρξιν τῆς συνεδριάσεως, τῆς Ἐπιτροπῆς εὑρισκομένης ἐν ἀπαρτίᾳ, καθ' ὅσον παρίστανται, ἐκ μὲ τῶν τακτικῶν μελῶν, οἱ κ.κ.:

Ἀθανασιάδης-Νόβας Γεώργιος, Μπακλατζῆς Ἐμμανουήλ, Πετραλιᾶς Ἀντώνιος, Μαυρίδης Ἀθανάσιος, Ἀλαβᾶνος Νικόλαος, Ἀνδρεάδης Θωμᾶς, Ἀντωνίου Ἀπόστολος, Ἀποστολάκος Χρῆστος, Λαμπριανὸς Γεώργιος, Αὐγερινὸς Νάκης, Θεοχαρίδης Δημοσθένης, Τσιριμῶκος Ἰωάννης, Γραμματίδης Χρῆστος, Κοντομάρης Σπυρίδων, Πλεύρης Τηλέμαχος, Καραγκιώζης Γεώργιος, Ἰντζὲς Βασίλειος, Χλουβεράκης Μιχαήλ, Ἀντωνιάδης Δημήτριος, Κεφαλληνὸς Τόλμπατ, Μαῦρος Φίλιππος, Τούντας Χρῆστος, Νικολαΐδης Σταῦρος, Παπαγεωργίου Ἰωάννης, Παπαδημητρίου Γεώργιος, Παπαλαζάρου Ζήσης, Πετρόπουλος Κωνσταντῖνος, Σαββόπουλος Εὐάγγελος, Σπανορρήγας Ἀλέξανδρος, Πέτσος Εὐάγγελος, Μαναβῆς Θεοχάρης, Ζαΐμης Φωκίων, Κωτιάδης Στέλλιος, Βενέτης Κωνσταντῖνος, Βογιατζῆς Γεώργιος, Κακκαρᾶς Ἀντώνιος, Καλλίας Κωνσταντῖνος, Κανδυλιάρης Χρυσόστομος, Κιτσίδης Χρῆστος, Λύχνος Γεράσιμος, Μανέντης Διονύσιος, Περρωτῆς Ἀριστομένης, Κλῆς Παναγιώτης, Τρικούπης Κωνσταντῖνος, Τσαλδάρης Ἀθανάσιος, Πολυζωγόπουλος Σταῦρος, Τσακιρίδης Παῦλος, Τσάτσος Κωνσταντῖνος, Φιλιππίδης Ἀθανάσιος, Φράγκος Ἀναστάσιος, Χατζηδημητρίου Δημήτριος, Ἐφραιμίδης Βασίλειος, Ἡλιόπουλος Σταῦρος, Θεοδωράκης Μιχαήλ, Καραγιώργη Μαρία, Πιπιλῆς Χρῆστος.

Ἐκ δὲ τῶν ἀναπληρωματικῶν μελῶν, οἱ κ.κ.:

Ἀλευρᾶς Ἰωάννης, Παπαδημητρίου Δημήτριος, Ἄρχος Δημήτριος, Διαμαντίδης Δημήτριος, Κοθρῆς Ἐμμανουήλ, Κατριβᾶνος Ἠλίας, Χασαπίδης Ἀστέριος, Λαγάκος Λεωνίδας, Μυλωνᾶς Διονύσιος, Παπαδόπουλος Φιλοκτήμων, Λαζαρίδης Γεώργιος, Τσαπάρας Στέφανος, Σακελλαρίου Ἰωάννης, Σπηλιωτόπουλος Ἰωάννης, Τζιζῆς Ἀντώνιος, Ξυλούρης Μενέλαος, Ἀθανασιάδης Σταῦρος, Μανιαδάκης Κωνσταντῖνος, Ἰωάννου Δημήτριος, Κωνσταντινίδης Ἀθανάσιος, Παπαλουκᾶς Ἀχιλλεύς, Περτσινίδης Σωφρόνιος, Στεφανόπουλος Κωνσταντῖνος, Χασὰν Ὀγλοῦ Γιουσούφ, Καλαντζάκος Ἀριστείδης, Πανάγος Γεώργιος, Παπαδημητρίου Ἰωάννης, Χασὰν Κατίπογλου.

Πρόεδρος. Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἀνακοινώσω εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν ὅτι δι' ἀποφάσεως ἡμῶν ἐπηνέχθησαν ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ αἱ κάτωθι μεταβολαί:

1) Ἀντικαθίσταται τὸ τακτικὸν μέλος αὐτῆς βουλευτὴς κ. Κ. Στεφανάκης διὰ τοῦ βουλευτοῦ κ. Θ. Μαναβῆ.

2) Ἀντικαθίσταται τὸ ἀναπληρωματικὸν μέλος αὐτῆς βουλευτὴς κ. Δημ. Παπανικολάου διὰ τοῦ βουλευτοῦ κ. Ι. Παπαδημητρίου.

3) Ἀντικαθίσταται τὸ τακτικὸν μέλος αὐτῆς βουλευτὴς κ. Στ. Πολυζωγόπουλος διὰ τοῦ βουλευτοῦ κ. Χρυσ. Κανδυλιάρη.

4) Ἀντικαθίστανται τὰ τακτικὰ μέλη αὐτῆς βουλευταὶ κ.κ. Χριστ. Τσαντούλας καὶ Παναγ. Κανελλόπουλος διὰ τῶν βουλευτῶν κ.κ. Στ. Πολυζωγοπούλου καὶ Κων. Τρικούπη.

5) Ἀντικαθίσταται τὸ τακτικὸν μέλος αὐτῆς βουλευτὴς κ. Α. Μπαρότσης διὰ τοῦ βουλευτοῦ κ. Χρ. Τούντα.

Εἰσερχόμεθα εἰς τὴν

ΗΜΕΡΗΣΙΑΝ ΔΙΑΤΑΞΙΝ

Συνεχίζεται ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ σχεδίου Ν. Δ. «περὶ ὀργανώσεως καὶ διοικήσεως τῆς Γενικῆς (Στοιχειώδους καὶ Μέσης) ἐκπαιδεύσεως».

Ὁ εἰδικὸς ἀγορητὴς τῆς Ἐθνικῆς Ριζοσπαστικῆς Ἑνώσεως κ. Κ. Τσάτσος ἔχει τὸν λόγον.

Κ. Τσάτσος. Κύριοι συνάδελφοι, μὲ ἰδιαιτέραν εὐχαρίστησιν διεπίστωσα ἤδη ἀπὸ χθές, ὅτι ἡ συζήτησις γύρω ἀπὸ τὸ ἐκπαιδευτικὸν σχέδιον Ν.Δ. ἤρχισεν εἰς ἕνα τόνον ὑψηλόν, ὅπως ἁρμόζει εἰς τὸ θέμα, τὸ ὁποῖον συζητοῦμεν καὶ εἰς τὰς προθέσεις τὰς ὁποίας ὅλοι ἔχομεν, τὰς ἀγαθὰς προθέσεις ἀπέναντι τῆς Παιδείας. Νομίζω, ὅμως, ὅτι, ἐνῶ ὁ τόνος εἶναι αὐτὸς ποὺ ἔπρεπε νὰ εἶναι, ἡ κατεύθυνσις τῆς συζητήσεως, εἶναι ἀπὸ ὡρισμένης τοὐλάχιστον ἀπόψεως, πεπλανημένη. Φοβοῦμαι, ὅτι κακῶς ὅλοι μας, παρασυρόμενοι ἀπὸ τὴν γοητείαν τοῦ θέματος, μετατοπίζομεν τὸ κέντρον οὗ βάρους τῆς συζητήσεως, ἀπὸ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ζητήματος, τὸ ὁποῖον μᾶς ἀπασχολεῖ, εἰς τὸ γλωσσικὸν θέμα, τὸ ὁποῖον δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ. Ἡ μετατόπισις δὲ αὐτή, ὀφείλεται, ἐν πρώτοις εἰς ὡρισμένας διατάξεις τοῦ σχεδίου Ν.Δ., αἱ ὁποῖαι κατὰ τὴν προσωπικήν μου γνώμην, δὲν προάγουν τὴν ἐκπαιδευτικὴν μεταρρύθμισιν καὶ δὲν συνεισφέρουν τίποτε τὸ θετικὸν εἰς τοὺς σκοπούς, τοὺς ὁποίους θέτει εἰς ἑαυτὸν ὁ νομοθέτης. Ἀντιθέτως, νομίζω, ὅτι ὑπάρχουν διατάξεις, αἱ ὁποῖαι δημιουργοῦν παρεξηγήσεις καὶ εἰς τὸ μέλλον φοβοῦμαι, ὅτι θὰ δημιουργήσουν ἐπικινδύνους ἀντιδράσεις. Διότι ἕνας νομοθέτης, γαπητοὶ συνάδελφοι, δὲν ἐξετάζει μόνον ἐὰν ἔχῃ τὴν δύναμιν, διὰ τῆς σημερινῆς πλειοψηφίας νὰ ἐπιβάλῃ μίαν λύσιν, ἀλλὰ ἐὰν τὸ νομοθέτημα τὸ ὁποῖον ἡ σημερινὴ πλειοψηφία θὰ καθιερώσῃ, θὰ ἔχῃ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀντοχὴν νὰ ἐπιζήσῃ ἐπὶ χρόνον μακρόν. Ἰδίᾳ δὲ τὰ ἐκπαιδευτικὰ νομοθετήματα, τῶν ὁποίων ἡ συχνὴ μεταβολὴ ἀποτελεῖ ζημίαν, πρέπει νὰ θεμελιώνωνται ἐπὶ βάσεων ἑδραίων, τόσον ἑδραίων, ὥστε νὰ γνωρίζῃ ὁ νομοθέτης, ὅτι καὶ ὅταν αὐτὸς παρέλθῃ τὸ νομοθέτημα θὰ μείνῃ. Ἡ μετατόπισις αὐτὴ τοῦ βάρους, ὀφείλεται ἐπίσης καὶ εἰς ὡρισμένας φράσεις τῆς Εἰσηγητικῆς Ἐκθέσεως, καὶ ὀφείλεται καὶ εἰς τοὺς ἀγαπητοὺς εἰσηγητὰς τῆς πλειοψηφίας, οἱ ὁποῖοι ἔρριψαν τὸ βάρος εἰς τὸ γλωσσικὸν θέμα καὶ ἔτι πλέον εἰς τοὺς ἐκτὸς τῆς αἰθούσης αὐτῆς, τοὺς ἔξτρα μοῦρος ὑποστηρικτὰς τοῦ νομοθετήματος, οἱ ὁποῖοι

βεβαίως, ἐνδιαφερόμενοι δι' αὐτὸ τὸ θέμα, τὸ ὁποῖον εἶναι κάποτε πλέον ἐνδιαφέρον διὰ τὸ εὐρὺ κοινόν, μετετόπισαν καὶ αὐτοὶ ὅλο τὸ βάρος τῆς συζητήσεως εἰς τὸ γλωσσικὸν θέμα. Φοβοῦμαι, ὅτι ἡ ἀνάμιξις τοῦ γλωσσικοῦ θέματος, διὰ τῶν διατάξεων ἰδίως ἐκείνων αἱ ὁποῖαι τὸ ἐπαναμιγνύουν μὲ τὸ ἐκπαιδευτικὸν θέμα, θὰ βλάψῃ τὸ σχέδιον Ν.Δ. καὶ φοβοῦμαι ἐπίσης, ὅτι θὰ βλάψῃ καὶ τὴν προώθησιν τῆς δημοτικῆς γλώσσης. Ὕστερα ἀπὸ πολλὰ ἔτη κατὰ τὰ ὁποῖα ἐπέρασεν ὁ δημοτικισμὸς τὴν περίοδον τὴν μαχητικήν, τὴν ἐπαναστατικήν, μίαν περίοδον ἀνάλογον μὲ ἐκείνην ποὺ ἐπέρασεν ὁ ἱστορικὸς ὑλισμός, ὁ κομμουνισμὸς εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Λένιν, ἔρχεται μία περίοδος καθιερώσεως, καὶ ἄλλος πρέπει νὰ εἶναι πλέον ὁ τόνος τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ πιστεύων εἰς τὴν δημοτικήν.

Πρέπει νὰ ἀπαλλαγῶμεν ὅλοι, εἴτε ἀνήκομεν εἰς τὴν παράταξιν τῆς καθαρευούσης, ἡ ὁποία καὶ αὐτὴ ἐξέλιπε εἴτε εἴμεθα δημοτικισταὶ ἀπὸ τὸ πνεῦμα φατρίας, ἀπὸ τοὺς φανατισμούς, τοὺς ὁποίους δικαιολογημένα εἴχον πρὸ 60 ἐτῶν οἱ πατέρες μας καὶ τοὺς ὁποίους ἡμεῖς δὲν δικαιολογεῖται πλέον νὰ ἔχωμεν. Ἡ ἐπιστροφὴ εἰς αὐτὴν τὴν μαχητικὴν στάσιν τῶν δημοτικιστῶν, δὲν θὰ ὠφελήσῃ τὸν δημοτικισμόν. Εἶναι στάσις ξεπερασμένη. Καὶ φοβοῦμαι ὅτι κάμνομεν ἀγῶνα ἐναντίον ἀνεμομύλων ὅταν ἀγωνιζόμεθα σήμερον διὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ δημοτικισμοῦ. Σήμερον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον χρειάζεται ἡ γλωσσικὴ ἐξέλιξις τοῦ τόπου μας, εἶναι ἕνα κλίμα ὑφέσεως, εἶναι τὸ κλίμα τὸ ὁποῖον ἐδημιουργήθη ὕστερα ἀπὸ πολλὰς ἀντιδικίας καὶ ἀντιμαχίας καὶ μέσα στὸ ὁποῖον ὅλοι παραδεχόμεθα ὅτι ἡ δύναμις τῶν πραγμάτων θὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν ὀρθὴν λύσιν. Θὰ σᾶς κάμω καὶ μίαν προσωπικὴν ὁμολογίαν. Ἐγὼ προσωπικῶς πιστεύω ὅτι ἐὰν ἀφήναμεν τὴν ἑπτανησιακὴν παράδοσιν τοῦ Σολωμοῦ καὶ τοῦ Πολυλᾶ, νὰ προχωρήσῃ ὁμαλῶς, χωρὶς τὴν φανατικὴν παρέμβασιν ἑνὸς ἐξόχου ἀνθρώπου, τοῦ Ψυχάρη, θὰ εἴχομεν πρὸ πολλοῦ προχωρήσει πολὺ περισσότερον πρὸς τὸν δημοτικισμόν. Ἡ δημιουργία αὐτῆς τῆς ὀξείας ἀντιθέσεως, ἡ δημιουργία αὐτοῦ τοῦ φανατισμοῦ τοῦ γλωσσικοῦ, τελικῶς δὲν ἀπέβη ὑπὲρ τοῦ δημοτικισμοῦ. Ἤδη ὁ Κωστῆς Παλαμᾶς, εἰς τὰ χρόνια ποὺ ἐγὼ τὸν ἐγνώρισα, εἰς τὰ 20 τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του, εἶχε πρὸ πολλοῦ ξεπεράσει τὸν γλωσσικὸν φανατισμόν. Καὶ ἐπειδὴ ἤμουν ἀπὸ τοὺς οἰκείους του, πρέπει νὰ σᾶς ὁμολογήσω ὅτι ἐὰν πολλὰ ἔμαθα ἀπὸ αὐτὸν τὸν μεγάλον ἄνθρωπον διὰ τὴν δημοτικήν, ἄλλα τόσα ἔμαθα διὰ τὴν καθαρεύουσαν. Διότι ὁ Παλαμᾶς ἐγνώριζε τὴν καθαρεύουσαν ὅσον καὶ τὴν δημοτικὴν καὶ ὡς Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου, ὄχι σπανίως, διώρθωνεν εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς Συγκλήτου τὴν καθαρεύουσαν πολλῶν γλωσσαμυντόρων. Ἐπέρασε πλέον ἡ ἐποχὴ τοῦ φανατισμοῦ, κύριοι. Καὶ ἦλθεν ἐποχή, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐμεῖς οἱ δημοτικισταί, ἐλατρεύσαμεν τὸν Καβάφη, ὁ ὁποῖος γράφει εἰς τὴν καθαρεύουσαν, ἐλατρεύσαμεν τὸν Κάλβο, ὁ ὁποῖος δὲν γράφει εἰς τὴν δημοτικήν. Καὶ αὐτὸ μὲ ἄνεσιν. Διατί μὲ ἄνεσιν;

Διότι πλέον αἰσθανόμεθα καὶ ὀφείλομεν νὰ αἰσθανώμεθα ὅλοι, ὅτι ἡ δημοτικὴ γλῶσσα εἶναι καθιερωμένη γλῶσσα τοῦ τόπου μας. Ὑπῆρξα ἐπὶ 16 ἔτη Ἀκαδημαϊκὸς διδάσκαλος. Καὶ ἐδίδαξα ἀνεμπόδιστα εἰς τὴν δημοτικὴν ἀπὸ τῆς Πανεπιστημιακῆς ἕδρας. Ἔχω ἐνώπιόν μου πολλοὺς μαθητάς, οἱ ὁποῖοι ἠμποροῦν νὰ ἐπιβεβαιώσουν τοῦ λόγου τὸ ἀσφαλές. Οὐδεὶς μὲ ἐμπόδισε περὶ αὐτοῦ, οὐδεὶς ἐδιώχθη πλέον διὰ τὸν δημοτικισμόν. Νησίδες ἀπομένουν ἄνευ σημασίας, ἐὰν ἡμεῖς, μὲ τὴν πολεμικὴν ποὺ τοὺς κάμομεν, δὲν τοὺς δώσωμεν σημασίαν. Ἡ δημοτικὴ καὶ νικᾷ καὶ ἐξελίσσεται. Ποῦ τείνει; Δὲν τείνει ἐκεῖ ὅπου τὴν ἤθελεν ὁ Ψυχάρης καὶ ὁ Πάλλης καὶ ὁ Βλαστός. Τείνει εἰς τὸ νὰ γίνῃ καὶ αὐτὴ ἠπιωτέρα. Τείνει ἐκεῖ ὅπου θὰ τὴν ἐπήγαινεν ἡ ἑπτανησιακὴ παράδοσις, ἐὰν δὲν διεκόπτετο. Ὅπως αὐτὴν τὴν στιγμὴν κανείς, ὄχι μόνον δὲν γράφει, ἀλλὰ δὲν ξέρει νὰ γράφῃ τὴν καθαρεύουσαν τοῦ Κόντου καὶ τοῦ Βερναρδάκη, μακάρι νὰ τὴν ἤξεραν, ἔτσι καὶ σήμερα κανεὶς δὲν γράφει πλέον οὔτε τὴν γλῶσσαν τοῦ Ψυχάρη, οὔτε τοῦ Πάλλη. Σήμερον καὶ ἡ δημοτικὴ βαδίζει πρὸς ἕνα ἐκλεπτισμόν, πρὸς ἕνα ἐμπλουτισμόν της, προερχόμενον καὶ ἀπὸ τὴν καθαρεύουσαν καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν καὶ ἡ καθαρεύουσα, αὐτὴ ποὺ ἐπιζῇ καὶ ὑπάρχει ὡς μία πραγματικότης, καὶ αὐτὴ χάνει ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ ἀρχαϊκά της στοιχεῖα καὶ γίνεται καὶ αὐτὴ ἁπλῆ γλῶσσα. Κάποτε ἴσως, ἐγὼ δὲν τὸ πιστεύω προσωπικῶς ἀπολύτως, ἀλλὰ κάποτε θὰ ἐπέλθῃ μία ὄχι σύμπτωσις, ἀλλ' ἕνας πλησιασμὸς τῶν δύο αὐτῶν γλωσσῶν, τόσος, ὥστε ἴσως τὸ γλωσσικὸν ζήτημα νὰ τὸ ξεπεράσωμεν. Αὐτὴν τὴν ἐξέλιξιν, ἡ ὁποία ὑπάρχει μέσα εἰς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, τὴν ὑπηρετεῖ ἡ ὕφεσις καὶ τὴν δυσκολεύει καὶ τὴν δυσχεραίνει ὁ φανατισμός. Καὶ φοβοῦμαι τὸ νομοθέτημα αὐτό, μὲ τὴν συναναμιξιν ὡρισμένων στοιχείων, σχετιζομένων μὲ τὴν γλῶσσαν, ἀκαίρως, ἀναζωπυρώνει διαφωνίες καὶ ἀντιθέσεις, αἱ ὁποῖαι δὲν πρέπει νὰ ὑπάρξουν.

Ὅταν, κύριοι, πρὸ ἐτῶν πολλῶν ἐμάχετο ἀπὸ τὴν μιὰ μεριὰ ὁ Μυστριώτης καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ Παλαμᾶς, ἐνομίσθη ὅτι ὁ γλωσσικὸς τύπος ἐκφράζει ἕνα ὁλόκληρον κόσμον καὶ ὅτι ὅσοι μὲν εἶναι δημοτικισταί, εἶναι ἄνθρωποι τῆς προόδου, ἄνθρωποι τῆς εὐρυτέρας μορφώσεως, ἐνῷ οἱ ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι ὑποστηρίζουν τὴν καθαρεύουσαν εἶναι ἄρθρωποι τῆς καθυστερήσεως, τῆς συντηρήσεως, τῆς ἀντιδράσεως. Ὅλαι αὐταὶ αἱ συμπτώσεις πλέον οὔτε ὑπάρχουν, οὔτε πρέπει νὰ ὑπάρξουν. Ἡ ἔρις διὰ τὴν γλῶσσαν δὲν εἶναι νέα ἱστορία εἰς τὸ Ἔθνος μας. Ὑπάρχει ἀπὸ αἰῶνας, ἀπὸ αἰῶνας διαφωνοῦν οἱ ἀττικισταὶ μὲ τοὺς ἀντιθέτους. Καὶ δὲν πρόκειται ἐμεῖς νὰ ἀνατρέψωμεν αὐτὴν τὴν κατάστασιν παρὰ μόνον ἐὰν βαδίσωμεν τὸν δρόμον τὸν ὁποῖον πρὶν εἶπα. Τὸν δρόμον, διὰ τοῦ ὁποίου βραδέως θὰ φθάσωμεν, ἄνευ ἀντιθέσεων καὶ ὀξυτήτων εἰς μίαν ὕφεσιν καὶ περαιτέρω εἰς ἕνα πλησιασμὸν τῶν δύο αὐτῶν μορφῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Πρέπει νὰ χειραφετηθοῦμεν ἀπὸ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι τὸ γλωσσικὸν θέμα ἐνσαρκώνει σχεδὸν δύο διαφόρους ἰδεολογικοὺς κόσμους. Ὄχι. Πρέπει νὰ περιορίσωμεν, σήμερα πιά, τὸ γλωσσικὸν θέμα εἰς τὰς πραγματικάς του τὰς φυσικάς του διαστάσεις. Εἶναι ἕνα μέγα θέμα. Ἀλλ' ὑπάρχουν, πέραν τοῦ γλωσσικοῦ, μεγάλα ἰδεολογικὰ θέματα, τὰ ὁποῖα μᾶς χωρίζουν τὰ ὁποῖα εἶναι πολὺ μεγαλύτερα καὶ τὰ ὁποῖα, κακῶς, κάκιστα, κυρίως οἱ δάσκαλοι καὶ οἱ δασκαλογεννημένοι, τὰ συνδυάζουν μὲ τὴν γλῶσσαν. Ὁ κ. Ὑπουργὸς εἶπεν, ὅτι διὰ τοῦ νομοθετήματος αὐτοῦ, δὲν λαμβάνει θέσιν εἰς τὸ γλωσσικὸν ζήτημα. Καθιεροῖ ἢ δέχεται μίαν ὑφισταμένην πραγματικότητα. Εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον θὰ μοῦ ἐπιτρέψῃ καὶ δι' εἰδικωτέρων ἀναπτύξεων, τὰς ὁποίας ὕστερα θὰ κάμω, νὰ ὑποστηρίξω ὅτι δὲν καθιεροῖ ἢ δὲν ἀναγνωρίζει τὴν ὑφισταμένην πραγματικότητα, ἀλλά ἕν τινι μέτρῳ, τὴν βιάζει. Καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ἀδυναμία τοῦ νομοθετήματος.

Καὶ ἂν διὰ τῆς βίας κατωρθώναμεν νὰ ἐπιβάλωμεν τὴν γλῶσσαν ἡ ὁποία, κατὰ τὴν πεποίθησίν μας πρέπει νὰ ἐπικρατήσῃ, τότε δὲν θὰ ἔλεγον καὶ ἐγὼ τίποτε. Ὁ Νομοθέτης ἠμπορεῖ νὰ ἐπιβάλῃ τὶς κατευθύνσεις σου. Ἀλλὰ ἐγὼ ἰσχυρίζομαι ὅτι ἀκριβῶς αὐτὸς ὁ ἐπιχειρούμενος, ἐν τίνι μέτρῳ βιασμὸς τῆς πραγματικότητος ἀποβαίνει ἐπὶ ζημίᾳ τῆς Δημοτικῆς.

Ὁ νόμος, ἀγαπητοὶ συνάδελφοι, πᾶς νόμος οὐδὲν δύναται ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς καὶ οὐδὲν δύναται ἐναντίον τῆς καθαρευούσης. Δὲν ἐξικνεῖται ἡ δύναμις τοῦ νόμου εἰς τὸ σημεῖον σήμερον, ὡς ἔχουν τὰ πράγματα εἰς τὸν τόπον μας, ὅπου θὰ δύναται νὰ ἐπιβάλῃ μίαν γλῶσσαν ἢ νὰ ἀποκλείσῃ μίαν ἄλλην. Ἐὰν ἤμεθα εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἐκεῖ θὰ ἠμπορούσαμεν ἴσως εἰς τὴν TABOYAA PAZA, εἰς κοινωνίαν πρωτόγονον νὰ ἐπιβάλωμεν τὴν Ἀγγλικὴν γλῶσσαν καὶ νὰ ἀποκλείσωμεν τὰ τοπικὰ ἰδιώματα. Αὐτὸ δὲν γίνεται εἰς τὴν Ἑλλάδα. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ δύναμις τῶν πραγμάτων εἶναι τοιαύτη, ὥστε δὲν μᾶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιβάλωμεν γλῶσσαν καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἠμποροῦμεν νὰ κάμωμεν μὲ νομοθετήματα εἶναι, ἐφ' ὅσον ἐπιχειροῦμεν νὰ διάσωμεν τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος, εἴτε πρὸς τὴν καθαρεύουσαν, ὅπως πολλάκις ἐγένετο, εἴτε πρὸς τὴν δημοτικήν, εἶναι μόνον νὰ καθυστερήσωμεν τὴν φυσιολογικὴν καὶ ὁμαλὴν ἐξέλιξιν τοῦ δημοτικισμοῦ πρὸς τὴν ὁλοκλήρωσίν του.

Ἀγαπητοὶ συνάδελφοι, ἐγὼ τοὐλάχιστον, νομίζω, ὅτι εἶναι τόση μεγάλη ἡ δύναμις τῆς Δημοτικῆς, τοῦ δημοτικισμοῦ, ὥστε δὲν ἔχει ἀνάγκην οὐδεμιᾶς νομοθετικῆς ἐνισχύσεως. Τοὐναντίον θὰ ἔλεγα εἰς τοὺς νομοθετοῦντας: Ἀφῆστε τὸν δημοτικισμὸν ἥσυχον. Πρὸ ὀλίγων ἀκόμη 10ετηρίδων ἀπὸ τῆς

ἕδρας αὐτῆς, δὲν ἐτολμούσαμεν νὰ ἀναφέρωμεν ἕνα «Ποῦ» καὶ σήμερον οἱ περισσότεροι ἀπὸ ἡμᾶς ὁμιλοῦμεν μίαν κακὴν μικτὴν γλῶσσαν διότι δυστυχῶς δυσκολευόμεθα νὰ ὁμιλήσωμεν ἐκ τοῦ προχείρου δημοτικήν, καὶ δὴ εἰς θέματα σχετιζόμενα μὲ τὴν Νομικὴν Ἐπιστήμην. Διότι καθὼς ξεύρετε, ἡ τελευταία κρηπίς, ἡ τελευταῖα Ἀκρόπολις τῆς καθαρευούσης θὰ εἶναι ὁ Νομικὸς κόσμος, ὅπως ἡ τελευταία Ἀκρόπολις τῶν παλαιῶν Ἀγγλικῶν καὶ Γαλλικῶν εἶναι αἱ ἀποφάσεις τῶν Ἀγγλικῶν καὶ Γαλλικῶν Δικαστηρίων. Δὲν θὰ κερδίσωμεν ἑπομένως μὲ τὸ Νομοθέτημα τίποτε. Καὶ κακῶς ἐπιχειρεῖτε — δὲν ξεύρω ἀπὸ ποῦ — νὰ δημιουργηθῇ ἡ ἐντύπωσις ὅτι ὅποιος εἶναι ὑπὲρ τοῦ Νομοθετήματος εἶναι ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς καὶ ὅποιος εἶναι ἐναντίον τοῦ Νομοθετήματος εἶναι ἐναντίον τῆς δημοτικῆς. Αὐτὴν τὴν τοποθέτησιν ἀπολύτως τὴν ἀρνούμεθα. Εἴμεθα ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς καὶ ἐναντίον τοῦ Νομοθετήματος.

Ὅποιος θέλει νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν δημοτικήν, θὰ κάμῃ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔκαμε καὶ ὁ Γεωργούλης, ὁ Θεοδωρακόπουλος, ὁ Παπανοῦτσος καὶ ἄλλοι πολλοί. Ἔγραψαν ἐπιστημονικὰ βιβλία εἰς τὴν δημοτικήν. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀγὼν διὰ τὴν δημοτικὴν καὶ οὐδεὶς ἄλλος. Ἡ διδασκαλία ἀπὸ Πανεπιστημιακῆς ἕδρας εἰς τὴν δημοτικήν, ἡ εὕρεσις τρόπων νὰ ἐκφράσωμεν φιλοσοφικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ διανοήματα μὲ τὸν δημοτικὸν λόγον. Αὐτὰ εἶναι ἔργα, τὰ ὁποῖα προωθοῦν τὴν δημοτικήν. Οἱ νόμοι δὲν προσθέτουν ἀπολύτως τίποτε καὶ εἰς τὴν εἰδικὴν αὐτὴν περίπτωσιν βλάπτουν.

Θὰ ἀσχοληθῶ μὲ τὸ θέμα αὐτὸ πλέον μόνον εἰς ὡρισμένα κατ' ἰδίαν ἄρθρα παρακάτω.

Χαιρετίζομεν τὴν αὔξησιν τῶν ἐτῶν τῆς ὑποχρεωτικῆς μορφώσεως. Καὶ ἂν ὁ κ. Ὑπουργὸς ἀντὶ τῶν 9 ἐτῶν μᾶς ἔλεγε 10 ἢ 11 ἢ 12 ἔτη ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως, θὰ τὴν ἐχαιρετίζαμεν μὲ ἀκόμη περισσότερον ἐνθουσιασμὸν ἀλλὰ ὀφείλομεν νὰ κάμωμεν καὶ μίαν παρατήρησιν. Χαιρετίζομεν τὴν ἰδέαν. Εἶναι ὅμως ἡ ἰδέα αὐτὴ πραγματοποιήσιμος; Ποία εἶναι ἡ πραγματικὴ κατάστασις; Σήμερον καθὼς γνωρίζετε οὔτε τὸ ἥμισυ τῶν παιδιῶν δὲν ὁλοκληρώνουν τὸ 6ετὲς δημοτικὸν σχολεῖον. Ἐρχόμεθα ἡμεῖς σήμερον καὶ λέγομεν κάμνομεν 9ετῆ παιδείαν. Ὡραία ἰδέα. Οὐδεμίαν ὅμως σχέσιν ἔχει ἡ πραγματικότης μὲ τὴν ἰδέαν αὐτήν. Καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποκτήσῃ σχέσιν ἡ πραγματικότης μὲ τὴν ἰδέαν αὐτὴν παρὰ μετὰ παρέλευσιν μακροῦ χρόνου. Ἡ ἐξαγγελία εἶναι ὀρθή, ἀλλὰ ἄκαιρος. Κάμνει βεβαίως μίαν ἐντύπωσιν. Ἀναγνωρίζω ὅτι δύναται καὶ πρέπει μία Κυβέρνησις νὰ ἐξαγγείλῃ τὰ ἰδανικά της, ἀλλὰ ὄχι νὰ τὰ θεσπίζῃ κατὰ τρόπον ὁ ὁποῖος δύναται νὰ δημιουργήσῃ ἀμέσως ἐμπλοκὰς καὶ νὰ ἐκθέσῃ αὐτὴν ταύτην τὴν μεταρρύθμισιν τὴν συνισταμένην εἰς τὴν ἐπέκτασιν τῆς ὑποχρεωτικῆς παιδείας. Ἐγὼ τοὐλάχιστον ἂν ἠδυνάμην νὰ κάμω μίαν τοιαύτην ἐξαγγελίαν θὰ ἐζήτουν, ὡς νομοθέτης, τὴν ἐξουσιοδότησιν ὅπως διὰ Β.Δ. ἐπεκτείνω τὰ ἔτη κατὰ 2 καὶ 3 τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως, ὅταν αἱ συνθῆκαι θὰ εἶναι τοιαῦται τῶν σχολείων, τῶν διδασκάλων, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ἐπέκτασις. Φοβοῦμαι ὅτι τὸν Σεπτέμβριον ἡ ἐφαρμογὴ θὰ ταλαιπωρήσῃ τὴν ἰδέαν, διότι θὰ διεισδύσουν αἰφνιδίως εἰς τὰ Γυμνάσια μάλιστα ἄνευ ἐξετάσεων ὅλοι οἱ μαθηταὶ τῆς 6ης δημοτικοῦ, μὲ τὴν ἰδέαν τῆς ὑποχρεωτικῆς ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς δωρεὰν παιδείας καὶ δὲν θὰ εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ἀνταποκριθῶμεν οὔτε εἰς τὸ μέτρον τὸ πενιχρόν, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνταποκρίνεται ἡ παιδεία παρ' ἡμῖν, εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς διδασκαλίας τῶν παιδιῶν τῆς ἡλικίας ἐκείνης. Αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὅλη ἡ τεχνικὴ ἐκπαίδευσις ἡ ὁποία εἶναι εἰς χεῖρας ἰδιωτῶν εἶναι ἐπὶ πληρωμῇ καὶ τὰ παιδιὰ ὅλα αὐτὰ θὰ στραφοῦν πρὸς τὰ Γυμνάσια, ποὺ θὰ εἶναι δωρεὰν καὶ ἐνῷ ἡμεῖς θέλομεν νὰ προωθήσωμεν τὰ παιδιὰ πρὸς τὴν ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν χωρὶς νὰ τὸ θέλωμεν θὰ τὰ στρέψωμεν πάλιν πρὸς τὸ Γυμνάσιον.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφ. Παιδείας). Θὰ ἤθελα νὰ θέσω ὑπ' ὄψιν σας ὅτι τὸ ἄρθρον 4 παράγραφος 2 ζητεῖ διὰ Β.Δ. τὴν ἐπέκτασιν τῆς ὑποχρεωτικῆς παιδείας, ἀκριβῶς ὅπως εἴπατε καὶ σεῖς. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἴπατε, προβλέπεται ἀπὸ τὸ νομοθέτημά μας. Δηλαδὴ ζητεῖται διὰ Β.Δ. ἡ ἐπέκτασις τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Κ. Τσάτσος. Εἰς τὸ ἄρθρον 4 παράγραφος 1;

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφ. Παιδείας). Ἡ παράγραφος 2. Εἶναι ἀκριβῶς αὐτὸ τὸ ὁποῖον εἰσηγεῖσθε καὶ σεῖς.

Κ. Τσάτσος. Αὐτὸ βεβαίως, κ. Ὑπουργέ, ἀπὸ ἀπόψεως νομοτεχνικῆς ἔχει τὸ ἔξῆς μειονέκτημα, ὅτι ἐξαγγέλλομεν μίαν ἀρχὴν τὴν ὁποίαν γνωρίζομεν ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθῇ. Καὶ ἐπειδὴ γνωρίζομεν ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθῇ θέτομεν μίαν δευτέραν παράγραφον ἡ ὁποία μᾶς ἐπιτρέπει νὰ μὴ ἐφαρμοσθῇ. Ἐγὼ θεωρῶ νομοτεχνικῶς, ὅτι θὰ ἦτο σκόπιμον νὰ γίνῃ τὸ ἀντίστροφον. Νὰ προετοιμάσωμεν τὰς προϋποθέσεις καὶ κατόπιν νὰ ἐξαγγείλωμεν τὴν ἰδέαν.

Τινὲς βουλευταί. Τὸ ἴδιον εἶναι.

Κ. Τσάτσος. Ὑπάρχει ἡ ἔξῆς διαφορά. Ὅτι δὲν πρέπει νὰ δημιουργῆται —καὶ εἶμαι πολὺ εὐτυχὴς ποὺ ἔκαμεν αὐτὴν τὴν διακοπὴν ὁ κ. Ὑπουργὸς— δὲν πρέπει νὰ δημιουργῆται ψευδαίσθησις ὅτι ἐπεκτείνομεν τὴν παιδείαν εἰς τὰ 9 ἔτη. Εἰς τὴν πραγματικότητα θέλομεν νὰ τὴν ἐπεκτείνωμεν καὶ εἰς αὐτὸ εἴμεθα ὅλοι σύμφωνοι.

Ἤδη εἰσέρχομαι εἰς ἕνα ἄλλο θέμα, κ. Ὑπουργέ, τὸ ὁποῖον μὲ ἀπομονώνει τελείως ἀπὸ ὅλους σχεδὸν τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὸ θέμα. Νομίζω, ὅτι εἶμαι ὁ μόνος ἢ σχεδὸν ὁ μόνος ποὺ τὸ ὑποστηρίζει.

Ἐγώ, κύριε Ὑπουργέ, ὑποστηρίζω ὅτι πρέπει νὰ εἶναι 12ετὴς ἡ μόρφωσις μεταξὺ ὅλων τῶν Ἑλληνοπαίδων. Διὰ τοὺς θέλοντας ὅμως νὰ φθάσουν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον πρέπει νὰ εἶναι 13ετής, δηλαδὴ νὰ εἶναι ἀκόμη ἕνας χρόνος πάρα πάνω. Παραδέχομαι ὅμως ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπεκτείνωμεν τὴν Παιδείαν πέραν τοῦ 18ου ἔτους εἰς τὴν Μέσην Παιδείαν, καὶ πρὸς τοῦτο προτείνω καὶ ἐπρότεινον καὶ ἄλλοτε, νὰ ἀρχίσῃ τὸ Δημοτικὸν ἀπὸ τοῦ 5ου ἔτους, 5 ἕως 11, 6 τάξεις, τοῦ Δημοτικοῦ. Γνωρίζω τὰς ἀντιδράσεις ὅλων τῶν τεχνικῶν καὶ τῶν παιδαγωγῶν εἰς τὴν λύσιν αὐτήν, 5—11 τὸ Δημοτικόν, 3 χρόνια τὸ Γυμνάσιον καὶ 4 χρόνια τὸ Λύκειον.

Τὰ παιδιά μας ὡριμάζουν γρηγορώτερα ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου οἱ παιδαγωγοὶ ὑποστηρίζουν τὸ 6ον ἔτος τῆς ἡλικίας. Ἄλλως τε ἡ διαφωνία μας εἶναι μόνον ἕνα ἑξάμηνον, οὔτε κἂν ἓν ἔτος. Ἐγὼ ὑποστηρίζω ὅτι ἂν ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὰ 5 καθαρὰ καὶ φθάσωμεν εἰς τὰ 18, τότε θὰ ἔχωμεν ἕνα πλῆρες Γυμνάσιον καὶ ἀπαλλασσόμεθα ἀπὸ τὰς δυσχερείας διὰ τὴν ἐξοικονόμησιν ὅλων τῶν μαθημάτων τοῦ Γυμνασίου μέσα σὲ τρία χρόνια.

Πέραν τούτου ὑποστηρίζω ὅτι διὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὸ Γυμνάσιον πρέπει νὰ ὑπάρχουν καταταρκτήριοι ἐξετάσεις. Μόλις τελειώσῃ τὸ παιδὶ τὸ Δημοτικὸν ἠμπορεῖ νὰ πάῃ ἄνευ ἐξετάσεων σὲ ὁποιοδήποτε σχολεῖον θέλει μέσης παιδείας καὶ θὰ πρέπει νὰ πάῃ διότι εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἡ Παιδεία καὶ πέραν τοῦ Δημοτικοῦ διὰ 3 ἔτη ἀκόμη, ἀλλὰ εἰδικῶς διὰ τὸ Γυμνάσιον θέλω νὰ ὑπάρχουν καταταρκτήριοι ἐξετάσεις.

Ὑπεστηρίχθη νομίζω ἀπὸ τὸν ἐκπρόσωπον τῆς ΕΔΑ τὸν κ. Ἠλιόπουλον —νομίζω δὲν εἶμαι βέβαιος δι' αὐτὸ— ὅτι ἡ στοιχειακὴ ἐκπαίδευσις —ἔτσι τὴν εἶπε— πρέπει νὰ εἶναι ἐνιαία καὶ νὰ μὴ ὑπάρχουν φραγμοὶ ἐνδιαμέσως καὶ συνήγαγε καὶ ὡρισμένα συμπεράσματα. Θεωρεῖται μάλιστα ἀπὸ πολλοὺς ὅτι ἡ δημιουργία ἑνὸς φράγματος, ὡς εἶναι αἱ καταταρκτήριοι ἐξετάσεις εἶναι ἀντιδημοκρατικόν.

Κύριε Ὑπουργέ, εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀκριβῶς ὑπάρχει κάποια βαθυτέρα διαφωνία μεταξὺ ἡμῶν. Κατὰ τὴν ἰδικήν μας τὴν ἐντύπωσιν καὶ τὴν ἀντίληψιν, ἡ δημοκρατία εἶναι ἡ ὀλιγώτερον ἐπιπεδώνουσα τοὺς ἀνθρώπους μορφὴ πολιτείας. Δημοκρατία εἶναι καὶ ὑπάρχει ἐκεῖ ὅπου κατ' ἀξίαν τοποθετεῖται πᾶς τις, ἐκεῖ ὅπου πρέπει νὰ τοποθετηθῇ, ὅπου δὲν ὑπάρχουν οὔτε οἰκονομικὰ κριτήρια, οὔτε κληρονομικὰ κριτήρια, οὔτε κριτήρια αἵματος, ἀλλὰ μόνον κριτήρια ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ἀξίας. Ἡ Δημοκρατία εἶναι ἀριστοκρατία, εἶναι ἡ πνευματικὴ ἀριστοκρατία, εἶναι ἡ ἀξιοκρατία τοῦ πνεύματος. Καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον δὲν φοβοῦμαι καθόλου μετὰ τὴν 6ην τάξιν τοῦ Δημοτικοῦ νὰ εἴπω εἰς τὰ παιδιά: Θὰ ἐξετασθῆτε

ἂν θέλετε νὰ πᾶτε εἰς τὸ Γυμνάσιον. Καὶ ἂν εἶσθε ἱκανοὶ θὰ μπῆτε εἰς τὸ Γυμνάσιον, ἐὰν δὲν εἶσθε ἱκανοὶ δι' αὐτὴν τὴν δουλειὰ εἶσθε ὁπωσδήποτε ὑποχρεωμένοι νὰ ἀσκήσετε ἕνα ἐπάγγελμα, εἶσθε ὁπωσδήποτε ὑποχρεωμένοι νὰ μάθετε μίαν τέχνην καὶ θὰ πᾶτε δωρεὰν εἰς ἕνα ἀπὸ τὰ ἄλλα σχολεῖα πλὴν τοῦ Γυμνασίου, ὅπου ἐκεῖ θὰ παραμείνετε καὶ δὲν θὰ διακοποῦν αἱ σπουδαί σας.

Ἔρχομαι εἰς τὸ θέμα τῶν κύκλων. Τοὺς κύκλους, κύριε Ὑπουργέ, τοὺς ὑπεστήριξα ἐγὼ τὸ 1949 εἰς δύο νομοθετήματα τὰ ὁποῖα τότε ὑπέβαλον εἰς τὴν τότε Ἐπιτροπὴν Ἐξουσιοδοτήσεως. Συνεζητήθησαν εἰς τὴν Ἐπιτροπήν, ἀλλὰ ἔμειναν σχέδια, λόγῳ διαλύσεως τῆς Βουλῆς. Δὲν ἔχω ἀντίρρησιν ἐπομένως, διὰ τὴν διαίρεσιν τῆς Μέσης Παιδείας εἰς δύο κύκλους. Εἰς τὰ θέματα αὐτά, κύριε Ὑπουργέ, διατυπώνω προσωπικάς μου γνώμας. Λέγω ναὶ κύκλους.

Καὶ γνωρίζετε ἴσως εἰς τὸ παρελθὸν τὰς ἔριδας περὶ τὰς βαθμίδας καὶ τοὺς κύκλους. Θὰ πάρωμεν τὰ μαθήματα, κ. Ὑπουργέ, ἕνα πρὸς ἕνα, διὰ νὰ ἰδῆτε ὅτι ἡ διαφορὰ εἶναι μηδαμινή. Εἰς τὰ Ἑλληνικὰ εἴτε λέγετε κύκλους εἴτε λέγετε βαθμίδας, βαθμίδας θὰ ἐφαρμόσετε. Εἰς τὰς τρεῖς πρώτας τάξεις πρακτικὴν ἀριθμητικὴν καὶ ὕστερα θεωρητικὴν ἀριθμητικὴν καὶ ἄλγεβραν. Εἰς τὴν ἱστορίαν μόνον ἐκεῖ ἠμπορεῖτε νὰ κάμετε δύο κύκλους καὶ συμφωνῶ νὰ κάμετε δύο κύκλους. Ἐπίσης εἰς τὰ φυσιογνωστικὰ ἠμπορεῖ νὰ κάμετε δύο κύκλους, εἰς τὰ γλωσσικὰ μαθήματα ὅλο βαθμίδας θὰ κάμετε, εἰς τὰ θρησκευτικά, βαθμίδας θὰ κάμετε. Ἑπομένως ἡ διαφωνία, ἡ φοβερὰ αὐτὴ διαφωνία μεταξὺ κύκλων καὶ βαθμίδων δι' ἐμὲ τοὐλάχιστον εἶναι μικρά. Ὑπάρχει ἀλλὰ εἶναι μικρά. Καὶ εἰς τὴν διαφωνίαν αὐτὴν δέχομαι κατ' ἀρχὴν ἐγὼ προσωπικῶς τὴν λύσιν τοῦ κύκλου καὶ ὄχι τῆς βαθμίδος. Πάντως ἡ ἔρις κατ' ἐμὲ εἶναι πολὺ μικροτέρα ἀπ' ὅ,τι παρουσιάζεται.

Ἔρχομαι τώρα εἰς τὸ Λύκειον. Ἡ πρώτη διαφωνία μου εἶναι εἰς τὴν κατάργησιν τοῦ διαφορισμοῦ τῶν δύο τύπων πρακτικοῦ καὶ κλασσικοῦ, ἱστορικοφιλολογικῆς καὶ φυσικομαθηματικῆς κατευθύνσεως. Ἐκεῖ θὰ ἤθελον τοὺς δύο τύπους. Καὶ θὰ ηὐχόμην ἂν τοῦτο καταστῇ ἐφικτὸν καὶ ἴσως θὰ πρέπει, κ. Ὑπουργέ, νὰ ἔχετε καὶ τὴν διὰ Β. Διατάγματος δυνατότητα νὰ τὸ κάμετε, νὰ δημιουργήσετε καὶ ἄλλον τύπον Λυκείου ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶναι δυνατόν, ἀλλὰ τοὐλάχιστον τοὺς δύο αὐτοὺς τύπους πρέπει νὰ τοὺς διατηρήσετε. Δὲν εἶναι ἐνωρὶς ὅπως ὑποστηρίζεται ἢ ὑπεστηρίχθη ἀπὸ τὸν τεχνικόν σας σύμβουλον, δὲν εἶναι ἐνωρὶς διὰ νὰ ἐπιλέξῃ τὸ παιδὶ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, ἄλλως τε δὲν εἶναι ἀνεπανόρθωτον τὸ σφάλμα, ἂν κάνῃ ἐσφαλμένην ἐκλογήν. Εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἡλικία ὅπου ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ τὴν ἐκλογὴν καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ κάμῃ τὴν ἐκλογὴν καὶ πρέπει νὰ διατηρηθοῦν αὐτοὶ οἱ δύο τύποι. Ἕνας ἐκ τῶν τύπων θὰ εἶναι τὸ Κλασσικὸν Γυμνάσιον, δὲν θέλω πολλὰ κλασσικὰ γυμνάσια, θέλω πολλὰ τεχνικά, θέλω πολλὰ πρακτικά. Δι' ὅλην τὴν Χώραν θὰ ἠρκούμην εἰς 100 καὶ εἰς ὀλιγώτερα κλασσικὰ γυμνάσια. Ἀλλά, κ. Ὑπουργέ, πλήρη κλασσικὰ γυμνάσια μὲ λατινικὰ καὶ ἀρχαῖα ἑλληνικά, τόσα ὅσα μαθαίνουν καὶ οἱ Ἄγγλοι καὶ οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Γερμανοί, ποὺ βγαίνουν ἀπὸ τὰ κλασσικὰ γυμνάσια. Αὐτὸ εἶναι τὸ θέμα. Ἡμεῖς δὲν εἴμεθα ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι θέλομεν νὰ ἐπιβάλωμεν εἰς τὸ πανελλήνιον τὸν Θουκυδίδην καὶ τὸν Ὅμηρον ὡς γλῶσσαν, ἀλλὰ θέλομεν μέσα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν παράδοσιν νὰ διατηρήσωμεν ὅ,τι διατηροῦν ὅλαι αἱ πολιτισμέναι χῶραι τοῦ κόσμου, ἕνα τομέα πλήρους κλασσικῆς παιδείας.

Καὶ ἐδῶ ἔρχομαι, κ. Ὑπουργέ, εἰς τὸ ἕτερον μέγα θέμα, εἰς τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικά. Εἰς τὸ γυμνάσιον ἀντὶ τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων εἰς μίαν μόνον τάξιν, εἰς τὴν Τρίτην, ἐγὼ θέλω νὰ διατηρηθῇ ἡ μάθησις τῶν ἀρχαίων ἀπὸ τῆς πρώτης τάξεως καὶ θὰ σᾶς ἐξηγήσω διατί. Θέλω δὲ πλήρη καὶ βαθεῖαν γνῶσιν τόσον τῶν ἀρχαίων ὅσον καὶ τῶν λατινικῶν εἰς τὸ γυμνάσιον κλασσικοῦ τύπου. Εἰς τὸ γυμνάσιον ποὺ δὲν εἶναι κλασσικοῦ τύπου συμβιβάζομαι μὲ τὰ ὀλιγώτερα Ἑλληνικὰ καὶ μὲ τὴν κατάργησιν τῶν Λατινικῶν. Ἐλέχθη, κ. Ὑπουργέ, ἕνα ἐπιχείρημα χθὲς καὶ τὸ εἶπε μάλιστα ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως. Σημώθηκε καὶ μᾶς εἶπε: Ἐρωτῶ τοὺς κ. κ. βουλευτάς, ξέρει κανεὶς ἀπὸ σᾶς νὰ διαβάσῃ αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἕνα ἀρχαῖον κείμενον;

Συμπέρασμα, ἀφοῦ δὲν ξέρουν οὔτε οἱ κύριοι βουλευταί, νὰ διαβάσουν ἕνα κείμενο εἶναι ἄχρηστα τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικά. Ἐρωτῶ ἐγώ, ξέρει κανεὶς ἀπὸ τοὺς κυρίους βουλευτὰς νὰ μοῦ λύσῃ ἕνα τριγωνομετρικὸν πρόβλημα ἢ καμμίαν ἐξίσωσιν μὲ 4 ἀγνώστους; Ε! Νὰ καταργήσωμεν λοιπὸν καὶ τὴν ἄλγεβραν διότι δὲν τὸ ξεύρουν καὶ αὐτὸ οἱ κύριοι βουλευταί. Μήπως ξεύρῃ κανεὶς ἐκ τῶν κυρίων βουλευτῶν πόσα σέπαλα ἔχει τὸ ρόδον; Μὲ αὐτὸ τὸ ἐπιχείρημα καταργοῦνται τὰ πάντα καὶ ἑπομένως νομίζω ὅτι δὲν εἶναι ἐπιχείρημα. Πρέπει νὰ τὸ καταλογίσωμεν εἰς τὸ χιοῦμορ τοῦ ἀξιοτίμου κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως καὶ ὄχι νὰ τὸ χαρακτηρίσωμεν ὡς ἐπιχείρημα. Ὅμως λέγεται συνεχῶς. Ὁ ἀξιότιμος ἀγορητὴς τῆς Ε.Δ.Α. μᾶς ἀνέφερε τὴν ἀγραμματωσύνην τῶν παιδιῶν διὰ νὰ μᾶς εἴπῃ, ὅτι ἰδού, κύριοι, τί χρησιμεύουν τὰ ἀρχαῖα. Ἀλλὰ μήπως ἡ ἀγραμματωσύνη περιορίζεται εἰς τὰ ἀρχαῖα ἢ εἰς τὰ Λατινικά; Καὶ δὲν ὑπάρχει εἰς τὰ μαθηματικά, δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν φυσικήν, ἢ εἰς τὴν ἱστορίαν; Αὐτὸ δὲν εἶναι ἐπιχείρημα, κύριοι βουλευταί, τὸ νὰ λέγωμεν ὅτι ἐπειδὴ δὲν ἔμαθαν ἕως τώρα τὰ παιδιὰ τὰ ἀρχαῖα ὅτι πρέπει νὰ τὰ καταργήσωμεν. Εἶναι σὰν τὴν θεωρίαν τοῦ «πονεῖ χέρι, κόβει χέρι». Ὄχι, αὐτὸ δὲν εἶναι ἐπιχείρημα. Θὰ διορθώσωμεν τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων καὶ θὰ τὴν διορθώσωμεν μὲ τὴν ἐμβάθυνσι τῆς καλλιεργείας τῶν κλασσικῶν γλωσσῶν καὶ τὸν περιορισμὸν εἰς ὀλίγα ἀλλὰ ἄρτια, εἰς κλασσικὰ γυμνάσια.

Ὑπάρχει ἓν δεύτερον ἐπιχείρημα. Ὑπάρχει ἡ πρόληψις, τὴν ὁποίαν κάπως ἐκαλλιέργησε καὶ ἐδῶ, ὁ ἂς τὸ εἴπωμεν, ἀγοραῖος δημοτικισμός, ὅτι τὰ ἀρχαῖα εἶναι ἡ στροφὴ πρὸς τὸ παρελθόν, εἶναι ἡ ἄρνησις τοῦ μέλλοντος, εἶναι ἡ ἐμμονὴ εἰς τὰ καθημερινά, εἶναι ἡ συντηρητικότης. Ἄρα, ἡμεῖς οἱ νεωτεριστάι, οἱ προοδευτικοί, οἱ ἐπαναστάται, πρέπει νὰ διώξωμεν τὰ ἀρχαῖα. Μᾶς ἐμποδίζει ὁ Θουκυδίδης διὰ νὰ ἐφαρμόσωμεν τὸ οἰκονομικὸν ἢ κοινωνικόν μας πρόγραμμα. Καὶ αὐτὸ τὸ ἐπιχείρημα νομίζω ὅτι εἶναι σαθρόν. Μοῦ θυμίζει ὀλίγον, κύριοι, τὴν ταλαιπωρίαν, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα ἀπὸ τοὺς πρώτους Χριστιανούς, διότι δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ποὺ πολεμοῦνται οἱ μεγάλοι τῆς ἀρχαιότητος. Ὑπέστησαν καὶ ἄλλας ἐπιθέσεις. Καὶ τὰς ὑπέστησαν ἀπὸ τοὺς πρώτους Χριστιανούς οἱ ὁποῖοι ἐθεώρουν βέβηλον κάθε θύραθεν σοφία τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ ἔπρεπε νὰ ἔλθουν οἱ μεγάλοι Ὠριγένης καὶ Βασίλειος νὰ ἀποκαταστήσουν τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ νὰ τὰ ἐπιβάλουν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ὡς ἐπαναστατικὸν κίνημα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀρχικῶς τὰ ἐπολέμησεν.

Ὑπάρχει ὅμως καὶ ἓν τρίτον ἐπιχείρημα. Καὶ τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ συνάπτεται κάπως καὶ μὲ τὴν διαδικασίαν, τὴν ὁποίαν θέλει νὰ χρησιμοποιήσῃ διὰ τὴν διδακσαλίαν τοῦ κλασσικοῦ κόσμου τὸ σχέδιον Ν. Δ. Ἄλλο εἶναι βέβαια τὰ ἀρχαῖα γράμματα, ἄλλο εἶναι αἱ ἰδέαι, ὁ πολιτισμός. Μάλιστα κάποιος συνάδελφος εἶπε κάτι, μὲ τὸ ὁποῖον εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ διαφωνήσω, ὅτι δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει ἡ μορφή, ἀλλὰ μόνον ἡ ἰδέα. Ὑπάρχει μία παρανόησις εἰς τὸ θέμα αὐτό. Ἡ μορφὴ εἶναι ἐκείνη ποὺ ἀποτελεῖ τὴν κυρίαν οὐσίαν. Ἀλλὰ αὐτὸ τὸ δύσκολον θέμα τὸ ἀφίνω δι' ἄλλας ὥρας συζητήσεως. Πάντως θεωροῦν ὅτι τὸ Ἐρζὰτς αὐτό, τὸ ὑποκατάστατον αὐτό, ἡ μετάφρασις, εἶναι ἐπαρκὴς καὶ μάλιστα γίνεται λόγος καὶ περὶ δοκίμων μεταφράσεων. Πρέπει νὰ σᾶς εἴπω ὅτι αἱ δόκιμοι μεταφράσεις μετριοῦνται εἰς τὰ 5 δάκτυλα τῆς χειρός, ὄχι αἱ Ἑλληνικαί, ἀλλὰ ὅσαι ὑπάρχουν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Εὐρώπης. Ἐγὼ φερ' εἰπεῖν, εἰς τὴν Γαλλίαν γνωρίζω τὴν μετάφρασιν τοῦ Ἀμιὼ ποὺ ἔχει κάνει πρὸ 4 αἰώνων τοῦ Πλουτάρχου καὶ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέραν διερωτῶμαι ποία ἄλλη μετάφρασις ὑπάρχει εἰς τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν. Ὑπάρχει εἰς τὴν Γαλλίαν περίφημος μετάφρασις τοῦ Πλάτωνος τοῦ Σλαϊρμάχερ ἢ τοῦ Ὁμήρου τοῦ Φὼς. Ὑπάρχει τοῦ Πὼπ εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Εἶναι ἐλάχιστοι αἱ μεταφράσεις. Ποῖος μετέφρασε ποτὲ ἀρχαίους τραγικούς; Μεταφράσεις δόκιμοι εἶναι μία λέξις. Εἰς τὴν οὐσίαν ἔργα πνευματικὰ πρώτου μεγέθους ποὺ νὰ εἶναι καὶ μεταφράσεις εἶναι ἐλάχιστα εἰς τὸν κόσμον. Τὰ

ἄλλα ὅλα εἶναι ἁπλῶς ὑποκατάστατα, διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ μαντεύσωμεν πίσω ἀπὸ πολλὰ προπετάσματα τί περίπου ἤθελε νὰ εἴπῃ τὸ πρωτότυπον.

Κύριοι, εἰς τὸ θέμα αὐτὸ ποὺ εἶναι πολὺ λεπτόν, θὰ ἤθελα νὰ μοῦ ἐπιτρέψῃ ὁ κ. συνάδελφος καὶ οἱ κύριοι συνάδελφοι νὰ διαβάσω ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἶπον κατὰ τὴν συζήτησιν ποὺ ἔγινεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν διὰ τὸ θέμα αὐτό. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἔλαβε καὶ αὐτὴ θέσιν εἰς τὸ θέμα τῆς διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας γλώσσης. Δὲν ἐδημοσίευσεν ὅμως, οὔτε ἔδωσε δημοσιότητα εἰς τὸ κείμενον τῶν ἀποφάσεών της καὶ τῶν ἀπόψεών της. Ἐδημοσιεύθησαν μόνον εἰς μίαν ἐφημερίδα ὡρισμέναι γνῶμαι ἐν ἀγνοίᾳ τῆς Ἀκαδημίας.

Λ. Ἀ κ ρ ί τ α ς (Ὑφυπ. Παιδείας). Θὰ ἤθελα νὰ παράσχω ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ τὴν ἐξῆς πληροφορίαν εἰς τὴν Ἐπιτροπήν. Μὲ ἐπεσκέφθη ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας κ. Ξανθάκης, ὁ ὁποῖος μοῦ ἐπέδωσεν ἕνα τόμον δακτυλογραφημένον εἰς τὸν ὁποῖον περιελαμβάνοντο λεπτομερῶς αἱ συζητήσεις τοῦ Σώματος, μὲ τὴν δήλωσιν ὅτι ἡ Ἀκαδημία ἀπέτυχε νὰ διατυπώσῃ οἱανδήποτε ἀπόφασιν, διότι δὲν ἤθελεν ὑπὸ τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην μορφὴν νὰ ἐπέμβῃ εἰς τὰς συζητήσεις ἐπὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ νομοσχεδίου. Ἔκρινεν ὅμως ὅτι ἀπὸ ἓν καὶ μοναδικὸν ἀντίτυπον, τὸ ὁποῖον μοῦ ἐπεδίδετο διὰ τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ δι' ἐμέ, ὅτι θὰ ἔπρεπεν ἀπὸ τὸ ἀντίτυπον αὐτὸ νὰ ἐνημερωθῶ. Εἶχα τὴν ἐντύπωσιν ὅτι πράγματι ὑπῆρχεν ἓν καὶ μοναδικὸν ἀντίτυπον διὰ τὸν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐμέ. Ἔπειτα ἀπὸ μίαν ἑβδομάδα εἶδα ὅτι τὸ κείμενον ἐδημοσιεύθη ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἡμέρα».

Κ. Τ σ ά τ σ ο ς. Κύριε Ὑπουργέ, τὸ κείμενον τῆς ἀποφάσεως της δὲν ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἡμέρα». Ἡ ἐφημερὶς «Ἡμέρα» ἂν δὲν ἀπατῶμαι, ἐδημοσίευσε τὰς ἀπόψεις ὡρισμένων ἐκ τῶν Ἀκαδημαϊκῶν.

Λ. Ἀ κ ρ ί τ α ς (Ὑφυπ. Παιδείας). Ἐδημοσιεύθη καθ' ὃν τρόπον ἀκριβῶς εἰς τὸ ἓν καὶ μοναδικὸν ἀντίτυπον, τὸ ὁποῖον μοῦ παρεδόθη ἕνα ἀπόγευμα εἰς τὰ 6.30′ ἀπὸ τὸν κ. Ξανθάκην εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας.

Κ. Τ σ ά τ σ ο ς. Ἡ Ἀκαδημία συνεζήτησεν εἰς 3 συνεδριάσεις τὸ θέμα καὶ κατόπιν τούτου ἀπεφάσισε τὸ ἑξῆς: Πρῶτον μὲν νὰ διατυπώσουν ὅλοι οἱ Ἀκαδημαϊκοὶ ἐγγράφως τὰς ἀπόψεις των καὶ νὰ μὴ γίνῃ τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ ὑποβληθοῦν τὰ πρακτικὰ αὐτὰ τῆς Ἀκαδημίας εἰς τὴν Κυβέρνησιν μὲ ἕνα ἔγγραφον, εἰς τὸ ἔγγραφον δὲ αὐτὸ νὰ λέγεται ὅτι οἱ ὅλοι οἱ συζητήσαντες συνεφώνησαν ἐπὶ ὡρισμένων ἀρχῶν, πλὴν ἑνὸς Ἀκαδημαϊκοῦ, ἔχοντος μίαν ὡρισμένην ἄποψιν εἰδικὰ διὰ τὰ θέματα τῶν μεταφράσεων. Δὲν γνωρίζω, πρέπει νὰ σᾶς τὸ ὁμολογήσω, κ. Ὑπουργέ, δὲν γνωρίζω ἐὰν αὐτὸ τὸ ἔγγραφον ἐδημοσιεύθη ποτὲ εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἡμέρα». Μὲ ἐπληροφόρησαν ὅτι ἐνεφανίσθησαν αἱ ἰδικαί μου ἀπόψεις διατυπωμέναι εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἡμέρα» χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζω.

Λ. Ἀ κ ρ ί τ α ς (Ὑφυπ. Παιδείας). Κύριε συνάδελφε, θὰ ἤθελα νὰ τονίσω εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς διὰ νὰ μὴ ὑπάρξῃ οὐδεμία σύγχυσις, ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἀπόψεις, τὰς ὁποίας διετύπωσα, ὅτι οὐδεὶς ἀρνεῖται εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, εἰς τὰ μέλη τῆς Ἀκαδημίας νὰ συζητήσουν δημοσίᾳ. Οὐδεὶς ἀρνεῖται νὰ δημοσιεύσουν τὰς οἱασδήποτε γνώμας των. Οὐδείς, προσθέτω, ἀρνεῖται εἰς τὴν Ἀκαδημίαν νὰ ἐκδώσῃ καὶ ἀποφάσεις ὡς ἓν πνευματικὸν Σῶμα, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκπαιδευτικὴν μεταρρύθμισιν. Δὲν ἐπικρίνω τὴν γνώμην τῆς Ἀκαδημίας, ἁπλῶς ἐπικρίνω τὴν διαδικασίαν, τὸ γεγονὸς ὅτι μοῦ παρεδόθη ἓν ἀντίτυπον πρὸς ἰδίαν χρῆσιν , μὲ τὴν δήλωσιν ὅτι ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας νὰ μὴ δοθοῦν πρὸς δημοσίευσιν, παρὰ μόνον πρὸς ἰδίαν χρῆσιν τὰ πρακτικὰ καὶ ἔπειτα ἐδημοσιεύθησαν ὅλα τὰ πρακτικά, ὄχι μόνον τὰ ἰδικά σας, ἀνεξαιρέτως ὅλα ἐπὶ 4—5 ἡμέρας συνεχῶς εἰς τὴν Ἐφημερίδα «Ἡμέρα».

Κ. Τ σ ά τ σ ο ς. Κύριε Ὑπουργέ, διὰ τὴν διαδικασίαν ἐγὼ τοὐλάχιστον δὲν εἶμαι εἰς θέσιν νὰ σᾶς ἀπαντήσω, διότι δὲν γνωρίζω τὴν διαδικασίαν. Γνωρίζω ἁπλῶς τί εἶπα κατὰ τὴν συζήτησιν, ἡ ὁποία ἔλαβε χώραν καὶ παρακαλῶ νὰ μοῦ ἐπιτρέψητε μερικὰς φράσεις τὰς ὁποίας διετύπωσα ἐκεῖ, διότι εἶναι θέματα πάρα πολὺ λεπτὰ καὶ μία κακὴ ἑρμηνεία ἠμπορεῖ νὰ δημιουργήσῃ ἐσφαλμένας ἐντυπώσεις, νὰ σᾶς τὰς διαβάσω. Νὰ σᾶς διαβάσω μερικὰς φράσεις ἀπὸ ἐκείνας τὰς ὁποίας διετύπωσα εἰς τὴν Ἀκαδημίαν. Εἶπα ὅτι «δὲν συζητοῦμεν τὴν ἐκπαιδευτικὴν πολιτικὴν τῆς Κυβερνήσεως....

Ἡ ὁλομέλεια τῆς Ἀκαδημίας καλεῖται νὰ ἐκφέρῃ γνώμην ἐπὶ τῆς ἐπισήμως ἐξαγγελθείσης ἀποφάσεως τῆς Κυβερνήσεως νὰ καταθέσῃ νομοσχέδιον δι' οὗ ἀφ' ἑνὸς καταργεῖται πλήρως ἡ διδασκαλία τῶν λατινικῶν εἰς τὴν μέσην παιδείαν καὶ ἀφ' ἑτέρου περιορίζεται ἡ διδασκαλία τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς εἰς τὸν δεύτερον τριετῆ κύκλον αὐτῆς.

Ὀρθῶς ἀνεκινήθη τὸ ζήτημα διότι ἡ Ἀκαδημία ἐπὶ τοιούτων ἀκριβῶς πνευματικῶν θεμάτων ἔχει χρέος νὰ ἀποφαίνεται γνώμας καὶ ὀρθῶς ἀνεκινήθη πρὸ τῆς καταθέσεως τῶν σχετικῶν νομοσχεδίων, διότι τότε θὰ εἶναι ματαία πλέον κάθε ἐνέργεια αὐτῆς.

Εἶναι ἐν πρώτοις ἀπαραίτητος ὁ ἐντοπισμὸς τοῦ θέματος. Δὲν συζητοῦμεν τὴν ἐκπαιδευτικὴν πολιτικὴν τῆς Κυβερνήσεως. Αὐτὸ εἶναι ζήτημα πολὺ γενικώτερον, τὸ ὁποῖον σήμερον δὲν μᾶς ἀπασχολεῖ. Δὲν συζητοῦμεν ἐπίσης τὸ γλωσσικὸν ζήτημα τὸ ὁποῖον κακῶς συναναμιγνύεται μὲ τὸ συζητούμενον.

Τὸ ζήτημά μας εἶναι ποίαν θέσιν πρέπει νὰ καταλάβουν αἱ κλασσικαὶ γλῶσσαι εἰς τὴν μέσην παιδείαν γενικῶς καὶ εἰς τὸ γυμνάσιον εἰδικώτερον.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀντιληφθοῦν ὁ ἑλληνικὸς λαός, ἀλλὰ προπαντὸς οἱ νέοι τοὺς λόγους διὰ τοὺς ὁποίους ἀκριβῶς εἰς τὴν ἐποχήν μας ἡ ὁποία, ὑπὸ τὸ βάρος τῶν τεχνικῶν προόδων, κινδυνεύει νὰ κατακερματίσῃ τὴν πνευματικὴν ἑνότητα τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος ἐπιβάλλεται ἡ ἄμεσος ἐπικοινωνία μὲ τὸν κόσμον ὁ ὁποῖος ἔπλασε τὴν πνευματικὴν αὐτὴν ἑνότητα καὶ τῆς προσέδωσε ὀργανικὴν τάξιν καὶ πειθαρχίαν.

Ἡ πνευματικὴ αὐτὴ ἑνότης ἐνσαρκοῦται κατὰ τὸν πλέον ἅπτὸν τρόπον εἰς τὸν καλλιεργημένον λόγον καὶ περαιτέρω, εἰς τὸ γλωσσικὸν ὄργανον διὰ τοῦ ὁποίου οὗτος σαρκοῦται καὶ μεταδίδεται.

Ὁ ἄνθρωπος ἐκτὸς ἀπὸ τὰ συστήματα τῶν μαθηματικῶν συμβόλων μόνον διὰ τοῦ ἐλλόγου γλωσσικοῦ συνειρμοῦ ἐκφράζει τὰ διανοήματά του. Διὰ τοῦ αὐτοῦ συνειρμοῦ, κατὰ τρόπον ἀλλοῖον συντιθέμενον, ἐκφράζει καὶ τὰ αἰσθήματά του.

Ἡ πνευματική του ποιότης ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἱκανότητα νὰ χρησιμοποιῇ τὰ ὄργανα αὐτά. Ἀλλὰ καὶ τὰ ὄργανα αὐτὰ τὰ ὁποῖα πάλιν ὁ ἄνθρωπος διαπλάσσει πρέπει νὰ εἶναι κατάλληλα διὰ τὴν ἔκφρασιν ὅλων τῶν διανοημάτων καὶ τῶν αἰσθημάτων του.

Αἱ κλασσικαὶ γλῶσσαι εἶναι διὰ τοὺς ἀνθρώπους τοὐλάχιστον τοὺς ἀνήκοντας εἰς τὸν δυτικὸν πολιτισμόν, τὸ τελειότερον ὄργανον ἐκφράσεως.

Ἡ μελέτη των μᾶς διδάσκει τοὺς βασικοὺς ἐκφραστικοὺς τρόπους τῶν λεπτοτέρων διανοημάτων. Αἱ γλῶσσαι ὅμως αὐταὶ δὲν μᾶς ἀσκοῦν μόνον εἰς τὴν ἀρτιωτέραν ἔκφρασιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν καθαρώτερον καὶ ἀκριβέστερον σχηματισμὸν αὐτῆς ταύτης τῆς σκέψεώς μας. Αἱ μορφαὶ τῶν γλωσσῶν αὐτῶν ἀποτελοῦν σχεδὸν λογικὰς κατηγορίας. Εἶναι σχήματα διανοημάτων ἀποκρυσταλλωμένα, διανοημάτων τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸ βάθρον τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Τὴν γνῶσιν τῶν κλασσικῶν γλωσσῶν τὴν θέλομε ἐπομένως πρῶτον διότι ἀποτελοῦν τὸ κυριώτερον μέσον καλλιεργείας τῆς σκέψεως καὶ τοῦ αἰσθήματος. Ὅπως εἶπεν εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν ὁ συνάδελφος κ. Χωρέμης, αἱ κλασσικαὶ σπουδαὶ «ἀποσκοποῦν εἰς τὴν δομὴν τοῦ σκελετοῦ, ὡς τὸ σκυρόδεμα, ἐφ' οὗ θεμελιοῦται ἡ ἐσωτερικὴ ἁρμονία τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ λόγου καὶ ἡ πειθαρχία τῆς γνώσεως». Καὶ ἐπάγεται ὅτι ἡ ἔλλειψις δημιουργικῆς πνοῆς μεταξὺ τῶν νέων ὀφείλεται «εἰς τὴν ἔλλειψιν αὐστηρᾶς ἀρχιτεκτονικῆς τῆς γνώσεως, ἕνεκα τῆς ἀπειθαρχίας μεθ' ἧς εἶναι ἐντεταγμένα τὰ γνωστικὰ αὐτῶν στοιχεῖα». Αὐτὴν τὴν ἀπειθαρχίαν καταπολεμᾷ ἡ μελέτη τῶν μαθηματικῶν καὶ τῶν μετ' αὐστηρᾶς ἀκριβολογίας διατυπωμένων κλασσικῶν κειμένων.

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον τὰ ὅσα οὐσιωδέστατα προσδοκῶμεν ἀπὸ τὴν ἐκμάθησιν τῶν κλασσικῶν γλωσσῶν

δὲν τὰ παρέχουν αἱ μεταφράσεις. Ἐν πρώτοις τίποτε δὲν μεταφράζεται ἀπολύτως. Ὅταν μάλιστα ἡ γλῶσσα εἰς τὴν ὁποίαν γίνεται ἡ μετάφρασις δὲν ἐδοκίμασε τὴν συνεχῆ πνευματικὴν ἐπεξεργασίαν πολλῶν αἰώνων καὶ μᾶλλον μεγάλων συγγραφέων ἡ μετάφρασις μόλις ἀποτελεῖ κατὰ προσέγγισιν ἀπόδοσιν τοῦ πρωτοτύπου. Ἀλλὰ καὶ αὐταὶ αἱ κατὰ προσέγγισιν μεταφράσεις εἶναι σπάνιαι. Πρέπει νὰ εἶναι λογοτεχνήματα αἱ ἴδιαι διὰ νὰ μὴν προδίδουν τὸ πρωτότυπον. Τὴν πνευματικὴν ἄσκησιν καὶ τὴν καλλιέργειαν τῆς σκέψεως δὲν προσφέρουν παρὰ κατὰ ἓν ἐλάχιστον ποσοστὸν ἐὰν τὰς συγκρίνωμεν μὲ τὰ μεγάλα κλασσικὰ κείμενα.

Μὲ αὐτὰ δὲν θέλομεν νὰ ἀμφισβητήσωμεν τὴν αὐτοτελῆ ἀξίαν καὶ χρησιμότητα τῶν καλῶν μεταφράσεων. Καὶ οὐδόλως ἀντιτιθέμεθα εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καλῶν μεταφράσεων εἴτε παραλλήλως πρὸς τὸ πρωτότυπον εἴτε καὶ ἀσχέτως πρὸς αὐτό. Ἀντιθέτως ἀπὸ τὴν παντελῆ ἄγνοιαν τῶν ἀρχαίων κειμένων, προτιμῶμεν τὴν ἀνάγνωσιν ἔστω καὶ μεταφράσεων, ἀρκεῖ νὰ γνωρίζωμεν ὅτι δι' αὐτῶν δὲν ἀντικαθίσταται τὸ πρωτότυπον, ὅτι ἄλλα ὀφελεῖται τις ἀπὸ τὸ πρωτότυπον καὶ ἄλλα, πολὺ ὀλιγώτερα, ἀπὸ τὰς μεταφράσεις.

Ἐὰν ὅμως κάποτε ἡ σημερινὴ τεχνοκρατία, διὰ τῆς πλημμυρίδος της καὶ εἰς τὰ σχολεῖα, παρέσυρε ἢ περιώριζε τὴν διδασκαλίαν τῶν κλασσικῶν γλωσσῶν εἰς ὅλας τὰς ἄλλας χώρας τοῦ κόσμου, εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ἡ τελευταία χώρα ὅπου αὐτὸ θὰ ἔπρεπε νὰ συμβῇ εἶναι ἡ Ἑλλάς. Ἡμεῖς πέραν τοῦ ἀνωτέρω ἀναπτυχθέντος βασικοῦ λόγου ἔχομεν καὶ εἰδικοὺς λόγους διὰ τοὺς ὁποίους ὀφείλομεν νὰ ἀντιστῶμεν εἰς αὐτὴν τὴν φαλκίδευσιν τῆς κλασσικῆς παιδείας. Ὡς πρὸς τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικά!

1ον. Τὰ ἀρχαῖα δὲν εἶναι ξένη γλῶσσα. Εἶναι ἡ γλῶσσα μας, εἶναι ἡ ρίζα τῆς σημερινῆς μορφῆς της. Ἔχει τὴν ἴδιαν ψυχήν, τὸν ἴδιον ἐσωτερικὸν ρυθμόν. Εἶναι ἡ ἀκένωτος πηγὴ πρὸς ἐμπλουτισμόν, πρὸς ἐκλέπτυνσιν, πρὸς ἀποκρυστάλλωσιν τῆς σημερινῆς μας γλώσσης. Ὅσοι δὲν γνωρίζουν καλὰ ἀρχαῖα δὲν ἠμποροῦν νὰ γράψουν καὶ καλὴν δημοτικήν.

2ον. Λόγοι ἐθνικοί, πολιτικοὶ ἐπιβάλλουν νὰ διατηρήσωμεν ὅσον τὸ δυνατὸν στενώτερον δεσμὸν μὲ τὸν θησαυρὸν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὸ κύριον ἔρεισμα τῆς ἱστορικῆς δηλαδὴ τῆς ἐθνικῆς μας συνειδήσεως καὶ ὁ ὁποῖος, παρὰ τὰ νεώτερα ἐπιτεύγματα τῆς φυλῆς, ἀποτελεῖ τὸν μέγιστον τίτλον, βάσει τοῦ ὁποίου διεκδικοῦμεν τὸν σεβασμὸν τῶν ἄλλων ἐθνῶν καὶ τοὺς ἐμπνέομεν καὶ ἡμεῖς οἱ σύγχρονοι ἐμπιστοσύνην. Τὸ μέγα αὐτὸ παρελθόν μας ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι καὶ μέγα ὑποστήλωμα διὰ τὸ μέλλον μας.

Ὡς πρὸς τὰ λατινικά:

1ον. Τὰ λατινικὰ εἶναι ὁ κυριώτερος δεσμὸς μας μὲ Δύσιν. Δὲν πρέπει νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι θὰ δυνάμεθα νὰ κυκλοφορῶμεν ὡς διανοούμενοι μεταξὺ τῶν διανοουμένων τῆς Δύσεως καὶ νὰ εἴμεθα ἄμοιροι λατινικῶν.

2ον. Τὰ Λατινικὰ εἶναι ἀναγκαῖα εἰς πλείστους ἐπιστημονικοὺς κλάδους καὶ δι' ἐκείνους ἀκόμη οἱ ὁποῖοι δὲν φιλοδοξοῦν νὰ γίνουν ὁλοκληρωμένοι ἐν τῇ θεωρητικῇ φωνῇ ἐπιστήμονες.

3ον. Ἡ λατινικὴ ἐκφράζει τὸ ρωμαϊκὸν ἦθος. Καὶ περισσότερον ἴσως ἀπὸ τὸ ἦθος τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Σπαρτιατῶν πρέπει, ἡμεῖς λαὸς κοινωνικῶς ἀπείθαρχος καὶ πολιτικῶς ἄστατος, νὰ ἐμποτισθῶμεν ἀπὸ ρωμαϊκὸν ἦθος ἀπὸ τὴν ρωμαϊκὴν πολιτικὴν καὶ νομικὴν σκέψιν καὶ συνεπῶς καὶ ἀπὸ τὸ γλωσσικὸν μέταλλον εἰς τὸ ὁποῖον πάντα τὰ ἀγαθὰ ταῦτα ἐχαράχθησαν διὰ τοὺς αἰῶνας.

4ον. Τὰ λατινικὰ τέλος ἀποτελοῦν τὴν ὑποδομὴν ὄχι μόνον τῶν λεγομένων λατινικῶν γλωσσῶν ἀλλὰ ἐν πολλοῖς καὶ τῆς ὁμάδος τῶν γερμανικῶν γλωσσῶν. Ἡ ἐκμάθησις τῶν λατινικῶν ὄχι μόνον διευκολύνει τὴν στοιχειώδη ἐκμάθησιν τῶν νεωτέρων εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, ἀλλὰ εἶναι ἀπαραίτητος καὶ διὰ τὴν ἐμβάθυνσιν εἰς τὰς νεωτέρας γλώσσας.

Τούτων δοθέντων φρονοῦμεν ὅτι :

α) Τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ πρέπει νὰ διδάσκωνται — καὶ δὴ ἡ ἁπλῆ ἀττικὴ διάλεκτος καὶ ἡ γλῶσσα τῶν Εὐαγγελίων καὶ εἰς τὸν πρῶτον τριετῆ κύκλον τῆς μέσης παιδείας.

Ἐφ' ὅσον θὰ διδάσκεται ἡ ἀρχαία γραμματικὴ καὶ τὸ Συντακτικόν, ἰδιαιτέρα διδασκαλία τῆς καθαρευούσης δὲν χρειάζεται.

β) Αὐτονοεῖται ὅτι δὲν ἀποκλείεται νὰ ἀναγινώσκωνται καὶ μεταφράσεις ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν καλαί, κυρίως πρὸς ὁλοκλήρωσιν τῶν διδασκομένων κειμένων.

γ) Δὲν πρέπει κατ' ἀρχὴν νὰ περιορισθοῦν αἱ ὧραι διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων οὔτε εἰς τὸν πρῶτον οὔτε εἰς τὸν δεύτερον κύκλον.

δ) Τὰ λατινικὰ πρέπει νὰ διδάσκωνται εἰς ὁλόκληρον τὸν δεύτερον κύκλον τῶν γυμνασίων, ὃν θὰ ἠθέλαμεν 4ετῆ.

ε) Ἐκφεύγει ἴσως τῶν ὁρίων τῆς παρούσης συζητήσεως ὁ ἀκριβὴς καθορισμὸς τῶν μέσων σχολείων εἰς ἃ θὰ πρέπει νὰ διδάσκωνται αἱ κλασσικαὶ γλῶσσαι. Καθ' ἡμᾶς πάντως, ἀκόμη καὶ ἂν ὁ πρῶτος κύκλος εἶναι κοινὸς δι' ὁλόκληρον τὴν παιδείαν εἶναι ἐπιβεβλημένη ἡ εἰς αὐτὸν κατὰ τὰ ἀνωτέρω διδασκαλία τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν, χωρὶς μείωσιν τῶν ὡρῶν διδασκαλίας.

στ) Εἰς τὸν δεύτερον κύκλον, ὅπου θὰ ὑπάρξουν διαφορισμοὶ εἶναι σκόπιμον νὰ διαχωρισθοῦν τὰ γυμνάσια ἀπὸ τὰ ἄλλα μέσα σχολεῖα καὶ σκόπιμον νὰ γίνουν καὶ περαιτέρω διαχωρισμοὶ ἐντὸς τῶν γυμνασίων, χωρὶς ὅμως νὰ λείψῃ ἡ διδασκαλία τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν ἀπὸ ὅλα τὰ σχολεῖα μέσης καὶ ἡ διδασκαλία τῶν λατινικῶν ἀπὸ ὅλα τὰ γυμνάσια.

Εἰς τὰς ὥρας διδασκαλίας ἀσφαλῶς εἶναι δυναταὶ διαφοροποιήσεις».

Αὐτὰ ἔλεγα, κύριοι, εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, διὰ τὸ θέμα αὐτὸ καὶ θὰ ἤθελα νὰ τὰ ἐπαναλάβω.

Ν. Ἀ λ α β ά ν ο ς. Κύριε καθηγητά, μίαν πληροφορίαν νὰ ζητήσω. Ἔχω καὶ ἐγὼ ὑπ' ὄψιν μου τὰ Πρακτικὰ τῆς Συνεδριάσεως, τὰς γνώμας τὰς ἐκφρασθείσας μᾶλλον αὐτὴν τὴν ἡμέραν. Καὶ παρακαλῶ τὸ ἑξῆς : Ἐπειδὴ ἔχετε τὰ Πρακτικά, αἱ συζητήσεις ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ διεξήχθησαν μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ νομοσχεδίου ἢ πρό;

Κ. Τ σ ά τ σ ο ς. Ὅταν ἐξηγγέλθη ὁ περιορισμὸς τῆς διδασκαλίας τῶν Ἑλληνικῶν καὶ ἡ κατάργησις τῶν Λατινικῶν. Ἄλλωστε ἡ Ἀκαδημία μόνον μὲ αὐτὸ τὸ θέμα ἠσχολήθη.

Ν. Ἀ λ α β ά ν ο ς. Ἔχω ὑπ' ὄψιν μου ὅτι ὁ κ. Μελᾶς κάνει μίαν παρατήρησιν καὶ λέγει: Πῶς συζητοῦμεν ἐφ' ὅσον δὲν ἔχομεν τὸ κείμενον τοῦ νομοσχεδίου; Δηλαδή, τὸ κείμενον δὲν εἶχε δοθῇ εἰς τὴν δημοσιότητα, μὲ αὐτὸ θέλει νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι ἐνδεχομένως εἰς ἄλλους τομεῖς, δὲν ὁμιλῶ διὰ τὸ γλωσσικόν, νὰ ἐξεφράσθησαν αἱ γνῶμαι δίχως νὰ ὑπάρχουν ὑπ' ὄψιν αἱ διατάξεις τοῦ νομοσχεδίου καὶ κατὰ τοῦτο βέβαια νὰ μὴ ἀνταποκρίνεται πλήρως εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς ὁμιλίας. Ὡς πληροφορίαν τὸ ἤθελα, ἐνδεχομένως θὰ ὁμιλήσω δι' αὐτό.

Κ. Τ σ ά τ σ ο ς. Ἡ Ἀκαδημία δὲν ἀντεδίκησε μὲ τὸ σχέδιον Ν.Δ. Ἡ Ἀκαδημία ἐξήτασε ἕνα μεμονωμένον θέμα τῆς διδασκαλίας τῆς Ἀρχαίας καὶ τῆς Λατινικῆς.

Ν. Ἀ λ α β ά ν ο ς. Θὰ ἔλεγα κάτι περισσότερον, ὡς εἰσηγητὴς τῆς πλειοψηφίας, ὅτι ἡμεῖς δὲν βλέπομεν οὔτε ἀντιδίκους, οὔτε ἐπικριτάς, ἀλλὰ ἀνθρώπους κινουμένους διὰ τὴν διαμόρφωσιν κατὰ τὸν καλλίτερον τρόπον τοῦ νομοσχεδίου, δὲν σημαίνει ὅμως ὅτι εἰς μίαν ἐπιστημονικὴν συζήτησιν, ἡ ἀντίθετος θέσις δίδει τὸν χαρακτῆρα τῆς πολεμικῆς θέσεως. Κάθε ἄλλο. Ἄλλωστε αὐτὸ τὸ ἐδήλωσε περισσότερον καὶ ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως.

Λ. Ἀ κ ρ ί τ α ς (Ὑφυπ. Παιδείας). Βέβαια θὰ δοθῇ ἐν συνεχείᾳ ἡ εὐκαιρία νὰ ἀναπτύξω τὰς ἀπόψεις μου ἐπὶ τῆς γλώσσης. Θὰ ἤθελα ὅμως, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ συμφωνήσω μαζί σας εἰς τὴν βασικὴν τοποθέτησιν, ὅτι ὁ λόγος εἶναι σκέψις. Καὶ ἑπομένως ἡ μελέτη μιᾶς γλώσσης ὀργανώνει τὴν σκέψιν. Αὐταὶ εἶναι βασικαὶ ἀντιλήψεις εἰς τὸ νομοσχέδιον, αἱ ὁποῖαι ὥθησαν εἰς αὐτὴν τὴν γλωσσικήν, ἂς εἴπωμεν, πολιτικήν. Προτοῦ ὅμως ἀναφερθῶ εἰς τὰ ἐπὶ μέρους θέματα τὰ ὁποῖα ἐθίξατε, καὶ τὰ ὁποῖα θὰ μὲ ἀπασχολήσουν ἐπίσης διὰ μακρῶν, θὰ ἤθελα νὰ μοῦ ἐπιτρέψητε νὰ συνεχίσω τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἰδικῶν σας ἀπόψεων εἰς τὴν Ἀκαδημίαν.

Κ. Τ σ ά τ σ ο ς. Θὰ τὸ καταθέσω ὁλόκληρον, κύριε Ὑπουργέ.

Β. Ἐφραιμίδης. Τὰ ἐνδιαφέροντα σημεῖα νὰ τὰ ἀκούσωμεν.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Ἁπλῶς ἕνα σημεῖον θὰ ἤθελα νὰ δίξω. Εἶναι τὸ θέμα τῶν Λατινικῶν. Ὁ τρίτος λόγος, τὸν ὁποῖον θὰ ἤθελα νὰ θέσω ἐνώπιον τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων.

Κ. Τσάτσος. Θὰ τὸ ἀναγνώσω ἐγὼ διότι θὰ ἀναγνώσω καὶ ὅλα τὰ ἄλλα θέματα. Ἀλλὰ ἂς τελειώσω μὲ τὸ θέμα τῶν Ἀρχαίων. Ἡ πλάνη ἡ ὁποία ὑπάρχει, κύριοι συνάδελφοι, μεταξὺ ἡμῶν καὶ τὴν ὁποίαν θέλω ὁπωσδήποτε νὰ τονίσω καὶ παρακαλῶ ὅλους ὅσοι ἔχουν ἀσχοληθῆ κἄπως περισσότερον μὲ τὰ θέματα νὰ τὸ προσέξουν. Δὲν θέλομεν τὴν Ἀρχαίαν γλῶσσαν διὰ νὰ μαθαίνουν τὰ παιδιὰ Ἀρχαῖα Ἑλληνικά, οὔτε διὰ νὰ μάθουν τί ἰδέας εἶχεν ὁ Περικλῆς ἢ ὁ Ἀλκιβιάδης. Δὲν μὲ ἐνδιαφέρει μόνον αὐτό. Μὲ ἐνδιαφέρει κυρίως αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἐτόνισα εἰς τὴν Ἀκαδημίαν. Μὲ ἐνδιαφέρει ἡ πειθαρχία τῆς σκέψεως τοῦ παιδιοῦ τὴν ὁποίαν δίδουν μόνον δύο μεγάλα μαθήματα, τὰ μαθηματικά, μὲ τὰ μαθηματικὰ σύμβολα καὶ ὁ λογικὸς συνειρμὸς ὁ ὁποῖος ἐκφράζεται εἰς ἕνα ἄρτιον λόγον. Καὶ αὐτὸ τὸ εὑρίσκομεν ἰδίως εἰς τὰ Ἀρχαῖα καὶ τὰ Λατινικὰ κατὰ τὸν τέλειον αὐτὸν τρόπον καὶ ἴσως εἰς τὰ Γαλλικὰ ἐκ τῶν νεωτέρων γλωσσῶν. Ἐγὼ ποὺ εἶμαι Γερμανοθρεμμένος, σᾶς λέγω ὅτι δὲν τὸ δίδει αὐτὸ ἡ Γερμανικὴ γλῶσσα ὅπως ἡ Γαλλική. Ἀλλὰ ὅπως τὸ δίδει αὐτὸ ὁ Πλάτων ἢ ὁ Θουκυδίδης καὶ ὁ Κικέρων δὲν μᾶς τὸ δίδει βεβαίως καμμία νεωτέρα γλῶσσα. Εἶναι ἕνα εἶδος ἀσκήσεως τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ κάμωμεν, δὲν διδάσκομεν τὰ παιδιὰ τριγωνομετρίαν διὰ νὰ μαθαίνουν νὰ λύουν τριγωνομετρικὰ προβλήματα μόνον. Ἀλλὰ διὰ νὰ καλλιεργήσωμεν τὴν σκέψιν των, νὰ ἔχουν μέσα εἰς τὸ μυαλό των μορφὰς ἀποκεκρυσταλλωμένας. Αὐτὴ εἶναι ἡ οὐσία. Καὶ δι' αὐτὸ ἡ ἀρχαιογνωσία δὲν εἶναι ἡ πρόθεσίς μας, εἶναι ἡ καλλιέργεια τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου ἐπὶ τῇ βάσει δυνάμεων, τὰς ὁποίας μέσα εἰς τὴν Ἱστορίαν ἔπλασεν ὁ ἄνθρωπος. Τὸ ἴδιον ἰσχύει καὶ διὰ τὰ Λατινικά. Διὰ τὰ Λατινικὰ εἶπα τὰ ἑξῆς: Καὶ ἐπειδὴ μάλιστα θέλει ὁ κ. Ὑπουργὸς θὰ τὰ διαβάσω. Κατάλαβα διατί τὸ θέλει.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφ)γὸς Παιδείας). Τὴν τρίτην παράγραφον, ἐπὶ τῆς ὁποίας θὰ ἐπανέλθω.

Κ. Τσάτσος. Δὲν ἀμφιβάλλω καὶ θὰ σᾶς ἀπαντήσω. Ὡς πρὸς τὰ Λατινικὰ λέγω τὰ ἑξῆς. «Τὰ Λατινικὰ εἶναι ὁ κυριώτερος δεσμός μας μὲ τὴν Δύσιν. Δὲν πρέπει νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι θὰ δυνάμεθα νὰ κυκλοφοροῦμεν ὡς διανοούμενοι μεταξὺ τῶν διανοουμένων τῆς Δύσεως (ἀναγινώσκει)...».

Κύριοι, εἶναι ἀδύνατον ἕνας πτυχιοῦχος τοῦ Ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου νὰ πηγαίνῃ ἔξω, νὰ ἐγγράφεται εἰς μίαν Νομικήν, εἰς μίαν Θεολογικήν, εἰς μίαν Φαρμακευτικὴν Σχολὴν καὶ νὰ μὴ ξεύρῃ Λατινικά. Εἶναι ἀπολύτως ἀδιανόητον. Δεύτερον, τὰ Λατινικὰ εἶναι ἀναγκαῖα διὰ πλείστους Ἐπιστημονικοὺς κλάδους δι' ἐκείνους τοὺς μαθητὰς ἀκόμη, οἱ ὁποῖοι φιλοδοξοῦν νὰ ἐπιδοθοῦν εἰς τὰς Θεωρητικὰς Ἐπιστήμας.

Ἔρχεται ἡ τρίτη παράγραφος, τὴν ὁποίαν θέλει νὰ ἐξάρῃ ὁ ἀξιότιμος καὶ ἀγαπητὸς κ. Ὑφ)ργὸς ἐπὶ τῆς Παιδείας. Λέγω τοῦτο: «Ἡ Λατινικὴ ἐκφράζει τὸ Ρωμαϊκὸν ἦθος καὶ περισσότερον ἴσως ἀπὸ τὸ ἦθος τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Σπαρτιατῶν πρέπει ἡμεῖς, Λαὸς κοινωνικῶς ἀπείθαρχος καὶ ἄστατος πολιτικῶς νὰ ἐμποτισθῶμεν ἀπὸ Ρωμαϊκὸν ἦθος, ἀπὸ τὴν Ρωμαϊκὴν πολιτικὴν καὶ νομικὴν σκέψιν καὶ συνεπῶς καὶ ἀπὸ τὸ γλωσσικὸν μέταλλον, εἰς τὸ ὁποῖον πάντα τὰ ἀγαθὰ ταῦτα ἐχαράχθησαν διὰ τοὺς αἰῶνας». Λέγω τοῦτο καὶ αὐτὸ βέβαια ὀρθῶς ὁ κ. Ὑπουργὸς θέλει νὰ τὸ ἐπεξεργασθῇ καταλλήλως ἐνώπιον ἡμῶν ὅτι: «Δὲν ἐμφανίζομαι θιασώτης τοῦ Ρωμαϊκοῦ ἤθους, τὸ ἐξαίρω ὅμως ἀπέναντι τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Δήμου ἢ ἀπέναντι τῆς Στρατοκρατίας τῶν Σπαρτιατῶν.

Ἐπανέρχομαι εἰς τὴν σκέψιν μου ὅτι οἱ Ρωμαῖοι μᾶς ἔδωσαν ἕνα ἰδανικὸν διὰ τοῦ Νόμου καὶ τῆς Νομικῆς Ἐπιστήμης διὰ τῆς Πολιτείας, τῆς πολιτικῆς σταθερότητος, τῆς πολιτικῆς δυνάμεως, καὶ ἐπέτυχαν ἐκεῖνο, κ. Ὑπουργέ, τὸ ὁποῖον δυστυχῶς δὲν κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ ὁ Ἑλληνισμός, τὴν κοσμοκρατορίαν. Καὶ θὰ ἤθελα σήμερον τὰ παιδιά μας νὰ πάρουν κοντὰ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Παιδείαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἡμεῖς ἀγωνιζόμεθα, νὰ πάρουν καὶ νὰ διδαχθοῦν αὐτό, τὸ ὁποῖον διδάσκονται ὅλοι οἱ Εὐρωπαῖοι ἀπὸ τὴν Ρώμην, τὸ ἦθος. Εἰπέτε μου τώρα τί θέλετε.

Μ. Χλουβεράκης. Οἱ ἀπόγονοι τῶν Ρωμαίων τί ἔχουν;

Κ. Τσάτσος. Ἀφήσατε τοὺς ἀπογόνους...

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφ. Παιδείας). Ἐπιμένω ἐπὶ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ τρίτου λόγου, διότι καὶ οἱ ἄλλοι δύο προηγούμενοι δὲν εἶναι τόσον ἀξιόλογοι ὅσον ἔχετε ἐπικαλεσθῆ, ἀλλὰ ὁ τρίτος λόγος θέτει ἕνα γενικώτερον θέμα ἐνώπιον τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων, ὅταν μάλιστα ὑπογραμμίζεται ἀπὸ ἕνα ἐξαίρετον πνευματικὸν ἡγέτην τοῦ τόπου μας, Πανεπιστημιακὸν διδάσκαλον ἐπὶ 16 ὁλόκληρα χρόνια. Ἐὰν δηλαδὴ εἰς μίαν ὥραν γενικωτέρου μετασχηματισμοῦ τῆς Παγκοσμίου Ἱστορίας, ἐὰν θὰ πρέπει νὰ ὑψώσωμεν ὡς σύμβολον εἰς τὴν Παιδείαν τῶν Ἑλληνοπαίδων τὸ Ρωμαϊκὸν ἦθος καὶ ὄχι τὸ Ἑλληνικὸν ἦθος. Εἶναι κάτι τὸ βασικὸν ἀπὸ ἀπόψεως ἱστορικῆς πορείας εἰς τοὺς νέους καιρούς. Ἐὰν δηλαδή, χρειάζεται τὸ Ρωμαϊκὸν ἦθος εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον ἢ μήπως τὸ Ἑλληνικὸν ἦθος; Τί ἐκ τῶν δύο ἀποτελεῖ τὴν πολυτιμοτέραν κληρονομίαν τῆς ἀνθρωπότητος, εἶναι τὸ μέγιστον θέμα, τὸ ὁποῖον ἔχομεν σήμερον, κ. καθηγητά, νὰ ἀντιμετωπίσωμεν. Καὶ ἰδοὺ εἶναι μία διαφορά: Θέλομεν νὰ ὁδηγήσωμεν τὰ τέκνα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ πρὸς τὴν κατάκτησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἤθους, τοῦ κατ' ἐξοχὴν Ἑλληνικοῦ ἤθους, διότι πιστεύομεν ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν ἦθος ταυτίζεται μὲ τὸ πανανθρώπινον ἦθος. Καὶ τὸ Ρωμαϊκὸν ἦθος ἠμπορεῖ βέβαια νὰ ἐδημιούργησεν ἕν τινι μέτρῳ μίαν στερεὰν πολιτείαν, τὴν νομικὴν σκέψιν, τῆς ὁποίας εἶσθε λαμπρότατος ἐκπρόσωπος, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ πιστεύω, ὅτι ἡ Ρώμη δὲν ἔχει ἐγκαταλείψει μεγάλας πνευματικὰς ἀξίας, ὥστε σήμερον νὰ ὑψώνεται ἐνώπιον τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, πρὸς μίμησιν, ὅταν πρὸ ὀλίγων μόλις ἐτῶν ἡμεῖς ὅλοι, οἱ περισσότεροι ἐξ ἡμῶν, ἀντιμετωπίσαμεν τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ρωμαϊκοῦ ἤθους εἰς τὴν Ἀλβανίαν καὶ εἰς τὰ στρατόπαιδα συγκεντρώσεως. (Χειροκροτήματα ἐκ τῆς Κυβερνητικῆς πτέρυγος).

Κ. Τσάτσος. Εὔκολον παιγνίδι, ὁ λόγος σας, κ. Ὑπουργέ, ἀλλὰ ὄχι, ἐπιτρέψατέ μου τὴν λέξιν, σοβαρόν. Πρῶτον, τὸ νὰ συσχετίζετε τὸ Ρωμαϊκὸν ἦθος μὲ τὰς ἀθλιότητας τοῦ φασισμοῦ, δεικνύει ἢ ὅτι θέλετε νὰ δημιουργήσετε ἐντυπώσεις, ἢ ὅτι δὲν γνωρίζετε ποῖον εἶναι τὸ Ρωμαϊκὸν ἦθος. (Χειροκροτήματα ἐκ τῆς πτέρυγος τῆς ΕΡΕ). Εἶμαι βέβαιος, ὅτι εἰς ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον σεῖς ἐθέσατε ὡς ἐρώτημα, εἰς αὐτὸ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀπαντήσω ἐγώ, ἀπαντᾶ ὁλόκληρος ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἱστορία, τῆς ὁποίας καρπὸς εἶναι ὁ σημερινὸς Δυτικὸς πολιτισμός. Καὶ ὁ Δυτικὸς πολιτισμός, κ. Ὑπουργέ, εἶναι σύνθεσις ὅλων τῶν ἀξιῶν, τὰς ὁποίας ἐδημιούργησεν ἡ Ἑλλὰς μὲ τὴν νομικὴν καὶ πολιτικὴν σκέψιν τῶν Ρωμαίων. Καὶ δὲν ἠμποροῦμεν, ἐὰν δὲν θέλωμεν νὰ εἴμεθα κατὰ τρόπον ἄδικον σωβινισταί, νὰ ἀρνούμεθα ὅτι διὰ τὴν ζωὴν ἑνὸς λαοῦ καὶ ἡ πολιτικὴ σκέψις καὶ ἡ νομικὴ σκέψις ἀρρήκτως συνυφασμέναι μὲ τὴν πολιτικήν, ἀποτελοῦν βασικὰ στοιχεῖα προόδου. Πρέπει νὰ βοηθήσωμεν ἡμεῖς, ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι Εὐρωπαϊκοὶ Λαοί, τὰ παιδιά μας καὶ τὰ μεγάλα καὶ τὰ θεσμάσια ἀγαθὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων νὰ μάθουν, χωρὶς νὰ ἀγνοήσωμεν οὔτε τοῦ Χριστιανισμοῦ τὰ μεγάλα ἀγαθά, οὔτε τὰς ἀρετάς, τὰς ὁποίας ἐνσαρκώνει ὁ Πανδέκτης, τὰς ὁποίας ἐνσαρκώνει τὸ CORPUS JURIS CIVILIS' τὰ ὁποῖα ἐνσαρκώνει ἡ πολιτικὴ τάξις τῶν Ρωμαίων.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφ. Παιδείας). Λυποῦμαι, διότι εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ ἐπανέλθω. Ὑπάρχει μία βασικὴ διαφορά, κ. Καθηγητά, μεταξὺ σκέψεως, Ρωμαϊκῆς σκέψεως καὶ ἤθους Ρωμαϊκοῦ. Οὐδεὶς ἀρνεῖται τὴν εἰσφορὰν τῶν Ρωμαίων, οὔτε εἰς τὸ δίκαιον, οὔτε εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς Πολιτείας, οὔτε εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν τυχῶν τῆς συγχρόνου Εὐρώπης, κατὰ τὸ ποσοστὸν τῆς εἰσφορᾶς των. Καὶ πολὺ περισσότερον ἐγὼ δὲν θὰ ἤμην ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ ἠρνούμην τὴν εἰσφορὰν τοῦ οἰου-

δήποτε Λαοῦ. Ὁ οἱοσδήποτε Λαός, μικρὸς ἢ μεγάλος, συνέβαλεν εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ πολὺ περισσότερον οἱ Ρωμαῖοι μὲ τὴν μεγάλην Αὐτοκρατορίαν καὶ τοὺς θεσμούς, τοὺς ὁποίους ἐδημιούργησαν. Ἐδῶ ὁμιλεῖτε εἰς τὸ Ἀνώτατον Πνευματικὸν Ἵδρυμα τῆς Χώρας, τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν, εἰς τὴν ὥραν μιᾶς μεγάλης πνευματικῆς ἀναμορφώσεως, ἐκπαιδευτικῆς ἀναμορφώσεως καὶ ὑψώνετε ὡς ἰδεῶδες διὰ τοὺς Ἑλληνόπαιδας τὸ Ρωμαϊκὸν ἦθος. Εἶναι πιθανὸν ὡς ἀξία πολιτικὴ νὰ εἶναι διὰ τοὺς Ἰταλούς, ἀλλὰ αὐτὴν τὴν στιγμήν, ἔπειτα ἀπὸ αὐτὴν τὴν νεωτέραν τραγωδίαν τοῦ Ἔθνους καὶ τὴν τραγωδίαν τῶν δύο - τριῶν τελευταίων γενεῶν, τὸ Ἑλληνικὸν ἦθος εἶναι ὑπέρτερον οἱουδήποτε ἄλλου ἤθους καὶ οὐδέποτε ἕνας πνευματικὸς ἡγέτης θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἐπικαλεσθῇ ἕνα λόγον, τόσον βασικὸν διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν Λατινικῶν.

Κ. Τσάτσος. Θὰ ἤθελα, περαίνων τὴν συζήτησιν αὐτήν, διὰ νὰ δείξω πόσον ἄδικον ἔχει ὁ κ. Ὑπουργὸς νὰ τοῦ τονίσω καὶ τοῦτο. Ὅταν λέγετε Ἑλληνικὸν ἦθος, κ. Ὑπουργέ, τί ἐννοεῖτε; Ἐννοεῖτε τὸ Σπαρτιατικὸν ἢ τὸ Ἀθηναϊκόν; Ἂς ἀφήσωμεν, λοιπόν, αὐτὴν τὴν συζήτησιν, διότι νομίζω, ὅτι εἶναι ἀχάριστος εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο.

Εἶναι πολὺ σαφὲς καὶ καθαρὸν αὐτὸ τὸ ὁποῖον εἶπον. Οὐδεμίαν μείωσιν ἤθελον νὰ κάμω τοῦ Ἑλληνικοῦ ἤθους, αὐτοῦ ἀκριβῶς τοῦ ἤθους, τὸ ὁποῖον ἀγωνίζομαι νὰ διαφυλάξω. Ἐτοποθέτησα ἕνα ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς λατινικῆς γλώσσης, τὸ ὁποῖον ἐνόμιζα ὅτι μέσα εἰς ὅλα τὰ ἄλλα ἔχει καὶ αὐτὸ τὴν θέσιν του.

Κύριε Ὑπουργέ, βάσει τῶν σκέψεων, τὰς ὁποίας ἔχω ἀναπτύξει εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, θεωρῶ ὅτι ὁ περιορισμὸς τῆς διδασκαλίας εἰς τὴν τελευταίαν τάξιν τοῦ Γυμνασίου δὲν ἱκανοποιεῖ τὰς ἀνάγκας καὶ τοὺς σκοποὺς τοὺς ὁποίους ἐπιδιώκετε. Ἐπίσης φοβοῦμαι ὅτι τὸ σύνολον τῶν ὡρῶν τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν, ὁσονδήποτε καὶ ἂν αὐξηθοῦν εἰς τὰ 3 ἔτη, μειοῦνται ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ὥρας, τὰς ὁποίας εἴχομεν μὲ τὸ προηγούμενον σύστημα καὶ νομίζω ὅτι καὶ αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ γίνῃ, καὶ πρέπει νὰ μείνωμεν εἰς τὰς ἰδίας ὥρας. Πρὸ παντὸς ἐπισημαίνω μίαν παρατήρησιν, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ κ. Κανελλόπουλος χθές, ὅτι πρέπει νὰ διασπείρωμεν τὰς ὥρας αὐτὰς εἰς ὅλα τὰ ἔτη, διότι ἐὰν τὰς συμπυκνώσωμεν εἰς τὰ 3 ἔτη, δὲν θὰ ἔχουν τὴν ἰδίαν ἀπόδοσιν. Πέραν τούτου διὰ τὰ λατινικὰ θὰ ὑπεστήριζον, κ. Ὑπουργέ, ὅτι πρέπει νὰ εἶναι ὑποχρεωτικὰ εἰς αὐτὰ τὰ ὀλίγα κλασσικά, γυμνάσια. Ἐπειδή, κ. Πρόεδρε, τῆς Κυβερνήσεως δὲν εἶσθε παρὼν κατὰ τὴν προηγουμένην συζήτησιν τὴν ὁποίαν ἔκαμα, σᾶς λέγω, ὅτι ὑπεστήριξα τὴν δημιουργίαν ὀλίγων κλασσικῶν γυμνασίων, τὰ ὁποῖα ὅμως τὰ θέλω πλήρη, μὲ λατινικὰ καὶ ἀρχαῖα. Δὲν θέλω νὰ ἐμποδίσω τὴν μεταρρύθμισιν, ἡ ὁποία θὰ τρέψῃ τὰς μάζας πρὸς ἄλλους σκοπούς, ὄχι, ἀλλὰ θεωρῶ ὅτι εἶναι ἀπαράδεκτον εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ μὴ ἔχωμεν 90 ἢ 100 γυμνάσια μὲ πλήρη κλασσικὴν ἐκπαίδευσιν.

Γ. Παπανδρέου (Προεδρος Κυβερνήσεως). Ποῦ θὰ πηγαίνουν οἱ ἀπόφοιτοι αὐτοί;

Κ. Τσάτσος. Θὰ πηγαίνουν εἰς σχολὰς ποὺ εἶναι κατάλληλοι δι' αὐτούς, Θεολογίαν, Φιλοσοφίαν, Νομικά.

Γ. Παπανδρέου (Πρόεδρος Κυβερνήσεως). Ἑπομένως θὰ ἔχωμεν φοιτητὰς δύο κατηγοριῶν, καὶ κλασσικῶν καὶ δευτεροβαθίων; Δηλ. δύο ποιοτήτων;

Κ. Τσάτσος. Εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου ἔχομεν φοιτητὰς διαφόρων ποιοτήτων. Ὑπάρχουν παιδιὰ ἀπόφοιτοι κλασσικῶν γυμνασίων καὶ ἀπόφοιτοι ποὺ δὲν τελείωσαν κλασσικὰ γυμνάσια. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἀποτελεῖ πιστοποιητικὸν ποιότητος τὸ νὰ διαλέξῃς τὰς ἀρχαίας γλώσσας καὶ νὰ εἰσέλθῃς νὰ φοιτήσῃς εἰς τὴν Ὀξφόρδην καὶ τὸ Κέμπριτσ διὰ κλασσικὰς σπουδάς. Τοιαύτας κλασσικὰς σπουδὰς ἔκαμαν καὶ ὁ Τσῶρτσιλ καὶ ὁ Μὰκ - Μίλλαν καὶ οἱ ἰθύνοντες εἰς τὴν Ἀγγλίαν θεωροῦν τιμήν των νὰ προέρχωνται ἀπὸ τοιαύτας κλασσικὰς σχολάς.

Γ. Παπανδρέου (Πρόεδρος Κυβερνήσεως). Κύριε Ὑπουργὲ καὶ κύριε Καθηγητά, ἠδύναντο ἐκεῖνοι νὰ προκρίνουν. Ἐδῶ ὅμως κλασσικὰ θὰ εἶναι εἰς ὡρισμένας περιφερείας, αἱ ὁποῖαι θὰ ἀποτελοῦν προνόμιον, διότι δὲν θὰ εἶναι εἰς ἄλλας περιφερείας. Ἑπομένως δημιουργοῦν δύο ποιότητας εἰς τὰς ἐπαρχίας. Ὡρισμέναι θὰ ἔχουν τὸ προνόμιον τῆς ἀνωτέρας μορφώσεως καὶ ἄλλαι ὄχι. Ἡ περίπτωσις τῆς Ὀξφόρδης εἶναι τελείως διάφορος. Διὰ τὴν Ὀξφόρδην καὶ τὸ Καίμπριτσ ἡ Βρεταννικὴ ἡγέτης τάξις ἔχει τὴν φιλαρέσκειαν ἂν ὄχι τὴν φιλομάθειαν νὰ εἶναι ἀπόφοιτος τῶν διασήμων αὐτῶν Ἱδρυμάτων. Ἡ ἰδική μας περίπτωσις εἶναι ἐντελῶς διάφορος. Ἐὰν ἐφαρμοσθῇ ἐδῶ τὸ σύστημα αὐτό, θὰ ὡρίζετο περιωρισμένος ἀριθμὸς κλασσικῶν γυμνασίων εἰς ὡρισμένας περιφερείας ὅπου θὰ ἐφοίτων οἱ μαθηταὶ τῆς περιφερείας. Ἑπομένως θὰ ἱδρύαμεν ὄχι προνομιοῦχα γυμνάσια, ἀλλὰ προνομιούχους περιφερείας καὶ θὰ εἴχωμεν δύο κατηγορίας φοιτητῶν, τοὺς εὐνοηθέντας ἀπὸ τὰς περιφερείας καὶ τοὺς ἀδικηθέντας. Ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν σύνθεσιν τὴν κοινωνικὴν τῆς ἡγέτιδος τάξεως τῆς Ἀγγλίας τὸ μέτρον, παραβιάζει ὅμως τὴν ἔννοιαν τῆς ἰδικῆς μας δημοκρατίας. (Χειροκροτήματα).

Κ. Τσάτσος. Κύριε Πρόεδρε, δὲν εἶχον τὴν εὐχαρίστησιν νὰ σᾶς εἶχον ἀκροατὴν προηγουμένως. Ὑπεστήριξα ὅτι .....

Γ. Παπανδρέου (Πρόεδρος Κυβερνήσεως) Ἐπανῆλθον ἤδη εἰς τὴν ἄσκησιν τῶν καθηκόντων μου. (Χειροκροτήματα).

Κ. Τσάτσος. Αὐτὸ μᾶς εὐχαριστεῖ πολλαπλῶς. Ὑπεστήριξα ὅτι ἡ δημοκρατία εἶναι ἀξιοκρατία. Αὐτὸ καλεῖται ἰσότης. Εἶναι ἡ ἀνισότης τῶν ἀνίσων καὶ ἡ κατ' ἀξίαν τοποθέτησις ἑκάστου.

Γ. Παπανδρέου. (Πρόεδρος Κυβερνήσεως). Θὰ πρέπει νὰ παρέχωμεν ἴσως δυνατότητας ἐκκινήσεως. Αὐτὸ εἶναι δημοκρατία. Καὶ τότε πράγματι θὰ ἔχωμεν ἀριστοκρατίαν, διότι τὸ βαθύτερον νόημα τῆς Δημοκρατίας εἶναι οἱ ἄριστοι νὰ κυβερνοῦν, ἡ ἀριστοκρτία. Ἐνῶ σήμερον ἀριστοκρατία ὀνομάζεται ἡ δυναστεία τοῦ πλούτου. (Χειροκροτήματα).

Κ. Τσάτσος. Χαίρω ἰδιαιτέρως, κ. Πρόεδρε, ποὺ παρ' ὅλον ὅτι δὲν εἴσασθε παρὼν ἐπαναλεμβάνετε αὐτολεξεὶ τὴν φράσιν τὴν ὁποίαν εἶπον ἐγώ.

Γ. Παπανδρέου (Προεδρ. Κυβ.). Λυποῦμαι διὰ τὴν ἀπουσίαν μου.

Κ. Τσάτσος. Πάντως δὲν ὑπάρχουν προνομιοῦχοι. Θὰ ὑπάρχῃ ἐπιλογὴ καὶ μὲ τὰ συστήματα τῶν διαγωνισμῶν εἶναι δυνατὸν νὰ εἰσέρχωνται ὅσα παιδιὰ θέλουν εἰς τὸ κλασσικὸν γυμνάσιον. Μὴ φοβεῖσθε, δὲν θὰ εἶναι πολλοὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι θὰ θέλουν νὰ εἰσαχθοῦν εἰς αὐτὰ τὰ σκληρὰ κλασσικὰ γυμνάσια. Θὰ εἶναι οἱ καλύτεροι καὶ οἱ ἔχοντες τάσεις βαθυτέρας μαθήσεως.

Ἔρχομαι τώρα, κ. Ὑπουργέ, εἰς τὸ θέμα τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἀπολυτηρίου. Τὸ Ἀκαδημαϊκὸν ἀπολυτήριον εἶναι μία κατ' ἀρχὴν ὀρθὴ σκέψις καὶ τὴν εἶχον καὶ ἐγὼ κατὰ κάποιον τρόπον ὑποστηρίξει εἰς τὸ νομοθέτημα ποὺ εἶχον εἰσαγάγει τὸ 1949 ὡς Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας.

Ἀλλὰ ἐδῶ ὑπάρχει ἕνα θέμα. Τὸ θέμα τοῦ συσχετισμοῦ τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ ἀπολυτηρίου μὲ τὸ NUMERUS CLAUSUS τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Δὲν ἠμπορεῖτε νὰ ἔχετε καὶ κλειστὸν ἀριθμὸν ὅταν ἔχετε Ἀκαδημαϊκὸν ἀπολυτήριον, διότι θὰ περισσεύουν κάθε χρόνο παιδιὰ καὶ θὰ συσσωρεύωνται καὶ θὰ ἔρχωνται τότε οἱ ἀριστεῖς τοῦ νέου ἔτους καὶ θὰ λέγουν ὅτι ἡμεῖς εἴμεθα πρῶτοι ἐφέτος καὶ θὰ εἰσέλθωμεν ἐμεῖς καὶ ὄχι οἱ περυσινοί. Θὰ δημιουργηθῇ ἔτσι μία ἐμπλοκή; Ἐγὼ εἶχα προτείνει τότε εἰς τὴν 4ην τάξιν, νὰ γίνωνται ἐξετάσεις καὶ οἱ ἐπιτυγχάνοντες θὰ εἰσήρχοντο ὅλοι εἰς τὰς ἀνωτάτας σχολάς. Σκεφθῆτε το αὐτό.

Γ. Παπανδρέου (Προεδρ. Κυβ.). Ἤθελον νὰ εἴπω δύο λέξεις, διότι συνέβη νὰ μὴ εἶμαι παρών.

Δὲν δέχομαι προσθήκας τάξεων. Ἀποτελεῖ μίαν συνήθειαν ὅλων ἡ αἴτησις προσθήκης τάξεων. Ἔχει γίνει κατάχρησις τοῦ σχολείου τῶν Θρανίων καὶ ἔχει γίνει παραβίασις τοῦ σχολείου τῆς ζωῆς. Καταντᾶ σήμερον νὰ εἰσέρχεται εἰς τὴν ζωὴν ὁ νέος, ποὺ θέλει νὰ σπουδάσῃ περίπου 30 ἐτῶν.

Τελειώνει 18 ἐτῶν.....

Κ. Τσάτσος. Καὶ μὲ τὴν πρότασίν μου, 18 ἐτῶν τελειώνει.

Γ. Παπανδρέου (Πρόεδρος Κυβερνήσεως). Τότε, θὰ κόβετε τάξιν ἀπὸ ἀλλοῦ!!!

Κ. Τσάτσος. Ἀρχίζω ἀπὸ 5 ἐτῶν.

Γ. Παπανδρέου (Πρόεδρος Κυβερνήσεως) Τότε ἡ διαφορά μας θὰ εἶναι διαφορὰ ὕψους!! (γέλωτες) Κατ' αὐτὸ διαφέρομεν! (γέλωτες). Θὰ μοῦ ἐπιτρέψητε νὰ ἐπαναλάβω μίαν βασικήν μου πεποίθησιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχω καταλήξει κατόπιν μακρᾶς μελέτης. Ὑπάρχει εὔκολος ροπὴ εἰς τὴν προσθήκην τάξεων. Τελειώνει ὁ νέος τὸ γυμνάσιον 18 ἐτῶν, προστίθενται δύο ἔτη εἰς τὸν Στρατόν. Φθάνει 20 ἐτῶν. Τὸ Πανεπιστήμιον ἔχει πενταετῆ καὶ εἰς ὡρισμένας σχολὰς τελειώνει σὲ 6 καὶ 7 ἔτη, ὅπως εἰς τὴν ἰατρικήν. Καὶ ἂν προσθέσωμεν καὶ τὰ περίφημα τρία χρόνια τῶν σπουδῶν τῆς Εὐρώπης, φθάνει εἰς τὰ 30 περίπου ἔτη, διὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ζωήν. Ἔχομεν θυσιάσει τὸ σχολεῖον τῆς ζωῆς εἰς τὸ σχολεῖον τῶν θρανίων. Δὲν τὸ δέχομαι. Τὸ σχολεῖον ἔχει μίαν ἀποστολήν, ὄχι νὰ δώσῃ τὸ σύνολον γνώσεων, ἀλλὰ νὰ δώσῃ τὴν μέθοδον γνώσεως καὶ αὐτὸ τὸ δύναται εἰς ὀλιγώτερον χρόνον ἐὰν βελτιώσῃ τὴν ποιότητα τοῦ διδασκάλου καὶ τοῦ βιβλίου. Ἰδοὺ ὁ νέος προορισμός. Οὐδέποτε προσθήκη τάξεων, διότι τὸ σχολεῖον τῆς ζωῆς καὶ ἔχει περισσότερα δικαιώματα καὶ διδάσκει περισσότερα. (Χειροκροτήματα).

Κ. Τσάτσος. Εἶναι πράγματι σοφὰ καὶ ἀξιόλογα αὐτά, τὰ ὁποῖα μᾶς εἶπεν ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλὰ δὲν τὰ βλέπω ἀποτυπούμενα εἰς τὸ σχέδιον Ν. Δ. καὶ ἐγὼ εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ περιορισθῶ εἰς τὸ σχέδιον Ν. Δ. καὶ νὰ ἔλθω εἰς ἕνα ἄλλο εἰδικὸν θέμα. Εἰς τὸ ἄρθρον 15 διὰ νὰ ἀντιμετωπίσητε τὴν ἐντατικὴν ἐκπαίδευσιν τῶν καθηγητῶν θεσπίζετε πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ὑφισταμένων κενῶν εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Δευτεροβαθμίου Ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν ἀναγκῶν αὐτῆς εἰς διδακτικὸν προσωπικὸν εἰδικὰς διατάξεις.....

Γ. Παπανδρέου (Πρόεδρος Κυβερνήσεως). Χαίρω διὰ τὴν σύμπτωσιν τῆς συναντήσεως, διότι καὶ ἄλλοτε συνεργαζόμεθα.

Κ. Τσάτσος. Μάλιστα, ὅταν διαφωνούσατε μὲ τὸν τεχνικόν σας σύμβουλον. Εἰς τὴν διάταξιν, λοιπόν, αὐτὴν λέγει τὸ σχέδιον Ν. Δ. σας «δύναται ὁ Ὑπουργὸς νὰ αὐξήσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἑδρῶν τῆς Φιλοσοφικῆς καὶ Φυσικομαθηματικῆς Σχολῆς εἰς τὸ διπλάσιον». Ἂν δηλαδὴ ὁ κ. Ὑπουργὸς δῇ, ὅτι χρειάζεται διδασκάλους, θὰ κάμῃ ἄλλους τόσους καθηγητὰς αὐτῶν τῶν σχολῶν καὶ διὰ τὴν διαδικασίαν τῆς πληρώσεως αὐτῶν τῶν ἑδρῶν θὰ μεριμνήσῃ διὰ Β. Διατάγματος, τὸ ὁποῖον σημαίνει, ὅτι ἐλευθέρως ἡ Κυβέρνησις θὰ διορίζῃ ἢ θὰ σχηματίσῃ δευτέρας σχολάς. Αὐτό, κ. Πρόεδρε, δὲν θὰ ὠφελήσῃ, θὰ βλάψῃ καὶ δὲν θὰ βλάψῃ μόνον τὴν Παιδείαν, ἀλλὰ καὶ τὴν Κυβέρνησιν.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Αὐτὴ εἶναι ἡ πρότασις τοῦ Πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τοῦ Ἀντιπρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου.

Κ. Τσάτσος. Δὲν μὲ συγκινεῖ, κ. Ὑπουργέ, αὐτὴ ἡ δήλωσις. Θεωρῶ, ὅτι κατὰ τὴν στιγμήν, τὴν ὁποίαν δημιουργοῦμεν διπλῆν σχολὴν καὶ τὴν δημιουργοῦμεν μὲ δικαίωμα ὑμῶν τοῦ Ὑπουργοῦ, νὰ καθορίζῃ τὰ τῆς πληρώσεως καὶ τῆς ἱδρύσεως καὶ διαδικασίας πρὸς πλήρωσιν τῶν νέων ἑδρῶν, ὅτι πλέον αὐτό, τὸ ὁποῖον λέγομεν αὐτοτέλειαν τοῦ Πανεπιστημίου, ἔχει χαθῇ. Καὶ εἶμαι βέβαιος, ὅτι θὰ σᾶς δημιουργήσῃ περιπετείας καὶ θὰ δημιουργήσῃ περιπετείας καὶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Ἐγὼ τοὐλάχιστον ζητῶ αὐτὴ ἡ διάταξις νὰ διαγραφῇ. Καὶ ἔρχομαι νὰ εἴπω ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ Ἰνστιτούτου, τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου.

Τὸ Παιδαγωγικὸν Ἰνστιτοῦτον εἶναι ἕνας μεγάλος Λεβιάθαν, 18 Καρδινάλιοι πανίσχυροι πλέον, θὰ δημιουργοῦν Κονκλάβιον καὶ θὰ εἶναι κυρίαρχοι ἀπολύτως ὅλης τῆς παιδείας, τοῦ προγράμματος, τῆς μετεκπαιδεύσεως καὶ τῆς διοικήσεως. Παντοῦ εἶναι μέσα. Αὐτοὶ δὲ οἱ 18 διορίζονται ἀπὸ σᾶς μάλιστα 5 ἐξ αὐτῶν ἄνευ προσόντων καὶ αὐτοὶ διορίζουν ὕστερα τοὺς διαδόχους των. Δημιουργεῖται, δηλαδή, ἐν τῇ Δημοκρατίᾳ μία ὀλιγαρχία 18 προσώπων κληρονομική, ὀλιγαρχία μάλιστα, ἡ ὁποία θὰ διευθύνῃ τὸ πᾶν. Πῶς φαντάζεσθε, κ. Ὑπουργέ, ὅτι ἕνας τοιοῦτος θεσμὸς θὰ ἀνθέξῃ, διότι καὶ ἂν ἐπιβάλλεταϊ αὐτὴν τὴν στιγμὴν καὶ δὲν ἀνθέξῃ μελλοντικῶς θὰ εἶναι πρὸς ζημίαν τῆς ὅλης ἐξελίξεως. Ἐὰν κάμετε ἕνα ἰνστιτοῦτον γνωμοδοτικόν, τὸ ὁποῖον θὰ ἀσχολῆται μόνον μὲ τὴν ἔρευναν μὲ τὸ πρόγραμμα καὶ μὲ τὴν ἐκπαίδευσιν, οὐδεμία ἀντίρρησις. Ἔχετε ἀνὰ δύο ἀντιπροσώπους τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου εἰς ὅλα τὰ πειθαρχικὰ συμβούλια. Πῶς θέλετε νὰ μὴ εἶναι τὸ Ἰνστιτοῦτον τὸ κατ' οὐσίαν ἀπολύτως κυρίαρχον σῶμα; Διὰ τοῦ νομοθετήματος δὲν πρέπει νὰ κρυβώμεθα, δημιουργεῖται μία ὀλιγαρχία 18 προσώπων καὶ τὴν δημιουργεῖτε σεῖς ἄνευ ἑτέρου κριτηρίου, σεῖς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον. Θὰ ἀσκῇ τὴν μεγαλυτέραν δυνατὴν τυραννίαν. Ὅλαι αἱ Κυβερνήσεις εἶχον τὴν φιλοδοξίαν τὴν εὐγενῆ, νὰ κάμουν μίαν ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισιν, ἀλλὰ νομίζω, ὅτι αἱ ἐκπαιδευτικαὶ μεταρρυθμίσεις πρέπει νὰ γίνωνται κατὰ ἕναν τρόπον σταδιακόν, διότι ἄλλως ὑπάρχει ὁ κίνδυνος τὸ ἔργον, ἴσως, μεῖγμα καλοῦ καὶ κακοῦ νὰ καταρρεύσῃ ὁλόκληρον μαζί σας. Καὶ ξεύρετε διατί ἔχει αὐτὸν τὸν κίνδυνον τῆς ἀδυναμίας τῆς ἐπιβιώσεως τὸ νομοθέτημά σας; Πρῶτον, διότι δὲν γίνεται σταδιακῶς ἡ ἐξέλιξις εἰς τὰ προβλήματα καὶ δεύτερον, διότι ὑπάρχουν μερικαὶ ὑπερβολαὶ ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐπισημαίνω τὸ θέμα τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν καὶ τρίτον, διότι ὑπάρχουν καὶ ὡρισμέναι κρυμμέναι προθέσεις.

Πίσω ἀπὸ τὸ νομοθέτημα αὐτό, ξεύρομεν ποὺ ἀποβλέπετε. Καὶ ἂν ἡ σκέψις σας ἦτο ὀρθή, τὸ γεγονὸς ὅτι γίνεται μὲ αὐτὴν τὴν μέθοδον, τὴν ζημιώνει. Ὑπάρχει ἕνα εἶδος ὑποκρυπτομένων προθέσεων εἰς τὸ νομοθέτημά σας, αἱ ὁποῖαι σιγά, σιγὰ θὰ γίνουν ἐμφανεῖς. Τὸ παιδαγωγικὸν Ἰνστιτοῦτον θὰ σᾶς δημιουργήσῃ προβλήματα. Ἡμεῖς εἴμεθα ἕτοιμοι νὰ ὑποστηρίξωμεν μίαν ἐκπαιδευτικὴν μεταρρύθμισιν σταθερὰν καὶ μόνιμον, διότι μόνον αἱ μόνιμοι μποροῦν νὰ προσφέρουν μίαν ὑπηρεσίαν. Ἠδυνάμεθα νὰ εἴμεθα κακοὶ ἀντιπολιτευόμενοι ἂν σᾶς εἴπωμεν, κάμετε τὸ νομοθέτημά σας ὅπως εἶναι καὶ νὰ ἀρχίσωμεν κατὰ τὴν ἐφαρμογήν του νὰ σᾶς βασανίζωμεν καὶ νὰ σᾶς ἐπικρίνωμεν. Ἐν τούτοις ἐρχόμεθα μὲ τὴν καλὴν πρόθεσιν, νὰ σᾶς ὑποδείξωμεν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶναι ὀρθά. Σᾶς ζητοῦμεν νὰ τὰ συζητήσωμεν, διὰ νὰ εὕρωμεν μίαν λύσιν...

Γ. Παπανδρέου (Πρόεδρος Κυβερνήσεως). Ἐπιθυμῶ νὰ προβῶ εἰς μίαν δήλωσιν: Εὐχαριστοῦμεν θερμότατα διὰ τὴν θετικὴν συμβολήν, ἡ ὁποία προσφέρεται μὲ τὴν καλόπιστον συζήτησιν καὶ δηλῶ ὅτι εἴμεθα πρόθυμοι, ὅπου διακινοῦνται ὑποψίαι νὰ τὰς διαλύσωμεν μὲ τροποποιήσεις. Διότι δὲν εἴμεθα διατεθειμένοι τὸ σχέδιον Ν. Δ. νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ζωὴν συνοδευόμενον ἀπὸ οἱασδήποτε ὑποψίας. Ἀνύποπτον θὰ χωρίσῃ εἰς τὴν δόξαν τοῦ μέλλοντος. (Χειροκροτήματα).

Κ. Τσάτσος. Εἴμεθα καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τῆς ἰδικῆς μας πλευρᾶς ἕτοιμοι εἰς τὴν κατ' ἄρθρον συζήτησιν νὰ ὑποδείξωμεν εἰς τὸν κ. Ὑπουργὸν τὰς τροπολογίας, αἱ ὁποῖαι τυχὸν πρέπει νὰ γίνουν διὰ νὰ ἀρθοῦν ὅσαν εἶναι δυνατὸν ὡρισμένα πράγματα. Καὶ θὰ γίνῃ συζήτησις ὅπως ἤρχισεν ἀπὸ χθὲς μὲ ἕνα τόνον ὁ ὁποῖος πράγματι ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν σοβαρότητα τοῦ θέματος. Ἀλλὰ θὰ παρακαλοῦσα ἐπειδὴ τὰ θέματα εἶναι ὀλίγον πολύπλοκα νὰ γίνῃ ἀπὸ κοινοῦ μία συμφωνία ὅτι εἰς τὴν κατ' ἄρθρον συζήτησιν νὰ μὴ περιορίζεται ὁ λόγος εἰς ἕνα ὅλεπτον, ἀλλὰ ἂς μᾶς δοθοῦν 8 ἢ 9 λεπτὰ διὰ νὰ μπορέσωμεν νὰ ἐκθέσωμεν τὰς ἀπόψεις μας.

Γ. Παπανδρέου (Πρόεδρος Κυβερνήσεως). Αὐτὰ τὰ λεπτὰ τὰ διαθέτομεν.

Κ. Τσάτσος. Ἡ εὐχὴ ὅλων μας εἶναι τὸ σχέδιον Ν.Δ. νὰ ἐξέλθῃ ἄρτιον. Ἡ παράταξίς μας ἡ ὁποία ἐξήτασε τὸ σχέδιον Ν.Δ. ὡς ἔχει, δὲν τὸ δέχεται ὡς ἔχει, καὶ ὡς ἔχει, θὰ τὸ καταψηφίσῃ. Ἀλλὰ ἀφοῦ τὸ καταψηφίσῃ εἰς τὴν κατ' ἀρχὴν συζήτησιν, εἰς τὴν συζήτησιν τῶν ἄρθρων θὰ ὑποβάλῃ τροπολογίας καὶ ἀναλόγως τῶν ἐπερχομένων τροποποιήσεων, θὰ λάβῃ τελικὴν θέσιν ἐπὶ τοῦ συνόλου τοῦ σχεδίου Ν.Δ.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Ὑφυπουργὸς τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας, ἔχει τὸν λόγον.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφ. Παιδείας). Κύριοι βουλευταί, ἀποτελεῖ δι' ἐμὲ ἱστορικὸν προνόμιον, διότι ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν, τὴν ἔμπνευσιν καὶ τὴν ἀπέραντον στοργὴν τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, ἑνὸς ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους πολιτικοὺς

καὶ κοινωνικοὺς ἀναμορφωτὰς τοῦ τόπου μας, εἰσηγοῦμαι σήμερον ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς ἕνα σχέδιον Ν.Δ., τὸ ὁποῖον ὡς εἶπε πρὸ ὀλίγου ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, παραδίδεται εἰς τὴν δόξαν τοῦ μέλλοντος. Εἶμαι εὐτυχής, διότι πράγματι ἡ συζήτησις ἀπὸ χθὲς εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Κοινοβουλίου διατηρεῖται εἰς ἕνα ὑψηλὸν πνευματικὸν ἐπίπεδον ἀνάλογον πρὸς τὴν σπουδαιότητα τοῦ θέματος. Θὰ ἐπεθύμουν πέραν τῶν λεπτομερειακῶν θεμάτων τὰ ὁποῖα ἐτέθησαν καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ δοθῇ ἐν καιρῷ διεξοδικὴ ἀπάντησις κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συζητήσεως ἐπὶ τῶν ἄρθρων, νὰ διαγράψω τὰ γενικώτερα πλαίσια ἐθνικά, πολιτικά, κοινωνικὰ καὶ πνευματικά, εἰς τὰ ὁποῖα κινεῖται αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἡ βασικὴ αὐτὴ ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισις.

Ζοῦμε εἰς μίαν ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας, τὰς πλέον εὐαισθήτους κοσμογωνικὰς ὥρας τῆς ἀνθρωπότητος. Τὰ μικρὰ ἐθνικὰ κράτη τερματίζουν τὸν μακρὸν βίον τους καὶ πολυάνθρωποι ὁμοσπονδίαι λαῶν κατακρατοῦν τὰς θέσεις των εἰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ κόσμου. Ἰδιαίτερα ἡ Ἑλλάς, ἔπειτα ἀπὸ σταδιοδρομίαν χιλιάδων ἐτῶν, προσδένεται σήμερον μὲ τὴν εὐρωπαϊκὴν οἰκογένειαν. Παύει νὰ εἶναι μία μικρὰ γεωγραφικὴ ἀπόφυσις τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ καταστῇ ἕνας ζωντανὸς παλόμενος ὀργανισμὸς τῆς εὐρωπαϊκῆς οἰκογενείας, ἕνας ζωντανὸς ἁρμὸς τῆς εὐρωπαϊκῆς οἰκογενείας. Διανύομεν μίαν ἀπὸ τὰς κρισιμωτέρας ἐθνικάς μας στιγμάς. Μάχεται ἡ Ἑλλὰς διὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν, διὰ τὴν ἑνότητα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀπὸ τοῦ Αἵμου μέχρι τοῦ μείζονος προμαχῶνος τοῦ Γένους, εἰς Κύπρον. Δίδει ὁ Ἑλληνισμὸς τὴν ὑστάτην μάχην τῆς Ἱστορίας του διὰ τὴν ἑνοποίησίν του. Καὶ προσδένεται ἡ Ἑλλὰς εἰς τὴν Εὐρώπην, ὄχι διὰ νὰ ἀσκήσῃ περιωρισμένον, ὑπηρετικὸν ρόλον. Προσδένεται διὰ νὰ κατακτήσῃ τὴν θέσιν ἡ ὁποία τῆς προσδιορίζεται ἀπὸ τὴν εὐαίσθητον γεωγραφικήν της θέσιν, ἀπὸ τὸν δυναμισμὸν τοῦ λαοῦ της καὶ τὴν πολύτιμον πολιτιστικήν της κληρονομίαν. Ἑπομένως ὁτιδήποτε αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἀποτολμεῖται, ἀναλαμβάνεται διὰ νὰ βοηθήσῃ τὴν Ἑλλάδα εἰς τοὺς νέους καιροὺς οἱ ὁποῖοι ἀνεβαίνουν εἰς τὸ προσκήνιον τῆς Ἱστορίας, διὰ νὰ κατακτήσῃ θέσιν ὄχι μικράν, ἀλλὰ μεγάλην. Φιλοδοξοῦμεν ὅλοι — καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι ἐκφράζω τοὺς πόθους ὅλων τῶν Ἑλλήνων — ὅτι οὐδεὶς ἀπὸ ἡμᾶς φιλοδοξεῖ νὰ εἴμεθα οἱ ἐπίγονοι, ἀλλὰ οἱ πρόγονοι τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τοὺς νέους καιρούς. Τερματίζομεν μίαν μακρὰν Ἱστορίαν, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐγκαινιάσωμεν μίαν νέαν ἔνδοξον ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν εἰς οὐδὲν βασικὸν θέμα δὲν ἐπιτρέπεται μεταξὺ ἡμῶν ἀντιδικία. Ἐντεῦθεν ἡ κατ' ἐπανάληψιν δήλωσίς μας, ἡ ὁποία μόλις ἐπανελήφθη ἀπὸ τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως, ὅτι ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς παιδείας δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχουν ἀντιδικίαι.

Ἡ παιδεία εἶναι ἡ ἄμυνα τοῦ τόπου διὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ μέλλον του. Εἰς ὥρας πολέμου δὲν ὑπάρχουν ἀντιγνωμίαι. Οἱ πάντες πειθαρχοῦν. Ἡ παιδεία σήμερον εἶναι πόλεμος καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν ὅλοι πρέπει νὰ εἴμεθα σύμφωνοι. Κατὰ συνέπειαν κάθε μεταβολή, κάθε τροπολογία, ἡ ὁποία θὰ βελτιώνῃ τὸ σχέδιον Ν. Δ. καὶ θὰ τὸ παραδίδῃ μὲ τὴν δόξαν πρὸς σταθερὰν καὶ γόνιμον ἐφαρμογήν, εἶναι ἀποδεκτὴ ἀπὸ τῆς ἰδικῆς μας πλευρᾶς. Ἐτονίσθη κατὰ πόσον τὸ σχέδιον Ν. Δ. αὐτὸ πράγματι ἀντιπροσωπεύει μίαν βασικὴν ἀνάγκην τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐὰν συνιστᾶ μίαν βασικὴν ἐκπαιδευτικὴν μεταρρύθμισιν. Ὅλαι αἱ χῶραι ἀνανεώνουν τὸν πνευματικὸν των ἐξοπλισμόν. Καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς ἔγραψεν ὅτι τὸ Σχολεῖον εἶναι κατ' ἐξοχὴν συντηρητικὸν καὶ ὅτι τὸν τελευταῖον καιρὸν δὲν ἐπεχειρήθησαν διαρθρωτικαὶ μεταρρυθμίσεις εἰς τὰ ξένα κράτη. Τοῦτο δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὰ πράγματα.

Ἀπὸ τοῦ Β' Παγκοσμίου πολέμου ὅλαι αἱ εὐρωπαϊκαὶ χῶραι προσεπάθησαν νὰ ἀνανεώσουν τὸ ἐκπαιδευτικόν των ὁπλισμὸν μὲ μίαν διαρθρωτικὴν μεταβολὴν εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας τῆς ἐκπαιδεύσεως. Καὶ εἶναι φυσικόν. Δύο νέαι γεναιαὶ ἔχουν προδοθῇ μὲ δύο παγκοσμίους πολέμους. Ὁ Α' καὶ Β' παγκόσμιος πόλεμος ἔχουν καλύψει τὴν γῆν μὲ ἑκατομμύρια θύματα. Τὰ 4)5 τῶν λαῶν εὑρίσκονται εἰς ἔνδειαν, εἰς τὴν κατάστασιν ἡ ὁποία δὲν ξεχωρίζει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸ ζῶον. Οἱ νέοι ἄνθρωποι κατεπροδόθησαν ἀπὸ τὰς ἡγεσίας των εἰς τὸν Α' καὶ Β' Παγκόσμιον πόλεμον. Ἦτο συνεπῶς ἀναγκαῖον, ὅλο αὐτὸ τὸ νέον ἀνθρώπιον δυναμικόν, τὸ ὁποῖον θὰ μᾶς διαδεχθῇ εἰς τὴν ἡγεσίαν τοῦ πλανήτου, ἦτο ἀναγκαῖον —καὶ εἶναι τοῦτο φυσικὸν— νὰ ζητήσῃ ἀπὸ ἡμᾶς οἱ ὁποῖοι ἐζήσαμεν τὰς συνεπείας τοῦ μεσοπολέμου καὶ τοῦ Β' Παγκοσμίου πολέμου, ἀνανέωσιν τοῦ πνευματικοῦ του ὁρίζοντος, καὶ δημιουργίαν νέων συνθηκῶν, ὥστε νὰ τοὺς παραδώσωμεν εἰς ἕνα κόσμον ἐλεύθερον καὶ δημιουργικόν. Ἰδιαίτερα ἡ Ἑλλὰς ἡ ὁποία ἔχει ὑποφέρει τὰ πάνδεινα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, διατυπώνει εἰς τὸ σύνολον τῆς πνευματικῆς καὶ πολιτικῆς ἡγεσίας τοῦ τόπου ἐντονωτέραν τὴν ἀξίωσιν ταύτην.

Ἡμεῖς εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ σεῖς εἰς τὴν Ἀντιπολίτευσιν, ὁ καθεὶς ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς του, ἀπὸ τῆς ὁποίας παρακολουθοῦμεν τὴν πορείαν τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, ὅλοι μας ἔχομεν ὑπερτάτην εὐθύνην νὰ ἀνταποκριθῶμεν εἰς αὐτὸ τὸ μέγα αἴτημα τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γενεᾶς. Καὶ ἂν ὁπουδήποτε ἀλλοῦ δὲν εἶχεν ἀποτολμηθῇ ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισις, εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισις ἦτο ἀπολύτως ἀπαραίτητος. Ἐτονίσθη ἀπὸ χθεσινοὺς ἀγορητάς, ὅτι τὸ σχέδιον Ν. Δ. κατηρτίσθη κατὰ τρόπον βιαστικόν, ὅτι δὲν εἶχε γίνει ἡ ἀναγκαία προμελέτη. Ἡ ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισις, ἐν τούτοις, ἀπασχολεῖ τὸν τόπον, τὴν πνευματικὴν καὶ πολιτικὴν ἡγεσίαν του κατὰ τὰ τελευταῖα 40 ἔτη. Οὐσιαστικῶς, ἀπὸ τοῦ 1910—1915, ὑπάρχει μία συνεχὴς ἀναζήτησις τῶν μέσων καὶ μεθόδων, ὥστε νὰ ἐκσυγχρονισθῇ ὁ ἐκπαιδευτικὸς ἐξοπλισμὸς τοῦ Ἔθνους μας. Ἐσημειώθησαν σημαντικὰ βήματα ἀπὸ τὴν βασικὴν στροφὴν τοῦ 1929, ὅτε εἰσήχθη καθιέρωσις τῆς 6ετοῦς ὑποχρεωτικῆς Παιδείας καὶ τὸ 6ετὲς ἐνιαῖον Γυμνάσιον. Ἔκτοτε, αἱ ταλαντεύσεις αἱ ὁποῖαι ἐσημειώθησαν εἰς τὴν ἐκπαιδευτικήν μας πολιτικήν, οἱ πόλεμοι, ἡ κατοχή, τὰ κενά, ἡ εὐθύνη, ἐδημιούργησαν γύρω ἀπὸ τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα μίαν συνεχῆ ταλάντευσιν, ἡ ὁποία ἦτο μοιραῖον νὰ ἔχῃ ἀνταπόκρισιν καὶ εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἀπὸ τὸ 1950—51, ὅτε ἤρχισεν ἡ νεωτέρα Ἑλλὰς νὰ συμφιλιώσῃ τὸν Λαόν της διὰ νὰ τὸν κινητοποιήσῃ πρὸς τὴν νέαν του ἀποστολήν, ἀπὸ τὴν ὥραν ἐκείνην ἐπεδιώχθη μία πραγματικὴ μεταρρύθμισις τοῦ συστήματος. Ὡς πρώτη προσπάθεια ὑπῆρξεν ἡ τοῦ σημερινοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως μὲ τὴν καθιέρωσιν τοῦ Γυμνασίου τῶν δύο κύκλων σπουδῶν καί, πρὸ παντός, τότε μὲ τὸ τόλμημα τῆς δημιουργίας τοῦ Ἱδρύματος Κρατικῶν Ὑποτροφιῶν (Ι.Κ.Υ.), δηλαδὴ τὴν χορήγησιν εἰς εὐρεῖαν ἔκτασιν ὑποτροφιῶν ὡς μέσου ἀνυψώσεως καὶ καθιερώσεως νέας ἡγεσίας εἰς τὸν τόπον.

Τὸ σχέδιον Ν. Δ. δὲν ἀπετέλεσε καρπὸν θεβιασμένης σκέψεως ἢ ἀποφάσεως. Ἡ Ε. Κ. προχωρεῖ μὲ καθοδηγητὴν τὸν Γεώργιον Παπανδρέου, τοῦ ὁποίου τὸ ἐκπαιδευτικὸν ἔνστικτον εἶναι ἴσως μοναδικὸν εἰς τὴν σύγχρονον Εὐρώπην, ἀναμφισβητήτως, πέραν τοῦ ἀειμήστου Ἐδουάρδου Ἐρριώ, δὲν ὑπάρχει ἐκπαιδευτικὴ φυσιογνωμία εἰς τὴν σύγχρονον Εὐρώπην, πλὴν τοῦ Γεωργίου Παπανδρέου. (Χειροκροτήματα).

Μέσα του ἀναβλύζει Παιδεία. Θέλω δὲ ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς νὰ δηλώσω πόσον πολύτιμος εἶναι καὶ ἡ ἐλαχίστη ἐπικοινωνία μαζύ του εἰς τὰ θέματα τῆς ἐκπαιδεύσεως. Προβλήματα, τὰ ὁποῖα εἶναι πράγματι δύσκολα, ἔχουν τὴν ὀρθὴν λύσιν εἰς τὴν σκέψιν του, ἡ ὁποία εἶναι διαυγὴς καὶ κρυστάλλινος. Τὸ ἐκπαιδευτικὸν σχέδιον Ν. Δ. εἶναι καρπὸς μιᾶς προσπαθείας μακρᾶς, κάτω ἀπὸ τὴν συνεχῆ λογικήν, καὶ ἂν θέλετε συναισθηματικήν, ἐπεξεργασίαν ἑνὸς πράγματι μεγάλου κοινωνικοῦ ἀνακαινιστοῦ, δὲν εἶναι καρπὸς οὔτε ἑνὸς συμβούλου, ὅσον καὶ ἂν ὁ σύμβουλος αὐτὸς εἶναι μέγιστος εἰς τὸν τομέα τὸν παιδαγωγικόν. Οὔτε, ἐπίσης, καρπὸς ἄλλων συμβούλων ἀξιολόγων, οἱ ὁποῖοι μᾶς ἐβοήθησαν. Εἶναι, πρὸ παντός, καρπὸς μιᾶς εὐρυτέρας ἐθνικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀνάγκης, τὴν ὁποίαν ἐπὶ ἔτη ὁλόκληρα ἐξέφραζε καὶ διεμόρφωνεν ὁ σημερινὸς Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως. Ἦλθεν, λοιπόν, τὸ σχέδιον Ν. Δ. ἐνώπιον τῆς Βουλῆς, ὄχι ὡς προϊὸν βιαστικῆς σκέψεως, διότι ἀπετέλεσεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἀντικείμενον ἐπεξεργασίας, ὥστε σήμερον νὰ τίθεται κρυστάλλινον ἐνώπιον τοῦ Σώματος πρὸς ψήφισιν.

Θὰ ἤθελα νὰ διαγράψω εἰς γενικὰς γραμμὰς τοὺς βασικοὺς στόχους τοὺς ὁποίους εἰσάγει τὸ σχέδιον Ν. Δ. Ἀπευθύνομαι πρὸς οἱονδήποτε ἐπικριτὴν τοῦ σχεδίου Ν. Δ., διὰ νὰ τονίσω, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ὅτι καμμία ἀπολύτως δύναμις, οὔτε τώρα, οὔτε εἰς τὸ μέλλον, εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ ἀνατρέψῃ. Εἶναι πιθανὸν λεπτομερειακὰ σημεῖα, ἄρθρα καὶ διατάξεις, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς ὀργανωτικὰς πτυχὰς τοῦ σχεδίου Ν.Δ., νὰ τροποποιηθοῦν. Ἀλλὰ τὸ νομοθέτημα, ὡς ὑπέρτατος στόχος, εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ κατάστασις εἰς τὸ μέλλον διὰ νὰ τὸ ἀνατρέψῃ. Ὅσα τὸ σχέδιον Ν. Δ. πρόκειται σήμερον νὰ καθιερώσῃ, θὰ μείνουν ὁριστικῶς κτῆμα τοῦ Λαοῦ. Θὰ ἐξοπλίσουν τὸν Ἑλληνισμὸν καὶ θὰ τὸν ὁδηγήσουν ν' ἀντιμετωπίσῃ τοὺς Εὐρωπαϊκοὺς Λαοὺς εἰς μίαν ἰσότιμον ἄμιλλαν, μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι τὸ πολυτιμότερον ἀγαθὸν αὐτῆς τῆς εὐλογημένης Γῆς, ὁ ἄνθρωπος, μὲ τὴν πολιτιστικήν του παράδοσιν, θὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰς ἀντιξοότητας μέσα εἰς τὸν μεγάλον χῶρον εἰς τὸν ὁποῖον ἐντάσσεται. Καὶ μὲ τὴν πρόβλεψιν, ὅτι ὁ Ἕλλην θὰ καταλάβῃ ἴσως μίαν προνομιακὴν θέσιν μέσα εἰς τὸν Εὐρωπαϊκὸν χῶρον.

Τὸ πρῶτον στάδιον ἐπραγματοποιήθη ἤδη: Εἶναι ἡ δωρεὰν Παιδεία. Ἐπεκρίθη ἀπὸ μίαν πλευρὰν καὶ μάλιστα μὲ μίαν βιαιοτάτην διατύπωσιν δι' ἕνα πνευματικὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος εἶχε δημοσιεύσει ἄρθρον εἰς Ἀθηναϊκὴν ἀπογευματινὴν ἐφημερίδα, ὅπου μὲ φραστικὰς βιαιότητας καὶ μὲ ἀνοικείους χαρακτηρισμοὺς ἐπεχειρήθη νὰ συκοφαντηθῇ ἡ δωρεὰν Παιδεία. Ἐλέχθη, ὅτι οὐσιαστικῶς οὐδὲν προσέφερεν ἡ Κυβέρνησις τῆς Ε. Κ. διὰ τῆς δωρεὰν Παιδείας, εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας τῆς Ἑλληνικῆς ἐκπαιδεύσεως. Δὲν πρόκειται νὰ ἀναφέρω ἀριθμοὺς διὰ νὰ συγκρίνω τὴν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρισκόμεθα ἡμεῖς, ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ξένους, εἰς τὸ θέμα τῆς Παιδείας. Οἱ ἀριθμοὶ αὐτοὶ εἶχον ἀναφερθῇ παλαιότερον ἀπὸ τὸν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως. Καὶ χθὲς μόλις ἀπὸ τὸν κ. Ἠλιόπουλον. Εἶχε κατ' ἐπανάληψιν τονισθῇ, τί διαθέτουν οἱ Εὐρωπαϊκοὶ Λαοὶ εἰς ποσοστὸν ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ των εἰσοδήματος διὰ τὴν Παιδείαν καὶ τὴν κατὰ κεφαλὴν ἀναλογίαν. Ἐγὼ θὰ περιορισθῶ εἰς ὡρισμένους ἀριθμούς, οἱ ὁποῖοι δεικνύουν τὰ διατεθέντα εἰς τὸν τόπον μας κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ποσά, διὰ τὴν Παιδείαν. Τὸ 1955—1956 διετέθησαν 965 ἑκατ., τὸ 1957 1054.

Καὶ ἡ αὔξησις τοῦ ποσοστοῦ ἀπὸ τὸ 1957 εἰς τὸ 1958 εἶναι 1,3 ο)ο. Τὸ 1958 ἔχομεν 1.195. Τὸ 1959, 1.287, μίαν αὔξησιν 8 ο)ο. Τὸ 1960, 1.450, μὲ αὔξησιν 1,2 ο)ο. Τὸ 1961, 1.544, μὲ αὔξησιν 9 ο)ο. Τὸ 1962, 12 ο)ο. Τὸ 1963, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε κινητοποιηθῇ ἡ ὑπέροχος νεολαία τοῦ τόπου, αὔξησις 14 ο)ο. Καὶ ἰδοὺ ἡ δόξα τῆς Δημοκρατίας. Τὸ 1964 προϋπολογισμὸς 3.319, αὔξησις 51,7ο)ο (Χειροκροτήματα). Τὸ δὲ ποσοστὸν ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν ἐσόδων ἀπὸ 9 ο)ο τὸ 1955 καὶ ἀφοῦ συνεχῶς ἐπὶ μίαν 8ετίαν αὐξομοιοῦται ἀπὸ 9,5, 8,5, 9,10, 10,1, 9,5, μόλις τὸ 1963, 10,1 καὶ σήμερον τὸ ποσοστὸν ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν ἐσόδων εἶναι 13,4 ο)ο. Διότι ἐπὶ τῶν τρεχουσῶν δαπανῶν τὸ ποσοστὸν — δαπάναι τρέχοντος προϋπολογισμοῦ συμπεριλαμβανομένης τῆς εἰδικῆς συμβολῆς τοῦ NATO — ἦτο 11 ο)ο καὶ σήμερον 14,8 ο)ο. Ἀλλὰ δὲν ἐπιμένω εἰς τὸ κεφάλαιον τῶν ἀριθμῶν. Δὲν εἶναι οἱ ἀριθμοὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι προσδιορίζουν πάντοτε ἕνα στόχον μεγάλον. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι παράγοντες. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν δόξαν τὴν Δημοκρατίας εἶναι, ὅτι ἔχει κινητοποιήσει ὅλα τὰ τεράστια πνευματικὰ καὶ πολιτιστικὰ ἀποθέματα τοῦ λαοῦ μας καὶ ὕψωσε, μέσα εἰς ἕνα κόσμον καταθλίψεως, ὕψωσε τὸ ὄνειρον διὰ κάτι τὸ καλύτερον. Αἱ ἐπενδύσεις τῆς παιδείας, ἐὰν ἁπλῶς περιορισθοῦν μόνον εἰς τοὺς ἀριθμούς, ἴσως δὲν εἶναι τόσον σημαντικαί. Πρέπει νὰ εἶναι ἀκόμη σημαντικώτεραι. Εἶναι, ὅμως, σημαντικαὶ ἐν συγκρίσει μὲ τὰ Ἑλληνικὰ δεδομένα. Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ ἀπεριόριστος ἀπελευθέρωσις τῶν δυνάμεων τοῦ Ἔθνους, νὰ κατακτήσῃ καὶ νὰ ὁλοκληρώσῃ τὴν παιδείαν, ἰδού, ἀγαπητοὶ κύριοι συνάδελφοι, ποῖον εἶναι τὸ μέγα ἐπίτευγμα τῶν 2—3 τελευταίων ἐτῶν. Ὅλαι αὐταὶ αἱ δυνάμεις, τὰ ὄνειρα καὶ οἱ καϋμοὶ ὅλων ἡμῶν ποὺ γνωρίζομεν πῶς κατεκτήσαμεν τὴν παιδείαν μας, οἱ ὁποῖοι διὰ νὰ μάθωμεν Ἀγγλικά, αὐτοδύναμοι, ἐδιαβάζαμεν ἀπὸ ἕνα φθαρμένον λεξικόν, τὸ ὁποῖον εἴχαμεν εὕρει εἰς ἕνα ὑπόγειον τῆς θείας μας, ὅλοι ἡμεῖς οἱ ὁποῖοι εἴχαμεν ὑποχρεωθῇ νὰ διανύωμεν χιλιόμετρα ὁλόκληρα διὰ νὰ πᾶμε εἰς ἕνα σχολεῖον καὶ ὅλοι ἡμεῖς ποὺ εἴδαμεν τοὺς ἰδικούς μας ἀνθρώπους νὰ ἀχρηστεύωνται εἰς τὴν πάλην διὰ νὰ κατακτήσουν ὀλίγα γράμματα, ὅλοι ἡμεῖς γνωρίζομεν αὐτὴν τὴν στιγμὴν τί ἀπεριόριστες δυνατότητες ἔχομεν ἀπελευθερώσει, μὲ τὸ σύνθημα, τὸ ἱερὸν σύνθημα καὶ τὸ μέτρον τῆς δωρεὰν παιδείας. Ὄχι δωρεὰν παιδείας διὰ τὴν Δημοτικὴν καὶ τὴν Μέσην Ἐκπαίδευσιν, ἀλλὰ μέχρι τοῦ Πανεπιστημίου καὶ μέχρι τῶν ἀνωτάτων πνευματικῶν Ἱδρυμάτων τῆς Εὐρώπης: Αὐτὴ ἡ τεραστία δεξαμενή, ἡ ὁποία ἀντλεῖ ἀπὸ τὸ τελευταῖον ἀχυρόσπιτο, ἀπὸ τὸ τελευταῖον ἀγροτικὸ σπίτι, τὸ Ἔθνος τὰς δυνάμεις του. Καὶ ἀνεβάζει, δημιουργεῖ τὴν νέαν ἡγεσίαν του. Δὲν εἶναι, λοιπόν, ζήτημα οἰκονομικῆς ἐπενδύσεως. Τοῦτο εἶναι καθαρῶς πρᾶξις λογιστική. Τὸ θέμα πρέπει νὰ τοποθετηθῇ ἐπὶ διαφορετικοῦ ὕψους, ἐπὶ διαφορετικοῦ ἐπιπέδου. Ἡ παιδεία, σήμερον, ἔχει ἀποδεσμεύσει τὸ πνευματικὸν καὶ πολιτιστικὸν ἀπόθεμα τοῦ λαοῦ μας καὶ μάλιστα, σήμερον, τὴν πλέον κρίσιμον ὥραν τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας. Καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν ἡ προσπάθεια εἶναι πράγματι τεραστία. Ἐζητήθη νὰ μειωθῇ ἡ σημασία τοῦ γεγονότος καὶ νὰ τοποθετηθῇ εἰς τὰ 500—600.000.000. Εἶναι, ὅμως, πέραν τῶν 600.000.000. Εἶναι ἡ διαπίστωσις περὶ τῆς ὁποίας σᾶς ὡμίλησα: Ἡ ἀποδέσμευσις πρὸς τὰ ἐμπρός, πρὸς τὸ μέλλον. Ἔγιναν καὶ εἰς τὸ παρελθὸν μερικαὶ συγκρίσεις, συγκρίσεις μὲ τὰς Ἀνατολικὰς Χώρας εἰς τὰς ὁποίας πράγματι πολλὰ ἔχουν ἐπιτευχθῇ. Εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχουν πλείσται ἀντιρρήσεις, ὅσον ἀφορᾷ τὴν μορφὴν τῶν καθεστώτων τῶν Ἀνατολικῶν Χωρῶν.

Γ. Παπανδρέου (Πρόεδρος Κυβερνήσεως). Ἡ ἐκπαίδευσις θὰ τοὺς βοηθήσῃ νὰ συναντηθῶμεν.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπουργὸς Παιδείας). Ἀλλὰ οὐδεὶς ἠμπορεῖ νὰ ἀρνηθῇ, ὅτι ἔχουν δώσει ἐκπαίδευσιν εἰς τοὺς λαούς των. Συμμερίζομαι, κ. Πρόεδρε, τὴν πρόβλεψίν σας, ἡ ὁποία εἶναι σοφή. Ἡ ἐκπαίδευσις, τὰ μεγάλα προβλήματα τῆς ἐποχῆς μας καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ πλανήτης μας ἔγινε μικρός, τὸ γεγονὸς ὅτι στὰ στέρνα τοῦ πλανήτου μας ὅλοι οἱ ἄνθρωποι συναδελφώνονται καὶ μὲ ἕνα ἅλμα στρέφονται πρὸς τὸ ἄπειρον καὶ ἔγινε πολὺ μικρὴ ἡ γῆ καὶ εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ζήσωμεν ὅλοι μας εἰς τὸν τόπον αὐτόν...

Γ. Παπανδρέου (Πρόεδρος Κυβερνήσεως). Ἐννοῶ, ὅτι ἡ πνευματικὴ ἄνοδος ὁδηγεῖ ἀσφαλῶς καὶ εἰς τὸ αἴτημα τῆς ἐλευθερίας.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπουργὸς Παιδείας). Ἀναμφισβητήτως. Ἡ ἐκπαίδευσις εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Χώρας προσέφερε καὶ δωρεὰν μεταφορὰν καὶ συσσίτιον καὶ ἄλλα βοηθήματα τῶν μαθητῶν. Σχεδὸν ἀναλαμβάνει τὸ σύνολον τῆς δαπάνης. Ἀκριβῶς αὐτὸν τὸν εὐρὺ στόχον, τὴν ὁλοκλήρωσιν τῆς δωρεὰν παιδείας ἐπαγγέλλεται καὶ εἰς τὸ ἰδικόν μας σχέδιον Ν.Δ. Γνωρίζετε, ὅτι ἀπὸ τοῦ ἀρχομένου ἤδη ἔτους ἀρχίζομεν τὴν μεγάλην προσπάθειαν τῆς καθιερώσεως τῶν μαθητικῶν συσσιτίων. Μὲ μίαν ἀπόφασίν του ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως μᾶς ἀνέθεσε νὰ προσφέρωμεν ἡμερησίως εἰς τὰ παιδιὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ 400.000 μερίδας. Ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ νὰ θρέψωμεν οὐσιαστικῶς 4 φορὰς τὸν Ἑλληνικὸν Στρατόν. Εἶναι μία ἐπιχείρησις καταπληκτικὴ ἡ καθιέρωσις τῶν μαθητικῶν συσσιτίων ὡς σχολικοῦ θεσμοῦ. Ἀπαιτεῖ δαπάνην μεγάλην. Καλύπτεται μὲ τὰ 240.000.000 τῶν Ἀμερικανικῶν ἐφοδίων καὶ ἐκφράζομεν ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου τὴν εὐγνωμοσύνην μας πρὸς τὴν Ἀμερικήν, ἡ ὁποία προσφέρει τὰ περισσεύματα αὐτὰ τῶν τροφίμων. Προσθέτομεν, ὅμως, ἐκ τοῦ Κρατικοῦ Προϋπολογισμοῦ τὸ ποσὸν τῶν 104 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, μὲ ἀπόφασιν ὅμως νὰ κινητοποιήσωμεν τὴν δραστηριότητα τῶν τοπικῶν, τῶν δημοτικῶν ἀρχόντων, παντὸς πολίτου, ὥστε ὁ σχολικὸς θεσμὸς τῶν συσσιτίων νὰ ἐπιτύχῃ. Καὶ νὰ ἐπιτύχῃ ὑπὸ κάθε μορφήν, καὶ παιδαγωγικὴν καὶ κοινωνικήν. Καὶ νὰ ἀναπτύξῃ τὴν συναδελφικότητα, τὴν κοινωνικότητα τῶν παιδιῶν. Νὰ μαζέψῃ ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ λαοῦ μας εἰς κοινὴν τράπεζαν κάτω ἀπὸ τὴν στοργὴν τοῦ διδασκάλου.

Ἡ παλαιὰ ἀντίληψις ὅτι τὸ συσσίτιον προσφέρεται εἰς τοὺς φτωχούς, ἐνῶ οἱ ἄλλοι, οἱ πλούσιοι, μεταβαίνουν εἰς τὸ σπίτι των διὰ νὰ φᾶνε καλύτερα, ἡ ἀντίληψις αὐτὴ σήμερα καταργεῖται ἀπὸ τὴν Δημοκρατίαν. 400.000 παιδιὰ ἀπὸ τὰ ὀρεινὰ χωριά, ἀπὸ τοὺς μικροὺς οἰκισμοὺς μέχρι τῶν πόλεων τῶν 10.000 κατοίκων, κάθε ἡμέρα θὰ ἔχουν πρωϊνὸν ρόφημα καὶ μεσημβρινόν, μὲ ἐναλλασσόμενον διετολόγιον. Θὰ ἔχουν τὴν τροφὴν ἐκείνην ἡ ὁποία θὰ τοὺς ὑποβοηθήσῃ εἰς μίαν βιολογικὴν ἀλλὰ καὶ πνευματικὴν ἀνάπτυξιν. Εἶχε παρατηρηθῆ ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Θεσμοῦ τῶν σχολικῶν συσσιτίων εἰς τὴν Ἤπειρον, ὅπου ἐφηρμόσθη ἐπὶ σειρὰν 3—4 ἐτῶν μὲ 40.000 μαθητάς, ὅτι καὶ οἱ δεῖκται τῆς βιολογικῆς καὶ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως εἶναι ὑψηλοί. Ὅταν, λοιπόν, ὁ Θεσμὸς τῶν συσσιτίων καθιερωθῆ τότε καὶ ἡ βιολογικὴ ἀνάπτυξις τῶν παιδιῶν μας καὶ ἡ πνευματική τους καλλιέργεια θὰ βαίνῃ σταθερῶς πρὸς τὰ ἐπάνω.

Ἡ μεταφορὰ τῶν μαθητῶν — τὴν ὁποίαν ἕνας ἐκ τῶν εἰσηγητῶν εἰρωνεύθη — βεβαίως εἶναι δυσχερὴς ὑπόθεσις. Δὲν τίθεται ζήτημα ὅτι εἶναι δυσχερής. Πρέπει, ὅμως, κάποτε τὰ δυσχερῆ προβλήματα νὰ θελήσωμεν νὰ τὰ ἀντιμετωπίσωμεν μὲ γενναιότητα καὶ νὰ δώσωμεν τὴν λύσιν, ἡ ὁποία ἐμπρέπει. Καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι ὅσα ὑλικὰ προβλήματα τεθοῦν ἀπέναντί μας, μεγάλα ἢ μικρά, προκειμένου νὰ ὁλοκληρώσωμεν τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον ἔχομεν ἀναλάβει, ἀπέναντι τοῦ τόπου, σιγὰ-σιγὰ θὰ τὰ ἀντιμετωπίσωμεν.

Γ. Παπανδρέου (Πρόεδρος Κυβερνήσεως). Ἀφ' ἧς ἐτέθη τὸ θέμα, θὰ φθάσῃ εἰς τὴν πλήρη λύσιν του. Ἀλλὰ ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ἐκκινήσει.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Εἶμαι βέβαιος, κ. Πρόεδρε, ὅτι ἐφέτος τὰ μαθητικὰ συσσίτια εἰς τὴν ἔκτασιν, τὴν ὁποίαν περίπου σεῖς ἔχετε καθωρίσει θὰ λειτουργήσουν κατὰ ἕνα ἱκανοποιητικὸν τρόπον.

Γ. Παπανδρέου (Πρόεδρος Κυβερνήσεως). Ὁμιλῶ διὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι εἰς βραχὺ χρονικὸν διάστημα, ὅταν ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ βαρυτάτας ὑποχρεώσεις, ἀπὸ τὴν συνεχῆ ἑτοιμότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἔχομεν ἀναδεχθῆ ἔναντι τῆς ἱστορίας, εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ ὑπάρξουν κεφάλαια διὰ νὰ συμπληρωθοῦν τὰ μέτρα καὶ ὁλοκληρωθῆ ἡ μεταρρύθμισις.

Ἤθελα νὰ ἐπιμείνω, ὅμως, ἐν σχέσει μὲ τὰς Ἀνατολικὰς χώρας εἰς ἓν σημεῖον. Κατ' ἐπανάληψιν ἐγένετο συζήτησις ἰδιαιτέρως εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὴν δωρεὰν παιδείαν. Ἐκεῖ ἡ παιδεία εἰς τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα δὲν εἶναι γενική, εἶναι καθοδηγημένη. Καὶ ὑπάρχει βεβαίως μία διαφορά. Ἡμεῖς φιλοδοξοῦμεν ὅλο αὐτὸ τὸ σπουδαστικὸν δυναμικόν, τὸ ὁποῖον θὰ ἀποφοιτᾷ ἀπὸ τὰ Λύκειά μας, νὰ ἠμπορῇ νὰ διοχετεύεται ὁλόκληρον πρὸς τὰς Ἀνωτάτας Σχολάς, χωρὶς κανένα περιορισμόν.

Αὐτός, κύριοι βουλευταί, εἶναι ὁ πρῶτος ἀντικειμενικὸς σκοπός, τὸν ὁποῖον ἐτάξαμεν, τῆς δωρεᾶς παιδείας. Ὁ δεύτερος εἶναι τῆς ἐπεκτάσεως τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἐξήχθη ἡ σημασία του καὶ ἀπὸ τοὺς προλαλήσαντας εἰσηγητὰς καὶ ἀγορητάς, ἐτονίσθη ὅτι εἰς μίαν ἐποχὴν κοσμογονικῶν κατακτήσεων, θαυμάτων τῆς τεχνικῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης δὲν εἶναι δυνατὸν ἡ παιδεία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ νὰ περιορίζεται εἰς τὸ ἑξατάξιον δημοτικὸν σχολεῖον. Πρέπει κατ' ἀνάγκην νὰ ἐπεκταθῆ καὶ νὰ γίνῃ ἐννεατής. Καὶ ὅπως εἶπεν ὁ φίλτατος κ. Τσάτσος. Θὰ ἐπεθύμει νὰ εἶναι 12ετής. Εἶναι βέβαιον ὅτι εἰς τὸ βάθος τοῦ χρόνου ἡ ὑποχρεωτικὴ παιδεία θὰ πρέπει νὰ ἐπεκταθῆ εἰς 12 ἔτη, ὅ,τι περίπου αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἐπιχειρεῖται εἰς τὴν Γερμανίαν.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἦτο ἀπαράδεκτον, εἶναι νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ παιδεία εἰς τὸν τόπον μας νὰ εἶναι ἐξαετής. Ὅλαι αἱ χῶραι τῆς Εὐρώπης ἔχουν παιδείαν, πλὴν τῆς Ἱσπανίας, Πορτογαλλίας καὶ Τουρκίας, πέραν τῶν 6 ἐτῶν καὶ ἦρχισαν νὰ τὴν ἐφαρμόζουν ἀπὸ 5, ἀπὸ 10 χρόνια. Μάλιστα εἰδικῶς εἰς τὴν Ἰταλίαν ἤρχισεν ἡ πρώτη ἐφαρμογή του τὸ 1923. Ἐπανελήφθη τὸ 1947. Ἐπανελήφθη διὰ τρίτην φορὰν τὸ 1955. Δηλαδή, ἀπὸ τὸ 1923 ἔχει καθορισθῆ ὡς στόχος ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις εἰς μίαν χώραν — ἡ ὁποία βεβαίως τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο εἰς τὸ φασιστικὸν καθεστὼς — ἀλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀπὸ τότε μέχρι σήμερον ὁ στόχος αὐτὸς δὲν ἔχει ἀκόμη ὁλοκληρωθῆ εἰς ὅλην τὴν χώραν. Καὶ εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἕνωσιν καθωρίσθη τὸ 1958, ὀκταετής, ὄχι ἐννεαετής, ὅπως ἡμεῖς, καὶ θὰ ὁλοκληρωθῆ τὸ 1965. Ἀπὸ τὸ 1958. Τὰ στατιστικὰ στοιχεῖα τῆς Οὐνέσκο, μᾶς παρέχουν τὴν πληροφορίαν αὐτὴν ὅτι δηλαδὴ ἡ ὁλοκλήρωσις τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς τὴν Ρωσίαν θὰ ἔχῃ συντελεσθῆ τὸ 1965. Τὸ ὑπογραμμίζω διὰ νὰ τονισθοῦν αἱ δυσχέρειαι τοῦ ἐγχειρήματος. Ὅταν ἀναλαμβάνῃ κανείς, ἔναντι τῆς ἱστορίας, τὴν ὑποχρέωσιν νὰ καθιερώσῃ τὴν ὑποχρεωτικὴν ἐκπαίδευσιν, καθορίζει τὸν μεγάλον στόχον. Καὶ τὸ σχέδιον Ν.Δ. μας, καθορίζει τὸν στόχον ἐννεαετοῦς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως. Καὶ χαίρω ἰδιαιτέρως, διότι ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ ὁ κ. Τσάτσος συνεφώνησεν ὅτι ὀρθῶς, εἶναι διατυπωμένον τὸ σχέδιον Ν.Δ. μας. Διότι παρέχεται εἰς τὸν Ὑπουργὸν ἡ εὐχέρεια νὰ ἐκδώσῃ Βασιλικὰ Διατάγματα περὶ σταδιακῆς ἐφαρμογῆς, ἀναλόγως μὲ τὰς συνθήκας ποὺ ἐπικρατοῦν.

Γ. Βογιατζῆς. Ἐπιτρέπετε μίαν διακοπὴν κ. Ὑπουργέ;

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφ. Παιδείας). Θὰ παρεκάλουν κ. συνάδελφε, νὰ μὲ ἀφήσετε νὰ συμπληρώσω. Καὶ σᾶς ὑπόσχομαι τὴν Τρίτην, ὅταν θὰ ἔχετε ὁμιλήσει, νὰ δώσω ἀπάντησιν καὶ ἐπὶ τῶν ἰδικῶν σας ἐρωτημάτων.

Γ. Βογιατζῆς. Μόνον δύο λέξεις, κ. Ὑπουργέ. Ἐπειδὴ πολλάκις ἡ Κυβέρνησίς σας ἔχει διαβεβαιώσει καὶ τονίσει ὅτι πᾶσα πολιτική της ἐρείδεται ἐπάνω εἰς ἕνα πρόγραμμα οἰκονομοτεχνικόν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν συνέβαινεν εἰς τὴν προηγουμένην Κυβέρνησιν, θὰ ἤθελα ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ νὰ μᾶς πληροφορήσετε ἐὰν ὑπάρχῃ μία μελέτη οἰκονομοτεχνικὴ προσδιορίζουσα πότε θὰ ἀρχίσῃ καὶ εἰς ποῖον χρόνον διαρκείας θὰ ἔχῃ περατωθῆ, αὐτὸ τὸ πράγματι σωστὸν μέτρον καὶ αὐτὸς ὁ στόχος τὸν ὁποῖον ὅλοι ἐπιθυμοῦμεν καὶ ἐπιβραβεύομεν. Διότι οὔτε εἰς τὴν ἔκθεσιν οὔτε εἰς τὸ σχέδιον Ν.Δ. ὑπάρχει καμμία νύξις ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφ. Παιδείας). Ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐννεαετὴς ἐκπαίδευσις δὲν καθορίζεται μὲν πότε θὰ ὁλοκληρωθῆ, ἀλλὰ νομίζω, ἀγαπητὲ κ. συνάδελφε, ὅτι ἤρχισεν, ἤδη νὰ ἐπεκτείνεται, εἴτε τὸ θέλομεν ἡμεῖς, εἴτε δὲν τὸ θέλομεν. Εἶναι ἕνα προσφυγικὸν κῦμα τῶν νέων παιδιῶν, τὰ ὁποῖα κρούουν τὰς θύρας τῶν Σχολείων Μέσης Ἐκπαιδεύσεως. Ποῖος ἔχει τὸ δικαίωμα, ἡμεῖς ἢ σεῖς ἢ ὁ οἱοσδήποτε, νὰ κλείσῃ τὰς θύρας καὶ νὰ εἴπῃ εἰς τὰ παιδιά, τὰ ὁποῖα ζητοῦν ἀπὸ τὴν Πολιτείαν, νὰ φοιτήσουν εἰς τὴν Μέσην Ἐκπαίδευσιν; «Ἀναμείνατε ἕως ὅτου δημιουργηθοῦν αἱ προϋποθέσεις!». Ἐπειδὴ εἴχατε τὴν εὐκαιρίαν νὰ περάσετε ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας καὶ γνωρίζετε λεπτομερέστερον τὰ προβλήματα, θὰ γνωρίζετε ὅτι αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν ἀντιμετωπίζομεν ἕνα προσφυγικὸν κῦμα. Χιλιάδες παιδιὰ ἀνεβαίνουν πρὸς τὰ ἐπάνω. Ἔρχονται ἀπὸ τὸ δημοτικὸν πρὸς τὸ γυμνάσιον καὶ ἀπὸ τὸ γυμνάσιον πρὸς τὸ Πανεπιστήμιον. Εἶναι παγκόσμιον θέμα, ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα παγκόσμια προβλήματα. Εἰς τὴν Ἀμερικήν, εἰς τὴν Ἀγγλίαν κατασκευάζουν παραπήγματα διὰ νὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς αὐτὴν τὴν ἀνάγκην τῶν σπουδαστῶν, οἱ ὁποῖοι κρούουν κατὰ χιλιάδας χιλιάδων τὰς θύρας τῶν Ἀνωτάτων Σχολῶν.

Διπλασιάζουν καὶ δεκαπλασιάζουν τοὺς καθηγητὰς διὰ νὰ ἠμπορέσουν νὰ ἀνταποκριθοῦν. Εἶναι ὑποχρεωμένα τὰ Κράτη, εἴτε τὸ θέλουν εἴτε δὲν τὸ θέλουν, νὰ μὴ τάσσουν λογιστικοὺς στόχους. Εἶναι ὑποχρεωμένα ν' ἀντιμετωπίσουν μίαν πραγματικότητα. Καὶ αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἡ πραγματικότης εἶναι, ὅτι χιλιάδες χιλιάδων παιδιῶν κρούουν τὰς θύρας τῶν Σχολῶν. Τί νὰ τοὺς κάμουν; Αὐτὸ εἶναι τὸ πρόβλημα, τὸ ὁποῖον τίθεται. Ἀλλὰ προτοῦ ἔλθω εἰς αὐτό, διότι εἶναι ἕνα θέμα καθαρῶς ὀργανωτικόν, θὰ ἤθελα νὰ σᾶς εἴπω μὲ ποῖον τρόπον σκέπτεται ἡ Κυβέρνησίς μας νὰ τὸ ἀντιμετωπίσῃ. Ἐγι-

νεν ὑπερβολικὴ κατάχρησις εἰς ἕνα ἰσχυρισμόν, χωρὶς ὅσοι τὸν ἐχρησιμοποίησαν νὰ εἶχαν, τέλος πάντων, τὴν στοιχειώδη πρόβλεψιν νὰ ζητήσουν πληροφορίας ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας καὶ νὰ ἐλέγξουν, ἐὰν καὶ κατὰ πόσον τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ εὐσταθῇ. Μᾶς ἐτονίσθη: «Πῶς, κύριοι, προχωρεῖτε πρὸς τὴν ἐννεαετῆ ὑποχρεωτικὴν ἐκπαίδευσιν, ἀφοῦ δὲν ἔχει ὁλοκληρωθῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ ἑξαετὴς ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις»; Εἶναι ἕνα θέμα τὸ ὁποῖον ἐτέθη, μάλιστα, κατὰ τρόπον ἐξαιρετικὰ σοβαροφανῆ ἀπὸ ἕνα ἄρθρον, ποὺ ἐδημοσιεύθη μὲ μέγιστα στοιχεῖα πρὸ μηνὸς εἰς μίαν ἐφημερίδα. Ἐπανελήφθη, δυστυχῶς, καὶ εἰς τὴν αἴθουσαν αὐτὴν καὶ εἶδα, ὅτι τὸ ἐπανέλαβε καὶ ὁ φίλτατος ἀξιότιμος κ. Τσάτσος, τὸ θέμα, ἐὰν καὶ κατὰ πόσον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔχει ὁλοκληρωθῇ ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις, ἐὰν ἡ ἑξαετὴς φοίτησις εἶναι περίπου ὁλοκληρωτικὴ καὶ εἰς ποίαν ἔκτασιν καὶ εἰς ποῖον ποσοστόν. Τὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα θέτω ὑπ' ὄψει τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιπροσωπείας παρέχουν τὴν ἀπόδειξιν τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις τῶν 6 ἐτῶν ἔχει περίπου, κατὰ μέγιστον ποσοστόν, ὁλοκληρωθῇ. Συγκεκριμένως, ἐπὶ 890.301 μαθητῶν, οἱ ὁποῖοι ἐγγράφονται εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, ἐξετασθέντες εἶναι 858.975.

Εἰς τὰ ἰδιωτικὰ σχολεῖα 51.455, ἐξετασθέντες 50.000. Διαρροὴ 3—4 ο)ο, ἐν σχέσει μὲ τοὺς ἐγγραφέντας καὶ τοὺς ἐξετασθέντας, καὶ τὸ 3—4—5 ο)ο γνωρίζετε ποῦ ὀφείλεται, ὀφείλεται εἰς τοὺς στασίμους, ὀφείλεται εἰς τὴν παιδικὴν ἀνησιμότητα καὶ ἕνα ποσοστὸν εἰς τὰς ἀποδημίας. Ἑπομένως τὸ ἐπιχείρημα, τοῦ ὁποίου κατ' ἐπανάληψιν ἐγένετο χρῆσις εἰς τὴν αἴθουσαν αὐτήν, ὄχι μόνον εἰς τὰς ἐφημερίδας ἀπὸ μεγαλοσχήμους καθηγητάς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι κυβερνοῦν τὸν τόπον, ὅτι δὲν εἶχε δηλαδὴ ὁλοκληρωθῇ ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις τῶν 6 ἐτῶν, εἶναι ἐπιχείρημα ἀνακριβές. Ἡ ἐκπαίδευσις ἡ ὑποχρεωτικὴ ἔχει περίπου ὁλοκληρωθῇ εἰς τὸν τόπον μας, εἶναι σχεδὸν τὰ 95—96 ο)ο.

Κ. Καλλίας. Κύριε Ὑπουργέ, ἐπιτρέπετε μίαν διακοπήν; Ἐπειδὴ εἰς τὸ θέμα αὐτὸ νομίζω, ὅτι ὁ τρόπος τοῦ ὑπολογισμοῦ δὲν εἶναι ὀρθὸς μεταξὺ ἐγγραφέντων καὶ ἐξετασθέντων, νὰ ἐξετάσητε τὴν διαφορὰν μεταξὺ πρώτης τάξεως τοῦ δημοτικοῦ σχολείου καὶ ἕκτης τάξεως καὶ ἐκεῖ θὰ ἰδῆτε πόση μεγάλη διαρροὴ ὑπάρχει.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Δὲν ὑπάρχει διαρροή. Τὰ παιδιὰ τῆς πρώτης τάξεως μένουν 22 — 25 — 30.000 στάσιμα, κύριε Καλλία. Πρέπει νὰ γνωρίζητε τὰ νούμερα τῶν στασίμων εἰς ἑκάστην τάξιν —καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὰς μικρὰς τάξεις ὅπου γίνεται δύσκολος ἡ προσαρμογὴ τῶν παιδιῶν—εἶναι μεγάλη. Ἐὰν ἴδητε τὰ νούμερα αὐτά, θὰ διαπιστώσητε ὅτι οἱ συνολικοὶ ἀριθμοὶ τῶν ἐγγραφέντων καὶ τῶν ἐξετασθέντων εἶναι περίπου οἱ αὐτοί. Ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ὕστερα, εἰς ἀναλογίαν διδασκάλων πρὸς μαθητάς, εἰς τὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν, εὐτυχῶς εἴμεθα εἰς ἕνα ἐξαιρετικὰ ἱκανοποιητικὸν στάδιον. Ἕνας διδάσκαλος πρὸς 35 μαθητάς. Βεβαίως ὑπάρχουν σχολεῖα τῆς ὁμάδος τῶν 15 — 17 — 20 μαθητῶν καὶ ὑπάρχουν σχολεῖα τῶν 70—80 μαθητῶν μὲ ἕνα διδάσκαλον. Ὑπάρχει αὐτὴ ἡ διαφορά. Ἀλλὰ τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι γίνεται μία συνεχὴς μετακίνησις τῶν πληθυσμῶν πρὸς μεγαλύτερα κέντρα. Εἶναι κίνησις δημογραφική, τὴν ὁποίαν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παρακολουθήσῃ τὸ σχολεῖον παρὰ εἰς διάστημα 5, 10, 15 ἐτῶν. Πῶς; Δημιουργῶντας μεγάλας σχολικὰς μονάδας, αἱ ὁποῖαι θὰ ὑποδεχθοῦν τὸ σύνολον τῶν μετακινουμένων μαθητῶν. Τὰ σχολεῖα τῶν ὀρεινῶν χωρίων ἔχουν καὶ 15 καὶ 17 καὶ 20 μαθητὰς —καὶ μάλιστα παρέχω τὴν δήλωσιν, ὅτι ἔστω καὶ μὲ 10, 12 ἢ καὶ ὀλιγωτέρους μαθητὰς δὲν καταργοῦμεν τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, οὔτε θὰ τὰ καταργήσωμεν, διότι δὲν θέλομεν νὰ πλήξωμεν αὐτὸν τὸν μικρὸν πνευματικὸν πυρῆνα, ἀλλὰ πρέπει νὰ διατηρηθοῦν διὰ νὰ κρατήσουν τὸ μικρὸ χωριό, ἕως ὅτου ἐπιδράσῃ ἡ οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ μας πολιτική. Ἀλλὰ ὑπάρχει ἡ σταθερὰ κίνησις τοῦ πληθυσμοῦ πρὸς τὰ μεγαλύτερα ἀστικὰ κέντρα. Δι' αὐτὸ βλέπομεν χωριὰ μεγαλύτερα, ἀπὸ 50 νὰ γίνωνται 60 καὶ 70 οἱ μαθηταί. Καὶ τὰ μικρὰ χωριά, ὅπως εἰς τὴν Κεφαλονιά, ὅπου ἤμουν προχθές, συνεχῶς νὰ ἐρημώνωνται. Καὶ δι' αὐτὸ ὑπάρχει μία δυσαναλογία μεταξὺ μαθητῶν καὶ διδασκάλων τῶν χωριῶν. Ἀλλά, κατὰ μέσον ὅρον, εἶναι 35 μαθηταὶ κατὰ διδάσκαλον. Ἐάν, θεωρητικῶς, ὑποθέσωμεν ὅτι, εἰς διάστημα ὀλίγων ἐτῶν, ἠμποροῦσαμεν νὰ δημιουργήσωμεν αὐτὰς τὰς σχολικὰς μονάδας νὰ ὑποδεχθοῦν τὸ σύνολον τῶν μαθητῶν, τότε ἡ Στοιχειώδης Ἐκπαίδευσις εὑρίσκεται εἰς ἱκανοποιητικὸν ἐπίπεδον. Ἄλλα εἶναι τὰ θέματα τῆς Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως καὶ τὰ ὁποῖα θὰ μᾶς ἀπασχολήσουν εἰς τὴν πρόοδον τῆς συζητήσεως.

Ὑπάρχουν ἀναμφισβητήτως πολλὰ ὀργανωτικὰ προβλήματα διὰ τὴν ἐπέκτασιν τῆς ὑποχρεωτικῆς παιδείας, εἰς τὰ ὁποῖα ἀνεφέρθη κατά τινα τρόπον καὶ ὁ ἀξιότιμος Ἀρχηγὸς τῆς Ε.Ρ.Ε. Τὰ ὀργανωτικὰ προβλήματα εἶναι μέγιστα. Προσπαθοῦμεν νὰ τ' ἀντιμετωπίσωμεν ἀπὸ σήμερον καὶ παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι δὲν ἐπεκτείνομεν τὴν ὑποχρεωτικὴν παιδείαν. Ἀλλά, ὅπως εἶπα, δεχόμεθα τὸ προσφυγικὸν κῦμα τῶν παιδιῶν ποὺ κρούουν τὰς πύλας τῶν σχολείων τῆς Μ. Ἐκπαιδεύσεως. Ὑπολογίζομεν ἑφέτος —καὶ αὐτὸ εἶναι μία ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας δόξας τῆς Κυβερνήσεως τῆς Δημοκρατίας — ὅσον καὶ ἂν εἶναι τραχὺ καὶ δυσεπίλυτον πρόβλημα, εἶναι ὅμως ἴσως ἡ μεγαλυτέρα τιμή, τὸ μεγαλύτερον ἐπίτευγμα τῆς δημοκρατίας τοῦ τελευταίου καιροῦ— ὅτι ἑφέτος, τὴν 1ην Σεπτεμβρίου, θὰ προσέλθουν εἰς τὰ Γυμνάσια, εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Μ. Ἐκπαιδεύσεως 20—25 χιλ. παιδιά, ἐπὶ πλέον ἀπὸ ὅτι ἐνεγράφησαν εἰς τὸ τελευταῖον ἔτος. Ἀπὸ τὰς 67.000 παιδιὰ ποὺ ἦσαν ἐγγεγραμμένα εἰς τὴν πρώτην τάξιν, θὰ προσέλθουν πιθανῶς 85.000, ἴσως καὶ ἄνω. Μαζὶ μὲ τοὺς μαθητὰς τῶν μέσων τεχνικῶν σχολῶν εἶναι σχεδὸν βέβαιον, ὅτι θὰ ἔχωμεν ἑφέτος πέραν τῶν 100.000 παιδιῶν εἰς τὴν πρώτην τάξιν ὅλων τῶν σχολείων μέσης ἐκπαιδεύσεως ἔναντι μαθητικοῦ πληθυσμοῦ, ἀποφοιτῶντος ἀπὸ τὰ δημοτικὰ 130—135.000. Δηλαδὴ γίνεται τὸ μεγαλύτερον ἅλμα, τὸ ὁποῖον ἔγινε ποτὲ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν. Φθάνομεν πέραν τῶν 100.000.

Ἓν ποσοστὸν 80—85 ο)ο οὐσιαστικῶς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως. Καὶ ἔγινεν ἱστορία τὸ σύνθημα τῆς παιδείας, μὲ τὴν ἔφεσιν τοῦ λαοῦ πρὸς τὴν παιδείαν. Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ μέγιστον πρόβλημα ποὺ εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ἀντιμετωπίσωμεν. Ἐπιθυμῶ νὰ βεβαιώσω τὸ Σῶμα ὅτι, ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, τὸ ὁποῖον ἀντιμετωπίζει καταθλιπτικὰ προβλήματα ἔγινεν ἤδη ἡ κατάλληλος προεργασία. Κυρίως τὸ πρόβλημα εἶναι ὀξὺ εἰς τὰ μεγάλα ἀστικὰ κέντρα. Πῶς θὰ ὑποδεχθῶμεν αὐτὰ τὰ παιδιά; Εἰς τὰ τρία μεγάλα ἀστικὰ κέντρα συνεπληρώθη ἡ προεργασία, ὥστε νὰ ἐξευρεθοῦν οἰκήματα. Καὶ εἶναι ἐπίσης βέβαιον ὅτι θὰ ὑπάρξουν δυσχέρειαι καὶ ἀπὸ ἀπόψεως καθηγητῶν. Αλλὰ τὰ προβλήματα αὐτὰ πρέπει νὰ τὰ ἀντιμετωπίσωμεν. Δὲν γίνεται διαφορετικά. Ποῖος ἀπὸ ἡμᾶς θὰ ἔχῃ τὴν τόλμην νὰ κλείσῃ κατάμουτρα τὴν πόρτα εἰς τὸ παιδὶ ποὺ ἔρχεται καὶ ζητεῖ ἀπὸ τὸ κράτος νὰ τὸ μορφώσῃ εἰς τὸ γυμνάσιον ἢ εἰς τὴν μέσην τεχνικὴν σχολήν; Ποῖος; Κανείς! Εἴμεθα, λοιπόν, ὑποχρεωμένοι νὰ δεχθῶμεν 100—105 χιλιάδες παιδιὰ ἀπὸ τὸν μαθητικὸν πληθυσμὸν τῶν 130 χιλιάδων. Ἀπομένουν δηλαδὴ 25—30 χιλιάδες παιδιὰ διὰ νὰ ὁλοκληρωθῇ ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις εἰς τὰ 9 χρόνια εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα. Καὶ θὰ πραγματοποιηθῇ.

Ἐπειδή, κύριε Βογιατζῆ, μὲ ἐρωτήσατε προηγουμένως, ἀντιλαμβάνεσθε ὅτι, ὅταν καλύψωμεν τὴν μεγάλην αὐτὴν ἀπόστασιν, τὸν μεγάλον ἀριθμὸν τῶν 105 χιλιάδων, ἀντιλαμβάνεσθε ὅτι ἀπομένει ἀπόστασις μέχρι τῶν 135.000 παιδιῶν, τῶν 30.000 παιδιῶν. Καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ δίδω μίαν ἀπάντησιν εἰς τὸν κ. Ἡλιόπουλον ὅτι πράγματι ἡ παιδεία ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς ἰδικῆς μας Κυβερνήσεως προηγεῖται τῆς οἰκονομίας.

Ἐτέθησαν, ὅμως, ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς Ἀντιπολιτεύσεως καὶ τοῦ Τύπου ὡρισμένα ἐρωτήματα ἐν σχέσει μὲ τὴν ὑποχρεωτικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὰς δυσχερείας τὰς ὁποίας πρόκειται νὰ δημιουργήσῃ, ὡρισμένα βασικὰ ἐρωτήματα ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ ἀπαντήσω. Καὶ εἰς ἄρθρον ἐφημερίδος, ἀλλὰ καὶ χθὲς ὁ ἀξιότιμος ἀρχηγὸς τῆς ΕΡΕ ἐπανέ-

λαβε τὸ ἐπιχείρημα τῆς ἀστυφιλίας. Ὅτι δηλαδὴ ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις τῶν 9 ἐτῶν πρόκειται νὰ τονώσῃ τὸ ρεῦμα τῆς ἀστυφιλίας. Τὸ ρεῦμα τῆς ἀστυφιλίας, κύριοι συνάδελφοι, δὲν εἶναι θέμα τὸ ὁποῖον τίθεται σήμερα, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐπεκτάσεως τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς τὰ 9 χρόνια. Προϋπῆρχε. Καὶ δὲν εἶναι θέμα μόνον ἑλληνικόν, ἀλλὰ θέμα παγκόσμιον. Παντοῦ ὑπάρχει αὐτὴ ἡ μετακίνησις τῶν πληθυσμῶν, περίπου ὡς ἐὰν ζῶμεν τὴν ἐποχὴν τῆς προϊστορίας, ὅπου ὑπῆρχεν ἡ κίνησις τῶν νομαδικῶν φυλῶν. Ἄλλοι οἱ λόγοι τότε καὶ ἄλλοι σήμερον. Ὁδεύουν οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὰ μεγάλα ἀστικὰ κέντρα, ὅπου ὑπάρχουν τὰ ἀγαθά, καὶ τὰ τεχνικὰ καὶ τὰ πνευματικά, τοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ ἐπομένως εἶναι μεγάλη ἱστορία τὸ πῶς θὰ πρέπει νὰ κρατήσωμεν τὸν κόσμον εἰς τὴν ἐπαρχίαν. Ἀκριβῶς ὅμως ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις, ἡ 9ετὴς ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία κατὰ μεγάλο ποσοστὸν θὰ κρατήσῃ τὸν κόσμον τὸν ἰδικόν μας εἰς τὴν ὕπαιθρον. Ἐκεῖ ὁ ἀγρότης μας, σύγχρονος ἀγρότης, μὲ μίαν ἀπηρτισμένην μόρφωσιν 9 ἐτῶν θὰ εἶναι σύγχρονος ἀγρότης, θὰ εἶναι ἕνας γόνιμος, δημιουργικὸς πολίτης, καὶ μὲ στοιχειώδη μέσα πολιτισμοῦ, τεχνικοῦ πολιτισμοῦ θὰ παραμείνῃ, πρέπει νὰ παραμείνῃ στὸ χωριό.

Θὰ ἐρωτοῦσα μὲ τὴν σειράν μου, εἶναι μήπως ἡ παιδεία ἡ ὁποία ἐξώρισεν 500.000 παιδιὰ δικά μας, μέσα στὸ διάστημα ὀλίγων ἐτῶν, καὶ τὰ ἔστειλε εἰς τὰ ὑπόγεια ἀνθρακωρυχεῖα τοῦ Βελγίου, τὶς Στέππες τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Αὐστραλίας, ὅπου γονιμοποιοῦν μὲ τὸν ἱδρῶτα των καὶ τὸ αἷμα των τὰς ξένας οἰκονομίας; Εἶναι ἡ παιδεία ἢ ἡ ἀμορφωσιά; Εἶναι ἡ ἀμορφωσιά. Ἐάν, λοιπόν, ἐπεκτείνωμεν αὐτὴν τὴν στιγμὴν τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ καθ' ὃν τρόπον ἡμεῖς τὴν προγραμματίζομεν, εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ στηρίξωμεν τὸν ἀγρότην εἰς τὴν γῆν του, τὸν κάτοικον τῶν μικρῶν χωριῶν, στὴν περιοχή του. Διαφορετικὰ ὁδηγοῦμεν ὅλον αὐτὸν τὸν κόσμον, συνεχῶς τὸν ὁδηγοῦμεν εἰς τὰς μεγάλας πόλεις καὶ τὸ ἐξωτερικόν.

Ἐτέθη ὅμως ἕνα ἐρώτημα, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε βασικόν, ἀπὸ τὸν κ. Λύχνον. Εἶμαι ὑποχρεωμένος διὰ λογαριασμὸν ἑνὸς νέου κόσμου τὸν ὁποῖον ὑπηρέτησα μὲ φανατισμὸν καὶ συνέπειαν, νὰ δώσω μίαν ἀπάντησιν, μίαν ἀπάντησιν διὰ λογαριασμὸν μιᾶς νέας γενεᾶς. Ἠρώτησεν ὁ κ. Λύχνος: Ποῦ ὁδηγεῖ ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις, εἰς ποίαν μορφὴν κοινωνίας ὁδηγεῖ ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις; Ὡμίλησεν ἡ εἰσηγητικὴ ἔκθεσις περὶ τῆς πρώτης ἀγροτικῆς μορφῆς κοινωνίας, περὶ τῆς ἀστικῆς κοινωνίας τοῦ 1920 καὶ ἐντεῦθεν. Καὶ ἠρώτησεν ὁ κ. Λύχνος: Ποὺ ὁδηγεῖτε τὸν ἑλληνικὸν λαὸν μὲ τὴν 9ετῆ ὑποχρεωτικὴν ἐκπαίδευσιν;

Θὰ δώσω, κύριοι συνάδελφοι, εἰς τὸν ἀγαπητὸν φίλον εἰς τὸ ἐπάγγελμα καὶ τὴν Βουλήν, τὴν ἀπάντησιν τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ σᾶς εἴπω ὅτι κάποτε ἀνεῦρον καὶ εἰς ἰδικά του κείμενα. Ὑπῆρξα φανατικὸς ἀναγνώστης τῆς «Πειθαρχίας», τοῦ περιοδικοῦ τοῦ κ. Λύχνου, ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας καὶ εὑρῆκα ἐκεῖ ἕνα πολιτικὸν καὶ ἰδεολογικὸν προσανατολισμόν. Ὁδηγεῖ, λοιπόν, ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις τῶν 9 ἐτῶν, πρὸς τὴν δημιουργίαν μιᾶς νέας κοινωνίας, ἡ ὁποία ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰς ἀξιώσεις τῆς ἐποχῆς μας, μιᾶς κοινωνίας γνησίως ἑλληνικῆς εἰς τὴν γενικήν της κοσμοθεωρίαν, μιᾶς κοινωνίας γνησίας δημοκρατικῆς εἰς τὴν πολιτικήν της τοποθέτησιν, μιᾶς κοινωνίας γνησίως προοδευτικῆς εἰς τοὺς κοινωνικοὺς στόχους της.

Αὐτὴν τὴν κοινωνίαν τῶν ὀλίγων ἀνθρώπων καὶ τῶν πολλῶν πληβείων ὅπου τὰ ἑκατομμύρια τοῦ λαοῦ μας εἶναι λίπασμα, διὰ τοὺς ὀλίγους, αὐτὴν τὴν κοινωνίαν ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις τῶν 9 ἐτῶν φιλοδοξεῖ ὁριστικῶς νὰ τὴν καταργήσῃ. Εἶναι βέβαιον, ὅτι τὸ σχέδιον Ν. Δ. δημιουργεῖ τὴν ὑποδομὴν δι' ἕνα βαθμιαῖον κοινωνικὸν μετασχηματισμὸν ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι τὰ ἀγαθὰ τῆς Δημοκρατίας, ὅλα τὰ ἀγαθὰ τῆς Δημοκρατίας, τὰ πνευματικὰ καὶ πολιτικὰ καὶ κοινωνικά, θὰ κατακτηθοῦν ἀπὸ τὸ σύνολον τοῦ λαοῦ διὰ τῶν 9 ἐτῶν τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως. Πράγματι ὁδηγούμεθα εἰς μίαν νέαν κοινωνίαν Ἑλληνικήν. Ἀλλοίμονον ἐὰν εἰσέλθωμεν εἰς τοὺς νέους καιροὺς καὶ εἰς τὸν Εὐρωπαϊκὸν χῶρον μὲ τὴν παλαιὰν κοινωνίαν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ σπαράγματα τὰ ἐσωτερικά. Ποίους λαοὺς θὰ ἀντιμετωπίσωμεν, ἐὰν δὲν ὀργανώσωμεν τὸ ἐσωτερικὸν Σῶμα τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας, ἐὰν δὲν προσφέρωμεν ἰδεολογικὴν συνοχὴν ἐσωτερικήν, ἐὰν δὲν δώσωμεν εἰς τὸ σύνολον τοῦ λαοῦ μας τὰ ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ μας; Τότε εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ εἴμεθα εἰς τὴν Εὐρώπην, ἀλλὰ θὰ εἴμεθα εἰς ὑπηρετικὸς χῶρος τῆς Εὐρωπαϊκῆς πλουτοκρατίας καὶ τεχνοκρατίας. Καὶ πράγματι ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις εἰσάγει ἀπὸ τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἕνα νέον τύπον κοινωνίας, ὁραματίζεται ἕνα νέον τύπον, ὅπου οἱ ἄνθρωποι θὰ ἠμπορέσουν μέσα εἰς τὰ πλαίσια τῆς ἀπολύτου ἐλευθερίας νὰ ἀπολαμβάνουν τὸ σύνολον τῶν κοινωνικῶν δικαιωμάτων. Αὐτὸς εἶναι ὁ βασικὸς στόχος τοῦ νομοθετήματος.

Ἐπὶ τοῦ θέματος ὅμως τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἀνεπτύχθησαν δύο ἀπόψεις ἐκ διαμέτρου ἀντίθετοι. Ἡ μία ἄποψις εἶναι ἡ ἄποψις τὴν ὁποίαν ὑπεστήριξεν ἡ ΕΡΕ ὅτι ἐπιμηκύνομεν τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον ἀπὸ 6 εἰς 9 ἔτη καὶ ἡ ἄλλη ἄποψις εἶναι ἐκείνη ποὺ μᾶς τὴν ἀνέπτυξεν ὁ κ. Ἡλιόπουλος, ὅτι δυστυχῶς δὲν ἐπιμηκύνομεν τὸ Λαϊκὸν σχολεῖον καὶ ὅτι μεταθέτομεν τὰ τρία χρόνια εἰς τὸν δεύτερον κύκλον τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως. Ἡ πρώτη ἐπίθεσις ἐνεπνεύσθη ἀπὸ τὴν ἄποψιν, ἡ ὁποία διετυπώθη εἰς τὸ ὑπόμνημα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, ἡ ὁποία ἔδωσε τὴν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἐπίθεσιν περὶ τῆς ὁποίας ἐγένετο μακρὸς ὁ λόγος χθές. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ θὰ ἤθελα νὰ κάμω μίαν παρένθεσιν. Λυποῦμαι, διότι ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν, ἐγένετο ἀντικείμενον τόσης συστηματικῆς χλεύης καὶ ἐπιθέσεως. Θέλω νὰ διαβεβαιώσω ὅτι καὶ ἡ Κυβέρνησις καὶ ἐγὼ προσωπικῶς μὲ ἀπόλυτον σεβασμὸν καὶ τιμὴν περιβάλλομεν τὸν οἱονδήποτε, ἀνεξαρτήτως ἂν ὑποστηρίζῃ ἀντιθέτους ἀπόψεις. Εἶναι πρωταρχικὴ προϋπόθεσις, προϋπόθεσις τῆς Δημοκρατίας, ἡ ἀπόλυτος ἐλευθερία ἐκφράσεως γνωμῶν. Τὸ Σχέδιον Ν. Δ. ἀκριβῶς αὐτό, εἰς τὸ σημεῖον ποὺ οἰκοδομεῖ τὴν τριετῆ φοίτησιν εἶναι ἴσως ἡ σημαντικωτέρα καινοτομία. Δὲν παραμένει εἰς τὴν στοιχειώδη μόρφωσιν τῶν 6 ἐτῶν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου, ἀλλὰ φέρει τὸ παιδὶ εἰς νέον κύκλον Μέσης Ἐκπαιδεύσεως μὲ καθηγητάς. Ὄχι διότι οἱ Ἕλληνες διδάσκαλοι δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ διδάξουν. Θὰ διδάξουν, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἔχουν μόρφωσιν ἐξειδικευμένων, καθαρῶς ἐπιστημονικήν. Ὑπάρχει μία διαφορὰ εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν σχολείων Μέσης Ἐκπαιδεύσεως καὶ Δημοτικῶν. Ἐὰν λοιπὸν ὑπάρχῃ κάτι τὸ ἐντελῶς ἰδιαίτερον, ὑπὲρ τοῦ σχεδίου Ν. Δ. εἰς ὅ, τι ἀφορᾷ τὴν ὑποχρεωτικὴν ἐκπαίδευσιν εἶναι ὅτι θεμελιώνει τὴν ἐπὶ πλέον τῶν 6 ἐτῶν ὑποχρεωτικὴν ἐκπαίδευσιν, τὰ τρία ἔτη, εἰς τὸ Γυμνάσιον.

Τὸ Γυμνάσιον, κύριοι βουλευταί, εἶναι τὸ σχολεῖον τῆς Δημοκρατίας. Αὐτὸ ἀκριβῶς: Τὸ σχολεῖον τῆς Δημοκρατίας. Παίρνομεν τὸ παιδὶ ἀπὸ τὸ δημοτικὸν σχολεῖον. Καὶ τὸ πᾶμε εἰς τὸ Γυμνάσιον. Καὶ ἐκεῖ, εἰς τὸ Γυμνάσιον, τοῦ ὀργανώνομεν καὶ τὴν σκέψιν του καὶ τὴν γλῶσσαν του καὶ τὸ παραδίδομεν ἐλεύθερον καὶ δημιουργικὸν πολίτην εἰς τὸ Κράτος, ἀνεβάζομεν, δηλαδή, τὸ ἐπίπεδον τοῦ λαοῦ μας. Δὲν θεμελιώνομεν τὴν ὑποχρεωτικὴν ἐκπαίδευσιν εἰς τὰ 6 ἔτη τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου. Δὲν ἐπιμηκύνομεν τὴν Στοιχειώδη Ἐκπαίδευσιν. Δηλαδή, δὲν εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἡ παραμονὴ τοῦ παιδιοῦ εἰς τὸ σχολεῖον. Εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἡ φοίτησις εἰς ἕνα νέον κύκλον σπουδῶν. Αὐτὴ εἶναι ἡ δόξα τοῦ νομοσχεδίου, ὅτι καθιερώνει τὴν τριετῆ μόρφωσιν, τὴν καθιερώνει εἰς νέον σχολεῖον, εἰς τὴν Μέσην Ἐκπαίδευσιν. Δὲν ἀκολουθοῦμεν εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τὸ πρότυπον τῶν Ἀνατολικῶν Χωρῶν μὲ τὸ 8ετὲς Πολυτεχνικὸν Δημοτικὸν Σχολεῖον. Ἀναμφιβόλως, εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ διαφέρει τὸ νομοσχέδιον, διότι τὸ 8ετὲς Πολυτεχνικὸν Σχολεῖον ἔχει ἑξαετῆ μόρφωσιν καὶ ἀκόμη δύο χρόνια μὲ κάποιαν μόρφωσιν τεχνικήν. Καὶ εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον, χαίρω, κ. Ἡλιόπουλε, διότι συμφωνεῖτε μαζί μας, ὅτι ἡ παιδεία πρέπει νὰ εἶναι γενικὴ παιδεία μέχρι τῶν 9 ἐτῶν. Ἡ γενικὴ παιδεία πρέπει νὰ ὁλοκληρώνεται εἰς ἡλικίαν 14—15 ἐτῶν, ἀνεξαρτήτως τοῦ γεγονότος, ὅτι εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν 12—15 ἐτῶν ἀρχίζει ἡ ἀπόκλισις πρὸς τὴν τεχνικήν,

τὴν γεωργικήν, ἢ οἱανδήποτε ἄλλην ἐπαγγελματικὴν περὶ τῆς ὁποίας τὸ νομοσχέδιον «περὶ ἐπαγγελματικῆς παιδείας», τὸ ὁποῖον συντόμως θὰ καταθέσωμεν εἰς τὴν Βουλήν. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν χαίρω, διότι ὑπεστηρίξατε μίαν ἄποψιν, ἡ ὁποία εἶναι πρωταρχικὴ ἄποψις, ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρχῃ γενικὴ παιδεία καὶ ὅτι γενικὴ παιδεία δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δοθῇ παρὰ μόνον εἰς τὴν Μέσην Ἐκπαίδευσιν.

Δὲν θὰ ἤθελα ν' ἀναφερθῶ εἰς τὸ θέμα, τὸ ὁποῖον ἔθιξεν ὁ κ. Τσάτσος περὶ 5 καὶ 3 ἐτῶν εἰς τὸν πρῶτον κύκλον καὶ περὶ 4 εἰς τὸν δεύτερον. Εἰς τὴν κατ' ἄρθρον συζήτησιν θὰ ἀναφερθῶ, διότι ὡρισμένα θέματα, βασικά, μὲ ὑποχρεώνουν μέσα εἰς κάποια χρονικὰ ὅρια νὰ περιορισθῶ. Θὰ προχωρήσω, ὅμως, εἰς ἄλλα θέματα, τὰ ὁποῖα ἐθίγησαν:

Εἰς τὸν τρίτον μεγάλον στόχον, τὸν ὁποῖον τάσσει τὸ νομοσχέδιον. Εἶναι, κύριοι βουλευταί, ἡ ἰσοτιμία τῆς Δημοτικῆς. Εἶχα τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι τὸ θέμα δὲν ἐπρόκειτο ν' ἀπασχολήσῃ τόσον ἔντονα τὴν Βουλήν. Μάλιστα, εἰς σχετικὴν παρατήρησιν τοῦ συναδέλφου κ. Λύχνου, χθές, ἠρώτησα: «Μοῦ κάμνει κατάπληξιν τὸ ὅτι τίθεται θέμα Δημοτικῆς». Σήμερον, ὅμως, ὁ κ. Τσάτσος, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους τοῦ δημοτικισμοῦ, ἕνας πνευματικὸς ἄνθρωπος πρώτου μεγέθους, ἔθιξε τὸ θέμα τῆς Δημοτικῆς. Καὶ περίπου μᾶς κατηγόρησεν, ὅτι προσπαθοῦμεν νὰ διάσωμεν τὴν πραγματικότητα. Τὸ νὰ ἐξάρῃ κανεὶς τὴν ἀνάγκην τῆς καθιερώσεως τῆς δημοτικῆς γλώσσης εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας τῆς ἐκπαιδεύσεως, εἶναι κοινὸς τόπος. Ἡ δημοτικὴ γλῶσσα εἶναι ἀναμφιβόλως ἡ καλύτερη, ἡ ἐκφραστικώτερη, ἡ λεπτότερη γλῶσσα τοῦ κόσμου. Μόνον ὅσοι τὴν ἠξεύρουν καλά, μόνον ἐκεῖνοι ἠμποροῦν νὰ ἀντιληφθοῦν τὸ κάλλος τῆς γλώσσης, τὴν ἐκφραστικὴν δύναμιν καὶ τὴν ὁρμήν της. Ἡ ὁρμή της εἶναι σὰν πολεμικὸ σύνθημα, ἡ δὲ εὐαισθησία της εἶναι μουσική. Οὐδεμία γλῶσσα εἰς τὸν κόσμον ἔχει τὴν ὁμορφιὰ τῆς δημοτικῆς γλώσσης. Καὶ δὲν εἶναι τυχαῖον. Εἶναι ἡ γλῶσσα, συνεχὴς γλῶσσα 4.000 ἐτῶν. Ἀρχίζουν αἱ πηγαὶ τῆς γλώσσης ἀπὸ τὶς πλάκες τῆς Πύλου, ἀπὸ τὰς Μυκήνας. Ἀπὸ τότε ἕως σήμερον μία εἶναι ἡ γλῶσσα, ἡ Ἑλληνική. Ἡ γλῶσσα ἡ Ἑλληνική, ὁ Ἑλληνικὸς Λόγος. Ἀπὸ τὰς πηγάς της ἰσότιμη, πολυτιμώτερη πνευματικὴ ἀξία τοῦ Ἑλληνισμοῦ, εἶναι ἡ δημοτικὴ γλῶσσα. Αὐτὴν τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν, οὐδεὶς ἐπιδιώκει αὐτὴν τὴν στιγμὴν νὰ τὴν ἐπιβάλῃ. Ὄχι, δὲν ἔχει ἀνάγκην ἡ δημοτικὴ νὰ ἐπιβληθῇ. Κανεὶς νόμος δὲν χρειάζεται νὰ τὴν ἐπιβάλῃ. Ἁπλῶς διὰ τοῦ νομοσχεδίου, ἐπιδιώκεται ἡ κατάργησις τῆς δικτατορίας τῆς καθαρευούσης.

Ἡ καθαρεύουσα δικτατορεύει τὴν παιδείαν, ἀστυνομεύει τὴν παιδείαν, ἐπὶ συνεχεῖς δεκαετηρίδας. Καὶ τὸ νομοσχέδιον ἔρχεται εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν ἰσοτιμίαν τῆς δημοτικῆς, νὰ τὴν φέρῃ εἰς τὴν Ἐκπαίδευσιν, ὡς πνευματικήν, ἀνωτάτην πνευματικὴν ἀξίαν τοῦ Ἔθνους, ἀνωτάτην πολιτιστικὴν ἀξίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ μέσα εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον. Δὲν ἔρχεται νὰ διάσῃ τὴν πραγματικότητα, κ. Καθηγητά, ἡ δημοτικὴ γλῶσσα. Ἁπλούστατα, τὸ νομοσχέδιον ἀποτολμᾷ νὰ καταργήσῃ τὴν δικτατόρευσιν τῆς καθαρευούσης, ἡ ὁποία, ὅπως ἐλέχθη, ἀπεξήρανε τὴν Ἑλληνικὴν ἐκπαίδευσιν. Καὶ σεῖς ὁ ἴδιος, εἰς παλαιότερα κείμενά σας, εἴχατε τόσον πολύ, μὲ τόσην ἐκφραστικὴν δύναμιν, μὲ τόσην πληρότητα διατυπώσει, τόσον σεῖς, ὅσον καὶ ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Κόμματός σας, τὴν δύναμιν τῆς δημοτικῆς. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψητε νὰ ἀναφέρω μόνον τὴν ἰδικήν σας περικοπήν. Εἴπατε εἰς τὴν «Δίκην τῶν τόνων» ἀπὸ δεκαετίας εἶναι διχασμένη ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ ..... (ἀναγινώσκει) ..... Ἀλλὰ θὰ ἤθελον νὰ προσθέσω καὶ μίαν ἄποψιν τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς ΕΡΕ: «Αἱ ἀστικαὶ Ὀργανώσεις ὁμιλοῦν σήμερον διὰ μαλλιαροκομμουνισμὸν .... (ἀναγινώσκει) ....».

Αὐτήν, ἀκριβῶς, τὴν σύγχυσιν εἰς βάρος τῆς δημοτικῆς, κ. Τσάτσο, τὸ νομοσχέδιον φιλοδοξεῖ νὰ τερματίσῃ ὁριστικά. Δὲν ἀπεκάλεσα ἐγὼ τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν «φατρίαν»· εἶναι ἰδικόν σας κείμενον. Καὶ οὔτε τὴν ἀποκαλῶ, ἀλλὰ ὑπογραμμίζω, ὅτι εἰς ἕνα κύκλον ἐκπαιδευτικὸν ὑπάρχει μία ἰδεοληψία γύρω ἀπὸ τὸ θέμα τῆς καθαρευούσης. Ὅλη ἡ ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισις σφραγίζεται, δυστυχῶς, ἀπὸ τὸ δρᾶμα τῆς πιέσεως, τῆς ἐπανόδου ἀπὸ οἱανδήποτε μορφὴν τῆς καθαρευούσης εἰς τὰ σχολεῖα. Ὑπάρχει μία συνεχὴς προσπάθεια μὲ ὅλα τὰ μέσα. Καὶ ἠξεύρετε, ὅτι εἴχομεν καὶ δράματα ἀπὸ ὅλην αὐτὴν τὴν ἀντίδρασιν. Εἴπατε, ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἐχθροί. Βεβαίως δὲν ὑπάρχουν ἐχθροί, ἀλλὰ ὑπάρχουν ἐχθρικαὶ ἑστίαι, αἱ ὁποῖαι, συνεχῶς, προσπαθοῦν νὰ παραμορφώσουν τὴν γλωσσικὴν πραγματικότητα. Εἴπατε, δικαίως, ὅτι ἡ δημοτικὴ θὰ ἐπιβληθῇ μὲ ἐπιστημονικὰ ἔργα. Βεβαίως, δὲν τίθεται ζήτημα. Εἶναι, ὅμως, πρωταρχικὴ προϋπόθεσις νὰ ἀποκατασταθῇ ἡ ἰσοτιμία εἰς τὸ σχολεῖον. Ἐνθυμεῖσθε, σεῖς, καλύτερον ἡμῶν, διότι εἶσθε πανεπιστημιακὸς διδάσκαλος, τὸ 1935 μὲ πρόσχημα τὸ κίνημα ἀπελύθησαν διὰ τὰ γλωσσικά τους φρονήματα καὶ φυσικά, οὔτε ἕλαβον μέρος, οὔτε ηὐνόησαν τὸ κίνημα τοῦ 1935, εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης, ὁ Δελμοῦζος, ὁ Ἀποστολάκης καὶ ἄλλοι. Εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, ὁ Λορεντζᾶτος καὶ ὁ Βέης, ὀνόματα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα τῆς ἐπιστήμης εἰς τὸν τόπον μας. Μὲ τὸ πρόσχημα πάντοτε τῆς δημοτικῆς. Ὑπάρχουν οἱ ἄνθρωποι τῆς καθαρευούσης, οἱ ὁποῖοι κινοῦν Θεοὺς καὶ Δαίμονας διὰ νὰ πλήξουν τὴν πνευματικήν μας πρόοδον. Τὸ 1937 ὠδηγήθη εἰς τὸν τάφον ὁ Ι. Συκουτρῆς, διότι εἰς τὸ ἐναρκτήριον μάθημά του εἶχεν ἀναλύσει ἕνα ποίημα τοῦ Παλαμᾶ. Καὶ ἐπειδὴ ἀνέφερον τὸν Παλαμᾶ, τὸν ὁποῖον μὲ τόσην ἀξίαν ἔχετε βιογραφήσει καὶ ἔχετε κριτικὰ τοποθετήσει μέσα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Γραμματείαν, ὠδηγήθη, κ. Καθηγητά, εἰς τὸν θάνατον. Καὶ εἰς τὸ 1943, ἦρχισεν ἐκείνη ἡ περίφημος δίκη τῶν «τόνων», εἰς τὴν ὁποίαν ἐπαίξατε τόσον σημαντικὸν ρόλον, ἀκριβῶς διὰ νὰ ὑπογραμμίσητε, διὰ νὰ ἐπισημάνετε τὰ ἐχθρικὰ στοιχεῖα ἐναντίον τῆς ζωντανῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Δὲν ἐπιδιώκει τὸ νομοσχέδιον κανένα διασμὸν τῆς πραγματικότητος. Ἁπλούστατα προσπαθεῖ αὐτὴν τὴν γλωσσικὴν πραγματικότητα νὰ τὴν καθιερώσῃ εἰς τὸν τόπον μας καὶ νὰ δώσῃ εἰς τὴν δημοτικὴν τὰ δικαιώματα τὰ ὁποῖα ἔχει μέσα εἰς ὅλας ἀνεξαιρέτως τὰς βαθμίδας τῆς ἐκπαιδεύσεως. Τὰ παιδιά, ἀπὸ τὴν πρώτην τάξιν ἕως τὴν ἕκτην τάξιν νὰ ἠμποροῦν νὰ ὁλοκληρώσουν τὸ γλωσσικόν των ὄργανον καὶ νὰ οἰκοδομήσουν τὰ Ἑλληνόπουλα τὴν σκέψιν των.

Κ. Τσάτσος. Παρακαλῶ μίαν διακοπήν, κ. Ὑπουργέ.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Φοβοῦμαι ὅτι.....

Κ. Τσάτσος. Μήπως διευκολύνω τὴν συζήτησιν, κ. Ὑπουργέ.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Βλέπω ὅτι ἡ ὥρα εἶναι 2.10'. Εὐχαρίστως θὰ ἐδεχόμην, ἀλλὰ ἐπειδὴ θὰ συζητήσωμεν περὶ γλώσσης, κατόπιν, ἐὰν θέλετε, τὴν κάνετε. Ὡμιλήσατε χθὲς καὶ σήμερον ἐπανελήφθη καὶ ἡ πηγή. Εὑρίσκεται εἰς ἄρθρον Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς κ. Μαρινάτου, περὶ τῶν δυσχερειῶν ἐκ τῆς καθιερώσεως τῆς ἰσοτιμίας τῆς δημοτικῆς. Κυρίως ἐγράφη ὅτι αἱ δυσχέρειαι αὐταὶ ἐντοπίζονται εἰς τὸ ὅτι τὰ γραπτὰ τῶν φοιτητῶν εἰς τὴν δημοτικὴν εἶναι πιθανὸν ν' ἀπορρίπτωνται ἀπὸ τοὺς καθηγητάς, μὲ τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ἡ δημοτικὴ δὲν ἔχει οὔτε συντακτικόν, οὔτε γραμματικήν. Αὐτὰ ἐλέχθησαν ἀπὸ Πανεπιστημιακὸν διδάσκαλον, τὸν ὁποῖον οἱ πάντες περιβάλλομεν μὲ μεγάλην τιμήν, διότι οἱ πάντες δέχονται ὅτι πρόκειται περὶ ἐξαιρέτου ἐπιστήμονος. Αὐτὰ περίπου καὶ σεῖς σήμερον ὑπεγραμμίσατε. Ἀλλὰ διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ ὑποκινεῖται μία διχογνωμία, μία ἀντίθεσις εἰς τὸν τομέα τῆς γλώσσης. Τὸ Σχέδιον Ν. Δ., ὅπως εἶπον καὶ χθές, οὐδετεροποιεῖται, ἂν θέλετε, κατ' οὐσίαν εἰς τὸ θέμα τὸ γλωσσικόν. Ἀποκαθιστᾷ μὲν τὴν ἰσοτιμίαν τῆς δημοτικῆς, ἀναγνωρίζει ὅμως τὴν γλωσσικὴν πραγματικότητα τῆς καθαρευούσης καὶ ὀργανώνει — καὶ ἂν θέλετε αὐτὸ ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς δημοτικῆς ὑμῶν καὶ ἡμῶν, ἐλάττωμα — διότι διὰ πρώτην φορὰν εἰσάγεται εἰς τὸ Γυμνάσιον ἡ διδασκαλία καὶ τὸ συντακτικὸν τῆς καθαρευούσης. Ἕως τώρα εἴχομεν τῆς δημοτικῆς καὶ τῆς ἀρχαίας. Ἀλλὰ ἐπειδὴ ἀποτελεῖ ἡ καθαρεύουσα μίαν πραγματικότητα καὶ εἴπατε σεῖς

ὅτι τὸ τελευταῖον της καταφύγιον θὰ εἶναι ἡ Νομικὴ Ἐπιστήμη, ἀκριβῶς, διότι θέλομεν αὐτὴν τὴν μεταβατικήν, τὴν δύσκολον ὥραν νὰ λύσωμεν τὴν γλωσσικὴν αὐτὴν ἀναρχίαν, ἐρχόμεθα καὶ ἀποκαθιστῶμεν καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς διδασκαλίας τῆς καθαρευούσης. Ἔρχεται, δηλαδή, τὸ νομοσχέδιον καὶ λύει κατὰ ἕνα τρόπον σαφῆ, κατὰ τὴν γνώμην μας, τὸ ὅλον γλωσσικὸν θέμα. Ἀποκαθιστᾷ τὸ ἐκφραστικώτερον ὄργανον ποὺ ἔχει σήμερον ἡ Παγκόσμιος Γλῶσσα, τὸ πλουσιώτερον, τὸ πιὸ εὐαίσθητον. Ὡμιλήσατε προηγουμένως περὶ Γερμανικῆς καὶ Γαλλικῆς καὶ Ἀγγλικῆς. Ὅσοι γνωρίζουν Ἀγγλικά, γνωρίζουν ὅτι ἡ γλῶσσα ἔχει μίαν ἀσάφειαν σκόπιμον, ἀσάφειαν, ἡ ὁποία ὑποβοηθεῖ ἴσως λυρικοὺς τόνους, ἀλλὰ ἐν πάσῃ περιπτώσει εἰς τὸ ἀγγλικὸν κείμενον ὑπάρχει κάτι τὸ ὑπονοούμενον...

Κ. Τσάτσος. Καὶ τὴν διπλωματίαν.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀσάφεια τοῦ Βορρᾶ. Ἔχει Καρτεσιανὴν λαμπρότητα ἡ Γαλλική, ἔχει μελωδικότητα —διεφωνήσαμεν προηγουμένως, περὶ Ρωμαϊκοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ ἤθους—καὶ ἡ Ἰταλική. Καμμίαν, ὅμως, ἀδυναμίαν δὲν ἔχει ἡ δημοτική μας γλῶσσα. Εἶναι ἡ καλλίτερη γλῶσσα τοῦ κόσμου. Εἶναι τὸ πιὸ γνήσιον ὄργανον, τὸ ὁποῖον ἔχει δώσει ποτὲ ἡ ἀνθρώπινη λαλιά. Τίποτε δὲν ἔχει τὸ ψεκτόν. Ἡμεῖς δὲν ἔχομεν ἠμπορέσει ἕως τώρα νὰ τὴν κατακτήσωμεν. Ἔχομεν ὠθισθῆ εἰς ἕνα γλωσσικὸν κυκεῶνα καὶ δυστυχῶς ἐξακολουθοῦμεν νὰ ἔχωμεν καταδικάσει τὰ παιδιά μας, χιλιάδες παιδιά μας, ἐπὶ χρόνια ὁλόκληρα εἰς ἕνα γλωσσικὸν βομβαρδισμόν. Αὐτὴν τὴν στιγμήν, ὅμως, ἔρχεται τὸ σχέδιον Ν. Δ. καὶ ἀποκαθιστᾷ τὴν ἰσοτιμίαν τῆς γλώσσης τῆς δημοτικῆς. Ὀργανώνει τὸ γλωσσικὸν ὄργανον τοῦ παιδιοῦ, τὸ παραλαμβάνει ἀπὸ τὸ τραγοῦδι, ἀπὸ τὸν νανούρισμα, ἀπὸ τὴν πρώτην λέξιν τῆς μάννας του καί, σιγὰ - σιγά, τοῦ ὀργανώνει διὰ τοῦ λόγου τὴν σκέψιν. Καθαρά, παστρικά, τίμια, τοῦ λέγει, τὸ λουλοῦδι, λουλοῦδι, καὶ ὄχι ἴον, διὰ νὰ τοῦ διαστρέψῃ τὴν σκέψιν. Ἐκεῖ ἀρχίζει ἡ διαστροφὴ ἡ πραγματική, ποὺ δημιουργεῖ τὰ τρομερὰ χάσματα, εἰς τὰ ὁποῖα πολλὲς φορὲς ἀνακαλύπτετε τὶς ἀδυναμίες τῆς φυλῆς μας. Ἐὰν θελήσωμεν νὰ ἀναζητήσωμεν ποῦ εὑρίσκεται ἡ βασική μας ἀδυναμία, εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος μας, θὰ τὴν εὕρωμεν πιθανώτατα εἰς αὐτὴν τὴν ἀβυσσαλέαν ἀντίθεσιν μεταξὺ τῆς γλώσσης μας καὶ τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὁποῖον ἐκφραζόμεθα. Διὰ πρώτην φορὰν ἐρχόμεθα σήμερον νὰ ὁδηγήσωμεν τὸ παιδὶ εἰς ἕνα μεγάλον θρόμον ὅπου λόγος καὶ σκέψις θὰ ταὐτισθοῦν, ὅπου τὸ παιδὶ θὰ μαθαίνῃ νὰ σκέπτεται καὶ θὰ ὁμιλῇ μὲ τὶς ἴδιες κοφτές, σταρᾶτες καὶ ζεστὲς λέξεις ποὺ τοῦ προσφέρει ἡ Δημοτική. Καὶ ξέρετε πολὺ καλὰ σεῖς καὶ ὅλοι μας ἐδῶ, ὅτι τὴν καθαρεύουσαν, τὴν πλαστὴν αὐτὴν γλῶσσαν, τὴν ἔγραφαν καὶ τὴν γράφουν καλλίτερα ὅσοι γνωρίζουν τὴν δημοτικήν. Μόνον αὐτοὶ ἠμποροῦν νὰ τῆς δώσουν πλαστικότητα καὶ εὐαισθησίαν. Καὶ ἐὰν ὑπάρχῃ αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἡ δόξα τῆς καθαρευούσης, τὴν δόξαν αὐτὴν τὴν ὀφείλει εἰς τὸν Γεώργιον Παπανδρέου, τὸν κατ' ἐξοχὴν δημοτικιστὴν τῆς Ἑλλάδος. (Χειροκροτήματα). Καὶ μία παρένθεσις. Λυποῦμαι, κύριε Πρόεδρε, διότι αὐτὴν τὴν ὥραν εὑρίσκεσθε μπροστά μου, ἀλλὰ τὸ εἶπα καὶ εἰς ἕνα λόγον μου. Τὰ κείμενά σας, ὅπως εἶναι διατυπωμένα, εἶναι δοκίμια. Γνωρίζει ὁ κ. Τσάτσος, ὅτι ὁ Βάλεκιν καὶ ὁ Πασκὰλ ἔχουν αὐτὴν τὴν ἐπιγραμματικήν, τὴν ἐκφραστικὴν δύναμιν καὶ ὁρμήν, τὴν ὁποίαν ἔχουν τὰ κείμενά σας.

Κ. Τσάτσος. Μίαν λέξιν, κύριε Ὑπουργέ...

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Θὰ ἤθελα νὰ ὁλοκληρώσω, κύριε Τσάτσο, διότι μὲ πιέζει ἡ ἐντύπωσις, ὅτι ὁ κ. Πρόεδρος... Ζητῶ μίαν δικαιολογίαν, κύριε Πρόεδρε.

Γ. Παπανδρέου (Πρόεδρος Κυβερνήσεως). Εἶμαι αἰχμάλωτος καὶ τοῦ θέματος καὶ τοῦ ρήτορος.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Εὐχαριστῶ πάρα πολύ, κύριε Πρόεδρε, ὑπῆρξατε ὁ διδάσκαλος καὶ εἶμαι ὁ ταπεινὸς μαθητής σας.

Κ. Τσάτσος. Παρακαλῶ, κύριε Ὑπουργέ, δύο λέξεις. Ἤθελα. ἐν πρώτοις, νὰ ἀποσαφηνίσω ἕνα θέμα καὶ νομίζω, ὅτι εἰς αὐτὸ δὲν ὑπάρχει ἀντίρρησις. Δὲν στρέφεται ἡ ἀπολογία τοῦ δημοτικισμοῦ πρὸς ἐμέ.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Ἀσφαλῶς.

Κ. Τσάτσος. Εἶσθε ἀπολύτως σύμφωνος, ὅτι ἤμην καὶ εἶμαι δημοτικιστὴς καὶ δὲν ὑπάρχει καμμία ἀντίθεσις μεταξὺ αὐτῶν ποὺ ἔλεγα περὶ δημοτικῆς ἄλλοτε καὶ αὐτῶν ποὺ λέγω σήμερον. Πέραν τούτου, τὸ ὅτι ἐγὼ ἤλθα εἰς σύγκρουσιν μὲ ὑποστηρικτὰς τῆς καθαρευούσης εἰς τὸ παρελθόν, ὄχι εἰς τὸ ἀπώτερον ποὺ μὲ ἀναφέρατε, εἰς τὸ πρόσφατον ἀκόμη, εἶναι ἐπίσης γνωστόν. Ἐπομένως ἐδῶ δὲν εἶμαι συνήγορος ἀπόψεων, τὰς ὁποίας ὀρθῶς σεῖς συζητεῖτε, ἀλλὰ αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι ἰδικαί μου. Αὐτὸ νὰ τὸ ξεκαθαρίσωμεν.

Δεύτερον, ἐὰν ἐγὼ διαφωνῶ μαζί σας, δὲν εἶναι διότι βοηθεῖτε τὴν δημοτικὴν διὰ τοῦ σχεδίου Ν. Δ., ἀλλὰ διότι κατ' ἐμὲ τὴν βλάπτετε. Αὐτὴ εἶναι ἡ διαφωνία μας. Πιθανὸν νὰ εἶναι ἐσφαλμένη ἡ γνώμη μου, ἀλλὰ αὐτὴ εἶναι ἡ ἄποψίς μου. Καὶ τὴν βλάπτετε, διότι, πρῶτον, ἐν ὥρᾳ νηνεμίας δημιουργεῖτε φανατισμοὺς γλωσσικοὺς οἱ ὁποῖοι δὲν πρόκειται νὰ ὠφελήσουν τὴν ἐξέλιξιν τῆς δημοτικῆς καὶ τοὺς δημιουργεῖτε μέσα εἰς τὸ σχολεῖον καὶ μέσα εἰς τὴν Παιδείαν. Δηλαδὴ δημιουργεῖτε ἔτι μεγαλυτέρας δυσχερείας εἰς τὴν ἐφαρμογὴν διότι τί ὠφελεῖ ὁ νόμος ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς, ὅταν τὸν βαθμὸν τῆς ἐφαρμογῆς τὸν ἔχῃ εἰς τὰ χέρια του ὁ καθαρευουσιάνος δάσκαλος. Θὰ ἔλεγον λοιπόν, κ. Ὑπουργέ, ὅτι, ἡ θέσις μας εἶναι νὰ βοηθηθῇ ἡ ἐξέλιξις πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν τὴν ὁποίαν εἴπατε. Δὲν βοηθεῖται ὅμως διὰ τοῦ νομοθετήματός σας, αὐτὴ εἶναι ἡ διαφωνία μας.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφ. Παιδείας). Ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου θέματος ὑπέμνησα τοὺς ἀγῶνας σας ἐναντίον τῆς καθαρευούσης καὶ μάλιστα ἔκαμα κάτι ἄλλο βαρύτερον. Ὑπέμνησα ὅτι ἤλθατε εἰς ἀντίθεσιν μὲ ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους παλαιότερον ὠνομάσατε «φατρίαν». Καὶ τοὺς ὁποίους ἐθεωρήσατε ὑπαιτίους διὰ τὴν μὴ πνευματικὴν προκοπήν. Ὑπέμνησα ἀκριβῶς ὅτι κάποτε καὶ ἐσεῖς καὶ τώρα προσφάτως ἐπεσημάνατε ὅτι ὑπάρχουν ἐχθροὶ τῆς δημοτικῆς. Τώρα μᾶς ἐπισημαίνετε ὅτι ὑπάρχουν καθαρευουσιάνοι καθηγηταί, οἱ ὁποῖοι θὰ ἀντιδράσουν. Ἀναμφισβητήτως θὰ ὑπάρξῃ μία ἀντίδρασις. Εἶναι ἕνας νόμος ὁλόκληρος ὁ ὁποῖος ἔζησε μὲ τὰς γλωσσικὰς αὐτὰς προκαταλήψεις. Καὶ εἶναι πολὺ τρομακτικὸν νὰ ἔρχεται πανεπιστημιακὸς διδάσκαλος — εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν αὐτὸ τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ κ. Μαρινᾶτος — νὰ διατυπώνῃ ἐμμέσως ἀπειλὰς καὶ μάλιστα νὰ στηρίζῃ τὴν ἀσύλληπτον ἐπίθεσίν του, διότι τὸ ἕνα γραπτὸ θὰ εἶναι διατυπωμένον εἰς τὸν ἕνα γραμματικὸν τύπον καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὸν ἄλλον. Ἀποτελεῖ ἀπειλὴν πρὸς τὰ παιδιά. Καὶ εἶναι ἀνάξιον νὰ ὑποστηρίζωνται ἀνάλογοι σκέψεις. Εἶναι βέβαιον ὅτι πιθανὸν νὰ ὑπάρξουν αἱ προϋποθέσεις εἰς τὰς ὁποίας ἔχετε ἀναφερθῆ. Ἀλλὰ ἐσεῖς, ὁ ὁποῖος εἶσθε διδάσκαλος τῆς Νομικῆς γνωρίζετε ὅτι τὸ δίκαιον τὸ ὁποῖον καθιερώνεται διὰ τοῦ νομοσχεδίου αὐτοῦ, καθίσταται δικαίωμα. Ἀπὸ ἐδῶ καὶ ὕστερα οὐδεὶς καθαρευουσιάνος ὅσον δήποτε φανατικός, ὁσονδήποτε κακός, θὰ σκεφθῇ πολὺ ἐὰν αὐτὴν τὴν κακίαν του θὰ τὴν ἐκδηλώσῃ, ὅταν τὸ δικαίωμα τῆς καθιερώσεως τῆς δημοτικῆς ὡς ἰσοτίμου γλώσσης ἀναγνωρίζεται εἰς ἕνα νομοσχέδιον. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν λύομεν ὁριστικὰ τὸ θέμα τῆς δημοτικῆς γλώσσης εἰς τὸ σχολεῖον. Καὶ προχωροῦμεν ὕστερα εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν. Εἶναι ἕνα θέμα μέγιστον. Ὅλοι ὑποστηρίζομεν ὅτι ἔχει βαρύνουσαν σημασίαν καὶ ἡ μορφή. Ἡ δομὴ τῆς γλώσσης εἶναι μορφωτικὴ ἀξία πρώτου μεγέθους. Καὶ θὰ ἦτο μικρὸν ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς ἰδικῆς μας, ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι ἔχομεν ἀνατραφῆ μὲ τὴν κλασσικὴν παιδείαν, νὰ ὑποστηριχθῇ ἡ ἀνθελληνικὴ ἄποψις ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ πολεμᾷ κανεὶς τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικά, μὲ τὸν ἀσύστατον ἰσχυρισμὸν ὅτι ἡ βαθυτέρα γνωριμία τους δὲν συνιστᾷ πρώτου μεγέθους μορφωτικὴν ἀξίαν διὰ κάθε λαὸν καί, προπαντός, διὰ τὸν ἑλληνικόν. Κάθε γλῶσσα ἔχει μίαν παιδευτικὴν ἀξίαν, πολὺ δὲ περισσότερον ἡ μητέρα τῆς ἑλληνικῆς δημοτικῆς γλώσσης, ἡ ἀρχαία ἑλληνική. Καὶ ἀκρι-

βῶς τὸ νομοσχέδιον προβλέπει μίαν σοφὴν διαδικασίαν: Πῶς θὰ ὀργανώσωμεν τὸ γλωσσικὸν ὄργανον τοῦ ἑλληνόπαιδος. Ἀπὸ τὴν δημοτικὴν καὶ τὴν καθαρεύουσαν, τὰς δύο μορφὰς τοῦ νεοελληνικοῦ λόγου, μὲ τὰ κείμενα τοῦ Εὐαγγελίου, τὴν ἁπλῆν γλῶσσαν τῆς ἐποχῆς, καὶ σιγά, σιγὰ μὲ μίαν γνῶσιν τοῦ ἀττικοῦ λόγου εἰς τὴν γ' τάξιν τοῦ γυμνασίου νὰ ὁδηγήσωμεν τὸ παιδὶ ν' ἀντιμετωπίσῃ πλέον, ἐνώπιος ἐνωπίῳ, τὴν ἐκμάθησιν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης μὲ τὴν ὁποίαν θέλομεν νὰ ἐξοπλίσωμεν τὸν μελλοντικὸν ἡγέτην τοῦ τόπου μας.

Καὶ ὅπως εἶπον χθὲς εἰς τὸν κ. Ἀρχηγὸν τῆς ΕΡΕ, πιστεύω, ὅτι μὲ τὸ νομοσχέδιον, τὸ ἰδικόν μας, οἱ ἀπόφοιτοι τοῦ Λυκείου μὲ τὴν ἐντατικὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἀφοῦ προηγουμένως ἔχουν κολυμβήσει εἰς τὴν δημοτικὴν καὶ ἔχουν στερεώσει τὰς γνώσεις των, τότε καλύτερον θὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν δομὴν τοῦ ἀρχαίου θόλου. Ξεκινώντας ἀπὸ τὴν δωρικὴν δομὴν τοῦ νεοελληνικοῦ λόγου, θὰ φθάσουν καλύτερον νὰ ἀντιληφθοῦν τὴν ἐκφραστικὴν χαρὰν τοῦ Πλάτωνος, τὴν δύναμιν, τὴν κοσμογονικὴν κραυγὴν τοῦ Αἰσχύλου, τὴν δωρικότητα τῆς Πινδαρικῆς ᾠδῆς. Θὰ ἔχουν ἤδη τὰς προϋποθέσεις διὰ νὰ ἁρμοιώσουν τὴν δομὴν τοῦ ἀρχαίου λόγου, ὡς πραγματικῆς πνευματικῆς ἀξίας. Εἴπατε προηγουμένως, ὅτι, χωρὶς νὰ εἴμεθα δημοτικισταί, δεχόμεθα τὰ ποιήματα τοῦ Καβάφη καὶ τοῦ Κάλβου. Ξεύρετε πολὺ καλά, ὅτι καὶ ὁ Κάλβος καὶ ὁ Καβάφης ἔχουν τὸ γλωσσικὸν των ἔνδυμα. Εἶναι δική τους μορφή, οὔτε δημοτική, οὔτε καθαρεύουσα. Τὸ ὕφος τοῦ Καβάφη προσιδιάζει μόνον εἰς αὐτόν. Καὶ ἡ γλῶσσα τοῦ Κάλβου ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ὁρμὴν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς ᾠδῆς του. Οὔτε ὁ ἕνας, οὔτε ὁ ἄλλος ὑπῆρξαν δημοτικισταί, οὔτε καθαρευουσιάνοι. Εἶναι ἁπλούστατα ποιηταί. Καὶ ὁ ποιητὴς ἔχει τὴν δυνατότητα, τὴν οἱανδήποτε λέξιν, ὅπου τὴν ἐπιλέξει, νὰ τῆς δώσῃ λαμπρότητα. Ἔχει ἀκόμα τὴν δυνατότητα νὰ κάμῃ ἐξαιρέσεις. Καὶ ὑπάρχουν ἐξαιρέσεις εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου. Ὅσον πλουσιωτέρα εἶναι μία γλῶσσα, τόσον περισσοτέρας ἔχει καὶ ἐξαιρέσεις. Εὐτυχῶς εἴμεθα πλούσιοι εἰς ἐξαιρέσεις. Μόνον ἐὰν εἴμεθα Ἀλβανοὶ ἢ ὑπανάπτυκτοι δὲν θὰ εἴχαμεν ἐξαιρέσεις εἰς τὴν γλῶσσαν μας. Ἔχει, λοιπόν, τὴν δυνατότητα ὁ ποιητὴς καὶ εἰς τὴν λέξιν νὰ δώσῃ λαμπρότητα καὶ νὰ κάμῃ ἀκόμη ἐξαιρέσεις. Εἶναι ζήτημα ποιητικοῦ δώρου, τῆς «θείας μοίρας». Εἶχε τὴν θείαν μοῖραν ὁ Σολωμὸς καὶ παρέλαβε τὸ Ἑλληνικὸν τραγούδι, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ καλὰ-καλὰ Ἑλληνικὰ καὶ ἔφθασεν εἰς τοὺς ἐλευθέρους πολιορκημένους διὰ νὰ δώσῃ κείμενα ἀπαράμιλλα ἀπὸ τῆς ἀπόψεως δομῆς καὶ τοῦ κάλλους. Ἐξεκίνησεν ἀπὸ τὴν Ἰταλικὴν γλῶσσαν, εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ μας. Καὶ εἰς διάστημα ὀλίγων ἐτῶν ἔφθασεν εἰς τὴν ἐντέλειαν τὴν γλωσσικήν.

Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν σειρὰν τῶν συλλογισμῶν μου: Καὶ ἡ καθαρεύουσα καὶ ἡ δημοτικὴ ἀποτελοῦν μορφὲς τοῦ Ἑλληνικοῦ λόγου. Ἡμεῖς δὲν τασσόμεθα ὑπὲρ τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης. Ὑπεραμυνόμεθα τῆς βασικῆς ἀπόψεως, ὅτι ἡ ἰσοτιμία τῆς δημοτικῆς ἦτο ἀνάγκη νὰ καθιερωθῇ εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας τῆς ἐκπαιδεύσεως.

Κύριε Πρόεδρε, πολλὰ ἔχετε ἐπιτύχει εἰς τὸν τόπον αὐτόν. Ἀλλὰ μὲ τὸ νομοσχέδιον καὶ μὲ τὴν ἰδικήν σας πάντοτε γνώμην, μὲ τὴν καθιέρωσιν τῆς δημοτικῆς ὡς ὀργάνου τῆς παιδείας τοῦ νεοελληνικοῦ λαοῦ, τὸν βοηθεῖτε νὰ ὀργανώσῃ τὴν σκέψιν του καὶ νὰ εὕρῃ τὴν πορείαν του εἰς τοὺς νέους καιρούς.

Εἶμαι εὐτυχὴς διότι τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἡγεῖται ὁ κ. Κανελλόπουλος. Ὁ κ. Τσάτσος καὶ ἄλλοι διακεκριμένοι συνάδελφοι τῆς ΕΡΕ ὑπεστήριξαν καὶ ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ δημοτικὴ εἶναι ἡ γλῶσσα τοῦ σχολείου. Εἶναι μέγα εὐτύχημα ὅτι ὅλαι αἱ πτέρυγες τῆς Βουλῆς εἶναι ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς. Ὁ κ. Κανελλόπουλος ἔγραψεν ὅτι ἡ δημοτικὴ γλῶσσα πρέπει νὰ εἶναι καὶ εἶναι σήμερον ἡ βάσις τῆς παιδείας. Ὅποιος δὲν πρόκειται νὰ προχωρήσῃ καὶ πέραν ἀπὸ τὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν δὲν εἶναι ἀνάγκη καὶ οὔτε πρέπει νὰ μάθῃ ἄλλην γλῶσσαν ἀπὸ τὴν δημοτικήν. Ἡ ἀσυναρτησία καὶ ὁ γλωσσικὸς πλουτισμὸς θὰ ἐκπνεύσουν μὲ τὴν γλωσσικὴν διδασκαλίαν τῆς δημοτικῆς γλώσσης. Θὰ γράφουν ὅπως ὁμιλοῦν ἁπλᾶ. Σοφὰ λόγια τὰ ὁποῖα ἔγραψεν ὁ κ. Κανελλόπουλος. Ὁ κ. Κανελλόπουλος προχωρεῖ ἐκεῖ ὅπου δὲν προχωρεῖ τὸ σχέδιον Ν. Δ. Καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἔχει δίκαιον, λέγων ὅτι πρέπει καὶ εἰς τὸ γυμνάσιον ἡ δημοτικὴ νὰ εἶναι ἡ βάσις τῆς παιδείας. Αὐτὸ ποὺ σᾶς εἶπα περὶ τοῦ κ. Κανελλοπούλου εἶναι κείμενόν του ἀπὸ τὸ περιοδικὸν «ΙΔΕΑ». Ἀναφέρομαι εἰς τὰ κείμενα αὐτὰ διὰ νὰ ἐξάρω τὸ γεγονὸς ὅτι ὁλόκληρος ἡ πολιτικὴ καὶ πνευματικὴ ἡγεσία τοῦ τόπου μας ἐκτὸς ὡρισμένων ἑστιῶν ὀλίγων .....

Γ. Παπανδρέου (Πρόεδρος Κυβερνήσεως). Ἀρχαιοπαθῶν.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Ἀρχαιοπαθῶν, ὀρθῶς εἴπατε κ. Πρόεδρε, ἔχει ταχθῇ ὑπὲρ τῆς ἰσοτιμίας τῆς δημοτικῆς εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τώρα.

Καὶ τώρα ὁ τέταρτος σκοπὸς τοῦ σχεδίου Ν. Δ. εἶναι ἡ ἀνθρωπιστικὴ παιδεία. Ὁ κ. Ἀλαβάνος εἰς τὴν ἔξοχον εἰσήγησίν του ἐπὶ τοῦ σχεδίου Ν. Δ. ἀνεφέρθη μὲ κάποιαν ἔκτασιν ἐπὶ τοῦ θέματος. Ἐπειδὴ τὸ θέμα αὐτό, καθὼς καὶ τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ ἀπετέλεσαν τοὺς στόχους ἐναντίον τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ ἀναφερθῶ. Ὑπάρχει μία στενὴ καὶ μία πλατειὰ ἄποψις διὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Ἡ στενὴ ἄποψις διὰ τὸν ἀνθρωπισμὸν εἶναι ἡ γνῶσις τῶν κλασσικῶν γλωσσῶν, ὅπως ὑποστηρίζει ἡ ἑταιρεία τῶν φιλολόγων. Διότι πράγματι καὶ αὐτὸ ἔχει ὑποστηριχθῇ.

Ἐὰν εἶναι αὐτὴ ἡ περιωρισμένη ἄποψις, ὅτι μόνον ἡ γνῶσις τῆς ἀρχαίας γλώσσης εἶναι ἀνθρωπιστικὴ παιδεία, τότε εἶναι βέβαιον, ὅτι δὲν σεβόμεθα εἰς τὸν πρῶτον κύκλον τὴν ἀνθρωπιστικὴν παιδείαν. Καὶ τὴν ἐξοστρακίζομεν ὁριστικὰ ἀπὸ τὸν πρῶτον κύκλον τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως. Ἐὰν ὅμως ἀνθρωπιστικὴ παιδεία εἶναι κάτι τὸ πλατύτερον καὶ τὸ ὁποῖον προέρχεται εἴτε ἀπὸ τὴν Κίναν, εἴτε ἀπὸ τὰς Ἰνδίας, εἴτε ἀπὸ τοὺς Ἀσυρίους, εἴτε Βαβυλωνίους, εἴτε ἀπὸ οἱονδήποτε μέρος τοῦ κόσμου, ἐὰν ἡ ἀνθρωπιστικὴ παιδεία εἶναι ἡ γνῶσις τοῦ πολιτισμοῦ, τῆς πολιτιστικῆς καταβολῆς ὅλων τῶν ἀνθρώπων δι' ἕνα παναθρώπινον πολιτισμόν, τότε σημαίνει, ὅτι τὸ σχολεῖον τὸ ἰδικόν μας πράγματι θέλει καὶ εἶναι ἀποφασισμένον νὰ προαγάγῃ τὴν ἀνθρωπιστικὴν παιδείαν. Εἶναι πράγματι ἡ πρώτη φορὰ ποὺ προσεγγίζομεν οὐσιαστικῶς εἰς τὰς πηγὰς τῆς ἀνθρωπιστικῆς παιδείας. Ἐπὶ 140 χρόνια δὲν εἴχαμε προσπαθήσει νὰ κατακτήσωμεν τὸ πνεῦμα τῆς ἀνθρωπιστικῆς παιδείας μὲ τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ καὶ τὰ Λατινικά; Ποῖον ἦτο τὸ ἀποτέλεσμα; Μηδέν! Εἴδατε τὰ κείμενα τὰ ὁποῖα σᾶς ἀνέγνωσεν ὁ κ. Ἡλιόπουλος, ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ἀνθρωπιστικῆς παιδείας, καθ' ὃν τρόπον ἐδιδάσκετο εἰς τὰ σχολεῖα μας. Ἐάν, ὅμως, ἀνθρωπιστικὴ παιδεία εἶναι ἡ καλλιέργεια καὶ ἀξιοποίησις τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν ἀξιῶν καὶ ἐκείνων τὰ ὁποῖα κατοχυρώνουν τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν ζωήν, τὴν δημιουργίαν ἑνὸς ἀνωτέρου ἀνθρώπου, τότε ἡ ἀνθρωπιστικὴ παιδεία μὲ τὸ νομοσχέδιον ποὺ εἰσαγάγομεν θὰ κατακτηθῇ ὁριστικὰ γιὰ τὰ παιδιά. Ἀναμφιβόλως καὶ ἡ Λατινικὴ γλῶσσα ἔχει τὴν θέσιν της. Ποῖος, ἄλλως τε, δὲν θὰ ἤθελε νὰ γνωρίζῃ ἀρτίως τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν καὶ τὴν Λατινικήν; Τὸ θέμα, ὅμως, εἶναι ἐὰν αἱ γλῶσσαι αὐταὶ ἠμποροῦν νὰ γίνουν κτῆμα ἑνὸς παιδιοῦ καὶ νὰ ὀργανώσουν τὴν σκέψιν του. Ὁ κ. Ἀρχηγὸς τῆς Ε.Ρ.Ε. ἀνέφερε χθὲς τὸν Θουκυδίδην. Ἀλλὰ τόσον ὁ Θουκυδίδης, ὅσον καὶ ὁ Πίνδαρος, ὅσον καὶ οἱ ἄλλοι διάσημοι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, ἀπέδωσαν ὅ,τι ἀπέδωσαν ὄχι βάσει δομῆς τῆς Λατινικῆς γλώσσης, ἀλλὰ τῆς καθαρῶς Ἑλληνικῆς. Ἀμφισβητῶ, ἄλλως τε, ἐὰν ὑπάρχῃ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου, τῶν Λατινικῶν, ὁ ὁποῖος νὰ ἠμπορῇ νὰ ἐκφράζεται εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μὲ τὰ πρότυπα τῆς Λατινικῆς γλώσσης. Σᾶς παραπέμπω εἰς τὰ κείμενα τῶν καθηγητῶν τῆς Λατινικῆς τοῦ Πανεπιστημίου. Ὑπάρχει ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Σκάσης, ὁ ὁποῖος εἶναι πολέμιος τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως καὶ ὁ ὁποῖος ὡμίλησε μὲ τόσον πάθος διὰ τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν διδάσκει εἰς ὅλην του τὴν ζωήν. Παρακαλῶ ν' ἀναγνώσητε τὸ κείμενόν του, εἰς τὴν Ἑλληνικήν, αὐτὸ τὸ ὁποῖον

ἐξεφώνησεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν. Καὶ θὰ διαπιστώσητε, ἐὰν ὁ κατ' ἐξοχὴν αὐτὸς μύστης τῆς Λατινικῆς εἰς τὸν τόπον μας ἔχει τόσον ἐπηρεασθῆ ἀπὸ τὴν πυκνότητα τοῦ Λατινικοῦ κειμένου, ὥστε μὲ τὴν ἴδιαν πυκνότητα καὶ τὴν ἴδιαν αὐστηρότητα καὶ μεγαλοπρέπειαν γλωσσικὴν νὰ οἰκοδομῆ εἰς τὸ κείμενόν του εἰς τὴν Ἑλληνικήν, δηλαδὴ εἰς τὴν μητρικήν του γλῶσσαν. Ἀλλὰ διατί ὁ Ἕλλην εἶναι ὑποχρεωμένος ὁπωσδήποτε ν' ἀναμετρηθῆ μὲ τὸν Κικέρωνα, ὅτι ἡ δωρικὴ δομὴ τοῦ Θουκυδίδη, τοῦ Πινδάρου, ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ Αἰσχύλου καὶ ἡ γοητεία τοῦ Σοφοκλῆ ἀποτελοῦν ἀνθρωπιστικὰς ἀξίας, μεγαλυτέρας ἀπὸ τὰς Λατινικὰς μιμήσεις;

Γ. Παπανδρέου (Πρόεδρος Κυβερνήσεως). Δὲν εἶναι σοβαρὸν νὰ τὰ συζητοῦμεν αὐτά. Ὅποιος τὸ ὑποστηρίζει ἐκθέτει τὸν ἑαυτόν του ἁπλῶς.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπουργὸς Παιδείας). Ἤθελα, κύριε Πρόεδρε, ἐπειδὴ ἐτέθη ἕνα ζήτημα καὶ χθὲς καὶ σήμερον ἀπὸ τὸν κ. Τσάτσον, μὲ τὴν ἐγκυρότητα τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ ἀγορητής, ὅτι ὁ Λόγος, ἡ ἐσωτερικὴ δομὴ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης, εἶναι μία παιδευτική, μορφωτικὴ ἀξία. Καί, φυσικά, δὲν εἶναι δυνατὸν ἡμεῖς, κληρονόμοι αὐτῆς τῆς γλώσσης, νὰ τὴν ἀγνοήσωμεν. Ἀλλὰ ὑπεστήριξα, ἀκριβῶς χθές, ὅτι οἱ ἀπόφοιτοι τοῦ ἰδικοῦ μας Λυκείου θὰ διδάσκωνται πολὺ περισσότερον ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ ἀπὸ ὅτι διδάσκονται σήμερον. Εἶπα χαρακτηριστικά, ὅτι μὲ τὸ νέον πρόγραμμα εἰς τὰ 3 χρόνια τοῦ Λυκείου θὰ ἔχωμεν 928 ὥρας διδασκαλίας Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν, ἔναντι 670 περίπου ποὺ διδάσκονται σήμερον, δηλαδή, τὸ Λύκειον, τὸ ἰδικόν μας, ἐκτείνεται εἰς τὰ 4 διδακτικὰ ἔτη. Παραλαμβάνει τὸ παιδί, ὄχι ὅπως γράφει ὁ κ. Θεοδωρακόπουλος εἰς τὸ ἄρθρον του, μετὰ τὸ Σχολαρχεῖον —τὸ ὁποῖον περιέργως ὅλοι αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἔχουν ἀναμνησθῆ— εἰς ἡλικίαν 11 ἐτῶν, ἀλλὰ εἰς ἡλικίαν 15 ἐτῶν, ὥριμον, ὅταν δηλαδὴ θὰ ἔχῃ ὀργανώσει τὰ γλωσσικὰ μέσα του, ἱκανὸν νὰ βαδίσῃ πρὸς τὴν προσπέλασιν τοῦ ἀρχαίου κειμένου.

Καὶ τώρα τὸ θέμα τῶν μεταφράσεων, μὲ τὴν βοήθειαν τῶν ὁποίων ἐπιδιώκομεν νὰ προσπελάσωμεν πρὸς τὰς μορφωτικὰς ἀξίας, τὰς αἰωνίας ἀξίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Εἶπεν ὁ κ. Τσάτσος προηγουμένως, ὅτι οὐδεμία μετάφρασις εἰς τὸν κόσμον ἀπέδωσε τὸ πρωτότυπον. Ἀνέφερε μάλιστα καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων μίαν μετάφρασιν, περὶ τῆς ὁποίας πολὺς ἐγένετο λόγος παλαιότερον, τοῦ Πώπ, τῆς μεταφράσεως τῆς Ὀδυσσείας. Εἶναι, ἐν τούτοις, ἕνα κείμενον ρητορικόν, θὰ τὸ ἔλεγα βάρβαρον, ἐν συγκρίσει μὲ τὸ Ὁμηρικὸν κείμενον.

Κ. Τσάτσος. Πτωχόν.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπουργὸς Παιδείας). Εἶναι ἕνα ρητορικὸν κείμενον, ψευδοκλασσικόν, τὸ ὁποῖον δὲν προδίδει τὴν γοητείαν καὶ τὴν χάριν τοῦ Ὁμηρικοῦ κειμένου.

Πρέπει ὅμως νὰ κάμωμεν μίαν διαστολὴν εἰς τὸ θέμα τῶν μεταφράσεων. Ποῖος εἶναι ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμός; Ποῖοι ἔγραψαν καὶ ἐδημιούργησαν τὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμόν; Καὶ ποῖοι εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι προσεγγίζουν τὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμὸν διὰ τῶν μεταφράσεων; Ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμός, ἐὰν ἔχῃ ζήσει μέχρι σήμερον, εἶναι διότι δὲν ἀποτελεῖ δημιούργημα, οὔτε τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου, οὔτε τῶν σχολιαστῶν τῶν Λατινικῶν κειμένων. Ὁ Αἰσχύλος ἔρχεται πάνοπλος ἀπὸ τὸν Μαραθῶνα καὶ γράφει μὲ τὸ δόρυ του τοὺς «Πέρσας». Ἦτο πολεμιστής, ἦτο ποιητής, ὅπως ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι φιλόσοφοι, οἱ ποιηταί, οἱ πεζογράφοι. Οἱ δημιουργοὶ τοῦ πολιτισμοῦ μας ἦσαν οἱ καλλιτέχναι, ὅπως ὁ Φειδίας, ὅπως ὅλοι οἱ μεγάλοι δημιουργοί, οἱ Τεχνῖται τοῦ Ἑλληνικοῦ Λόγου. Αὐτοὶ εἶναι οἱ δημιουργοὶ τοῦ πολιτισμοῦ μας. Εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπῆρχον καὶ Σοφισταί. Ἀλλὰ πόσοι ἀπ' αὐτοὺς ἔλαβον θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ πνεύματος; Ὅτι ἔχομεν κληρονομήσει ἀπὸ τὴν Ἀρχαιότητα εἶναι τὰ τιτανικὰ δημιουργήματα τῶν μεγάλων ποιητῶν καὶ φιλοσόφων. Αὐτὰ τὰ δημιουργήματα εἶναι ἀνεπανάληπτα. Ὁ Μπράουνιγκ κάποτε ἔγραφεν ἕνα ποίημα. Κατόπιν ὅμως δὲν ἠμποροῦσε νὰ τὸ καταλάβῃ. Καὶ εἶπε τὸ ἀμίμητον: Ὅταν τὸ ἔγραφα τὸ καταλαβαίνανε ἐγὼ καὶ ὁ Θεός. Τώρα μόνον ὁ Θεός.

Εἶναι, κύριοι συνάδελφοι, ἀνεπανάληπτα τὰ μεγάλα δημιουργήματα τοῦ πνεύματος. Ὁ Αἰσχύλος διαφορετικὰ γράφει τὸ «Ἱκέτιδες» διαφορετικὰ τὸν «Προμηθέα». Τὸ ἴδιον ἀκριβῶς μὲ κάθε μεγάλον δημιουργόν, κάθε φορὰ ποὺ γράφει καὶ νέον ἀριστούργημα. Ἑπομένως τὸ νὰ προσεγγίσωμεν τὰ Τιτανικὰ ἔργα μὲ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον εἰσηγοῦνται π.χ. ἡ Ἕνωσις τῶν Φιλολόγων καὶ ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, δηλαδὴ μὲ ἀρτίαν κατανόησιν τοῦ πρωτοτύπου, μὲ ταύτισιν ἑνὸς συγχρόνου ἀνθρώπου μὲ τὴν ἀρχικὴν ἔμπνευσιν καὶ τὴν μορφὴν ἑνὸς μεγίστου ἔργου, προδίδει νοοτροπίαν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι δὲν συνέλαβον τὸ μέγεθος τοῦ Καλλιτεχνήματος. Οὐδεὶς ἠμπόρεσε ποτὲ νὰ συλλάβῃ αὐτὴν τὴν ἀρτιότητα τῆς μορφῆς καὶ τοῦ κάλλους καὶ τὴν ἐκφραστικὴν ἀξίαν τὴν ὁποίαν ἔχει ἓν μέγιστον δημιούργημα. Μία φορὰ γράφονται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τὰ ἔργα Τέχνης. Καὶ ἑπομένως ἀπὸ τὴν εὐαισθησίαν μας, τὴν γενικωτέραν καλλιέργειαν, ἐὰν καὶ κατὰ πόσον ἠμποροῦμε νὰ προσεγγίσωμεν τὰ δημιουργήματα αὐτά. Ἀλλὰ θὰ τὰ προσεγγίσωμεν; Ἐρωτῶ, ἠμποροῦμεν νὰ τὰ προσεγγίσωμεν μὲ τὴν συντακτικὴν καὶ τὴν γραμματικὴν τεχνολογίαν;

Αὐτὰ κατακερματίζουν καὶ μηδενίζουν τὸ κείμενον. Τὸ κείμενον τὸ μηδενίζουν αἱ ἄθλιαι μεταφράσεις. Καὶ ἐν τούτοις, τὰ ἀπαίσια αὐτὰ κατασκευάσματα τὰ ἔχουν οἱ καθηγηταὶ καὶ οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ μαθηταὶ εἰς τὴν τσέπην τους, καὶ μ' αὐτὰ προσπαθοῦν νὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ τὸν Θαυμαστόν, τὸν μοναδικὸν κόσμον τοῦ Πλάτωνος. Καί, ὅπως λέγει ὁ κ. Ν. Ἀνδριώτης, ὁ μέγας αὐτὸς θεματοφύλαξ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ καθηγητὴς τῆς γλωσσολογίας, τί πρέπει νὰ λέμε στὰ παιδιά: «Αὐτάδελφον κάρα» ἢ «Ἀδελφοῦλα μου»;

Ἔχομεν, κύριοι συνάδελφοι, εἰς τὸν τόπον μας μερικὰς καλὰς μεταφράσεις. Ὁ κ. Περρωτής, χθές, ἔκαμε μίαν σύγχυσιν μεταξὺ τῆς Ὀδυσσείας, τοῦ πρωτοτύπου του ἔργου...

Α. Περρωτής. Ἐννοοῦσα τὴν μετάφρασιν τοῦ Ἐφταλιώτη καὶ δὲν ἔκαμα καμμίαν σύγχυσιν μὲ τὸ ἔργον τοῦ Καζαντζάκη.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπουργὸς Παιδείας). Ἐνόμισα, ὅτι ἐκάματε σύγχυσιν. Λυποῦμαι πάρα πολύ.

Ὑπάρχουν καλαὶ μεταφράσεις εἰς τὸν τόπον αὐτόν, αἱ ὁποῖαι ἀποδίδουν τὸ πρωτότυπον. Εἰς καμμίαν περίπτωσιν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποδοθῆ τέλεια τὸ πρωτότυπον. Τὰ μεγάλα ἔργα τῆς Τέχνης εἶναι «ἅπαξ διατυπωθέντα». Μία μετάφρασις προσεγγίζει κατὰ τὸ δυνατόν, ἀναλόγως μὲ τὴν καλλιτεχνικὴν προσωπικότητα, τὸ πάθος καὶ τὴν «θείαν μοῖραν» τοῦ μεταφραστοῦ, τὸ πρωτότυπον κείμενον. Πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅλοι, ὅτι οὐδεὶς ἀπὸ ἡμᾶς δὲν θὰ ἐγνώριζε, δὲν θὰ ἐγεύετο τὸ κείμενον τοῦ Αἰσχύλου, ἐὰν δὲν τὸν εἶχε μεταφράσει, προσφορὰ εἰς τὸν Νεοελληνισμόν, ὁ Γρυπάρης. Ὁ Γρυπάρης, πράγματι, εἶχε τὴν δύναμιν νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸ πρωτότυπον, νὰ συλλάβῃ τὴν μαγείαν τῆς δραματικῆς δημιουργίας. Καὶ μὲ τὴν γλωσσοπλαστικήν του δύναμιν ἀπέδωσε τὸν Αἰσχύλον. Ὑπάρχουν 30—40 Νεοέλληνες, οἱ ὁποῖοι μὲ τὰς μεταφράσεις των μᾶς προσήγγισαν πρὸς τοὺς Ἀρχαίους. Καὶ ὁ Γληνὸς μᾶς ἔχει δώσει μεταφράσεις, καὶ ὁ Γεωργούλης ἐπεχείρησε μεταφράσεις· αὐτός, ὁ ὁποῖος εἶναι σήμερον ὁ ποιὸ φανατικὸς πολέμιος τῆς ἐκπαιδευτικῆς μας μεταρρυθμίσεως.

Ἀντί, λοιπόν, νὰ πολεμοῦν τὰ παιδιά μας, μὲ τὸ Συντακτικὸν καὶ μὲ τὴν Γραμματικήν, χωρὶς νὰ καταλαβαίνουν ποτὲ τίποτε ἀπὸ τὸ ἀρχαῖον κείμενον, ἐρχόμαστε μὲ τὰς μεταφράσεις καὶ τοὺς ὁδηγοῦμεν εἰς τὰς πηγὰς τῆς πνευματικῆς μας κληρονομίας. Τοὺς εἰσαγάγομεν εἰς τὰ 2 1)2 χιλ. χρόνια τοῦ πολιτισμοῦ μας καὶ τοὺς λέγομεν: Ἀκοῦστε, παιδιά, μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον, μὲ τὰς τέσσαρας λέξεις τὰς ἀρχαίας, δὲν καταλαβαίνετε, οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ καταλάβετε ἀπολύτως τίποτε. Εἶναι ἕνα ψεῦδος, ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον ὅλοι, μεγάλοι καὶ μικροί, εἴμεθα συνυπεύθυνοι. Νὰ ἐξαπατῶμεν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ὅτι οἱ Ἕλληνες πρέπει νὰ φθάσουν κάποτε εἰς μίαν ἰδεώδη μορφωτικὴν στάθμην, ὥστε νὰ εἶναι οἱ πάντες εἰς θέσιν νὰ συγκλονισθοῦν ἀπὸ τὸ μεγαλεῖον ἑνὸς χορικοῦ τοῦ Αἰσχύλου, δὲν προσιδιάζει εἰς ἀνθρώπους μὲ στοιχειώδη συνείδησιν εὐθύνης. Εἶναι καθαρὰ ἀπάτη.

Ποῖος εἶναι δυνατὸν νὰ συλλάβῃ ὅλους τοὺς ἐκφραστικοὺς τρόπους τοῦ Αἰσχύλου; Προσωπικῶς δὲν γνωρίζω πόσοι μποροῦν νὰ συλλάβουν τὸ ὑπέροχον αὐτὸ κάλος. Τώρα λέμε στὸ παιδί: Ἔλα μὲ αὐτὴ τὴ μετάφραση, ἔλα μὲ τὰ φτερὰ τοῦ Γρυπάρη, ἔλα μαζί νὰ δῆς τὸ μεγαλεῖον τοῦ «Προμηθέα». Ἔλα νὰ γνωρίσῃς τὸ ἑλληνικὸν ἦθος. Αὐτὸς εἶναι ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον τὸν προσεγγίζομεν εἰς τὰς πηγὰς τῆς ἱστορίας μας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ μας. Μέσα μας εἶναι 2.500 καὶ 3.000 ἔτη. Καὶ θέλομεν νὰ εἰσαγάγωμεν τὰ παιδιά μας στὰ χρόνια ἐκεῖνα. Ν' ἀκολουθήσουν τὴν μεγάλην πορείαν ἕως ὅτου φθάσουν στὸ δημοτικό μας τραγοῦδι. Ἔχομεν μεταφράσεις, 30 περίπου καλὲς μεταφράσεις. Θὰ σᾶς ἀνακοινώσω ποίας θὰ εἰσαγάγωμεν εἰς τὰ σχολεῖα. Ἐλπίζω, ἄλλως τε, ὅτι εἰς τὸ διάστημα 10—15 ἐτῶν θὰ εὑρεθοῦν καὶ ἄλλοι ἀξιόλογοι ποιηταὶ νὰ μᾶς προσφέρουν καὶ νέας μεταφράσεις, αἱ ὁποῖαι μπορεῖ νὰ μὴ ἀποδίδουν ἀπόλυτα τὸν Εὐριπίδην, ἀλλὰ κατὰ ἕνα ποσοστὸν θὰ τὸν προσεγγίζουν. Τὸ θέμα τὸ ὁποῖον τίθεται, εἶναι νὰ ἀγνοήσωμεν ἕνα ποιητὴν ἢ νὰ τὸν προσεγγίσωμεν; Ἐὰν πρόκειται νὰ τὸν ἀγνοήσωμεν τὸν Ἑλληνικὸν Πολιτισμόν, ἂς περιορισθῶμεν εἰς τὰ φρασίδια, εἰς τὰ σπαράγματα τοῦ Ἀρχαίου Λόγου, μὲ τὴν κωμικὴν ἔπαρσιν ὅτι γνωρίζομεν τὰ Ἀρχαῖα Ἑλληνικά. Ἐάν, ὅμως, θέλωμεν νὰ προσεγγίσωμεν εἰς βάθος καὶ νὰ ἀνακαλύψωμεν τὸν ἰδικόν μας ἑαυτόν, ὀφείλομεν νὰ τὸν προσεγγίσωμεν μὲ τὰς μεταφράσεις. Καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτήν, αἱ μεταφράσεις παρακολουθοῦν ὄχι μόνον τὸν πρῶτον κύκλον, ἀλλὰ καὶ τὸν δεύτερον κύκλον τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως. Ἔτσι τὰ δικά μας παιδιὰ θ' ἀκολουθήσουν μίαν νέαν γραμμήν. Ὄχι αὐτὴν ποὺ ἡμεῖς ἀτυχῶς ἠκολουθήσαμεν. Ἐγὼ ἐτελείωσα τὸ Γυμνάσιον τῆς Λευκωσίας, τὸ ὁποῖον θεωρεῖται ὅτι εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ καλλίτερα τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Καὶ ὅταν ἐτελείωσα, ἠρώτησα τὸν Καθηγητήν μου τί εἶναι τὸ «τίς;» καὶ μοῦ εἶπεν ὅτι εἶναι «ἕνα τρυπάνι ποὺ βγάζει τὰ μάτια τοῦ κόσμου». Δὲν εἶχα οὔτε βιβλία, οὔτε βιβλιοθῆκες διὰ νὰ πληροφορηθῶ. Μαθαίναμε συντακτικὸ καὶ γραμματική. Κι' ἔμαθα ὅλους τοὺς κανόνες ἀπέξω. Οὐδέποτε ὅμως ἀντελήφθην ὅτι μέσα εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον ὑπῆρχεν ἡ ὁμορφιά, ὑπῆρχεν ἡ ἀρετὴ εἰς τὴν ὑψίστην ἐκδήλωσίν της.

Ἐνόμιζα ὅτι αὐτὰ ἦσαν γλωσσικαὶ ἀσκήσεις ἕνα κοπιεστικὸν μάθημα. Ἔπρεπε νὰ εὕρω ἕνα κείμενο — ὅταν ἔφυγα ἀπὸ τὸ γυμνάσιον — «τὸν Προμηθέα» τοῦ Αἰσχύλου καὶ τότε μοῦ ἀπεκαλύφθη ἕνας κόσμος καταπληκτικός. Αὐτὴ ἦτο ἡ μορφὴ τῆς παιδείας τὴν ὁποίαν ἔζησε ἡ γενεά μας. Γι' αὐτὸ εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ὁμολογήσωμεν τὰ σφάλματά μας. Καὶ νὰ ποῦμε στὰ παιδιά μας. «Ἐλᾶτε ἐδῶ. Δὲν θὰ ξαναπάθετε ἐκεῖνα ποὺ ἐπάθαμε ἐμεῖς. Ἐμεῖς θὰ σᾶς ὁδηγήσουμε στὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν παιδείαν. Θὰ σᾶς φέρουμε στὸ Βυζάντιον καὶ θὰ σᾶς φθάσουμε στὴ νεώτερη ἐποχή. Μὲ τὴ διδασκαλία τῆς ὀρθοδοξίας μας θὰ γνωρίσετε, τὴν διαμόρφωσιν τῶν τυχῶν τοῦ συγχρόνου ἑλληνισμοῦ». Αὐτὰ προσπαθοῦμε νὰ κάνουμε μὲ τὰ μέσα τὰ ὁποῖα ἔχομεν. Θέλομεν νὰ δημιουργήσωμεν ἀνθρώπους ἐλευθέρους. Αὐτὸ ἀκριβῶς. Ἐλευθέρους, ὑπερηφάνους ἀνθρώπους. Τότε μόνον ἡ ἀνθρωπιστικὴ παιδεία ἔχει σημασία, ἐὰν πρόκειται οἱ ἄνθρωποι νὰ μὴ γίνουν παράγοντες βαναυσότητος, χωρὶς αὐτὴν τὴν ὑψηλὴν δικαίωσιν εἰς τὴν ζωήν. Αὐτοὺς τοὺς μικρούς, δειλούς, ἀσημάντους ἀνθρώπους δὲν ἀξίζει τὸν κόπον νὰ τοὺς κάνουμε. Ἐὰν ὅμως πρόκειται νὰ μορφώσωμεν ἐλευθέρους ἀνθρώπους, πρέπει νὰ τοὺς ὁδηγήσωμεν στὶς πηγὲς τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κόσμου. Νὰ τοὺς γνωρίσωμεν τοὺς αἰῶνες τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ νὰ τοὺς φέρωμεν στὶς ἡμέρες μας. Νὰ τοὺς διδάξωμεν ὅτι, ἔξω ἀπὸ τὸν ἀρχαῖον ἑλληνισμόν, ὑπῆρχε καὶ ὁ αἰγυπτιακὸς πολιτισμὸς καὶ οἱ ἄλλοι πολιτισμοί, νὰ διδάξωμε τὴν πολιτιστικὴν προσφορὰν κάθε λαοῦ. Τότε μόνον θὰ ἔχῃ συλλάβει τὴν ὀρθὴν ἀναλογίαν. Νὰ κάμῃ σύγκρισιν, νὰ σχηματίσῃ προσωπικὴν γνώμην. Νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν μοῖραν του.

Εἶναι κύριοι συνάδελφοι, χαρακτηριστικὴ μία ἄλλη λεπτομέρεια τοῦ νομοσχεδίου ἡ ὁποία δὲν ἔχει σαφῶς τώρα ἐπισημανθῆ: Τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας. Ἀνθρωπιστικὴ παιδεία εἶναι ἡ γνῶσις τῆς διαδρομῆς τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων. Σήμερα ἐδιάβασα αὐτὸ τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸ συνέδριον τῶν ἐφοπλιστῶν: Εἶναι γνωστοὶ οἱ στρατηγοὶ καὶ ὄχι οἱ στρατιῶται οἱ ὁποῖοι ἔχουν νικήσει». Ἡ ἱστορία, λοιπὸν ὄχι τῶν πολεμικῶν πράξεων, τῶν πολεμικῶν γεγονότων. Ἀρκετὰ ἔχουν ταλαιπωρήσει τὴν ἀνθρωπότητα αἱ πολεμικαὶ πράξεις καὶ αἱ σφαγαί. Αὐτὴ εἶναι ἡ μία πλευρά, ἡ ἄλλη πλευρά, ἡ ὁποία πρέπει κάποτε νὰ παραδοθῇ εἰς τὴν λησμοσύνην τῆς ἱστορίας. Ἀπ' ἐδῶ καὶ ὕστερα ἡ ἱστορία πρέπει νὰ εἶναι ...

Γ. Παπανδρέου (Πρόεδρος Κυβερνήσεως). Ἐκτὸς τῶν ἀγώνων τῆς ἐλευθερίας.

Α. Ἀκρίτας (Ὑφυπουργὸς Παιδείας). ... Θὰ εἶναι μία νέα ἱστορία. Θὰ διδάσκῃ τὸ παιδὶ πῶς πρέπει νὰ κρατιέται ὄρθιο καὶ νὰ μὴ λυγίζῃ ποτὲ στὸ μετερίζι τοῦ χρέους, μακάρι κι' ἂν τὸ κτυπᾶνε οἱ δαίμονες. Κι' ὕστερα ἀκολουθεῖ ἡ βαθύτερη γνωριμία μὲ τὴν πολιτιστικὴν καταβολὴν ὅλων τῶν αἰώνων. Γι' αὐτὸ ὁρίζομεν τὴν Ἱστορίαν ὡς πρῶτον καὶ βασικὸν μάθημα, ὅπως τὰ Μαθηματικά, τὰ Φυσικά, διὰ νὰ γνωρίσῃ τὸ παιδὶ τὴν δομὴν τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ κόσμου. Μὲ τὴν Ἱστορίαν τὸ προσεγγίζομεν...

Γ. Παπανδρέου (Πρόεδρος Κυβερνήσεως). Αὐτὴ ἡ μεταβολὴ τοῦ περιεχομένου τῆς Ἱστορίας εἶναι ἀληθὴς ἐπανάστασις.

Α. Ἀκρίτας (Ὑφυπουργὸς Παιδείας). Καὶ φθάνομεν, τώρα, εἰς τοὺς νέους σκοποὺς τῆς παιδείας.

Οἱ νέοι σκοποὶ προκύπτουν ἀπὸ τὴν μακρὰν ἀνάλυσιν, τὴν ὁποίαν εἴχον τὴν τιμὴν νὰ ἐκθέσω ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς. Θὰ ἐπεθύμουν, ὅμως, νὰ συνοψίσω τὸ γενικώτερον συμπέρασμα: Τὸ νομοσχέδιον φιλοδοξεῖ νὰ δημιουργήσῃ τὸν νέον σύγχρονον Ἕλληνα. Νὰ εὐγενίσῃ τὴν προσωπικότητα τοῦ νέου Ἕλληνος, νὰ τὴν γονιμοποιήσῃ μὲ τὴν καταβολὴν τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ νὰ τὸν καταστήσῃ ἕνα ἐλεύθερον ἄνθρωπον καὶ δημιουργικὸν πολίτην εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον. Τὰ δύο βασικὰ ἐρείσματα εἶναι ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ ἡ Ὀρθοδοξία. Αὐτὲς εἶναι αἱ δύο πηγές, οἱ βρυσομάνες, ποὺ τείνουν νὰ δημιουργήσουν τὴν Ἑλληνικὴν προσωπικότητα τοῦ Νέου Ἕλληνος, παράλληλα μὲ τὴν γνωριμίαν τὴν στενωτέραν τοῦ φυσικοῦ καὶ κοινωνικοῦ κόσμου.

Τὸν καθιστοῦμεν ἱκανὸν νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰ μεγάλα προβλήματα τὰ ὁποῖα θέτει ἡ σημερινὴ Ἐπιστήμη καὶ Τεχνική. Ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος θὰ μᾶς ἀκολουθήσῃ, θὰ κληρονομήσῃ ἀπὸ ἡμᾶς τὴν ἐποποιίαν καὶ τὴν ὀδύνην τῶν ἡμερῶν μας. Ἀλλὰ θὰ σφραγίσῃ μὲ τὴν ὕπαρξίν του μίαν μεταβολὴν εἰς τὴν Ἐθνικὴν ἱστορίαν μας. Θὰ κληθῇ ν' ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην τῆς προστασίας καὶ τῆς προαγωγῆς τῆς πολιτιστικῆς μας ἰδιομορφίας. Δημιουργοῦμεν τὴν Νέαν γενεὰν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Καὶ ἡ πρώτη γενεὰ ἡ ὁποία θὰ βγῇ ἀπὸ τὸ νέον Λύκειον, μετὰ 12 ἔτη καὶ ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον μετὰ 20 ἔτη, θὰ εἶναι ἡ νέα ἐκείνη γενεά, ποὺ θὰ σφραγίσῃ τὴν μεταβατικὴν στροφὴν τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας. Θὰ τὴν παραλάβῃ ἀπὸ τὸν περιωρισμένον χῶρον εἰς τὸν ὁποῖον εὑρισκόμεθα καὶ θὰ τὴν διαπλατύνῃ μέχρι τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς, μὲ προπύργιον τὴν Κύπρον. Καὶ θὰ ἀντιμετωπίσῃ καὶ τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν μὲ τὸν τεχνικὸν καὶ οἰκονομικὸν ὁπλισμόν των εἰς τὴν Ἡνωμένην Εὐρώπην, ἕνας σύγχρονος ἄνθρωπος, ἀλλὰ μὲ ἕνα πολὺ μεγαλύτερον ὅπλον τὸ ὁποῖον κανεὶς ἄλλος εὐρωπαῖος δὲν θὰ ἔχῃ: Θὰ εἶναι ἕνας Ἕλλην. Κύριοι συνάδελφοι, τὸ σχέδιον Ν. Δ. μορφώνει τὸν σύγχρονον Ἕλληνα καὶ τὸν στέλλει εἰς τὴν δόξαν τῆς Ἱστορίας καὶ τὴν κατάκτησιν τοῦ μέλλοντος. (Παρατεταμένα χειροκροτήματα).

Μεθ' ὅ, συναινέσει τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ὥραν 3.05' μ.μ., λύεται ἡ συνεδρίασις διὰ τὴν Τρίτην καὶ ὥραν 6.30' μ.μ.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΟΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΣ

[6.1]

ΕΠΙΣΗΜΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 35 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Η' - ΣΥΝΟΔΟΣ Α'

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΛΓ'.

Τρίτη 15 Σεπτεμβρίου 1964

(κράτησα μόνο τις αναφορές για τις ΠΑΙΔΕΙΑ

Ὥραν 7 μ. μ., ὁ Πρόεδρος κ. Γ. Ἀθανασιάδης—Νόβας, ἀνελθὼν ἐπὶ τῆς ἕδρας, κηρύσσει τὴν ἔναρξιν τῆς συνεδριάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς εὑρισκομένης ἐν ἀπαρτίᾳ, καθ' ὅσον παρίστανται ἐκ μὲν τῶν τακτικῶν μελῶν οἱ κ. κ.:

Ἀθανασιάδης—Νόβας Γεώργιος, Μπακλατζῆς Ἐμμανουήλ, Πετραλιᾶς Ἀντώνιος, Μαυρίδης Ἀθανάσιος, Ἀλαβάνος Νικόλαος, Βασιλάτος Γεράσιμος, Ἀντωνιάδης Δημήτριος, Αὐγερινὸς Νάκης, Ἀνθόπουλος Εὐστάθιος, Βανταλῆς Εὐάγγελος, Γουδελῆς Σταῦρος, Κοντομάρης Σπυρίδων, Ζαΐμης Φωκίων, Ζορμπᾶς Νικόλαος, Θεοχαρίδης Δημοσθένης, Κολοκυθᾶς Τάσος, Κίνιας Δημοσθένης, Κατσώτας Παυσανίας, Καρδάρας Δημήτριος, Κατριβᾶνος Ἠλίας, Μανάβης Θεοχάρης, Λαμπριανὸς Γεώργιος, Μελᾶς Ἰωάννης, Παπαλαζάρου Ζήσης, Νικολαΐδης Σταῦρος, Παπαδάκης ἢ Στάικος Ἰωάννης, Πέτσος Εὐάγγελος, Πιτούλης Φώτιος, Σερπάνος Γεώργιος, Τσιριμῶκος Ἰωάννης, Τούντας Χρῆστος, Χλουβεράκης Μιχαήλ, Χασαπίδης Ἀστέριος, Χονδρουμματίδης Χρῆστος, Παπαδημητρίου Κωνσταντῖνος, Βενέτης Κωνσταντῖνος, Βογιατζῆς Γεώργιος, Κακκαρᾶς Ἀντώνιος, Καλλίας Κωνσταντῖνος, Κανδυλλιάρης Χρυσόστομος, Κιτσίδης Χρῆστος, Λύχνος Γεράσιμος, Μανέντης Διονύσιος, Περρωτῆς Ἀριστομένης, Χασὰν Ὀγλοῦ Γιουσούφ, Κανελλόπουλος Παναγιώτης, Τρικούπης Κωνσταντῖνος, Κασιμάτης Γρηγόριος, Τσαντούλας Χριστόφορος, Τσακιρίδης Παῦλος, Τσάτσος Κωνσταντῖνος, Φιλιππίδης Ἀθανάσιος, Φράγκος Ἀναστάσιος, Χατζηδημητρίου Δημήτριος, Ἐφραιμίδης Βασίλειος, Σακελλάρης Εὐάγγελος, Θεοδωράκης Μιχαήλ, Παπανικολάου Δημήτριος, Μιχαηλίδης Τριαντάφυλλος, Πιπιλῆς Χρῆστος.

Ἐκ τῶν ἀναπληρωματικῶν οἱ κ.κ.:

Ἄρχος Δημήτριος, Ἀποστολάκος Χρῆστος, Ἡγουμενάκης Γεώργιος, Ἀλευρᾶς Ἰωάννης, Περραιβὸς Κων)νος, Κοφρῆς Ἐμμανουήλ, Παπαϊωάννου Ἄγγελος, Παπαηλίας Νικόλαος, Πετρόπουλος Κων)νος, Παπαγεωργίου Ἰωάννης, Πλεύρης Τηλέμαχος, Ἀναγνωστόπουλος Γεώργιος, Σιγανίδης Κων)νος, Σαββόπουλος Εὐάγγελος, Τομαρᾶς Εὐάγγελος, Τσαπάρας Στέφανος, Τζιζῆς Ἀντώνιος, Γυιόκας Παναγιώτης, Ἑλαφρὸς Σταμούλης, Σταμάτης Γεώργιος, Βογιατζῆς Ἀλέξανδρος, Κωνσταντινίδης Ἀθανάσιος, Παπαλουκᾶς Ἀχιλλεύς, Περτσινίδης Σωφρόνιος, Στεφανόπουλος Κωνσταντῖνος, Χρίστογλου Ἰωάννης, Μεταξᾶς Γεράσιμος, Καραγιώργη Μαρία, Μερκούρης Σταμάτης, Κύρκος Λεωνίδας.

Πρόεδρος. Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἀνακοινώσω εἰς τὴν Ἐπιτροπήν, ὅτι δι' ἀποφάσεων ἡμῶν ἐπηνέχθησαν ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ αἱ κάτωθι μεταβολαί:

1) Ἀντικαθίστανται τὰ ἀναπληρωματικὰ μέλη αὐτῆς βουλευταὶ κ.κ. Ι. Σακελλαρίου, Γ. Καραγκιώζης καὶ Φ. Παπαδόπουλος διὰ τῶν βουλευτῶν κ.κ. Γ. Ἀναγνωστοπούλου, Κ. Περραιβοῦ καὶ Ἀγγ. Παπαϊωάννου.

2) Ἀντικαθίσταται τὸ τακτικὸν μέλος αὐτῆς βουλευτὴς κ. Θ. Δεσύλλας διὰ τοῦ βουλευτοῦ κ. Σ. Κοντομάρη.

3) Ἀντικαθίστανται τὰ ἀναπληρωματικὰ μέλη αὐτῆς βουλευταὶ κ.κ. Λ. Εὐταξίας, Γρ. Κασιμάτης καὶ Δημ. Θανόπουλος διὰ τῶν βουλευτῶν κ.κ. Γ. Σταμάτη, Ἀλ. Βογιατζῆ καὶ Γερ. Μεταξᾶ.

4) Ἀντικαθίσταται τὸ τακτικὸν μέλος αὐτῆς βουλευτὴς κ. Κ. Μανιαδάκης διὰ τοῦ βουλευτοῦ κ. Γρ. Κασιμάτη.

5) Ἀντικαθίσταται τὸ ἀναπληρωματικὸν μέλος αὐτῆς βουλευτὴς κ. Θεοφρ. Παππᾶς διὰ τοῦ βουλευτοῦ κ. Στ. Μερκούρη.

Εἰσερχόμεθα εἰς τὴν

ΗΜΕΡΗΣΙΑΝ ΔΙΑΤΑΞΙΝ

Ὁ κ. Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἔχει ζητήσει τὸν λόγον.

Δ. Κωστόπουλος (Ὑπ. Ἐξωτ.). Κύριε Πρόεδρε, καὶ κύριοι συνάδελφοι, ἐζήτησα τὸν λόγον, τῇ συγκαταθέσει τοῦ συναδέλφου μου ἐπὶ τῆς Παιδείας, διὰ νὰ παρακαλέσω τὴν Ἐπιτροπὴν ὅπως ψηφίσῃ ὡρισμένα ἐπείγοντα νομοθετήματα, πλὴν ὅμως ἐπειδὴ διεπίστωσα ὅτι αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἔχουν διανεμηθῆ τὰ κείμενα, θὰ παρεκάλουν ὅπως, τῇ συγκαταθέσει τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας καὶ πάλιν, συζητηθοῦν κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς προσεχοῦς Πέμπτης.

Πρόεδρος. Κύριε Ὑπουργέ, ὡς καὶ ὑμεῖς διαπιστώσατε, τὰ κείμενα εἶναι εὐρείας ἐκτάσεως καὶ λόγῳ τούτου καθυστέρησεν ἡ ἐκτύπωσίς των. Ἐφ' ὅσον ὅμως ἡ Βουλὴ συμφωνεῖ ὅπως συζητηθοῦν κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς προσεχοῦς Πέμπτης, ἀναβάλλονται διὰ τὴν προσεχῆ Πέμπτην. Θὰ ἐκδοθῇ καὶ συμπληρωματικὴ Ἡμερησία Διάταξις.

Ἀκολούθως γίνονται δεκτὰ εἰς ἐφ' ἅπαξ συζήτησιν κατ' ἀρχήν, ἄρθρον καὶ σύνολον τὰ κάτωθι σχέδια Ν. Δ. ἁρμοδιότητος Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν.

1) «Περὶ κυρώσεως τῆς μεταξὺ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας Συμβάσεως ἀποσκοπούσης τὴν ἀποφυγὴν τῆς διπλῆς φορολογίας καὶ τὴν θέσπισιν κανόνων ἀμοιβαίας διοικητικῆς ἐπικουρίας ἐν σχέσει πρὸς τὸν φόρον ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος».

2) «Περὶ κυρώσεως τῆς μεταξὺ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Πολωνίας Συμφωνίας, ἀφορώσης εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν ἐκ τῶν φόρων ἐπὶ τῶν εἰσοδημάτων τῶν προερχομένων ἐκ τῆς ἐνασκήσεως τῆς ναυσιπλοΐας καὶ τῆς ἀεροπλοΐας».

3) «Περὶ κυρώσεως τῆς συναφθείσης μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ν. Ἀφρικῆς Συμφωνίας περὶ παραχωρήσεως τῆς ρήτρας τοῦ μᾶλλον εὐνοουμένου κράτους εἰς τὴν Ναυτιλίαν».

4) «Περὶ κυρώσεως τῆς ἐν Ἀθήναις ὑπογραφείσης τὴν 2αν Αὐγούστου 1957 Συμφωνίας μεταξὺ τῆς Ἰταλίας καὶ

Ἑλλάδος περὶ συνεργασίας τῶν ἀντιστοίχων ὑπηρεσιῶν ἐρεύνης καὶ διασώσεως».

5) «Περὶ κυρώσεως τῆς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Δανίας Συμφωνίας περὶ ἀμοιβαίας φορολογικῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τοὺς φόρους εἰσοδήματος ἐκ τῆς ἀσκήσεως τῆς θαλασσίας ναυσιπλοΐας καὶ τῆς ἀεροπλοΐας».

6) «Περὶ κυρώσεως τοῦ πρωτοκόλλου, τοῦ τροποποιοῦντος τὴν ἐν Ἀθήναις τὴν 30 Μαρτίου 1956 ὑπογραφεῖσαν καὶ κυρωθεῖσαν διὰ τοῦ Νόμου 3709)7.6.1957 Σύμβασιν, μεταξὺ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Ὁμοσπόνδου Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Γιουγκοσλαβίας ἀφορώσαν εἰς τὴν πρόληψιν καὶ καταπολέμησιν εἰς τὰς Παραμεθορίους Ζώνας τῶν λοιμωδῶν νόσων, περιλαμβανομένης καὶ τῆς ἑλονοσίας» καί

7) «περὶ κυρώσεως πρωτοκόλλων Διεθνοῦς Ὀργανώσεως Πολιτικῆς Ἀεροπορίας, τροποποιούντων τὴν περὶ διεθνοῦς πολιτικῆς ἀεροπορίας σύμβασιν», ἔχοντα οὕτω:

Περὶ κυρώσεως τῆς μεταξὺ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας συμβάσεως ἀποσκοπούσης τὴν ἀποφυγὴν τῆς διπλῆς φορολογίας καὶ τὴν θέσπισιν κανόνων ἀμοιβαίας διοικητικῆς ἐπικουρίας ἐν σχέσει πρὸς τὸν φόρον ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος.

Ἄρθρον μόνον.

Κυροῦται καὶ ἔχει πλήρη ἰσχὺν νόμου ἡ ἐν Ἀθήναις ὑπογραφεῖσα τὴν 21ην Αὐγούστου 1963 σύμβασις μεταξὺ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, ἀποσκοποῦσα τὴν ἀποφυγὴν τῆς διπλῆς φορολογίας καὶ τὴν θέσπισιν κανόνων ἀμοιβαίας διοικητικῆς ἐπικουρίας ἐν σχέσει πρὸς τὸν φόρον ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, ἧς τὸ κείμενον ἕπεται ἐν πρωτοτύπῳ εἰς τὴν Γαλλικὴν καὶ ἐν μεταφράσει εἰς τὴν Ἑλληνικήν.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Μὴ εὐρεθέντων παρόντων ὅλων τῶν ὑπογραψάντων τὴν πρότασιν ὀνομαστικῆς ψηφοφορίας, ὅπως συμπεριληφθοῦν εἰς τὸ εὐεργέτημα καὶ τὰ ἐκλογικὰ ἀδικήματα, πρότασις δὲν ὑφίσταται.

Συνεπῶς, τὸ σχέδιον Ν.Δ. «περὶ παραγραφῆς ἀδικημάτων τινῶν κλπ.» γίνεται δεκτὸν ἐφ' ἅπαξ συζήτησιν, κατ' ἀρχήν, ἄρθρον καὶ σύνολον, ἔχον οὕτω:

Περὶ παραγραφῆς ἀδικημάτων τινῶν κλπ.

Ἄρθρον 1.

1. Ἀποσβέννυται διὰ παραγραφῆς ἡ ποινικὴ δίωξις ἐπὶ πάντων τῶν πταισμάτων ὡς καὶ τῶν πλημμελημάτων καθ' ὧν ὁ νόμος ἀπειλεῖ ποινὴν φυλακίσεως οὐχὶ ἀνωτέραν τοῦ ἔτους ἢ χρηματικὴν ποινὴν ἢ καὶ ἀμφοτέρας, ἐφ' ὅσον ταῦτα ἐτελέσθησαν μέχρι τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος νόμου.

2. Τῆς κατὰ τὴν προηγουμένην παράγραφον παραγραφῆς ἐξαιροῦνται αἱ ἀγορανομικαὶ παραβάσεις καὶ αἱ παραβάσεις τῶν νόμων περὶ προστασίας τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος ὡς καὶ αἱ τιμωρούμεναι μὲ τὰς ὑπὸ τῶν τελευταίων τούτων νόμων ἀπειλουμένας ποινάς.

3. Αἱ δικογραφίαι αἱ ἀφορῶσαι ἀδικήματα περὶ ὧν τὸ παρὸν ἄρθρον τίθενται εἰς τὸ ἀρχεῖον διὰ πράξεως τοῦ ἁρμοδίου Εἰσαγγελέως ἢ Δημοσίου Κατηγόρου. Περὶ τῆς τύχης τῶν πειστηρίων ἀποφαίνεται ἀμετακλήτως τὸ Συμβούλιον τῶν Πλημμελειοδικῶν, προκειμένου δὲ περὶ πταισμάτων ὁ ἁρμόδιος Πταισματοδίκης. Αἱ ἐκ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου συνέπειαι δὲν θίγονται ἐκ τῆς διὰ τοῦ παρόντος ἐπερχομένης παραγραφῆς.

Ἄρθρον 2.

1. Καταδικαστικαὶ ἀποφάσεις ἐκδοθεῖσαι μέχρι τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος Ν. Δ. ἐπί τινων τῶν ἐν τῷ προηγουμένῳ ἄρθρῳ ἀδικημάτων, ὡς ἐπίσης καταδικαστικαὶ ἀποφάσεις δι' ὧν ἐπεβλήθησαν ποιναὶ φυλακίσεως μὴ ὑπερβαίνουσαι τὸ ἔτος, καθ' ὧν ὁ Νόμος ἀπειλεῖ ποινὴν φυλακίσεως μείζονος τοῦ ἔτους, θεωροῦνται παραγεγραμμέναι, οἱ δὲ δυνάμει αὐτῶν κρατούμενοι ἀπολύονται τῶν φυλακῶν.

2. Ἐπὶ συρρεόντων ἀδικημάτων ἐξ ἀμελείας τελεσθέντων διὰ μιᾶς πράξεως διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς παραγρ. 1 τοῦ παρόντος ἄρθρου λαμβάνεται ὑπ' ὄψει ἡ εἰς ἕκαστον τούτων ἐπιβληθεῖσα ποινὴ ἔστω καὶ ἂν ἡ κατὰ συγχώνευσιν ἢ ἐπαύξησιν ἐπιβληθεῖσα ποινὴ ὑπερβαίνει τὸ ἔτος οὐχὶ ὅμως καὶ τὴν 2ετίαν.

3. Ἐνδικα μέσα ἀσκηθέντα κατὰ ἀθωωτικῶν ἀποφάσεων δι' ἀδικήματα καθ' ὧν ὁ Νόμος ἀπειλεῖ ποινὴν φυλακίσεως μείζονα τοῦ ἔτους καταργοῦνται.

Ἄρθρον 3.

1. Ἀπολύονται προσωρινῶς ὑφ' ὅρον κατὰ τὰ ἐν ἄρθρῳ 4 ὁριζόμενα οἱ κατὰ τὴν ἰσχὺν τοῦ παρόντος νόμου α) ἐκτίοντες ποινὴν φυλακίσεως ὑπερβαίνουσαν τὸ ἔτος, οἵτινες κατὰ τὸν χρόνον τῆς διαπράξεως τοῦ ἐγκλήματος εἶχον συμπληρώσει τὸ 70ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας των, β) οἱ ἐκτίοντες ποινὴν φυλακίσεως ἀνωτέραν τοῦ ἔτους ἅμα τῇ ἐκτίσει τοῦ ἑνὸς τρίτου τῆς ἐπιβληθείσης ποινῆς.

2. Τῶν διατάξεων τοῦ παρόντος ἐξαιροῦνται τὰ ἀδικήματα δι' ἃ ἐξεδόθησαν καταδικαστικαὶ ἀποφάσεις ἐπὶ παραβάσει α) τοῦ Γ)1946 Ψηφίσματος ὡς ἐτροποποιήθη καὶ συνεπληρώθη, β) τοῦ Α. Ν. 453)1945, γ) τοῦ Α. Ν. 375)1936, ὡς ἐτροποποιήθη καὶ συνεπληρώθη, δ) τοῦ Α. Ν. 509)1947, ε) τοῦ Νόμου ΤΟΔ)1871, στ) τοῦ Ν. Δ)τος 4000)1959, ζ) τῶν νόμων περὶ λαθρεμπορίας, η) τῶν νόμων περὶ προστασίας τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος, θ) τοῦ ἄρθρου 191 τοῦ Π. Κ. καθ' οἱονδήποτε τρόπον τελεσθέντα, ι) τῶν νόμων περὶ ναρκωτικῶν, ὡς ἰσχύουσι, ια) τῶν νόμων περὶ ζωοκλοπῆς καὶ ζωοκτονίας, ιβ) ἐπὶ ληστείᾳ, ιγ) οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι, ὑπάλληλοι Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου καὶ Συνεταιρισμῶν ἢ Συνεταιριστικῶν Ὀργανώσεων δι' ἀδικήματα σχέσιν ἐχοντα πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν των, ιδ) τοῦ Ν. Δ. 3424)1955 περὶ ἀγοραστῶν ἀγροτικῶν προϊόντων, ιε) αἱ ἀγορανομικαὶ παραβάσεις, ιστ) οἱ ἔχοντες δύο προηγουμένας καταδίκας δι' οἱονδήποτε ἀδίκημα ὁποτεδήποτε τελεσθέν, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία τοὐλάχιστον εἰς ποινὴν φυλακίσεως ἀνωτέραν τοῦ ἔτους καὶ ιζ) οἱ ἐκτίοντες ποινὴν ἐπὶ κλοπῇ, ἁπάτῃ καὶ πλαστογραφίᾳ, ἐφ' ὅσον ἔχουσιν ἑτέραν καταδίκην ἐφ' οἱῳδήποτε τῶν ἀδικημάτων τούτων ὁποτεδήποτε τελεσθέντι.

Ἄρθρον 4.

Οἱ τυχόντες τοῦ εὐεργετήματος τῆς ὑφ' ὅρον ἀπολύσεως κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ προηγουμένου ἄρθρου, ἐὰν ἐντὸς πενταετίας ὑποπέσωσιν εἰς νέον ἐκ δόλου προερχόμενον ἀδίκημα καὶ καταδικασθῶσιν ὁποτεδήποτε εἰς ποινὴν στερητικὴν τῆς ἐλευθερίας ἀνωτέραν τῶν 3 μηνῶν, ἐκτίουν ἀθροιστικῶς μετὰ τὴν λῆξιν τῆς νέας ποινῆς καὶ ὁλόκληρον τὴν ἀνασταλεῖσαν ποινὴν ἢ τὸ ἀνασταλὲν βάσει τοῦ παρόντος νόμου ὑπόλοιπον, ἄλλως ἡ ποινὴ αὐτῶν θεωρεῖται ὁριστικῶς ἐκτισθεῖσα.

Ἄρθρον 5.

Τὴν προσωρινὴν ἀπόλυσιν βάσει τοῦ παρόντος νόμου διατάσσει ὁ Εἰσαγγελεὺς τοῦ τόπου τῆς κρατήσεως ἢ προκειμένου περὶ πταισμάτων ἡ ἁρμοδία Ἀστυνομικὴ Ἀρχή.

Πᾶσα ἀμφισβήτησις ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τοῦ παρόντος νόμου λύεται ἀμετακλήτως ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῶν Πλημμελειοδικῶν τοῦ τόπου τῆς κρατήσεως ἢ τῆς κατοικίας τοῦ καταδικασθέντος.

Ἄρθρον 6.

Οἱ Διευθυνταὶ ἢ οἱ Διευθύνοντες τὰς φυλακὰς ἐν αἷς κρατοῦνται οἱ ἀπολυόμενοι ὀφείλουσι νὰ ἀνακοινώσωσιν ἀμέσως τὴν γενομένην ὑφ' ὅρον ἀπόλυσιν πρὸς τὰς ἁρμοδίας ὑπηρεσίας τηρήσεως τοῦ Ποινικοῦ Μητρώου τῶν ἀπολυομένων ἵνα ἀναγράψωσιν αὗται τὴν μεταβολὴν ταύτην εἰς τὰ ἀτομικά των δελτία.

Ἄρθρον 7.

Οἱ τυγχάνοντες τῶν εὐεργετημάτων τοῦ παρόντος Νομοθετικοῦ Διατάγματος δὲν ὑπόκεινται εἰς προσωπικὴν κράτησιν διὰ τὴν εἴσπραξιν τῶν ἐπιβληθέντων διὰ τῶν ἀντιστοίχων καταδικαστικῶν ἀποφάσεων προστίμων, χρηματικῶν ποινῶν καὶ δικαστικῶν ἐξόδων καὶ τελῶν.

Ἄρθρον 8.

1. Ἀδικήματα οἱασδήποτε φύσεως πραχθέντα ὑπὸ τοῦ τύπου καὶ διὰ τοῦ τύπου μέχρι 15.9.1964 παραγράφονται. Μὴ ἐκτελεσθεῖσαι μέχρι σήμερον δικαστικαὶ ἀποφάσεις οἱουδήποτε ποινικοῦ δικαστηρίου, δι' ὧν ἐπεβλήθησαν ποιναὶ διὰ τὰ ὡς ἄνω ἀδικήματα θεωροῦνται παραγεγραμμέναι καὶ ἀποβάλλουσι τὴν ἰσχύν των ὡς πρὸς ὅλας αὐτῶν τὰς διατάξεις καὶ διαγράφονται ἐκ τοῦ δελτίου ποινικοῦ μητρώου. Καταδικασθέντες καὶ ἐκτίοντες τὴν ποινήν των εἰς τὰς φυλακὰς δι' ἀδικήματα τῆς παρούσης παραγράφου ἀπολύονται ἄνευ ἑτέρου τινὸς τῶν φυλακῶν.

2. Ὀφειλόμενοι ὑπὸ τῶν ἡμερησίων καὶ μὴ ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν δασμοὶ λόγῳ ἄρσεως τῆς ἀτελείας τοῦ ὑπ' αὐτῶν χρησιμοποιουμένου δημοσιογραφικοῦ χάρτου, καταγνωσθείσης ὑπὸ δικαστικῆς ἀποφάσεως δι' ἀδίκημα, ὅπερ κατὰ τὸ προηγούμενον ἐδάφιον παραγράφεται δὲν ὀφείλονται, κηρυσσομένης παραγεγραμμένης καὶ ἀπεσβεσμένης τῆς διὰ τούτους ἀπαιτήσεως τοῦ Δημοσίου, ὡς πρὸς τοὺς δασμούς, τοὺς φόρους, τὰ τέλη καὶ δικαιώματα ἢ πρόστιμα.

3. Παραβάσεις τῶν περὶ ἐπιφανείας καὶ ἀνωτάτου ὁρίου ἐκτυπώσεως φύλλων ἐφημερίδων διατάξεων τοῦ ἄρθρου 27 τοῦ Α. Ν. 1092)38 «περὶ τύπου» καὶ τοῦ ἄρθρου 3 παρ. 2 3 καὶ 4 τοῦ Α.Ν. 582)45 «περὶ χορηγήσεως χάρτου εἰς τὸν τύπον», ὡς οὗτοι ἐτροποποιήθησαν διὰ μεταγενεστέρων νόμων κηρύσσονται παραγεγραμμέναι καὶ δὲν ὀφείλονται δασμοί, φόροι, τέλη, δικαιώματα ἢ πρόστιμα.

4. Ἀποφάσεις Διοικητικῶν Ἀρχῶν ἢ Δικαστηρίων, ἀφορῶσαι ἀνωτέρω παραβάσεις, μήπω ἐκτελεσθεῖσαι καταργοῦνται, αἱ δὲ τυχὸν ἐκκρεμοῦσαι ἐνώπιον αὐτῶν ὑποθέσεις κηρύσσονται παραιωμέναι καὶ οὐδεὶς δασμός, φόρος, τέλος, δικαίωμα, πρόστιμον, ἢ ἄλλη ποινὴ ἐπιβάλλεται.

Ἄρθρον 9.

Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος ἄρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Παρακαλῶ τὴν Ἐπιτροπὴν ὅπως ἐξουσιοδοτήσῃ τὸ Προεδρεῖον καὶ ἐπικυρώσει τὰ πρακτικὰ ὑπ' εὐθύνην του μέχρι τοῦ σημείου αὐτοῦ.

Π ο λ λ ο ὶ β ο υ λ ε υ τ α ί. Μάλιστα, μάλιστα.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Ὁ κ. Μιχαηλίδης ἔχει ὑποβάλει αἴτησιν ὑπογεγραμμένην ὑπὸ δύο βουλευτῶν ὅπως λάβῃ τὸν λόγον ἐπὶ τοῦ Κανονισμοῦ. Ὁρίστε, κ. Μιχαηλίδη, ἔχετε τὸν λόγον ἐπὶ τοῦ Κανονισμοῦ.

Τ. Μ ι χ α η λ ί δ η ς. Ὅταν ὑποβάλλεται μία τροπολογία καὶ ἀναπτύσσεται, πολὺ περισσότερον ὅταν ὑποστηρίζεται καὶ ἀπὸ μέγα μέρος τῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ τροπολογία αὐτὴ πρέπει νὰ τύχῃ μιᾶς ἀπαντήσεως ἐκ μέρους τοῦ ἁρμοδίου Ὑπουργοῦ, εἰς τρόπον ὥστε, ἐὰν δὲν τὴν ἀποδέχεται, νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ἀσκήσωμεν τὸ δικαίωμά μας περὶ διεξαγωγῆς ψηφοφορίας, ἢ ὅ,τι ἄλλο καθορίζει ὁ Κανονισμός.

Ἀνέπτυξα μίαν τροπολογίαν ἀναφορικῶς μὲ τὴν ἐπάνδρωσιν τῶν παραμεθορίων Σχολείων. Ἐπὶ τῆς τροπολογίας αὐτῆς δὲν μᾶς ἔκαμε τὴν τιμὴν ὁ κ. Ὑπουργὸς νὰ μᾶς ἀπαντήσῃ καὶ ἀναγράφεται εἰς τὰ πρακτικά, ὅτι ἐψηφίσθη τὸ ἄρθρον 2 εἰς τὸ ὁποῖον καὶ ἐπρότεινον τὴν τροπολογίαν αὐτήν.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Ὁ κ. Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ἐδήλωσεν ὅτι δὲν τὴν δέχεται.

Τ. Μ ι χ α η λ ί δ η ς. Ἡ τροπολογία αὐτὴ ἀνεφέρετο εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν Διδασκάλων τῶν πτυχιούχων τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχολῶν. Τὴν τροπολογίαν αὐτὴν τὴν ὑπεστήριξαν καὶ ἄλλοι συνάδελφοι, προσωπικῶς δὲ ἐγὼ τὴν ἐνεχείρισα εἰς τὸν κ. Ὑπουργόν. Ἔλεγεν ἡ τροπολογία ὅτι, ἐκεῖ ποὺ εἶναι δυνητικὴ ἡ διάταξις περὶ διορισμοῦ τῶν ἀποφοίτων τῆς Ἀνωτέρας Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης εἰς παραμεθόρια Σχολεῖα, νὰ εἶναι ὑποχρεωτική. Διότι σήμερον γίνεται τὸ ἑξῆς: Τοποθετεῖ ὁ Μητροπολίτης τὸν Παπᾶ εἰς τὸ παραμεθόριον Σχολεῖον καὶ σπεύδει ὁ Ἐπιθεωρητὴς καὶ τοποθετεῖ ἕνα Διδάσκαλον καὶ λέγει ὅτι δὲν ὑπάρχει θέσις.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Εἶναι δυνατόν, κ. συνάδελφε, νὰ ζητῆτε τὸν λόγον ἐπὶ τοῦ Κανονισμοῦ καὶ νὰ ἀναφέρεσθε εἰς ἄρθρον ψηφισθέν; Δὲν εἶναι δυνατὸν αὐτό.

Τ. Μ ι χ α η λ ί δ η ς. Δὲν ἐπήραμεν ἀπάντησιν ἐπὶ τῆς τροπολογίας μας.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Εἶναι δυνατὸν νὰ ἐρχώμεθα ἐπὶ τῆς οὐσίας ψηφισθέντος ἄρθρου;

Τ. Μ ι χ α η λ ί δ η ς. Ὑπενθύμισα εἰς τὸν κ. Ὑπουργὸν τὸ θέμα ἐπὶ τοῦ ὁποίου δὲν μᾶς ἀπήντησε.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Εἰσερχόμεθα εἰς τὴν συνέχειαν τῆς συζητήσεως. ἐπὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ σχεδίου Ν. Δ.

Ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 3 τὸν λόγον ἔχει ὁ κ. Κασιμάτης.

Γ. Κ α σ ι μ ά τ η ς. Κατὰ τὴν συζήτησιν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ σχεδίου Ν. Δ. τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ, εἶχον ἀνακοινώσει εἰς τὸν κ. Ὑπουργὸν τῆς Παιδείας, ὅτι εἰς πάρα πολλὰ Σχολεῖα, εἰς πεῖσμα τῶν διακηρύξεων περὶ δωρεὰν Παιδείας, εἰσπράττουν εἰσφορὰς καὶ τοῦ εἶχον εἴπει νὰ κάμῃ ἔρευναν διὰ νὰ διαπιστώσῃ ὅτι οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα. Δὲν γνωρίζω ἐὰν ἔκαμεν ἔρευναν. Νομίζω ὅτι πανταχόθεν ἔρχονται πληροφορίαι, ὅτι ἡ ἐγγραφὴ εἰς τὰ Σχολεῖα καὶ ἡ παροχὴ ἐνδεικτικῶν ἢ ἀπολυτηρίων γίνεται ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι θὰ καταβληθῇ εἰσφορά, δῆθεν προαιρετική, δῆθεν ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου τῶν Γονέων, αἱ ὁποῖαι ὅμως πράγματι ἀποτελοῦν προϋπόθεσιν ἐγγραφῆς εἰς τὰ Σχολεῖα. Ἐφημερὶς κυβερνητική, ὅπως «Τὰ Νέα» ἀνέγραψε προχθὲς ὅτι ὁ Γυμασιάρχης τοῦ Γυμνασίου Θιλοθέης εἰσπράττει τοιαύτας εἰσφοράς. Ὁ κ. Ὑπουργὸς ἠναγκάσθη σήμερον νὰ κάμῃ ὅτι εἶχον κάμει καὶ ἐγώ, ἀπαγορεύων τὴν εἴσπραξιν εἰσφορῶν ἔστω καὶ προαιρετικῶς. Ἐὰν θέλωμεν νὰ κόψωμεν τὸ κακόν, διότι πληροφοροῦμαι ὅτι εἶναι καθολικὸν τὸ φαινόμενον, καὶ ὁ κ. Ὑπουργὸς πρέπει νὰ ἐρευνήσῃ εἰς ποῖα Σχολεῖα δὲν εἰσπράττουν τὴν εἰσφοράν, ἐὰν τυχὸν ὑπάρχῃ κανένα, διότι ἡ εἴσπραξις ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν.

Γνωρίζω ἄνθρωπον, τοῦ ὁποίου τὸ παιδὶ διότι εἶναι 5 1/2 ἐτῶν, παρὰ τὸν νόμον, ὁ ὁποῖος δὲν ἐψηφίσθη ἀκόμη δὲν τὸ ἐγγράφουν. Ἐπῆγεν εἰς τὸ Μαράσλειον καὶ τοῦ εἶπον, πλήρωσε τὰς 200 δραχμὰς διὰ νὰ συμμετάσχῃ τὸ παιδί σου εἰς τὴν κλήρωσιν, ὄχι διὰ νὰ ἐγγραφῇ. Νομίζω, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἔχει φθάσει εἰς τὸ μὴ περαιτέρω.

Προτείνω διὰ τῆς τροπολογίας, τὴν ὁποίαν ἔχω ὑποβάλει νὰ ποινικοποιήσῃ τὴν εἴσπραξιν τῶν ὑποχρεωτικῶν εἰσφορῶν, διότι ἐν συνεργασίᾳ μὲ τοὺς Διευθυντὰς τῶν Σχολείων, ὄχι διότι θέλουν νὰ τὰ βάλουν εἰς τὴν τσέπην των, ἀλλὰ διότι θέλουν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὰς ἀνάγκας τῶν Σχολείων, συνεργάζονται μὲ τοὺς Συλλόγους Γονέων καὶ Κηδεμόνων καὶ εἰσπράττουν εἰσφορὰς κυμαινομένας ἀπὸ 50—250 δραχ. Παρακαλῶ τὸν κ. Ὑπουργὸν νὰ σκεφθῇ τὸ θέμα πρὶν ἀποκρούσῃ τὴν τροπολογίαν αὐτήν. Εἶναι περιττὸν νὰ σᾶς διαβάσω τὴν τροπολογίαν αὐτήν. Θὰ τὴν καταθέσω καὶ θὰ λάβητε γνῶσιν ἐκ τῶν πρακτικῶν.

«Οὐδεμία εἰσφορὰ ἔστω καὶ προαιρετικὴ ἐπιτρέπεται διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ σχολείου. Αἱ ὑπὲρ τῶν Σχολικῶν Ἐφορειῶν εἰσφοραὶ ἀπαγορεύονται. Αἱ ὑπὲρ τῶν Συλλόγων Γονέων καὶ Κηδεμόνων συνδρομαὶ καθορίζονται διὰ τοῦ καταστατικοῦ των καὶ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ διατίθενται διὰ τὰς ἀνάγκας συγκεκριμένου σχολείου.

Ὁ παρὰ τὴν διάταξιν ταύτην εἰσπράττων εἰσφορὰν ἂν μὲν εἶναι διευθυντὴς ἢ καθηγητὴς σχολείου τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως μέχρις ἑνὸς μηνός, ἂν δὲ ἰδιώτης ἢ ἐπιστάτης σχολείου διὰ τοιαύτης μέχρι 10 ἡμερῶν, μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς μετατροπῆς ἢ ἐξαγορᾶς. Εἰς τὸ τρίτον τῆς ποινῆς ὑπόκειται καὶ ὁ καταβάλλων.

Ἡ εἴσπραξις τῶν εἰσφορῶν εἰς τὸν χῶρον τοῦ σχολείου ἀποτελεῖ ἐπιβαρυντικὴν αἰτίαν διὰ τὸν Διευθυντὴν τοῦ Σχολείου».

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Ὁ κ. Βογιατζῆς ἔχει τὸν λόγον.

Γ. Β ο γ ι α τ ζ ῆ ς. Κύριε Πρόεδρε, ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 3, τὸ ὁποῖον φέρει τὸν τίτλον «δωρεὰν παιδεία» ἤθελα νὰ κάμω ὡρισμένας παρατηρήσεις πραγματικάς, διὰ νὰ δυνηθῶμεν αὐτὸν τὸν ὡραῖον τίτλον νὰ τὸν κάμωμεν πραγματικότητα. Εἰς τὴν πρώτην παράγραφον τοῦ ἄρθρου 3, λέγει ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις θὰ παρέχεται δωρεὰν εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας ὑπὸ τῶν δημοσίων σχολείων καταργουμένων τῶν πάσης φύσεως ὑποχρεωτικῶν οἰκονομικῶν ἐπιβαρύνσεων τῶν μαθητῶν καὶ θὰ ἐγγράφωνται εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ Ὑπουργείου κατ' ἔτος πιστώσεις δι' ἐπιχορήγησιν τῶν σχολικῶν ἐφοριῶν πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἐν γένει ἀναγκῶν αὐτῶν. Δηλαδὴ ἡ διάταξις κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπιχορηγοῦνται αἱ σχολικαὶ ἐφορίαι, ἡ διάταξις διὰ τὰ συσσίτια τῶν μαθητῶν καὶ ἄλλαι διατάξεις εἶναι νομοθετημέναι καὶ συνεπῶς δὲν πρέπει νὰ ἐπαναφέρωνται εἰς νέαν νομοθέτησιν. Τὸ καινούργιο τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ τύχῃ νομοθετικῆς ρυθμίσεως εἶναι ἡ ἀπαλλαγὴ ἐκ τῶν ἐκπαιδευτικῶν τελῶν. Ἁπλῆν ἀπόδειξιν ἀναφέρω τὸ θέμα τῶν συσσιτίων. Ὁ κ. Ὑπουργὸς ἐξέδωσε σχετικὴν ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς γενικοὺς ἐπιθεωρητὰς καὶ νομάρχας ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν συσσιτίων. Τὰ συσσίτια, ἀναφέρει, ἔχουν νομοθετηθῇ κατὰ τὸ ἔτος 1939. Ἐὰν θέλωμεν τὴν διάταξιν αὐτὴν περὶ παροχῆς δωρεὰν παιδείας νὰ τὴν κάνωμεν πραγματικότητα, πρέπει νὰ προσθέσωμεν δύο πράγματα τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς δύο κατατεθείσας τροπολογίας μου. Τὸ πρῶτον εἶναι ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ πᾶσαν οἰκονομικὴν ἐπιβάρυνσιν τῶν πτωχῶν ἐκείνων μαθητῶν τῶν νυκτερινῶν γυμνασίων καὶ τῶν πάσης φύσεως τεχνικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν σχολείων, κατὰ τὸ πλεῖστον νυκτερινῶν. Τὰ παιδιὰ αὐτά, τὰ ὁποῖα εἶναι κατὰ κανόνα μεταξὺ τῶν ἀπορωτέρων μαθητῶν τῆς χώρας, ἀναγκαζόμενα διὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν ζωὴν νὰ ἐργάζωνται τὴν ἡμέραν καὶ νὰ πηγαίνουν κατάκοπα νὰ μορφωθοῦν εἰς τὰ νυκτερινὰ σχολεῖα, ἐνῶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχουν καλυτέραν μεταχείρισιν, τοὐναντίον ὑποχρεοῦνται νὰ πληρώνουν δίδακτρα καὶ λοιπὰς ὑποχρεωτικὰς εἰσφοράς. Ἡ δικαιολογία τοῦ σχεδίου Ν. Δ. διὰ τὴν τοιαύτην δυσμενῆ, ἄδικον καὶ ἀντιδημοκρατικὴν μεταχείρισιν τῶν πτωχῶν αὐτῶν παιδιῶν, εἶναι ὅτι τὰ σχολεῖα εἰς τὰ ὁποῖα φοιτοῦν δὲν εἶναι δημόσια. Ἡ δικαιολογία αὐτὴ εἶναι ἀστήρικτος διὰ

τὸν λόγον ὅτι τὰ παιδιὰ αὐτὰ πηγαίνουν εἰς τὰ σχολεῖα αὐτὰ διότι δὲν εὑρίσκουν δημόσια σχολεῖα αὐτῶν τῶν τύπων. Τὸ Κράτος, ἐνῷ διαπράττει τὸ μέγα σφάλμα νὰ μὴ ἔχῃ ἀκόμη ἱδρύσει εἰς τὴν ἔκτασιν ποὺ χρειάζονται τὰ τόσον ὠφέλιμα δι' αὐτὴν ταύτην τὴν οἰκονομικὴν πρόοδον καὶ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ τεχνικὰ καὶ ἐπαγγελματικὰ σχολεῖα, φαίνεται ὡς νὰ τιμωρῇ τὰ παιδιὰ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα φροντίζουν μόνα των νὰ μορφωθοῦν καὶ νὰ γίνουν εἰδικευμένα στελέχη τεχνικὰ καὶ ἐπαγγελματικά.

Συμβαίνει, δηλαδή, τὸ καταπληκτικὸν φαινόμενον ἕνα παιδὶ τῶν Ἀθηνῶν νὰ σπουδάζῃ δωρεάν, ὅταν θὰ πάῃ στὸ γυμνάσιον, ἐνῷ ἐὰν θὰ φοιτήσῃ εἰς τεχνικὴν σχολὴν θὰ πρέπει νὰ πληρώνῃ, διότι τὸ γυμνάσιον εἶναι δημόσιον καὶ ἔχει ἱδρύσει δεκάδας γυμνασίων τὸ κράτος εἰς Ἀθήνας, ἀλλὰ οὐδένα τεχνικὸν σχολεῖον. Πιστεύω, ὅτι ἔχει ὑποχρέωσιν τὸ κράτος εἰς τὰς πόλεις ὅπου δὲν ἔχουν ἀκόμη ἱδρυθῇ δημόσια τεχνικὰ σχολεῖα, νὰ ἀναλαμβάνῃ τοῦτο τὰ δίδακτρα καὶ λοιπὰς εἰσφορὰς τῶν μαθητῶν τῶν νυκτερινῶν γυμνασίων καὶ τῶν πάσης φύσεως τεχνικῶν ἐπαγγελματικῶν σχολῶν. Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς προτείνω, ὅπως εἰς τὸ ἄρθρον 3 προστεθῇ παράγραφος ἔχουσα οὕτω. «Εἰς ἃς πόλεις δὲν ὑπάρχουν δημόσια νυκτερινὰ γυμνάσια καὶ τεχνικὰ καὶ ἐπαγγελματικὰ σχολεῖα πάσης φύσεως ἢ τὰ ὑπάρχοντα εἶναι ἀριθμητικῶς ἀνεπαρκῆ, τὸ δημόσιον ἀναλαμβάνει τὰ δίδακτρα καὶ λοιπὰς οἰκονομικὰς ἐπιβαρύνσεις τῶν σχολείων αὐτῶν, τῶν ἀνηκόντων εἰς νομικὰ πρόσωπα ἰδιωτικοῦ δικαίου ἢ ἰδιώτας. Δι' ὑπουργικῆς ἀποφάσεως θὰ καθορισθῇ τὸ ὕψος τῶν διδάκτρων, οἱ ὅροι λειτουργίας τῶν σχολείων αὐτῶν διὰ νὰ τύχουν αὐτοῦ τοῦ εὐεργετήματος καὶ ἐν γένει πᾶσα λεπτομέρεια διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς διατάξεως αὐτῆς».

Ἡ δευτέρα παρατήρησις εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία ἔχει σχέσιν μὲ τὴν ἄλλην γραμμὴν τὴν ὁποίαν διακηρύσσει τὸ ὑπὸ συζήτησιν σχέδιον Ν.Δ. διὰ τὴν παροχὴν εἰς τοὺς Ἑλληνόπαιδας τῆς δωρεὰν παιδείας, ἡ ὁποία, ὡς ἐδήλωσε καὶ ὁ κύριος Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς Δημοκρατίας, διότι παρέχει εἰς ὅλους ἴσας ἀφετηρίας ἐκκινήσεως. Ἀλλὰ διὰ τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ ἁπλῶς ἀπαλλάσσονται οἱ μαθηταὶ τῶν γυμνασίων μικρᾶς ἐπιβαρύνσεως, περὶ τὰς 100 δραχμὰς συνολικῶς, ποὺ ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὴν δωρεὰν παιδείαν. Αἱ δαπάναι αἱ ὁποῖαι καθιστοῦν ἀπαγορευτικὴν τὴν παιδείαν διὰ τοὺς πτωχοὺς μαθητάς, ἰδίᾳ τῶν ἀγροτικῶν περιφερειῶν, οἱ ὁποῖοι τὸ γυμνάσιον θὰ τὸ εὕρουν εἰς τὴν πλησιεστέραν κωμόπολιν, εἶναι αἱ δαπάναι διὰ τὴν κατοικίαν καὶ τροφήν, τὰς ὁποίας δὲν μπορεῖ νὰ ἀνθέξῃ τὸ πλεῖστον τῶν ἀγροτικῶν οἰκογενειῶν τῆς ὑπαίθρου. Ἐὰν λοιπόν, πράγματι, ἐνδιαφερώμεθα διὰ νὰ παράσχωμεν εἰς τὰ πτωχότερα, ἀλλὰ συγχρόνως πνευματικῶς δυναμικώτερα τμήματα τοῦ λαοῦ μας ἴσας εὐκαιρίας ἐκκινήσεως διὰ τὴν ζωήν, θὰ πρέπει νὰ ἐπεκτείνωμεν τὸ ἐκ 300 δραχμῶν ἐπίδομα, τὸ ὁποῖον εἴχομεν χορηγήσει ἡμεῖς διὰ τοῦ νόμου 3270)59 εἰς τὸν πρῶτον μαθητὴν κάθε τάξεως τοῦ γυμνασίου. Προτείνω, ὅπως τὸ Κράτος χορηγῇ μηνιαῖον ἐπίδομα ἐκ χιλίων δραχμῶν εἰς τοὺς 10 πρώτους μαθητὰς ἑκάστης τάξεως ὅλων τῶν σχολείων τῆς Μέσης Παιδείας, γενικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς, κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν δὲ θὰ ἐμποδίζωνται ἀπὸ τὴν περαιτέρω ἐκπαίδευσιν, οἱ ἄποροι μαθηταὶ καὶ θὰ ἐγίνοντο ἐν τινι μέτρῳ πραγματικότης αἱ διακηρύξεις περὶ ἰσότητος ἀφετηριῶν καὶ Δημοκρατίας. Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς προτείνω, ὅπως εἰς τὸ ἄρθρον 3 προστεθῇ παράγραφος, ἔχουσα οὕτω: «Οἱ 10 πρῶτοι μαθηταὶ ἑκάστης τάξεως ὅλων τῶν σχολείων Μέσης Ἐκπαιδεύσεως λαμβάνουν καθ' ἕκαστον μῆνα τοῦ σχολικοῦ ἔτους χιλίας δραχμάς. Δι' ὑπουργικῆς ἀποφάσεως καθορίζονται αἱ λεπτομέρειαι τῆς ἐφαρμογῆς τῆς διατάξεως αὐτῆς».

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ συσσίτια, νομίζω, ὅτι εἶναι ὀρθοτάτη ἡ προσπάθεια τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλὰ νομίζω συγχρόνως, ὅτι ἡ Κυβέρνησις δὲν ἔχει ἀντιμετωπίσει τὸ μέγεθος τοῦ προβλήματος. Τὰ 100 ἑκατομμύρια τὰ ὁποῖα ἔχει ἐγγράψει εἰς τὸν προϋπολογισμὸν εἶναι ἓν μικρὸν τμῆμα τῆς ὅλης ἀπαιτουμένης δαπάνης. Ἡ προσπάθεια νὰ συμβάλουν αἱ Κοινότητες εἶναι ἐπαινετή, ἀλλὰ δὲν θὰ ἔχῃ ἀποτέλεσμα αὐτὴ ἡ προσπάθεια, διότι ἡ κάθε Κοινότης ὑποχρεοῦται νὰ εὕρῃ τὴν ἑστίαν καὶ τὸ ἑστιατόριον προκειμένου νὰ λειτουργήσῃ τὸ συσσίτιον, ἀλλὰ τοῦτο δὲν θὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ γίνῃ διὰ τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων. Ἀνέφερεν ὁ κ. Ὑπουργὸς τὸ παράδειγμα τῆς Ἠπείρου. Ἐάν, ὑπολογισθῇ δι' ὅλα τὰ παιδιὰ τὸ μέτρον τὸ ὁποῖον ἐφηρμόσθη εἰς τὴν Ἤπειρον, θὰ ἀπαιτηθῇ δαπάνη ἑνὸς δισεκατομμυρίου τριακόσια ἑκατομμύρια ἐτησίως. Εἶπεν, ἐπίσης, ὅτι ἡ παρεχομένη βοήθεια διὰ τὰ συσσίτια ἀπὸ τὴν Ἀμερικανικὴν βοήθειαν εἶναι διὰ 3 ἔτη. Ἐὰν στηριχθῶμεν εἰς αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἀνέφερεν ὁ κ. Ὑπουργός, ὅτι αἱ Κοινότητες πρέπει νὰ προσφέρουν ἑστίαν καὶ ἑστιατόριον διὰ νὰ λειτουργήσῃ τὸ συσσίτιον, νομίζω, ὅτι δὲν θὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ του καὶ θὰ στερηθῇ τὸ χωριὸ ἐκεῖνο αὐτοῦ τοῦ εὐεργετήματος. Θὰ πρέπει νὰ παύσωμεν τὰς μεγάλας διακηρύξεις καὶ νὰ βαδίζωμεν κατὰ τρόπον πρακτικὸν εἰς τὴν ἐφαρμογήν.

(Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τὴν προεδρικὴν ἕδραν καταλαμβάνει ὁ ἀναπληρωτὴς Πρόεδρος κ. Γ. Βασιλάτος).

Πρόεδρος. Ὁ κ. Αὐγερινός, ἔχει τὸν λόγον.

Α. Αὐγερινός. Κύριε Πρόεδρε, ἡ καθιέρωσις καὶ ἡ θέσπισις διὰ τοῦ συζητουμένου σχεδίου Ν.Δ. τῆς δωρεὰν παιδείας, φράσις, ἡ ὁποία τὸ πρῶτον ἀναφέρεται εἰς νομοθετήματα σχετικὸν ποὺ ἐψηφίσθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βουλήν, εἶναι ἡ πιστὴ ἐκπλήρωσις τῆς ἀναληφθείσης ὑποχρεώσεως τοῦ ἀρχηγοῦ μας καὶ τοῦ κόμματός μας, πρὸς τὸν λαόν. Καὶ δὲν εἶναι μόνον μία δωρεὰν προσφορὰ πρὸς τὸν λαόν, ἀλλὰ εἶναι καὶ μία ὑψίστη προσφορὰ πρὸς τὸν πολιτισμόν μας καὶ ἕνα μέτρον κοινωνικῆς δικαιοσύνης, διότι παρέχεται σήμερον εἰς τοὺς Ἑλληνόπαιδας ἡ ἰσότης ἡ οἰκονομική, ἡ ἔλλειψις τῆς ὁποίας ἐδημιούργει τὴν ἀδικίαν καὶ ἀπετέλει τὸ ἐμπόδιον ἐξελίξεως καὶ πνευματικῆς μορφώσεως τῶν παιδιῶν τοῦ λαοῦ. Ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέραν οἱ Ἑλληνόπαιδες γνωρίζουν, ὅτι δύνανται νὰ ἐξελιχθοῦν καὶ δὲν ὑπάρχουν οἱ οἰκονομικοὶ φραγμοί, καὶ εἰς τὴν Ἀνωτάτην Παιδείαν καὶ εἰς τὴν Μ. Παιδείαν καὶ δύναμαι νὰ εἴπω καὶ εἰς τὴν κατωτάτην Παιδείαν. Τὸ λέγω αὐτό, διότι πρέπει νὰ τὸ εἴπωμεν καὶ ἡ διάταξις δὲν πρέπει νὰ παραμείνῃ ἀπαρατήρητος, δίδοντες ἀπάντησιν εἰς τοὺς συναδέλφους τῆς ἀντιπολιτεύσεως καὶ εἰς τὸν κ. Ἀρχηγὸν τῆς Ε.Ρ.Ε., ὅτι καὶ μέχρι σήμερον ἡ Παιδεία παρείχετο δωρεάν.

Κύριε Πρόεδρε, ὅταν τὸ πρῶτον ἐξελέγην βουλευτής, τὸ 1956, καὶ ἤμην μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τὸ θέρος τοῦ 56, ἐκ τῶν πρώτων νομοσχεδίων τῆς Ε.Ρ.Ε. ἦτο καὶ τὸ νομοσχέδιον περὶ ψηφίσεως διατάγματος διαρρυθμίσεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν τελῶν. Δηλαδὴ τὸ πρῶτον μέλημα τῆς Ε.Ρ.Ε. ἀφ' ἧς ἀνέλαβε τὴν ἐξουσίαν, ἦτο νὰ αὐξήσῃ τὰ ἐκπαιδευτικὰ τέλη. Τότε, ἐπεκρίναμεν ἅπαντες ἡμεῖς οἱ τῆς ἀντιπολιτεύσεως, καθὼς καὶ ὁ σημερινὸς ἀρχηγὸς τῆς Ε.Ρ.Ε. ὁ ὁποῖος ἀνῆκεν εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν καὶ ἐζητήσαμεν νὰ ἀποσυρθῇ τὸ νομοσχέδιον τοῦτο διότι ἦτο ἀπαράδεκτον, διότι ἐπεβάρυνε τὸν Ἑλληνικὸν λαόν. Ἦλθεν ἡ Κυβέρνησις τῆς Ε.Ρ.Ε. τοῦ 1960, καὶ κατήργησε τὰ ἐκπαιδευτικὰ τέλη, ἀλλὰ ἐν τῷ μεταξὺ εἰσεπράχθησαν ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν 300 ἑκατομμύρια, ἤτοι 60 ἑκατομμύρια ἐτησίως, τὰ ὁποῖα ὀφείλονται σήμερον εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν. Συνεπῶς, δὲν δύνανται νὰ ὑποστηρίζουν οἱ συνάδελφοι τῆς Ε.Ρ.Ε. ὅτι εἶχον τὴν δωρεὰν ἐκπαίδευσιν, ἔστω καὶ ἐὰν ἐπλήρωνεν 75—100 δραχμάς, κάθε οἰκογενειάρχης. Ἐὰν αὐταὶ αἱ 100 δραχμαὶ γιὰ κάθε παιδὶ ἐπρόκειτο νὰ καταβληθοῦν διὰ 3 παιδιά, γίνανται 300. Καὶ πέραν αὐτοῦ εἰς τὰ γυμνάσια εἰς τὰ ὁποῖα δὲν ὑπῆρχον καθαρίστριαι, ἐπέβαλλον καὶ εἰδικὰς εἰσφορᾶς περὶ τῶν ὁποίων ὡμίλησεν ὁ κ. Κασιμάτης. Ἀλλὰ ἐρωτῶ, πῶς εἶναι δυνατὸν ἐντὸς 6 μηνῶν νὰ καλύψωμεν ὅλα τὰ κενὰ τοῦ ὑπηρετικοῦ προσωπικοῦ τῶν γυμνασίων, ὥστε νὰ εἴπωμεν σήμερον εἰς τοὺς διδασκάλους νὰ μὴ εἰσπράξουν τὰς εἰδικὰς αὐτὰς εἰσφορὰς διὰ τὰς ἰδιωτικὰς καθαριστρίας αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι μόνιμοι;

Βεβαίως ἡ Κυβέρνησις καὶ ὁ κ. Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ἀγωνίζονται διὰ τὸ θέμα αὐτὸ καὶ πιστεύω ὅτι εἰς τὸν προσεχῆ προϋπολογισμὸν θὰ τὸ ἔχουν κατορθώσει καὶ τὸ πρόβλημα αὐτὸ δὲν θὰ εἶναι πλέον πρόβλημα ἀλλὰ πραγματικότης.

Εἶναι ἐπίσης βέβαιον εἰς πάντας ὅτι ἡ Κυβέρνησις καὶ ἀμέσως καὶ ἐμμέσως ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν ὁριστικὴν λύσιν τοῦ ζητήματος τῆς Παιδείας καὶ τὸ γεγονὸς αὐτὸ πρέπει νὰ μᾶς χαροποιῇ ὅλους ὡς μεγίστη προσφορὰ καὶ ἱστορικὸς σταθμὸς διὰ τὴν Παιδείαν τοῦ Ἔθνους.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Βανταλῆς ἔχει τὸν λόγον.

Ε. Βανταλῆς. Κύριε Πρόεδρε, προσπαθῶ πάντοτε νὰ μὴ ἀπασχολῶ τὴν Βουλὴν γενικώτερον καὶ ἐν προκειμένῳ τὴν Ἐπιτροπὴν Ἐξουσιοδοτήσεως, διότι δὲν πιστεύω ὅτι διαθέτω ἀρκετὴν σοφίαν, ὥστε νὰ τὴν ἀπασχολήσω ἐπωφελῶς. Εἰς τὴν συζήτησιν ὅμως τὴν προκειμένην ἐθεώρησα ὑποχρέωσίν μου νὰ προσθέσω καὶ ἐγὼ τὴν φωνήν μου, διότι πρόκειται πράγματι περὶ τεραστίου ἐθνικοῦ θέματος.

Διὰ τοῦ ὑπὸ συζήτησιν σχεδίου Ν.Δ. καθιερώνεται, δὲν παρέχεται καθ' ὁλοκληρίαν — ἄλλο εἶναι τὸ στάδιον τῆς καθ' ὁλοκληρίαν παροχῆς δωρεὰν παιδείας, — ἀλλὰ καὶ ἐπιχειρεῖται διὰ τῆς καθιερώσεως, ἡ πραγματοποίησις τοῦ σοβαρωτάτου θέματος τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας, ἥτις ἄν, ἐν τέλει, ἐξασφαλισθῇ θὰ ἔχῃ πραγματοποιηθῇ πράγματι Ἐθνικὴ Κοσμογονία εἰς τὴν Πατρίδα μας. Ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔχει πλούσια ἐδάφη καὶ ὑπεδάφη καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀγωνισθῶμεν διὰ νὰ αὐξήσωμεν τὸ ἐθνικόν μας εἰσόδημα τόσον ἐπὶ τῆς γῆς ὅσον καὶ ὑπὸ τὴν γῆν. Βεβαίως δὲν εἶναι δυνατόν, ἐφόσον γνωρίζομεν τὰς δυνατότητας τοῦ ἐδάφους μας, νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ σημεῖον ἄλλων κρατῶν ἐχόντων ἐδάφη καὶ ὑπεδάφη πλούσια φυσικῶς.

Ἔχομεν ὅμως, τὴν τεραστίαν δυνατότητα τοῦ πνεύματος, ἐπιβεβαιουμένην καὶ ἀπὸ τὴν ἱστορίαν, καθ' ἣν οἱ Ἰσραηλῖται, οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ἀρμένιοι εἶναι οἱ τρεῖς περιούσιοι λαοὶ εἰς πνεῦμα.

Μέχρι τώρα εὑρισκόμεθα ὑπὸ πνευματικὴν καταπίεσιν. Ἐὰν κατορθώσωμεν νὰ εὕρωμεν τὸν δρόμον ποὺ μᾶς ἀξίζει ὡς πνευματικοῦ λαοῦ, ἐὰν ἐπιτύχωμεν νὰ ἀπελευθερώσωμεν τὰς πνευματικὰς δυνάμεις τοῦ λαοῦ μας, τότε ἡ Πατρίς μας θὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ συναγωνισθῇ ὅλον τὸν κόσμον εἰς τὸ πνεῦμα, εἰς τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας, καὶ τότε καὶ πάλιν ἡ Ἑλλὰς θὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς πνευματικῆς Ἀνθρωπότητος. Καὶ τὴν ὁδὸν αὐτὴν ἔρχεται νὰ μᾶς τὴν διανοίξῃ ἡ Κυβέρνησις διὰ τῆς χορηγήσεως τῆς δωρεὰν παιδείας. Εἶμαι ἰδιαιτέρως εὐτυχής, κ. Πρόεδρε, ὅτι καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλης πλευρᾶς, ἀπὸ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς, ἠκούσθησαν ὄχι μόνον λόγοι ἁπλῆς ἐγκρίσεως τοῦ σχεδίου Ν.Δ., ἀλλὰ καὶ ὑπερθεματισμοί. Καὶ εἶμαι εὐτυχής, διότι ἐτέλουν ὑπὸ τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἡ Δεξιά —ὅλαι αἱ Δεξιαὶ ὅλων τῶν Χωρῶν— ἦτο τεταγμένη ἐναντίον τῆς παιδείας. Ὅτι ἡ Δεξιὰ ἦτο τῆς γνώμης, τί νὰ τὴν κάνωμεν τὴν Παιδείαν, τὰ Γυμνάσια, τὰ γράμματα δι' ὅλους; Διεπίστωσα ὅμως ἀπόψε, ὄχι μόνον ὅτι ἐγκρίνουν, οἱ τῆς Δεξιᾶς, τὸ πρόγραμμα τῆς Παιδείας μας, ἀλλὰ καὶ ὑπερθεματίζουν λέγοντες: Δὲν ἀρκοῦν αὐτά. Νὰ δώσητε συσσίτια, νὰ δώσητε χιλιάρικα εἰς τοὺς ἀριστεῖς μαθητάς. Καὶ εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ δηλώσω εἰς τοὺς ἀξιοτίμους κυρίους συναδέλφους τῆς πλευρᾶς ἐκείνης: Μὴ ἀνησυχῆτε, θὰ τὰ δώσωμεν, διότι τὰ ὑπεσχέθημεν.

Κύριε Ὑπουργέ, θὰ παρεκάλουν ὑμᾶς, καὶ δι' ὑμῶν τὸν ἀξιότιμον κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως, ὅπως, σὺν τῇ χορηγήσει τῆς δωρεὰν παιδείας ἐξασφαλίσητε καὶ τὴν δωρεὰν τροφὴν καὶ δωρεὰν στέγην διὰ τοὺς πτωχοὺς σπουδαστὰς ἐν γένει, ὅλων τῶν σχολῶν. Τοῦτο εἶναι μία προϋπόθεσις διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ μεγάλου δώρου τῆς δωρεὰν παιδείας. Βεβαίως γνωρίζω, ὅτι θαύματα μόνον οἱ Θεοὶ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτελέσουν. Ἀλλὰ καὶ τὸ παρόν, ἂν δὲν ἀποτελῇ θαῦμα, ἀποτελεῖ τεράστιον κατόρθωμα καὶ τεράστιον ἐπίτευγμα.

Πρόεδρος. Ἡ κ. Καραγιώργη ἔχει τὸν λόγον.

Ν. Καραγιώργη — Γυφτοδήμου. Κύριε Πρόεδρε, αὐτὸ τὸ θαυμάσιον ἀπόκτημα τῆς δωρεὰν παιδείας δὲν θὰ εἶναι ὁλοκληρωμένον, ἂν δὲν περιληφθῇ εἰς αὐτὸ καὶ ἡ ἐξασφάλισις τῆς δωρεὰν παιδείας τῶν μαθητῶν τῆς νύκτας, διὰ τὰ ὁποῖα δὲν βλέπω νὰ ἀναφέρεται τίποτε εἰς τὸ ὑπὸ συζήτησιν νομοσχέδιον. Ἔχομεν καταθέσει μίαν τροπολογίαν, σχετικῶς μὲ τὸ μεγάλο αὐτὸ θέμα καὶ θὰ παρεκάλουν τὸν κ. Ὑπουργὸν νὰ ἐξευρεθῇ ἕνας τρόπος διὰ τοὺς φοιτῶντας στὶς Τεχνικὲς νυκτερινὲς Σχολὲς καὶ τὰ νυκτερινὰ Γυμνάσια, νὰ ἀναλάβῃ τὰ ἔξοδα τῆς φοιτήσεώς των τὸ Κράτος. Ὑπάρχουν περιπτώσεις ἄπειρες, τὰς ὁποίας ἔχομεν ὅλοι διαπιστώσει καὶ δὲν πρέπει νὰ περάσῃ τὸ ἄρθρον αὐτό, χωρὶς νὰ ἐξευρεθῇ ὁ τρόπος νὰ περιληφθῇ καὶ αὐτὴ ἡ τάξις τῶν παιδιῶν τὰ ὁποῖα ἐργάζονται καὶ φοιτοῦν.

Ἀναφορικῶς μὲ τὰ συσσίτια θὰ προκύψουν πολλὰ προβλήματα καὶ κυρίως στὰ χωριὰ ὅπου δὲν ὑπάρχουν οἰκήματα καὶ ἐγκαταστάσεις. Θὰ πρέπει νὰ μὴ ὑποχωρήσωμεν στὶς δυσκολίες. Μπορεῖ ἐπίσης τὸ Ὑπουργεῖον Γεωργίας νὰ βοηθήσῃ σὲ χώρους, ξύλα, τρόφιμα κλπ. Στὸ σημεῖο ποὺ τὸ σχέδιον Ν.Δ. γράφει ἀορίστως «τὴν παροχὴν εἰς μαθητὰς γεύματος» θὰ πρέπει νὰ προστεθῇ ἡ φράσις «παροχὴν εἰς ὅλους τοὺς μαθητὰς» κυρίως διὰ νὰ μὴ δημιουργοῦμεν ἀντιδράσεις καὶ διακρίσεις.

Ἀπὸ πολλὰ χωριὰ ποὺ κατώρθωσα νὰ βρεθῶ μεταξὺ τῶν κατοίκων των, διεπίστωσα ἕναν ἐνθουσιασμόν, ἕναν ὀργασμὸν κινητοποιήσεως μέσα στοὺς σχολικοὺς χώρους. Οἱ κάτοικοι τῶν χωριῶν δὲν βλέπουν τὴν ὥραν τῆς δημιουργίας τῶν συσσιτίων, ὄχι μόνον διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καθ' αὐτὸν τοῦ φαγητοῦ, ἀλλὰ καὶ διατὶ ἐντὸς αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ φαγητοῦ ἐπιτυγχάνεται καὶ ἡ συναδέλφωσις καὶ ἡ ἀγάπη μεταξὺ τῶν παιδιῶν.

Κύριε Πρόεδρε, ἡ ὑποχρεωτικὴ παιδεία διὰ ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς μαθητάς, καὶ ἡ παράτασις τῆς φοιτήσεως κατὰ τρία χρόνια θὰ συναντήσῃ μεγάλες δυσκολίες, διότι τόσον στὰ χωριὰ ἀλλὰ καὶ σὲ πόλεις ἀκόμη, ὑπάρχουν σπίτια ποὺ περιμένουν νὰ ἐγγῇ τὸ παιδὶ ὅσον τὸ δυνατὸν γρηγορώτερα ἀπὸ τὸ Σχολειὸ διὰ νὰ ἐργασθῇ καὶ νὰ ἀνακουφίσῃ τὸ σπίτι. Γενικὰ τὸ πρόβλημα εἶναι συνδεδεμένο μὲ τὴν ἄνοδον τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ, θὰ εἶναι ὅμως πολὺ σημαντικὸ ἡ Κυβέρνησις νὰ μελετήσῃ καὶ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ θέμα μὲ ἕνα ἐπίδομα τῶν παιδιῶν τῶν πτωχῶν, τῶν πολυτέκνων κλπ. πρὸς ἀνακούφισιν τῶν οἰκογενειῶν ποὺ δὲν ἔχουν τὰ μέσα τὰ οἰκονομικά.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Λύχνος ἔχει τὸν λόγον.

Γ. Λύχνος. Κύριε Πρόεδρε, ἐν πρώτοις θὰ ἤθελα νὰ ἐκφράσω τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἀπὸ μέρους τῆς κυβερνητικῆς παρατάξεως δὲν θὰ συνεχισθῇ ἡ προκλητικότης κατὰ τῆς παρατάξεώς μας, ὅπως ἤδη δύο συνάδελφοι, ἔπραξαν, προσπαθήσαντες νὰ μεταφέρουν τὴν συζήτησιν αὐτήν, γενομένην ἕως τώρα ἐπὶ ὑψηλοῦ ἐπιπέδου, εἰς τὸ πολιτικὸν πεδίον. Καὶ δοθέντος ὅτι ἡ δρᾶσις θὰ προκαλέσῃ καὶ ἀντίδρασιν, νομίζω, ὅτι συμφέρει ἡ προκλητικότης νὰ μὴ συνεχισθῇ.

Κύριε Πρόεδρε, ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 3 δὲν θὰ εἶμαι πλούσιος εἰς τὶς ἀπαιτήσεις μου. Γνωρίζω ὅτι ἡ δωρεὰν παιδεία δὲν εἶναι κάτι τὸ εὔκολον καὶ δὲν πρέπει νὰ ἀπαιτήσωμεν ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν νὰ κάμῃ καὶ ἄλλας δαπάνας τὰς ὁποίας εἶναι βέβαιον ὅτι δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ κάμῃ.

Εἰς τὴν παρ. 3 προβλέπεται πίστωσις διὰ δωρεὰν μετάβασιν τῶν μαθητῶν εἰς τὰ σχολεῖα καὶ θὰ ἤθελα νὰ παρακαλέσω ὅπως ἔχουν προτίμησιν τὰ παιδιὰ τῆς ὑπαίθρου, πιστεύων ὅτι διὰ τὰς πόλεις καὶ τὰς κωμοπόλεις τὸ πρόβλημα ἔχει λυθῇ διὰ τῶν ἀστικῶν συγκοινωνιῶν. Τὰ παιδιὰ λοιπὸν τοῦ χωριοῦ, πρῶτα πρέπει νὰ ἐξυπηρετηθοῦν εἰς τὴν μεταφοράν.

Τὸ ἄλλο σημεῖον, κ. Πρόεδρε, εἶναι, ὅτι ἡ μεγαλυτέρα φτώχεια ὑπάρχει εἰς τὰ χωριά. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ τὰ συσσίτια θὰ πρέπει, πρῶτον, νὰ ἀρχίσουν ἀπὸ τὰ χωριὰ καὶ μετὰ σιγὰ - σιγὰ ὁ θεσμὸς νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ εἰς τὰς πόλεις. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καλὸν θὰ εἶναι νὰ προστεθῇ εἰδικὴ καὶ ρητὴ διάταξις διὰ τὸ θέμα τοῦτο εἰς τὸ συζητούμενον νομοθέτημα.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Τσαπάρας ἔχει τὸν λόγον.

Σ. Τσαπάρας. Κύριε Πρόεδρε, τὸ νομοθέτημα τοῦτο εἶναι, ὡς γνωστόν, ὁ καταστατικὸς χάρτης τῆς Παιδείας, τὴν ὁποίαν ἡ Ε.Κ. ὑπεσχέθη εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν προεκλογικῶς καὶ ἤδη νομοθετεῖ πλέον τῶν ὅσων ὑπεσχέθη. Πιστεύω, κ. Πρόεδρε, ὅτι τὸ ἄρθρον 3 εἶναι προσηρμοσμένον

πρὸς τὴν σημερινὴν πραγματικότητα τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς Χώρας. Γνωστότατον εἶναι, ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος τῆς Κυβερνήσεως ἀπαιτεῖ τὸ ὀλιγώτερον τὴν διάθεσιν τοῦ 25 ο)ο τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ τὴν καλὴν ἐφαρμογὴν τοῦ συζητουμένου νομοθετήματος. Μὲ τὰς σημερινὰς ὅμως οἰκονομικὰς δυνατότητας δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθῇ πλήρως ἡ ἐκπαιδευτικὴ πολιτικὴ τῆς Κυβερνήσεως. Θὰ πρέπει, ἑπομένως, νὰ γίνῃ βίωμα εἰς ὁλόκληρον τὸν πολιτικὸν κόσμον, τὸ κονδύλιον τοῦ προϋπολογισμοῦ νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸ ποσὸν τοῦ 25 ο)ο, διὰ νὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθῇ ὁ παρὼν νόμος εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ἡμεῖς, οἱ τῆς Ε.Κ., ἔχομεν τὴν εὐθύνην τῆς καθιερώσεως καὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νομοθετήματος αὐτοῦ. Οἱ συνάδελφοι τῆς ΕΡΕ δὲν θὰ πρέπει, ὅμως, νὰ ξενίζωνται διὰ τὰς τυχὸν εἰς βάρος των ἐπικρίσεις μας, μιὰ καὶ εὑρισκόμενοι οὗτοι ἐπὶ τόσα ἔτη εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν κατώρθωσαν νὰ προσφέρουν κάτι τὸ θετικὸν καὶ χρήσιμον εἰς τὴν Παιδείαν. Θὰ ἤθελα καὶ ἐγώ, κ. Ὑπουργέ, μὲ τὴν σειράν μου νὰ σᾶς παρακαλέσω, ὅπως τὸ νομοθέτημα τοῦτο ἀρχίσῃ ἐφαρμοζόμενον ἀπὸ τὴν ὕπαιθρον. Γνωρίζομεν ὅλοι εἰς ποίαν κατάστασιν εὑρίσκεται σήμερον ἡ ὕπαιθρος καὶ δι' αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ τὴν βοηθήσωμεν, δίδοντας εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῆς ἐφαρμογῆς τῆς νέας ἐκπαιδευτικῆς μας πολιτικῆς. Καὶ τὰ συσσίτια καὶ αἱ ἄλλαι διατάξεις τοῦ νομοσχεδίου θὰ πρέπει νὰ ἐφαρμοσθοῦν τὸ πρῶτον εἰς τὴν ὕπαιθρον. Δι' αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ τεθῇ διάταξις εἰς τὸ συζητούμενον ἄρθρον ποὺ νὰ καθιεροῖ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τῆς ὑπαίθρου. Πιστεύω, πὼς δὲν θὰ ὑπάρξῃ συνάδελφος εἰς τὴν αἴθουσαν αὐτὴν ποὺ θὰ ἔχῃ περὶ τούτου ἀντίθετον γνώμην.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Περρωτῆς ἔχει τὸν λόγον.

Α. Περρωτῆς. Κύριε Πρόεδρε, ὁμιλῶν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ νομοθετήματος ἠρώτησα τὸν κ. Ὑπουργόν, κατὰ πόσον ἡ καθιέρωσις τοῦ θεσμοῦ τῶν μαθητικῶν συσσιτίων θὰ ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα τὴν κατάργησιν τοῦ προγράμματος τῆς διὰ τροφίμων ἐνισχύσεως τῶν ὀρεινῶν πληθυσμῶν καὶ τῶν ἐνδεῶν περιοχῶν τῆς Χώρας. Ὁ κ. Ὑπουργὸς ἀπαντῶν εἶπεν, ὅτι τὰ τρόφιμα ταῦτα διετίθεντο δι' ἄλλους σκοποὺς καὶ κατόπιν μὲ κατηγόρησε δι' ἀνακριβείας. Δὲν εἶναι εἰς τὰς συνηθείας μου νὰ παραπλανῶ τὴν Βουλὴν καὶ δὲν θὰ ἤθελα νὰ κατηγορήσω τὸν κ. Ὑπουργὸν διὰ κακὰς κοινοβουλευτικὰς συνηθείας, ὡς αὗται ἐξεδηλώθησαν δι' ἀστηρίκτων διαψεύσεων. Βάσει τοῦ νόμου 480)54 τῶν ΗΠΑ, χορηγοῦνται δωρεὰν γεωργικὰ προϊόντα ἐκ τῶν πλεονασμάτων εἰς τὰς φίλας ὑπαναπτύκτους χώρας. Τὸ πρόγραμμα αὐτὸ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη παρουσίασε μίαν προοδευτικὴν περικοπὴν περιορισθὲν πέρυσιν εἰς τὸ ποσὸν τῶν 8 ἑκατ. δολλαρίων διὰ τὴν Ἑλλάδα. Πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι εἰς τὸ πρόγραμμα αὐτὸ συμπεριελαμβάνοντο μαθητικὰ συσσίτια καὶ ὅτι, ὡς ἐκ τούτου, δὲν ἔχει τίτλους καθιερώσεως νὰ διεκδικήσῃ ἡ Κυβέρνησις ἐν προκειμένῳ. Πλὴν ὅμως αὐτοῦ, ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ πρακτικοῦ τῆς Συντονιστικῆς Ἐπιτροπῆς διαχειρίσεως καὶ διανομῆς (συνεδρίασις 29.5.1964), προκύπτει κάτι συνταρακτικόν: «..... (ἀναγινώσκει) .....». Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς, κ. Πουλατζᾶς, λέγει, ὅτι θεωρεῖ ἐπάναγκες νὰ διατυπώσῃ τὴν γενικὴν ἀπὸ ἑλληνικῆς πλευρᾶς παρατήρησιν ἐπὶ τῆς ὁλικῆς περικοπῆς διὰ διανομὰς ἀλεύρων εἰς ἀπόρους τῶν ὀρεινῶν καὶ ἄλλων περιοχῶν τῆς Χώρας, ὅτι αὕτη θὰ εἶναι ἐπώδυνος δι' αὐτούς, δεδομένου ὅτι ἡ περικοπὴ ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ τμηματικῶς. Ἀπαντῶν ὁ κ. Μιχαηλίδης λέγει, ὅτι τὸ πρόγραμμα τῶν γενικῶν διανομῶν τῆς Ὀργανώσεώς του, ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ (Π.Ε.Υ.), περικόπτεται λόγῳ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος μαθητικῶν συσσιτίων, ἐπίσης δὲ αὐξάνεται ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀναξιοπαθούντων προσώπων ἀπὸ 100 εἰς 200 χιλ. Ὁ κ. MACKOY, Οἰκονομικὸς Σύμβουλος Ἀμερικανικῆς Πρεσβείας, λέγει, ὅτι ἡ περικοπὴ τῶν διανομῶν εἰς ἀπόρους θὰ ἀντικατασταθῇ διὰ τῶν μαθητικῶν συσσιτίων.

Νομίζω, ὅτι, κατόπιν τῶν ὅσων ἀνέγνωσα θὰ ἔπρεπεν ἡ Κυβέρνησις νὰ μὴ ἐγκαταλείψῃ 100 χιλ. Ἑλλήνων εἰς πλήρη ἔνδειαν.

Ἐπίσης, κ. συνάδελφοι, πρέπει νὰ σᾶς πληροφορήσω τὰ ἑξῆς:

Ἤδη διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἰσχύσαντος μέχρι σήμερον προγράμματος ἐλάμβανον τροφὴν 80—90 χιλ. μαθηταὶ μέχρι τὸ ἔτος 1962. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1963 ἐλάμβανον τροφὴν 120—130 χιλ. μαθηταί. Καὶ μὴ νομίζετε ὅτι πρόκειται περὶ ἁπλοῦ ροφήματος. Ἐπρόκειτο περὶ πλήρους γεύματος.

Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι ἐκ τῆς ἐπιψηφίσεως τῆς παρούσης διατάξεως καταργεῖται τὸ πρόγραμμα ἐνισχύσεως τῶν ὀρεινῶν πληθυσμῶν καὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦτοι θὰ περιέλθουν εἰς ἔτι μεγαλυτέραν ἔνδειαν ἀπὸ ὅ,τι σήμερον εὑρίσκονται καὶ θὰ πρέπει ἡ Κυβέρνησις νὰ σπεύσῃ νὰ καλύψῃ δι' ἄλλης μορφῆς ὑποστηρίξεως τοὺς οὕτω ἐγκαταλειπομένους πληθυσμούς.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Ζορμπᾶς ἔχει τὸν λόγον.

Ν. Ζορμπᾶς. Κύριε Πρόεδρε, ἔλαβα τὸν λόγον διὰ νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ ἐπὶ τῆς τροπολογίας τοῦ κ. Κασιμάτη. Νομίζω ὅτι πρὶν τὴν ἀποδεχθῇ ὁ κ. Ὑπουργὸς πρέπει νὰ σκεφθῇ τὰς συνεπείας τὰς ὁποίας θὰ ἐπιφέρῃ ἡ διάταξις αὕτη.

Ἡ ὡραία ἐπαγγελία τὴν ὁποίαν ἀποσκοπεῖ τὸ ὑπὸ κρίσιν σχέδιον Ν. Δ., θὰ ἐφαρμοσθῇ, ἀλλὰ θὰ ἐφαρμοσθῇ διὰ τοῦ χρόνου. Δυστυχῶς ἐφθάσαμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ σχολικοῦ ἔτους καὶ εἰς πολλὰ Σχολεῖα Μέσης Ἐκπαιδεύσεως οὐδεὶς καθηγητὴς παρουσιάσθη. Κατὰ συνέπειαν θὰ καταλήξωμεν καὶ δι' ἑφέτος τοὐλάχιστον εἰς τοὺς κοινοτικοὺς καθηγητάς. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον πρέπει νὰ ἀφήσωμεν εἰς τοὺς γονεῖς τὴν ἐλευθερίαν νὰ συγκεντρώσουν χρήματα διὰ τὴν ἀμοιβὴν τῶν καθηγητῶν τούτων. Δὲν πρέπει νὰ καθιερωθῇ ποινικὸν ἀδίκημα ἡ λῆψις χρημάτων ὑπὸ τῶν Συλλόγων Γονέων καὶ Κηδεμόνων, διότι ἀντὶ νὰ προσφέρωμεν τὸ μεῖζον, τὴν δωρεὰν παιδείαν θὰ ἀποτρέψωμεν κατὰ τὸ ἔλασσον τὴν στοιχειώδη παιδείαν. Ἡ ἀποδοχὴ τῆς τροπολογίας τοῦ κ. Κασιμάτη θὰ δυσχεράνῃ τὴν παροχὴν καὶ τῆς στοιχειώδους παιδείας εἰς τὰ σχολεῖα τῶν μικρῶν Κωμοπόλεων.

Ἐπίσης θὰ παρακαλέσω τὸν κ. Ὑπουργὸν ὅπως ἀποδεχθῇ τροπολογίαν τὴν ὁποίαν ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω καὶ διὰ τῆς ὁποίας προβλέπεται ὅπως συντάμωμεν τὴν διαδικασίαν διορισμοῦ τῶν καθηγητῶν. Εἶναι γνωστὸν ὅτι τὸ ΑΣΔΕΠ τοποθετεῖ τοὺς καθηγητὰς καὶ τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας ἀναμένει ἐπὶ 2 μῆνας ἐὰν οἱ κ.κ. καθηγηταὶ ἀποδέχωνται τὸν διορισμόν των, ὅλο δὲ αὐτὸ τὸ διάστημα, τὰ Σχολεῖα παραμένουν ἄνευ καθηγητῶν. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὑπέβαλα σχετικὴν τροπολογίαν ἡ ὁποία συντέμνει τὸν χρόνον εἰς 10 ἡμέρας. Δηλαδὴ ὁ διοριζόμενος καθηγητὴς θὰ ὑποχρεοῦται ἐντὸς 10 ἡμερῶν νὰ ὑποβάλῃ τὴν δήλωσιν ἀποδοχῆς, ἵνα εἰς περίπτωσιν μὴ ἀποδοχῆς ἀντικαθίστανται ἐν τάχει.

Ἐπίσης ἔχω ὑποβάλλει ἑτέραν τροπολογίαν, ἡ ὁποία προβλέπει ὅπως οἱ νεοδιοριζόμενοι καθηγηταὶ τοποθετοῦνται εἰς τὰ ἀκραῖα σχολεῖα. Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ, θὰ ἐπανδρώσωμεν τὰ σχολεῖα τῶν ἀκριτικῶν περιοχῶν καὶ θὰ ἀποφύγωμεν τὰς πιέσεις, ὅπως οἱ νεοδιοριζόμενοι τοποθετοῦνται εἰς τὰς μεγάλας πόλεις.

Ἐλέχθη ἐκ μέρους ὡρισμένων συναδέλφων ὅτι εἰς τὰ μικρὰ χωρία θὰ ὑπάρξῃ δυσχέρεια διὰ τὴν προσφορὰν τῶν ἑστιῶν καὶ αἰθουσῶν διανομῆς τῶν συσσιτίων. Πληροφοροῦμαι ὅτι τὸ πρόγραμμα τῶν μικρῶν Κοινωφελῶν Ἔργων δὲν ἐκτελεῖται ἀπὸ τὰς κοινότητας ἢ ἐπειδὴ τὰ ἔργα των ἐτελείωσαν ἢ ἐπειδὴ αἱ κοινότητες δὲν ἀναλαμβάνουν τὰς οἰκονομικὰς ὑποχρεώσεις ἐπὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος τούτου. Νομίζω ὅτι θὰ πρέπει νὰ συνεννοηθῇ ὁ κ. Ὑφυπουργὸς Παιδείας μὲ τὸ Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ διὰ τὴν χορήγησιν τῶν σχετικῶν πιστώσεων πρὸς τὰς Κοινότητας διὰ τὴν κατασκευὴν ἐκ τῶν πιστώσεων τῶν μικρῶν κοινωφελῶν ἔργων τῶν ἑστιῶν καὶ τῶν ἑστιατορίων.

Ὡρισμένοι ἐκ τῶν κ.κ. συναδέλφων, ὡμίλησαν διὰ τὴν πρόσληψιν μαγείρων καὶ βοηθητικοῦ προσωπικοῦ διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ θεσμοῦ τῶν συσσιτίων. Νομίζω ὅτι αἱ νοικοκυραὶ ἑκάστου χωρίου θὰ πρέπει ἐθελοντικῶς νὰ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των διὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ μαθητικοῦ συσσιτίου. Εἰς τὴν περιφέρειάν μου αὐτὸ ἐπρότεινα. Νομίζω ὅτι ὅλοι οἱ συνάδελφοι πρέπει νὰ προπαγανδίσουν τὴν ἐθελοντικὴν προσ-

φορὰν τῶν νοικοκυρῶν, διὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ συσσιτίου τῶν μαθητῶν.

Τελευτῶν, παρακαλῶ τὸν κ. Ὑπουργὸν ὅπως ἀποδεχθῇ τὰς ὑποβληθείσας ἐκ μέρους μου τροπολογίας.

Ι. Χ ρ ί σ τ ο γ λ ο υ. Κύριε Πρόεδρε, ὑπέβαλα μίαν προσθήκην εἰς τὸ ἄρθρον 3, ἡ ὁποία ἀφορᾷ εἰδικὴν κατηγορίαν μαθητῶν. Τοὺς μαθητὰς οἱ ὁποῖοι φοιτοῦν εἰς ἰδιωτικὰ σχολεῖα. Εἶπεν ὁ κ. Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, ὅτι δὲν θὰ δεχθῇ οὐδεμίαν τροπολογίαν, ἡ ὁποία θὰ ἀφορᾷ τοὺς μαθητὰς ἰδιωτικῶν σχολείων, διότι ἐν καιρῷ θὰ καταθέσῃ σχέδιον νόμου, τὸ ὁποῖον θὰ ἀναφέρεται εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ἐκπαίδευσιν. Ἀλλὰ τὸ θέμα ποὺ ἐπεξεργάζεται ἡ τροπολογία μου ἔχει θέσιν εἰς τὸ συζητούμενον ἄρθρον 3 τοῦ σχεδίου Ν. Δ., τὸ ὁποῖον ἀφορᾷ τὸ γενικὸν θέμα τῆς παροχῆς δωρεὰν ἐκπαιδεύσεως καὶ ὄχι εἰς τὸ εἰδικὸν νομοθέτημα περὶ ἰδιωτικῆς ἐκπαιδεύσεως. Διότι ἐνῷ ὅλοι οἱ μαθηταὶ ἀπαλλάσσονται τῆς καταβολῆς ἐκπαιδευτικῶν τελῶν καὶ ἐνσήμων διὰ τοὺς τίτλους σπουδῶν, δὲν συμβαίνει τοῦτο καὶ διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν ἰδιωτικῶν σχολείων. Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ παραβιάζεται ἡ ἰσότης ὅλων τῶν Ἑλλήνων. Εἰς τὸ παρελθόν, μαθηταὶ ἰδιωτικῶν σχολείων, κατέφυγαν εἰς τὸ Συμβούλιον Ἐπικρατείας καὶ ἐζήτουν τὴν ἀπαλλαγήν των ἀπὸ τὰ ἐκπαιδευτικὰ τέλη καὶ ἀπὸ τὰ ἔνσημα τοῦ τίτλου σπουδῶν ἐφ' ὅσον δὲν φοιτοῦν εἰς δημόσια σχολεῖα. Τὸ Συμβούλιον Ἐπικρατείας ἀπέρριψε τὴν προσφυγὴν μὲ τὸ αἰτιολογικόν, ὅτι εἰς περίπτωσιν ἀπαλλαγῆς τῶν μαθητῶν τῶν ἰδιωτικῶν σχολείων ἀπὸ τὰ ἐκπαιδευτικὰ τέλη θὰ παραβιάζεται ἡ ἰσότης τῶν Ἑλλήνων. Τώρα γίνεται τὸ ἀντίστροφον, ὡσὰν νὰ ἐπιβάλεται ποινικὴ κύρωσις ἐναντίον ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι φοιτοῦν εἰς ἰδιωτικὰ σχολεῖα.

Ἐπίσης οἱ μαθηταὶ τῶν ἰδιωτικῶν σχολείων ἀπαλλάσσονται τῶν τελῶν καὶ ἐπιβαρύνσεων ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς των εἰς τὰς Ἀνωτάτας Σχολάς. Ἔτσι οἱ αὐτοὶ μαθηταὶ ἐνῷ ἀπαλλάσσονται τῶν ἐκπαιδευτικῶν τελῶν καὶ ἐπιβαρύνσεων ὅταν εἰσέλθουν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, δὲν ἀπαλλάσσονται ὅταν εἶναι μαθηταὶ τῶν ἰδιωτικῶν σχολείων.

Κύριε Ὑπουργέ, εἰς τὰ ἰδιωτικὰ σχολεῖα δὲν φοιτοῦν μόνον τὰ πλουσιόπαιδα, ἀλλὰ φοιτοῦν καὶ τὰ ἀγροόπαιδα, τέκνα πτωχῶν ἀγροτῶν. Διότι εἰς τὰς ἐπαρχίας λόγῳ τῶν κενῶν καὶ τῶν ἀδυναμιῶν τῶν δημοσίων γυμνασίων, ἱδρύθησαν τὰ ἰδιωτικὰ σχολεῖα τὰ ὁποῖα ἐν πολλοῖς ἐκάλυψαν τὴν ἀνάγκην καὶ τὴν ἔλλειψιν τῶν δημοσίων σχολείων. Λόγῳ τῶν κενῶν καὶ διὰ ν' ἀποφύγουν τὰς μεγάλας δαπάνας ἀποστολῆς καὶ φοιτήσεως τῶν τέκνων των εἰς τὰ δημόσια Γυμνάσια τῶν ἀστικῶν κέντρων, ἀναγκάζονται καὶ προτιμοῦν οἱ κάτοικοι τῶν χωριῶν νὰ στέλνουν τὰ τέκνα των εἰς τὰ ἰδιωτικὰ σχολεῖα, τὰ περισσότερα τῶν ὁποίων λειτουργοῦν εἰς χωρία. Νομίζω, ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μεταχειριζώμεθα μὲ διάφορον τρόπον τοὺς μαθητὰς τῶν ἰδιωτικῶν σχολείων. Εἶναι καὶ αὐτοὶ πτωχοὶ Ἑλληνόπαιδες καὶ πρέπει νὰ ἐκλείψῃ ἡ εἰς βάρος των ἀνισότης.

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον παρακαλῶ, ὅπως ἀποδεχθῆτε τὴν ὑποβληθεῖσαν τροπολογίαν μου εἰ στὸ ἄρθρον 3 παρ. 1 καὶ μετα τὸ ἐδάφιον α', ἔχουσαν οὕτω: «Ὡσαύτως καταργοῦνται τὰ ἐκπαιδευτικὰ τέλη καὶ ἔνσημα πάσης φύσεως τῶν τίτλων σπουδῶν τῶν μαθητῶν τῶν φοιτώντων εἰς τὰ ἰδιωτικὰ σχολεῖα τοῦ Κράτους».

Σ. Ν ι κ ο λ α ΐ δ η ς. Κύριε Πρόεδρε, οὐδεὶς εἰς τὴν αἴθουσαν αὐτὴν δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ τὸ μέγα δῶρον τῆς δωρεὰν παιδείας. Αἱ διαφωνίαι μας ἀρχίζουν ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς ἐφαρμογῆς. Νομίζω, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συζητήσεως, θὰ εὑρεθῇ ὁ τρόπος διὰ τὴν ἕνωσιν τῶν γνωμῶν τῆς Συμπολιτεύσεως καὶ τῆς Ἀντιπολιτεύσεως. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ θέμα τῆς μεταφορᾶς καὶ τοῦ συσσιτίου, θὰ πρέπει κυρίως νὰ προσέξωμεν τὸ συσσίτιον. Νομίζω, ὅτι θὰ κατατείνωμεν εἰς τὴν ἵδρυσιν Οἰκοτροφείων, τοὐλάχιστον εἰς τὸ Γυμνάσιον καὶ τὸ Λύκειον. Εὐχαριστῶ τὸν κ. Ὑπουργόν, διὰ τὴν κατ' ἀρχὴν ἀποδοχὴν τῆς κρατικοποιήσεως τῶν Οἰκονομικῶν Ἑσπερινῶν Γυμνασίων, τὰ ὁποῖα ἱδρύθησαν καὶ συντηροῦνται μέχρι σήμερον ὑπὸ τῶν Ἐμπορικῶν καὶ Βιομηχανικῶν Ἐπιμελητηρίων. Θὰ τὸν παρακαλέσω νὰ δεχθῇ, ὅπως τύχουν κρατικῆς ἐνισχύσεως καὶ τὰ Γυμνάσια αὐτά. Λόγῳ τῆς οἰκονομικῆς ἀδυναμίας τῶν Ἐμπορικῶν Ἐπιμελητηρίων, καθίσταται ἀδύνατος ἡ λειτουργία αὐτῶν τῶν Γυμνασίων. Θὰ σᾶς παρακαλέσω, ὅπως δεχθῆτε τροπολογίαν, τὴν ὁποίαν ὑπέβαλα εἰς τὸ ἄρθρον 3, διὰ τῆς ὁποίας προβλέπεται ἡ ἐγγραφὴ πιστώσεων εἰς τὸν κρατικὸν προϋπολογισμὸν διὰ τὴν ἐπιβίωσιν τῶν Γυμνασίων αὐτῶν.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Ὁ κ. Βασματζίδης ἔχει τὸν λόγον.

Χ. Β α σ μ α τ ζ ί δ η ς. Κύριε Πρόεδρε, πράγματι ἡ συζήτησις τοῦ παρόντος σχεδίου Ν.Δ. εἶναι ἐκ τῶν σοβαρωτέρων διότι πραγματεύεται τὸ θέμα τῆς παιδείας. Ὅλοι ἔχουν πεισθῆ ὅτι χωρὶς τὴν παιδείαν εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀναπτυχθῇ ὁ τεχνικός μας πολιτισμός, καὶ ὁ πνευματικός μας πολιτισμὸς καὶ ἡ οἰκονομία μας.

Ἡ παιδεία ὅμως δὲν εἶναι, παρὰ τὰ μέτρα τὰ ὁποῖα προβλέπονται διὰ τὴν δωρεὰ παιδείαν, προσιτὴ εἰς ὅλα τὰ τέκνα τῶν ἀγροτῶν, εἰς τὰ παιδιὰ τὰ ὁποῖα κατοικοῦν εἰς τὴν ὕπαιθρον, μακρὰν ἀπὸ τὸ κέντρον τῶν πόλεων, πολλὰ τῶν ὁποίων μετὰ τὸ δημοτικὸν εἶναι ἱκανὰ ἀλλὰ δυσκολεύονται νὰ παρακολουθήσουν τὸ γυμνάσιον τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται μακρυὰ ἀπὸ τὸ χωριό τους πολὺ δὲ περισσότερον ἀνωτέρας σπουδάς.

Εἶναι πάρα πολλαὶ αἱ ἀγροτικαὶ οἰκογένειαι εἰς τὴν Ἑλλάδα αἱ ὁποῖαι οἰκονομικῶς ἔχουν καταρρεύσει, διότι ἐνῶ ἐπιχείρησαν νὰ φέρουν εἰς πέρας τὰς σπουδὰς τῶν τέκνων, ἦτο ἀδύνατον τοῦτο διότι δὲν εἶχον τὰ μέσα.

Πρέπει νὰ σημειωθῇ, κ. Ὑπουργέ, ὅτι ἡ ἀριθμητικὴ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ μας, κατ' ἀνάγκην δημιουργεῖ εἰς τὸ πνευματικόν μας δυναμικὸν περιωρισμένον ἀριθμὸν πεπροικισμένων ἀτόμων καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὴν χώραν αὐτὴν περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο ἔθνος πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν καὶ νὰ βοηθηθοῦν αἱ ἰδιοφυΐαι αἱ ὁποῖαι σήμερον κατ' ἐξοχὴν εἶναι ἀναγκαῖαι διὰ τὴν παρακολούθησιν τῶν ἐπιστημῶν.

Διὰ τοῦτο προτείνω, ὅπως εἰς τὴν χώραν αὐτήν, δεδομένου ὅτι καὶ εἰς ἄλλας χώρας πτωχὰς πρὸ δετίας ἐγένετο, νὰ καθιερωθοῦν δάνεια ἐκπαιδευτικὰ ἄτοκα, ἐγγυήσει τοῦ Κράτους. Τὰ δάνεια ταῦτα νὰ δίδωνται εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν τὰ οἰκονομικὰ μέσα νὰ παρακολουθήσουν τὰς μετὰ τὸ δημοτικὸν σπουδάς των. Ἡ τροπολογία τὴν ὁποίαν προτείνω καὶ παρακαλῶ τὸν κ. Ὑπουργὸν νὰ δεχθῇ ἔχει ὡς ἑξῆς: «Διὰ τοὺς προικισμένους.....» (ἀναγιγνώσκει).

Τὸ πρῶτον ἐδάφιον εἶναι πλαίσιον, τὸ δὲ δεύτερον παρέχει τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν κ. Ὑπουργὸν νὰ καθορίσῃ μὲ ἄνεσιν ὅλας τὰς λεπτομερείας, αἱ ὁποῖαι δὲν πρέπει νὰ εἶναι περιοριστικαὶ δι' αὐτόν.

Κύριε Ὑπουργέ, ἐὰν ἔχωμεν κάτι πολύτιμον εἰς τὴν χώραν αὐτήν, τὸ πολυτιμώτερον ἐξ ὅλων τῶν ἀγαθῶν μας, εἶναι τὰ παιδιὰ τῶν ἀγροτικῶν οἰκογενειῶν μας. Μεγάλαι ἰδιοφυΐαι σπαταλῶνται. Ὅλοι μας εἰς τὴν αἴθουσαν αὐτὴν ἔχομεν πεῖραν αὐτῶν τῶν πραγμάτων. Τὰ παιδιὰ βοσκῶν, ἢ ὑλοτόμων, ἢ ἁλιέων, ἢ ἀγροτῶν, ἐξαιρετικῆς ἱκανότητος, σπαταλῶνται διότι δὲν ἔχουν τὰ μέσα δι' ἀνωτέρας τοῦ δημοτικοῦ σπουδάς.

Κύριε Ὑπουργέ, θὰ πρέπει τὴν τροπολογίαν αὐτὴν νὰ τὴν δεχθῆτε μὲ τὴν ἀρχὴν μὲ τὴν ὁποίαν καταθέσατε τὸ σχέδιον Ν.Δ... ὅτι δηλ. αὐτὸ ἀποτελεῖ πρόβλημα, ἐπιταγήν, ἐπιβίωσιν τοῦ ἔθνους. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν καταθέτω τὴν τροπολογίαν μου καὶ παρακαλῶ ὅπως τὴν δεχθῆτε.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Ὁ κ. Περτσινίδης ἔχει τὸν λόγον. Ἀπὼν διαγράφεται. Ὁ κ. Κανδυλλιάρης ἔχει τὸν λόγον.

Χ. Κ α ν δ υ λ λ ι ά ρ η ς. Κύριε Πρόεδρε, θὰ ἤθελα νὰ παρακαλέσω τὸν ἀξιότιμον κ. Ὑπουργὸν τῆς Παιδείας, ὅπως προσέξῃ τὸ ἄρθρον 3 τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ ἔχει δύο σκέλη ἐφαρμογῆς. Ἐπειδὴ εἰς τὴν ζωήν μου ἕνα μεγάλο μέρος αὐτῆς ἀφιέρωσα εἰς τὴν ἔρευναν καὶ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν καὶ ἡ ἔρευνα μοῦ ἐφάνη ἴσως εὐκολωτέρα ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴν θὰ ἤθελον νὰ εἴπω λίγα τινὰ περὶ τῆς τελευταίας. Τὸ θέμα δηλ. εἶναι τὸ πῶς θὰ ἐφαρμόσωμεν τὸ σχέδιον Ν.Δ. αὐτό. Ὅταν ὡμίλησα ἀπὸ τὸ βῆμα ὡς θὰ ἐνθυμεῖσθε εἶπον ὅτι θέλω νὰ ἐπιτύχῃ τὸ σχέδιον Ν.Δ. αὐτό. Θὰ ἤθελον ὅμως νὰ παρακαλέσω τοὺς ἐπιτελεῖς τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας νὰ λάβουν ὑπ' ὄψιν των τὰ ἑξῆς: Ἔχομε 52 Νομοὺς ἢ 53 Νομούς.

Πρέπει νομίζω νὰ ἐκλέξωμεν ἀπὸ τώρα, εἰς κάθε Νομόν, ἀπὸ ἕνα ἀκριτικὸν διαμέρισμα καὶ νὰ ἐφαρμόσωμεν ἀπὸ τώρα ἐκεῖ τὸ συσσίτιον καὶ εἰ δυνατὸν καὶ τὴν μεταφοράν. Ἐκεῖ θὰ παρουσιασθοῦν πολλαὶ δυσκολίαι θὰ παρουσιασθοῦν ὅλαι αἱ ἀντιξοότητες. Ἐὰν δὲ εἰς κάθε διαμέρισμα ἀπὸ αὐτὰ τὰ πειραματικὰ βάλωμεν καὶ ἕναν ἐφαρμοστὴν ἢ ἕναν ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος θὰ προσέξῃ τὰς ἀτελείας καὶ τὰς ἀντιξοότητας ποὺ θὰ παρουσιασθοῦν, θὰ μᾶς δώσῃ πολύτιμα διδάγματα.

Ἐὰν ὁ προϋπολογισμὸς τὸ ἐπιτρέπῃ τότε τὸ γενικεύομεν.

Εἴθιστε ἀπὸ τὴν Βουλὴν νὰ βγαίνουν σχέδια Ν.Δ., τὰ ὁποῖα ὅμως ἀρχίζομεν πάντοτε νὰ ἐφαρμόζωμεν ἀπὸ τὰς πόλεις, ἀπὸ τὰ κέντρα ὅπου ὅλα εἶναι εὔκολα καὶ μόλις φθάσωμεν εἰς τὰ ἀκραῖα διαμερίσματα καὶ εὕρωμεν δυσκολίας τὰ παρατᾶμε.

Ἔχω ὑπ' ὄψιν μου, πολλὰ σχέδια Ν.Δ. καὶ τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας καὶ τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας, ἡ δὲ πεῖρα μου εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο Ὑπουργεῖον μὲ ἐδίδαξε πολλά. Ἔβλεπα εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Γεωργίας, τὸ ὁποῖον ἔζησα ὅτι πολλὰ μέτρα δὲν ἔφθαναν ποτὲ εἰς τὰ ἀκριτικὰ χωριά. Ἔφθαναν μόνον εἰς τὰς πόλεις, εἰς τὰς ὁποίας ἔχομεν ὅλας τὰς διευκολύνσεις νὰ τὰ ἐφαρμόσωμεν. Ἐνῷ εἰς τὴν ὕπαιθρον ὑπάρχουν δυσκολίαι.

Δὲν εἶναι εὔκολον καὶ ἐὰν ὁ προϋπολογισμὸς τὸ ἐπιτρέπῃ καὶ ἔχετε εὐχέρειαν χρημάτων, νὰ γενικεύσετε τὸ μέτρον ἀπὸ τοῦδε διότι ὑπάρχουν πολλαὶ δυσχέρειαι. Ὑποβάλλω λοιπὸν τὴν παράκλησιν νὰ τὸ ἐφαρμόσετε δοκιμαστικῶς εἰς 52 διάφορα διαμερίσματα Νομῶν ἢ ἔστω καὶ εἰς 30 διαμερίσματα, ἀλλὰ ἀκριτικὰ τὰ ὁποῖα παρουσιάζουν τὸν μέσον ὅρων τῶν ἀντιξοοτήτων τῆς Ἑλληνικῆς ὑπαίθρου. Καὶ θὰ διδαχθῆτε πολλὰ καὶ ἐκ τῶν διδαγμάτων αὐτῶν τῶν 50 ἢ 30 ἢ 20 διαμερισμάτων θὰ σᾶς δοθῇ τὸ πλάνο μὲ ὅλας τὰς δυσχερείας.

Καὶ θὰ σᾶς ἀναφέρω ἕνα παράδειγμα. Κάποτε τὸ Ὑπουργεῖον Γεωργίας ἀπεφάσισε νὰ πειραματισθῇ στὴν σόγια. Καὶ ἤθελε νὰ τὴν ἐξαπλώσῃ ταυτόχρονα καὶ εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα. Ἀπέστειλεν τὸν σπόρον καὶ εἶπε νὰ τὸν σπείρουν ὅταν ἔλθῃ ἡ ἐποχή.

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ σόγια μοιάζει μὲ τὸ στραγάλι οἱ διάφοροι ἀποθηκάριοι τὸν ἔφαγον καὶ ὅταν ἔφθασεν ἡ ἐποχὴ νὰ σπαρῇ δὲν ὑπῆρξεν. Ἐπειραματίσθησαν λοιπὸν καὶ ὅταν ἦλθεν ἡ ἄλλη σπορὰ ἐφροντίσαμεν νὰ εἶναι σφραγισμένα τὰ δείγματα τοῦ σπόρου. Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπέτυχεν, ἡ σπορὰ ἐνῷ τὸ πρῶτον ἀπέτυχε.

Μόλις λοιπὸν φθάσουν εἰς τὰ ἀκριτικὰ χωριὰ ἐξανεμίζονται τὰ σχέδια Ν.Δ. Καὶ τὸ σχέδιον Ν.Δ. αὐτὸ ποὺ εἶναι τόσον ὡραῖον, τόσον καλὸν καὶ ὅλη ἡ Βουλὴ θέλει νὰ ἐπετύχῃ δὲν πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν αὐτὴν τύχην.

Προσέξατε κ. Ὑπουργέ, τὴν ἔκκλησιν αὐτὴν τὴν ὁποίαν κάμνω, διότι εἰς ὅλην τὴν ζωὴν πολλὰ ἐδιδάχθην. Καὶ ἔχω πικρὰν μακρὰν πεῖραν τὸ τί γίνεται ὅταν φθάνωμεν εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐφαρμογῆς.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Γυιόκας ἔχει τὸν λόγον.

Π. Γυιόκας. Κύριε Πρόεδρε, εἶναι γνωστόν, ὅτι ὁ ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ τοῦ Ἀνατολικοῦ καὶ τοῦ Δυτικοῦ κόσμου δὲν γίνεται πλέον εἰς τὸ ἀτομικὸν καὶ τὸ ἐξοπλιστικὸν πεδίον, ἀλλὰ εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν καὶ τὸ τεχνολογικόν. Χαιρετίζομεν ὅθεν, τὴν καλὴν διάθεσιν τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν ἁρμοδίων Ὑπουργῶν, οἱ ὁποῖοι προτείνουν τὸ ὑπὸ συζήτησιν σχέδιον Νομοθετικοῦ Διατάγματος, διότι ἐνισχύουν διὰ τοῦ παρόντος τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῆς νεολαίας τῆς Χώρας μας. Διὰ τοῦ παρόντος, ὅμως, σχεδίου Ν.Δ. ἀναλαμβάνεται ἡ ἐξυπηρέτησις τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας διὰ κολοσσιαίων δαπανῶν, ἀνερχομένων εἰς πολλὰς ἑκατοντάδας ἑκατομμυρίων, τὰς ὁποίας δὲν δύναται νὰ διαθέσῃ ἀκόμη ὁ Ἑλληνικὸς προϋπολογισμός. Θὰ πρέπει ὅθεν, νὰ ἱεραρχηθοῦν οἱ σκοποί, τῶν ὁποίων ἡ ἐκπλήρωσις ἐπιδιώκεται διὰ τοῦ παρόντος σχεδίου Ν. Δ. Προβλέπεται ἡ παροχὴ ἀτελείας εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν, ἡ παροχὴ δωρεὰν συσσιτίων, ἡ δωρεὰν μεταφορὰ τῶν μαθητῶν καὶ ἡ χορήγησις δωρεὰν βιβλίων.

Ἅγιοι οἱ σκοποί, ἀλλὰ ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχει οἰκονομικὴ δυνατότης ἀμέσου ἱκανοποιήσεως, ἐπιβάλλεται ὅπως ἱεραρχηθοῦν ὄχι μόνον εἰς τοὺς κατ' ἰδίαν σκοποὺς τοῦ ἄρθρου 3. ἀλλὰ καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ εἰς τὰς διαφόρους περιοχὰς τῆς Χώρας. Προσωπικῶς θὰ ἐπρότεινα τὴν διάθεσιν τῶν οἰκονομικῶν μέσων κατὰ προτεραιότητα πρὸς τὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἀμεσωτέραν ἀνάγκην, δηλαδὴ εἰς τὰς παραμεθορίους καὶ ὀρεινὰς περιοχάς. Ἐπίσης θὰ ἐπρότεινα, ὅπως ἐνισχύωνται ἰδιαιτέρως οἱ μαθηταὶ τῶν δημοτικῶν καὶ τῶν γυμνασίων, οἱ ὁποῖοι ἔχουν σημαντικὴν ἐπίδοσιν εἰς τὰ Φυσικὰ καὶ Μαθηματικά. Ὅλαι αἱ Χῶραι τοῦ NATO καὶ τῆς Ἀνατολῆς διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν μαθητῶν τούτων, δεδομένου ὅτι εἰς τὰ Φυσικὰ καὶ εἰς τὰ Μαθηματικὰ στηρίζουν τὴν τεχνολογικήν των πρόοδον, καθιερώνουν εἰδικὰς ὑποτροφίας. Θὰ ἤθελα καὶ ἡμεῖς εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς νὰ μὴ παρέχωμεν μόνον ἀτέλειαν ἐκπαιδεύσεως, ἀλλά, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν ταλαντοῦχοι νέοι, νὰ τοὺς παρέχωμεν ἐκτὸς τῆς δωρεὰν ἐγγραφῆς, τῆς δωρεὰν μεταφορᾶς καὶ τῆς παροχῆς γεύματος καὶ βιβλίων καὶ εἰδικὰς χρηματικὰς ὑποτροφίας. Διότι εἰς τοὺς νέους αὐτοὺς τοὺς ταλαντούχους στηρίζεται ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις καὶ ἡ ἀμυντικὴ ἰσχὺς τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ οἰκονομικὸν βάρος ποὺ ἐπωμίζεται ἡ Κυβέρνησις ἀνέρχεται, ὅπως εἶπε καὶ ὁ συνάδελφος κ. Βογιατζῆς, ὄχι εἰς ἑκατοντάδας ἀλλὰ εἰς δεκάδας ἑκατοντάδων ἑκατομμυρίων. Φυσικὸν λοιπὸν εἶναι, ὅτι τὸ πρόγραμμα τοῦτο δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς ὁλόκληρον τὴν ἔκτασίν του εἰς ἓν μόνον ἔτος, ἀλλὰ θὰ ἐφαρμοσθῇ σταδιακῶς εἰς ὁλόκληρον σειρὰν σχολικῶν ἐτῶν. Δι' αὐτό, ἀναφερόμενος εἰς τὸ τέλος τῆς παρ. 3 τοῦ ἄρθρου 3, καθ' ὃ «ἡ κατανομὴ τῶν πιστώσεων θὰ γίνεται δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας κατὰ ἐπιθεωρήσεις πρωτοβαθμίου (στοιχειώδους) καὶ γενικὰς ἐπιθεωρήσεις (μέσης) ἐκπαιδεύσεως», προτείνω, ὅπως προστεθῇ διάταξις ἐξασφαλίζουσα τὴν πρατίμησιν κατὰ προτεραιότητα τῆς χορηγήσεως πιστώσεων εἰς τὰς παραμεθορίους καὶ ὀρεινὰς περιοχὰς τῆς Χώρας. Προτείνω, εἰς τὸ τέλος τῆς παραγράφου 3 τοῦ ἄρθρου 3 νὰ προστεθῇ μία φράσις, ἡ ἑξῆς: «Προτιμωμένων τῶν παραμεθορίων καὶ ὀρεινῶν περιοχῶν». Οὕτω θὰ δώσωμεν τὴν εὐχέρειαν εἰς τὸν κ. Ὑπουργὸν νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα τῆς προτιμήσεως εἰς τὴν χορήγησιν τῶν πιστώσεων τῶν ὀρεινῶν καὶ ἀγροτικῶν περιοχῶν, αἱ ὁποῖαι ἔχουν μεγαλυτέραν ἀνάγκην, διότι πράγματι αἱ περιοχαὶ αὗται ὑπολείπονται τῶν λοιπῶν καὶ ἀπὸ ἀπόψεως οἰκονομικῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ἐπανδρώσεως τῶν προβλεπομένων θέσεων τοῦ διαδικτικοῦ προσωπικοῦ.

Α. Κωνσταντινίδης. Θέλω νὰ πιστεύω, κ. Πρόεδρε, ὅτι πράγματι ἡ Κυβέρνησις ἐπιθυμεῖ νὰ δώσῃ εἰς τὸν λαὸν δωρεὰν παιδείαν, ὥστε νὰ ὑπάρξῃ δυνατότης νὰ μορφωθοῦν καὶ τὰ πτωχὰ παιδιὰ τοῦ λαοῦ. Δυστυχῶς, ὅμως, ἐκ τῶν ληφθέντων μέχρι τοῦδε μέτρων καὶ ἐκ τῶν διατάξεων τοῦ σχεδίου Ν. Δ. αὐτοῦ, δωρεὰν παιδεία εἰς τὸν λαὸν δὲν δίδεται. Ὁ σπουδαστὴς ὁ ὁποῖος θὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ χωριό του διὰ γυμνασιακὰς ἢ πανεπιστημιακὰς σπουδὰς ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰ ἐκπαιδευτικὰ τέλη καὶ τὸ θέμα τῆς οἰκήσεως καὶ διατροφῆς του. Καὶ τὰ μὲν ἐκπαιδευτικὰ τέλη κατηργήθησαν. Παραμένει ὅμως ἀκέραιον τὸ θέμα τῆς κηδεμονίας καὶ τὸ θέμα τῆς διατροφῆς καὶ οἰκήσεως τοῦ σπουδαστοῦ. Ἐπειδὴ τὸ παιδὶ ἔπρεπε νὰ τεθῇ ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν ἑνὸς κηδεμόνος, πολλοὶ γονεῖς ἠναγκάζοντο νὰ κλείνουν τὰ παιδιά των εἰς οἰκοτροφεῖα ὅπου, ὡς γνωστόν, πληρώνουν πάρα πολλὰ χρήματα. Ἐὰν δὲν ἐξασφαλισθῇ ἡ κηδεμονία, ὡς καὶ ἡ στέγασις μὲ τὴν διατροφήν, τότε τὸ δῶρον καταντᾷ νὰ εἶναι ἄδωρον. Ἡ ἐπιθυμία μας, κ. Ὑπουργέ, εἶναι τὸ σχέδιον Ν. Δ. σας νὰ ἐπιτύχῃ διὰ νὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ σπουδάσουν καὶ τὰ παιδιὰ τῶν ἀγροτῶν. Νομίζω δέ, ὅτι κατὰ ἓν μέτρον θὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ ἐπιτυχία τοῦ σχεδίου Ν. Δ. ἐὰν κάμετε δεκτὴν τὴν τροπολογίαν τοῦ κ. Κασιμάτη. Εἶναι ἀληθές, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο τῆς Κυβερνήσεως εἶναι δύσκολον εἰς τὴν ἐφαρμογήν, ὅταν μάλιστα πρόκειται νὰ ἐφαρμοσθῇ διὰ πρώτην φοράν.

Εἰς τὰ γυμνάσια τοῦ Νομοῦ Ἔβρου, κύριε Ὑπουργέ, ἔχομεν 20—25 κενὰς θέσεις καὶ μέχρι σήμερον οὐδεὶς καθηγητὴς ἐνεφανίσθη. Βέβαια καταβάλλονται προσπάθειαι ἐπαν-

δρώσεως ὅλων τῶν γυμνασίων, τὸ πρᾶγμα ὅμως ἐμφανίζει δυσκολίας. Ἐπίσης συμφωνῶ μὲ τὴν τροπολογίαν τοῦ κ. Βασματζίδη. Διὰ νὰ φοιτήσῃ ἐν ἀγροτόπαιδον εἰς τὸ Πανεπιστήμιον ἀπαιτεῖται μία ὁλόκληρος ἀγροτικὴ περιουσία. Ἐὰν γίνῃ δεκτὴ ἡ τροπολογία τοῦ κ. Βασματζίδη θὰ δυνηθοῦν πολλὰ πτωχὰ παιδιὰ νὰ λάβουν πανεπιστημιακὴν μόρφωσιν ἐπ' ὠφελείᾳ ὁλοκλήρου τοῦ Ἔθνους.

Χ. Τούντας. Θὰ περιοριζόμενην κύριε Πρόεδρε, ἁπλῶς νὰ χαιρετίσω τὴν ὑπὸ κρίσιν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 3 καὶ νὰ χαρακτηρίσω ταύτην ὡς τὴν κεντρικὴν καὶ σπουδαιοτέραν τοῦ ὑπὸ κρίσιν σχεδίου Ν.Δ. Αἱ διατυπωθεῖσαι ὅμως ὑπό τινος συναδέλφου παρατηρήσεις μὲ ἀναγκάζουν νὰ προσθέσω τὰ ἑπόμενα. Θὰ πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει μας, ὅτι ἐπὶ τοῦ προκειμένου δὲν καλούμεθα εἰς τὴν οὐσίαν νὰ νομοθετήσωμεν ἀλλὰ ἁπλῶς νὰ ἐπικυρώσωμεν ἓν ψήφισμα ποὺ ἐξέδωκεν ὁ Ἑλληνικὸς λαός, ὅπως εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν Δημοκρατίαν ἡ Ἐκκλησία τοῦ Δήμου. Ἡ Ε. Κ. διὰ τοῦ Ἀρχηγοῦ της ἔδωσε μίαν συγκεκριμένην ὑπόσχεσιν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν σχετικῶς μὲ τὴν παιδείαν καὶ ὁ λαὸς διὰ τῶν ἐκλογῶν ἐξεδήλωσε τὴν σύμφωνον γνώμην του. Θὰ πρέπει λοιπὸν πᾶσα παρατήρησις νὰ ἐκκινῇ ἀπὸ αὐτὴν τὴν σκέψιν καὶ συνεπῶς δὲν πρέπει παρὰ αἱ παρατηρήσεις μας νὰ ἀποβλέπουν εἰς ἐπαύξησιν μόνον τῶν παροχῶν διὰ τὴν παιδείαν τοῦ λαοῦ καὶ οὐχὶ εἰς περιορισμὸν τούτων. Πᾶσα πρότασις περὶ μειώσεως τῶν παροχῶν τῶν συνδεομένων μὲ τὴν δωρεὰν παιδείαν εἶναι ἀπαράδεκτος. Δὲν εἶναι λοιπὸν σύμφωνος μὲ τὴν δοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐντολὴν ἡ πρότασις τοῦ συναδέλφου κ. Περρωτῆ σχετικῶς μὲ τὰ συσσίτια. Τοῦτ' αὐτὸ θὰ ἔπρεπε νὰ εἴπω καὶ διὰ τὸν συνάδελφον κ. Γυιόκαν, ὁ ὁποῖος ἐν ἀντιθέσει μὲ τὴν σημερινήν του ὁμιλίαν μᾶς εἶπεν πρὸ ἡμερῶν ὅτι ἐνδεχομένως θὰ εὑρεθῇ εἰς ἀδυναμίαν τὸ κράτος νὰ ἐκτελέσῃ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ὁρίζονται εἰς τὸ σχέδιον Ν.Δ. Αὐτὸ ποὺ εἶπεν εἶναι χειρότερον ἀπὸ ὅτι ἐὰν ἔλεγε, ὅτι ἀρνεῖται τὴν ψήφισιν τοῦ σχεδίου Ν.Δ. διότι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην διεξήγετο καὶ πάλιν ἐπίθεσις κατὰ τῆς δραχμῆς καὶ τῆς νομισματικῆς σταθερότητος κινδυνευούσης δῆθεν ἐκ τῶν ἐπιβαρύνσεων τοῦ προϋπολογισμοῦ χάριν τῆς δωρεὰν παιδείας. Ἡ ὑποχρέωσίς μας λοιπὸν συνίσταται πῶς θὰ βοηθήσωμεν περισσότερον τὴν Κυβέρνησιν νὰ ἐπαυξήσῃ τὰς διαφόρους παροχάς, ὥστε ἡ ἐπαγγελία τῆς δωρεὰν παιδείας νὰ γίνῃ πραγματικότης. Καὶ δράττομαι τῆς εὐκαιρίας νὰ παρακαλέσω καὶ ἐγὼ τὸν κ. Ὑπουργὸν νὰ δεχθῇ τὴν πρότασιν τοῦ κ. Βασματζίδη. Ἐπειδὴ ἡ πνευματικὴ ἄνοδος τοῦ λαοῦ θὰ ἀποτελέσῃ τὴν βάσιν διὰ τὴν πρόοδον τοῦ Ἔθνους εἰς πάντα τομέα, νομίζω ὅτι θὰ πρέπει καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς παιδείας νὰ κάμωμεν ὅ,τι ἀκριβῶς καὶ εἰς τὸν οἰκονομικὸν τομέα. Ὅπως εἰς τὸν οἰκονομικὸν τομέα χρηματοδοτοῦμεν κάθε ἐπιχειρηματίαν ὁ ὁποῖος θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, τὸ αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ κάμωμεν καὶ εἰς τὸν ἐκπαιδευτικὸν τομέα. Νὰ χρηματοδοτήσωμεν πᾶσαν προσπάθειαν ἡ ὁποία θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀνάδειξιν τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν. Ἡ Τράπεζα ὁσάκις προβαίνει εἰς χρηματοδοτήσεις γνωρίζει βεβαίως ὅτι τινὲς ἐκ τῶν χρηματοδοτουμένων ἐπιχειρήσεων δυνατὸν νὰ καταστοῦν ἀφερέγγυοι. Τί εἶπε λοιπὸν ὁ κ. Βασματζίδης. Εἶπε νὰ χρηματοδοτήσωμεν τὸ ἀνθρώπινον ὑλικὸν διὰ τὴν ἀνάπτυξίν του. Καὶ ὡς γνωρίζετε, ὑπάρχει αὐτὸ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ὅτι χάνεται ἐλλείψει τῶν ἀναγκαίων οἰκονομικῶν μέσων. Θὰ δώσωμεν λοιπὸν χρήματα εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι εἶναι ἄξιοι νὰ σπουδάσουν καὶ θὰ τὰ λάβωμεν ἀπὸ τοὺς ἰδίους ὅταν ἀξιοποιήσουν τὸν ἑαυτόν των. Θὰ ὑπάρξουν καὶ περιπτώσεις ποὺ τὰ δανειζόμενα θὰ ἀπολεσθοῦν. Τοῦτο ὅμως δὲν θὰ πρέπει νὰ μᾶς ἀποτρέψῃ ἀπὸ τὴν σκέψιν νὰ βοηθήσωμεν τὰς πνευματικὰς ἀξίας νὰ ἀναδειχθοῦν. Ἀσφαλῶς καὶ ὁ κ. Βασματζίδης δὲν θὰ ἐννοῇ χρηματοδότησιν διὰ πᾶσαν περίπτωσιν, ἀλλὰ μόνον ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἀποδεικνύουν ὅτι ἔχουν τὴν θέλησιν καὶ τὴν δύναμιν νὰ ἀξιοποιήσουν τὴν χρηματικὴν βοήθειαν ποὺ θὰ τοὺς δώσωμεν. Ὅπως γνωρίζετε, κύριε Πρόεδρε, ἐγὼ πολιτεύομαι εἰς ἀστικὴν περιοχήν. Δὲν δύναμαι ὅμως νὰ λησμονήσω τὴν καταγωγήν μου ἀπὸ ἀγροτικὴν περιφέρειαν οὔτε ὅτι ὁ ἀγρότης ὁ Ἕλλην εἶναι καὶ ἦτο πάντοτε τὸ ἰσχυρότερον κύτταρον τῆς φυλῆς καὶ δι' αὐτὸ ὕψωσα τὴν φωνήν μου ὑπὲρ τῶν ἀγροτικῶν περιοχῶν αἱ ὁποῖαι ἔχουν βεβαίως καὶ μεγαλυτέραν ἀνάγκην προστασίας, ὅπως ἐπίσης καὶ ἡ ἐργατικὴ καὶ μεσοαστικὴ τάξις τῶν ἀστικῶν κέντρων.

Α. Χασαπίδης. Ἀπὸ ὅλας τὰς πλευρὰς τῆς Βουλῆς, κύριε Πρόεδρε, ἐξεδηλώθη διάθεσις νὰ βοηθήσωμεν τὴν Κυβέρνησιν εἰς τὸ ἔργον της τῆς ἀναμορφώσεως τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ μας συστήματος καὶ τῆς παροχῆς δωρεὰν παιδείας εἰς τὸν λαόν. Ὅλοι ὅμως ἀγωνιοῦμεν διὰ τὴν ἐφαρμογὴν σχεδίου αὐτοῦ Ν. Δ. καὶ ἀσφαλῶς οἱ ἐπιτελεῖς τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας πολὺ φοβοῦνται μήπως τὸ σχέδιον Ν. Δ. αὐτὸ ἀποτύχῃ κατὰ τὴν ἐφαρμογήν του. Θὰ διατυπώσω λοιπὸν ὡρισμένας παρατηρήσεις ἀφορώσας τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου Ν. Δ)τος. Ἀπὸ μίαν περιοδείαν τὴν ὁποίαν ἔκαμα εἰς τὸν Νομόν μου διεπίστωσα τὰ ἑξῆς: Πρῶτον διεπίστωσα ὅτι καὶ σήμερον ὑπάρχουν ἐπιβαρύνσεις τῶν μαθητῶν. Εἶναι βέβαια προαιρετικὸν ἀλλὰ εἰς τὴν οὐσίαν ὑπάρχουν ἐπιβαρύνσεις. Εἰς δύο—τρία χωρία ὠμίλησα περὶ τῶν προθέσεων τῆς Κυβερνήσεως νὰ ἐξασφαλίσῃ δωρεὰν παιδείαν καὶ μοῦ εἶπον ὅτι οἱ μαθηταὶ ἀναγκάζονται νὰ συνεισφέρουν ὡρισμένα ποσὰ διὰ τὴν ἀγορὰν π. χ. διαφόρων διδακτικῶν ὀργάνων. Εἶναι λοιπὸν σοφὴ ἡ ἄποψις τοῦ κ. Ὑπουργοῦ, αὐταὶ αἱ προαιρετικαὶ εἰσφοραὶ νὰ ἀπαγορευθοῦν. Εἶναι ἀνάγκη νὰ μὴ ἀφήσωμεν νὰ διαλεληθῇ ἡ πράγματι παρεχομένη δωρεὰν παιδεία ἀπὸ τοὺς καλοθελητάς. Αἱ ἐντυπώσεις συνεπείᾳ τῶν μικροεισφορῶν τῶν μαθητῶν εἶναι δυσμενεῖς. Καὶ ἔρχομαι τώρα εἰς ἕνα ἄλλο θέμα. Τὸ θέμα τῆς ταχείας ἐφαρμογῆς τοῦ σχεδίου Ν. Δ)τος. Εἶναι ἀνάγκη κύριε Ὑπουργέ, τὸ σχέδιόν σας Ν. Δ. νὰ ἐφαρμοσθῇ μὲ ταχύτητα, ἄλλως αἱ ἐφορεῖαι διὰ τὴν κάλυψιν τῶν ἀναγκαίων οἰκονομικῶν πόρων θὰ ζητήσουν χρήματα ἀπὸ τὰ παιδιά. Καὶ ἤδη ἔρχομαι εἰς τὸ θέμα τῶν συσσιτίων. Κατεβλήθη προσπάθεια ὑπό τινων ἐπιθεωρητῶν νὰ ὀργανωθοῦν τὰ μαθητικὰ συσσίτια καὶ ἡ ἔναρξις ἐγένετο ἀπὸ ὡρισμένα κεφαλοχώρια. Νομίζω ὅτι εἰς τὰ μεγαλύτερα χωριὰ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν συσσιτίων εἶναι δυσκολωτέρα καὶ δι' αὐτὸ ἡ ἔναρξις θὰ πρέπει νὰ γίνῃ ἀπὸ τὰ μικρὰ χωριὰ ὅπου ἡ πρόθεσις τῶν κατοίκων νὰ βοηθήσουν, θὰ ἐκδηλωθῇ ἐντονωτέρα καὶ ὅπου ἀσφαλῶς λόγῳ τοῦ μικροτέρου ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν τὸ πείραμα θὰ ἐπιτύχῃ εὐκολώτερα. Νὰ γίνουν λοιπὸν αἱ ἀναγκαῖαι συστάσεις ἡ ἀρχὴ τῶν συσσιτίων νὰ γίνῃ ἀπὸ τὰ μικρὰ χωριὰ ὅπου ἡ ἐπιτυχία των θὰ εἶναι ἐξησφαλισμένη.

Εἶπεν ὁ κ. Περρωτῆς, καὶ δὲν ἀμφιβάλω διὰ τὰς πληροφορίας του, ὅτι κόβονται αὐτὰ τὰ τρόφιμα ἀπὸ τοὺς ἀναξιοπαθοῦντας πληθυσμοὺς καὶ δίδοναι εἰς τὰ συσσίτια. Ἀλλὰ ἐμεῖς δίδομεν εἰς τὸ φυτώριον καὶ ἐνισχύομεν τὴν νέαν γενεάν. Πιστεύω, βεβαίως, ὅτι τὰ στοιχεῖα τοῦ κ. Περρωτῆ ἔχουν βάσιν. Ὀφείλομεν, ὅμως, νὰ κυττάξωμεν τὴν παραγωγὴν καὶ ὄχι τὴν συντήρησιν.

Ἔρχομαι τώρα εἰς μίαν ἄλλην παρατήρησιν. Τὸ πρῶτον σκέλος εἶναι ἡ ἀπαλλαγή. Τὸ δεύτερον σκέλος εἶναι ἡ παροχή. Δὲν εἶναι νοητὸν τὸ πρῶτον σκέλος, ἐὰν δὲν ὑπάρξῃ καὶ τὸ δεύτερον. Αὐτὸ τὸ ἔθιξεν ὁ κ. Ὑπουργὸς εἰς τὸ θέμα τῶν ὑποτροφιῶν. Πρέπει, λοιπόν, νὰ ὑπάρξῃ ἡ ἔνδειξις, ἂν ὄχι ἡ κατοχύρωσις, τῶν ὑποτροφιῶν. Ἡ ὑποτροφία πρέπει νὰ ὑπάρξῃ, ἀλλὰ ὄχι εἰς τὴν ὑποχρεωτικὴν ἐκπαίδευσιν. Πρέπει νὰ ὑπάρξῃ εἰς τὸ Λύκειον, διὰ νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ὁλοκλήρωσιν τῆς Παιδείας.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Μιχαηλίδης, ἔχει τὸν λόγον.

Τ. Μιχαηλίδης. Κύριε Πρόεδρε, υἱοθετοῦμεν καὶ ἐπαυξάνουμε τὴν πρότασιν τοῦ κ. Βασματζίδη, διὰ νὰ ἠμπορέσῃ ἡ κοινωνία νὰ καρπωθῇ τὰ εὐεργετήματα τῶν δυνατοτήτων τὰς ὁποίας παρουσιάζουν τὰ παρουσιάγοντα ἐπιδόσεις ἄριστα πτωχῶν παιδιῶν. Ἡ ἄποψις τὴν ὁποίαν ἐξέθεσεν ὁ κ. Περρωτῆς, εἶναι ἀξία ἰδιαιτέρας προσοχῆς, διότι ἔζησα ἕνα δράμα, ἀφ' ἧς τὸ 1951 ἐπολιτεύθην τὸ πρῶτον. Συνέβη τότε τὸ ἑξῆς κροῦσμα. Ἕνας ὁπλίτης τῶν ΤΕΑ πῆγε εἰς μίαν κοινότητα καὶ μὲ τὴν ἀπειλὴν τοῦ ὅπλου ἅρπαξε μερικὲς φοῦκτες ἀλεῦρι καὶ ἔτρεξε νὰ τὸ πάῃ εἰς τὸ σπίτι του διὰ νὰ φᾶνε κάτι τὰ παιδιά του, ποὺ ἦσαν νηστικὰ ἀπὸ ἡμερῶν. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1952, ἐνεχείρησα εἰς τὸν Στρατάρχην Παπάγον σημείωμα καὶ παρεκάλεσα νὰ δηλώσῃ κατὰ τὸν

προεκλογικὸν λόγον του ἐν Ξάνθῃ, ὅτι θὰ ἀπαλλάξῃ τὸν τόπον μας τῆς ὑπηρεσίας τῶν ΤΕΑ, διότι οἱ ἄνθρωποι καὶ λόγῳ τῆς ὑπηρεσίας των εἰς τὰ ΤΕΑ, δὲν ἠδύναντο νὰ μεταβοῦν εἰς ἄλλον τόπον δι' ἐργασίαν. Ὁ Στρατάρχης δὲν ἐδέχθη νὰ κάμῃ αὐτὴν τὴν ἀνακοίνωσιν, ἀλλ' ὑπεσχέθη νὰ συζητήσῃ τὸ θέμα μετὰ τὰς ἐκλογάς. Καὶ πράγματι ἔφερεν εἰς τὴν Βουλὴν καὶ ἐψηφίσθη ὁ Νόμος περὶ παραμεθορίων, δυναμει τοῦ ὁποίου μὲ δαπάνας τοῦ Κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ κατεσκευάζοντο διάφορα ἔργα εἰς τὰς παραμεθορίους περιοχὰς ποὺ ἀπέβλεπον εἰς τὴν ἐνίσχυσιν καὶ τὴν βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν ζωῆς καὶ τῆς παραγωγῆς τῶν πληθυσμῶν τῶν περιοχῶν αὐτῶν. Διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν ΤΕΑ δι' ἐπιδομάτων, ἱματισμοῦ κλπ., μοῦ εἶπεν, ὅτι ἡ σύμβασις μὲ τὴν Ἀμερικανικὴν Ἀποστολὴν δὲν ἐπέτρεπε τὴν παροχὴν οὔτε καὶ ἐλαχίστου ἄρτου καὶ ὑπεσχέθη νὰ ρυθμίσῃ τὸ θέμα κατ' ἄλλον τρόπον. Πράγματι, μετ' ὀλίγον ἤρχισεν ἡ ἀποστολὴ 1300 ἕως 1800 τόννων τροφίμων ἐτησίως, πρὸς διανομὴν εἰς τοὺς πληθυσμοὺς τῶν παραμεθορίων τῶν Νομῶν Ξάνθης καὶ Ροδόπης.

Ἐὰν τὸ θέμα τῆς βοηθείας τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς εὑρίσκεται ἐκεῖ ποὺ τὸ ἐτοποθέτησεν ὁ συνάδελφος κ. Περρωτῆς, δὲν μὲ εὑρίσκει σύμφωνον πρὸς τὴν διάταξιν τοῦ σχεδίου Ν. Δ. Δὲν νομίζω, ὅτι πρέπει νὰ στερήσωμεν τὸν κόσμον αὐτόν, ποὺ ζῇ ἐν ἐσχάτῃ πενίᾳ, χάριν τοῦ συσσιτίου τῶν παιδιῶν εὐκαταστάτων οἰκογενειῶν. Τοῦτο δὲν εἶναι ὀρθὸν καὶ θὰ βλάψῃ καὶ σᾶς τοὺς ἰδίους. Μεταθέσατε τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ συστήματος τούτου δι' ἀργότερον.

(Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, τὴν Προεδρικὴν ἕδραν καταλαμβάνει ὁ Α' Ἀντιπρόεδρος κ. Ε. Μπακλατζῆς).

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Ὁ κ. Κίνιας, ἔχει τὸν λόγον.

Δ. Κ ί ν ι α ς. Κύριε Πρόεδρε, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ἀνεξαρτήτως πολιτικῆς τοποθετήσεως, ὅτι τὸ μέτρον τῆς δωρεὰν παιδείας ποὺ ἐξήγγειλεν ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, εὑρίσκει ἀπήχησιν εἰς ὅλας τὰς τάξεις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἦτο ἕνα δῶρον πρὸς τὰ παιδιὰ τῶν ἐργαζομένων καὶ τῶν ἀγροτῶν. Διὰ τοῦ ἄρθρου 3, παρέχεται καὶ δωρεὰν τροφὴ καὶ δωρεὰν μεταφορὰ τῶν μαθητῶν.

Διαφωνῶ μὲ τὸν προλαλήσαντα κ. συνάδελφον ὁ ὁποῖος ὑπεστήριξεν ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ τρέφωμεν καὶ παιδιὰ πλουσίων. διότι ἀμφιβάλλω ἐὰν εἰς τὰ χωριὰ ὑπάρχουν παιδιὰ πλουσίων. Οὔτε μπορῶ νὰ δεχθῶ ὅτι ἕνα παιδὶ μεταφερόμενον εἰς ἕνα κεφαλοχώρι θὰ πρέπει νὰ φάῃ καὶ νὰ πληρώσῃ εἰς ἑστιατόριον. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς πόλεις περὶ τῶν ὁποίων ὡμίλησεν ὁ κ. Μιχαηλίδης, νομίζω, ὅτι τὰ παιδιὰ τῶν πόλεων, ἐφόσον εἶναι εὔπορα εἶναι δυνατὸν νὰ πᾶνε νὰ φᾶνε στὸ σπίτι τους. Αὐτὸ νομίζω δύναται νὰ ἐπαφίεται εἰς δηλώσεις τὰς ὁποίας θὰ ὑποβάλουν οἱ γονεῖς ἢ κηδεμόνες τῶν μαθητῶν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ σχολικοῦ ἔτους.

Τ. Μ ι χ α η λ ί δ η ς. Κύριε συνάδελφε, παρερμηνεύσατε τὰ ὅσα εἶπον. Εἰς τὰ χωριὰ ποὺ ἀνεφέρθην δὲν ὑπάρχει σήμερον κατηγορία εὐπόρων. Οἱ πάντες ἦσαν καὶ ἐθεωροῦντο ἄποροι. Συνεπῶς ὁμιλῶν διὰ παιδιὰ εὐπόρων ἐννοῶ τὰ παιδιὰ τῶν εὐπόρων, παιδιὰ τῶν ἀστικῶν κέντρων κυρίως.

Δ. Κ ί ν ι α ς. Δὲν νομίζω κύριε συνάδελφε, ὅτι χάριν τῶν ὀλίγων εὐπόρων θὰ πρέπει νὰ καταδικάσωμεν τὸ σύνολον τῶν παιδιῶν. Τὰ μέτρα θὰ πρέπει νὰ λαμβάνωνται γενικά.

Εἶναι ἄξια συγχαρητηρίων γιὰ τὰ μέτρα τὰ ὁποῖα ἔλαβεν ἡ Κυβέρνησις, καὶ συγκεκριμένως ὁ κ. Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας καὶ οἱ ἐπιτελεῖς του. Ἀλλὰ θὰ ἤθελα νὰ παρακαλέσω τὸν κ. Ὑπουργόν, ἐπειδὴ τὸ πρῶτον ἐφαρμόζονται τὰ μέτρα, νὰ ἀρχίσουν νὰ λαμβάνωνται ἀπὸ τὰ χωριά, ὅπου ἡ δυστυχία εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα ἀπὸ τὰς πόλεις. Εἶναι ἕνα αἴτημα ποὺ πρέπει νὰ τὸ αἰσθάνεσθε κ. Ὑπουργέ.

Λ. Ἀ κ ρ ί τ α ς (Ὑφ. Παιδείας). Ἔτσι εἶναι κ. συνάδελφε.

Δ. Κ ί ν ι α ς. Βάσις πρέπει νὰ εἶναι τὸ χωριό. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν πρότασιν τοῦ κ. Βασματζίδη συμφωνῶ, μὲ τὴν προσθήκην νὰ τεθῇ ὡς ἐπιχορήγησις ὑποχρεωτικὴ εἰς τοὺς ἀριστεῖς νέους τῶν ἀγροτῶν. Εἶναι μία ὀφειλὴ τοῦ Κράτους διὰ τὰ παιδιὰ τοῦ μέλλοντος. Καὶ ὅταν ἀριστεύουν καὶ φθάνουν εἰς τὸ λύκειον νὰ τοὺς δίδουν καὶ δωρεὰν κατοικίαν.

Ἐπίσης μία προσθήκη. Θὰ ἤθελα νὰ σᾶς παρακαλέσω κ. Ὑπουργέ, νὰ δώσετε ἐντολὰς συντομεύσεως, αὐτῶν τῶν ὁποίων ἐγκρίνετε. Ἔχω συγκεκριμένον περιστατικόν. Ἱδρύσατε τὸν Ἰούλιον μῆνα ἕνα Γυμνάσιον πρώτου βαθμοῦ εἰς τὸ Δίστομον ἐπὶ τῇ συμπληρώσει τῆς ἐπετείου τῶν 20 ἐτῶν ἀπὸ τῆς σφαγῆς τοῦ Διστόμου ὑπὸ τῶν Γερμανῶν. Μέχρι σήμερον οἱ Γενικοὶ Ἐπιθεωρηταὶ ἀδρανοῦν καὶ οὐδεὶς καθηγητὴς ἔχει πάει εἰς τὸ Δίστομον νὰ κάμῃ ἐγγραφὰς τῶν μαθητῶν. Ἤρχισαν ἤδη αἱ ἐγγραφαὶ εἰς τὰ Γυμνάσια καὶ οἱ γονεῖς τῆς περιοχῆς τοῦ Διστόμου εὑρίσκονται εἰς ἀναστάτωσιν σχετικῶς μὲ τὴν ἐγγραφὴν τῶν παιδιῶν των, διότι δὲν γνωρίζουν ἐὰν θὰ λειτουργήσῃ τὸ Γυμνάσιον, τὸ ὁποῖον ἱδρύσατε. Μὲ ἐπεσκέφθη σήμερον ὁ Σύλλογος Γονέων καὶ Κηδεμόνων Διστόμου καὶ ὁ ὁποῖος μοῦ ἀπηύθυνε τὴν δεδικαιολογημένην ἀνησυχίαν του, διατὶ ἀφοῦ ἱδρύθη τὸ Γυμνάσιον δὲν ἦλθεν κανεὶς καθηγητὴς νὰ κάμῃ τὰς ἐγγραφάς.

Κύριε Ὑπουργέ, προσέξατε καὶ δώσατε ἐντολάς, ὅ,τι ὑπογράφετε νὰ ἐκτελῆται τὸ ταχύτερον καὶ ὄχι νὰ καρκινοβατοῦν οἱ ὑπεύθυνοι.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Ὁ κ. Πέτσος ἔχει τὸν λόγον.

Ε. Π έ τ σ ο ς. Κύριε Πρόεδρε, δὲν ἐπρόκειτο νὰ λάβω τὸν λόγον, διότι φοβοῦμαι ὅτι μὲ τὸν ρυθμὸν ποὺ ἔχει πάρει ἡ συζήτησις θὰ ἀρχίσουν τὰ μαθήματα καὶ θὰ ἐξακολουθοῦμεν ἡμεῖς νὰ συζητοῦμεν τὸ σχέδιον Ν.Δ. Ἐπειδὴ σκοπός μας εἶναι πράγματι ἡ ἀνεύρεσις πρακτικῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νομοθετήματος καὶ ἐπειδὴ συνέβη νὰ κάμω μίαν περιοδείαν εἰς τὴν ἀκριτικὴν περιοχὴν τῆς ἰδιαιτέρας ἐκλογικῆς μου περιφερείας ἔχω νὰ σᾶς ἀναφέρω τὰ ἑξῆς: Φοβοῦμαι ὅτι τὸ θέμα τῶν συσσιτίων θὰ εὕρῃ πολλὰς δυσκολίας, διότι εἰς πλείστα ὅσα χωριὰ τῆς ὑπαίθρου δὲν ὑπάρχει οἴκημα στεγάσεως τῶν συσσιτίων. Καθημερινῶς ἔρχομαι εἰς ἐπαφὴν μὲ τοὺς κατοίκους τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν, οἱ ὁποῖοι, φοβούμενοι μήπως δὲν λειτουργήσουν τὰ συσσίτια, λόγῳ μὴ ὑπάρξεως οἰκήματος μὲ παρακαλοῦν νὰ ἔλθω εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν κ. Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν καὶ νὰ ζητήσω ἐνίσχυσιν διὰ νὰ γίνουν οἰκήματα, προκειμένου νὰ στεγασθοῦν τὰ μαθητικὰ συσσίτια. Ὁ συνάδελφος κ. Ζορμπᾶς, ἔκαμε μίαν πρότασιν, ἡ ὁποία εἶναι ἀξία προσοχῆς, νὰ διατεθοῦν, δηλ. χρήματα ἀπὸ τὰ Νομαρχιακὰ Ταμεῖα. Τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ, διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ χρήματα τῶν Νομαρχιακῶν Ταμείων ἔχουν προγραμματισθῆ ποῦ θὰ διατεθοῦν, ἀφ' ἑτέρου ταῦτα εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὴν ἐπαρχιακὴν ὁδοποιΐαν καὶ ἄλλα ἐπαρχιακὰ ἔργα. Νομίζω ὅτι ἕνας τρόπος ὑπάρχει. Νὰ γίνῃ μία ἀξιολόγησις, μία ἱεράρχησις τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος. Εἶναι ὀρθὴ ἡ πρότασις τῶν κ. συναδέλφων, οἱ ὁποῖοι ὑπεστήριξαν, ὅτι πρέπει τὸ πρόγραμμα νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τὰ χωριά. Εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ ἀφήσωμεν νὰ λειτουργήσουν τὰ συσσίτια εἰς τοὺς προμαχῶνας.

Λ. Ἀ κ ρ ί τ α ς (Ὑφ. Ἐθν. Παιδ.). Κύριε συνάδελφε, ἀγνοεῖτε τὸ θέμα. Λυποῦμαι, διότι σᾶς διακόπτω. Εἶσθε μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς, τὸ ἔθιξα τὸ θέμα, διὰ μακρῶν, εἰς τὴν εἰσήγησίν μου ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, ἐπανέρχεσθε ἐπὶ θέματος, τὸ ὁποῖον ἔχω ἤδη ἀναπτύξει. Ὁμιλεῖτε περὶ Ἀθηνῶν. Ὄχι, κ. συνάδελφε. Δὲν πρόκειται περὶ τῶν Ἀθηνῶν.

Ε. Π έ τ σ ο ς. Κύριε Ὑπουργέ, μὴ ἐκνευρίζεσθε, ὁμιλῶ περὶ μεγάλων πόλεων.

Λ. Ἀ κ ρ ί τ α ς (Ὑφ. Ἐθν. Παιδ.). Οὔτε περὶ αὐτῶν πρόκειται. Ἐξήγησα, διὰ μακρῶν, τὸ θέμα αὐτό.

Γ. Β ο γ ι α τ ζ ῆ ς. Κύριε Πέτσο, ἀσφαλῶς θὰ ἀναφέρεσθε εἰς κωμοπόλεις καὶ κεφαλοχώρια.

Ε. Π έ τ σ ο ς. Ὡμιλῶ διὰ τὰ κεφαλοχώρια. Εἰς τὸν Νομὸν Πέλλης, εἰς τὰ μικρὰ χωριά, δὲν ὑπάρχει, οὔτε μία ἀποθήκη διὰ νὰ λειτουργήσῃ τὸ συσσίτιον.

Ἔλεγα, κ. Πρόεδρε, ὅτι θὰ πρέπει νὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὰ μικρὰ χωριὰ καὶ νὰ συνεχίσωμεν εἰς τὰ κεφαλοχώρια. Τὰ μικρὰ χωριὰ πρέπει νὰ πλαισιώσωμεν κατ' ἀρχήν, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀπόλυτον ἀνάγκην. Ἐπίσης θὰ συνταχθῶ καὶ ἐγὼ ἀπολύτως μὲ τὴν πρότασιν τοῦ κ. Βασματζίδη, ἡ ὁποία εἶναι καὶ τολμηρὰ καὶ ἀξία ἐξάρσεως. Διότι εἶναι ἀδύνατον νὰ βοη-

θήσωμεν τὰ παιδιὰ τοῦ χωριοῦ, ἐάν, ἐκ παραλλήλου δὲν βοηθήσωμεν καὶ τοὺς γονεῖς των. Προχωρήσατε, κ. Ὑπουργέ, εἰς τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ τοῦ μέτρου καὶ θὰ ἴδητε, ὅτι ὁ λαὸς καὶ ἰδιαιτέρως τῆς ὑπαίθρου θὰ σᾶς εὐγνωμονῇ.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Ἐφραιμίδης ἔχει τὸν λόγον.

Β. Ἐφραιμίδης. Κύριε Πρόεδρε, νομίζω ὅτι συνεχίζεται ἡ συζήτησις πέραν καὶ τοῦ ἐπιτρεπομένου καὶ ἴσως καὶ ἐπιβαλλομένου ὁρίου, διότι ὅλαι αἱ ἀπόψεις ἔχουν ἐκτεθεῖ καὶ διότι εἶναι γνωσταὶ αἱ ἀπόψεις τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ κ. Ὑφυπουργοῦ τῆς Παιδείας. Δὲν βλέπω ὅτι θὰ ὑπάρξῃ οὐσιώδης τροποποίησις τοῦ ἄρθρου 3. Παρὰ ταῦτα, ἐπειδὴ ἡ παράταξίς μας καὶ κατὰ τὴν συζήτησιν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς καὶ ἐπὶ τῶν ἄρθρων, ἔχει μία ἀπόκλισιν ἀπόψεων οὐσιαστικῆς τάξεως, ἐνόμισα χρήσιμον νὰ προσθέσω ὡρισμένα πράγματα ἐπὶ ὅσων ἡ συνάδελφος κ. Καραγιώργη, πρὸ ὀλίγου ἔχει ἀναπτύξει. Καὶ πρῶτον, πρέπει νὰ γίνῃ σαφές, ὅτι ἡ δωρεὰν παιδεία δὲν εἶναι παραχώρησις εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, εἰς τὰ παιδιά του, εἶναι δικαίωμα καὶ κατάκτησις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, τὸ ὁποῖον σήμερον ἀποκτᾶ. Τὸ δεύτερον, δὲν πρέπει αὐτὴ ἡ δωρεὰν παιδεία, αὐτὸ τὸ δικαίωμα καὶ ἡ κατάκτησις νὰ μείνῃ εἰς τὸ χαρτί, πρέπει νὰ γίνῃ γεγονός, νὰ γίνῃ πρᾶξις ποὺ νὰ ἔχῃ σὰν συνέπειαν ὅτι πραγματικὰ οἱ πόρτες ὅλων τῶν σχολείων εἶναι ἀνοιχτὲς γιὰ ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ὑπογραμμίζομεν τὸ σημεῖον αὐτό, διότι ἤδη ὑπάρχουν κρούσματα, περὶ τῶν ὁποίων ὡμίλησε καὶ ὁ κ. Κασιμάτης, ὅτι δηλαδὴ μὲ τὴν μέθοδον τῶν προαιρετικῶν εἰσφορῶν συνεχίζονται νὰ εἰσπράττωνται διάφορα ποσὰ τόσον ἀπὸ τὰ ἐντὸς τῶν Ἀθηνῶν σχολεῖα, ὅσον καὶ εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ ἄλλα τῆς Χώρας. Συμπαρατασσόμεθα δι' αὐτὸν τὸν λόγον μὲ τὴν τροπολογίαν τοῦ κ. Κασιμάτη. Πρέπει νὰ φθάσωμεν καὶ μέχρι ποινικῶν κυρώσεων κατὰ τῶν ἐνεργούντων αὐτὰς τὰς προαιρετικο - καταναγκαστικὰς εἰσπράξεις, ποὺ μοιάζουν πολὺ μὲ τὰ ἑκάστοτε δῆθεν προαιρετικὰ ἐσωτερικὰ δάνεια ποὺ εἶναι πραγματικὰ καταναγκαστικά. Τὸ 100δραχμον καὶ 500δραχμον, διὰ τὸν κάθε οἰκογενειάρχην, ἰδιαιτέρως τῆς ὑπαίθρου, γνωρίζομεν πόσον ἀποθαρρύνει τὰ πτωχὰ σπίτια. Ἀλλὰ ἡ δωρεὰν παιδεία, διὰ νὰ εἶναι πραγματικότης, χρειάζεται νὰ συνοδεύεται ἀπὸ ὡρισμένα μέτρα, τὰ ὁποῖα ὑπέδειξεν ὁ συνάδελφος κ. Βασματζίδης καὶ ἄλλοι συνάδελφοι. Συμφωνοῦμεν μὲ τὰς προτάσεις των. Ἐπιμείναμεν καὶ ἐπιμένομεν εἰς τὴν γενίκευσιν τῶν ὑποτροφιῶν. Ἀλλά, ἰδίως, ἐπιμένομεν νὰ περιληφθῇ εἰς αὐτὸ τὸ οὐσιῶδες νομοθέτημα διάταξις, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ προβλέπεται τὸ σπουδαστικόν, τὸ μαθητικὸν ἐπίδομα. Ὅπου τὸ εἰσόδημα τῆς οἰκογενείας δὲν φθάνει τὸ κόστος τῶν σπουδῶν —ποὺ δὲν εἶναι ἄθροισμα μόνον τῶν εἰσφορῶν καὶ τῶν διδάκτρων— διὰ νὰ εἶναι πραγματικὰ δωρεὰν ἡ παιδεία καὶ νὰ ἀνοίξουν τὰ σχολεῖα εἰς ὅλα τὰ Ἑλληνόπουλα, ἡ Πολιτεία νὰ χορηγῇ τὸ σπουδαστικὸν ἐπίδομα.

Κύριε Πρόεδρε, ἀρνητικὰ ἀπόψε, ἴσως, λόγῳ τοῦ ὅτι ὑπάρχει μία ἀσάφεια εἰς τὴν εἰσηγητικὴν ἔκθεσιν καὶ εἰς τὰς προηγηθείσας δηλώσεις κυβερνητικῶν παραγόντων, συνεδέθη ἀπὸ ἀγορητὰς τῆς Δεξιᾶς Ἀντιπολιτεύσεως, τὸ θέμα τῶν μαθητικῶν συσσιτίων μὲ τὴν Ἀμερικανικὴν βοήθειαν. Τοῦτο ἀποτελεῖ, ἠθικῶς, θανάσιμον βολὴν κατὰ τοῦ θεσμοῦ. Πᾶσα σύνδεσις, ἄμεσος ἢ ἔμμεσος, τοῦ μέτρου αὐτοῦ, μὲ οἱανδήποτε ἐξωτερικὴν χορηγίαν, εἶναι ἀπαράδεκτος. Εἶναι, ἐπίσης, ἀπαράδεκτος ἡ καπηλεία, ὅτι τὰ συσσίτια θὰ τροφοδοτοῦνται ἀπὸ τὰ γνωστὰ ὑψηλώνυμα Ταμεῖα τῶν Ἐράνων ποὺ ὅταν γίνουν οἱ ἐπιβαλλόμενοι ἔλεγχοι θὰ ἀποκαλύψουν βρώμα τρισχειρότερη ἀπὸ τὰ σκάνδαλα ΔΕΗ—Πεσινέ. Εἶναι, καὶ πρέπει καὶ αὐτὸ νὰ ξεκαθαρισθῇ, δικαίωμα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τῶν παιδιῶν του νὰ λαμβάνουν τὸ μαθητικὸν συσσίτιον ἀπὸ τὸν Κρατικὸν Προϋπολογισμόν. Δὲν ἐπιτρέπει ἡ ἐθνικὴ ὑπερηφάνεια νὰ συσχετίζεται ἡ χορήγησις τῶν μαθητικῶν συσσιτίων μὲ προσφορὰς οἱωνδήποτε. Διότι δημιουργεῖται, τότε, μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ κάθε Ἑλληνόπαιδος τὸ ἐθνικὸν τραῦμα, ὅτι εἶναι ἐπαίτης ἑνὸς πιάτου φαγητοῦ. Εἶναι ἐντροπὴ νὰ πιστεύουν τὰ παιδιά, ὅτι σιτίζονται ἀπὸ ἐκείνους τοὺς ξένους, οἱ ὁποῖοι τοὺς ἐδολοφόνησαν καὶ δολοφονοῦν τώρα τοὺς ἀδελφούς των Κυπρίους. Ἐπίσης πρέπει νὰ γίνῃ σαφές, κ. Πρόεδρε, καὶ τὸ ἑξῆς: Κατὰ τὴν διεξαγομένην συζήτησιν παρατηρεῖται ἀπὸ ὅλους τοὺς συναδέλφους ἕνας ὑπερθεματισμὸς διὰ παροχὰς πρὸς τὴν Παιδείαν. Βεβαίως, εἶναι ἀξιέπαινος αὐτὴ ἡ ἔφεσις ποὺ ἐπιδεικνύουν ὅλαι αἱ παρατάξεις καὶ ἀποτελεῖ μίαν οὐσιώδη ἐνίσχυσιν διὰ τὰ κυβερνητικὰ μέτρα, ὅπου αὐτὰ εἶναι θετικά. Ἀλλὰ ἐδῶ ὑπάρχει μία τραγικὴ ἀντίφασις καὶ πρέπει νὰ ἀποκαλυφθῇ, ὥστε νὰ τὴν γνωρίζῃ ὁ Ἑλληνικὸς λαός. Ὅταν λέγωμεν: «Δώσατε» ἢ «φτιάξατε» τοῦτο ἢ ἐκεῖνο ὑπὲρ τῆς Παιδείας, «χρειάζονται πόροι, αὐτὰ τὰ χρήματα πρέπει νὰ βγοῦν ἀπὸ τὸν Κρατικὸν Προϋπολογισμόν. Ἀλλὰ πῶς θὰ τὰ διαθέσῃ ὁ Κρατικὸς Προϋπολογισμός; Ἀπὸ ποῖες πηγὲς θὰ ἐξοικονομηθοῦν, ὅταν ἡ Χώρα εἶναι ὑπανάπτυκτος, ὅταν τὰ ξένα μονοπώλια καὶ ἡ ὀλιγαρχία τὴν ἀπομυζοῦν, ὅταν ὁ προϋπολογισμὸς εἶναι βεβαρημένος μὲ τὰ ἀσήκωτα βάρη ἀπαραγώγων δαπανῶν, ὅπως εἶναι αἱ στρατιωτικαὶ δαπάναι, ποὺ δὲν τοῦ ἐπιτρέπουν νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν ἀποστολήν του ὡς προϋπολογισμὸς μιᾶς χώρας ὡς ἡ Ἑλλάς;

Οἱ ὑπερθεματίζοντες κ.κ. συνάδελφοι διὰ παροχὰς ὑπὲρ τῆς παιδείας, τῆς ὑπαίθρου κλπ., ὅταν γίνεται συζήτησις περὶ τῆς ἀνάγκης νὰ περικοποῦν αἱ ἀπαράγωγοι στρατιωτικαὶ ἢ ἄλλαι δαπάναι, ὅπως εἶναι ἐκεῖναι διὰ τὴν συντήρησιν τῶν ΤΕΑ καὶ ἄλλων σχετικῶν Ὀργανισμῶν, ὄχι μόνον δὲν συμφωνοῦν ἀλλὰ καὶ ἐκτρέπονται καὶ εἰς τὴν γνωστὴν φθηνὴν ἐθνοκαπηλείαν. Ἐπιβάλλεται ἐπομένως σοβαρότης καὶ συνέπεια εἰς τὰς ἀπόψεις.

Κύριε Πρόεδρε, εἶπον ὅτι ἔχει ἐξαντληθῇ ἡ συζήτησις καὶ φοβοῦμαι ὅτι παρεσύρθην καὶ ἐγώ, ἀλλὰ προκειμένου περὶ τοῦ ἄρθρου 3, τοῦ ὁμιλοῦντος περὶ τῆς δωρεὰν παιδείας ἔπρεπε νομίζομεν ρητῶς νὰ τοποθετηθῇ ὅτι πρόκειται περὶ δικαιώματος καὶ κατακτήσεως τοῦ λαοῦ τὸ ὁποῖον διὰ νὰ ὁλοκληρωθῇ προϋποθέτει νὰ περιορισθοῦν αἱ δαπάναι, αἱ ἄχρηστοι, αἱ ὁποῖαι δὲν ἐπιτρέπουν εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ ἀπογειωθῇ ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴν καὶ πολιτιστικὴν ὑπανάπτυξιν.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Περτσινίδης ἔχει τὸν λόγον.

Σ. Περτσινίδης. Κύριε Πρόεδρε, ὁ ἀρχικὸς ἐνθουσιασμὸς τῆς συζητήσεως ἐπὶ τοῦ σχεδίου Ν. Δ. ἔχει ὑποστῇ μίαν πτῶσιν. Καὶ τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἐξηγεῖται ἀπὸ τὸ ὅτι, ἂν μελετήσῃ κανεὶς καλῶς τὸ σχέδιον Ν. Δ., διαπιστώνει ὅτι, μέσα εἰς τὰ ἀναμφισβήτητα καλὰ τὰ ὁποῖα ἐμπεριέχει, ἔχει καὶ πλεῖστα τρωτά. Ἐπὶ τῶν ὅσων ἠθέλαμεν ἡμεῖς, οἱ τῆς ΕΡΕ, νὰ εἴπωμεν, πρὸς ὁλοκλήρωσιν τοῦ σχεδίου Ν. Δ., τὰ εἶπον καὶ τὰ ἐπαναλαμβάνουν οἱ συνάδελφοι τῆς κυβερνητικῆς παρατάξεως.

Ἐκεῖνο ποὺ ἐξ ἀρχῆς ἡμεῖς ἐτονίσαμεν ἦτο τὸ ὅτι ἂν τὰ βάρη βγαίνουν ἀπὸ τὸν προϋπολογισμόν, νὰ βοηθοῦν ἀπὸ τὸν προϋπολογισμόν. Ἀλλὰ τὸ ἄρθρον 3 λέγει (ἀναγιγνώσκει). Καὶ πάρα κάτω προσθέτει κάτι περὶ ὑποχρεωτικῆς εἰσφορᾶς εἰς τὰς περιπτώσεις ἀδυναμίας καὶ φοβοῦμαι ὅτι εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς θὰ μποῦνε πάρα πολλά, τόσα ὥστε θὰ δημιουργήσουν κατάστασιν. Ἤδη ἀκοῦμε πλεῖστα ὅσα παράπονα. Οἱ Ἐπιθεωρηταὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ οἱ ἁρμόδιοι οἱ ὁποῖοι ἐζήτησαν πληροφορίας, γνωρίζει ὁ κ. Ὑπουργὸς ὅτι οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς ἀπήντησαν ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξεύρουν ἀναγκαιοῦντα οἰκήματα καὶ τὰ ἄλλα μέσα τὰ ὁποῖα θὰ χρειασθοῦν ἀπαραιτήτως διὰ τὴν λειτουργίαν τῶν συσσιτίων τῶν μαθητῶν, βεβαιώσαντες ὅτι δὲν δύνανται νὰ καταβάλλωσι τὸν μισθὸν τοῦ Γραμματέως των.

Νομίζω, κ. Πρόεδρε, ὅτι, προκειμένου περὶ τῶν συσσιτίων, ὅτι πρέπει ν' ἀρχίσουν ἀπὸ τὸ χωριό. Σεῖς κ. Ὑπουργέ, εἴπατε ὅτι θὰ ἀρχίσουν ἀπὸ τὰ ἀστικὰ κέντρα.

Πολλοὶ βουλευταὶ τῆς Ε.Κ. Δὲν εἶπε τέτοιο πρᾶγμα ὁ κ. Ὑπουργός.

Α. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Τὸ ἀντίθετον ἀκριβῶς εἶπα.

Σ. Περτσινίδης. Ἔχομεν τὰ πρακτικὰ καὶ μάλιστα εἰς ἓν σημεῖον ποῦ σᾶς εἶπα διὰ τὴν θετῆ φοίτησιν τῶν ἀγροτοπαίδων μοῦ εἴπατε ὅτι δὲν καθίσταται ἐφικτή.

Ένα άλλο θέμα, κ. Υπουργέ, το οποίον πρέπει να λάβετε υπ' όψει είναι το ότι πρέπει απαραιτήτως να απομακρύνετε τον διδάσκαλον από τα συσσίτια. Αν ο διδάσκαλος αναμιχθή εις αυτά, θα περιπλακή εις έργα μακράν της αποστολής του και ίσως πάει και κατηγορούμενος, δοθέντος ότι υπάρχουν πλείστα παραδείγματα που κατηγορήθησαν και ετιμωρήθησαν ακόμη διδάσκαλοι αναμιχθέντες εις τοιούτου είδους έργα. Βρήτε άλλους. Όσον αφορά τας διευρύνσεις, νομίζω ότι πρέπει, κύριοι συνάδελφοι, να περιορισθούν, διότι πολύ φοβούμαι, ότι μεθαύριον θα λέτε ότι εψηφίσαμεν νόμον χωρίς να τον διαβάσωμεν.

Πρόεδρος. Ο κ. Μελάς έχει τον λόγον.

Ι. Μελάς. Κύριε Πρόεδρε, μη ευτυχήσας να μετάσχω της συζητήσεως του κρισιμωτάτου εθνικού σχεδίου Ν. Δ., από της ενάρξεως αυτής, λαμβάνω το πρώτον τον λόγον, κατά την κατ' άρθρον πλέον συζήτησιν. Εξ όσων έχουν ήδη λεχθή, και όπως ήτο άλλως τε φυσικόν, ουδαμού έχει διατυπωθή επαγγελία περί αληθούς του σχεδίου Ν. Δ. Και αντιθέτως, έχει παρασχεθή ευρεία ευχέρεια διά την συμβολήν εις περαιτέρω βελτίωσιν του νομοθετήματος. Αι προϋποθέσεις αυταί ενθαρρύνουν την συμμετοχήν εις την περαιτέρω συζήτησιν, την οποίαν θεωρώ επιβεβλημένην ως υποχρέωσιν και μάλιστα υπό την ιδιότητά μου ως κυβερνητικού βουλευτού, η οποία αποτελεί ιδιαιτέρως βαρύνουσαν εν προκειμένω περίπτωσιν. Εις την προκειμένην περίπτωσιν του συζητουμένου άρθρου, θεωρώ ιδιαίτερον χρέος, να επικαλεσθώ την προσοχήν και την επιφύλαξιν του Υπουργείου επί του θέματος των συσσιτίων. Κατέχομαι πράγματι από την ανησυχίαν, ότι ο λέβης των συσσιτίων, τον οποίον προτίθεται να στήση και να θερμάνη ο ιερός ενθουσιασμός της ιδικής μας παρατάξεως, θα αντιμετωπίση ενδεχομένως και ίσως πολύ ενωρίς, τον κίνδυνον της ανατροπής. Ανατροπής, είτε από οικονομικόν απροχώρητον, είτε από την καταφοράν των καταχρήσεων, είτε, τέλος, από την συνήθη και ανεύθυνον και περισσότερον επικίνδυνον καταλαλιάν των δήθεν καταχρήσεων. Μη λησμονώμεν, άλλως τε, ότι ο θεσμός αυτός της συνεστιάσεως, εις μίαν από τας αγιωτέρας εποχάς της Ανθρωπότητος, την εποχήν των πρωτοχριστιανικών συνεστιάσεων, ηστόχησεν από την ιδίαν την αιωνίαν αντίθεσιν της ανθρωπίνης φύσεως, και η πρωτοχριστιανική Αγάπη, η κοινή δηλαδή Τράπεζα των πρώτων οπαδών του Χριστού, ανετράπη, διά να μείνη από αυτήν, ως πτωχή ανάμνησις και συμβολισμός της κοινής συνεστιάσεως, το Αντίδωρον. Εκ των λόγων αυτών, και άλλων, των οποίων θεωρώ περιττήν την απαρίθμησιν, συνιστώ εις το Υπουργείον να θέση υπό νέαν εποπτείαν την κρίσιμον και επικίνδυνον περίπτωσιν. Και να εξετάση την δυνατότητα της αντιμετωπίσεως του θέματος με την καθιέρωσιν του εις χρήμα βοηθήματος διατροφής εις τους μαθητάς, εξαιρουμένων των αποδεδειγμένως πλουσίων.

Πρόεδρος. Ο κ. Πιπιλής, έχει τον λόγον.

Χ. Πιπιλής. Κύριε Πρόεδρε, επιθυμώ, κατ' αρχήν, να βοηθήσω εις την επιψήφισιν του σχεδίου Ν. Δ., διότι ο χρόνος δεν επιτρέπει ατέρμονας συζητήσεις, όταν ήρχισεν ήδη το σχολικόν έτος. Δεν απησχόλησα την Επιτροπήν κατά την διάρκειαν της μέχρι τούδε συζητήσεως, αλλ' επί του συζητουμένου άρθρου εθεώρησα δικαίωμα και καθήκον μου να επισημάνω, ότι η εφαρμογή της δωρεάν παιδείας εν συσχετισμώ με την εφαρμογήν των μαθητικών συσσιτίων θα καταστή αδύνατος τουλάχιστον εις πλείστας των αγροτικών περιοχών της χώρας μας. Κατάγομαι από περιοχήν με Κοινότητας ουχί αγόνους και έχούσης οικονομικήν τινα ευχέρειαν. Οφείλω να διαβεβαιώσω, όμως, ότι πολλαί Κοινότητες ευρίσκονται εις αδυναμίαν να εισφέρουν εκείνο το οποίον ζητεί η Κυβέρνησις διά να θέσουν εις εφαρμογήν τα δωρεάν συσσίτια, από έλλειψιν επαρκών οικονομικών πόρων.

Επειδή πιστεύω, ότι η εφαρμογή των συσσιτίων κινδυνεύει, νομίζω, ότι η μέση λύσις της χορηγήσεως υπό μορφήν δανείου ενισχύσεως προς τας οικογενείας των καλών μαθητών, θα ήτο το πρέπον. Ο προσδιορισμός του ποσού ευχερώς θα ηδύνατο να προσδιορισθή από τους ειδικούς του Υπουργείου Παιδείας, αφού μάλιστα δεν επιβαρύνει τον προϋπολογισμόν. Εξ άλλου το γεγονός τούτο βοηθεί την οικογένειαν του μαθητού να αναπληρώση την κρατικήν μέριμναν από την μη εφαρμογήν του συσσιτίου. Επίσης έδωσεν αφορμήν εις εμέ να επισημάνω και έτερον κακόν, εκ διαφόρων αιτιάσεων από τους γονείς, υποχρεουμένους εις την καταβολήν διαφόρων μικροποσών, ενώ το Κράτος τους είχεν υποσχεθή, πολλώ μάλλον τώρα, αντιθέτως, ενίσχυσιν και ανακούφισιν διά την μόρφωσιν των αξίων ταύτης τέκνων των.

Με αυτά που είπον, κ. Πρόεδρε, θέλω να πιστεύω ότι προσφέρω κάτι και εγώ διά το σχέδιον Ν.Δ., χωρίς να είμαι από τους κωλυσιεργούντας. Εάν επιθυμή η πλειοψηφία να διορθώση και να βελτιώση το νομοθέτημα τούτο, καλόν θα είναι να μη προσφέρη συνεχώς λιβανωτόν προς την Κυβέρνησιν, αλλά να προσπαθήση, προβαίνουσα εις ουσιώδεις παρατηρήσεις, να κάμη κάτι που να συντελέση ώστε να βγή από την αίθουσαν αυτήν όσον το δυνατόν καλύτερον το συζητούμενον νομοθέτημα.

Πρόεδρος. Ο κ. Κιτσίδης έχει τον λόγον.

Χ. Κιτσίδης. Κύριε Πρόεδρε συμφωνώ απολύτως με την 1ην παράγραφον του άρθρου 3. Επίσης συμφωνώ και με την παράγραφον 2 του αυτού άρθρου. Έχω όμως να υποβάλω μίαν παρατήρησιν εις τον κ. Υπουργόν επί της παραγράφου 3. Λέγει η παράγραφος 3 «η κατανομή των πιστώσεων τούτων γίνεται δι' αποφάσεως του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κατά επιθεωρήσεις πρωτοβαθμίου (στοιχειώδους) και γενικάς επιθεωρήσεις δευτεροβαθμίου (μέσης) εκπαιδεύσεως. Τοιουτοτρόπως ο Γενικός Επιθεωρητής ή ο Επιθεωρητής θα έχουν την ευχέρειαν να κατανέμουν αυτάς τας πιστώσεις. Θα ήθελα να προτείνω εις τον κ. Υπουργόν όπως τας κατανομάς ταύτας κάμνει το συμβούλιον του άρθρου 2 του παρόντος νομοθετήματος και όχι οι επιθεωρηταί.

Μία δευτέρα παρατήρησις. Δεν είναι, κ. Υπουργέ, όλα τα παιδιά άποροι, και ούτε θα θέλουν να συμμετάσχουν εις τα συσσίτια. Είναι γεγονός ότι εις τας ορεινάς περιοχάς ή παροχή συσσιτίου είναι αναγκαία. Εις τας πεδινάς όμως περιφερείας όπου αύται είναι και κάπως πλουσιώτεραι, πολλοί μαθηταί δεν θα θέλουν να συμμετάσχουν των συσσιτίων. Προτείνω, κ. Υπουργέ, όπως καθιερωθή να δηλώνουν οι μαθηταί εκείνοι που επιθυμούν να συμμετέχουν των συσσιτίων, διότι έτσι δεν θα πηγαίνουν χαμέναι και πολλαί μερίδες φαγητού. Μάλιστα θα έλεγον ότι εις τα συσσίτια θα λαμβάνουν μέρος οι μαθηταί ωρισμένων απόρων κοινοτήτων ως επίσης και οι μαθηταί εκείνοι που μεταφέρονται από οικισμούς και συνοικισμούς, λόγω ελλείψεως σχολείου, εις άλλο χωρίον διά να παρακολουθούν το σχολείον των. Τα εύπορα παιδιά δεν θα πρέπει να συμμετέχουν των συσσιτίων.

Τέλος, κ. Πρόεδρε, διά την μεταφοράν των παιδιών από απομεμακρυσμένους συνοικισμούς εις τα σχολεία του πλησιεστέρου χωρίου θα καθιερωθή με διάταξιν εις το παρόν νομοθέτημα να υποχρεούνται τα ΚΤΕΛ αμελλητί να μεταφέρουν τα παιδιά εις τα σχολεία των έστω και αν αι γραμμαί αυταί των ΚΤΕΛ έχουν χαρακτηρισθή ως άγονοι γραμμαί. Έτσι νομίζω, κ. Πρόεδρε, θα δυνηθώμεν να βοηθήσωμεν αποτελεσματικά την μαθητιώσαν νεολαίαν των πτωχών και ορεινών χωρίων μας.

Πρόεδρος. Ο κ. Περρωτής έχει τον λόγον.

Α. Περρωτής. Επιθυμώ να παράσχω μίαν διευκρίνισιν επί των όσων ελέχθησαν επί του 3ου άρθρου, διότι νομίζω έχει γίνει παραποίησις. Διά της εφαρμογής του συστήματος παροχής συσσιτίου εις τους μαθητάς, ως προκύπτει εκ του υπό κρίσιν νομοθετήματος, εγκαταλείπονται 100.000 ενδεείς. Έλληνες εις την τύχην των. Δεν είναι κίνητρα συντηρήσεως εκείνα που με υποχρεώνουν να επιστήσω την προσοχήν της Κυβερνήσεως εν προκειμένω, αν και ουδέποτε με τόσην ευκολίαν θα κατεδίκαζα 100.000 Ελλήνων οιαδήποτε ηλικίας και υπό συνθήκας αφαντάστου αίχμηρότητος επιβίωσιν· πρόκειται περί 100.000 Ελλήνων νηπίων νέων γυναικών, ανδρών και γερόντων που είχαν την ατυχίαν να γεννηθούν εις πτωχάς περιοχάς. Συντελούν εις τιν ανανέωσιν του Έθνους όσον όλοι οι Έλλη-

νες, δὲν δικαιούμεθα νὰ τοὺς ἐγκαταλείψωμεν. Ὅποιος πιστεύει, ὅτι λόγοι ἀντιπολιτευτικοὶ μὲ ὡδήγησαν εἰς τὴν διατύπωσιν ὡρισμένων ἀπόψεων, θέτει τὴν ἄσκησιν τοῦ κοινοβουλευτικοῦ καθήκοντος εἰς ἐπίπεδα τὰ ὁποῖα οὐδέποτε ἡ πολιτικὴ μου συνείδησις θὰ ἐπέτρεπε νὰ τοποθετήσω. Ἀφίνω τὸ εὐτελὲς αὐτὸ προνόμιον εἰς ἐκείνους ποὺ δύνανται νὰ τὸ διανοηθοῦν.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Ὁ κ. Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, ἔχει τὸν λόγον.

Λ. Ἀ κ ρ ί τ α ς (Ὑφυπ. Παιδείας). Κύριοι συνάδελφοι, τείνω νὰ ἐξοικειωθῶ μὲ τὴν ἰδέαν, ὅτι θὰ διαχειμάσω εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν συζητῶν ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου αὐτοῦ. Θὰ ἐπεθύμουν νὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν σύστασιν εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον προβῆ κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς συζητήσεως ἐπὶ τῶν ἄρθρων τοῦ νομοθετήματος. Συγκεκριμένως ἐπαναλαμβάνω τὴν δήλωσιν ὅτι τροπολογίαι αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς νομοθετήματα τὰ ὁποῖα προσεχῶς θὰ κατατεθοῦν εἰς τὸ Σῶμα, δὲν εἶναι δυνατὸν ὑπὸ οἱανδήποτε μορφὴν νὰ ἐνσωματωθοῦν εἰς τὸ παρὸν νομοθέτημα.

Δεύτερον, θὰ παρεκάλουν τοὺς ἀξιοτίμους συναδέλφους νὰ ὑποβάλλουν ἐγκαιρότερον τὰς τροπολογίας, ὥστε νὰ ὑπάρχουν χρονικαὶ δυνατότητες μιᾶς κατὰ βάθος καὶ κατ' ἔκτασιν ἐξετάσεως τῶν τροπολογιῶν. Ἡ ὑποβολὴ κατὰ τὸ στάδιον τῶν συζητήσεων τροπολογιῶν μὲ τὴν ὑποχρέωσιν τὴν ἰδικήν μου νὰ παρακολουθῶ τὴν συζήτησιν, νομίζω, ὅτι δὲν εἶναι συντελεστικὴ τῆς γενικωτέρας ἐπιδιώξεως τῆς Ἐπιτροπῆς νὰ ψηφίσῃ νομοσχέδιον κατὰ πάντα ἄρτιον καὶ ἀπὸ ἀπόψεως οὐσίας καὶ ἀπὸ ἀπόψεως νομοτεχνικῆς.

Τὸ ἄρθρον 3 τὸ ὁποῖον ἀπησχόλησεν ἀπόψε τὴν Ἐπιτροπὴν διὰ μακρῶν εἶναι πράγματι, τὸ βασικώτερον ἐνδεχομένως ἄρθρον τὸ ὁποῖον σκοπεῖ νὰ ἐκσυγχρονίσῃ, νὰ ἀποδεσμεύσῃ τὸν ἑλληνικὸν λαὸν ἀπὸ καθυστερημένας μορφὰς εἰς τὰς ὁποίας εὑρίσκεται καὶ νὰ τὸν ἀνεβάσῃ εἰς ἀνωτέρας πνευματικὰς καὶ πολιτιστικὰς πραγματώσεις. Ἡ δωρεὰν ἐκπαίδευσις ἀποτελεῖ ἤδη ἕνα γεγονὸς ἀναγνωρίσεως μιᾶς πράγματι ἱστορικῆς ἀλλαγῆς εἰς τὸν τόπον ἀπὸ οἱανδήποτε σκοπιὰν καὶ ἐὰν ἐξετασθῇ καὶ πρὸ παντὸς ὅταν βοθῇ εἰς τὸ βάθος τοῦ χρόνου, θὰ διαπιστωθῇ ὅτι ἡ δωρεὰν Παιδεία ὑπῆρξε μία λαμπρὰ μεγαλειώδης ἐκκίνησις ἑνὸς νέου ἐθνικοῦ μέλλοντος. Ὀρθῶς ἐτονίσθη ὅτι ἡ δωρεὰν Παιδεία, ἡ δωρεὰν ἐκπαίδευσις δὲν ἀποτελεῖ παραγώγησιν πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαόν, ἀποτελεῖ κατάκτησιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἐπὶ 150 χρόνια ἐμάχετο ὁ ἑλληνικὸς λαὸς νὰ κατακτήσῃ τὸ δικαίωμα τῆς μορφώσεως, τὸ κατέκτησε κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια εἰς μεγαλειώδης ἀγῶνας τῆς νεότητος μὲ ἐπικεφαλεῖς τὰς προοδευτικὰς δυνάμεις τοῦ Ἔθνους. Εἶμαι ὅμως εὐτυχὴς σήμερον, κατὰ τὴν σημερινὴν συζήτησιν ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 3 νὰ διαπιστώσω ὅτι ἐπὶ τοῦ θέματος ὑπάρχει ἐκ μέρους ὅλων τῶν πτερύγων τῆς Βουλῆς μία πλειοδοσία ὅσον ἀφορᾷ τὴν δωρεὰν παιδείαν εἶναι ἐπαινετὴ ἡ προσπάθεια. Ἀλλὰ ὅπως πάντοτε εἰς πᾶσαν περίπτωσιν ἐπὶ παντὸς θέματος καὶ ἡ μειοδοσία εἶναι βλαπτική, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἡ πλειοδοσία εἶναι ἐξίσου βλαπτική. Νομίζω ὅτι ὅταν νομοθετοῦμεν, νομοθετοῦμεν διὰ νὰ ἐκφράσωμεν δεδομένας κοινωνικὰς ἀνάγκας εἰς συγκεκριμένον χῶρον καὶ τόπον. Ὅταν ἁπλῶς νομοθετοῦμεν χωρὶς νὰ λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψιν τὰς συνθήκας καὶ τὴν πραγματικότητα μέσα εἰς τὴν ὁποίαν εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ κινούμεθα, νομίζω, ὅτι κινούμεθα εἰς μίαν σφαῖραν ὑπερβολικοῦ ρομαντισμοῦ ὁ ὁποῖος ἠμπορεῖ νὰ ἐξαίρῃ τὴν πραγματικότητα ὡς ἰδεολογίαν, ἀλλὰ ἐν πάσῃ περιπτώσει ὑπονομεύει τὴν πολιτικὴν εὐθύνην μας ὡς ἀνθρώπων ὑποχρεωμένων νὰ ἀντιμετωπίσωμεν τὸ σύνολον τῶν εὐθυνῶν μας καὶ τὸν ρεαλισμόν.

Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτήν, πιστεύω ὅτι τὸ ἄρθρον καθ' ὃν τρόπον ἔχει διατυπωθῇ, εἶναι τὸ ἄρθρον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς σημερινὰς δυνατότητας καὶ ἐκφράζει τὰς σημερινὰς ἀνάγκας. Θὰ ἤθελα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ τονίσω, ὅτι τὸ ἄρθρον δὲν καλύπτει τὴν δωρεὰν ἐκπαίδευσιν, δωρεὰν ἐκπαίδευσιν ἀπὸ τὸ προστάσιον τῆς προσχολικῆς ἀγωγῆς μέχρι τῆς πλήρους ὁλοκληρώσεως τῶν οἰκοτροφείων, ἢ τῶν φοιτητικῶν συσσιτίων καὶ τοῦ σπουδαστικοῦ ἐπιδόματος. Καὶ ἀπὸ τοῦ ἄλλου σημείου ἀκόμη τῆς ἐπιδοτήσεως τῶν πτωχῶν οἰκογενειῶν μέχρι καὶ τῆς ἐπεκτάσεως καὶ τῆς καθολικεύσεως τῶν ὑποτροφιῶν, εἶναι ἕνα στάδιον τὸ ὁποῖον δὲν γνωρίζω πότε ἡ ἑλληνικὴ οἰκονομία θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ τὸ καλύψῃ. Χαρακτηριστικῶς θὰ ἠμποροῦσα νὰ ἀναφέρω ἕνα συσχετισμὸν μὲ μίαν χώραν μὲ τὴν ὁποίαν ἤδη ἐντασσόμεθα εἰς τὴν Κοινὴν Ἀγορὰν τὴν Ὁλλανδίαν. Ἡ Ὁλλανδία μὲ μικρότερον πληθυσμὸν ἔχει ἕνα προϋπολογισμὸν 271)2 δισ. δραχμῶν. Τονίζω τὸν μεγάλον αὐτὸν καὶ καταπληκτικὸν ἀριθμὸν ὁ ὁποῖος ὑπερφαλαγγίζει τὸν ἐξ ἄλλων ἐσόδων ἑλληνικὸν προϋπολογισμόν, διὰ νὰ ἀντιληφθῆτε τί καταπληκτικαὶ ἐπενδύσεις ἔχουν γίνει εἰς τὸν τομέα αὐτὸν καὶ ἐξακολουθοῦν κατὰ γεωμετρικὴν πρόοδον νὰ διαθέτουν διὰ τὴν παιδείαν. Ἑπομένως μὲ τὸ ποσὸν τὸ ὁποῖον διαθέτομεν ἡμεῖς τῶν 3.350.000.000 περίπου εἰς τὸν ἐφετεινὸν προϋπολογισμόν, ἀντιλαμβάνεσθε, ὅτι οὔτε κἂν τὸ 9ον τῆς Ὁλλανδίας εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ διαθέσωμεν. Ἄρα ἔχομεν νὰ διανύσωμεν ἀκόμη μακρὰν ἀπόστασιν μέχρις ὅτου πραγματώσωμεν τὴν δωρεὰν ἐκπαίδευσιν ἀπὸ τὴν προσχολικὴν ἀγωγὴν μέχρι τῆς ἀνωτάτης βαθμίδος. Σήμερον ἁπλῶς τὴν καθορίζομεν ὡς στόχον καὶ σήμερον προσπαθοῦμεν νὰ θεμελιώσωμεν τὸ πρῶτον στάδιον καὶ νὰ τὸ ἐπεκτείνωμεν εἰς διάστημα 1, 2, 3, 5, 10 ἐτῶν ἀναλόγως μὲ τὰς οἰκονομικὰς δυνατότητας τοῦ τόπου μας καὶ ἀναλόγως πρὸς τὴν διάρθρωσιν τῶν κονδυλίων τοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἔγινεν ἕνας συσχετισμὸς ἀπὸ τὸν ἀξιότιμον κ. Ἐφραιμίδην, συσχετισμὸς τῶν κονδυλίων τῆς Παιδείας καὶ τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης. Κατ' ἐπανάληψιν τὸ Σῶμα ἔχει ἀσχοληθῇ ἐπὶ τοῦ θέματος, ἑπομένως μία ἐμπλοκὴ εἰς τὸ παρὸν στάδιον τῆς συζητήσεως δὲν ὁμίζω ὅτι θὰ ἐξυπηρετήσῃ ἴσως καὶ ἀπὸ ἀπόψεως χρόνου.

Θὰ ἐνόμιζα ὅμως ὅτι εἰς στιγμὰς μεταβατικὰς αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀπροσδιόριστοι ἀπὸ ἀπόψεως ἐξελίξεων, ἡ ἄμυνα ἑνὸς τόπου δὲν θὰ ἔπρεπεν εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν νὰ ὑπονομευθῇ. Ζῶμεν μίαν μεγάλην ὥραν τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας. Εἴμεθα ὀρθιοι εἰς τὸ χαράκωμα τοῦ χρέους διὰ νὰ ὁλοκληρωθῇ ἡ Κυπριακὴ ἐλευθερία. Καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν ἡ ἄμυνα τῆς πατρίδος εἶναι ἐξ ἴσου ἀναγκαία. Καὶ νομίζω ὅτι οἱαδήποτε συζήτησις ἢ συσχετισμὸς ἐν σχέσει μὲ τὴν παιδείαν εἰς τὸ παρὸν στάδιον, δὲν ἐξυπηρετεῖ.

Θὰ ἤθελα ἐν συνεχείᾳ νὰ ἀναφερθῶ εἰς τὰς ἐπὶ μέρους τροπολογίας, αἱ ὁποῖαι ὑποστηρίζονται. Εἰδικῶς εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν πρότασιν τοῦ κ. Βογιατζῆ, εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν τεχνικὴν ἐκπαίδευσιν, ἐλπίζω ὅτι εἰς σύντομον χρονικὸν διάστημα, θὰ φέρω ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς τὸ νομοσχέδιον περὶ τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως. Καὶ εἰς τὸ νομοσχέδιον περὶ τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως θὰ ληφθῇ πρόνοια, ὥστε ἡ δωρεὰν ἐκπαίδευσις νὰ ἐπεκταθῇ καὶ εἰς τὸν τομέα αὐτὸν τῆς παιδείας. Ἐπὶ τοῦ παρόντος περιορίζομαι νὰ δώσω ὡρισμένους ἀριθμούς. Σήμερον διαθέτομεν διὰ τὴν τεχνικὴν ἐκπαίδευσιν 40.025.000. Ἐπιχορηγοῦμεν ὅμως διὰ μερικὰς ἀπαλλαγὰς ἀπόρων μαθητῶν κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε κρατήσαντα εἰς 680 δραχμὰς κατ' ἄπορον μαθητήν. Διὰ τὸ σύνολον τῶν ἀπόρων εἴτε εἰς νυκτερινὰ σχολεῖα φοιτοῦν εἴτε εἰς ἰδιωτικά, ποσὸν 11.531.000. Καὶ ἔχω ἐγγράψει εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τὸν τρέχοντα, πίστωσιν 24.208.000, διὰ τὴν ἐπέκτασιν, τὴν καθολίκευσιν τῆς δωρεὰν παιδείας εἰς τὴν τεχνικὴν ἐκπαίδευσιν. Εἰς τὸ προσεχὲς νομοσχέδιον, τὸ ὁποῖον θὰ εἰσαγάγω, θὰ προβλέπεται ἡ καθολίκευσις ὑπὸ ὡρισμένας προϋποθέσεις ἐλέγχου ἐνοποιήσεως τῶν τεχνικῶν σχολῶν. Διότι βεβαίως δὲν εἴμεθα διατεθειμένοι νὰ χρηματοδοτοῦμεν τὴν ἰδιωτικὴν ἐκπαίδευσιν.

Εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἰδιωτικὴν παιδείαν, τὴν ἰδιωτικὴν ἐκπαίδευσιν, τὸ ποσὸν δὲν εἶναι μεγάλο. Τὸ σύνολον τῆς ἀπαλλαγῆς τῆς ἰδιωτικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς μέσης καὶ τῆς στοιχειώδους, ἀνέρχεται εἰς τὸ ποσὸν τῶν 6.500.000 περίπου. Εἶναι εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς Κυβερνήσεως νὰ ἀπαλλάξῃ καὶ τὴν ἰδιωτικὴν ἐκπαίδευσιν ἀπὸ τὰ τέλη καὶ τὰς ἄλλας εἰσφοράς. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ θὰ ἐνταχθῇ εἰς τὸ σχετικὸν σχέδιον Ν. Δ. καὶ ὄχι εἰς τὸ παρόν. Ἑπομένως εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὰς δύο τροπολογίας περὶ τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ περὶ ἰδιωτικῆς ἐκπαιδεύσεως, αἱ τροπολογίαι εἶναι κατὰ βάσιν ὀρθαὶ καὶ πρόκειται νὰ ἐνσωματωθοῦν εἰς τὰ οἰκεῖα νομοθετήματα.

Θὰ ἤθελα νὰ ἀναφερθῶ εἰς τὴν δευτέραν τροπολογίαν τοῦ κ. Βογιατζῆ περὶ ἐπεκτάσεως τῶν ὑποτροφιῶν εἰς 10 ἀρι-

στούχους, ἢ πρώτους ἑκάστης τάξεως ἢ τμήματος. Μὲ ἕνα πρόχερον ὑπολογισμόν, τὸν ὁποῖον ἔκαμα τὴν στιγμὴν αὐτήν, τὸ ποσὸν τὸ ὁποῖον θὰ διατεθῇ διὰ τὴν καθολίκευσιν τοῦ μέτρου, τὸ ὁποῖον εἰσηγήθη ὁ κ. Βογιατζῆς, θὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸ ποσὸν τῶν 600.000.000 δραχμῶν ἐτησίως. Ἀντιλαμβάνεσθε ὅτι μία καθολίκευσις τοῦ θεσμοῦ τῶν 10 μαθητῶν ἡ ὁποία θὰ ἔδιδε 1000 δραχμὰς μηνιαίως εἰς 10 πρώτους ἀπὸ κάθε τάξιν, εἶναι ἕνα ποσὸν 600.000.000. Καὶ τὴν στιγμὴν αὐτὴν ὁ Ἑλληνικὸς προϋπολογισμὸς δὲν εἶναι δυνατόν, οὔτε κἂν νὰ τὸ ὑποσχεθῇ, οὔτε κἂν νὰ τὸ προβλέψῃ.

Θὰ ἤθελα νὰ δώσω ὅμως μερικὰς πληροφορίας, πλέον συγκεκριμένας, εἰς τὴν Ἐπιτροπήν, εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν θεσμὸν τῶν ὑποτροφιῶν καὶ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἡ Κυβέρνησις εἶναι ἀποφασισμένη νὰ τὸν ἐπεκτείνῃ. Τὰς ὑποτροφίας εἶναι γνωστὸν ὅτι τὰς χορηγοῦν αἱ Νομαρχιακαὶ Ἐπιτροπαὶ εἰς ἀριστεύοντας εἰς τὰς εἰσιτηρίους ἐξετάσεις τῶν Γυμνασίων. Αἱ Νομαρχιακαὶ Ἐπιτροπαὶ συγκεντρώνουν ποσὸν ἀνάλογον πρὸς τὴν δραστηριότητα μὲ τὴν ὁποίαν κινοῦνται. Καὶ τὸ Ι.Κ.Υ. ἔρχεται εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς καὶ συμβάλλει μὲ ἕνα ἴσον ποσόν. Τὸ 1962, 1963, ἀπὸ τὰς 51 Νομαρχιακὰς Ἐπιτροπὰς ἐλειτούργουν μόνον 18, δηλαδὴ τίποτα. Ἐπομένως αὐτὸ τὸ ὁποῖον εἶχε καθιερωθῇ δὲν ἔχει λειτουργήσει. Τὸ Ι.Κ.Υ. προχωρεῖ ὅπως τὸ 1964—65. Θὰ χορηγῇ ἀνὰ μαθητὴν 400 δραχμὰς ἀλλὰ εἰς πολὺ μεγαλύτερον ἀριθμόν. Θὰ σᾶς εἴπω ἐν συνεχείᾳ τοὺς ἀριθμούς. Ἤδη κατὰ τὸ 1964–65 αἱ ὑποτροφίαι τὰς ὁποίας ἔχομεν χορηγήσει εἰς τὴν ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν εἶναι: Ὑπότροφοι 990 πρὸς 400 δραχμὰς μηνιαίως ἐπὶ πλέον τῶν εἰσφορῶν τῶν 680 ποὺ δίδομεν διὰ τὰ δωρεὰν δίδακτρα εἰς τοὺς ἀπόρους, 4.752.000.

Διὰ τὴν ἀνωτέραν καὶ ἀνωτάτην ἐκπαίδευσιν, ὑπάρχει ἕνα μέγα, μέγιστον, ἄλμα. Ὑπότροφοι 2.540 ἐφέτος μὲ 1000 μηνιαίως 30.900.000. Φοιτηταὶ τῶν Φυσικῶν: 35 πρὸς 2.000 μηνιαίως, 24. Σπουδασταὶ Πολυτεχνείου: 20 πρὸς 2.400 μηνιαίως. Ἡ μετεκπαίδευσις εἰς τὴν Ἑλλάδα: Πτυχιοῦχοι 229 ἐπὶ 300 μηνιαίως, 5.000.000. Οἱ φοιτηταὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ: 137 πρὸς 5,1)2 μηνιαίως 6.669.000. Δηλαδὴ σύνολον 49.608. Ἐνίσχυσις εἰς ἀντιστοίχους περιπτώσεις 3.700.000 καὶ ἤδη ὁ προϋπολογισμὸς ὁ ἰδικός μας, ἔφθασεν ἀπὸ τὸ ποσὸν τῶν 20.000.000 εἰς τὸ ποσὸν τῶν 60.000.000. Καὶ ἐλπίζω, ὅτι εἰς τὸ προσεχὲς ἔτος θὰ σημειώσῃ ἀκόμη καὶ πλέον ἐντυπωσιακὸν ἅλμα.

Ἀναφέρομαι εἰς τὴν προσπάθειαν αὐτὴν τῆς ἐπεκτάσεως καὶ εἰ δυνατὸν τῆς καθολικεύσεως ὑφ' οἱανμορφήν, διὰ νὰ θηλώσω, ὅτι ἡ Κυβέρνησις εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, ἀντιμετωπίζει τὸ ὅλον πρόβλημα μὲ τὴν συνείδησιν τῆς εὐθύνης της, ὅτι εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς αὐτὰς ὑποχρεώσεις τὰς ὁποίας ἀναλαμβάνει. Τὸ νὰ καθολικεύσωμεν τὰς ὑποτροφίας, ὑφ' οἱανμορφὴν εἰσηγεῖται ἡ τροπολογία, ἀξιόλογος κατὰ τὰ ἄλλα, τοῦ κ. Βογιατζῆ, σημαίνει ὅτι εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ἀναδεχθῶμεν ποσὸν 600.000.000, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ κάμωμεν. Καὶ ὁμολογῶ ὅτι καὶ ἂν αὐτὴν τὴν στιγμὴν εἶχα τὰ 600.000.000, θὰ προσπαθοῦσα νὰ καλύψω ἄλλας πλέον ἐπειγούσας ἀνάγκας, παρὰ θὰ χρηματοδοτοῦσα ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν τοὺς πρώτους 10 ἐξ ἑκάστης τάξεως. Νομίζω, ὅτι εἰς τὴν ἱεράρχησιν τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως ὑπάρχουν ἄλλα πολὺ σοβαρώτερα θέματα ἀπὸ τὴν καθολίκευσιν τῶν ὑποτροφιῶν ὑφ' οἱανμορφὴν γίνεται σήμερον εἰσήγησις ἐνώπιον τοῦ Σώματος.

Ἔρχομαι τώρα εἰς μίαν βασικὴν τροπολογίαν, τὴν ὁποίαν κατέθεσεν ὁ κ. Βασματζίδης. Πρῶτον θὰ ἤθελα νὰ κάμω διάκρισιν μεταξὺ τῶν παιδιῶν τῶν ἀγροτῶν καὶ τῶν ἐργατῶν. Καὶ ἐγὼ εἶμαι παιδὶ ἀγροτικῆς οἰκογενείας, ἀλλὰ δὲν θέλω ὅμως εἰς τὸ Σῶμα αὐτὸ νὰ γίνεται διάκρισις μεταξὺ τῶν ἀγροτῶν, τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν ὑπαλλήλων. Ὑπάρχουν ἀναμφισβητήτως εἰς τὴν ὕπαιθρον, εἰς τὴν δεξαμενὴν τῆς ὑπαίθρου πρῶται δυνάμεις τοῦ ἔθνους, καὶ ἀπὸ τὴν ὕπαιθρον ἀναμφησβητήτως ἕνας λαὸς ἀντλεῖ τὰς πνευματικάς του φυσιογνωμίας. Δὲν πρέπει εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν νὰ λησμονήσωμεν, ὅτι ἠγετικαὶ φυσιογνωμίαι, ἰσχυρὰ πνευματικά, πολιτικὰ καὶ κοινωνικὰ κύτταρα, ἀναδεικνύονται ἀπὸ τοὺς ἐργάτας καὶ τοὺς ὑπαλλήλους, ἀπὸ τὰ πτωχομεσαῖα στρώματα.

Αἱ μεγάλαι ἀστικαὶ περιφέρειαι δὲν εἶναι αὐταὶ αἱ λαμπραὶ προθῆκαι τῶν κέντρων, εἶναι ἡ ἀπέραντος τραγωδία τῶν ἐκτεταμένων συνοικισμῶν. Μέσα εἰς τοὺς συνοικισμοὺς τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Πειραιῶς, τῆς Θεσσαλονίκης, παντοῦ ὑπάρχουν ἀπεριόριστοι δυνάμεις τοῦ Λαοῦ μας καὶ εἰς καμμίαν περίπτωσιν δὲν θὰ ἔπρεπεν, εἰς καμμίαν τροπολογίαν νὰ γίνεται διάκρισις μεταξὺ τῶν ἀγροτῶν καὶ ἐργατῶν τῆς ὑπαίθρου. Ὅπου θήποτε κινηθῶμεν θὰ πρέπει νὰ κινηθῶμεν ταὐτοχρόνως καὶ πρὸς τοὺς ἀγρότας καὶ τοὺς ἐργάτας καὶ τοὺς ὑπαλλήλους. Ἡ τροπολογία εἶναι πράγματι ἀξιόλογος. Εἶναι ἀξιόλογος ὑπὸ τὴν ἔννοιαν, ὅτι ὑποβοηθῇ καὶ μίαν ἄλλην σοβαρὰν τάσιν τοῦ μαθητικοῦ πληθυσμοῦ νὰ ἀκολουθήσῃ, νὰ συνεχίσῃ τὰς σπουδάς του καὶ νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἡγεσίαν τοῦ τόπου. Ἐν συσχετισμῷ μὲ τὴν ἐπέκτασιν τῶν κρατικῶν ὑποτροφιῶν, ἡ τροπολογία τοῦ κ. Βασματζίδη εἶναι πράγματι σημαντική, δὲν εἶμαι ὅμως αὐτὴν τὴν στιγμὴν προητοιμασμένος νὰ δεχθῶ τὴν τροπολογίαν, διότι πρέπει νὰ ὑπάρξῃ μία προσυνεννόησις μετὰ τῶν συναδέλφων μου κ.κ. Ὑπουργῶν τοῦ Συντονισμοῦ καὶ Οἰκονομικῶν. Εἰς τὸ παρὸν στάδιον εἶναι ἀδύνατον νὰ δεχθῶ τροπολογίαν ὑπόσχομαι νὰ τὴν μελετήσω μέσα εἰς τὸ πλαίσιον τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ θεσμοῦ τῶν κρατικῶν ὑποτροφιῶν ὅπου ὁ μὲν πρῶτος κύκλος τῶν ἐπιτυχόντων θὰ λαμβάνῃ ὑποτροφίαν, ὁ δεύτερος κύκλος θὰ λαμβάνῃ δάνειον κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς προτεινομένης τροπολογίας. Δηλῶ ὅμως πρὸς τὸν κ. Βασματζίδην καὶ πρὸς ὅσους τὸ ὑπεστήριξαν ὅτι συμμερίζομαι τὸ πνεῦμα τῆς τροπολογίας ὅτι θὰ πρέπει νὰ γίνῃ μία προσυνεννόησις μὲ τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν καὶ θὰ τὴν ἐπαναφέρω ἐνδεχομένως ὅταν πρόκειται νὰ καταθέσω σχέδιον Ν. Δ. εἰδικὸν περὶ τῶν ὑποτροφιῶν. Ἐπίσης σχετικῶς μὲ μίαν τροπολογίαν τὴν ὁποίαν κατέθεσεν ὁ κ. Νικολαΐδης ἔχω νὰ εἴπω τὰ ἑξῆς: Δὲν εἶναι τὸ νυκτερινὸν Γυμνάσιον εἶναι τὸ θέμα τῆς συντηρήσεως τῶν Ἰδιωτικῶν Σχολείων, εἶναι τὸ θέμα τὸ ὁποῖον ἅπτεται καὶ τῆς τεχνικῆς καὶ τῆς ἰδιωτικῆς ἐκπαιδεύσεως. Εἰς τὸ οἰκεῖον Νομοθέτημα περὶ ἰδιωτικῆς ἐκπαιδεύσεως θὰ θιγῇ τὸ θέμα. Σκεπτόμεθα ὅπου θὰ χρειασθῇ νὰ ἱδρυθοῦν δημόσια Σχολεῖα τότε τὰ ἰδιωτικὰ θὰ παύσουν νὰ ὑφίστανται. Ἂν εἶναι σωματειακὰ θὰ ἰδωμεν μὲ ποῖον τρόπον θὰ τὰ βοηθήσωμεν. Σκεπτόμεθα νὰ ἐπεκτείνωμεν τὴν καταβολὴν τιμήματος τῶν διδάκρων εἰς τοὺς ἀπόρους μαθητὰς κατὰ τὸ σύστημα τὸ ὁποῖον ἤδη ἀκολουθοῦμεν εἰς τὴν τεχνικὴν ἐκπαίδευσιν. Ἀλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει καὶ τὸ θέμα αὐτὸ θὰ λάβῃ τὴν ὁριστικήν του λύσιν εἰς τὸ οἰκεῖον Νομοθέτημα περὶ ἰδιωτικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἂν μὲν τὰ σχολεῖα γίνουν δημόσια σημαίνει ὅτι τὸ Κράτος ἀναλαμβάνει εἰς τὸ σύνολον τὴν δαπάνην. Ἐὰν θὰ ἐξακολουθήσουν ὑπὸ οἱανθήποτε μορφὴν νὰ μὴ εἶναι δημόσια τότε τὸ Κράτος θὰ ἔρχεται ἀρωγὸν νὰ πληρώσῃ τὰ δίδακτρα εἰς τοὺς ἀπόρους. Ἔγιναν μερικαὶ παρατηρήσεις εἰς τὸ πρῶτον ἐρώτημα τοῦ ἄρθρου μὲ τὴν ἄποψιν ὅτι «αἱ κείμεναι περὶ... (ἀναγινώσκει) .....». Αἱ ὑποχρεωτικαὶ εἰσφοραὶ εἶναι ἐκ μέρους τοῦ Κράτους, τῶν Δήμων πρὸς τὰ σχολικὰ ταμεῖα. Δέν εἶναι δυνατὸν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα νὰ τὸ τροποποιήσωμεν. Ἐπίσης ἀνεφέρθη ὅτι ἡ κατανομὴ τῶν πιστώσεων τούτων θὰ γίνεται δι' ἀποφάσεως. Ἡ κατανομὴ τῶν πιστώσεων γίνεται κατὰ τρόπον ἀπολύτως σύμμετρον καὶ ὄχι δι ἀτῶν Νομαρχιακῶν Ταμείων ὅπως εἰσηγήθη ὁ κ. Κιτσίδης, ἀλλ' ὡς ἑξῆς: Κατὰ τμῆμα Γυμνασίου 2.000 δρχ. ὅπου εὑρίσκονται τὰ Γυμνάσια. Ἐὰν ἔχωμεν 8 τμήματα θὰ πάρουν 16.000. Ἐὰν ἔχουν 12 τμήματα θὰ πάρουν 26.000. Θὰ πάρουν τόσον τὰ μονοθέσια, τόσον τὰ 20θέσια ὅσον καὶ τὰ 50θέσια. Ἐπομένως ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν ὁ Γεν. Ἐπιθεωρητὴς ἁπλῶς εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος κατανέμει τὸ ποσὸν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν συγκεκριμένων ἀπὸ πλευρᾶς τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας. Δέν ὑπάρχει φόβος νὰ εὐνοηθοῦν σχολεῖα εἰς βάρος ἄλλων σχολείων. Καὶ θέλω μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν νὰ κάμω μίαν διευκρίνισιν. Δέν εἶναι μόνον τὰ σχολεῖα τῆς ὑπαίθρου καὶ τῶν ὀρεινῶν πληθυσμῶν τὰ ὁποῖα εἶναι πτωχά. Ὑπάρχουν σχολεῖα εἰς τὴν περιφέρειαν τῶν πόλεων πτωχότερα ἴσως τῆς ὑπαίθρου. Ἐὰν θὰ ἠθέλατε νὰ μὲ παρακολουθήσετε εἰς μίαν περιοδείαν εἰς τὸν Πειραιᾶ ἢ εἰς τὰς Ἀθήνας θὰ ἐβλέπατε ὅτι αἱ συνθῆκαι ὑπὸ τὰς ὁποίας διαβιοῦν ὡρισμένοι οἰκισμοὶ εἶναι χειρότεροι ἀπὸ τὰ χωρία.

Καὶ ἐκεῖ ἔχουν ἀνάγκην νὰ τοὺς βοηθήσωμεν καθ' ὃν τρόπον βοηθοῦμεν καὶ τοὺς ἄλλους.

Τώρα ἔρχομαι εἰς τὸ θέμα τῶν συσσιτίων τὸ ὁποῖον κατ' ἐπανάληψιν ἀπησχόλησεν τὴν Ἐπιτροπήν. Ἀναμφιβόλως ἀποτελεῖ μίαν ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας ἐπιχειρήσεις τὰς ὁποίας ἀνέλαβεν ἡ Κυβέρνησις. Ἐὰν εἴμεθα ἢ ὄχι προπαρασκευασμένοι νὰ ἀναλάβωμεν τὴν ἐπιχείρησιν αὐτὴν εἶναι ἕνα θέμα τὸ ὁποῖον θὰ ἀποδείξῃ τὸ μέλλον. Ἂν ἔγινεν ἢ δὲν ἔγινε μία προπαρασκευὴ ἐπὶ τοῦ θέματος καὶ αὐτὸ εἶναι ἓν θέμα πρὸς συζήτησιν. Ἓν εἶναι τὸ θέμα ὅτι ἀνέλαβα τὴν ὑποχρέωσιν νὰ φέρω εἰς πέρας μίαν ἀποστολὴν πράγματι μεγίστην πράγματι μὲ τεράστια ἐμπόδια.

Ἔχω συνείδησιν ὅμως τῶν δυσχερειῶν τοῦ ἐγχειρήματος. Τὸ νὰ ἀναλαμβάνῃ κανεὶς ὅπως εἶπον εἰς τὴν εἰσήγησίν μου ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς νὰ ἐφοδιάζῃ διὰ τροφίμων 4 φορὰς τὸν Ἑλληνικὸν Στρατὸν χωρὶς ἐπιμελητείαν καὶ μὲ ἐλάχιστα χρήματα εἶναι μία ἐπιχείρησις ποὺ ἐγγίζει τὰ ὅρια ἑνὸς ἀφαντάστου τολμήματος. Μέχρι ποίου σημείου θὰ ἐπιτύχωμεν ἢ ὄχι εἶναι μία ὑπόθεσις ποὺ θὰ ἀποδείξῃ τὸ προσεχὲς καὶ τὸ ἀπώτερον μέλλον. Θὰ ὑπάρξουν δυσχέρειαι καταπληκτικαί. Ἔχω συνείδησιν ὅλων τῶν δυσχερειῶν καὶ ἀκριβῶς ἔθεσα τὴν ὅλην αὐτὴν ἐπιχείρησιν ὑπὸ τὴν ἄμεσον παρακολούθησίν μου. Ἠμπορεῖ νὰ τονίσω ὅτι μέχρι τῆς στιγμῆς ἀπὸ τὴν ὅλην προπαρασκευὴν εἶμαι ἱκανοποιημένος. Πιστεύω ὅτι εἶναι δυνατὸν ἡ μεγάλη αὐτὴ ἐπιχείρησις τοῦ σχολικοῦ θεσμοῦ τῶν συσσιτίων νὰ ἀχθῇ εἰς ἓν ἱκανοποιητικὸν ἀποτέλεσμα. Ἤδη ὁ ἐνθουσιασμὸς ὅλων τῶν περιφερειῶν ἰδιαιτέρως τῶν μικρῶν οἰκισμῶν εἶναι ὅπως τὸ περιγράφουν τακτικὰ τηλεγραφήματα τὰ ὁποῖα λαμβάνομεν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον καὶ ὅπως μὲ τόσην ζωντάνιαν μᾶς περιέγραψεν ἐδῶ ἡ κ. Καραγεώργη. Πράγματι ὅλοι εἰς τὰ χωρία ἀμιλλῶνται πῶς νὰ ἑτοιμάζουν αὐτὰ τὰ συσσίτια. Ὅπως εἶπον καὶ ἄλλην φορὰν ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς ἐννοοῦμεν νὰ καθιερώσωμεν, καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ ἰδικήν μου εἰσήγησιν διὰ τὴν ὁποίαν ὑπερηφανεύομαι, ὅτι τὸ συσσίτιον θὰ εἶναι κοινὸν δι' ὅλους τοὺς μαθητὰς ὄχι ὅμως κ. Καραγεώργη ὑποχρεωτικὸν δι' ὅλους. Ἐὰν θέλῃ νὰ ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην διὰ τὸ παιδί του νὰ τὸ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὴν μαθητικὴν κοινότητα, ἂς τὸ ἀπομακρύνῃ. Ἀλλὰ θὰ εἶναι δι' ὅλους τοὺς μαθητάς. Ὅλοι εἰς κοινὴν Τράπεζαν κάτω ἀπὸ τὴν στοργὴν καὶ τὴν παρακολούθησιν τοῦ διδασκάλου. Ὅσοι ἦσαν πτωχοὶ γνωρίζουν ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τραυματίζωμεν αὐτὰ τὰ παιδιὰ καὶ νὰ τοὺς εἴπωμεν σεῖς οἱ πτωχοὶ ἀπ' ἐδῶ νὰ πάρετε τὸ συσσίτιον ποὺ σᾶς παρέχομεν ἐμεῖς οἱ πλούσιοι καὶ οἱ φιλάνθρωποι εἴτε ντόπιοι εἴμεθα εἴτε ξένοι. Καὶ σεῖς οἱ πλούσιοι φύγετε εἰς τὸ σπίτι σας διὰ νὰ φάγετε. Θὰ εἴμεθα ἀνάξιοι ἂν καταδικάζομεν τὰ Ἑλληνόπουλα εἰς αὐτὴν τὴν διάκρισιν. Ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ Λαοῦ μας θὰ κληθοῦν νὰ καθήσουν εἰς τὴν αὐτὴν τράπεζαν καὶ ἀρχίζομεν τὰ συσσίτια ἀπὸ τοὺς μικροὺς οἰκισμοὺς ὄχι ἀπὸ τὰς μεγάλας πόλεις.

Καὶ ὄχι διότι αἱ μεγάλαι πόλεις δὲν ἔχουν ἀνάγκην, ἀλλὰ διότι προτιμῶμεν, ἱεραρχοῦμεν τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπαίθρου, τῶν παραμεθορίων περιοχῶν τῶν ὀρεινῶν πληθυσμῶν. Ἀρχίζομεν ἀπὸ τοὺς μικροὺς οἰκισμούς, ἀπὸ τὰ μικρὰ χωρία τῶν 5 χιλ. καὶ κάτω κατοίκων εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Καὶ τί κάμνομεν; Κάμνομεν μίαν ἐπιστράτευσιν ὅλων τῶν παραγόντων ποὺ ἠμποροῦν νὰ μᾶς βοηθήσουν, εἴτε δημοτικοί, εἴτε κοινοτικοὶ ἄρχοντες εἶναι, εἴτε γονεῖς, εἴτε ὀργανώσεις, εἴτε ὑπὸ οἱανδήποτε ἄλλην μορφὴν εἶναι. Ὅλους ὅσοι ἠμποροῦν νὰ μᾶς βοηθήσουν εἰς τὴν μεγάλην ἐκστρατείαν τὴν ὁποίαν ἀνελάβομεν.

Δὲν διαθέτομεν τὰ ἀμερικανικὰ θησαυροφυλάκια διὰ νὰ ἑτοιμάσωμεν ἑστιατόριον, νὰ ἔχωμεν στρατιὰν μαγείρων, διὰ νὰ ἔχωμεν τὴν δυνατότητα νὰ προσφέρωμεν τὰ πάντα. Εἴμεθα ἕνα πτωχότατον κράτος, τὸ ὁποῖον ἀποτολμᾷ μεγίστην ἐπιχείρησιν μὲ ὀλίγα οἰκονομικὰ μέσα καὶ στηρίζεται εἰς τὴν συμπαράστασιν ὅλων τῶν γονέων, ὅλων τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἀγαποῦν τὰ Ἑλληνόπουλα διὰ νὰ μᾶς βοηθήσουν εἰς τὴν προσπάθειαν αὐτήν. Διότι ἐνθυμεῖσθε ὅλοι καὶ πρὸ παντὸς οἱ ἐκπροσωποῦντες τὴν Θεσσαλίαν, ὅτι πρὸ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους ἐλιποθυμοῦσαν τὰ παιδιὰ εἰς τὰ χωριά, διότι δὲν εἶχαν οὔτε πρωϊνό, οὔτε μεσημβρινὸ γεῦμα. Ὑπῆρξε πάντοτε προσπάθεια νὰ τὸ καθιερώσουν παλαιότερον καὶ καθιερώθη εἰς μίαν μικρὰν ἔκτασιν μὲ ἕνα πρωϊνὸν ρόφημα. Τὸ πρωϊνὸν ρόφημα αὐτό, ἐξετείνετο εἰς ἕνα βαθμὸν περίπου 300.000 παιδιῶν, ἀλλὰ ἦτο ἁπλῶς σκόνη μὲ γάλα. Αὐτὴν τὴν στιγμὴν θὰ εἶναι μὲ κακάο καὶ ἕνα σταφιδόψωμο, θὰ εἶναι δηλαδὴ ἕνα πλῆρες πρωϊνὸν ρόφημα.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ μεσημβρινὸν γεῦμα —καὶ ἀναφέρομαι εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἀμερικανικῶν ἐφοδίων κ. Περρωτῆ, ἀλλὰ ὡς εἶπον δὲν εἶναι μόνον τὰ ἀμερικανικὰ ἐφόδια, διότι ἠρνήθην νὰ δώσω μόνον τὰ ἀμερικανικὰ ἐφόδια— εἶπον, ὅτι πρέπει νὰ εἶναι ἕνα ἐναλλασσόμενον διαιτολόγιον. Τὸ παιδί, τὸ ἰδικόν μας, δὲν θὰ τὸ καταδικάσω εἰς τὸ ἀλεύρι ἢ τὸ πλιγγούρι τὸ ὁποῖον θὰ πάρω ἀπὸ τὴν ἀμερικανικὴν βοήθειαν. Πρέπει ὡς εἶπον, νὰ ὑπάρξῃ ενα ἐναλλασσόμενον διαιτολόγιον.

Ὑπάρχει δὲ καὶ μία προεργασία, πράγματι ἀξία λόγου, εἰς τὸν τομέα τῶν συσσιτίων καὶ ἀπαντῶ εἰς τὸν συνάδελφον κ. Κανδηλάρην, ὁ ὁποῖος μὲ πρακτικὸν πνεῦμα εἰσηγήθη τὴν ἐναρξιν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν συσσιτίων. Τὸ πρόγραμμα τῆς περιφερειακῆς ἀναπτύξεως τῆς Ἠπείρου, ἤρχισε διὰ τῆς καθιερώσεως τοῦ θεσμοῦ τῶν συσσιτίων ἀρχικῶς εἰς 20.000 καὶ πέρυσι εἰς 40.000 παιδιὰ καὶ πρέπει νὰ εἴπω, ὅτι ἐλειτούργησε κατὰ τρόπον ὑποδειγματικόν. Τὸ πρόγραμμα αὐτό, θέλομεν αὐτὴν τὴν στιγμὴν νὰ ἐφαρμόσωμεν. Θέλετε δέ, ἐπειδὴ ἐλειτούργησε τὸ συσσίτιον ἐπὶ 2—3 χρόνια οἱ δεῖκτες τῆς βιολογικῆς καὶ πνευματικῆς ἀναπτύξεως τῶν παιδιῶν τῆς Ἠπείρου εἶναι πράγματι καταπληκτικοί. Εἶναι ὑψηλότερα τὰ παιδιά, αἱ δὲ πνευματικαί, αἱ νοητικαὶ των δυνατότητες εἶναι κατὰ πολὺ ὑψηλότεραι ἀπὸ τὰ παιδιὰ τῶν ἄλλων περιφερειῶν τῆς Ἑλλάδος. Νὰ ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν κάπως διαίαν κριτικὴν τοῦ Περρωτῆ, εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν διάθεσιν τροφίμων εἰς τὰ μαθητικὰ συσσίτια.

Ἐν πρώτοις, δὲν ἀφαιροῦνται τρόφιμα ἀπὸ τοὺς ὀρεινοὺς πληθυσμούς.

Α. Περρωτής. Ὅλα.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Θὰ καταθέσω σχετικὸν ἔγγραφον τὸ ὁποῖον παρακαλῶ, νὰ περιληφθῇ εἰς τὰ πρακτικὰ ἐξ ὁλοκλήρου. Ἔχετε αὐτὴν τὴν στιγμὴν τὴν θέλωσιν ἑνὸς ἐκπροσώπου τοῦ τάδε ἢ τοῦ τάδε.

Καταθέτω λοιπὸν εἰς τὴν Ἐπιτροπήν.....

Α. Περρωτής. Πρόκειται περὶ δηλώσεως τοῦ οἰκονομικοῦ Συμβούλου τῆς ἀμερικανικῆς Πρεσβείας εἰς Ἀθήνας.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Εἶπον καὶ προχθές, ἐπαναλαμβάνω καὶ σήμερον, ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τὰ τρόφιμα ἐπανέρχομαι ἐπὶ τοῦ θέματος τὸ ὁποῖον ἔθιξεν ὁ κ. Ἐφραιμίδης. Ἐκινούμην μὲ τὴν βοήθειαν τῶν ἀμερικανικῶν τροφίμων καὶ μὲ τὰ κονδύλια τοῦ Ἑλληνικοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ μὲ τὴν συμπαράστασιν τῶν Ἑλλήνων γονέων καὶ τῶν ὀργανώσεων καθὼς καὶ τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων εἰς μίαν πανεθνικὴν σταυροφορίαν.

Ἀλλὰ ἐδήλωσα καὶ πρὸ ἡμερῶν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν καὶ ἐπαναλαμβάνω καὶ σήμερον ὅτι ἐὰν μετὰ 2—3 χρόνια εὑρεθῶμεν πρὸ τῆς διακοπῆς τῆς ἀποστολῆς τῶν τροφίμων αὐτῶν δὲν θὰ ἐγκαταλείψωμεν ποτὲ τὴν ἐπιχείρησιν τὴν ὁποίαν ἀνελάβομεν, διότι συμφωνοῦμεν οἱ πάντες ὅτι τὸ συσσίτιον εἶναι δικαίωμα τῶν παιδιῶν καὶ εἶναι κάτι παρὰ πάνω ἀπὸ ὁτιδήποτε ἔχον σχέσιν μὲ τὴν προέλευσιν τῶν τροφίμων, δηλαδὴ ἐὰν εἶναι ταῦτα ἀπὸ, τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην πλευράν.

Δὲν θὰ ἤθελον νὰ ἐπιμείνω ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ, διότι δὲν θὰ ἤθελον οὔτε καὶ νὰ μειωθῇ ἡ ἀξία τῆς συμβολῆς. Αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἡ συμβολὴ τῶν ὀκτὼ ἑκατομμυρίων δολλαρίων τῶν τροφίμων εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία μαζὶ μὲ τὰ 3.500.000 δολλάρια τὰ ἰδικά μας μᾶς βοηθοῦν νὰ ἐκκινήσωμεν, ἀλλὰ ἐπανέρχομαι ἐπὶ τοῦ θέματος διὰ νὰ τονίσω ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διαθρέψωμεν μέχρι 400.000 παιδιῶν μὲ τὸ ποσὸν τῶν 300.000.000. δρχ. Ὑπολογίζομεν εἰς τὴν συνδρομὴν καὶ τῶν Δήμων καὶ τῶν Κοινοτήτων καὶ τῶν Ὀργανώσεων καὶ τῶν Γονέων.

Εἶπον καὶ διὰ τὸν Διδάσκαλον. Ὁ Δάσκαλος θὰ εἶναι ἐπὶ κεφαλῆς. Τὸ σχολεῖον εἶναι ἱερὸς χῶρος καὶ δὲν θὰ ἐπιτρέψωμεν εἰς κανένα νὰ μπῇ μέσα στὸν ἱερὸν αὐτὸν χῶρον τοῦ

σχολείου. Ὁ Δάσκαλος θὰ εἶναι ἐπικεφαλῆς. Τοῦ Δασκάλου ὅμως θὰ τοῦ δώσω ἕνα ἐπίδομα διὰ νὰ μπορέσῃ νὰ ἀνταποκριθῇ, διὰ νὰ τὸν καλύψω διὰ τὰς ἐπὶ πλέον ὑπηρεσίας τὰς ὁποίας προσφέρει. Θὰ ἤθελον ἐπίσης νὰ κατασιγάσω ὡρισμένας ἀνησυχίας αἱ ὁποῖαι ἐξεφράσθησαν εἰς τὴν αἴθουσαν αὐτήν, καὶ συγκεκριμένως ὅτι θὰ ὑπάρξουν Κοινότητες ἢ χωριά, τὰ ὁποῖα θὰ εἶναι τόσον πτωχά, ὥστε δὲν θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ διαρρυθμίσουν χώρους ὅπου νὰ μποροῦν τὰ παιδιὰ νὰ συζητοῦν. Πιστεύω ὅτι καὶ τὸ τελευταῖο χωριὸ θὰ θελήσῃ νὰ δραστηριοποιηθῇ, νὰ κινητοποιηθῇ πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν διὰ νὰ ἐπιλύσῃ ἕνα θέμα τὸ ὁποῖον ἅπτεται τῆς ὑγείας καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν παιδιῶν. Ἀλλὰ ἐὰν τυχὸν θὰ ὑπάρξουν κοινότητες ἢ χωριὰ τὰ ὁποῖα θὰ ἀδυνατοῦν νὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς αὐτὰς τὰς στοιχειώδεις προϋποθέσεις τότε ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς δηλώσω κατὰ τὸν πλέον κατηγορηματικὸν τρόπον ὅτι ὅλαι αὐταὶ αἱ ἀνάγκαι θὰ ἱκανοποιηθοῦν ἀπὸ πλευρᾶς τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας. Λαμβάνομεν ὅλα τὰ μέτρα ὥστε εἰς περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν εὑρεθῶμεν ἐνώπιον πράγματι ἀντικειμενικῆς ἀδυναμίας τότε νὰ γνωρίζετε ὅτι τὸ συσσίτιον θὰ λειτουργήσῃ καὶ στὰ μέρη αὐτά.

Νομίζω, ὅτι αὐτὰ εἶναι ὅλα ὅσα ἔχουν συζητηθῇ ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἐπανέρχομαι ὅμως διὰ νὰ τονίσω ὅτι εἶναι ὀρθαὶ κατὰ βάσιν καὶ αἱ δύο τροπολογίαι περὶ τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ περὶ ἰδιωτικῆς ἐκπαιδεύσεως. Θὰ ἐνσωματωθοῦν, κατὰ τὸ ποσοστὸν καὶ τὴν ἔκτασιν ποὺ νομίζω ἀναγκαίαν στὸ σχετικὸν νομοθέτημα. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ θέμα τῆς ἐπεκτάσεως τῶν ὑποτροφιῶν σᾶς τὸ ἀνέλυσα ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν αὔξησιν, τὸν τριπλασιασμὸν τοῦ ποσοῦ ἐφέτος καὶ τὴν αὔξησιν τοῦ ποσοῦ διὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος.

Ὑιοθετῶ ἐπίσης κατ' ἀρχήν, ἀλλὰ ἐπιφυλάσσομαι νὰ μελετήσω πληρέστερον μὲ τοὺς συναδέλφους μου ἐπὶ τοῦ Συντονισμοῦ καὶ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν τὴν τροπολογίαν τοῦ κ. Βασματζίδη καὶ προβαίνω εἰς τὴν δήλωσιν ὅτι τὰ συσσίτια θὰ λειτουργήσουν ἀπὸ τοὺς μικροὺς οἰκισμοὺς καὶ ὅτι θὰ ἐξαντλήσωμεν ὅλας τὰς δυνατότητας ὥστε νὰ λειτουργήσουν παντοῦ εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, κατὰ τρόπον σύμμετρον.

Τελευτῶν θὰ ἤθελον νὰ ἐπαναλάβω ὅ,τι εἶπον στὴν ἀρχή: Ἡ δωρεὰν παιδεία εἶναι κατάκτησις τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Οὐδεὶς μπορεῖ ἀπὸ ἐδῶ καὶ ὕστερα ὄχι νὰ τοῦ τὴν ἀφαιρέσῃ ἀλλὰ οὔτε καὶ νὰ τὴν μειώσῃ. Ὅλοι μας θὰ τὴν θεμελιώσωμεν καὶ θὰ τὴν ἐπεκτείνωμεν, καὶ ὅλοι, προσβλέπομεν πρὸς ἕνα μέλλον — ἐλπίζω σύντομον — ὅτι ὁ προϋπολογισμὸς ὁ Ἑλληνικὸς θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀναλάβῃ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τὰ βάρη μιᾶς πραγματικὰ δωρεὰν παιδείας, ὡς ὑποδομῆς ἑνὸς νέου μέλλοντος διὰ τὸν τόπον μας. (Χειροκροτήματα).

Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν καλῶ τὴν Ἐπιτροπὴν νὰ ψηφίσῃ τὸ ἄρθρον καθ' ὃν τρόπον εἶναι διατυπωμένον.

Πρόεδρος. Κύριοι Βουλευταί, εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ θὰ ἤθελα νὰ ἐπικυρώσωμεν τὰ Πρακτικὰ τῆς συνεδριάσεως τῆς 11.9.64. Ὑπάρχει ἀντίρρησις;

Μὴ ὑπαρχούσης ἀντιρρήσεως ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Νὰ μὲ συγχωρῆτε, κύριοι συνάδελφοι, ἄφησα μίαν πρότασιν τοῦ κ. Κασιμάτη ἀναπάντητον. Δὲν δέχομαι τὴν πρότασιν ὑπὸ τὴν ἐξῆς ἔννοιαν.

Πράγματι μοῦ ἔχουν καταγγελθῇ μερικὰ κρούσματα. Ἐξετάζω τὰ κρούσματα. Νὰ γνωρίζετε ὅτι αἱ κυρώσεις θὰ εἶναι αὐστηρόταται. Ἤδη ἐξέδωσα ἀπὸ χθὲς τηλεγραφικὴν ἐγκύκλιον πρὸς ὅλους τοὺς Γεν. Ἐπιθεωρητάς. Ἀλλὰ εἰς καμμίαν περίπτωσιν, τοὐλάχιστον κατὰ τὸ παρὸν στάδιον, δὲν εἶμαι διατεθειμένος νὰ ἐμποδίσω τὴν προαιρετικὴν εἰσφορὰν εἰς οἱονδήποτε ὁ ὁποῖος θέλει νὰ βοηθήσῃ ἕνα σχολεῖον. Δὲν ἔχομεν φθάσει ἀκόμη εἰς τὴν δυνατότητα νὰ καλύπτωμεν ἐξ ὁλοκλήρου ὅλας τὰς ἀνάγκας τῶν σχολείων. Ἐὰν ὑπάρξουν γονεῖς ἢ ὀργανώσεις αἱ ὁποῖαι θέλουν προαιρετικῶς νὰ βοηθήσουν τὸ σχολεῖον, αὐτὸ τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι δυνατὸν εἰς καμμίαν περίπτωσιν νὰ τὸ ἐμποδίσω. Ἀλλὰ εἰς καμμίαν περίπτωσιν δὲν θὰ ἐπιτραπῇ διενέργεια ἐράνου ἢ εἰσφορὰ ἐντὸς τοῦ σχολικοῦ χώρου, ἐντὸς τοῦ σχολείου, εἴτε ἀπὸ τὸν Δάσκαλον, εἴτε ἀπὸ τὸν καθηγητήν.

Πρόεδρος. Ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς 11ης τρέχοντος μηνός.

Β. Ἐφραιμίδης. Θὰ δημιουργήσῃ, κ. Πρόεδρε, ἴσως ἔκπληξιν τὸ γεγονὸς ὅτι εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ ζητήσω τὸν λόγον ἐπὶ προσωπικοῦ θέματος.

Τ. Μιχαηλίδης. Θὰ σᾶς δοθῇ ὅμως, κ. Ἐφραιμίδη, ἀπάντησις. Δὲν δύνασθε σεῖς νὰ ὀνομάζετε ἄλλους δολοφόνους.

Β. Ἐφραιμίδης. Λέγω, ὅτι θὰ δημιουργήσῃ ἴσως ἔκπληξιν τὸ γεγονὸς ὅτι εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ ζητήσω τὸν λόγον ἐπὶ προσωπικοῦ θέματος, μετὰ τὴν ἀγόρευσιν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ. Θέμα προσωπικὸν κατὰ τὸν Κανονισμὸν ὑφίσταται, ὅταν διατυπωθῇ ὑβριστικὴ φράσις ἐναντίον βουλευτοῦ ἢ τοῦ ἀποδοθοῦν ἀπόψεις διάφοροι ἐκείνων τὰς ὁποίας διετύπωσεν. Διὰ τὴν πρώτην περίπτωσιν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ λόγος, διότι εἶναι γνωστὸν μὲ ποίαν λεπτότητα χειρίζεται τὰ θέματα ὁ κ. Ὑπουργὸς καὶ ὅταν ἀκόμη διαφωνῇ ριζικῶς πρὸς μίαν ἄποψιν. Ἀφορᾷ ὅμως τὸν κ. Ὑπουργὸν ἡ δευτέρα περίπτωσις. Θὰ ἀποδείξω ὅτι ὁ κ. Ὑπουργὸς μοῦ ἔδωσε διάφορον σκέψιν ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὁποίαν διετύπωσα ἐπὶ συγκεκριμένου θέματος. Ἐγώ, κ. Πρόεδρε, ἀνεφέρθην εἰς τὸ θέμα τῶν ἀπαραγώγων δαπανῶν καὶ ἀνέφερον ἐνδεικτικῶς τὰς στρατιωτικὰς δαπάνας καὶ τὰς συναφεῖς διὰ τὰ ΤΕΑ κλπ. Ἀλλὰ δὲν ἤμην ὁ πρῶτος ὁ ὁποῖος ἔβαλον τὸν λίθον κατὰ τῶν ἀπαραγώγων δαπανῶν κατὰ τὴν σημερινὴν συνεδρίασιν. Ὑπῆρξεν ἀπόψε ἐξ ὅλων τῶν παρατάξεων τάσις, περὶ αὐξήσεως τῶν παροχῶν ἐκ μέρους τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς παιδείας ὑπὸ τὴν γενικήν τους ἔννοιαν. Εἶπον λοιπὸν ὅτι αὐτὴ ἡ τάσις αὐξήσεως παροχῶν πρὸς τὴν παιδείαν θὰ πρέπει νὰ συνοδεύεται μὲ τὸν περιορισμὸν τῶν ἀπαραγώγων δαπανῶν, δοθέντος ὅτι τὰ περιθώρια τοῦ προϋπολογισμοῦ εἶναι ἐξ αἰτίας τοῦ καταθλιπτικοῦ των βάρους περιωρισμένα. Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι αἱ δαπάναι διὰ τὴν παιδείαν ἀποτελοῦν ἐπένδυσιν παραγωγικὴν καθὼς καὶ ἐπένδυσιν ἀμυντικήν, δι' αὐτὸ συμφωνοῦμεν εἰς τὸν περιορισμὸν τῶν ἀπαραγώγων δαπανῶν χάριν τῆς παιδείας.

Ὁ κ. Ὑπουργὸς ἀναφερόμενος εἰς τὴν σκέψιν μου αὐτὴν εἶπεν ὅτι ἡ ἀναφορὰ εἰς τὸν περιορισμὸν τῶν ἀπαραγώγων δαπανῶν τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης εἶναι ἀδόκιμος, καὶ δὲν ἐπιτρέπουν τὰ χρονικὰ ὅρια διὰ τὴν συζήτησιν τοῦ θέματος καὶ διότι αὐτὸ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὑπονόμευσις τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης. Ἐὰν ἡ ἀπάντησις αὐτὴ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ ἐδίδετο ὑπὸ ἄλλας περιστάσεις, ἴσως θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ παρέλθῃ ἀπαρατήρητος. Εἰς τὴν παροῦσαν ὅμως περίπτωσιν ὑπὸ ἐξαιρετικῶς εὐαισθήτους ἐθνικὰς στιγμάς, λόγῳ τῆς Κυπριακῆς κρίσεως, ἡ ἀπάντησις αὐτὴ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παραμείνῃ ἀπαρατήρητος.

Ἡ ἰδική μας παράταξις, κ. Ὑπουργέ, τὰς δαπάνας διὰ τὴν παιδείαν τὰς θεωρεῖ ὡς παραγωγικὰς καὶ κατὰ βάσιν ἀμυντικάς. Ἐὰν ἡ Κύπρος δύναται καὶ ἴσταται ἔτι ὀρθία, τοῦτο δὲν ὀφείλεται εἰς τὰ πολλὰ ἢ ὀλίγα ἑκατομμύρια ποὺ διετέθησαν διὰ στρατιωτικὰς δαπάνας, ἀλλὰ εἰς τὸ ὅτι ὁ Κυπριακὸς λαὸς κατέχεται ἀπὸ τὸ ὑπερήφανον αἴσθημα τῆς ἀδεσμεύτου Ἀνεξαρτησίας καὶ ἐλευθερίας. Αὐτὴ ἡ πολιτική, κυρίως, ἐξασφαλίζει εἰς τὸν λαὸν τῆς Μεγαλονήσου καὶ τὴν συμπαράστασιν τῶν πραγματικὰ ἐλευθέρων λαῶν τοῦ κόσμου.

Ἑπομένως ἡ Ἐθνικὴ Ἄμυνα εἶναι καλλίτερον στερεωμένη, ὅταν ἐδράζεται εἰς τὸ αἴσθημα καὶ τὴν πολιτικὴν τῆς ἀνεξαρτησίας, τὸ ὁποῖον καλλιεργεῖται, εἰς ἕνα λαὸν καὶ μέσῳ τῆς παιδείας. Ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἀνεφέρθην, κ. Ὑπουργέ, εἰς τὸ θέμα καὶ θέλω νὰ πιστεύω, ὅτι μᾶλλον δὲν ἐπροσέξατε τὰ ὅσα εἶπον, καὶ ὅτι δὲν ἠθελήσατε νὰ ἀποδώσετε εἰς ἐμὲ κάτι διαφορετικὸν ἀπὸ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶπον. Αἱ στιγμαί, τὰς ὁποίας διερχόμεθα εἶναι λεπταὶ καὶ πρέπει ἰδιαιτέρως νὰ προσέχωμεν. Δὲν ἐπιτρέπονται πολιτικαὶ ἐκμεταλλεύσεις ἐπὶ τῶν θεμάτων αὐτῶν.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Κύριοι συνάδελφοι, νομίζω, ὅτι καὶ πρὸ ἡμερῶν ὁμιλῶν ὑπὸ τοῦ Βήματος, εἶχον τονίσει χαρακτηριστικῶς, ὅτι ἡ παιδεία ἀνδρώνει καὶ τὸ Ἐθνικὸν καὶ τὸ ἀγωνιστικόν, τὸ πολιτικὸν καὶ κοινωνικὸν φρό-

νημα ένὸς λαοῦ. Καὶ ἀκριβῶς τὸ ἐτόνισα ἐξ ἀφορμῆς μιᾶς κάποιας ἴσως ἀτυχοῦς παρατηρήσεως περὶ τοῦ Κυπριακοῦ ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν διεξαγωμένην συζήτησιν εἰς τὴν Βουλὴν τοῦ σχεδίου Ν. Δ.

Ἐπομένως χαίρω ἰδιαιτέρως, διότι ὁ κ. Ἐφραιμίδης ἀπανέλαβεν ἀκριβῶς τὰς ἀπόψεις, τὰς ὁποίας πρὸ ἡμερῶν εἶχον τὴν τιμὴν νὰ ἀναπτύξω ἐνώπιον τοῦ Σώματος, ὅτι δηλ. συζητήσεις ὅσον ἀφορᾷ τὴν παιδείαν, τὸν μορφωτικὸν καὶ πολιτιστικὸν ὁπλισμὸν τοῦ Ἔθνους, ἐνδυναμώνουν τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν κρίσιμον αὐτὴν στιγμήν. Καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν θεωρῶ, ὅτι καὶ ἡ συζήτησις, τὴν ὁποίαν διεξάγωμεν σήμερον, εἶναι συζήτησις, ἡ ὁποία ὑποβοηθεῖ καὶ τὸν ἀγῶνα τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.

Δεύτερον, ἀπαντῶ καὶ ὡς Κύπριος. Εἶμαι συγκινημένος διὰ τὴν ἔξαρσιν τοῦ Κυπριακοῦ πατριωτισμοῦ, ὅτι ἡ Κύπρος αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἵσταται ὀρθία ἀπὸ τὸν πατριωτισμὸν τῶν τέκνων της, ἀκριβῶς, διότι εἶμαι Κύπριος, ὀφείλω νὰ ἐξάρω τὴν ἔκτασιν, τὴν συμβολὴν τοῦ Ἑλλαδικοῦ παράγοντος. Ἐὰν σήμερον ἡ Κύπρος εὑρίσκεται ὀρθία, ἀναμφιβόλως τὸ ὀφείλει εἰς τὸν πατριωτισμὸν τῶν τέκνων της, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν πατριωτισμὸν τῶν 8 1)2 ἑκατομμυρίων Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι μὲ μίαν ψυχὴν καὶ ἕνα πνεῦμα τοὺς συμπαρίστανται κατὰ τρόπον ἀπολύτως θετικὸν εἰς τὴν Κύπρον. Αὐτὴν τὴν στιγμήν, ὁ μείζων προμαχὼν τοῦ Γένους κρατεῖται ὄρθιος διὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν θύελλαν τῆς ἱστορίας ἀπὸ ὅ,τι καλύτερον καὶ εὐγενέστερον ἔχει ὁ Ἑλληνισμὸς πέραν τῶν ὁρίων τῆς Κύπρου. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν οἱ πάντες αὐτὴν τὴν ὥραν ἐπιτελοῦν τὸ χρέος. Τὸ τρίτον εἰς ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἄμυναν, συνεδέθη ἡ παιδεία μὲ τὴν ἄμυναν. Αἱ συζητήσεις ἀπησχόλησαν τὸ Σῶμα, κατ' ἐπανάληψιν. Ἐὰν ἡ ἄμυνα εἶναι παραγωγικὴ ἢ μὴ παραγωγικὴ δαπάνη εἶναι ἕνα θέμα, τὸ ὁποῖον κατ' ἐπανάληψιν συνεζητήθη καὶ ἀπησχόλησε τὴν Βουλήν. Ὑπῆρξαν ἀπόψεις. Ἠθέλησα ἁπλῶς νὰ τονίσω, ὅτι αὐτὴν τὴν ὥραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἑλληνισμὸς ἀπὸ τὸν Αἷμο, ἕως τὴν Μανσούρα καὶ τὴν Καρπασία, ἵσταται ὄρθιος, τὸ θέμα τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης τῆς Χώρας μας καὶ αἱ δαπάναι, τὰς ὁποίας διαθέτομεν σήμερον διὰ τὴν ἐθνικὴν ἄμυναν δὲν θὰ πρέπει νὰ ἐμπλακοῦν εἰς τὴν συζήτησιν τῆς παιδείας. Αὐτὴ ἦτο ἡ ἐξήγησις, τὴν ὁποίαν ἤθελα νὰ δώσω ἐνώπιον τοῦ Σώματος, χωρὶς νὰ ἔχωμεν διάθεσιν ἢ ἐπικρίσεως ἢ ὑπὸ οἱανδήποτε μορφὴν διακρίσεως. (Χειροκροτήματα).

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Ὁ κ. Καλλίας.

Κ. Κ α λ λ ί α ς. Κύριε Πρόεδρε, κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν ὁ κ. Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, εἶχεν ἀποδεχθῇ μίαν πρότασίν μου, τῆς ὁποίας, νομίζω ἡ θέσις εἶναι μεταξὺ τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου ἄρθρου, ὡς προσθήκη καὶ ἀφεώρα εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ ὀργανικῶν θέσεων τῶν διδασκάλων, κατὰ πεντακοσίους. Ἐγὼ προσδιώρισα τὸν ἀριθμὸν διὰ νὰ τίθενται εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Ἐπιθεωρητῶν, ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μονοταξίων σχολείων, τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν εἰς ἑκάστην περιφέρειαν διὰ νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ διατίθενται ἀμέσως, μόλις παρουσιασθῇ κενὸν καὶ νὰ μὴ κλείουν,ἔστω καὶ προσωρινῶς τὰ μονοθέσια σχολεῖα. Θὰ παρεκάλουν τὸν κ. Ὑπουργὸν νὰ δεχθῇ νὰ περιληφθῇ ὡς διάταξις εἰς τὸν Νόμον. Ἔχω διατυπώσει σχετικὴν προσθήκην ὑπὸ τύπον τροπολογίας.

Λ. Ἀ κ ρ ί τ α ς (Ὑφυπ. Ἐθν. Παιδείας). Ἐν σχέσει μὲ τὴν τροπολογίαν τοῦ κ. Καλλία, ὁ ἀριθμὸς τῶν 500 δημοδιδασκάλων, οἱ ὁποῖοι πρέπει νὰ τίθενται εἰς τὴν διάθεσιν τῶν περιφερειακῶν ἐπιθεωρητῶν διὰ τὴν ἐπάνδρωσιν τῶν κενῶν τῶν σχολείων των καὶ ἰδίως τῶν μονοθεσίων, δὲν εἶμαι αὐτὴν τὴν ὥραν εἰς θέσιν νὰ τὴν δεχθῶ, ὡς εἶναι διατυπωμένη, θὰ δεχθῶ καὶ θὰ στείλω ὑπεραρίθμους εἰς τὰς ἐκπαιδευτικὰς περιφερείας. Ἐὰν οἱ ὑπεράριθμοι θὰ εἶναι 200 ἢ 300 δὲν θὰ ἤθελα νὰ ἔχω δεσμευτικὴν ὑποχρέωσιν περὶ συγκεκριμένου ἀριθμοῦ, διότι ὑπάρχουν ἀκόμη ἰδιαίτερα εἰς τὴν Βόρειον Ἑλλάδα, αὐτὴν τὴν στιγμήν, κενά. Θέλω νὰ συμπληρώσω ὅλα τὰ κενὰ καὶ ἀπὸ τὴν ὥραν ποὺ θὰ συμπληρώσω τὰ κενά, οἱ ὑπεράριθμοι, κατὰ προτίμησιν, θὰ τοποθετηθοῦν εἰς τὰς περιφερείας ὅπου ὑπάρχουν μονοθέσια σχολεῖα.

Κ. Κ α λ λ ί α ς. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ ὑπεραριθμία, διότι αἱ πιστώσεις διὰ τὸν διορισμὸν δημοδιδασκάλων εἶναι ἀνάλογοι πρὸς τὴν ὀργανικότητα τῶν σχολείων καὶ διὰ νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ ὑπεραριθμία πραγματικὴ καὶ ὄχι τῆς μιᾶς περιφερείας, εἰς βάρος ἄλλης περιφερείας, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀποκτήσετε, κ. Ὑπουργέ, αὐτὴν τὴν εὐχέρειαν ἐκ τοῦ νόμου, νὰ διορίσητε μεγαλύτερον ἀριθμόν. Εἶναι ἡ διαφορὰ μεταξὺ ὀργανικῶν θέσεων καθοριζομένων ἐκ τῆς ὀργανικότητος τῶν σχολείων καὶ ὀργανικῶν θέσεων αὐξανομένων κατὰ τὸ ποσόν, τὸ ὁποῖον θὰ σᾶς ἐπιτρέψῃ νὰ ὁρίσετε, τοὺς ὑπεραρίθμους κατὰ ἐκπαιδευτικὴν περιφέρειαν. Ἐκεῖνο ποὺ προέχει εἶναι νὰ ὁρίσετε τὸν ἀριθμόν, οἱ 500 εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ὀλίγοι ἢ ἴσως πολλοί. Ὁρίσατε σεῖς τὸν ἀριθμόν.

Λ. Ἀ κ ρ ί τ α ς (Ὑφυπ. Ἐθν. Παιδείας). Θὰ τὸ ἐξετάσω εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν ἀριθμόν, διότι αὐτὴν τὴν στιγμὴν δὲν ἠμπορῶ νὰ ἀναλάβω τὴν εὐθύνην τῶν 500 διδασκάλων, διότι καὶ ἐγὼ ἐκ τῆς πείρας μου ἀντιλαμβάνομαι ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρχῃ μία ὑπεραριθμία διὰ τὴν πλήρωσιν τῶν κενῶν.

Κ. Κ α λ λ ί α ς. Πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ὑπεραριθμία μετὰ τὴν πλήρωσιν τῶν ὀργανικῶν θέσεων τῶν προβλεπομένων ὑπὸ τῆς ὀργανικότητος τῶν σχολείων.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Ὁ κ. Περρωτὴς ἔχει τὸν λόγον.

Α. Π ε ρ ρ ω τ ή ς. Κύριε Πρόεδρε, τὸ θέμα εἰς τὸ ὁποῖον ἀνεφέρθην ὑπερβαίνει τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας.

Ἡ ἀντίρρησίς μου ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ μαθητικοῦ συσσιτίου βασίζεται ἐπὶ στοιχείων καὶ συμπερασμάτων ποὺ προκύπτουν ἐκ τῆς συντονιστικῆς Ἐπιτροπῆς Διαχειρήσεως τῶν τροφίμων τῆς Ἀμερικανικῆς βοηθείας καὶ τῆς ἐγκαταλείψεως 100.000 Ἑλλήνων δυστυχούντων εἰς τὴν τύχην των.

Οἱοσδήποτε θελήσει νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν θεμελιωμένην ἀντίληψίν μου δὲν θέλει νὰ συλλάβῃ τὸ πρόβλημα 100.000 Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι ἀναξιοπαθοῦν.

Λ. Ἀ κ ρ ί τ α ς (Ὑφυπ. Ἐθν. Παιδείας). Κύριε Πρόεδρε, θέλω νὰ βεβαιώσω τὸν κ. συνάδελφον ὅτι ἡ τόσον συγκινητικὴ στοργή του διὰ τοὺς ὀρεινοὺς πληθυσμοὺς εἶναι ἐξ ἴσου καὶ στοργὴ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὰ προβλήματά των τὰ ἀντιμετωπίζει καὶ θὰ τὰ ἀντιμετωπίσῃ ἡ Κυβέρνησις μὲ πᾶσαν στοργήν. Τὸν παρακαλῶ δὲ νὰ σημειώσῃ κάτι τὸ ὁποῖον εἶπον καὶ προηγουμένως, ὅτι δὲν ἐγκαταλείπεται ἡ χορήγησις τροφίμων εἰς τοὺς ἀναξιοπαθοῦντας κατὰ τὴν προσεχῆ τριετῆ τοὐλάχιστον περίοδον. Δὲν ἀπορροφῶνται ὅλα τὰ τρόφιμα τῆς βοηθείας.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Κηρύσσεται περαιωμένη ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 3. Ἐρωτᾶται ἡ Ἐπιτροπὴ ἐὰν δέχεται τὸ ἄρθρον.

Π ο λ λ ο ὶ β ο υ λ ε υ τ α ί. Μάλιστα, μάλιστα.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Συνεπῶς τὸ ἄρθρον 3 ἐγένετο δεκτόν.

Μεθ' ὅ, ὥραν 11.55′ π.μ., συναινέσει τῆς Ἐπιτροπῆς, λύεται ἡ συνεδρίασις δι' αὔριον καὶ ὥραν 10.30′ π.μ.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Δεύτερον, ἡ διάταξις τῆς παραγράφου 3 τοῦ ἄρθρου 2 θά συντάψῃ ἀσφαλῶς, εἰς τήν ἔλλειψιν καθηγητῶν. Δυστυχῶς ἔχομεν ἀνεπάρκειαν καθηγητῶν ὅλων τῶν κλάδων. Δι'αὐτό νομίζω ὅτι θά ἦτο ὀρθώτερον νά δεχθῶμεν τήν πρότασιν τῆς Διδασκαλικῆς Ὁμοσπονδίας, περί ἐπεκτάσεως τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως εἰς 9 ἔτη, ὅπου δέν εἶναι δυνατόν νά ἱδρυθοῦν Γυμνάσια. Ἔχομεν τούς χιλίους μετεκπαιδευθέντας εἰς τό Πανεπιστήμιον δημοδιδασκάλους καί νομίζω γενικώτερον ὅτι ὑπάρχουν αἱ προϋποθέσεις διά τήν ἐπέκτασιν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς 9 ἔτη. Κατ'αὐτόν τόν τρόπον θά ἔχωμεν μίαν ἐξισορρόπησιν τῶν πραγμάτων καί θά ὑπερβῶμεν τάς δυσκολίας.

Δ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ : Ἐζήτησα τόν λόγον, κ. Πρόεδρε, διά νά εἴπω δύο λέξεις ἐπί τῆς παραγράφου 1 ἐδάφιον β΄. Ὁ κ. Ὑπουργός μέ τήν τροπολογίαν, τήν ὁποίαν ἐδέχθη, ἐβελτίωσε τό νομοσχέδιόν του σύμφωνα μέ τάς ἀπόψεις μας. Ἡ ἀπόκλισις πού ἐγένετο δεκτή θά βοηθήσῃ περισσότερον τά παιδιά ἐκεῖνα, τά ὁποῖα θά ἀκολουθήσουν τήν ἐπαγγελματικήν ἐκπαίδευσιν". Κύριε Πρόεδρε, φρονοῦμεν ὅτι θά ἔχωμεν καλούς τεχνίτας ἐάν ἡ ἐπαγγελματική ἐκπαίδευσις τῶν παιδιῶν ἀρχίζῃ μετά τό 15ον ἔτος τῆς ἡλικίας των καί ὄχι μετά τόν τερματισμόν τοῦ 6χρονου Δημοτικοῦ Σχολείου. Καί εἰς πολλάς ἄλλας χώρας περισσότερον προηγμένας τῆς ἰδικῆς μας, ἡ ἐπαγγελματική ἐκπαίδευσις ἀρχίζει μετά τό 15ον ἔτος τῆς ἡλικίας τοῦ παιδιοῦ. Τοῦτο γίνεται εἰς τήν Γαλλίαν, εἰς τήν Γερμανίαν, εἰς τήν Ρωσσίαν καί εἰς πολλά ἄλλα Κράτη. Κατ'αὐτόν τόν τρόπον νομίζω ὅτι δίδομεν μίαν κατεύθυνσιν διά τήν ὀργάνωσιν τῆς Ἐθνικῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἡ ὁποία πρόκειται νά ἐκπονηθῇ μέ ἄλλο νομοσχέδιον.

Κ. ΤΣΑΤΣΟΣ : Κύριε Πρόεδρε, κατ'ἀρχήν οὐδεμία ἀντίρρησις ὑπάρχει διά τήν ἐπέκτασιν τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἀπό ἀπόψεως ὅμως νομοτεχνικῆς, φρονῶ ὅτι ἡ διάταξις, ὡς διετυπώθη, δέν ἔχει καλῶς. Θά ἔπρεπε ἡ διάταξις νά διατυπωθῇ περίπου ὡς ἑξῆς κατά τήν γνώμην μου : " Ἐξουσιοδοτεῖται ὁ Ὑπουργός τῆς Παιδείας νά ἐπεκτείνῃ τήν ὑποχρεωτικήν ἐκπαίδευσιν ὅταν καί ἐφ'ὅσον ὑπάρχουν αἱ προϋποθέσεις μέχρι 9 ἤ 10 ἔτη". Βέβαια μέ μίαν τοιαύτην διατύπωσιν στερεῖτε τό νομοσχέδιόν σας, κ. Ὑπουργέ τῆς πολιτικῆς λαμπιδόνος , τήν ὁποίαν

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΥΠΟΥ 16-9-1964 Ἀριθ. 23
Χ.Β. / Ε.Κ.

θέλετε νά ἔχῃ. Νομίζω ὅμως ὅτι εἶναι προτιμώτερον νά εἴμεθα ἀκριβεῖς, παρά νά θεσπίζωμεν διατάξεις, αἱ ὁποῖαι θά εἶναι ἀδύνατον νά ἐφαρμοσθοῦν.

Καί τώρα ἔρχομαι εἰς τό ἐδάφιον 2 τῆς πρώτης παραγράφου. Νομίζω ὅτι ἡ ἐν λόγῳ διάταξις ἔχει ὀρθῶς διατυπωθῆ. Εἶναι καλλίτερον ὁ Ὑπουργός νά εἶναι ἐλεύθερος. Δέν πρέπει νά εἴμεθα δύσπιστοι, ἐφ'ὅσον εἶναι γνωστόν ὅτι ἡ Γενική Παιδεία παρέχεται καί εἰς τάς Τεχνικάς Σχολάς. Ἐάν εἰς τάς Τεχνικάς Σχολάς θά δοθῇ ἐλαφρά ἤ μεγαλυτέρα ἀπόκλισις, τοῦτο θά τό ἀποδείξῃ ἡ πεῖρα καί ὁ χρόνος. Καί ἔρχομαι τώρα εἰς τό ἐξῆς θέμα. Ἀναφέρεται εἰς τό νομοσχέδιον ὅτι τοῦτο πρόκειται νά ἐφαρμοσθῇ σταδιακῶς. Ἀλλά τί σημαίνει σταδιακή ἐφαρμογή; Ἤ ὅτι θά προστεθῇ κατά τό τρέχον ἔτος μία τάξις καί ὅταν ὑπάρξουν αἱ προϋποθέσεις, θά προστεθῇ δευτέρα τάξις κ.ο.κ. Ἤ ὅτι τό νομοσχέδιον ὡς πρός αὐτό τό σημεῖον θά ἐφαρμοσθῇ ἀπό ἔτους εἰς μίαν περιφέρειαν, ἀπό τοῦ χρόνου εἰς ἄλλην καί ἀργότερον εἰς ἄλλας. Διά τήν τελευταίαν ταύτην ἔννοιαν τῆς λέξεως "σταδιακῶς" ἔχω βασικήν διαφωνίαν. Νά καταστήσω τόν μαθητήν τῶν Ἀθηνῶν προνομιοῦχον μέ τήν ὑποχρεωτικήν θετικήν ἐκπαίδευσιν, διότι ὑπάρχουν αἱ προϋποθέσεις ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου εἰς τήν Ἀθήνα, καί τόν μαθητήν τῆς ἐπαρχίας παρίαν, διότι ἐκεῖ δέν ὑπάρχουν κτίρια κλπ., αὐτό δέν τό δέχομαι. Ἡ ἰσότης τῶν ἴσων εὐκαιριῶν περί τῆς ὁποίας ὡμίλησεν ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, μέ μίαν τοιαύτη ἐφαρμογήν τοῦ νόμου καταλύεται. Νά δώσωμεν, λοιπόν, τήν εὐχέρειαν εἰς τόν κ. Ὑπουργόν νά ἐφαρμόσῃ τόν νόμον σταδιακῶς, ἀλλά ταυτοχρόνως δι' ὅλην τήν ἐπικράτειαν. Δέν πρέπει νά δώσωμεν τήν εὐχέρειαν εἰς τόν Ὑπουργόν τῆς σταδιακῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Νόμου κατά περιφερείας. Πέραν τῶν ἄλλων, ἐάν ἐπιτρέψωμεν τήν ἐφαρμογήν τοῦ Νόμου σταδιακῶς κατά περιφερείας, θά ἔχωμεν καί τά ἐξῆς δυσάρεστα ἐπακόλουθα. Πρῶτον, θά ἀπογυμνωθῇ ἡ ὕπαιθρος, διότι μαθηταί θά συγκεντρωθοῦν εἰς τά μεγαλύτερα ἀστικά κέντρα, διά νά μορφωθοῦν. Δεύτερον, θά ἀπογυμνωθῇ ἡ ὕπαιθρος ἀπό καθηγητάς, διότι καί ὁ Ὑπουργός, κατά κάτω-κάτω τῆς γραφῆς, θά ἔχῃ μίαν δικαιολογίαν νά φέρῃ τούς καθηγητάς εἰς τήν Ἀθήνα ὅπου θά εἶναι ὑποχρεωτική ἡ θετική ἐκπαίδευσις καί ὅπου θά ἔχωμεν συνεχῶς πολλαπλάσιον ἀριθμόν μαθητῶν. Δι'αὐτούς τούς λόγους ἐπιμένω ἡ ἐφαρμογή

τοῦ νομοσχεδίου νά γίνῃ μέν σταδιαιῶς, ὅσον ἀφορᾷ τά ἔτη, νά εἶναι ὅμως ταύτόχρονος ὅσον ἀφορᾷ τάς περιφερείας.

Γ. ΛΥΧΝΟΣ : Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία, κ. Πρόεδρε, ὅτι θά ὑπάρξουν πάρα πολλαί δυσχέρειαι διά τήν ἐφαρμογήν τῆς ὑποχρεωτικῆς θετοῦς θητείας. Δυστυχῶς ἡ Κυβέρνησις ἔχεται ζηλοτύπως τῆς κεντρικῆς αὐτῆς γραμμῆς τοῦ νομοσχεδίου καί δέν δέχεται τήν μεταβολήν τῆς διατάξεως ταύτης. Δι'αὐτόν τόν λόγον, κ. Πρόεδρε, ἐγώ εἶχον ζητήσει τήν θετῆ ὑποχρεωτικήν θητείαν διά τό παρόν στάδιον.Καί τώρα ἔρχομαι εἰς ἕν ἄλλο θέμα καί λυποῦμαι, διότι ἐπ'αὐτοῦ θά διαφωνήσω μέ συναδέλφους τῆς παρατάξεώς μου. Αἱ μεγαλύτεραι δυσκολίαι, κ. Πρόεδρε, διά τήν ἐφαρμογήν τῆς ὑποχρεωτικῆς θετοῦς Παιδείας, θά ἐμφανισθοῦν εἰς τά χωριά. Βεβαίως δέν ὑπάρχουν γονεῖς, οἱ ὁποῖοι δέν ἐπιθυμοῦν νά μάθουν τά παιδιά των ὅσον τό δυνατόν περισσότερα γράμματα. Ἡ ἀγροτική ὅμως οἰκονομία εἶναι ὅσον ἐπί τό πολύ οἰκονομία οἰκογενειακή. Εἰς τήν ἰδικήν μου, π.χ. περιφέρειαν, ἡ ὁποία εἶναι,ὡς γνωστόν, περιφέρεια ἐλαιοκομική, ὑπάρχουν ἐποχαί τοῦ ἔτους πού ὅλα τά χέρια εἶναι ἀπαραίτητα διά τήν συλλογήν τῶν ἐλαιῶν. Καί τότε ὁ γονεύς θά εὑρεθῇ πρό τοῦ διλήμματος ἤ νά ἀφήσῃ τόν καρπόν νά σαπίσῃ, διότι δέν ὑπάρχουν τά χέρια διά νά τόν μαζέψουν, ἤ νά διαφωνήσῃ ἔναντι τῆς ἀπειλουμένης ποινῆς διά τήν ὑποχρεωτικήν θετῆ ἐκπαίδευσιν καί νά κρατήσῃ τό παιδί του εἰς τό σπίτι διά νά μαζέψουν τίς ἐλιές. Βεβαίως δέν λέγω νά καταργήσωμεν παντελῶς τάς ποινικάς διατάξεις διά τήν περίπτωσιν ταύτην. Προτείνω ὅμως ἡ ἐφαρμογή τῶν διατάξεων τούτων νά μή γίνεται μέ αὐστηρότητα. Αὐτά εἶχον νά παρατηρήσω, κ. Πρόεδρε, καί εὔχομαι νά ὑπερβῶμεν κάθε ἐμπόδιον εἰς τήν ἐφαρμογήν τῆς διατάξεως περί ὑποχρεωτικῆς θετοῦς ἐκπαιδεύσεως.

Τόπος

[h.t]

[8.1]

ΕΠΙΣΗΜΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 35 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Η΄ - ΣΥΝΟΔΟΣ Α΄

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΛΔ΄.

Τετάρτη 16 Σεπτεμβρίου 1964

Ὥραν 11ην π.μ., ὁ Πρόεδρος κ. Γ. Ἀθανασιάδης - Νόβας, ἀνελθὼν ἐπὶ τῆς ἕδρας, κηρύσσει τὴν ἔναρξιν τῆς συνεδριάσεως, τῆς Ἐπιτροπῆς εὑρισκομένης ἐν ἀπαρτίᾳ, καθ' ὅσον παρίστανται ἐκ μὲν τῶν τακτικῶν μελῶν οἱ κ.κ.:

Ἀθανασιάδης - Νόβας Γεώργιος, Μπακλατζῆς Ἐμμανουήλ, Πετραλιᾶς Ἀντώνιος, Μαυρίδης Ἀθανάσιος, Βασιλᾶτος Γεράσιμος, Ἀντωνιάδης Δημήτριος, Αὐγερινὸς Νάκης, Ἀνθόπουλος Εὐστάθιος, Βανταλῆς Εὐάγγελος, Γουδελῆς Σταῦρος, Κοντομάρης Σπυρ., Ζαΐμης Φωκίων, Ζορμπᾶς Νικόλαος, Θεοχαρίδης Δημοσθένης, Κολοκυθᾶς Τάσος, Κίνιας Δημοσθένης, Κατσώτας Παυσανίας, Καρδάρας Δημήτριος, Κατριβᾶνος Ἠλίας, Μανεβῆς Θεοχάρης, Λαμπριανὸς Γεώργιος, Μελᾶς Ἰωάννης, Παπαλαζάρου Ζήσης, Νικολαΐδης Σταῦρος, Παπαδάκης ἢ Στάϊκος Ἰωάννης, Πέτσος Εὐάγγελος, Πιτούλης Φώτιος, Σερπάνος Γεώργιος, Τσιριμῶκος Ἰωάννης, Τούντας Χρῆστος, Χλουβεράκης Μιχαήλ, Χασαπίδης Ἀστέριος, Χονδροματίδης Χρῆστος, Παπαδημητρίου Κωνσταντῖνος, Βενέτης Κωνσταντῖνος, Βογιατζῆς Γεώργιος, Κακκαρᾶς Ἀντώνιος, Καλλίας Κωνσταντῖνος, Κανδυλλιάρης Χρυσόστομος, Κιτσίδης Χρῆστος, Λύχνος Γεράσιμος, Μανέντης Διονύσιος, Περρωτῆς Ἀριστομένης, Χασὰν Ὀγλοῦ Γιουσούφ, Κανελλόπουλος Παναγιώτης, Τρικούπης Κωνσταντῖνος, Κασιμάτης Γρηγόριος, Τσαντούλας Χριστόφορος, Τσακιρίδης Παῦλος, Τσάτσος Κωνσταντῖνος, Φιλιππίδης Ἀθανάσιος, Φράγκος Ἀναστάσιος, Χατζηδημητρίου Δημήτριος, Ἐφραιμίδης Βασίλειος, Σακελλάρης Εὐάγγελος, Θεοδωράκης Μιχαήλ, Παπανικολάου Δημήτριος, Μιχαηλίδης Τριανταφυλλος, Πιπιλῆς Χρῆστος.

Ἐκ δὲ τῶν ἀναπληρωματικῶν οἱ κ.κ.:

Ἄρχος Δημήτριος, Ἀποστολάκος Χρῆστος, Ἡγουμενάκης Γεώργιος, Ἀλευρᾶς Ἰωάννης, Περραιβὸς Κωνσταντῖνος, Κοθρῆς Ἐμμανουήλ, Παπαϊωάννου Ἄγγ., Παπαηλίας Νικόλαος, Πετρόπουλος Κωνσταντῖνος, Παπαγεωργίου Ἰωάννης, Πλεύρης Τηλέμαχος, Ἀναγνωστόπουλος Γεώργιος, Σιγανίδης Κωνσταντῖνος, Σαββόπουλος Εὐάγγελος, Τομαρᾶς Εὐάγγελος, Τσαπάρας Στέφανος, Τζιζῆς Ἀντώνιος, Γυιόκας Παναγιώτης, Ἐλαφρὸς Σταμούλης, Σταμάτης Γεώργιος, Μανιαδάκης Κωνσταντῖνος, Κωνσταντινίδης Ἀθανάσιος, Παπαλουκᾶς Ἀχιλλεύς, Περτσινίδης Σωφρόνιος, Στεφανόπουλος Κωνσταντῖνος, Χρίστογλου Ἰωάννης, Μεταξᾶς Γεράσιμος, Καραγιώργη Μαρία, Μερκούρης Σταμάτιος.

Πρόεδρος. Ἔχω τὴν τιμὴν ν' ἀνακοινώσω εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τὰ ἑξῆς:

1) Δι' ἀποφάσεως ἡμῶν ἐπηνέχθησαν αἱ κάτωθι μεταβολαί:

Ἀντικαθίσταται τὸ ἀναπληρωματικὸν μέλος αὐτῆς Βουλευτὴς κ. Ἀλέξ. Βογιατζῆς διὰ τοῦ βουλευτοῦ κ. Κ. Μανιαδάκη.

Ἀντικαθίσταται διὰ τὴν σημερινὴν μόνον συνεδρίασιν (16.9.1964) τὸ ἀναπληρωματικὸν μέλος αὐτῆς Βουλευτὴς κ. Ἰωάν. Παπαγεωργίου διὰ τοῦ Βουλευτοῦ κ. Ἰωάν. Χαραλαμποπούλου.

2) Οἱ κ.κ. Ι. Τούμπας (Ὑπ. Ἐσωτερικῶν) καὶ Κ. Μητσοτάκης (Ὑπ. Οἰκονομικῶν), καταθέτουσι σχέδιον Ν. Δ. «περὶ ἱδρύσεως Νομῶν Πειραιῶς καὶ Γρεβενῶν καὶ ἄλλων τινῶν διατάξεων», εἰς ὃ ὁρίζονται εἰσηγηταὶ οἱ κ.κ. Θ. Μανεβῆς καὶ Δ. Χατζηδημητρίου.

Κύριοι βουλευταί, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἀνακοινώσω εἰς τὴν Ἐπιτροπήν, ὅτι παρευρίσκονται εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ παρακολουθοῦν τὸ ἔργον τῆς Ἐπιτροπῆς μας τρεῖς ἀξιότιμοι συνάδελφοι τοῦ Ὁλλανδικοῦ Κοινοβουλίου (χειροκροτήματα ἐξ ὅλης τῆς αἰθούσης), οἱ ὁποῖοι εἶχον τὴν εὐχαρίστησιν νὰ προσέλθουν καὶ νὰ παρακολουθήσουν τὴν συνεδρίασιν.

Ὁ κ. Σαββόπουλος ἔχει τὸν λόγον ἐπὶ τοῦ Κανονισμοῦ.

Ε. Σαββόπουλος. Κύριε Πρόεδρε, θὰ ἤθελα νὰ παρακαλέσω, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς δυσχεροῦς θέσεως τοῦ κ. Ὑφυπουργοῦ τῆς Παιδείας, ὁ ὁποῖος λόγῳ τῆς θέσεώς του δὲν ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ συστάσεις πρὸς τοὺς κυρίους βουλευτάς, θὰ παρεκάλουν, ἐπειδὴ ἀρχίζουν ἤδη τὰ σχολεῖα καὶ οἱ γονεῖς ἀγωνιοῦν, νὰ ἀρχίσωμεν μὲ ταχύτερον ρυθμὸν τὴν συζήτησιν ἐπὶ τῶν ὑπολοίπων ἄρθρων τοῦ σχεδίου Ν. Δ., ὥστε τοῦτο νὰ ψηφισθῇ τὸ συντομώτερον. Ἐξ ἄλλου ἀνεπτύχθησαν ὅλαι αἱ λεπτομέρειαι ἐπὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ σχεδίου Ν. Δ. κατὰ τὴν συζήτησιν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς καὶ νομίζω ὅτι βυζαντινολογοῦμεν παρατείνοντες τὴν συζήτησιν ἐπὶ τῶν ἄρθρων. Δι' αὐτό, ἐπαναλαμβάνω, πρέπει νὰ ἐπισπεύσωμεν τὴν συζήτησιν ἐπὶ τῶν ἄρθρων.

Πρόεδρος. Κύριε συνάδελφε, ἐν πρώτοις ἤθελον νὰ εἴπω ὅτι ὁ κ. Ὑφυπουργὸς τῆς Παιδείας οὐδέποτε εὑρίσκεται εἰς δυσχέρειαν, διότι κινεῖται μετὰ πάσης ἀνέσεως ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ. Βεβαίως ἡ παρατήρησίς σας ὅτι ἐπιβραδύνεται ἡ ψήφισις τοῦ σχεδίου Ν. Δ. εἶναι ὀρθή.

Συνέβη ὅμως κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συζητήσεως τοῦ σχεδίου Ν. Δ. νὰ γίνῃ ἀλλαγὴ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τὰ νέα μέλη ἦτο φυσικὸν νὰ θέλουν νὰ διατυπώσουν καὶ τὰς ἰδικάς των γνώμας. Εἰς τὴν κατ' ἀρχὴν συζήτησιν, ἐλέχθησαν τόσα πολλὰ καὶ ἐνδιαφέροντα ὥστε, ἐὰν δὲν εἶχεν ἀλλάξει ἡ σύνθεσις τῆς Ἐπιτροπῆς, εἶμαι βέβαιος ὅτι ἐπὶ τῶν ἄρθρων δὲν θὰ ἐχώρει τόση συζήτησις. Πάντως ἀποδέχομαι κι' ἐγὼ τὴν ἔκκλησιν τοῦ κ. Σαββοπούλου πρὸς τοὺς ἀξιοτίμους συναδέλφους, ἵνα ψηφισθῇ τὸ ταχύτερον τὸ συζητούμενον σχέδιον Ν. Δ. διότι ἐπίκειται ἡ ἔναρξις τοῦ σχολικοῦ ἔτους καὶ θὰ παρουσιασθοῦν δυσχέρειαι καὶ βραδύτης.

Εἰσερχόμεθα εἰς τὴν

ΗΜΕΡΗΣΙΑΝ ΔΙΑΤΑΞΙΝ

Κύριοι συνάδελφοι, εἰς τὴν Ἡμερησίαν Διάταξιν ὑπάρχει ἀναγεγραμμένον τὸ σχέδιον Ν. Δ. τοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτερι-

κῶν, περὶ ρυθμίσεως ζητημάτων ἀφορώντων εἰς τὴν Χωροφυλακήν. Πρόκειται περὶ νομιμοποιήσεως τῶν Γάμων τῶν Ὁπλιτῶν τῆς Χωροφυλακῆς.

Ἐρωτᾶται ἡ Ἐπιτροπή, γίνεται δεκτόν;

Π ο λ λ ο ὶ β ο υ λ ε υ τ α ί. Κρατεῖται κ. Πρόεδρε, διότι ὑπάρχουν τροπολογίαι.

Ν. Ἔ ξ α ρ χ ο ς (Ὑφ. Ἐσωτερικῶν). Τροπολογίαι, κύριοι συνάδελφοι, δὲν θὰ γίνουν δεκταὶ εἰς τὸ συζητούμενον σχέδιον Ν. Δ. Εἶναι ἕτοιμον ἄλλο σχέδιον Ν. Δ. εἰς τὸ ὁποῖον δυνάμεθα νὰ τὰς συζητήσωμεν.

Μ. Χ λ ο υ β ε ρ ά κ η ς. Πότε θὰ κατατεθῇ τὸ σχέδιον Ν. Δ. περὶ τοῦ ὁποίου ὡμιλήσατε, κ. Ὑπουργέ;

Ν. Ἔ ξ α ρ χ ο ς (Ὑφ. Ἐσωτερικῶν). Εὑρίσκεται εἰς τὸν κ. Ζούκαν. Ἐλπίζω λίαν συντόμως νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἐπιτροπήν μας.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Κύριοι συνάδελφοι, παρακαλῶ νὰ γίνῃ δεκτὸν τὸ σχέδιον Ν.Δ. μὲ τὴν ἐξῆς προσθήκην τοῦ κ. Ὑπουργοῦ (ἀναγιγνώσκει). Νομίζω ὅτι ἡ προσθήκη προβλέπει περὶ ὅλων τῶν περιπτώσεων ποὺ ἀφοροῦν τοὺς γάμους τῶν Ὁπλιτῶν τῆς Χωροφυλακῆς.

Π. Κ α τ σ ώ τ α ς. Κύριε Πρόεδρε, ἐκτὸς τοῦ ἄρθρου 1 τὸ ὁποῖον ὁμιλεῖ περὶ τῶν Γάμων τῶν Ὁπλιτῶν τῆς Χωροφυλακῆς, ὑπάρχει καὶ ἄρθρον δεύτερον, τὸ ὁποῖον ὁμιλεῖ περὶ Ἀξιωματικῶν τῆς Χωροφυλακῆς, Μονίμων ἢ Ἐφέδρων, οἱ ὁποῖοι διατηροῦνται τῇ αἰτήσει των εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν μέχρι συμπληρώσεως 35ετοῦς συνταξίμου πραγματικῆς ὑπηρεσίας. Διατί νὰ ἰσχύῃ μόνον δι' αὐτούς;

Ν. Ἔ ξ α ρ χ ο ς (Ὑφ. Ἐσωτερικῶν). Εἶναι τροποποίησις, κ. συνάδελφε, ἰσχυούσης διατάξεως. Δηλαδή, θὰ παραμείνουν εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν μέχρι συμπληρώσεως 35ετοῦς συνταξίμου ὑπηρεσίας, ἐνῷ ἡ ἰσχύουσα διάταξις ὁμιλεῖ περὶ πραγματικῆς ὑπηρεσίας.

Π. Κ α τ σ ώ τ α ς. Κύριε Ὑπουργέ, τὸ θέμα εἶναι ὅτι τὸ ἄρθρον 2 δὲν ὁμιλεῖ μόνον περὶ ἀναγνωρίσεως γάμων, ἀλλὰ καὶ περὶ Ἀξιωματικῶν οἱ ὁποῖοι διατηροῦνται εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν μέχρι συμπληρώσεως 35ετοῦς συνταξίμου ὑπηρεσίας. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι περιπτώσεις, αἱ ὁποῖαι δὲν καλύπτονται διὰ τῆς διατάξεως αὐτῆς. Ἐὰν ὁ κ. Ὑπουργὸς δὲν θέλῃ τὰς περιπτώσεις αὐτὰς νὰ τὰς συζητήσωμεν τώρα παρὰ νὰ τὰς συζητήσωμεν εἰς ἄλλο σχέδιον Ν. Δ., δὲν ἔχομεν ἀντίρρησιν, νὰ τὸ δηλώσῃ ὅμως σαφῶς καὶ ἡ θήλωσίς του νὰ ἀναγραφῇ εἰς τὰ πρακτικὰ ὁπότε καὶ νὰ γίνῃ δεκτὸν τὸ συζητούμενον σχέδιον Ν. Δ.

Ν. Ἔ ξ α ρ χ ο ς (Ὑφ. Ἐσωτερικῶν). Ἡ διάταξις αὐτὴ ὑπάρχει καὶ ἔγινεν ἡ μεταβολὴ διὰ τὴν συντάξιμον ὑπηρεσίαν.

Π. Κ α τ σ ώ τ α ς. Κύριε Ὑπουργέ, θεσπίζεται μία διάταξις διὰ τοὺς Ἀξιωματικούς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν συμπληρώσει τὸ ὅριον ἡλικίας διὰ σύνταξιν. Ἡ διάταξις εἶναι ὀρθοτάτη, ὅμως, αὐτὴ θὰ πρέπει νὰ ἰσχύσῃ καὶ περαιτέρω.

Ν. Ἔ ξ α ρ χ ο ς (Ὑφ. Ἐσωτερικῶν). Ὑπάρχει διάταξις κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ καταλαμβανόμενοι ὑπὸ τοῦ ὁρίου ἡλικίας παραμένουν μέχρις ὅτου συμπληρώσουν τριακονταπενταετῆ πραγματικὴν ὑπηρεσίαν.

Π. Κ α τ σ ώ τ α ς. Ναὶ κ. Ὑπουργέ, ἀλλὰ τὸ σχέδιον Ν. Δ. προβλέπει δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι κατελήφθησαν ὑπὸ τοῦ ὁρίου ἡλικίας πρὸ 2ετίας. Διατὶ μόνον δι' αὐτοὺς καὶ ὄχι καὶ διὰ τοὺς πρὸ 5ετίας; Ἐὰν ὁ κ. Ὑπουργὸς θέλῃ νὰ περάσῃ τὸ νομοθέτημα ὡς ἔχει, νὰ δεχθῇ ὅπως τὸ ἄρθρον αὐτὸ συζητηθῇ εἰς τὸ ἄλλο σχέδιον Ν. Δ. εἰς τὸ ὁποῖον προηγουμένως ἀνεφέρθη, ὁπότε οὐδεμία ἀντίρρησις ὑπάρχει.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Ὁ κ. Μερκούρης ἔχει τὸν λόγον.

Σ. Μ ε ρ κ ο ύ ρ η ς. Κύριε Πρόεδρε, συμφωνῶ ἀπολύτως μὲ τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Κατσώτα ἀναπτυχθέντα ἀναφορικῶς μὲ τὸ ὅτι τὸ σχέδιον Ν.Δ. δὲν περιορίζεται μόνον εἰς διάταξιν διὰ τοὺς γάμους τῶν ἀνδρῶν τῆς Χωροφυλακῆς καὶ ἔχω νὰ κάμω δύο παρατηρήσεις. Πρῶτον, δὲν ἀντιλαμβάνομαι, κ. Πρόεδρε, διατὶ τίθεται τὸ ὅριον ἀπὸ διετίας διὰ τοὺς καταληφθέντας ὑπὸ τοῦ ὁρίου ἡλικίας ἀξιωματικοὺς περὶ τῶν ὁποίων ἡ ὑπ' ἀριθ. 174)1962 πρᾶξις τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἡ κυρωθεῖσα διὰ τοῦ Νόμου 4331)1963 καὶ νὰ μὴ τεθῇ ὅριον μεγαλύτερον. Κύριε Ὑπουργέ, διατὶ νὰ μὴ τύχουν τῆς αὐτῆς μεταχειρίσεως καὶ τῶν διὰ τοῦ παρόντος παρεχομένων προνομίων οἱ μὴ ἀνακληθέντες ἀξιωματικοὶ τῆς Χωροφυλακῆς καὶ δεύτερον, διατὶ τὸ σχέδιον Ν. Δ. ὁμιλεῖ μόνον περὶ τῶν ἀνδρῶν γενικῶς τῆς Χωροφυλακῆς καὶ δὲν ὁμιλεῖ διὰ τὰ ἄλλα Σώματα Ἀσφαλείας, δηλαδὴ τὴν Ἀστυνομίαν Πόλεων καὶ τὴν Πυροσβεστικὴν Ὑπηρεσίαν;

Ν. Ἔ ξ α ρ χ ο ς (Ὑφ. Ἐσωτερικῶν). Κύριε συνάδελφε, ὑπάρχει ἤδη κατατεθειμένον σχέδιον Ν.Δ. ἀφορῶν γενικῶς εἰς τὰ Σώματα Ἀσφαλείας. Ἐδῶ, ρυθμίζονται ζητήματα ἀφορῶντα μόνον εἰς τὴν Χωροφυλακήν.

Σ. Μ ε ρ κ ο ύ ρ η ς. Διατί, κ. Ὑπουργέ, αὐτὸς ὁ διαχωρισμός; Θὰ ἦτο καλύτερον, νὰ συζητήσωμεν, διὰ τοῦ παρόντος Ν.Δ. μόνον τὸ ὅριον ἡλικίας γάμου τῶν ἀνδρῶν τῆς Χωροφυλακῆς καὶ εἰς τὸ ἄλλο σχέδιον Ν.Δ., τὸ ὁποῖον ἔχει κατατεθῇ ὡς εἴπατε, θὰ ἠδυνάμεθα νὰ συζητήσωμεν ἐπὶ τοῦ γενικωτέρου θέματος τοῦ ρυθμίζοντος γενικῶς τὰ ζητήματα τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας. Ἐπομένως νὰ μείνωμεν μόνον εἰς τὸ πρῶτον σημεῖον τοῦ σχεδίου Ν.Δ.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Ὁ κ. Σερπᾶνος ἔχει τὸν λόγον.

Γ. Σ ε ρ π ᾶ ν ο ς. Νομίζω, ὅτι διὰ νὰ λείψουν αἱ ἀντιρρήσεις θὰ ἔπρεπε ὁ κ. Ὑπουργὸς νὰ δεχθῇ τὴν ὑπὸ τῶν συναδέλφων κυρίων Μπακλατζῆ, Ἡγουμενάκη, Ἀποστολάκου, Γκλαβάνη, Τζιζῆ κλπ. ὑποβληθεῖσαν τροπολογίαν τιθεμένην ὡς προσθήκην εἰς τὸ ἄρθρον 2 ὑπὸ παρ. 4 ἔχουσαν οὕτω: «Εἰς τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος Ν.Δ., ὑπάγονται καὶ οἱ ἀποστρατευθέντες ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ Ν.Δ. 3768)57 λόγῳ ὁρίου ἡλικίας, ἤτοι ἀπὸ 31.12'57 μέχρι 31.12.61 συμπεριλαμβανομένης καὶ μὴ λαβόντες πλήρη σύνταξιν κατώτεροι ἀξιωματικοὶ τῆς Χωροφυλακῆς οἵτινες ἐπανέρχονται τῇ αἰτήσει των εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν μέχρι συμπληρώσεως τοῦ ἐλλείποντος αὐτοῖς συνταξίμου χρόνου ὑπηρεσίας καὶ ὑπὸ τὰς αὐτὰς προϋποθέσεις τῶν διατηρηθέντων εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν δυνάμει τοῦ Νόμου 4331)63 ὁμοιοβάθμων των».

Ἐπίσης κ. Ὑπουργέ, τὴν ὑπὸ τῶν συναδέλφων κυρίων Χαραλαμποπούλου, Κοθρῆ, Παπαδημητρίου κλπ. ὑποβληθεῖσαν τροπολογίαν εἰς τὸ ἄρθρον 3 καὶ ἀφορῶσαν εἰς τοὺς ὑπὸ τοῦ ὁρίου ἡλικίας καταληφθέντας ἀνθυπασπιστὰς καὶ μὴ λαβόντας πλήρη σύνταξιν, ὅπως ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν μέχρι συμπληρώσεως συνταξίμου χρόνου, ἐξομοιουμένων καὶ τούτων μὲ τοὺς διὰ τοῦ Νόμου 4331)63 ὁμοιοβάθμους των.

Ν. Ἔ ξ α ρ χ ο ς (Ὑφ. Ἐσωτερικῶν). Κύριε συνάδελφε, λαμβάνω ὑπ' ὄψει μου τὰς τροπολογίας αὐτάς, ἀλλά, ὡς ἐδήλωσα ἀκολουθεῖ ἄλλο σχέδιον Ν.Δ. εὐρυτέρας μορφῆς καὶ ἀφορῶν γενικώτερον τὰ Σώματα Ἀσφαλείας.

Σ. Μ ε ρ κ ο ύ ρ η ς. Κύριε Πρόεδρε, (θόρυβος, κωδωνοκρουσίαι).

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Κύριε συνάδελφε, ὁ κ. Ὑπουργὸς ἐδήλωσεν ὅτι ἀκολουθεῖ ἄλλο σχέδιον Ν.Δ. εἰς τὸ ὁποῖον συμπεριλαμβάνονται ὅλα τὰ Σώματα Ἀσφαλείας. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δευτερολογήσετε εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὴν πρώτην ὁμιλίαν σας καὶ μάλιστα, χωρὶς νὰ ζητήσετε τὸν λόγον ἀπὸ τὸ Προεδρεῖον.

Σ. Μ ε ρ κ ο ύ ρ η ς. Ἠρεμώτερα κ. Πρόεδρε.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Κύριε Μερκούρη, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λαμβάνετε τὸ μικρόφωνον, ἄνευ ἀδείας τοῦ Προεδρείου καὶ νὰ ἐπιθυμῆτε νὰ δευτερολογήσετε. Ὁ κ. Ἐλαφρὸς ἔχει τὸν λόγον.

Σ. Ἐ λ α φ ρ ό ς. Κύριε Πρόεδρε, θὰ ἐπεθύμουν ἀπὸ τὸν κ. Ὑπουργὸν ὅπως τὸ ὀρθότατον σχέδιον Ν. Δ)τος τὸ ὁποῖον ἔφερε ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς, τὸ συμπληρώσῃ διὰ τῆς δηλώσεως ὅτι αἱ αὐταὶ διατάξεις διέπουν καὶ τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ τοὺς ἄνδρας τοῦ Πυροσβεστικοῦ Σώματος καὶ τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων.

Ν. Ἔξαρχος (Ὑφ. Ἐσωτερικῶν). Κύριε συνάδελφε, θὰ φέρω σχέδιον Ν. Δ)τος, μὲ τὰς αὐτὰς διατάξεις, ἀφορῶν εἰς τὴν Πυροσβεστικὴν Ὑπηρεσίαν.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Σταμάτης ἔχει τὸν λόγον.

Γ. Σταμάτης. Κύριε Ὑπουργέ, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ ἤθελα νὰ εἰσηγηθῶ εἶναι, τὸ προβλεπόμενον ὅριον ὑπὸ τοῦ σχεδίου τῶν 30 ἡμερῶν νὰ ἐπεκταθῇ, διότι πρόκειται περὶ μικροῦ χρονικοῦ ὁρίου.

Ν. Ἔξαρχος (Ὑφ. Ἐσωτερικῶν). Μάλιστα κ. Σταμάτη.

Γ. Σερπάνος. Κύριε Πρόεδρε, ἐφ' ὅσον ὁ κ. Ὑπουργὸς εἶπεν ὅτι δὲν δέχεται τροπολογίας εἰς τὸ παρὸν σχέδιον Ν.Δ. ἀλλ' ὅτι εἰς προσεχὲς σχέδιον Ν.Δ. περιλαμβάνονται τὰ Σώματα Ἀσφαλείας γενικῶς, θὰ ὑποβάλω πρὸς τὸν κ. Ὑπουργὸν δύο τροπολογίας, τὰς ὁποίας καὶ ὑποβάλλω, ὑπὸ τὴν κρίσιν του, μὲ τὴν παράκλησιν τῆς ἀποδοχῆς των.

Γ. Βογιατζῆς. Ἴσως, κ. Πρόεδρε, δὲν ἐγένετο σαφῶς ἀντιληπτὸν τὸ περιεχόμενον τοῦ νομοσχεδίου καὶ ἐκεῖθεν αἱ ὑπὸ τῶν κυρίων συναδέλφων ἀντιρρήσεις. Ἐγώ, εἰλικρινῶς συγχαίρω τὸν κ. Ὑπουργὸν ἰδίᾳ διὰ τὸ ἄρθρον 2, διὰ τοῦ ὁποίου βελτιοῦται ἡ θέσις τῶν ἐκτὸς ὀργανικῶν θέσεων παραμενόντων μετὰ τὴν κατάληψίν των ὑπὸ τοῦ ὁρίου ἡλικίας ἀξιωματικῶν πρὸς συμπλήρωσιν πλήρους συνταξίμου χρόνου. Ἡ ἀντίθεσίς μου εἶναι εἰς τὸ ὅτι, διὰ τῆς πράξεως αὐτῆς, γίνεται προνομιακὴ μεταχείρισις εἰς τοὺς ἐξελθόντας τὸ 1962 ἀξιωματικοὺς τῆς Χωροφυλακῆς, ἐνῷ δὲν τυγχάνουν τῆς αὐτῆς μεταχειρίσεως οἱ ἐξελθόντες κατὰ τὸ ἔτος 1959. Διατὶ αὐτὴ ἡ ἄνισος μεταχείρισις; Δὲν τολμῶ νὰ πιστεύσω εἰς κυκλοφορούσας διαβόσεις, ὅτι πρόκειται νὰ εὐνοηθοῦν ὡρισμένοι ἀξιωματικοὶ τῆς Χωροφυλακῆς. Ἐδῶ θεσπίζομεν Διατάγματα γενικῆς ἐφαρμογῆς καὶ δὲν ἔχομεν παρὰ νὰ ἐπεκτείνωμεν τὸ εὐεργέτημα καὶ εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι εὑρέθησαν ἐκτὸς τοῦ Σώματος ὑπὸ τὰς αὐτὰς προϋποθέσεις καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐνωρίτερον τῶν ὑπὸ τοῦ παρόντος εὐεργετουμένων. Ἐδῶ πρόκειται περὶ ἰδίας μεταχειρίσεως ἀξιωματικῶν τοῦ ἐντίμου Σώματος τῆς Βασιλ. Χωροφυλακῆς, καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν ἦτο εἰς τὰς προθέσεις τοῦ ἀξιοτίμου κ. Ὑφυπουργοῦ, τὴν ἐντιμότητα καὶ τὴν εὐθύτητα τοῦ ὁποίου γνωρίζω, ἡ παράλειψις αὐτή.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Τούντας ἔχει τὸν λόγον.

Χ. Τούντας. Κύριε Πρόεδρε, μετὰ τὴν δήλωσιν τοῦ ἀξιοτίμου κ. Ὑπουργοῦ, ὅτι γνωρίζει καὶ θὰ θεραπεύσῃ δι' ἄλλου σχεδίου Ν. Δ. τὴν ἐκκρεμότητα ἀπείρων ζητημάτων ἀφορώντων εἰς τὰ Σώματα Ἀσφαλείας, νομίζω, ὅτι ἡ Βουλὴ ἀπεκόμισε κέρδος, ὅτι ἐγένετο ἀποδεκτὴ ἀπὸ μέρους τοῦ κ. Ὑπουργοῦ ἡ ἐπέκτασις τοῦ εὐεργετήματος τοῦ διὰ τοῦ παρόντος παρεχομένου καὶ εἰς τοὺς μέχρι τοῦ 1957 ἀξιωματικοὺς τῶν αὐτῶν προϋποθέσεων. Ἀλλά, κ. Ὑπουργέ, ἐγὼ θὰ ἐπεθύμουν, διὰ τὴν μὴ διάσπασιν τῆς ἐπιεικείας καὶ διὰ τὴν ἴσην μεταχείρισιν, ὅπως καὶ διὰ τοὺς πέραν τοῦ ΑΟΤΥ ἀδικηθέντας ἀξιωματικοὺς θεσπισθῇ παρόμοιον μέτρον.

Σ. Περτσινίδης. Κύριε Ὑπουργέ, θὰ παρεκάλουν, ὅπως τὴν 30ήμερον προθεσμίαν, οὖσαν μικράν, τὴν καταστήσητε τρίμηνον.

Ν. Ἔξαρχος (Ὑφυπ. Ἐσωτερικῶν). Ἀποδέχομαι τὴν πρότασιν τοῦ κ. συναδέλφου.

Πρόεδρος. Ἐγένετο δεκτὴ ἡ πρότασις τοῦ κ. Περτσινίδη, ὅπως ἡ 30ήμερος προθεσμία γίνῃ τρίμηνος. Ὁ κ. Ἀποστολάκος ἔχει τὸν λόγον.

Χ. Ἀποστολάκος. Κύριε Ὑπουργέ, τί ἐμποδίζει νὰ γίνῃ ἡ ἀναγνώρισις τοῦ γάμου, πέραν τῶν ἀνδρῶν τῆς Χωροφυλακῆς καὶ εἰς τοὺς ἀστυνομικοὺς τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων καὶ εἰς τοὺς ἄνδρας τῆς Πυροσβεστικῆς Ὑπηρεσίας;

Ν. Ἔξαρχος (Ὑφυπ. Ἐσωτερικῶν). Δὲν ὑπάρχει θέμα δι' αὐτούς, κ. συνάδελφε.

Πρόεδρος. Εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον, κ. συνάδελφε, ὑπὸ ἄλλων διατάξεων διέπονται οἱ ἄνδρες τῆς Β. Χωροφυλακῆς καὶ ὑπὸ ἄλλων οἱ ἄνδρες τοῦ Πυροσβεστικοῦ Σώματος καὶ τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων.

Χ. Ἀποστολάκος. Πέραν αὐτοῦ, ὁ κ. Σερπάνος ἀνέπτυξε δύο τροπολογίας. Εἴπατε, κ. Ὑπουργέ, ὅτι θὰ μελετήσητε τὰς τροπολογίας αὐτὰς ἢ τὰς ἀποδέχεσθε καὶ θὰ τὰς συμπεριλάβετε εἰς τὸ ἄλλο νομοσχέδιον ποὺ ἔχετε ἤδη ἕτοιμον;

Ν. Ἔξαρχος (Ὑφυπ. Ἐσωτερικῶν). Θὰ τὰς μελετήσω, κ. συνάδελφε.

Χ. Ἀποστολάκος. Νὰ μᾶς εἴπητε, ἐὰν τὰ νομοσχέδια αὐτὰ θὰ κατατεθοῦν συντόμως.

Ν. Ἔξαρχος (Ὑφυπ. Ἐσωτερικῶν). Θὰ κατατεθοῦν.

Χ. Ἀποστολάκος. Εἰς τὰ νομοσχέδια αὐτὰ περιλαμβάνεται καὶ τὸ θέμα τῆς οἰκονομικῆς διαβαθμίσεως τῶν χωροφυλάκων καὶ ἀστυφυλάκων;

Ν. Ἔξαρχος (Ὑφυπ. Ἐσωτερικῶν). Αὐτὸ θὰ τακτοποιηθῇ μὲ τὸ νέον μισθολόγιον.

Τ. Μιχαηλίδης. Κύριε Πρόεδρε, τὸ νομοσχέδιον τοῦτο ἐπιφέρει σοβαρὰς μεταβολὰς εἰς τὰ μέχρι τοῦδε ἰσχύσαντα. Τὸ Σῶμα τῆς Χωροφυλακῆς μέχρι τοῦδε διῳκεῖτο ἀπὸ ἀξιωματικὸν ποὺ ἀνῆκεν εἰς τὴν παράταξίν σας καὶ ὡς ἐκ τούτου, πιστεύω, ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχῃ ἀδικήσει διὰ λόγους κομματικοὺς οὐδένα. Ἀφῆστε, κ. Ὑπουργέ, τὸ ἄρθρον 1 καὶ τὰ ἄλλα θέματα ποὺ δημιουργοῦν δαπάνας, διὰ νὰ τὰ περιλάβητε μὲ τὴν ἄνεσίν σας εἰς ἄλλο νομοσχέδιον.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Μερκούρης ἔχει τὸν λόγον.

Σ. Μερκούρης. Κύριε Πρόεδρε, ἤθελα κατ' ἀρχὴν νὰ παρατηρήσω εἰς τὸν φίλον κ. Ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν, ὅτι εἶναι ἀπαράδεκτον νὰ λέγῃ εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν ἢ τὸ ψηφίζετε τὸ νομοσχέδιον ἢ τὸ ἀποσύρω. Ταῦτα λέγω φιλικῶς καὶ μόνον εἰς τὸν κ. Ὑφυπουργόν.

Ν. Ἔξαρχος (Ὑφυπ. Ἐσωτερικῶν). Καὶ ἐγὼ σᾶς παρακαλῶ, κ. Μερκούρη, νὰ τὸ ψηφίσητε τὸ νομοθέτημα ὅπως εἶναι, διὰ νὰ συζητήσωμεν ἀργότερον μὲ ὅλην μας τὴν ἄνεσιν εἰς ἄλλο νομοθέτημα τὰς τροπολογίας.

Σ. Μερκούρης. Θὰ ἦτο καλόν, κ. Ὑπουργέ, ὅσον ἀφορᾷ τοὺς γάμους, νὰ συμπεριληφθοῦν εἰς τὸ εὐεργέτημα τοῦ νομοθετήματος, καὶ οἱ ἀστυφύλακες. Διὰ τοὺς Ἀνθυπασπιστὰς νομίζω καὶ ἐγώ, ὅτι ἐφ' ὅσον γίνεται ἕνα τέτοιο εὐεργέτημα διὰ τοὺς μεγάλους ἀξιωματικούς, διατί νὰ μὴ συμπεριληφθοῦν καὶ οἱ Ἀνθυπασπισταί.

Π. Κατσώτας. Κύριε Πρόεδρε, κατόπιν τῆς σαφοῦς δηλώσεως τοῦ κ. Ὑφυπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν—ἡ ὁποία παρακαλῶ νὰ συμπεριληφθῇ εἰς τὰ πρακτικὰ—ὅτι τὰς ὑπαρχούσας τροπολογίας θὰ τὰς περιλάβῃ εἰς τὸ σχέδιον Ν.Δ. ποὺ θὰ φέρῃ ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς λίαν προσεχῶς, παραιτοῦμαι τοῦ λόγου καὶ ζητῶ καὶ ἐγὼ νὰ ψηφισθῇ ὡς ἔχει τὸ νομοθετικὸν τοῦτο διάταγμα.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Βανταλῆς, ἔχει τὸν λόγον.

Ε. Βανταλῆς. Κύριε Πρόεδρε, ἡ διατύπωσις τοῦ ἄρθρου 2, ἐκδηλώνει τὴν συμπάθειαν τοῦ κ. Ὑφυπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν πρὸς ὡρισμένην τάξιν ἀξιωματικῶν. Φοβοῦμαι, ὅτι ἡ διατύπωσις αὐτὴ ψηφιζομένη θὰ ἀνοίξῃ τοὺς ἀσκοὺς τοῦ Αἰόλου. Τὰ παράπονα τῶν ἄλλων Σωμάτων θὰ εἶναι καὶ δίκαια καὶ εὔλογα. Θὰ πρέπει ἡ Κυβέρνησις νὰ σκεφθῇ ἐὰν πρέπει νὰ προχωρήσωμεν εἰς τοιαῦτα μέτρα ὅσον συμπαθῆ καὶ ἂν εἶναι ταῦτα. Βεβαίως, ἐὰν ἐπιμένῃ ὁ κ. Ὑφυπουργός, θὰ ψηφίσω τὸ νομοθετικὸν διάταγμα, ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἐπειδὴ ἡ διάταξις αὕτη εἶναι τόσον σοβαρά, θὰ πρέπει ἐν τῷ μεταξὺ νὰ σκεφθῇ σοβαρῶς καὶ ἡ Κυβέρνησις καὶ ἐν προκειμένῳ ὁ κ. Ὑπουργός, ἐὰν πρέπει νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἐπιψήφισίν της.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Ὁ κ. Χαραλαμπόπουλος. ἔχει τὸν λόγον.

Ι. Χ α ρ α λ α μ π ό π ο υ λ ο ς. Κύριε Πρόεδρε, ὁ κ. Ὑφυπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν εἶχε δεχθῆ νὰ συμπεριληφθοῦν εἰς τὸ ἄρθρον 2 καὶ οἱ Ἀνθυπασπισταί. Οὗτοι εἶναι ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν καὶ ἐπὶ πλέον εἶναι μία συμπαθὴς κατηγορία. Ἐὰν συμφωνῆ ὁ κ. Ὑπουργός, παρακαλῶ νὰ συμπεριληφθοῦν καὶ αὐτοί.

Ν. Ἔ ξ α ρ χ ο ς (Ὑφυπ. Ἐσωτ.). Μὲ τὴν προϋπόθεσιν νὰ δοθῆ εἰς αὐτοὺς 10)50 τοῦ νόμου 1854. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἐπέκτασις τὴν ὁποίαν καὶ ἀποδέχομαι.

Ι. Χ α ρ α λ α μ π ό π ο υ λ ο ς. Θὰ πρέπει, κ. Ὑπουργέ, νὰ διατυπωθῆ ὡς ἑξῆς ἡ διάταξις. Εἰς τὸ ἄρθρον 2 θὰ τεθῆ παράγραφος 4, ἔχουσα οὕτω :

«4. Οἱ καταλαμβανόμενοι ὑπὸ τοῦ ὁρίου ἡλικίας Ἀνθυπασπισταὶ Χωροφυλακῆς, διατηροῦνται τῇ αἰτήσει των εἰς τὴν ἐνεργὸν Ὑπηρεσίαν ἐκτὸς ὀργανικῶν θέσεων, μέχρι συμπληρώσεως 35ετοῦς πραγματικῆς συνταξίμου ὑπηρεσίας συνυπολογιζομένων καὶ τῶν 10)50 τοῦ νόμου 1854».

Ν. Ἔ ξ α ρ χ ο ς (Ὑφ. Ἐσωτ.). Μάλιστα, κ. συνάδελφε, ἀποδέχομαι τὴν διατύπωσιν ποὺ ἀνεγνώσατε.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Ἐρωτῶ τὴν Ἐπιτροπήν, δέχεται ὡς ἐτροπολογήθη ὑπὸ τοῦ κ. Ὑφυπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν τὸ ὑπὸ κρίσιν σχέδιον Ν.Δ.;

Π ο λ λ ο ὶ β ο υ λ ε υ τ α ί. Δεκτόν, δεκτόν.

Μεθ' ὃ, τὸ σχέδιον Ν.Δ. «περὶ ρυθμίσεως ζητημάτων ἀφορώντων εἰς τὴν Χωροφυλακήν», ἐγένετο δεκτὸν εἰς ἐφ' ἅπαξ συζήτησιν κατ' ἀρχήν, ἄρθρον καὶ σύνολον, ἔχον οὕτω :

Περὶ ρυθμίσεως ζητημάτων ἀφορώντων εἰς τὴν Χωροφυλακήν.

Ἄρθρον 1.

1. Ἡ παράγρ. 6 τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ Ν. 4331)1963(Φ.Ε.Κ. Α' 159) καταργεῖται ἀφ' ἧς ἴσχυσε καὶ ἀντικαθίσταται ὡς ἀκολούθως:

Ἡ ἄδεια γάμου χορηγεῖται εἰς τοὺς Ἐνωμοτάρχας, Ὑπενωμοτάρχας καὶ Χωροφύλακας ἀπὸ τῆς συμπληρώσεως τοῦ 30οῦ ἔτους τῆς ἡλικίας των, ἄνευ περιορισμοῦ τινος.

2. Γάμοι ὑπηρετούντων Ὁπλιτῶν Χωροφυλακῆς, τελεσθέντες, μέχρι τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος κατὰ παρέκκλισιν τῶν ὑφισταμένων διατάξεων τῇ ἐγκρίσει τοῦ Ὑφυπουργοῦ Ἐσωτερικῶν καὶ ἀδείᾳ τοῦ Ἀρχηγοῦ Χωροφυλακῆς, ἀναγνωρίζονται ὡς νόμιμοι.

3. Γάμοι ὑπηρετούντων Ὁπλιτῶν Χωροφυλακῆς, τελεσθέντες, μέχρι 15.8.1964 ἄνευ ἀδείας, ἀναγνωρίζονται δι' ἀποφάσεως τοῦ Ἀρχηγοῦ Βασ. Χωροφυλακῆς κατόπιν αἰτήσεως ὑποβαλλομένης ἐντὸς τριμήνου ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος.

Ἐν περιπτώσει μὴ ἐμπροθέσμου ὑποβολῆς αἰτήσεως διατάσσεται ἡ ἀπόλυσίς των.

4. Ὁπλῖται Χωροφυλακῆς, ἀπολυθέντες τοῦ Σώματος τῆς Ἑλληνικῆς Βασ. Χωροφυλακῆς ἀπὸ 1.9.1955 καὶ ἐντεῦθεν λόγῳ παρανόμου νυμφεύσεως καὶ μὴ ὑπερβάντες τὸ 40 ἔτος τῆς ἡλικίας των ἐπανακατατάσσονται εἰς τοῦτο κατόπιν αἰτήσεώς των ὑποβαλλομένης ἐντὸς τριμήνου ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος.

Ἄρθρον 2.

Αἱ παράγραφοι 1 καὶ 4 τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ Ν. 4331)1963 Φ.Ε.Κ. Α' 159) καταργοῦνται ἀφ' ἧς ἴσχυσαν καὶ ἀντικαθίστανται ὡς ἀκολούθως:

1. Οἱ καταλαμβανόμενοι ὑπὸ τοῦ ὁρίου ἡλικίας Ἀξιωματικοὶ Χωροφυλακῆς μόνιμοι ἢ ἔφεδροι διατηροῦνται τῇ αἰτήσει των, ὑποβαλλομένῃ κατὰ μῆνα Ἰούλιον τοῦ ἔτους τῆς καταλήψεώς των ὑπὸ τοῦ ὁρίου ἡλικίας, εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν ἐκτὸς ὀργανικῶν θέσεων μέχρι συμπληρώσεως 35ετοῦς πραγματικῆς συνταξίμου ὑπηρεσίας. Οὗτοι προάγονται εἰς τὸν ἀνώτερον βαθμὸν ἀφ' ἧς προήχθησαν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦτον, οἱ νεώτεροί των, μὴ δυνάμενοι νὰ προαχθῶσι περαιτέρω. Ἡ προαγωγὴ των δὲν ἐπιφέρει οὐδεμίαν μεταβολὴν τόσον εἰς τὴν οἵαν τελοῦν ἐκτὸς ὀργανικῶν θέσεων κατάστασιν, ὅσον καὶ εἰς τὸ ὅριον ἡλικίας τοῦ εἰς ὃν κατελήφθησαν βαθμοῦ.

2. Ὅπου ἐν τῷ Νόμῳ ἀναφέρεται ἡ φράσις «35ετοῦς πραγματικῆς ὑπηρεσίας» ἀντικαθίσταται διὰ τῆς φράσεως «35ετοῦς πραγματικῆς συνταξίμου ὑπηρεσίας.

3. Αἱ ἀνωτέρω διατάξεις ἰσχύουν καὶ διὰ τοὺς καταληφθέντας ὑπὸ τοῦ ὁρίου ἡλικίας τὴν 31.12.1962 Ἀξιωματικούς, περὶ ὧν ἡ ὑπ' ἀριθ. 174)1962 πρᾶξις τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, κυρωθεῖσα διὰ τοῦ Ν. 4331)1963.

4. Οἱ καταλαμβανόμενοι ὑπὸ τοῦ ὁρίου ἡλικίας Ἀνθυπασπισταὶ Χωροφυλακῆς διατηροῦνται τῇ αἰτήσει των εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν ἐκτὸς ὀργανικῶν θέσεων μέχρι συμπληρώσεως 35ετοῦς πραγματικῆς συνταξίμου ὑπηρεσίας συνυπολογιζομένων καὶ τῶν 10)50 τοῦ Ν. 1854.

Ἄρθρον 3.

Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος Ν. Δ. ἄρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεώς του εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Κύριοι βουλευταί, εἰσερχόμεθα εἰς τὴν συνέχειαν τῆς κατ' ἄρθρον συζητήσεως τοῦ σχεδίου Ν. Δ. «περὶ ὀργανώσεως καὶ διοικήσεως τῆς Γενικῆς (στοιχειώδους καὶ μέσης) Ἐκπαιδεύσεως».

Ὁ κ. Βογιατζῆς ἔχει τὸν λόγον ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 4.

Γ. Β ο γ ι α τ ζ ῆ ς. Μετὰ τὴν ψήφισιν τοῦ ἄρθρου 1 καὶ τοῦ ἄρθρου 3 νομίζω ὅτι τὸ ἄρθρον 4 ἀποτελεῖ τὸν ἕτερον μεγάλον στόχον, ὅπως πολὺ προσφυῶς ὠνόμασεν ὁ κ. Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, τὸν ὁποῖον ἐπιδιώκει τὸ ὑπὸ κρίσιν σχέδιον Ν. Δ)τος. Ἀποτελεῖ πράγματι τεραστίαν προσπάθειαν διὰ τὴν ἀνύψωσιν τὴν πνευματικὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἡ ὑποχρεωτικὴ Παιδεία, ἡ ἐξαγγελλομένη ὑπὸ τοῦ σχεδίου Ν. Δ. εἰς τὰ 9 χρόνια. Εἶχα τὴν εὐκαιρίαν νὰ εἴπω εἰς τὴν ἀγόρευσίν μου ἀπὸ τοῦ Βήματος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ σχεδίου Ν. Δ., ὅτι συμφωνῶ ἀπολύτως μὲ τὴν ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλυτέραν κατ' ἔκτασιν καὶ εἰς βάθος μόρφωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ θεωρῶ τοῦτο ὡς ἕνα ἀπὸ τοὺς βασικοὺς μοχλοὺς καὶ προϋποθέσεις διὰ τὴν ἀνύψωσιν ἐν τῷ συνόλῳ τῆς δυναμικότητος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Αὐτὴ ἡ μεταβολὴ εἶναι σεισμικῆς μορφῆς κ. Πρόεδρε. Πιστεύω ὅτι ἂν κατορθώσωμεν νὰ τὴν φέρωμεν πράγματι εἰς πέρας καὶ νὰ τὴν θέσωμεν εἰς ἐφαρμογήν, τότε θὰ ἔχωμεν προσφέρει τεραστίας ὑπηρεσίας εἰς τὸν Λαόν. Ἐδῶ ὅμως ἔρχεται ἡ ἀμφιβολία, ἐδῶ ἔρχεται ἡ ἐπισήμανσις ὅτι ὁ στόχος αὐτὸς πρὸς στιγμὴν εὑρίσκεται ἔωλος. Εἶπεν ὁ κ. Ὑπουργὸς ὅπως καὶ ὁ ἀξιότιμος κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ὅτι αὐτὴν τὴν στιγμὴν διὰ τοῦ σχεδίου Ν. Δ. τοποθετοῦντες τοὺς στόχους δημιουργοῦμεν τὰς προϋποθέσεις, αἱ ὁποῖαι πιέζουν ἀπ' ὅλας τὰς πλευρὰς ὅλους ἐκείνους τοὺς παράγοντας οἱ ὁποῖοι θὰ ἀναγκάσουν ὥστε νὰ γίνουν πραγματικότητες αὐτοὶ οἱ στόχοι. Αὐτὸς εἶναι πράγματι ἕνας τρόπος παρὰ τὸ ὅτι ἐγὼ διεφώνησα μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, διότι εἰς ἓν ὠργανωμένον Κράτος τῆς σήμερον ὑπάρχουν ὅλαι αἱ δυνατότητες μελέτης καὶ εἰς βάθος καὶ κατ' ἔκτασιν ὅλων τῶν προβλημάτων θὰ ἔπρεπε ἐπὶ τέλους νὰ μὴ βαδίζωμεν κατ' αὐτὸν τὸν ἐμπειρικὸν τρόπον, ἀλλὰ ἀφοῦ μελετήσωμεν καὶ ἐξασφαλίσωμεν ὅλας τὰς προϋποθέσεις τότε νὰ προχωροῦμεν. Καὶ τοῦτο διὰ νὰ μὴ δίδωμεν ἐλπίδας μεγαλυτέρας ἀπὸ ἐκείνας ποὺ ἠμποροῦμεν νὰ ἐπιτύχωμεν. Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἠρώτησα τὸν κ. Ὑπουργὸν πότε προβλέπει ὅτι εἶναι δυνατὴ αὐτὴ ἡ 9ετὴς ἐκπαίδευσις, νὰ καθιερωθῆ εἰς ὁλόκληρον τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν. Καὶ ἡ ἀπάντησις δὲν ἐδόθη, ἐδόθη ἀπάντησις τῶν φιλοτίμων προσπαθειῶν διὰ τὴν ὅσον τὸ δυνατὸν ταχυτέραν καθιέρωσιν τῆς 9ετοῦς ἐκπαιδεύσεως. Καὶ λέγει τὸ σχέδιον Ν. Δ. ὅτι θὰ γίνεται σταδιακῶς ἡ ἐφαρμογή, ἐφ' ὅσον ἐξασφαλίζονται αἱ προϋποθέσεις διδακτικοῦ προσωπικοῦ, μέσων κλπ. Ἐγὼ προσωπικῶς πιστεύω ὅτι θὰ περάσουν πάρα πολλὰ χρόνια διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις ποὺ ζῶμεν σήμερον νὰ ἐπιτύχωμεν αὐτό. Ἡ θέλησίς μου εἶναι ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐγράφαμεν εἰς τὸ σχέδιον Ν.Δ. αὐτὸ καὶ 12ετῆ ἀκόμη ὑποχρεωτικὴν ἐκπαίδευσιν, ἐφ' ὅσον κάνομεν διακηρύξεις χωρὶς νὰ τὰς θεμελιώνωμεν ἐπάνω εἰς ἓν ὡρι-

σμένον τακτὸν χρονικὸν διάστημα ἢ ὡρισμένας οἰκονοτεχνικὰς μελέτας. Ἐδῶ ὅμως ὑπεισέρχεται ἓν μεγάλο σφάλμα κατὰ τὴν ἐντύπωσιν τὴν ἰδικήν μου. Λέγει τὸ σχέδιον Ν. Δ. ὅτι θὰ γίνεται ἡ ἐφαρμογὴ σταδιακῶς καὶ ἀπὸ ὅ,τι βγαίνει ἀπὸ τὴν εἰσηγητικὴν ἔκθεσιν ἡ σταδιακὴ ἐφαρμογὴ θὰ γίνεται κατὰ περιφερείας καὶ μάλιστα ἀρχομένων ὅλων αὐτῶν τῶν μέτρων ἀπὸ τὰ ἀστικὰ κέντρα. Ἐδῶ ὑπάρχει μία πλήρης παρανόησις κατὰ τὴν ἀντίληψίν μου. Ἡ σταδιακὴ ἐφαρμογὴ τῆς ἐπεκτάσεως τῆς ὑποχρεωτικῆς θητείας ἡ ὁποία ἔχει γίνει εἰς ὅλον τὸν κόσμον δὲν ἀφορᾷ τὴν κατὰ περιοχὰς τῶν χωρῶν αὐτῶν ἐπέκτασιν, ἀλλὰ ἀφορᾷ εἰς τὰ ἔτη τῆς φοιτήσεως, ἤγουν ἀπὸ τὰ 6 γίνεται ἡ ὑποχρεωτικὴ φοίτησις 7, ἐν συνεχείᾳ, ἐξασφαλιζομένων τῶν προϋποθέσεων 8, 9, 10, 12. Οὐδαμοῦ τοῦ κόσμου γίνεται αὐτὸς ὁ ἀντιδημοκρατικός, ἄνισος καὶ ἄδικος καταμερισμὸς τῆς Χώρας εἰς προνομιούχους περιοχὰς ὅπου τὰ παιδιὰ θὰ δύνανται νὰ ἔχουν τὴν 9ετῆ ὑποχρεωτικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ εἰς παραμελημένας περιοχὰς ὅπου ἐκεῖ θὰ πηγαίνουν μὲ ὑποχρεωτικὴν ἐκπαίδευσιν μόνον 6 ἐτῶν. Δηλαδὴ μέχρι τώρα εἴχομεν μίαν διαφορὰν ἀπὸ ἀπόψεως ἀτόμων ποὺ εἶχον τὴν δυνατότητα νὰ σπουδάσουν καὶ τῶν πτωχῶν παιδιῶν ποὺ δὲν ἐσπούδαζαν. Τώρα τὸ ἴδιον τὸ Κράτος καθιερώνει προνομιούχους περιοχὰς ποὺ θὰ ἔχουν 9ετῆ ἐκπαίδευσιν καὶ παραμελημένας περιοχὰς τῶν ὀρεινῶν ταλαιπωρημένων ἀπομεμακρυσμένων Ἑλληνικῶν Πληθυσμῶν οἱ ὁποῖοι ἂς μείνουν εἰς τὰ 6 χρόνια. Καὶ δὲν συμφωνῶ καθόλου μὲ τὴν διαπίστωσιν τῆς εἰσηγητικῆς ἐκθέσεως τοῦ σχεδίου Ν. Δ. ὅτι αὐταὶ αἱ παραμελημέναι περιοχαὶ δὲν εἶναι ἀκόμη ὥριμοι ἢ δὲν ὑπάρχουν αἱ προϋποθέσεις τοῦ βίου διὰ νὰ γίνῃ ἡ 9ετὴς ἐκπαίδευσις. Ἐγὼ πιστεύω ὅτι αὐτὸ ἀποτελεῖ σφάλμα καὶ ἀντιδημοκρατικὴν τακτικὴν νὰ καθιερώσῃ τὸ ἐπίσημον Κράτος ὅτι ἡ περιοχὴ τῶν Ἀθηνῶν θὰ ἔχῃ 9ετῆ ὑποχρεωτικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ ἡ περιοχὴ τῆς Λαμίας, τῆς Χαλκίδος ἢ τῆς Ἰστιαίας θὰ ἔχῃ 6ετῆ.

Εἶναι μία τακτικὴ ποὺ δὲν συνάδει οὔτε μὲ τὸ Σύνταγμα τῶν ἴσων δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων τοῦ πολίτου, οὔτε μὲ τὴν δημοκρατικὴν ἀρχήν, ὅτι τὰ ἀγαθὰ τῆς Παιδείας πρέπει νὰ κατανέμωνται ἰσομερῶς εἰς ὁλόκληρον τὸν πληθυσμὸν τῆς Χώρας. Ἐὰν ἡ Κυβέρνησις ἐπιμένῃ εἰς αὐτὸ τὸ κατὰ τὴν γνώμην μου βαρύτατον σφάλμα, τότε πρὸς Θεοῦ δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ ἡ ἐκπαίδευσις γίνεται κατ' οὐσίαν 9ετής. Εἰς τὰ μεγάλα Κέντρα μετὰ τὴν κατάργησιν τῶν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων εἰς τὰ γυμνάσια, οἱ πλεῖστοι τῶν μαθητῶν θὰ πηγαίνουν πρὸς τὰ γυμνάσια καὶ ἐπομένως δὲν ὑπάρχει θέμα. Ἀλλὰ τὸ θέμα εἶναι διὰ τὰς ἀπομεμακρυσμένας, τὰς πτωχὰς περιοχάς, τοὺς κάμπους καὶ τὰ ὀρεινά, ἐκεῖ ποὺ πρέπει νὰ ἐνισχύσωμεν μὲ κάθε μέσον μὲ τὶς συγκοινωνίες ποὺ θέλει νὰ βάλῃ ὁ κ. Ὑπουργὸς καὶ μὲ ὅλα τὰ μέσα διὰ νὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ ἐκεῖ πρῶτα. Διότι ἐκεῖ ὑπάρχει ἡ μεγαλυτέρα ἀνάγκη. Ἐὰν δὲν ἀποδεχθῇ τὴν κατὰ ἴσον ποσοστὸν ἐπέκτασιν τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως θὰ ἔπρεπε νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τὰς περιοχὰς ποὺ ἔχουν τὴν μεγαλυτέραν ἀνάγκην, ἔστω καὶ ἂν ἐκεῖ ὑπάρχουν μεγαλύτεραι δυσχέρειαι.

Καὶ μία ἄλλη παρατήρησις. Ἐλέχθη κατ' ἐπανάληψιν, εἶναι καὶ εἰς τὸ οἰκεῖον ἄρθρον, ὅτι γυμνάσιον, ὁ πρῶτος κύκλος τῆς Μέσης ἐκπαιδεύσεως, εἶναι σχολεῖον γενικῆς μορφώσεως. Ἐκεῖ, ὅπως ἐλέχθη καὶ ἀπὸ στόματος καὶ τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ, τὰ παιδιὰ μέχρι 15 ἐτῶν θὰ ἔχουν τὴν γενικὴν ἐκπαίδευσιν, ἡ ὁποία θὰ τὰ καθιστᾷ ἱκανὰ μετέπειτα διὰ εὐρυτέραν ἄνοδον. Ἐδῶ ὅμως, πράγματι, ἡ διατύπωσις ὅπως ἔχει εἰς τὸ νομοσχέδιον δίδει τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ἄλλα παιδιὰ θὰ πηγαίνουν εἰς τὸ γυμνάσιον, εἰς τὸ σχολεῖον τῆς γενικῆς μορφώσεως καὶ ἄλλα εἰς Τεχνικὰς Ἐπαγγελματικὰς Σχολάς. Ὁ κ. Ὑπουργὸς εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἐτόνισεν, ὅτι αὐτὸ δὲν ἀποβλέπει καὶ δὲν ἀντικατοπτρίζει τὰς ἀπόψεις του. Ἀλλὰ τὸ νομοσχέδιον εἶναι σαφές, λέγει: «.... Ἢ θὰ πᾶνε 3 χρόνια εἰς τὸ γυμνάσιον ἢ εἰς τὸ τεχνικὸν ἐπαγγελματικὸν σχολεῖον». Καὶ μάλιστα εἶχε τὴν εὐκαιρίαν ὁ κ. Ὑπουργὸς νὰ εἴπῃ, ὅτι θὰ τὸ διαμορφώσῃ ἔτσι ὥστε νὰ εἶναι γενικῆς μορφώσεως, ἀλλὰ μὲ πολλὰς κατευθύνσεις. Πάντως δὲν θὰ εἶναι τὸ γυμνάσιον, διότι εἰς τὸ οἰκεῖον ἄρθρον τὸ γυμνάσιον δὲν ἔχει καμμίαν ἀπόκλισιν, εἶναι μονολιθικόν, γενικῆς ἀνθρωπιστικῆς Παιδείας. Ἐπομένως, ἐφ' ὅσον εἰς τὸ ἄρθρον τοῦ γυμνασίου δὲν τοὺς κάμνει κανένα διαφορισμόν, τότε αὐτὸ εἶναι ἕνα ἐπαγγελματικὸν σχολεῖον. Νομίζω, ὅτι σύμφωνα καὶ μὲ τὴν σκέψιν ποὺ ἔχει ἐκδηλώσει ὁ κ. Ὑπουργός, αὐτὸ τὸ «ἢ εἰς Τεχνικὰς Ἐπαγγελματικὰς Σχολὰς» νὰ ἀπαλειφθῇ, ἐκτὸς ἂν τὸ γυμνάσιον τὸ κάμωμεν, ὅπως ἔχω τονίσει ἐπανειλημμένως, νὰ ἔχῃ ἕνα πολυκλαδισμὸν τεχνικόν, γεωργικόν, ξένων γλωσσῶν κλπ., ἀναλόγως τῆς περιοχῆς καὶ τῶν ἀναγκῶν. Τότε, φυσικά, θὰ πᾶνε εἰς τὸ γυμνάσιον μὲ αὐτὴν τὴν διαφορετικὴν κατεύθυνσιν.

Α. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Ἐπὶ τοῦ δευτέρου θέματος, τὸ ὁποῖον ἔθιξεν ὁ κ. Βογιατζῆς, πράγματι, κατ' ἐπανάληψιν ἐδηλώθη καὶ μάλιστα εἰς ἀπάντησιν παρατηρήσεως βουλευτῶν τῆς Ἀριστερᾶς...

Π. Γυιόκας. «Ἢ εἰς τὸ γυμνάσιον ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ πηγαίνουν ἢ εἰς Τεχνικὰς Σχολάς». Ἔτσι εἶναι ἡ διατύπωσις τοῦ ἄρθρου 4.

Α. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Δέχομαι, ὅτι τὸ ἐθίξατε καὶ σεῖς. Ἐπειδὴ δὲ γίνεται συζήτησις περὶ μονοπωλιακῆς ἰδέας, ὅσον ἀφορᾷ τὴν διατύπωσιν τοῦ ἄρθρου καὶ ὑπάρχει μία καθολικὴ ὁμοφωνία ὅλων τῶν πτερύγων τῆς Ἐπιτροπῆς, ἀκριβῶς διὰ νὰ ἀποφευχθῇ μία συζήτησις ἐπὶ θέματος τὸ ὁποῖον ἤδη εἶναι λελυμένον, θέτω ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς τὴν τροπολογίαν καθ' ὃν τρόπον τὴν ἔχω αὐτὴν τὴν στιγμὴν λεκτικῶς τροποποιήσει, ὡς ἑξῆς:

«Ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις.....» (ἀναγιγνώσκει). Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι εἶναι ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς ὅπως εἶχον καθορίσει εἰς δύο παρεμβάσεις ἰδικάς μου μὲ ἀπόκλισιν γεωργικῆς ἢ τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως. Εἶναι γυμνάσιον γενικῆς ἐκπαιδεύσεως μὲ μίαν ἐλαφρὰν παραλλαγὴν εἴτε γεωργικὴν εἴτε ἐπαγγελματικήν. Ἐπομένως ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν ὁ δεύτερος βαθμὸς τῆς γενικῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς τὸ γυμνάσιον εἴτε γενικῆς ἐκπαιδεύσεως, εἴτε γυμνάσιον ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ.

Γ. Βογιατζῆς. .... (Δὲν ἠκούσθη).

Α. Ἀκρίτας (Ὑφ. Παιδείας). Ὁπουδήποτε θὰ χρειασθῇ νὰ παραμείνῃ. Εἶναι πράγματι μία τροπολογία τὴν ὁποίαν εἶχον δηλώσει εἰς τὴν γενικὴν συζήτησιν ὅτι θὰ τὴν ἀποδεχθῶ. Διακόπτω εἰς τὸ παρὸν στάδιον διὰ νὰ μὴ ἐπαναληφθῇ ἡ αὐτὴ παρατήρησις, ὅπως ἐπίσης ἐπειδὴ βλέπω μίαν τροπολογίαν τὴν ὁποίαν οἱ περισσότεροι βουλευταὶ ἔχουν ὑπογράψει, ἀλλὰ δὲν νομίζω ὅτι χρειάζεται νὰ γίνῃ ἀνάπτυξις.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἔτος τῆς ἐγγραφῆς, ἀντὶ τῆς 1ης Σεπτεμβρίου, ἀποδέχομαι τὴν τροπολογίαν τὴν 1ην Ὀκτωβρίου. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι τὸ ἐκπαιδευτικὸν ἔτος ἀρχίζει τὴν 1 Ὀκτβρίου ἀντὶ τῆς 1ης Σεπτεμβρίου. Καὶ ἔτσι προσεγγίζομεν τὸν κ. Τσάτσον κατὰ 5 μῆνας καὶ γεφυρώνομεν μίαν ἀπόστασιν κατὰ 30 ἡμέρας.

Πρόεδρος. Τὸν λόγον ἔχει ὁ κ. Καλλίας.

Κ. Καλλίας. Κύριε Πρόεδρε, εἶμαι ἀδυστάκτως θεωρητικῶς ὑπὲρ τῆς καθιερώσεως 9ετοῦς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς τὴν χώραν μας. Ἐστάθμισα τὰ ἐπιχειρήματα, τὰ ὁποῖα ἐλέχθησαν ἐναντίον τῆς 9ετοῦς, ὅτι δηλαδὴ ἀπομακρύνει τὸ παιδὶ ἀπὸ τὸ χωριὸ καὶ ἐπὶ πλέον ὅτι δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὴν ἰσχνὴν ἰδιωτικὴν οἰκονομίαν τῆς ἀγροτικῆς οἰκογενείας. Ἐξακολουθῶ, λέγω, νὰ ἔχω τὴν γνώμην ὅτι ἐπιβάλλεται θεωρητικῶς ἡ καθιέρωσις 9ετοῦς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως. Λέγω θεωρητικῶς, διότι πρὸς τὸ παρὸν εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατος πρακτικῶς καὶ ἐφ' ὅσον εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατος, νομίζω ὅτι δὲν ἔχει θέσιν εἰς ἓν σχέδιον Ν. Δ., διότι δημιουργεῖ ἁπλῶς μίαν ἀπατηλὴν ἐντύπωσιν. Τοῦτο δὲ στηρίζεται ἐπὶ ἀριθμῶν. Εἶναι ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ὑποχρεωτικὴ ἡ Στοιχειώδης Ἐκπαίδευσις καὶ ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴν τελευταίαν στατιστικὴν ποὺ ἔχω εἰς χεῖρας μου, τοῦ ἔτους 1962—1963, οἱ ἀρχικῶς ἐγγραφέντες εἰς τὴν πρώτην τάξιν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἦσαν 168.862, ἐκεῖνοι δὲ οἱ

ὁποῖοι ἔλαβον ἀπολυτήριον ἦσαν 125.379. Δηλαδὴ διαρροὴ μεγαλυτέρα τοῦ 25ο)ο. Περὶ ποίας λοιπὸν 9ετοῦς ὑποχρεωτικῆς παιδείας ὁμιλοῦμεν ὅταν δὲν ἔχωμεν ἐξασφαλίσει τὴν 6ετῆ; Εἶπεν εἰς μίαν διακοπὴν τὴν ὁποίαν ἔκαμε κάποτε ὁ κ. Ὑπουργὸς ὅτι οἱ ἀριθμοὶ ἑκάστης τάξεως αὐξάνονται ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν στασίμων. Οἱ στάσιμοι ἀποτελοῦν ἐπιδείνωσιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ, διότι στάσιμοι δὲν ὑπάρχουν εἰς τὴν πρώτην τάξιν, ἀλλὰ ὑπάρχουν εἰς τὰς ἄλλας, τὰς ἑπομένας. Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον ἡ τελευταία τάξις, εἶναι καὶ ἡ πρὸ τελευταίας, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐξετασθέντων εἶναι 136.000. Βλέπω λοιπὸν μίαν διαρροὴν περὶ τὰ 25ο)ο εἰς τὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν καὶ οἱ ἐπιθεωρηταὶ διστάζουν νὰ λάβουν μέτρα αὐστηρὰ ἐναντίον τῶν γονέων, οἱ ὁποῖοι κρατοῦν τὰ παιδιά των ἀπὸ τὸ σχολεῖον, διότι ἀναγκάζονται βεβαίως ἀπὸ λόγους οἰκονομικούς, ἀλλὰ καὶ διότι τὰ μέτρα εἶναι ἀντιδημοτικά. Δὲν γνωρίζω δὲ καμμίαν αὐστηρὰν διαταγὴν τοῦ Ὑπουργείου νὰ ἐπιβληθοῦν κυρώσεις, αἱ ὁποῖαι, ἐπιβαλλόμεναι θὰ καθίστων ἴσως πραγματικότητα τὴν 6ετῆ ἐκπαίδευσιν. Αὐτὸς εἶναι ὁ πρῶτος λόγος. Ὁ δεύτερος λόγος ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀριθμητικὴν ἀνεπάρκειαν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ δυναμικοῦ τῆς χώρας διὰ τὴν μέσην παιδείαν. Δὲν ἐννοῶ μόνον τὰ μαθήματα, τὰ φυσικὰ καὶ τὰ μαθηματικά, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ ἔλλειψις εἶναι τρομακτική· ἀναφέρομαι καὶ εἰς τοὺς ἄλλους κλάδους, δοθέντος ὅτι σήμερον μόνον θεολόγων ἔχομεν πλεόνασμα. Ἐὰν προστεθῇ εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν μαθητῶν τῆς μέσης παιδείας ἡ διαρροὴ τῶν 37--40 χιλιάδων ποὺ ὑπάρχει σήμερον εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον καὶ ὁ ἀριθμὸς ὁ ὁποῖος προκύπτει ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν σήμερον ἐξερχομένων 125.000 περίπου τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν τῆς πρώτης τάξεως τοῦ γυμνασίου, ἤτοι τῶν 68.055, ἔχομεν μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν καὶ ἄλλων 15.000 περίπου, αἱ ὁποῖαι ἀπορροφῶνται σήμερον ἀπὸ τὴν τεχνικὴν ἐκπαίδευσιν, ἔχομεν μίαν διαφορὰν 45.000 καὶ 40 χιλιάδων περίπου διαφυγῆς ἀπὸ τὴν δημοτικὴν συνολικὸν ἀριθμὸν νέων μαθητῶν προωρισμένων διὰ τὴν μέσην παιδείαν 85.000. Ἀπαιτοῦνται ἑπομένως δι' ἑκάστην τάξιν 3.000 περίπου νέοι καθηγηταί.

Ἤδη ἡ ἀναλογία μεταξὺ καθηγητῶν καὶ μαθητῶν εἶναι ἡ δυσμενεστέρα, διὰ λόγους ἀντικειμενικοὺς βέβαια, ἄνευ οὐδεμιᾶς ὑπαιτιότητος, εἶναι ἡ δυσμενεστέρα εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἦτο ἄλλοτε εἷς καθηγητὴς πρὸς 34 μαθητάς, ἐβελτιώθη τὰ τελευταῖα ἔτη καὶ ἔχομεν ἀναλογίαν 1 πρὸς 31. Περαιτέρω πτῶσις θὰ εἶναι ἀπαράδεκτος. Ἑπομένως ἀφοῦ ἤδη ἡ ἀναλογία εἶναι δυσμενής, ἐὰν προστεθοῦν τὰ 3 ἀκόμη ἔτη θὰ ἔχωμεν ἀνάγκην 3.000 περίπου καθηγητῶν δι' ἕκαστον ἔτος, θὰ ἔχωμεν ἀνάγκην ἐντὸς 3ετίας νὰ διπλασιάσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑπηρετούντων σήμερον καθηγητῶν ἤτοι τῶν 8.400.

Κύριε Πρόεδρε, ἐὰν ἔχωμεν σήμερον 8.400 καὶ προσθέσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν 8.400 ἀκόμη ὁ ὁποῖος, — ἀσφαλῶς θὰ ἔχῃ ὑποστῇ ἐλάττωσιν ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Νόμου περὶ 35ετίας — περὶ τίνος ὑποχρεωτικῆς 9ετοῦς ὁμιλοῦμεν χωρὶς νὰ δημιουργῶμεν τὰς ἀπαραιτήτους προϋποθέσεις; Δὲν εἶναι μόνον τὰ κτίρια, διότι ἐπὶ τέλους ἂς πᾶνε καὶ εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα καὶ εἰς τὰ ὑπάρχοντα γυμνασιακὰ κτίρια. Εἶναι τὸ ἐκπαιδευτικὸν προσωπικὸν ἄνευ τοῦ ὁποίου εἶναι ἀδύνατος ἡ ἐκπαίδευσις. Προβλέπει τὸ σχέδιον Ν.Δ. σταδιακὴν ἐφαρμογήν. Ἀλλὰ ἡ σταδιακὴ ἐφαρμογὴ προκαλεῖ δυστυχῶς ἐπιδείνωσιν τοῦ ζητήματος. Πρῶτον διότι ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις δὲν ἔχει καμμίαν ἄλλην ἔννοιαν πλὴν τῆς καθολικότητος. Ἂν δὲν ἐπρόκειτο περὶ τῆς καθολικότητος θὰ ἤρκει ἡ κατάργησις τῶν ἐξετάσεων καὶ ἡ παρότρυνσις τῶν μαθητῶν διὰ νὰ μετάσχουν τῶν ἀγαθῶν τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως. Ἑπομένως ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις σημαίνει καθολικότητα, ἡ δὲ καθολικότης εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὴν σταδιακὴν ἐφαρμογήν. Δεύτερον ὑπάρχει ἡ ἄλλη ἐπιδείνωσις, ἡ σταδιακὴ ἐφαρμογή, μὲ προτεραιότητα τῶν ἀστικῶν κέντρων θὰ προκαλέσῃ μεγάλην συρροὴν ἐκπαιδευτικοῦ προσωπικοῦ εἰς τὸ κέντρον, θὰ προκαλέσῃ, μὲ τὸ πρόσχημα τῆς ὑπάρξεως μεγαλυτέρου ἀριθμοῦ μαθητῶν, μεγάλην συσσώρευσιν διδακτικοῦ προσωπικοῦ εἰς τὰ κέντρα καὶ ἑπομένως περαιτέρω ἐπιδείνωσιν τοῦ ζητήματος τῶν κενῶν τῶν γυμνασίων τῆς ὑπαίθρου. Νομίζω ἑπομένως κ. Πρόεδρε καὶ κ. Ὑπουργὲ τῆς Παιδείας, ὅτι ἐνῷ δημιουργεῖ τὸ σχέδιον Ν.Δ. τὴν ἀπατηλὴν ἐντύπωσιν ὅτι βαίνομεν πρὸς 9ετῆ ἐκπαίδευσιν, δὲν κάμνει τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ἐξαγγέλλῃ κάτι τὸ ἀδύνατον, δὲν κάμνει τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ἐπιδεινώνῃ τὴν κατάστασιν ἀπὸ ἀπόψεως μέσης παιδείας, τοὐλάχιστον εἰς τὴν ὕπαιθρον. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν νομίζω ὅτι ἡ διάταξις αὐτὴ εἶναι πρόωρος, δὲν εἶναι ἐξ ἐκείνων αἱ ὁποῖαι μὲ πιθανότητα ἔστω ἂν μὴ μὲ βεβαιότητα ἐφαρμογῆς των τίθενται εἰς ἕνα νομοθέτημα.

Ταῦτα δὲ λέγω παρὰ τὸ ὅτι θὰ εἶμαι σύμφωνος διὰ τὴν λῆψιν οἱουδήποτε μέτρου ἐπιταχύνσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως προσωπικοῦ ἢ οἱουδήποτε ἄλλου διὰ νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ παρέκτασις τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως εἰς 9 ἔτη, διότι πράγματι θὰ ἀποτελέσῃ μεγάλην κατάκτησιν τῆς παιδείας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφ. Παιδείας). Εἰς τὸ παρὸν στάδιον εἰσηγεῖσθε ἀπάλειψιν τῆς διατάξεως;

Κ. Καλλίας. Εἰς τὸ παρὸν στάδιον κ. Ὑπουργέ, μὴ νομίζετε ὅτι ἡ ἐρώτησίς σας δημιουργεῖ πρόβλημα, εἰς τὸ παρὸν στάδιον λέγω ὅτι ἐὰν δὲν ...

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφ. Παιδείας). Ὑπεστηρίξατε τὴν ἄποψίν σας μετὰ τόσης ἀκριβείας, ὥστε βεβαιωθεῖτε ὅτι οὐδὲν πρόβλημα ἐδημιουργήθη ἀπὸ τῆς ἰδικῆς μου πλευρᾶς. Ἤθελον νὰ συναγάγω τὸ τελευταῖον συμπέρασμα διὰ νὰ τεθῇ ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς.

Κ. Καλλίας. Ἡ ἰδική μου ἄποψις εἶναι ὅτι ἡ διάταξις εἶναι ἀνεφάρμοστος καὶ ἐὰν δὲν μὲ πείσητε ἑπομένως περὶ τοῦ ὅτι ἔχετε τὰς ἀντικειμενικὰς προϋποθέσεις τῆς ἐφαρμογῆς δὲν θὰ δεχθῶ ὅτι εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ τεθῇ μία ἀδύνατος διάταξις εἰς τὸ σχέδιον Ν.Δ.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφ. Παιδείας). Ἑπομένως εἰσηγεῖσθε ὅτι πρέπει νὰ ἀπαλειφθῇ ἡ διάταξις αὐτή;

Κ. Καλλίας. Μάλιστα, ἐὰν δὲν ὑπάρξουν αἱ ἀντικειμενικαὶ προϋποθέσεις μέχρις ὅτου δημιουργήσετε ταύτας.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Γυιόκας ἔχει τὸν λόγον.

Π. Γυιόκας. Κύριε Πρόεδρε, διὰ τὸ ἄρθρον 4 εἶχα ὁμιλήσει καὶ κατὰ τὴν προχθεσινὴν ἀγόρευσίν μου ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ψηφίσεως τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ σχεδίου Ν.Δ. Διότι, ὅπως εἶναι διατυπωμένον εἰς τὴν παράγρ. 1 τοῦ ἄρθρου 4, φαίνεται, ὅτι τὸ νομοσχέδιον εἶχεν ὑπ' ὄψιν του νὰ ἐπιβάλῃ τὴν 15ετῆ ὑποχρεωτικὴν φοίτησιν, ἀλλὰ μὲ δικαίωμα ἐκλογῆς τῶν μαθητῶν μετὰ τὸ 6ον ἔτος τῆς εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον φοιτήσεως νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν ἐπαγγελματικὴν ἢ τεχνικὴν ἐκπαίδευσιν ἀντὶ τοῦ γυμνασίου. Εἶχον προτείνει ὅπως, διὰ νὰ ὠθήσωμεν τὰ παιδιὰ τῆς ὑπαίθρου πρὸς τὴν ἐπαγγελματικὴν καὶ τὴν τεχνικὴν ἐκπαίδευσιν, νὰ ἐφαρμοσθοῦν αἱ εἰσαγωγικαὶ ἐξετάσεις διὰ τὴν εἴσοδον τῶν μαθητῶν εἰς τὸ γυμνάσιον, ἐνῷ προκειμένου διὰ τὰς Τεχνικὰς Σχολὰς νὰ μὴ καθιερώσωμεν εἰσαγωγικὰς ἐξετάσεις, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἐλευθέρα ἡ προσπέλασις μὲ τὸ ἀπολυτήριον τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Ὡς πληροφοροῦμαι, δὲν παρατηρεῖται προθυμία ἐγγραφῆς εἰς τὰς Τεχνικὰς Σχολάς. Εἰς τὴν Ἑλλάδα, ποὺ τόσην ἀνάγκην ἔχομεν τεχνικῶν στελεχῶν, ἔχω τὴν γνώμην, ὅτι, διὰ τῆς διατάξεως αὐτῆς τοῦ ἄρθρου 4 θὰ ἔπρεπε νὰ παρέχωμεν τὰ κίνητρα εἰς τοὺς μαθητὰς διὰ νὰ ἀκολουθήσουν τὰς τεχνικὰς σχολὰς καὶ νὰ γίνουν χρήσιμοι εἰς τὸν ἑαυτόν των καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν. Ὁ κ. Ὑπουργός, εἰς τὸ ἐδάφιον 2 τῆς παραγρ. 1 τοῦ ἄρθρου 4 μεταρρυθμίζων, εἶπεν ὅτι, δὲν θὰ ὑπάρχῃ δικαίωμα ἐπιλογῆς τῶν μαθητῶν μεταξὺ τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ γυμνασίων, ἀλλὰ μόνον μεταξὺ κλασσικῶν γυμνασίων καὶ γυμνασίων ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ. Ἡ τροποποίησις αὕτη τοῦ κ. Ὑπουργοῦ, ἔχω τὴν γνώμην, ὅτι, ἀντὶ νὰ βελτιώνῃ, χειροτερεύει τὴν κατάστασιν, δεδομένης μάλιστα τῆς οἰκονομικῆς ἀδυναμίας τῆς Χώρας μας νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ προγράμματος τούτου τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἐγὼ πιστεύω, ὅτι ἡ δημιουργία κινήτρων διὰ τὴν στροφὴν τῆς νεολαίας μας

πρὸς τὴν ἐπαγγελματικὴν καὶ τὴν τεχνικὴν ἐκπαίδευσιν δὲν θὰ εἶναι ἐπὶ ὀλάθη τῆς ἐθνικῆς γενικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἔχω ὑπ' ὄψιν μου τὸν ψηφισθέντα ἐν Γαλλίᾳ νόμον τῆς 16 Σεπτεμβρίου 1956 περὶ Κώδικος τεχνικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως, συμφώνως πρὸς τὸν ὁποῖον οἱ νέοι μετὰ τὸ 14ον—17ον ἔτος τῆς ἡλικίας των ἔχουν δικαίωμα νὰ ἐργάζωνται εἰς ἐργοστάσια καὶ εἰς βιοτεχνικὰς ἐργασίας καὶ εἰς τὴν γεωργίαν, ἔχοντες μόνον ἕνα ἀποδεικτικόν, ὅτι ἐφοίτησαν ἐπὶ 150 ὥρας κατ' ἔτος εἰς τεχνικὴν σχολήν. Δὲν εἶναι ἀπηρχαιωμένος ὁ νόμος αὐτός. Ἀφοῦ εἰς τὴν Γαλλίαν ἡ τεχνικὴ ἐκπαίδευσις θεωρεῖται ἐπαρκὴς διὰ τὴν μόρφωσιν τῶν ἐφήβων Γάλλων καὶ Γαλλίδων, διατὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ περιφρονῆται ἡ ἐπαγγελματικὴ καὶ τεχνικὴ ἐκπαίδευσις; Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο νὰ προχωρήσωμεν πέραν τῶν ἄλλων λαῶν. Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες πιστεύομεν, ὅτι κατέχομεν τὰ σκῆπτρα τῆς πνευματικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἀλλὰ ἡ πίστις μας αὐτὴ ἀπέχει τῆς πραγματικότητος πολύ. Ἐὰν θέλωμεν ὅμως νὰ προχωρήσωμεν σταθερῶς εἰς τὴν ἀνάπτυξίν μας, θὰ πρέπει νὰ μελετήσωμεν τὰ ζητήματα καὶ ἔπειτα νὰ ἀποφασίσωμεν διὰ τὴν ἐφαρμογήν των. Ἔχω ὑπ' ὄψιν μου τὰ πορίσματα τῆς συσταθείσης κατὰ τὸ 1957 ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία μελετήσασα σοβαρῶς τὸ θέμα κατέληξεν εἰς τὴν ἀπόφασιν, ὅτι ἡ ἐπαγγελματικὴ καὶ τεχνικὴ ἐκπαίδευσις δὲν σημαίνει ἀποξένωσιν ἀπὸ τὴν Μέσην Γενικὴν Ἐκπαίδευσιν, διότι καὶ ἐκεῖ θὰ διδάσκωνται καὶ Μαθηματικὰ καὶ Θρησκευτικὰ καὶ Ἱστορία καὶ Ἀγωγὴ τοῦ Πολίτου, τὰ ὁποῖα διδάσκονται καὶ εἰς τὰ γυμνάσια. Τοιουτοτρόπως ἡ ἐπαγγελματικὴ καὶ τεχνικὴ ἐκπαίδευσις θὰ μορφώνῃ τὴν νεολαίαν μας ὄχι μόνον τεχνικῶς, ἀλλὰ καὶ θεωρητικῶς, διὰ τὴν πλήρη ἐθνικὴν καὶ ἠθικὴν διαπαιδαγώγησιν αὐτῆς. Φρονῶ, ὅτι τὰ πορίσματα τῆς ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ 1957 εἶναι ὀρθὰ καὶ θὰ πρέπει νὰ τιμήσωμεν τὴν ἐπαγγελματικὴν καὶ τεχνικὴν ἐκπαίδευσιν ἀνάγοντες αὐτὴν εἰς τὸ ὕψος τοῦ πρώτου κύκλου τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως. Πρέπει καὶ οἱ εἰδικευμένοι τεχνῖται μας καὶ οἱ μέσοι καὶ κατώτεροι γεωπόνοι μας καὶ οἱ εἰδικευμένοι ἐπαγγελματίαι μας νὰ ἔχουν τὴν δυνατότητα εἰς τὰς σχολάς των τὰς τεχνικὰς καὶ ἐπαγγελματικὰς νὰ μανθάνουν τὴν ἐθνικήν μας ἱστορίαν, τὴν ἠθικὴν διδασκαλίαν τῆς ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τὰ Μαθηματικά, τὴν Γραμματικὴν τῆς γλώσσης μας καὶ τὰ ἔργα τῶν Νεοελλήνων δοκίμων λογοτεχνῶν καὶ ποιητῶν μας.

Μὲ αὐτὰς τὰς σκέψεις καλῶ τὸν κ. Ὑπουργὸν τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν προτέραν διατύπωσιν τοῦ ἐδαφίου 2 τῆς πρώτης παραγράφου τοῦ ἄρθρου 4 τοῦ νομοσχεδίου, διὰ νὰ δοθῇ ἡ εὐχέρεια εἰς τὴν Ἑλληνικὴν νεολαίαν νὰ ἐπιλέγῃ ἐλευθέρως μετὰ τὸ δημοτικὸν σχολεῖον νὰ φοιτήσῃ εἴτε εἰς τὸ γυμνάσιον, εἴτε εἰς τεχνικὴν ἢ ἐπαγγελματικὴν σχολήν, ὅπως γίνεται καὶ εἰς ἄλλας πλέον προηγμένας ἡμῶν χώρας.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Ὁ κ. Περρωτῆς ἔχει τὸν λόγον.

Α. Π ε ρ ρ ω τ ῆ ς. Εἶναι λυπηρόν, διότι ὑπὸ τοῦ παρόντος ἄρθρου καθοριζόμενος στόχος εὑρίσκεται ἐκτὸς τοῦ οἰκονομικοῦ βελινεκοῦς τῆς χώρας. Κατ' ἀρχὴν ἐπιβάλλεται εἰδικῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ χρόνος ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως νὰ εἶναι μακρὸς λόγῳ τοῦ μεγέθους τῶν ἐκπαιδευτικῶν κενῶν, πρᾶγμα ποὺ καθιστᾷ ἀναγκαίαν τὴν ρωμαλαίαν παρέμβασιν τοῦ νόμου πρὸς κάλυψίν του. Εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐφαρμογῆς τὰ πράγματα ἔχουν ὡς περιεγράφησαν ἀπὸ πολλοὺς ἀξιοτίμους συναδέλφους. Μὲ μίαν ἀκόμη διαφοράν, δεδομένου ὅτι ἡ Κυβέρνησις παρὰ τὰ πορίσματα τῶν συνελεύσεων τῶν εὐρωπαίων ὑπουργῶν τῆς Παιδείας εἰς Ἀμβοῦργον καὶ Ρώμην, παρὰ τὰ συμπεράσματα τῆς ΟΥΝΕΣΚΟ παρὰ τὴν πεῖραν τῆς ἐφαρμογῆς ἀναλόγων προγραμμάτων εἰς τὰς Ἰνδίας, ἐπιμένει νὰ ἐφαρμόσῃ τὰς ὑπὸ συζήτησιν διατάξεις κατ' ἀρχὴν εἰς τὰ ἀστικὰ κέντρα, καὶ βραδύτερον εἰς τὴν ἐπαρχίαν. Αἱ ἐπιπτώσεις θὰ εἶναι ὀλέθριαι διὰ τὴν ὕπαιθρον καὶ διὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐκπαίδευσιν. Ἀπορῶ πῶς ἡ Κυβέρνησις, ἡ ὁποία συνεχίζει τὰ προγράμματα περιφερειακῆς ἀναπτύξεως τὰ ὁποῖα πρώτη ἡ ΕΡΕ καθιέρωσεν ἐν Ἑλλάδι, ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν μὲ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτόν της προσαρμόζουσα τὰ μέτρα ἐκπαιδευτικῆς βελτιώσεως εἰς τὰς περιοχὰς ὅπου τὸ πρόβλημα δὲν παρουσιάζει τὴν μεγαλυτέραν του ὀξύτητα. Ἔχω μίαν ἄλλην παρατήρησιν. Οὐδὲν ὁρίζεται περὶ τῶν κυρώσεων ποὺ θὰ ἐπιβληθοῦν εἰς τοὺς παραβάτας τοῦ ὑπὸ συζήτησιν ἄρθρου. Φαντάζομαι ὅτι διατηροῦνται ἐν ἰσχύϊ αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὴν δεκτὴ ὑποχρεωτικὴν ἐκπαίδευσιν σχετικαὶ διατάξεις, πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον καὶ δὲν θεωρῶ ὀρθόν, διότι αἱ συνθῆκαι τὰς ὁποίας καλεῖται νὰ ἀντιμετωπίσῃ εἰς τὸ στάδιον τῆς 9ετοῦς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως ὁ νομοθέτης, εἶναι τελίως διάφοροι.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Ὁ κ. Ζορμπᾶς ἔχει τὸν λόγον.

Ν. Ζ ο ρ μ π ᾶ ς. Κύριε Πρόεδρε, ἡ παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 4 ἡ ὁποία ἐφαρμόζει ὡς ἔτος ἡλικίας διὰ τὴν ἐγγραφὴν μαθητῶν τὸ 5 1)2 πρέπει νὰ διορθωθῇ καὶ νὰ ὁρισθῇ ὡς ἔτος ἡλικίας διὰ τὴν ἐγγραφὴν τῶν μαθητῶν τὸ 6ον ἔτος. Ἐὰν ὅμως ἡ Κυβέρνησις ἐπιμείνῃ εἰς τὴν ψήφισιν τῆς διατάξεως ὡς ἔχει τότε θὰ πρέπει νὰ ὁρίσῃ ὅτι προκειμένου περὶ τῆς ἡλικίας αὕτη θὰ ἀποδεικνύεται μόνον διὰ ληξιαρχικῆς πράξεως ἀπαγορευομένης πάσης ἄλλης διορθώσεως διὰ δικαστικῆς πράξεως. Καὶ τοῦτο διότι πολλοὶ ἐκ τῶν γονέων οἱ ἔχοντες τὴν δυνατότητα προβαίνουν εἰς τὴν διόρθωσιν διὰ δικαστικῶν πράξεων τῆς ἡλικίας τῶν τέκνων των καὶ παρατηρεῖται οὕτω μία ἀνισότης μεταξὺ τῶν μαθητῶν.

Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς διατάξεως τῆς παραγράφου 2 τοῦ ἄρθρου 2 θὰ δυσχερανθῇ ἀσφαλῶς, ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν καθηγητῶν. Δυστυχῶς ἔχομεν ἀνεπάρκειαν καθηγητῶν ὅλων τῶν Κλάδων. Δι' αὐτὸ νομίζω ὅτι θὰ ἦτο ὀρθότερον νὰ δεχθῶμεν τὴν πρότασιν τῆς Διδασκαλικῆς Ὁμοσπονδίας, περὶ προεκτάσεως τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς 9 ἔτη, ὅπου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἱδρυθοῦν γυμνάσια. Ἔχομεν τοὺς χιλίους μετεκπαιδευθέντας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον δημοδιδασκάλους οἱ ὁποῖοι νομίζω ὅτι ἔχουν τὴν ἱκανότητα νὰ διδάξουν εἰς τὴν προεκτεταμένην αὐτὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἔχωμεν μίαν ἐξοικονόμησιν τῶν πραγμάτων καὶ θὰ ὑπερβῶμεν τὰς δυσκολίας.

Δ. Π α π α ν ι κ ο λ ά ο υ. Ἐζήτησα τὸν λόγον, κ. Πρόεδρε, διὰ νὰ εἴπω δύο λέξεις ἐπὶ τῆς παραγράφου 1 ἐδάφιον β'. Ὁ κ. Ὑπουργὸς μὲ τὴν τροπολογίαν, τὴν ὁποίαν ἐδέχθη, ἐβελτίωσε τὸ σχέδιον Ν.Δ. αὐτοῦ σύμφωνα μὲ τὰς ἀπόψεις μας. Ἡ ἀπόκλισις ποὺ ἐγένετο δεκτὴ θὰ βοηθήσῃ περισσότερον τὰ παιδιὰ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα θὰ ἀκολουθήσουν τὴν ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν. Κύριε Πρόεδρε, φρονοῦμεν ὅτι θὰ ἔχωμεν καλοὺς τεχνίτας ἐὰν ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις τῶν παιδιῶν ἀρχίζῃ μετὰ τὸ 15ον ἔτος τῆς ἡλικίας των καὶ ὄχι μετὰ τὸν τερματισμὸν τοῦ 6χρόνου δημοτικοῦ σχολείου. Καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας χώρας περισσότερον προηγμένας τῆς ἰδικῆς μας, ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις ἀρχίζει μετὰ τὸ 15ον ἔτος τῆς ἡλικίας τοῦ παιδιοῦ. Τοῦτο γίνεται εἰς τὴν Γαλλίαν, εἰς τὴν Γερμανίαν, εἰς τὴν Ρωσσίαν καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα Κράτη. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νομίζω ὅτι δίδομεν μίαν κατεύθυνσιν διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς Ἐθνικῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἡ ὁποία πρόκειται νὰ ἐπακολουθήσῃ μὲ ἄλλο σχέδιον Ν.Δ.

Κ. Τ σ ά τ σ ο ς. Κύριε Πρόεδρε, κατ' ἀρχὴν οὐδεμία ἀντίρρησις ὑπάρχει διὰ τὴν ἐπέκτασιν τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἀπὸ ἀπόψεως ὅμως νομοτεχνικῆς, φρονῶ ὅτι ἡ διάταξις, ὡς διετυπώθη, δὲν ἔχει καλῶς. Θὰ ἔπρεπε ἡ διάταξις νὰ διατυπωθῇ περίπου ὡς ἑξῆς κατὰ τὴν γνώμην μου: «Ἐξουσιοδοτεῖται ὁ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν ὑποχρεωτικὴν ἐκπαίδευσιν ὅταν καὶ ἐφ' ὅσον ὑπάρξουν αἱ προϋποθέσεις μέχρι 9 ἢ 10 ἐτῶν». Βέβαια μὲ μίαν τοιαύτην διατύπωσιν στερεῖτε τὸ σχέδιόν σας Ν.Δ., κ. Ὑπουργὲ τῆς πολιτικῆς λαμπιδόνος, τὴν ὁποίαν θέλετε νὰ ἔχῃ. Νομίζω ὅμως ὅτι εἶναι προτιμώτερον νὰ εἴμεθα ἀκριβεῖς, παρὰ νὰ θεσπίζωμεν διατάξεις, αἱ ὁποῖαι θὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐφαρμοσθοῦν.

Καὶ τώρα ἔρχομαι εἰς τὸ ἐδάφιον 2 τῆς πρώτης παραγράφου. Νομίζω ὅτι ἡ ἐν λόγῳ διάταξις ἔχει ὀρθῶς διατυπωθῇ. Εἶναι καλλίτερον ὁ Ὑπουργὸς νὰ εἶναι ἐλεύθερος. Δὲν πρέπει νὰ εἴμεθα δύσπιστοι, ἐφ' ὅσον εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ Γενικὴ Παιδεία παρέχεται καὶ εἰς τὰς τεχνικὰς σχολάς. Ἐὰν εἰς τὰς τε-

γνικὰς σχολὰς θὰ δοθῇ ἐλαφρὰ ἢ μεγαλυτέρα ἀπόκλισις, τοῦτο θὰ τὸ ἀποδείξῃ ἡ πεῖρα καὶ ὁ χρόνος. Καὶ ἔρχομαι τώρα εἰς τὸ ἔξῆς θέμα. Ἀναφέρεται εἰς τὸ σχέδιον Ν.Δ. ὅτι τοῦτο πρόκειται νὰ ἐφαρμοσθῇ σταδιακῶς. Ἀλλὰ τί σημαίνει σταδιακὴ ἐφαρμογή; Ἢ ὅτι θὰ προστεθῇ κατὰ τὸ τρέχον ἔτος μία τάξις καὶ ὅταν ὑπάρξουν αἱ προϋποθέσεις, θὰ προστεθῇ δευτέρα τάξις κ.ο.κ. Ἢ ὅτι τὸ σχέδιον Ν.Δ. ὡς πρὸς αὐτὸ τὸ σημεῖον θὰ ἐφαρμοσθῇ ἀπὸ ἑφέτος εἰς μίαν περιφέρειαν, ἀπὸ τοῦ χρόνου εἰς ἄλλην καὶ ἀργότερον εἰς ἄλλας. Διὰ τὴν τελευταίαν ταύτην ἔννοιαν τῆς λέξεως «σταδιακῶς» ἔχω βασικὴν διαφωνίαν. Νὰ καταστήσω τὸν μαθητὴν τῶν Ἀθηνῶν προνομιοῦχον μὲ τὴν ὑποχρεωτικὴν 9ετῆ ἐκπαίδευσιν, διότι ὑπάρχουν αἱ προϋποθέσεις ἐφαρμογῆς τοῦ Νόμου εἰς τὴν Ἀθήνα καὶ τὸν μαθητὴν τῆς ἐπαρχίας παρίαν, διότι ἐκεῖ δὲν ὑπάρχουν κτίρια κλπ., αὐτὸ δὲν τὸ δέχομαι. Ἡ ἰσότης τῶν ἴσων εὐκαιριῶν περὶ τῆς ὁποίας ὡμίλησεν ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, μὲ μίαν τοιαύτην ἐφαρμογὴν τοῦ Νόμου καταλύεται. Νὰ δώσωμεν, λοιπόν, τὴν εὐχέρειαν εἰς τὸν κ. Ὑπουργὸν νὰ ἐφαρμόσῃ τὸν Νόμον σταδιακῶς, ἀλλὰ ταὐτοχρόνως δι' ὅλην τὴν ἐπικράτειαν. Δὲν πρέπει νὰ δώσωμεν τὴν εὐχέρειαν εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῆς σταδιακῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Νόμου κατὰ περιφερείας. Πέραν τῶν ἄλλων, ἐὰν ἐπιτρέψωμεν τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Νόμου σταδιακῶς κατὰ περιφερείας, θὰ ἔχωμεν καὶ τὰ ἐξῆς δυσάρεστα ἐπακόλουθα. Πρῶτον, θὰ ἀπογυμνωθῇ ἡ ὕπαιθρος, διότι μαθηταὶ θὰ συγκεντρωθοῦν εἰς τὰ μεγαλύτερα ἀστικὰ κέντρα, διὰ νὰ μορφωθοῦν. Δεύτερον, θὰ ἀπογυμνωθῇ ἡ ὕπαιθρος ἀπὸ καθηγητάς, διότι καὶ ὁ Ὑπουργός, στὸ κάτω—κάτω τῆς γραφῆς, θὰ ἔχῃ μίαν δικαιολογίαν νὰ φέρῃ τοὺς καθηγητὰς εἰς τὴν Ἀθήνα ὅπου θὰ εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἡ 9ετὴς ἐκπαίδευσις καὶ ὅπου θὰ ἔχωμεν συνεχῶς πολλαπλάσιον ἀριθμὸν μαθητῶν. Δι' αὐτοὺς τοὺς λόγους ἐπιμένω ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ σχεδίου Ν.Δ. νὰ γίνῃ μὲν σταδιακῶς, ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἔτη, νὰ εἶναι ὅμως ταὐτόχρονος ὅσον ἀφορᾷ τὰς περιφερείας.

Γ. Λύχνος. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, κ. Πρόεδρε, ὅτι θὰ ὑπάρξουν πάρα πολλαὶ δυσχέρειαι διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ὑποχρεωτικῆς 9ετοῦς Φητείας. Δυστυχῶς ἡ Κυβέρνησις ἔχεται ζηλοτύπως τῶν κεντρικῶν γραμμῶν τοῦ νομοσχεδίου καὶ δὲν δέχεται τὴν μεταβολὴν ἐπ' αὐτῶν. Ἐγὼ εἶχα ζητήσει τὴν 8ετῆ ὑποχρεωτικὴν Φητείαν κατὰ τὸ παρὸν στάδιον. Καὶ τώρα ἔρχομαι εἰς ἓν ἄλλο θέμα καὶ λυποῦμαι, διότι ἐπ' αὐτοῦ θὰ διαφωνήσω μὲ συναδέλφους τῆς παρατάξεώς μου. Αἱ μεγαλύτεραι δυσκολίαι, κ. Πρόεδρε, διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ὑποχρεωτικῆς 9ετοῦς παιδείας, θὰ ἐμφανισθοῦν εἰς τὰ χωριά. Βεβαίως δὲν ὑπάρχουν γονεῖς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ μάθουν τὰ παιδιά των ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερα γράμματα. Ἡ ἀγροτικὴ ὅμως οἰκονομία εἶναι ὅσον ἐπὶ τὸ πολὺ ἐπιχείρησις οἰκογενειακή. Εἰς τὴν ἰδικήν μου, π.χ. περιφέρειαν, ἡ ὁποία εἶναι, ὡς γνωστόν, περιφέρεια ἐλαιοκομική, ὑπάρχουν ἐποχαὶ τοῦ ἔτους ποὺ ὅλα τὰ χέρια εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὴν συλλογὴν τῶν ἐλαιῶν. Καὶ τότε ὁ γονεὺς εὑρίσκεται πρὸ τοῦ διλήμματος ἢ νὰ ἀφήσῃ τὸν καρπὸν νὰ σαπίσῃ, διότι δὲν ὑπάρχουν χέρια νὰ τὸν μαζέψουν, ἢ νὰ ἀδιαφορήσῃ ἔναντι τῆς ἀπειλουμένης ποινῆς διὰ παραβίασιν τῆς ὑποχρεωτικῆς 9ετοῦς ἐκπαιδεύσεως καὶ νὰ κρατήσῃ τὸ παιδί του εἰς τὸ σπίτι διὰ νὰ μαζέψῃ τὶς ἐλιές. Βεβαίως, δὲν λέγω νὰ καταργήσωμεν παντελῶς τὰς ποινικὰς διατάξεις εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην. Προτείνω, ὅμως, ἡ ἐφαρμογὴ τῶν διατάξεων τούτων νὰ μὴ γίνεται μὲ αὐστηρότητα. Αὐτὰ εἶχον νὰ παρατηρήσω, κ. Πρόεδρε.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Ἐφραιμίδης ἔχει τὸν λόγον.

Β. Ἐφραιμίδης. Κύριε Πρόεδρε, νομίζω, ὅτι πρέπει πρῶτα νὰ ξεκαθαρίσουμε τὸ βασικὸ ζήτημα, καὶ νὰ ἐκκαθαρισθοῦν καὶ αἱ ἀπόψεις τῶν βουλευτῶν καὶ τῶν παρατάξεων.

Τὸ ἀποφασιστικὸν σήμερον εἶναι, ὅτι εἰς τὴν Παιδείαν μας γίνεται σήμερον ἕνα μεγάλο βῆμα, ἕνα ἐπαναστατικὸ θὰ ἔλεγα βῆμα, ἡ ἐννεάχρονη ὑποχρεωτικὴ παιδεία, ποὺ ἀνταποκρίνεται εἰς τὰ αἰτήματα τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐποχῆς.

Ἕνα τέτοιο ἅλμα δὲν μπορεῖ παρὰ κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐφαρμογῆς του, νὰ ἔχῃ καὶ τὶς δυσκολίες του. Δυσκολίες οἰκονομικές, δυσκολίες τεχνικὲς καὶ δυσκολίες θὰ ἔλεγα ἀκόμη ψυχολογικές. Τὸ θέμα, λοιπόν, εἶναι, πῶς ἐκκαθαρίζονται αἱ ἀπόψεις τῶν βουλευτῶν καὶ τῶν παρατάξεων πάνω σὲ αὐτό, τὸ θέμα. Ἐπ' αὐτοῦ, κ. Πρόεδρε, ἐνῷ δὲν διετυπώθησαν σαφῶς αἱ ἀπόψεις τῶν κυρίων συναδέλφων καὶ τῶν παρατάξεων, ἐν τούτοις διεφάνησαν. Ἡ πρώτη εἶναι ἡ ἄποψις ποὺ διέπεται ἀπὸ τὴν γνωστὴ νοοτροπία τῆς «ἐντίμου καὶ πτωχῆς Ἑλλάδος», τῆς ψωροκώστενας, ποὺ ὑποστηρίζει «νὰ μὴ κάμουμε τὸ ἅλμα, νὰ τὸ ἀφήσωμε δι' ἀργότερα». Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀντιδραστικὸς τρόπος στὴν ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων τῆς ἐποχῆς, ὅπως γίνεται καὶ κατὰ τὴν κατάρτισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ. Καὶ ἐκεῖ καταρτίζουμε τὰ πλαίσια τοῦ προϋπολογισμοῦ μὲ κριτήρια προκρουστικὰ καὶ μὲ παραγνώριση τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐποχῆς. Καθηλώνει δηλαδὴ πρῶτα τὸ ἐπίπεδο διαβιώσεως τοῦ λαοῦ καὶ σ' αὐτὸ προσαρμόζει τὰ μέσα, ἐνῷ ἐμεῖς, ἡ προοδευτικὴ ἄποψις, τοποθετοῦμε ἀντίθετα τὸ πρόβλημα. Βλέπομε τὶς ἀνάγκες, καθαρίζομε τὴν Κρατικὴ ὑποχρέωση, τοῦ νὰ τὶς ἱκανοποιήσῃ καὶ κινητοποιοῦμε τὰ πάντα καὶ τοὺς πάντες γιὰ νὰ βρεθοῦν τὰ μέσα ποὺ θὰ τὶς ἱκανοποιήσουν. Αὐτὲς εἶναι οἱ ἀπόψεις ποὺ συγκρούονται. Ἡ μία εἶναι ἡ συντηρητική, ἡ ἀντιδραστικὴ ἄποψις. Ἡ ἄλλη εἶναι ἡ ἄποψις ποὺ λέγει, ὅτι τὸ πρόβλημα ὑπάρχει, ἐτέθη, καὶ κινῶ ὅλα τὰ μέσα διὰ νὰ τὸ λύσω. Ἡμεῖς τασσόμεθα μὲ τὴν ἄποψιν τοῦ νομοσχεδίου ποὺ καθιερώνει τὰ ἐννεάχρονα τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως, καὶ θὰ προσπαθήσωμεν νὰ βροῦμε ὅλα ἐκεῖνα τὰ μέσα διὰ νὰ ἐπιτύχωμε τὴν ἐφαρμογή της. Εἶναι ὁμολογημένο ἀπὸ ὅλους, ὅτι κάθε χρόνο ἔχουμε πάνω ἀπὸ 3 δισεκατομμύρια φοροδιαφυγή. Εἶναι, λοιπόν, δυνατὸ νὰ συλληφθῇ ἕνα μεγάλο ποσὸ ἀπὸ αὐτὴ τὴν φοροδιαφυγὴ καὶ νὰ διατεθῇ διὰ τὴν ἐννεάχρονη ὑποχρεωτικὴ παιδεία.

Ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα, κ. Πρόεδρε, ὑπάρχει ἕνα πρόβλημα, τὸ πρόβλημα πῶς θὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ 9χρονη ὑποχρεωτικὴ παιδεία. Ἔχομε τὶς ἐπιφυλάξεις μας γιὰ τὴν διάσπασή της σὲ δημοτικὸ καὶ γυμνάσιο. Θὰ θέλαμε τὸ ἐνιαῖο 9χρονο βασικὸ σχολεῖο. Ἀλλά, ἐφ' ὅσον ἐπιμένει ἡ Κυβέρνηση στὴν ἄποψή της, τότε πρέπει νὰ ἀποκλεισθῇ ἡ ὑπάρχουσα εἰς τὸ νομοσχέδιον σκέψις περὶ ἀνίσου μεταχειρίσεως μεταξὺ ἀστικῶν κέντρων καὶ ὑπαίθρου. Πρέπει, κ. Ὑπουργέ, ἡ προτίμησις τῶν ἀστικῶν κέντρων νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ νομοσχέδιον. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα ὑπάρχει ἡ πρακτικὴ ἄποψις. Ἡ ἐφαρμογὴ πρέπει νὰ εἶναι συμμετρική, σύμφωνα μὲ τὰς πρακτικὰς δυνατότητας καὶ τὰς ἀνάγκας ἑκάστης περιφερείας. Δὲν θέλω νὰ εἰσέλθω ἐπ' αὐτοῦ εἰς λεπτομερείας. Εἶναι πρακτικὸ ζήτημα, ὄχι νομοθετικό.

Τέλος, κ. Πρόεδρε, ἀπὸ τὴν πλευρά μας, εἰς τὴν κατ' ἀρχὴν συζήτησιν ἐτέθη τὸ πρόβλημα, ἡ ὑποχρεωτικὴ παιδεία γιὰ ποιὸν εἶναι ὑποχρεωτική; Εἶναι μόνον διὰ τὸν πολίτην καὶ τὴν οἰκογένειαν, διὰ τοὺς ὁποίους ζητοῦμεν καὶ αὐστηρὰς ποινάς, ἢ πρέπει νὰ εἶναι καὶ ὑποχρεωτικὴ καὶ διὰ τὸ Κράτος; Ἡ γνώμη μας εἶναι, ὅτι πρέπει νὰ εἶναι ὑποχρεωτικὴ καὶ πρὸς τὰς δύο πλευράς. Τὸ Κράτος πρέπει νὰ ἐπεκτείνῃ τὰς ὑποτροφίας καὶ δάνεια ἀκόμη σπουδῶν, ὅπως εἶπεν ὁ κ. Βασματζίδης, νὰ καθιερωθῇ τὸ σπουδαστικὸ - μαθητικὸ ἐπίδομα διὰ τὴν οἰκογένειαν ἐκείνην ποὺ ἀποδεικνύεται, ὅτι τὸ εἰσόδημά της εἶναι κάτω ἀπὸ τὸ κόστος τῶν σπουδῶν.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Μιχαηλίδης ἔχει τὸν λόγον.

Τ. Μιχαηλίδης. Ὁμολογῶ, κ. Πρόεδρε, ὅτι ἡ δημιουργία τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐννεαετοῦς φοιτήσεως μοῦ ἐδημιούργησε δύο συναισθήματα. Ἕνα συναίσθημα θαυμασμοῦ καὶ ἕνα συναίσθημα καταπλήξεως. Μοῦ προκαλεῖ τὸν θαυμασμὸν τὸ ὡραῖον οἰκοδόμημά σας ποὺ περιέχει τόσα πολλὰ ἀγαθά, διὰ τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, καὶ μοῦ προκαλεῖ κατάπληξιν, τὸ ὅτι τὸ ὡραῖον αὐτὸ οἰκοδόμημα δὲν ἔχει πόρτες διὰ νὰ εἰσέλθῃ κανεὶς μέσα. Χρειάζεται ἑλικόπτερον διὰ νὰ προσγειώνωνται εἰς τὴν ταράτσαν του. Καὶ τὸ ἑλικόπτερον αὐτὸ τὸ ἔχουν τὰ μεγάλα κέντρα, συνεπῶς ἀποκλείονται αἱ ἐπαρχίαι.

Τὸ 25ο τῶν ἐγγραφομένων εἰς τὰ Δημοτικὰ Σχολεῖα ποὺ δὲν ἀποφοιτοῦν ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἐπεκαλέσθη ὁ κ. Καλλίας,

Θὰ ἀνέλθῃ εἰς 50ο)ο διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι τόσον ὑμεῖς ὅσον καὶ οἱ διάδοχοί σας δὲν θὰ δύνανται νὰ μὴ ἱκανοποιήσουν αἰτήματα μιᾶς κοινωνίας 300—500 χιλιάδων κατοίκων, καὶ νὰ ἱκανοποιήσουν αἰτήματα μιᾶς κοινωνίας 150 κατοίκων. Συνεπῶς τὰ ἀγαθὰ τοῦ σχεδίου σας Ν. Δ. ἐπὶ μακρὰ ἔτη θὰ ἰσχύσουν μόνον διὰ τὰς μεγάλας πόλεις καὶ ὄχι διὰ τὴν ἐπαρχίαν καὶ τὴν ὕπαιθρον.

Ἐνῷ ἐὰν ὑπάρχῃ σήμερον θέμα μορφώσεως αὐτὸ ἀφορᾷ κυρίως τὴν ἐπαρχίαν καὶ τὴν ὕπαιθρον καὶ ὄχι τὰς μεγάλας πόλεις. Διὰ τοῦ σχεδίου σας Ν. Δ)τος, κ. Ὑπουργέ, δὲν προάγεται ἡ ὕπαιθρος ὅπου τόσον χωλαίνει ἡ ἐκπαίδευσις, ἀλλὰ βελτιοῦται περισσότερον ἡ παιδεία τῶν κέντρων ἐκείνων, ὅπου ἔχει φθάσει εἰς σημεῖον ἐπίζηλον δι' ἡμᾶς.

Αὐτὴν τὴν σημασίαν ἔχουν τὰ διατυπούμενα εἰς τὴν τελευταίαν παράγραφον τοῦ ἄρθρου 4, κατὰ τὰ ὁποῖα θὰ ἐπεκταθοῦν τὰ νέα ἐκπαιδευτικὰ συστήματα ἐκεῖ ποὺ θὰ ὑπάρξουν οἱ δυνατότητες. Πῶς λοιπὸν θέλετε νὰ τὰ ἐπεκτείνετε εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχουν αἱ καθοριζόμεναι προϋποθέσεις; Καὶ σᾶς ἐρωτῶ ἐπὶ πόσα χρόνια θὰ περιμένῃ ἡ ὕπαιθρος καὶ ἡ ἐπαρχία διὰ νὰ ἐξασφαλισθοῦν αἱ προϋποθέσεις ἐπεκτάσεως; Νομίζω, ὅτι δὲν εἶναι αὐτὸ εἰς τὰς προθέσεις σας, καὶ θὰ πρέπει νὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ περισσότερον ἡ δυνατότης ἐφαρμογῆς τῶν ὅσων καθορίζει τὸ σχέδιον Ν. Δ., παρὰ ἡ λεκτικὴ ἀρτιότης αὐτῶν.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Ὁ κ. Κατσώτας ἔχει τὸν λόγον.

Π. Κ α τ σ ώ τ α ς. Κύριε Πρόεδρε, δὲν εἶχα σκοπὸν νὰ ὁμιλήσω ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 4. Ἤκουσα μὲ προσοχὴν ὅλους τοὺς ὁμιλήσαντας. Δὲν ἄκουσα κανέναν ποὺ νὰ μὴ δέχεται τὴν ἐννεαετῆ ὑποχρεωτικὴν ἐκπαίδευσιν. Ὅλοι εἶπαν ὅτι χρειάζεται καὶ ἔχει ἀνάγκη σήμερον ὁ Ἕλλην μαθητὴς τῆς ἐννεαετοῦς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως, εἴτε ὑπὸ τὴν ἔνοιαν τῆς φοιτήσεως εἰς τὸ τριετὲς Γυμνάσιον, εἴτε ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς φοιτήσεως εἰς τὴν τριετῆ ἐμπορικὴν σχολήν.

Ἤκουσα ἐπίσης, κ. Πρόεδρε, ἀντιρρήσεις διὰ τὴν σταδιακὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἐννεαετοῦς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως. Ἀλλά, χωρὶς νὰ θέλω νὰ φέρω γλαύκα εἰς τὰς Ἀθήνας, νομίζω, ὅτι αὐτὸ ἐπιδιώκει τὸ σχέδιον Ν.Δ. Δηλαδὴ σταδιακῶς νὰ ἐπεκταθῇ εἰς ὁλόκληρον τὴν χώραν ἡ ἐννεαετὴς ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις. Τί θέλατε κύριοι νὰ κάμωμεν; Νὰ πιέσωμεν ἕνα κουμπὶ καὶ νὰ γίνουν ἀμέσως ὅλα; Αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατόν. Καὶ χωρίς, ἐπαναλαμβάνω, νὰ θέλω νὰ φέρω τί τὸ νέον, ἐρωτῶ ἀπὸ πότε ὑπάρχει ἡ ἑξαετὴς ὑποχρεωτικὴ φοίτησις; Γνωρίζετε ὅτι ὑπάρχει ἀπὸ 10ετηρίδων καὶ ἐφαρμόζεται ἐξ ὁλοκλήρου;

Νομίζω, ὅτι δὲν ἔχομεν διαφοράς, ἐφ' ὅσον δεχόμεθα ὅλοι κατ' ἀρχὴν τὴν ἐννεαετῆ ὑποχρεωτικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει διατὶ συζητοῦμεν. Ἐὰν θὰ ἐφαρμοσθῇ σταδιακῶς ἢ ἐὰν θὰ πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς ὅλα τὰ ἀστικὰ κέντρα ἢ ἐὰν θὰ πρέπει νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τὴν ὕπαιθρον θὰ πρέπει νὰ ἀφεθῇ ἐλευθερία. Καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν νομίζω, ὅτι ἐὰν ὑπάρχῃ δέσμευσις εἰς τὸ σχέδιον Ν. Δ. ποὺ θεσπίζει τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τὰ ἀστικὰ κέντρα πρέπει νὰ ἐξαλειφθῇ διὰ νὰ ὑπάρξῃ ἐλευθερία εἰς τὸν Ὑπουργόν. Διότι νομίζω ὅτι ὁ σημερινὸς ἢ ὁ αὐριανὸς Ὑπουργός, ἐφ' ὅσον ἐξασφαλίσει τὰ ἀπαραίτητα οἰκονομικὰ μέσα, πρέπει νὰ εἶναι ἐλεύθερος νὰ ἐκλέξῃ ἀπὸ ποῦ θὰ πρέπει νὰ ἀρχίσῃ τὴν ἐπέκτασιν.

Νομίζω, ὅτι ἐφ' ὅσον εἴμεθα σύμφωνοι ἀπολύτως εἰς τὴν 9ετῆ ὑποχρεωτικὴν φοίτησιν, πρέπει νὰ τὴν θεσπίσωμεν. Νὰ φροντίσωμεν ἀπὸ τοῦδε θηλαδὴ νὰ ἐξεύρωμεν ὅλα τὰ οἰκονομικὰ μέσα διὰ νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐξ ὁλοκλήρου; Τοῦτο νομίζω ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν. Νομίζω ὅτι καὶ αἱ προθέσεις τῆς παρούσης Κυβερνήσεως καὶ οἱασδήποτε ἄλλης μελλούσης Κυβερνήσεως θὰ εἶναι τὸ δυνατὸν ταχύτατα νὰ ἐπεκταθῇ ὁλοκληρωτικὰ εἰς ὁλόκληρον τὴν χώραν, ἀστικὴν καὶ ὕπαιθρον, ἡ 9ετὴς ὑποχρεωτικὴ φοίτησις. Τί θέλετε νὰ κάνωμεν, νὰ μὴ τὸ ψηφίσωμεν τὸ ἄρθρον; ὅπως πηγαίνομεν, θηλαδὴ μὲ τὸν ρυθμὸν τῆς συζητήσεως ἕκαστον ἄρθρον καὶ συνεδρίασις, τὸ σχέδιον Ν. Δ., τὸ ὁποῖον ἔχει 30 περίπου ἄρθρα, θὰ φθάσωμεν εἰς τὴν σύγκλησιν τῆς Βουλῆς τὴν 15 Ὀκτωβρίου ἢ ἐὰν ἔχωμεν ἕνα μῆνα παράτασιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, θὰ συνέλθῃ ἡ Βουλὴ τὴν 15 Νοεμβρίου καὶ ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ σχεδίου Ν. Δ. θὰ συνεχίζεται.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Ὁ κ. Χασαπίδης, ἔχει τὸν λόγον.

Α. Χ α σ α π ί δ η ς. Κύριε Πρόεδρε, τὸ ἐπίμαχον ἄρθρον αὐτὸ ἀπασχολεῖ τὴν Ἐπιτροπὴν καὶ εἶναι σωστὸν διότι μαζὶ μὲ τὰ προηγούμενα ἄρθρα εἶναι τὰ πλέον βασικὰ ἄρθρα τοῦ νομοθετήματος. Διαπιστώνω ὅτι οἱ συνάδελφοι τῆς Ε.Ρ.Ε. ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων δὲν προσφέρουν ὑπηρεσίαν εἰς τὸ θέμα αὐτὸ καὶ ἐτέθη τὸ θέμα: Δεχόμεθα ἢ ὄχι τὴν ἐπέκτασιν τῆς ὑποχρεωτικῆς 9ετοῦς φοιτήσεως; Ἐρωτῶ, ποῖον Κράτος ἐφήρμοσε τὴν ὑποχρεωτικὴν ἐκπαίδευσιν ἀμέσως; Ὅλα τὰ Κράτη τὴν ἐφήρμοσαν σταδιακῶς. Ὑποστηρίζεται ὅτι θὰ πρέπει νὰ ἀπαλειφθῇ ἡ διάταξις ἡ ὁποία ἀναφέρεται εἰς τὸ σχέδιον Ν. Δ. ὅτι ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις θ' ἀρχίσῃ ἀπὸ τὰ ἀστικὰ κέντρα. Νομίζω ὅτι ἡ εἰσηγητικὴ ἔκθεσις κάμει μίαν τομὴν εἰς τὸ θέμα αὐτό. Δηλαδὴ θὰ προχωρήσωμεν ἐκεῖ ὅπου οἱ οἰκονομικοὶ παράγοντες παρέχουν τὴν δυνατότητα. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἤθελα νὰ προσθέσω, εἶναι, ὅτι χρειάζεται μία τεραστία διαφώτισις, τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Δὲν εἶναι θέμα ποινῶν, ἀλλὰ συναγερμὸς διὰ τὸ θέμα τῆς παιδείας. Καὶ εἰς τὸ θέμα αὐτὸ πρέπει νὰ ἐπιστρατευθοῦν ὅλαι αἱ πνευματικαὶ δυνάμεις τοῦ τόπου. Συγκεκριμένως πιστεύω ὅτι θὰ πρέπει ἡ φοιτητικὴ γενιὰ νὰ ἐπιστρατευθῇ ἀπὸ τὸ Κράτος εἰς τὸ θέμα τῆς ὑποχρεωτικῆς παιδείας καὶ νὰ γίνῃ διαφώτισις μέχρι τοῦ τελευταίου χωριοῦ τῆς ὑπαίθρου. Ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις διὰ νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τὴν ὕπαιθρον πρέπει τὸ πρῶτον ἡ Κυβέρνησις νὰ παράσχῃ ὅλα τὰ ἀπαραίτητα μέσα ποὺ χρειάζονται ἐνῷ εἰς τὰ μεγάλα κέντρα ὑπάρχουν αἱ προϋποθέσεις, ἀκόμη δὲ καὶ τὸ θέμα τοῦ συσσιτίου εἶναι πιὸ εὐχερές. Εἰς τὸ σχέδιον Ν. Δ. δὲν γίνεται μνεία διακρίσεων. Λέγει ὅτι ἡ 9ετὴς ὑποχρεωτικὴ φοίτησις θὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τὰ ἀστικὰ κέντρα καὶ θὰ συνεχισθῇ εἰς τὴν ὕπαιθρον. Ἐπαναλαμβάνω ὅτι εἶναι θέμα ὅλων τῶν πνευματικῶν δυνάμεων τῆς χώρας τῆς σπουδαζούσης νεολαίας διὰ νὰ δώσῃ τὴν μεγάλην ἐπαναστατικὴν πνοὴν ἡ ὁποία παρέχει καθοδηγήσεις εἰς τὴν ἱστορικὴν αὐτὴν πορείαν.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Ὁ κ. Περτσινίδης ἔχει τὸν λόγον.

Σ. Π ε ρ τ σ ι ν ί δ η ς. Κύριε Πρόεδρε καὶ τὸ ἄρθρον 4 τοῦ σχεδίου Ν. Δ. εἶναι ἐξ ἴσου σοβαρὸν ὅπως καὶ τὰ ἄλλα ψηφισθέντα ἄρθρα. Ἐὰν ὡρισμένοι συνάδελφοι θέλουν νὰ ἐπισπευθῇ ἡ συζήτησις, τὸ θέμα δὲν τὸ ἐξετάζουν καλῶς. Νομίζω ὅτι ἡ ἀντιπολίτευσις συμβάλλει εἰς τὴν καλλιτέραν διαμόρφωσιν τοῦ σχεδίου Ν.Δ. διὰ τῶν θετικῶν της ὑποδείξεων. Εἶπε κάποιος ἐκ τῶν κυρίων συναδέλφων ὅτι τὸ θέμα εἶναι παραταξιακόν. Λυποῦμαι ποὺ ἐλέχθη αὐτό. Τὸ θέμα εἶναι γενικόν, ἀφορᾷ ὅλην τὴν χώραν, εἶναι ἐθνικὸν καὶ ὡς ἐθνικὸν πρέπει νὰ ὑφίσταται εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ κ. Ὑπουργὸς εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ δεχθῇ μίαν συμπλήρωσιν εἰς τὴν πρώτην παράγραφον, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἡλικίαν. Ἐπίσης, ἐδέχθη καὶ ἄλλας τροποποιήσεις. Νομίζω ὅμως ὅτι αὐτὸ τὸ «ἐπιβάλλεται σταδιακῶς» πρέπει νὰ ἀπαλειφθῇ καὶ νὰ λέγῃ ὅτι ἡ ὑποχρεωτικὴ φοίτησις εἶναι ἐννεαετὴς δι' ὅλους τοὺς Ἕλληνας. Ἐὰν θέλετε νὰ κάμετε Διάταγμα, ἠμπορεῖτε νὰ τὸ κάμετε καὶ νὰ λύσητε ὡρισμένας ἀμφιβολίας, σωρὸς ἀμφιβολίαι. Μὴ δημιουργεῖτε ὅμως ἐκ πρώτης ὄψεως τὴν ἐντύπωσιν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν τῆς ὑπαίθρου ὅτι ἐγκαταλείπεται, ὅταν θὰ ἴδῃ ὅτι ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις θ' ἀρχίσῃ σταδιακῶς. Νομίζω ὅτι θὰ πρέπει νὰ δώσωμεν τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν ἐγγύησιν εἰς τὸν ἀγροτικὸν πληθυσμόν, ὅτι ἡ παιδεία θὰ εἶναι καὶ δι' αὐτὸν προσιτή.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Ὁ κ. Παπαλουκᾶς ἔχει τὸν λόγον.

Α. Π α π α λ ο υ κ ᾶ ς. Κύριε Πρόεδρε, τὰ ὅσα ἐλέχθησαν καὶ ἐπροτάθησαν πρὸ ὀλίγου ἀπὸ τὸν καθηγητὴν καὶ ἀγαπητὸν συνάδελφον κ. Τσάτσον διὰ τὴν 9ετῆ ὑποχρεωτικὴν ἐκπαίδευσιν εἶναι ὀρθὰ καὶ παρακαλῶ τοὺς ἀξιοτίμους ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ κυρίους συναδέλφους τῆς Ε.Κ. νὰ προσέξουν τὰ ὅσα ἐλέχθησαν παρὰ τοῦ κ. Τσάτσου καὶ τὸν ἀξιότιμον κ. Ὑφυπουργὸν νὰ ἐπανεξετάσῃ τὸ θέμα. Ἡ ἄκρα ἀριστερὰ ὁμιλεῖ περὶ πραγματικοῦ ἅλματος καὶ ἐπαινεῖ τὸ σχέδιον Ν.Δ. χωρὶς νὰ ὁμιλῇ λεπτομερῶς περὶ τῆς Ἑλληνικῆς πραγμα-

τικότητος διὰ νὰ πληροφορηθῇ καλῶς ὁ Ἑλληνικὸς λαός, ἀλλ' ὁμιλεῖ ἀορίστως περὶ δυσκολιῶν καὶ ἀντιδραστικῶν. Παρακαλῶ νὰ προσέξῃ ἡ Κυβέρνησις, διότι ἐὰν ἐντὸς ταχέως χρονικοῦ διαστήματος δὲν ἐπιτρέψουν τὰ περιθώρια τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκπαιδευτικῶν νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ 9ετὴς ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις καθολικῶς, τότε ἡ ἀπογοήτευσις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ ἰδίως τῆς δεινοπαθούσης Ἐπαρχίας θὰ εἶναι τεραστία. Φοβοῦμαι, ἀπαντῶν δι' ὀλίγων εἰς ὅσα εἶπεν ὁ κ. Κατσώτας, ὅτι ἡ ἄκρα αἰστερὰ μετ' ὀλίγον χρόνον ἐὰν δὲν καταστῇ δυνατὴ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ὑποχρεωτικῆς 9ετοῦς ἐκπαιδεύσεως καθολικῶς εἰς ὁλόκληρον τὴν χώραν, θὰ στραφῇ κατόπιν προγράμματός της ἐναντίον ὅλων τῶν ἀστικῶν κυβερνήσεων καὶ ἐναντίον τοῦ καθεστῶτος καὶ θὰ ὑποστηρίζεται καὶ θὰ γίνεται εὐχερῶς πιστευτὴ ἀπὸ τὸν λαόν, ὅστις δὲν θὰ ἔχῃ εὐτυχήσῃ νὰ μορφωθῇ, ὅτι αἱ καταχρήσεις καὶ αἱ παράνομοι διασπαθίσεις τοῦ δημοσίου χρήματος, συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ μὴ μορφωθῇ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς καὶ νὰ μὴ ἐφαρμοσθῶσιν αἱ διατάξεις τοῦ ὑπὸ κρίσιν σχεδίου Ν.Δ.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Ἐξαντληθέντος τοῦ καταλόγου τῶν ρητόρων ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 4, κηρύσσεται περαιωμένη ἡ συζήτησις. Ὁ κ. Ὑπουργὸς ἔχει τὸν λόγον.

Λ. Ἀ κ ρ ί τ α ς (Ὑπ. Παιδείας). Κύριοι συνάδελφοι, τὸ ἄρθρον 4 ἐτονίσθη καὶ κατὰ τὴν εἰσήγησιν ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς, ὅτι πράγματι ἀποτελεῖ τὴν δόξαν τοῦ νομοθετήματος τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν κρίσιν σας. Καθιερώνει τὴν 9ετῆ ὑποχρεωτικὴν ἐκπαίδευσιν, δηλαδὴ κατ' οὐσίαν πραγματοποιεῖ ἕνα εὐρύτατον κοινωνικὸν μετασχηματισμὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Εἶναι ἕνα μέτρον ἀποφασιστικῆς σημασίας διὰ τὸ μέλλον τῆς νεοελληνικῆς κοινωνίας. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν ἡ στάθμισις τῆς σοβαρότητος τοῦ μέτρου ὑπῆρξεν ἀναγκαία καὶ αἱ συζητήσεις αἱ ὁποῖαι διεξήχθησαν ἀπὸ ὅλας τὰς πτέρυγας διεφώτισαν πολλὰς πτυχὰς τοῦ θέματος. Πραγματοποιεῖ τὸ ἄρθρον αὐτὸ διὰ τῆς ἀνόδου τῆς μορφωτικῆς στάθμης τοῦ συνόλου τοῦ ἑλληνισμοῦ τὴν δυνατότητα νὰ ἀναδιοργανωθῇ ἐκ βάθρων ἡ νεοελληνικὴ κοινωνία ἀπό τινα σπόνδυλον ἀταξικήν, ἀνώμαλον, ἀντιφατικὴν νεοελληνικὴν κοινωνίαν μὲ τὰ ὑποχθόνια ρεύματα τὰ ὁποῖα ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἠμποροῦν νὰ τινάξουν εἰς τὸν ἀέρα τὴν κοινωνίαν. Διὰ πρώτην φορὰν πράγματι ἡ Κυβέρνησις τῆς Δημοκρατίας μὲ συνείδησιν τῆς ἱστορικῆς της εὐθύνης καὶ πρὸ παντὸς τῶν ὑποχρεώσεών της μέσα εἰς τὸν εὐρύτερον χῶρον τῆς Εὐρώπης, προδιέγραψε πρὸς ποίαν κατεύθυνσιν ἡ νεοελληνικὴ κοινωνία πρόκειται νὰ κινηθῇ. Ἑπομένως ἡ 9ετὴς ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις ἀποτελεῖ τὴν βασικὴν συμβολὴν τῆς Κυβερνήσεως τῆς Δημοκρατίας εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς τύχης τῆς νεοελληνικῆς κοινωνίας. Μὲ ἠρώτησεν ὁ κ. Λύχνος εἰς τὴν εἰσήγησίν του ποῦ ὁδηγεῖ τὸ σχέδιον Ν. Δ. καὶ ἀπήντησα καὶ τοῦ ἐπαναλαμβάνω, ὅτι ὁδηγεῖ εἰς μίαν κοινωνίαν γνησίως Ἑλληνικὴν εἰς τὴν γενικήν της κοσμοθεωρίαν, εἰς μίαν κοινωνίαν γνησίως δημοκρατικὴν εἰς τὴν πολιτικήν της τοποθέτησιν καὶ εἰς μίαν κοινωνίαν γνησίως προοδευτικὴν εἰς τοὺς κοινούς της στόχους. Ἑπομένως ἡ 9ετὴς ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις ἀποτελεῖ μίαν κατάκτησιν τοῦ συνόλου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἀνεξαρτήτως κομματικῆς τοποθετήσεως. Ἀποτελεῖ ἀνύψωσιν τῆς μορφωτικῆς στάθμης ὥστε διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας, ἡ ἡγεσία τοῦ Ἔθνους νὰ ὀγῇ ἀπὸ τὸν Λαὸν διὰ πρώτην φορὰν ποὺ μέσα ἀπὸ τὴν ἀπύθμενον δεξαμενὴν τῶν 9 ἑκατομμυρίων ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ νὰ ἀνυψωθῇ ἡ νέα ἡγεσία πολιτική, πνευματικὴ καὶ ἐπιστημονική, ἀπὸ τὸ τελευταῖο καλυβόσπιτο μέχρι τοῦ μεγαλόσπιτου χωρὶς καμμίαν διάκρισιν τούτου. Ἔρχομαι ἐνώπιον τῆς Βουλῆς ἔπειτα ἀπὸ μίαν περιοδείαν ποὺ ἔκαμα εἰς τὰς αἰθούσας ποὺ ἐξετάζονται οἱ μέλλοντες νὰ ἐγγραφοῦν εἰς τὰ Πανεπιστήμια μὲ τὴν ἔναρξιν τῆς λαμπρᾶς ἐπιχειρήσεως τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ ἀπολυτηρίου καὶ συνήντησα ἐκεῖ ἕναν ἀπέραντον ἐνθουσιασμὸν ὅπου μὲ τοὺς καθηγητὰς τοῦ Πανεπιστημίου οἱ ὁποῖοι προεδρεύουν τῶν ἐπιτροπῶν καὶ μὲ τὰς ἑκατοντάδας τῶν καθηγητῶν τῆς Μ. Ἐκπαιδεύσεως ποὺ ἐπιβλέπουν τὴν ἰδίαν στιγμὴν εἰς 39 κοινὰ ἐξεταστικὰ κέντρα, 25.000 ὑποψηφίους, οἱ ὁποῖοι προέρχονται νὰ ἐξετασθοῦν μὲ κοινὸν πλέον θέμα τὸ ὁποῖον ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς ἔχει ἀνασύρει ἀπὸ τὴν κληρωτίδα καὶ τὸ ὁποῖον οὔτε ἐγὼ ἐγνώριζον ὅταν ἐπεσκέφθην τὸ 6ον γυμνάσιον ποῖον θὰ ἦτο τὸ θέμα τὸ ὁποῖον ἐδώσαμεν. Ἔρχομαι λοιπὸν ἀπὸ μίαν λαμπρὰν ἐκπαιδευτικὴν ἐπιχείρησιν. Βεβαίως ἡ 9ετὴς ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις τὴν ὁποίαν καθιερώνομεν εἶναι τεραστίας σημασίας καὶ ἀκριβῶς διότι τὸ τόλμημα εἶναι τεράστιον δι' αὐτὸ τὸ ἀναλαμβάνει ἡ δημοκρατία μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι θὰ τὸ ἀντιμετωπίσῃ.

Ἔχει μίαν μακροτάτην ἱστορίαν ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις εἰς τὸν τόπον αὐτόν. Ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις εἶχε καθιερωθῇ τὸ 1834 μὲ τὸν Βαυαρικὸν νόμον.

Προεβλέπετο ἑπταετὴς ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον ἀπὸ τοῦ 5ου μέχρι τοῦ 12ου ἔτους τῆς ἡλικίας των καὶ κανεὶς περιορισμὸς δὲν ἐτίθετο εἰς τὴν ἵδρυσιν τῶν σχολείων. Ἁπλῶς ὡρίζετο ὅτι «εἰς ἕκαστον δῆμον ἤθελον συσταθῇ δημοτικὰ σχολεῖα, πρὸς δὲ πάρα πολὺ γειτνιάζοντες δῆμοι ἤθελον συνηνῶσθαι διὰ τὴν ἀνέγερσιν δημοτικῶν σχολείων». Ἀντεμετώπιζον περίπου καὶ ἐκεῖνοι τὰ ἴδια προβλήματα τῆς δημογραφικῆς συγκεντρώσεως. Αἱ διατάξεις αὐταὶ οὐδέποτε ἐτηρήθησαν, ἀπὸ τότε ἕως σήμερον. Παρέλκει νὰ ἀναφερθῶ εἰς τὴν προϊστορίαν τοῦ θέματος. Εἶναι ἴσως μία ἐνδιαφέρουσα προϊστορία ὅσον ἀφορᾷ τὴν πορείαν τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως, διὰ νὰ φθάσῃ τις μέχρι σήμερον. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ τονίσω εἶναι ὅτι αἱ ποιναὶ αἱ ὁποῖαι κατὰ καιροὺς ἐθεσπίσθησαν δὲν ἐπεβλήθησαν. Ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψει κοινωνικοί, οἰκονομικοὶ παράγοντες καὶ ἡ Πολιτεία ὑπῆρξε πάντοτε ἐπιεικής. Δικαίως δέ. Εἶναι κάπως δύσκολον ἕνα κοινωνικὸν καθεστὼς τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει προσφέρει πλήρη ἀπασχόλησιν εἰς τὸν πληθυσμόν, δὲν ἔχει προσφέρει ἴσας εὐκαιρίας εὐδοκημήσεως εἰς ὅλους τοὺς πολίτας, νὰ καθιρώνῃ ποινὰς διὰ τοὺς πτωχούς. Διότι αἱ ποιναὶ στρέφονται ἐναντίον τῶν πτωχῶν καὶ ὄχι ἐναντίον τῶν πλουσίων. Αἱ ποιναὶ τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως στρέφονται μόνον κατὰ τῶν πτωχῶν καὶ οὐχὶ κατὰ τῶν πλουσίων. Πρέπει τὸ καθεστὼς προηγουμένως νὰ ἔχῃ ἐξασφαλίσει ἰσότητα δικαιωμάτων ὅλων τῶν πολιτῶν διὰ νὰ ἐπιβάλῃ ἔπειτα ποινὴν πρὸς ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς πολίτας. Ἀλλὰ εἶναι εὐτύχημα ὅτι ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἔφεσις τοῦ λαοῦ εἶναι τόσον τεραστία, τόσον καταπληκτική, ὥστε παρὰ τὴν οἰκονομικήν μας καχεξίαν, παρὰ τὰς χιλιάδας τῶν ἀνέργων, παρὰ τὸ ἑκατομμύριον τῶν ὑποαπασχολουμένων, παρὰ τὰς δυσχερεῖς συνθήκας, ὑπῆρξεν ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ μας κόσμου. Καὶ μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν θέλω νὰ ἀποδώσω τιμὴν εἰς τὸν ἐκπαιδευτικὸν κόσμον τῆς Χώρας, εἴτε τῆς Στοιχειώδους, εἴτε τῆς Μέσης εἴτε τῆς Ἀνωτέρας, διότι ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ὑπὸ ἀθλίας συνθήκας διεξάγει ἕνα ἐκπαιδευτικὸν ἔργον τεραστίας σημασίας διὰ τὸν τόπον. Παρὰ ταῦτα ἔφθασεν αὐτὴν τὴν στιγμὴν περίπου ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις εἰς τὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν τῶν πολιτῶν νὰ ἔχῃ περίπου ἐπαναλαμβάνω ὁλοκληρωθῇ. Ἔχει ἐπικαλεσθῇ δὶς ὁ κ. Καλλίας μὲ τὰς ἐξαιρέτους παρεμβάσεις καὶ μὲ πλήρη γνῶσιν τοῦ θέματος, στοιχεῖα, κατὰ τὰ ὁποῖα, κατὰ τὴν γνώμην του, σημαίνει ὅτι ὑπάρχει μία διαφυγὴ 20—25 ο)ο ἐκ τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως. Κατὰ τὴν τελευταίαν στατιστικὴν εἰς τὴν πρώτην τάξιν ἐνεγράφησαν 168 χιλ. περίπου καὶ ἀπεφοίτησαν ἀπὸ τὴν ΣΤ' 125.979. Κάμει ὅμως μίαν βασικὴν σύγχισιν ὁ φίλτατος κ. Καλλίας. Ἡ ΣΤ' τάξις μὲ τοὺς 125 χιλ. μαθητὰς εἶναι ἡ τάξις ἡ ὁποία ἀπεφοίτησε πέρυσι καὶ ἡ πρώτη μὲ τοὺς 168 χιλ. εἶναι ἡ τάξις ἡ ὁποία ἐνεγράφη πέρυσι. Ἡ τάξις μὲ τοὺς 125 χιλ. ἐνεγράφη πρὸ ἑξαετίας. Ἑπομένως τὰ δύο στοιχεῖα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποτελέσουν σύνολον συγκρίσεως.

Κ. Κ α λ λ ί α ς. Ποῖος εἶναι ὁ ἀριθμὸς ἐκεῖνος;

Λ. Ἀ κ ρ ί τ α ς (Ὑφ. Παιδείας). Δὲν τὸν ἔχω πρόχειρον, ἀλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν εἶναι ὁ ἴδιος. Θὰ σᾶς εἴπω ὅμως τὰ σύνολα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀνάλογα μὲ τὰ δημογραφικὰ προβλήματα. Τὸ σύνολον τῶν ἐγγραφέντων εἰς τὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν καὶ εἰς τὴν Στ' τάξιν ἐφέτος εἶναι 890.301 καὶ τὸ σύνολον τῶν ἀποφοιτησάντων 858.960. Δηλαδὴ ὑπάρ-

[8.11]

χει μία διαφορὰ 30 χιλιάδων ἐπὶ 900 χιλιάδων μαθητικοῦ πληθυσμοῦ. Εἶπον καὶ τὴν ἄλλην φορὰν εἰς τὴν Βουλὴν ὅτι τὸ ποσοστὸν 3—4—5ο)ο τὸ ὁποῖον ὀφείλεται εἴτε εἰς διαρροὴν κυρίως κοριτσιῶν τοῦ ὀρεινοῦ πληθυσμοῦ, εἴτε εἰς ἀποδημίαν, εἴτε εἰς θνησιμότητα εἶναι ἕνα ἐλάχιστον εὐτυχῶς ποσοστόν. Δέχομαι ὅτι ὑπάρχουν ἀκόμη περιθώρια ἀλλὰ τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν ἔχομεν αὐτὴν τὴν στιγμὴν τὰ 100ο)ο τοῦ μαθητικοῦ πληθυσμοῦ ἀπὸ τὴν Α' εἰς τὴν Στ' τάξιν αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ἡ Πολιτεία δὲν πρέπει νὰ παρακολουθήσῃ τὴν εὐθύνην της ἀπέναντι τῆς ἐποχῆς της. Εἶπον καὶ προχθὲς καὶ ἐπαναλαμβάνω καὶ σήμερον εἰς καμμίαν στιγμὴν δὲν πρέπει νὰ διαφεύγῃ τῆς προσοχῆς ὅλων μας ὅτι νομοθετοῦμεν διὰ τὴν γενεὰν ἡ ὁποία κατάντικρυς ἐνώπιος ἐνωπίῳ θὰ ἀντικρύσῃ τὸν αὐριανὸν κόσμον. Ἐὰν ὑπάρχῃ ἔστω καὶ ἡ μικροτέρα διαφυγὴ καὶ αὐτὴν θὰ ἤθελον νὰ τὴν θεμελιώσω κύριε Καλλία ἐπὶ στοιχείων. Τὸ γεγονὸς ὀφείλεται ὅτι εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις ὑπάρχει μεγαλύτερος ἀριθμὸς παραμενόντων εἰς τὸ ἴδιον ἔτος. Στάσιμοι εἰς τὴν Α' τάξιν 22.895, εἰς τὴν Β' 13.485, εἰς τὴν Γ' 12.988, εἰς τὴν Δ' 800 καὶ εἰς τὴν Στ' δὲν ὑπάρχουν στάσιμοι. Ἀναφέρω αὐτὰ τὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα εἶναι χαρακτηριστικὰ καὶ τὰ ὁποῖα ὅταν ἀφαιρεθοῦν δεικνύουν ὅτι πρέπει νὰ εἴμεθα εὐτυχεῖς μὲ τὴν διαπίστωσιν τοῦ γεγονότος ὅτι τὸ στοιχεῖον τῆς διαρροῆς τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἔχει περιορισθῆ χάρις εἰς τὴν προσπάθειαν τὴν ἰδικήν σας καὶ ὅλων μας εἰς τὸ ποσοστὸν τοῦ 2—3ο)ο. Τὸ νὰ ἔχωμεν αὐτὸ τὸ στοιχεῖον τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ἕνα ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς ἐπιτεύξεως τῆς συγχρόνου Ἑλληνικῆς πολιτείας καὶ νὰ τὸ ἀμφισβητοῦμεν δι' οἱανδήποτε ἄλλην δικαιολογίαν δὲν νομίζω ὅτι εὐσταθεῖ τοὐλάχιστον εἰς ἕνα στάδιον τόσον ὑψηλῆς συζητήσεως. Ὑπάρχει μία μικρὰ διαφυγὴ ἀπὸ τῆς Α' μέχρι τῆς Γ' τάξεως καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ πρέπει νὰ κατανοηθῆ μία γενικωτέρα προσπάθεια ὥστε νὰ ἐπιτευχθῆ τὸ 100ο)ο. Ἀλλ' εἴμεθα πλέον εἰς θέσιν νὰ ἐπεκτείνωμεν τὴν 6ετῆ φοίτησιν, νὰ τὴν ἐπεκτείνωμεν καὶ διὰ τὸ γεγονὸς ὅτι κανεὶς δὲν θὰ ἐζήλευε τὸ μορφωτικὸν ἐπίπεδον τῆς Ἱσπανίας καὶ τῆς Πορτογαλίας μὲ τὰς ὁποίας εἴμεθα συνδεδεμένοι. Σήμερον ἡ Ἑλλὰς εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὸ μορφωτικὸν ἐπίπεδον τῶν δύο αὐτῶν ὁλοκληρωτικῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης. Διὰ πρώτην φορὰν ἀποδεσμεύεται, ἁπλώνει τὰ φτερά της καὶ προχωρεῖ μπροστά. Καὶ ἐρχόμεθα τώρα ὄχι εἰς τὸ στάδιον τῶν πειραματισμῶν, διότι θὰ ἔχετε διαπιστώσει ἀπὸ τὴν μακρὰν ἀνάπτυξιν τῶν ἄρθρων, ὅτι δὲν ἔχομεν συλλάβει τὸ θέμα εἰς τὰς πραγματικὰς διαστάσεις. Καὶ ὑπάρχει τὸ πρῶτον ἐπείγον θέμα ὅτι ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις κατεκτήθη ἀπὸ τὸν λαόν μας. Τὸ σχέδιον Ν. Δ. ἔρχεται ἁπλῶς νὰ ἀναγνωρίσῃ μίαν μορφωτικὴν ἀνάγκην τὴν ὁποίαν κατέκτησεν ὁ Ἑλληνικὸς λαός. Εἴτε ἡ δωρεὰν παιδεία εἴτε ἡ ποσπάθεια διαθέσεως κονδυλίων μὲ τὸ 57ο)ο ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν τῆς Δημοκρατίας ἐδημιούργησε τὰς προϋποθέσεις, ἐδημιούργησε μίαν ἔφεσιν ἡ ὁποία συνήγειρε τὴν Ἑλλάδα ὁλόκληρον ἀπὸ τοῦ Αἵμου μέχρι τῆς Κρήτης. Ἀντιλαμβάνεται τὸ Ἔθνος ὅτι δίδει τὴν μάχην του διὰ τὴν παιδείαν. Ἐπομένως ἐκινήθη ὁ λαὸς διὰ νὰ κατακτήσῃ τὰ 9 χρόνια καὶ τὰ 12 ὅπως εἶπεν ὁ κ. Τσάτσος, ἐκινήθη ὁ λαὸς πρὸς αὐτὴν τὴν μεγάλην κατεύθυνσιν. Εἶναι δυνατὸν ἀπέναντι τῆς ἱσορίας νὰ ἀναδεχθῶμεν ἡμεῖς, εἴτε οἱοσδήποτε ἄλλος νὰ ἀνακόψωμεν αὐτὴν τὴν λαμπρὰν πορείαν πρὸς τὸ μεγαλούργημα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους; Ἐξεκίνησεν ἡ Ἑλλὰς καὶ ἐφέτος εἰς τὰ γυμνάσια εἴτε τὸ θέλομεν εἴτε ὄχι δὲν ἔχομεν πλέον 67.000 ἀλλὰ 105.000 παιδιά.

Ἀπὸ τὶς 130 ἕως 135.000, διότι εἰς τοὺς ἀριθμοὺς ποὺ σᾶς ἀνέφερα προηγουμένως χωρὶς διαρροὴν εἶναι καὶ ἄλλα 50.000 παιδιὰ στὰ ἰδιωτικὰ σχολεῖα, ποὺ ἐγγράφονται εἰς τὴν 6ην τάξιν. Εἴτε τὸ θέλομεν εἴτε ὄχι, ἐφέτος ἀντιμετωπίζομεν 100 ἕως 105.000 παιδιά, δηλαδὴ μεῖον ἀπὸ τὸν μαθητικὸν πληθυσμὸν 25.000 παιδιά, τὰ ὁποῖα μᾶς κρούουν τὶς πόρτες τῆς πρώτης τάξεως τοῦ γυμνασίου. Ἔρχονται ὅλα αὐτὰ τὰ παιδιά, τὰ ὁποῖα, ἐπαναλαμβάνω, εἶναι προσφυγόπουλα, μὲ τὴν ἔφεσιν καὶ τὸν ὁραματισμὸν τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ μᾶς κτυποῦν τὶς πόρτες καὶ μᾶς λέγουν: Ἀνοῖχτε τὶς πόρτες νὰ μορφωθῶμεν. Ἐλᾶτε σεῖς νὰ κλείσητε τὶς πόρτες στὰ παιδιὰ αὐτὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἡμεῖς ἀνασκουμπωθήκαμε καὶ σᾶς καλοῦμεν ὅλους νὰ ἀνασκουμπωθῆτε. Αὐτὸ ποὺ εἶπεν ὁ κ. Χασαπίδης εἶναι ἐξαίρετον. Ἡ μάχη δὲν εἶναι μάχη τοῦ Ὑπουργοῦ Παιδείας, οὔτε τῶν ἐπιτελῶν μας. Εἶναι κοινὴ ἡ εὐθύνη δι' ὅλην τὴν πνευματικὴν ἡγεσίαν, ἀλλὰ καὶ τοῦ τελευταίου ἀγρότη καὶ ἐργάτη. Εἶναι μία καθολικὴ σταυροφορία τοῦ Ἔθνους νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ μέλλον.

Ἔχομεν 100—105.000 παιδιὰ στὰ ὁποῖα προσφέρομεν μέσην ἐκπαίδευσιν ἐφέτος. Δηλαδή, κατεκτήθη τὸ 85 ο)ο τοῦ μαθητικοῦ πληθυσμοῦ. Δὲν προγραμματίζομεν ὑποχρεωτικὴν ἐκπαίδευσιν, ἀλλὰ τὴν ἐφαρμόζομεν ἐφέτος εἰς τὸ ποσοστὸν τοῦ 85 ο)ο. Τί ἀπομένει; 25.000 παιδιά. Ἕτερον στάδιον ποὺ ἀπησχόλησε κατ' ἐπανάληψιν τὴν Ἐπιτροπὴν εἶναι αἱ δυσχέρειαι τοῦ ἐγχειρήματος, τὰς ὁποίας θέλω νὰ ὑπογραμμίσω. Πῶς ἐξεκίνησαν ἀλλοῦ καὶ πῶς ξεκινήσαμεν ἡμεῖς. Θὰ ἤθελον νὰ θέσω ὑπ' ὄψιν τῆς Ἐπιτροπῆς ὡρισμένα στοιχεῖα διὰ νὰ μὴ ὑπάρχουν ψευδαισθήσεις ἐπὶ τοῦ θέματος. Καὶ ἄλλαι χῶραι, πλουσιώτεραι ἡμῶν, μὲ θησαυροφυλάκια ἀκένωτα, προσεπάθησαν νὰ καθιερώσουν τὴν ὑποχρεωτικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ μέχρι σήμερον δὲν τὸ ἐπέτυχον. Οἱ βρόμοι, ὅμως, τοὺς ὁποίους ἠκολούθησαν, ἀποτελοῦν πρότυπα καὶ δι' ἡμᾶς καὶ εἶναι περισσότερον κατὰ περιφερείας καὶ ὀλιγώτερον κατὰ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον εἶπεν ὁ κ. Τσάτσος.

Ἡ Σοβιετικὴ Ἕνωσις, ἡ ὁποία εἰς τὸ μορφωτικὸν πεδίον ἔχει ἐπιτελέσει πράγματι ἀξιοθαύμαστα ἐπιτεύγματα, ἐξεκίνησε τὴν ὑποχρεωτικήν της ἐκπαίδευσιν στὰ 1958 καὶ δὲν τὴν ἔχει ἀκόμη ὁλοκληρώσει. Προγραμματίζει νὰ τὴν ὁλοκληρώσῃ στὸ 1965—66. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ὑπάρχουν ἀκριβῆ στοιχεῖα στὴν ΟΥΝΕΣΚΟ, εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ μπορέσῃ νὰ τὴν ὁλοκληρώσῃ ἐντὸς τοῦ ταχτοῦ χρονικοῦ διαστήματος καὶ τὴν πραγματοποιεῖ κατὰ περιφερείας. Ἐπίσης εἰς τὴν Ἰταλίαν τρεῖς φορὲς ἀπετολμήθη ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις. Εἰς τὰ 1923, εἰς τὰ 1947, εἰς τὰ 1955, ὀκταετὴς καὶ δὲν ἔχει φθάσει ἀκόμη εἰς ὡρισμένας περιφερείας τῆς Ἰταλίας. Εἰς τὴν Γερμανίαν ἔχομεν 12 χρόνια καὶ εἰς ὡρισμένα μέρη δὲν ἔχει ὁλοκληρωθῆ ἀκόμη. Ὅπως εἶπεν ὁ ἐξαίρετος καὶ φίλος κ. Κατσώτας, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἡ Ἑλλὰς μὲ τὰ περιωρισμένα οἰκονομικὰ μέσα ποὺ ἔχει, μὲ τὸν μικρὸν προϋπολογισμὸν ποὺ ἔχομεν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας αὐτὴν τὴν στιγμήν, πῶς θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ δημιουργήσῃ αὐτοστιγμεὶ ὅλας αὐτὰς τὰς εὐρυτάτας προϋποθέσεις, ὥστε τὸ σύνολον τοῦ μαθητικοῦ πληθυσμοῦ ποὺ ἀποφοιτᾷ ἀπὸ τὴν 6ην δημοτικοῦ νὰ ἔχῃ τὰ ἀγαθὰ τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως; Μόνον κάποια διάθεσις —νὰ μὲ συγχωρῆτε διὰ μίαν φράσιν ἣ λέξιν τὴν ὁποίαν οὐδέποτε χρησιμοποιῶ— μόνον κάποια διάθεσις ἂν ὄχι δημαγωγίας ἴσως, ἀλλὰ συγχύσεως μᾶς παρακινεῖ εἰς τὴν διατύπωσιν τῆς ἀπόψεως, ὅτι ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις θὰ συναντήσῃ δυσχερείας καὶ ὅτι εἶναι εἰς βάρος τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ. Δὲν εἶναι εἰς βάρος οὔτε τοῦ ἀγροτικοῦ, οὔτε τοῦ ἐργατικοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ προνόμιον, εἶναι προνόμιον τὸ ὁποῖον παρέχεται συμμέτρως πρὸς ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ στρώματα τοῦ λαοῦ, εἴτε ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ, εἴτε ἐργατικοῦ πληθυσμοῦ, εἴτε πτωχομεσαίων ἀστικῶν στρωμάτων. Δὲν διαχωρίζομεν τοὺς Ἕλληνας εἰς ἀγρότας καὶ ἐργάτας. Ἐπέμεινα καὶ χθὲς στὴν ἄποψιν, ὅτι οἱ ἀγρόται καὶ ἐργάται εἶναι ὁ ἴδιος ὁ λαὸς καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν ποτὲ νὰ δίδεται ἀπὸ τὴν αἴθουσαν τοῦ Κοινοβουλίου ἡ ἐντύπωσις, ὅτι ἀποβλέπομεν πρὸς ὡρισμένα τμήματα τοῦ λαοῦ. Καὶ ἔχομεν μίαν δυσπιστίαν πρὸς ἄλλα στρώμματα τοῦ λαοῦ. Καὶ γνωρίζετε, ὅσοι εἴσθε ἀπὸ μεγάλας πόλεις, γνωρίζετε, ὅτι στὴν περιφέρειαν τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Θεσσαλονίκης, τοῦ Πειραιῶς, εἰς τὰ μεγάλα δηλαδὴ ἀστικὰ κέντρα, ποὺ ἔρχονται αὐτὰ τὰ τεράστια κύμματα, ἐκεῖ ἡ μέση ἐκπαίδευσις ὑστερεῖ. Δὲν σημαίνει, ὅτι αὐτὰ θὰ εὑρίσκωνται στὴν προτεραιότητα τοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ τῆς στοργῆς μας.

Θὰ ἤθελον νὰ διακριβώσω τὴν ἔννοιαν τοῦ «σταδιακῶς» τὸ ὁποῖον διαλαμβάνεται εἰς τὸ σχέδιον Ν. Δ)τος. Ὅταν λέ-

γωμεν σταδιακῶς ἐννοοῦμεν καὶ κατὰ περιφερείας ἐφόσον ὑπάρχουν αἱ προϋποθέσεις. Ἐπομένως ὅταν εἶναι μία περιφέρεια π. χ. τῆς Λαρίσης, σημαίνει ὅτι ὑπάρχουν αἱ προϋποθέσεις διὰ νὰ ἐπεκταθῇ ταὐτοχρόνως στὸ σύνολον τῆς περιφερείας, ἤτοι χρονικῶς κατὰ τὴν εἰσήγησιν τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ κ. Τσάτσος, ἐφόσον θὰ ὑπάρχουν αἱ προϋποθέσεις εἰς μίαν ὡρισμένην περιοχήν. Ἀλλὰ ἐπαναλαμβάνω ὅτι τὸ πρόβλημα ἔχει οὐσιαστικῶς λυθῇ. Ἐπόμενθα ἀπὸ ἀπόψεως νομοθεσίας. Ἐφέτος εἶναι 105.000 παιδιὰ καὶ ἀπομένουν 25.000 ἑλληνόπουλα χωρὶς μέσην ἐκπαίδευσιν. Ὅσοι ἐξ ἡμῶν ἐξεδηλώσατε τὴν ἀγωνίαν, ὅτι δύσκολον νὰ ἐφαρμοσθῇ, πράγματι εἶναι ἕνα δύσκολον ἐγχείρημα ἀλλὰ καὶ τὰ 25.000 ἑλληνόπουλα νομίζομεν ὅτι ἡ Ἑλλὰς θὰ πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ καταβάλλῃ κάθε προσπάθειαν διὰ νὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὸ αὐτονόητον χρέος. Ὁ κ. Καλλίας ἐξῆρεν ἰδιαιτέρως τὰς δυσχερείας αἱ ὁποῖαι θὰ παρουσιασθοῦν ἀπὸ ἀπόψεως διδακτικοῦ προσωπικοῦ. Τὸ θέμα πάλιν θὰ ἀπασχολήσῃ τὴν Ἐπιἔχομεν ὑποχρέωσιν νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν ὅσα εἰς ἄλλας συνεδριάσεις ἔχουν λεχθῇ ἀπὸ τοῦ Βήματος τούτου. Συγκεκριμένα παρουσιάζονται δυσχέρειαι ἀναμφιβόλως, διότι ἔχομεν ἐφέτος ἐπὶ πλέον εἰς τὴν Μέσην Ἐκπαίδευσιν, εἰς τὰ γυμνάσια 20.000 μαθητάς. Ὅπως ὑπολογίζεται αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἔχομεν ἀνάγκην μὲ 40 μαθητὰς κατὰ μέσον ὅρον, ἑτέρων 500 τμημάτων. Παρέχω εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι 500 νέοι καθηγηταὶ ἔχουν διορισθῇ ὥστε τὰ κενὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως δὲν θὰ εἶναι μεγαλύτερα τοῦ περυσινοῦ ἔτους. Ἀντιθέτως τὰ 500 νέα τμήματα τὰ ὁποῖα θὰ φιλοξενήσουν τὰ 20.000 παιδιὰ ἐπανδρώνονται μὲ τὸ κατάλληλον καθηγητικὸν προσωπικὸν καὶ πλέον τούτου ὅσον ἀφορᾷ τὰ κενὰ τὰ ὁποῖα ὑπῆρχον εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὰ ὁποῖα παρελάβομεν, κενὰ τὰ ὁποῖα ὁδηγοῦν τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς Ἑλλάδος εἰς ἕνα εἶδος πνευματικῆς γενοκτονίας, ἔχομεν ὑποχρέωσιν εἰς πρῶτον στάδιον νὰ κάνωμεν μίαν ἀπογραφὴν ὅτι ἐκ τῶν 500 γυμνασίων τὰ ὁποῖα παρελάβομεν τὰ 200 δὲν εἶχον οὔτε μαθηματικὸν οὔτε φυσικὸν καὶ πολλὰ ἐστερροῦντο καὶ φιλολόγου, ἐπίσης δὲ καὶ καθηγητῶν ξένων γλωσσῶν. Τεχνικοὶ δὲ ἦσαν 70 εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα. Αὐτὰ τὰ κενὰ παρελάβομεν καὶ μὲ τὸ σχέδιον Ν. Δ. αὐτὸ φιλοδοξοῦμεν νὰ πληρώσωμεν τὰ κενὰ καὶ τῶν νέων πεντακοσίων αὐτῶν τμημάτων τὰ ὁποῖα δημιουργοῦμεν καὶ ἐπανδρώνομεν μὲ τὸ κατάλληλον καθηγητικὸν προσωπικόν.

Δὲν εἶμαι ὅμως ἐξ αὐτοῦ τοῦ λόγου ἐνθουσιασμένος, οὔτε εἶναι δυνατὸν ἕνας ὑπουργὸς τῆς Παιδείας νὰ εἶναι ἐνθουσιασμένος μὲ τὰ σημερινὰ ὑπάρχοντα κενά, οὔτε καὶ πιστεύω ὅτι τὰ κενὰ αὐτὰ θὰ πληρωθοῦν εἰς διάστημα ἑνὸς, δύο, τριῶν, τεσσάρων ἐτῶν. Εἶναι μία μεγίστη ἐπιχείρησις ἡ ὁποία ξεκινᾶ ὑπὸ αἰσιοδόξους οἰωνούς, μὲ ἕνα καθολικὸν ἐνθουσιασμὸν ἀπὸ τῆς ἀνωτάτης μέχρι τῆς κατωτάτης ἐκπαιδεύσεως, ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου ἐκπαιδευτικοῦ λειτουργοῦ μέχρι τοῦ τελευταίου διδασκάλου εἰς τὸ τελευταῖο χωριό. Ξεκινᾶμε ὅλοι μὲ ἐνθουσιασμὸν διὰ νὰ ἀντιμετωπίσωμεν τὸ πρόβλημα τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἡ ὁποία κατεκτήθη ἤδη ὑπὸ τοῦ Λαοῦ καὶ ἀπομένει μόνον μικρὸν ποσοστὸν ἐξ 25.000 περίπου μαθητικοῦ πληθυσμοῦ.

Τὸ θέμα αὐτὸ τῶν 25—30 χιλιάδων ἑλληνοπούλων, εἴτε τὸ θέλομεν εἴτε δὲν τὸ θέλομεν, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ τὸ ἀντιμετωπίσωμεν εἰς διάστημα ἐλαχίστου χρόνου, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν τὴν καθιερώνομεν τὴν ὑποχρεωτικὴν ἐκπαίδευσιν ἀπὸ ἐφέτος, ἀλλ' ἔχομεν τὸ δικαίωμα διὰ Διατάγματος νὰ τὴν ἐπεκτείνωμεν. Ἤδη ἔχει ληφθῇ καὶ ἀπομένει εἰς ἡμᾶς ὀργανωτικὰ νὰ τὸ ἀντιμετωπίσωμεν. Καὶ ἐλπίζω, μέσα εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ προσφυγικοῦ κύματος, αὐτῶν τῶν ἀξιώσεων τὰς ὁποίας θέτει αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ πρόβλημα ὑπὸ τὴν προσφυγικήν του μορφήν, εἶμαι βέβαιος ὅτι κατὰ τὸ δυνατὸν μὲ τὴν συνδρομὴν ὅλης τῆς πνευματικῆς ἡγεσίας, τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ κόσμου καὶ τὴν ἀντίληψιν τὴν γενικωτέραν τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἔχωμεν ὅτι αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἄμυνα τῆς Πατρίδος εἶναι ἡ παιδεία, εἶμαι βέβαιος ὅτι τὸ μέγα τόλμημα τὸ ὁποῖον αὐτὴν τὴν στιγμὴν καθιερώνομεν, θὰ ὁδηγήσῃ τὴν Ἑλλάδα εἰς ἡμέρες καλύτερες.

Δὲν θὰ ἤθελα ὁμιλῶν νὰ ἀνεφερθῶ εἰς ἄλλην κριτικὴν ἡ ὁποία ἐγένετο καὶ ἐκτὸς τῆς αἰθούσης. Θὰ ἤθελα νὰ παραμείνω εἰς αὐτὴν τὴν διαπίστωσιν τῆς ἑνότητος τοῦ Σώματος. Δὲν θὰ ἤθελα ποτὲ ἀπὸ τοῦ βήματος νὰ συναγάγω τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὑπῆρξαν τάσεις διαφοροποιημένες εἰς τὴν Βουλήν, ἀντίθετοι πρὸς τὴν 9ετὴν ὑποχρεωτικὴν ἐκπαίδευσιν. Ἐδημοσιεύθη εἰς τὰς ἐφημερίδας, ὑπῆρξε μάλιστα ἡ ἀμαρτωλὴ προσδοκία τῆς 4ετοῦς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Ὑπεστηρίχθη ἀπὸ ἐπισημώτατα χείλη καθηγητικά, ὑπῆρξεν αὐτὴ ἡ ἁμαρτωλὴ προσδοκία, ὅτι ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις θὰ εἶναι 4ετὴς καὶ ὑπεστηρίχθη ἀπὸ ἕναν ἐκπαιδευτικὸν Λούθηρον, διὰ νὰ μὴ τὸν ἀποκαλέσω ἐκπαιδευτικὸν δεινόσαυρον, ὅτι ἀπέτυχεν ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις, ἡ μεταρρύθμισις τοῦ 1929. Διατί ἀγαπητοί; Ἀπέτυχεν, διότι τὴν ἐποχήν, ὅταν καθιεροῦτο τὸ σχολεῖον, ἀπεφοίτουν ἀπὸ τὸ γυμνάσιον 5.000 καὶ σήμερον ἀποφοιτοῦν ἀπὸ τὸ γυμνάσιον 27.000 παιδιά. Καὶ ἀπέτυχεν ἑπομένως, διότι ἡ ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισις ἐπὶ Βενιζέλου ἔγινε διὰ νὰ μὴ μειωθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀποφοίτων γυμνασίων. Ἐπειδὴ ἐφθάσαμεν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν 28—32 χιλιάδων μὲ τὰ ἰδιωτικὰ σχολεῖα, ἀπέτυχεν.

Εἶναι τὸ βασικὸν ἐπιχείρημα, ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι κάποτε εὑρίσκονται ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἡγεσίας τῆς ἐκπαιδεύσεως. Αὐτὴν τὴν ἐπιτυχίαν ὁραματίζεται τὸ σχέδιον Ν. Δ. μας. Τὰ 27.000 παιδιὰ ποὺ τελειώνουν ἐφέτος νὰ γίνουν μεθαύριον 35.000, νὰ γίνουν 40.000, νὰ γίνουν 50.000, 100.000, 130.000. Ὅλα τὰ παιδιά μας νὰ κατακτήσουν τὸ δικαίωμα τῆς Μαίσης Παιδείας διὰ νὰ ἠμπορέσουν ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ὕστερα σὰν ἀνθρώπινες καὶ ἱστορικὲς πλήρεις μονάδες παιδευτικές, νὰ ἀντιμετωπίσουν τὰ ἑκατομμύρια τῶν Εὐρωπαίων μὲ τὸν ἰσχυρὸν οἰκονομικὸν καὶ τεχνικὸν ὁπλισμὸν μέσα εἰς τοὺς καιροὺς ποὺ περνᾶμε.

Κύριοι συνάδελφοι, τὸ ἄρθρον καθ' ὃν τρόπον εἶναι διατυπωμένον, εἶναι διατυπωμένον μὲ ὅλα τὰ στερεὰ δεδομένα μιᾶς πραγματικότητος, ἀνταποκρίνεται εἰς τὰ δεδομένα τῆς Ἑλληνικῆς πραγματικότητος, θεμελιώνει ὅλας τὰς προϋποθέσεις μιᾶς πράγματι ἐπιτυχίας, καὶ πρὸ παντός, δὲν διαχωρίζει τὰ τέκνα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Δὲν λέγει εἰς τὰ φτωχόπαιδα τῶν συνοικισμῶν καὶ τῆς ἀγροτιᾶς, σεῖς τελειώσατε τὶς 6 τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ καὶ ἀπὸ κεῖ καὶ ὕστερα θὰ πηγαίνετε χωρὶς γράμματα γιὰ νὰ γίνεταιαι καλφάδες ἢ ὁτιδήποτε, τορναδόροι, εἰς ἕνα ἐργοστάσιον. Ὄχι, δὲν διαχωρίζει. Ἀλλὰ εἰς ὅλους ἀνεξαιρέτως λέγει, ἀπὸ τὸ πλούσιο ὡς τὸ τελευταῖο χωριό, παιδί μου ἔχω ὑποχρέωσιν ἀπάναντί σου μέχρι τὰ 15 σου χρόνια καὶ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ὕστερα θὰ βουλέψῃς. Μέχρι ἐκείνη τὴν ὥρα θὰ σοῦ δώσω μιὰ γενικὴν μόρφωσιν. Ἀλλ' ἀπὸ τὰ 12 καὶ ὕστερα, μὲ τὸ Γυμνάσιο τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ, θὰ σοῦ δώσω καὶ κάποια τροφὴ πρὸς τὴν μελλοντικήν σου ἐπαγγελματικὴ σταδιοδρομία. Ἀπόκλειση, παραλλαγή, προσανατολισμό. Ἐχρησιμοποιήθηκαν καὶ οἱ τρεῖς λέξεις. Εἶναι δεδομένα τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα παρεισάγονται εἰς τὴν μόρφωσιν τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, προκειμένου περὶ τοῦ πρώτου κύκλου. Ἴσως τὸ ἴδιον Πολυτεχνικὸν Σχολεῖον τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως παρέχει τεχνικὴν μόρφωσιν κατὰ ποσοστὸν 100 ο)ο. Ἐὰν ἡμεῖς εἰσάγωμεν μὲ τὰ 17, 15 ἢ 13 καὶ ἂν ἡ Γαλλία ἔχει 13—14, εἶναι θέμα σταθμίσεως. Πάντως εἰς τὴν πρώτην τάξιν θὰ ὑπάρξῃ μία ὥρα καὶ εἰς τὴν Δευτέραν καὶ εἰς τὴν Τρίτην καὶ Τετάρτην. Δίδομεν τὴν Γενικὴν Παιδείαν εἰς τὸ σύνολον τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, καὶ δὲν διαχωρίζω τὰ παιδιά μας εἰς τὰ 12 χρόνια. Εἰς τὰ 12 χρόνια κανένα παιδὶ δὲν μπορεῖ νὰ κρίνῃ ὑπεύθυνα ποία εἶναι ἡ μελλοντική του πορεία εἰς τὴν ζωήν. Θὰ τὸ κρίνῃ ἀπὸ τὰ 15 ἔτη καὶ ὕστερα. Θὰ τοῦ δώσωμεν γενικὴν μόρφωσιν, στερεὸν ἐπαγγελματικὸν προσανατολισμὸν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ὕστερα θὰ εὕρωμεν καὶ τοὺς καλοὺς μαστόρους καὶ τοὺς τεχνίτες καὶ τοὺς καλοὺς δασκάλους καὶ τοὺς καλοὺς ἐπιστήμονας. Αὐτὴν τὴν ἑνότητα ἔχει τὸ ἄρθρον, αὐτὸν τὸν εὐρύτατον κοινωνικὸν μετασχηματισμὸν τῆς νεοελληνικῆς κοινωνίας αὐτὴν τὴν στιγμὴν θεμελιώνει. Τὸ πρόβλημα εἶναι τεθειμένον ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Ἑλληνικὸν λαόν. Δὲν κάμομεν

τίποτε ἄλλο παρὰ ἀποδεχόμεθα τὴν κατάκτησιν τὴν ὠργανωμένην. Καὶ ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον καλῶ τὸ σύμπαν, εἴτε Βουλὴν εἴτε Ἑλληνικὸν λαὸν εἶναι νὰ κάμῃ μίαν σταυροφορίαν οὕτως ὥστε τὸ μέτρον νὰ ἐπιτύχῃ τὸ ταχύτερον. Ἂς μὴ τὸ τραυματίζωμεν ὡς τὴν μεγαλυτέραν κοινωνικὴν κατάκτησιν ἀπὸ τὸ βῆμα τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων. Ὅλοι μας σύμφωνοι. Καὶ καλῶ πάντας πέραν οἱασδήποτε, εἴτε διαφωνίας εἴτε λεπτομερειακῆς ἀντιθέσεως, καλῶ ὅλην τὴν Βουλήν, τὸ σχέδιον Ν. Δ., τὸ ἄρθρον 4 νὰ τὸ ψηφίσῃ εἰς τὸ σύνολόν του. (Χειροκροτήματα).

Πρόεδρος. Ὁ κ. Βογιατζῆς, ἔχει τὸν λόγον.

Γ. Βογιατζῆς. Κύριε Πρόεδρε, ὁ ἀξιότιμος κ. Ὑφυπουργὸς τῆς Παιδείας ἔχει εἰς ὑπερβολικὸν βαθμὸν τὸ χάρισμα τοῦ λόγου, εἰς τοιαύτην μάλιστα κλίμακα, ὥστε μᾶς συναρπάζει ὅλους μὲ τοὺς ὡραίους ὁραματισμούς του καὶ τοὺς ὡραίους λόγους τοὺς ὁποίους ἐγὼ ἕνας τεχνικὸς εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀκολουθήσω ὅσον καὶ ἂν θελήσω νὰ προσπαθήσω. Καὶ πράγματι μᾶς ἔδωσε μίαν ὡραιοτάτην ἐντύπωσιν καὶ μᾶς καλεῖ ὅλους νὰ συνταχθῶμεν εἰς τὸ ἄρθρον 4. Εἶχον τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὴν ἀγόρευσίν μου νὰ δηλώσω ὅτι θὰ ἤμην εὐτυχής, εὐτυχέστατος, ἐὰν καθιεροῦτο καὶ ἡ 12ετὴς ἀκόμη ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις. Ἀλλὰ φοβοῦμαι ὅτι δὲν ἀπήντησε καὶ ἡ ἐν γένει ὁμιλία του δὲν ἀνεφέρθη εἰς τὸ κρίσιμον θέμα τὸ ὁποῖον ἐξετάζομε τῆς ὑποχρεωτικῆς 9ετοῦς παιδείας.

Εἶπεν ὁ κ. Ὑπουργὸς ὅτι ἦλθον ἤδη 27.000 ἀπόφοιτοι τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου, νὰ ἐγγραφοῦν εἰς τὸ Γυμνάσιον περισσότεροι ἀπὸ πέρυσι. Ἐγὼ πιστεύω ὅτι εἰς τὰ παιδιὰ αὐτὰ περιλαμβάνεται ἕνα μέγα μέρος ποὺ δὲν θὰ πᾶνε εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ἐκπαίδευσιν, διότι ἡ ἰδιωτικὴ ἐκπαίδευσις ἤδη εὑρίσκεται εἰς μίαν πτῶσιν ἐξ αἰτίας πολλῶν πραγμάτων. Καὶ ἐπομένως ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις μόνη της ἐπεβλήθη.

Ἡ κατάργησις τῶν ἐξετάσεων καὶ ἡ ἰδιωτικὴ ἐκπαίδευσις ἔφεραν τὴν αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ. Καὶ εἶναι πράγματι εὐτυχὲς τὸ γεγονὸς αὐτό. Ἀλλὰ τὸ θέμα τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως δὲν τὸ ἀντεμετώπισεν ὁ κ. Ὑπουργός. Ἐκεῖ ἀκριβῶς εἶναι ποὺ ὑπάρχει μεγάλη δυσχέρεια. Καὶ εἶπεν ὁ κ. Ὑπουργός, ὅτι ὑπάρχουν 25.000 παιδιὰ ἀκόμα ποὺ δὲν μᾶς ἦλθαν στὸ γυμνάσιο ποὺ κανεὶς δὲν ἀμφισβητεῖ ὅτι εἶναι τὰ παιδιὰ τῶν ἀγροτῶν καὶ τῶν πενεστέρων περιοχῶν τῆς χώρας μας. Ἐκεῖ ἐπισημαίνομεν τὴν δυσχέρειαν καὶ ἐκεῖ θέλομεν νὰ βοηθήσωμεν τὴν Κυβέρνησιν νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰς δυσχερείας ὥστε νὰ μὴν ὑπάρξῃ ἡ διαφορετικὴ αὐτὴ μεταχείρισις.

Ἐκεῖ νὰ καθιερώσωμεν ὅσον τὸ δυνατὸν τὸ συντομώτερον. ὅλα τὰ μέτρα καὶ τῆς μεταφορᾶς καὶ τῶν ὑποτροφιῶν καὶ τῶν διδακτηρίων, ὥστε τὰ παιδιὰ αὐτὰ νὰ μὴ καθυστεροῦν ἐν σχέσει μὲ τὰ παιδιὰ τῶν μεγάλων πόλεων καὶ τῶν ἀστικῶν περιοχῶν, ποὺ εἴτε τὸ θέλομεν εἴτε δὲν τὸ θέλομεν, ἀσφαλῶς μέσα στὴν εἰσηγητικὴ ἔκθεσι τοῦ σχεδίου Ν. Δ. ἀναφέρεται ὅτι θὰ ἐφαρμόζεται σταδιακῶς, ἀρχομένων τῶν μέτρων αὐτῶν ἀπὸ τὰ ἀστικὰ κέντρα. Εἶπεν εἰς μίαν στιγμήν, ἀλλὰ δὲν τὸ διηυκρίνησε καλῶς, ὅτι συντάσσεται καὶ μὲ τὴν ἄποψιν τὴν ὁποίαν καὶ ἐγὼ καὶ ὁ κ. Τσάτσος εἴχομεν κάμει, τῆς χρονικῆς ἐπεκτάσεως τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Δηλαδή, κ. Ὑπουργέ, θὰ ἤθελα νὰ διευκρινήσετε, συντάσσεσθε μὲ τὴν ἄποψιν εἰς ὡρισμένας περιοχὰς νὰ αὐξήσετε τὸ ὅριον τῆς ὑποχρεωτικῆς παιδείας εἰς τὸ 7 καὶ τὸ 8 σταδιακῶς ἢ τὸ θέτετε ὡς προϋπόθεσιν τὴν καθολικὴν 9ετῆ ἐκπαίδευσιν γενικῶς καὶ τὴν καθιερώνετε σταδιακῶς ὅπως τὴν γράφετε εἰς τὴν εἰσηγητικὴν ἔκθεσιν τοῦ σχεδίου Ν. Δ.;

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις εἶναι 9 χρόνια δι' ὁλόκληρον τὴν χώραν. Κατὰ ποῖον τρόπον θὰ ἐφαρμοσθῇ, ἂν κατὰ πειραματικὴν ἢ σταδιακῶς, εἶναι ἕνα θέμα τὸ ὁποῖον θὰ κρίνῃ ὁ Ὑπουργὸς κατὰ περιοχὴν καὶ κατὰ περίπτωσιν.

Κ. Καλλίας. Κύριε Πρόεδρε, ὁ κ. Ὑπουργὸς ὁμιλῶν πρὸ ὀλίγου ἐπεσήμανεν, ὅτι ἡ στατιστική, τὴν ὁποίαν ἐγκαινιομποίησα, τοῦ ἔτους 1962—63 ἀσφαλῶς πράγματι ὅπως τὸ εἶπον τὸ ἔτος 1962—63 καὶ ἀναγνωρίζω, ὅτι οἱ μαθηταὶ οἱ ὁποῖοι ἀναφέρονται ὡς ἐξελθόντες ἐκ τοῦ δημοτικοῦ συολείου, δὲν εἶναι συσικὰ οἱ εἰσελθόντες εἰς τὸ δημοτικὸν τὸ ἔτος 1962—63, ἀλλὰ οἱ πρὸ 6ετίας. Κατὰ σύμπτωσιν ὅμως, ἔγω μαζύ μου τὴν στατιστικὴν τὴν πρὸ 6ετίας, τοῦ ἔτους 1956—57 καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν τότε ἦτο 160.250, ἐπομένως ὑπάρχει ἡ ἀπόστασις τῶν 35.000 μεταξὺ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰσελθόντων τὸ 1956 — 57 καὶ τῶν ἐξελθόντων τὸ ἔτος 1962 — 63. Παρατηρεῖται δηλαδή, ὅτι εἰς ὅλα τὰ ἔτη εἶναι 125—128 χιλ. οἱ ἐξερχόμενοι ἐκ τῶν δημοτικῶν σχολείων. Τοῦτο ἀποδεικνύουν οἱ ἀριθμοὶ καὶ ἔχει ἀνάγκην ἰδιαιτέρας προσοχῆς τὸ πρᾶγμα.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Θὰ ἤθελα ἐπὶ τοῦ θέματος νὰ σᾶς ἀπαντήσω. Νομίζω, ὅτι πάλιν ἐπιχειρεῖται μία σύγχυσις εἰς τοὺς ἀριθμούς. Σᾶς ἀνέφερον, ὅτι οἱ στάσιμοι εἰς τὴν Α΄ τάξιν εἶναι 22—14 χιλ., ἐπομένως αὐτὸν τὸν ἀριθμὸν θὰ πρέπει νὰ τὸν ἀφαιρέσετε καὶ νὰ φθάσωμεν εἰς τοὺς 140 χιλ. ἐκ τῶν 165 χιλ. Καὶ δεύτερον, κ. Καλλία, θὰ ὑπενθύμιζον καὶ κάτι ἄλλο τὸ ὁποῖον ἴσως εἰς τὸ στάδιον τῆς συζητήσεως θὰ ἐθεωρεῖτο ὡς ἀντιπολιτευτικόν, δὲν εἶναι ὅμως ἀντιπολιτευτικὸν εἶναι ἀριθμητικὸν δεδομένον καὶ τὸ παρεισάγω εἰς τὴν συζήτησιν διὰ νὰ ἐκτιμήσετε τὴν βαρύτητα τοῦ ἰσχυρισμοῦ, ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τῶν τελευταίων ἐτῶν ἐπὶ μίαν 8ετίαν 500 χιλ. παιδιὰ ἔφυγαν ἐργάτες εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ὁ πληθυσμὸς τοῦ τόπου ἀπομυζήθη ἀπὸ 500 χιλ. παιδιά, οἰκογένειαι ὁλόκληροι, καὶ αὐτὴν τὴν στιγμὴν εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ κάνω 50 δημοτικὰ σχολεῖα εἰς τὴν Γερμανίαν, διότι ἐδημιουργήθησαν αἱ προϋποθέσεις. 500 χιλ. παιδιὰ ἐργάται ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ποὺ ἐπικαλεῖσθε τὸ ἐπιχείρημα τὸ προσωπικόν σας, τὸ στοιχεῖον αὐτό, εὑρίσκονται εἰς τὰς Στέπας τῆς Αὐστραλίας, εἰς τὰ ὑπόγεια ἀνθρακωρυχεῖα τοῦ Βελγίου καὶ εἰς τὰ ἐργοστάσια τῆς Γερμανίας.

Θὰ ἤθελα νὰ ἀφαιρέστε τοὺς 22—25 χιλ. στασίμους ἀπὸ τὶς 165 χιλ. ὁπότε φθάνομεν εἰς τὸν ἀριθμὸν 140—145 χιλ. ὁπότε θὰ διαπιστώσετε, ὅτι οἱ ἀριθμοὶ οἱ ἰδικοί μου, συμπληρώζουν.

Κ. Καλλίας. Κύριε Πρόεδρε, εἰς τοὺς ἀριθμοὺς τοῦ κ. Ὑπουργοῦ θὰ ἤθελα νὰ εἴπω τοῦτο: ὅτι στάσιμοι ἔστω μὲ μικρότερον ἀριθμὸν ὑπάρχουν εἰς ὅλας τὰς τάξεις καὶ δεύτερον ὅτι ἡ μετανάστευσις ἀρχίζει ἀπὸ τὸ 1961—62 εἰς εὐρεῖαν κλίμακα, εἰς μικροτέραν δὲ κλίμακα ὑπῆρχεν ἀνέκαθεν καὶ ἐπίσης ὁ ἀριθμὸς τῶν παιδιῶν ἐν Γερμανίᾳ προφανῶς πλανᾶται ὁ κ. Ὑπουργὸς ὅτι εἶναι 500 χιλ. Ἂς ἐπανεξετάσῃ τοὺς ἀριθμοὺς διὰ νὰ ἴδῃ πόσον πλανᾶται ὅτι εἶναι 500 χιλ. παιδιὰ εἰς τὴν ἡλικίαν μαθητῶν ἐν Γερμανίᾳ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ σύνολον τῶν ἐργατῶν, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκονται εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἐγγίζουν οὗτοι τὰς 300 χιλ. καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ εὑρίσκονται εἰς Γερμανίαν. Φοβοῦμαι λοιπὸν ὅτι σύγχυσις τῶν ἀριθμῶν ὑπάρχει πρὸς τὴν πλευρὰν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ.

Τρίτον, κ. Πρόεδρε, δὲν μὲ ἀνησυχεῖ ἡ ὕπαρξις κενῶν εἰς τὴν Μέσην Ἐκπαίδευσιν, μὲ ἀνησυχεῖ ἡ ὕπαρξις ἀριθμητικοῦ ἐλλείμματος τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ δυναμικοῦ τῆς χώρας, διότι ἂν ὑπῆρχον ἀδιόριστοι τότε ὑπῆρχε θέμα προσθήκης πιστώσεως καὶ δὲν ἔχω καμμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι ὁ κ. Ὑπουργός, ὁ ὁποῖος εἰσηγεῖται ἕνα τόσον βασικὸν Νομοθέτημα, θὰ ἐπεδίωκε νὰ λάβῃ τὰς πιστώσεις ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐκάλυπτον τὰ κενὰ τῶν σχολείων. Ἀλλὰ δυστυχῶς ὑπάρχει ἀριθμητικὸν ἔλλειμμα τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ δυναμικοῦ. Τέλος δηλῶ ὅτι ἀντικειμενικὸς σκοπός μου κ. Πρόεδρε καὶ τῆς ὑπογραμμίσεως τῶν ἀντικειμενικῶν δυσχερειῶν καὶ τοῦ προσδιορισμοῦ τῶν πραγματικῶν διαστάσεων τοῦ τόσον ὑμνηθέντος ἄρθρου 4 τοῦ σχεδίου Ν. Δ. εἶναι ἕνας καὶ μόνον, νὰ ἀποτελέσῃ πραγματικότητα ἡ ὑποχρεωτικὴ 9ετὴς ἐκπαίδευσις καὶ ὄχι ἀπραγματοποίητον ὑπόσχεσιν.

Πρόεδρος. Ἐρωτᾶται ἡ Ἐπιτροπή, δεκτὸν τὸ ἄρθρον 4 ὡς ἐτροποποιήθη;

Πολλοὶ βουλευταί. Δεκτόν, δεκτόν.

Πρόεδρος. Ἡ Ἐπιτροπὴ παρεδέχθη.

Ἄρθρον 5. Ὁ κ. Ζορμπᾶς, ἔχει τὸν λόγον.

Ν. Ζορμπᾶς. Κύριε Πρόεδρε, αὐτὴν τὴν στιγμὴν ποὺ ἡ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων ἔρχεται νὰ καθιερώσῃ διὰ Νόμου τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν, ὡς γλῶσσαν τοῦ Σχολείου, νομίζω ὅτι ἔχομεν χρέος νὰ ἐνθυμηθῶμεν ὅλοι τὸν μεγάλον συμπολίτην μου, τὸν ἀείμνηστον Γιάννη Ψυχάρη (χειροκροτήματα), ὁ ὁποῖος πρὸ 80 καὶ πλέον ἐτῶν ἄρχισε τὸν ἀγῶνα πρὸς ἐπιβολὴν τῆς δημοτικῆς, διότι συνέλαβε τὸν παλμὸν τῆς ψυχῆς

τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ ἐξετίμησε τὴν ἀξίαν τῆς γλώσσης του, ὡς καθιερώθη καὶ ἐξειλίχθη διὰ τῶν αἰώνων. Εἶναι χρέος μας νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὸν μεγάλον ἐκεῖνον μεταρρυθμιστήν, τοῦ ὁποίου ἡ ψυχὴ θὰ ἀγαλλιᾷ τὴν στιγμὴν ποὺ βλέπει τὴν δικαίωσιν τοῦ ἀγῶνος του καὶ τοῦ ὁποίου τὸ σῶμα ἀναπαύεται εἰς μίαν γαλήνιον ἀκτὴν τῆς πατρίδος του καὶ πατρίδος μου καὶ βλέπει πρὸς ἀνατολάς. Ὁ Ψυχάρης ἐδιώχθη καὶ ἐλοιδορήθη ἐφ' ὅσον ἔζη, ὅπως λοιδοροῦνται ὅλοι οἱ μεταρρυθμισταί. Σήμερον ὅμως ποὺ δικαιώνεται ὁ ἀνώνας του, ὀφείλομεν αὐτὸ τὸ μνημόσυνον.

Ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 5 τοῦ σχεδίου Ν.Δ. εἶναι σοβαρὰ καὶ ὀφείλομεν νὰ τὴν προσέξωμεν κατὰ τὴν ἐφαρμογήν της, διότι ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς της θὰ ἐξαρτηθῇ ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον θὰ ἐκφράζωνται αἱ μέλλουσαι γενεαὶ τῶν Ἑλλήνων. Νομίζω ὅτι τὰ κείμενα ποὺ θὰ χρησιμοποιηθοῦν ὑποδειγματικῶς πρὸς διδασκαλίαν καὶ τῆς δημοτικῆς καὶ τῆς καθαρευούσης, πρέπει νὰ εἶναι καθαρώτατα ἀπὸ ἀπόψεως ὕφους καὶ συνθέσεως. Ἐνδεικτικῶς καὶ πρὸς τὴν ἑρμηνείαν τῆς διατάξεως ταύτης ἀναφέρω τὰ κατὰ τὴν κρίσιν μου ὑποδειγματικὰ κείμενα τῆς δημοτικῆς. Εἶναι τὰ κείμενα τοῦ Ζαχαρία Παπαντωνίου καὶ τοῦ Σπύρου Μελᾶ. Διὰ δὲ τὴν καθαρεύουσαν, νομίζω ὅτι ὁ καθαρώτατος λόγος τοῦ Γεωργίου Παπανδρέου, λογοτεχνικῶς κρινόμενος, δύναται νὰ εἶναι ὁ ὑποδειγματικὸς λόγος διὰ τὴν καθαρεύουσαν. Ταῦτα διὰ νὰ ἐπισημάνω τὴν ἀξίαν τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 5 καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ὀρθῆς ἐφαρμογῆς. Περαίνων δὲ ἀναμιμνήσκομαι πάλιν τοῦ μεγάλου συμπολίτου μου γλωσσολόγου μεταρρυθμιστοῦ, τοῦ Γιάννη Ψυχάρη.

Γ. Λύχνος. Κύριε Πρόεδρε, τὸ ἄρθρον 5 ἔχει προκαλέσει πολλὰς συζητήσεις καὶ διαφωνίας ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Βουλῆς. Ἐλέχθη ὅτι διὰ τοῦ ὑπὸ κρίσιν σχεδίου Ν.Δ. καθιεροῦται ἡ διγλωσσία εἰς βάρος τῶν Ἑλληνοπαίδων. Πρὸς τὴν ἀρχὴν αὐτὴν δὲν διαφωνοῦν οἱ Καθηγηταὶ Ἀνδριώτης καὶ Κακριδῆς. Ὁ μὲν κ. Κακριδῆς λέγει ὅτι φοβεῖται πὼς οἱ δυὸ γλῶσσες — ἡ κάθε μιὰ μὲ τὴν πολυτυπίαν της μάλιστα — θὰ ἐξακολουθήσουν ἔτσι νὰ ἀνακατεύωνται στὸ μυαλὸ τῶν παιδιῶν μας, φολώνοντας τὸ γλωσσικόν τους αἴσθημα κλπ. Καὶ ὁ κ. Ἀνδριώτης λέγει, ὅτι εἰς ὅλα τὰ Ἔθνη βασιλεύει ἡ μονογλωσία, αὐτὴ διὰ τὴν ὁποίαν ἀποκάμαμε νὰ φωνάζουμε, ἀλλὰ προτιμᾶτε τὴν διγλωσσία, ὄχι μόνον ὡς ἀνάγκην τοῦ παρόντος, ἀλλὰ καὶ ὡς ἰδανικὸ τοῦ μέλλοντος.

Αἱ γνῶμαι αὐταὶ τῶν κ.κ. Καθηγητῶν, ὁ ἕνας τῶν ὁποίων ἔβαλεν ἐναντίον τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, δύνανται νὰ χρησιμοποιηθοῦν καὶ ὡς κριτικὴ ἐπὶ τοῦ ὑπὸ κρίσιν σχεδίου Ν.Δ. Ἔχων ὑπ' ὄψιν τὴν κριτικήν, ἡ ὁποία ἔγινε γύρω ἀπὸ τὸ θέμα τῆς καθιερώσεως τῶν δύο γλωσσῶν εἰς τὰ δύο Σχολεῖα, ἐθεώρησα σκόπιμον ὅπως καταθέσω σχετικὴν τροπολογίαν, ἡ ὁποία ἀποβλέπει ὅπως ἡ συντεταγμένη καὶ ἄνευ ἰδιωματισμῶν γλῶσσα, ὡς ἔχει διαμορφωθῇ εἰς πανελλήνιον ἐκφραστικὸν ὄργανον ὑπὸ τῶν δοκίμων συγγραφέων τοῦ Ἔθνους, χρησιμοποιεῖται ἐλευθέρως εἰς τὸν γραπτὸν καὶ τὸν προφορικὸν λόγον ἀπὸ τοὺς διδάσκοντας καὶ τοὺς διδασκομένους, εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας τῆ ςἐκπαιδεύσεως, ἀπὸ τῆς κατωτάτης μέχρι καὶ τῆς ἀνωτάτης. Δηλαδὴ προτείνω τὴν διαγραφὴν τῶν παραγράφων 2 καὶ 3 τοῦ ὑπὸ κρίσιν ἄρθρου καὶ τὴν θετικὴν ἀναφορὰν εἴτε εἰς τὴν δημοτικὴν εἴτε εἰς τὴν καθαρεύουσαν.

Νομίζω ὅτι ἡ υἱοθέτησις τῆς τροπολογίας μου καὶ τὸ σχέδιον Ν. Δ. ἀποκαθαίρει τῆς κατηγορίας ὅτι εἰσάγει καὶ διατηρεῖ τὴν διγλωσσίαν καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος κήδεται τῶν διανοητικῶν δυνάμεων τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι ἀπαραίτητον νὰ διδάσκεται δύο γλῶσσες καὶ ἴσως καὶ τρίτην, ἐφ' ὅσον προβλέπεται ἡ διδασκαλία τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν εἰς τὸ Λύκειον.

Πρόεδρος. Ἡ κ. Καραγιώργη ἔχει τὸν λόγον.

Μ. Καραγιώργη. Κύριε Πρόεδρε, κατὰ τὴν γνώμην μου τὸ ἄρθρον 3 καὶ τὸ ἄρθρον 5 εἶναι τὰ δύο βασικὰ ἀγκωνάρια στὰ ὁποῖα στηρίζεται ἡ παιδεία. Μὲ τὸ πρῶτο ἀπαλλάσσεται ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἀπὸ τὸ ἄγχος τοῦ πῶς θὰ σπουδάσῃ τὰ παιδιά του καὶ μὲ τὸ ἄλλο παρέχεται εἰς τὸ παιδὶ ἡ δυνατότης νὰ ζήσῃ αὐτὸν τὸν κόσμον ποὺ θέλει. Μὲ τὸ σχέδιον Ν.Δ. ποὺ συζητοῦμε γίνονται βέβαια ἀρκετὰ βήματα γιὰ τὴ λύση τοῦ σοβαροῦ θέματος τῆς παιδείας μας, ἀλλὰ δὲν εἶναι τὰ ἀποφασιστικὰ βήματα ποὺ πρέπει.

Ἀλλὰ ἀκόμη θὰ ἤθελα νὰ πῶ ὅτι ἡ δημοτικὴ δὲν καθιερώνεται μὲ τὸ σχέδιον Ν. Δ. αὐτὸ ὡς ἡ ἐπίσημη γλῶσσα τοῦ κράτους. Εἰς τὸ ἄρθρον 5 εἰς τὴν παρ. 1 τὸ σχέδιον Ν. Δ. λέγει ὅτι ἡ δημοτικὴ «δύναται» νὰ χρησιμοποιηται ἐλευθέρως κλπ. Αὐτὴ ἡ λέξη καθιστᾶ δυνητικὴ τὴν καθιέρωση τῆς δημοτικῆς ὡς ἰσότιμης γλώσσας, γι' αὐτὸ θὰ ἐπρότεινα νὰ διαγραφῇ ἡ λέξις αὐτή.

Δ. Ἀκρίτας (Ὑφ. Ἐθν. Παιδ.). Ἔχετε δίκαιον τὸ «δύναται» θὰ ἀφαιρεθῇ. Καὶ θὰ προστεθῇ «χρησιμοποιεῖται ἐλευθέρως».

Μ. Καραγιώργη. Τότε σταματῶ, κ. Ὑπουργέ. Εἰς τὴν παρ. 2 ἀναφέρεται ὅτι ἡ δημοτικὴ γλῶσσα εἶναι ἡ γλῶσσα τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν βιβλίων του. Νομίζω ὅτι ἡ διδασκαλία τῆς δημοτικῆς γλώσσας θὰ ἔπρεπε νὰ προχωρήσῃ πάρα πέρα καὶ νὰ πάῃ ὡς τὸ Γυμνάσιο. Ἐπίσης ἀναφέρεται ὅτι στὴν τελευταία τάξη διδάσκεται καὶ ἡ γραμματικὴ τῆς καθαρευούσης. Πρέπει εἰς τὴν παρ. 2 νὰ προστεθῇ ὅτι ἡ δημοτικὴ ἀρχίζει νὰ διδάσκεται ἀπὸ τὸ δημοτικὸ μὲ στοιχεῖα γραμματικῆς καὶ συντακτικά. Νὰ καταλάβῃ ἔτσι τὸ παιδὶ ὅτι καὶ ἡ δημοτικὴ εἶναι ἐπίσημη καὶ ὄχι ἀγοραία γλῶσσα.

Ἐπίσης στὸ τέλος τῆς παρ. 2 ἀναφέρεται ὅτι στὶς δύο τελευταῖες τάξεις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἀναγνώσκονται περικοπὲς ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο. Τὸ παιδὶ στὰ δέκα του χρόνια ποὺ δὲν ἔχει μάθει ἀκόμη συντακτικὰ καὶ γραμματικὰ τὴν δημοτικὴ νομίζω, ὅτι δὲν εἶναι ὥριμο νὰ διδαχθῇ καὶ νὰ καταλάβῃ περικοπὲς ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο. Στὸ σημεῖο αὐτὸ νομίζω ὅτι θὰ μποροῦσε νὰ μπῇ ἡ λέξη —δύναται— ὥστε νὰ μὴ ταλαιπωροῦμεν τὰ παιδιά.

Εἰς τὴν παρ. 3 ἀναφέρεται ὅτι «ἡ γραμματικὴ καὶ ἡ σύνταξις τῆς καθαρευούσης διδάσκονται εἰς τὸ Γυμνάσιο. Εἰς τὸ Λύκειον διδάσκονται ἐν συναρτήσει πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης». Ἐπιστημονικὴ διδασκαλία τῆς δημοτικῆς δὲν βλέπω πουθενά. Νομίζω ὅτι πρέπει νὰ προστεθῇ, ὅτι διδάσκεται καὶ ἡ γραμματικὴ καὶ ἡ σύνταξις τῆς δημοτικῆς γλώσσας. Οἱ σημερινοὶ φοιτητὲς θὰ ἀποδώσουν μετὰ 10 χρόνια. Τότες ἡ καθαρεύουσα δὲν θὰ ὑπάρχῃ γιὰ δὲ τοὺς μαθητὰς τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ποὺ θὰ τελειώσουν ὕστερα ἀπὸ 20 χρόνια, ἡ καθαρεύουσα θὰ ἀνήκει στὴν ἱστορία. Ἄρα ἀπὸ σήμερα πρέπει ν' ἀρχίσουν νὰ διδάσκωνται τὴν ἐπίσημη γλῶσσα τους.

Νομίζω ὅτι καὶ εἰς τὴν Βουλὴν θὰ μποροῦσε νὰ καθιερωθῇ τὸ ἴδιο. Πρέπει τὰ πρακτικὰ νὰ γράφωνται στὴν γλῶσσα ποὺ μιλάει ὁ βουλευτής.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει αὐτὲς τὶς παρατηρήσεις εἶχα νὰ κάμω καὶ τὴν εὐχὴν ὅτι ἡ δημοτικὴ θὰ γίνῃ ἐπίσημη γλῶσσα τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κράτους.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Τσάτσος ἔχει τὸν λόγον.

Κ. Τσάτσος. Ἐφ' ὅσον ἡ πρώτη παράγραφος τοῦ συζητουμένου ἄρθρου καθιερώνει τὴν δημοτικήν, θὰ πρέπει ἡ καθιέρωσις αὐτὴ νὰ λάβῃ μίαν ἀκριβεστέραν διατύπωσιν. Πρέπει ἐν προκειμένῳ νὰ σημειώσω, ὅτι μὲ αὐτὸ τὸ ἄρθρον δὲν καθιεροῦται διὰ πρώτην φορὰν ἡ δημοτικὴ εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον. Ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν τὰ ἀναγνωστικὰ τοῦ δημοτικοῦ εἶναι συντεταγμένα εἰς τὴν δημοτικὴν καὶ ὑπάρχουν βεβαίως καὶ ὡρισμέναι στροφαὶ πρὸς τὴν καθαρεύουσαν, τὰς ὁποίας πολλοὶ συνάδελφοι ἀπεδοκίμασαν, διότι ἡ χειροτέρα καὶ ἀπὸ τὴν καθαρεύουσαν καὶ τὴν δημοτικὴν καὶ οἱανδήποτε γλῶσσαν εἶναι ἡ μικτὴ γλῶσσα διὰ τῆς μεταβάσεως δηλ. ἀπὸ τὴν δημοτικὴν εἰς τὴν καθαρεύουσαν.

Θὰ ἤθελον, ὅμως κ. Ὑπουργέ, ἐκεῖ ποὺ λέγετε (ἀναγιγνώσκει) νὰ τεθῇ ἡ ἑξῆς προσθήκη. Ἐδῶ λησμονοῦμεν τὸν μεγαλύτερον συγγραφέα, ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι δόκιμος καὶ δὲν λέγεται δόκιμος, ἀλλὰ ἐκεῖνος πάνω εἰς τὸν ὁποῖον ἐστηρίχθησαν ὅλοι οἱ δόκιμοι συγγραφεῖς. Τὸ δημοτικὸ τραγούδι. Ὁ

Ἑλληνικὸς λαός. Δι' αὐτὸ προτείνω νὰ τεθῇ τὸ ἐξῆς (ἀναγιγνώσκει).

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Δεκτόν. Εἶναι ὄντος μία παράλειψις.

Κ. Τσάτσος. Περαιτέρω ἐγένετο πρότασις νὰ διαγραφῇ τὸ δύναται. Μὲ μίαν ὅμως παρατήρησιν, ἐὰν διαγραφῇ τὸ δύναται, σημαίνει ἀπαγόρευσιν τῆς καθαρευούσης, εἴμεθα ἀντίθετοι. Ἐὰν τὸ διαγράψετε τὸ δύναται, ἐκεῖ ὁδηγεῖσθε.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Θὰ τεθῇ χρησιμοποιεῖται ἐλευθέρως.

Κ. Τσάτσος. Ὅταν λέγετε χρησιμοποιεῖται ἐλευθέρως ἡ ἄλλη γλῶσσα τί γίνεται; Νομίζω, ὅτι θὰ πρέπει νὰ ἀποσαφηνισθῇ τὸ θέμα, διότι καὶ τὸ πνεῦμα ὑμῶν εἶναι νὰ ὑπάρχῃ ἐλευθέρα χρησιμοποίησις καὶ τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης γλώσσης. Ἐὰν τὸ πνεῦμα σας εἶναι νὰ μείνῃ μόνον ἡ δημοτικὴ νὰ τὸ εἴπητε σαφῶς. Ἐὰν ὅμως τὸ πνεῦμα σας εἶναι νὰ χρησιμοποιεῖται καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη γλῶσσα, τότε θὰ πρέπει νὰ μείνῃ τὸ δύναται. Αἱ δηλώσεις πάντως δείχνουν, ὅτι ἡ Κυβέρνησις παραμένει οὐδετέρα. Δὲν λαμβάνει θέσιν εἰς τὴν ἀντιμαχίαν τὴν γλωσσικήν. Παρέχετε ἁπλῶς εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν τὴν εὐχέρειαν ἐπὶ ἴσης ὅροις νὰ συναγωνισθῇ τὴν καθαρεύουσαν.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Αὐτὴν τὴν στιγμὴν οἱ ἴσοι ὅροι δὲν ἐξασφαλίζονται μὲ τὴν ἐλευθέραν χρησιμοποίησιν τῆς δημοτικῆς, ὅταν ἡ καθαρεύουσα χρησιμοποιεῖται ἐλευθέρως εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν; Εἶναι ἕνα καθεστώς, τὸ ὁποῖον δὲν παραβιάζει τὸ νομοσχέδιον. Ἡ καθαρεύουσα ἔχει ὅλα τὰ δικαιώματα νὰ χρησιμοποιεῖται εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας τῆς ἐκπαιδεύσεως. Δὲν ἔχω πρόχειρον τὸ κείμενον, διὰ νὰ σᾶς ἀναγνώσω ὑπὸ ποίαν ἔννοιαν ἀντιλαμβάνονται οἱ ἡγέται τῆς ἐκπαιδεύσεως τὴν δικτατορίαν τῆς καθαρευούσης. Χρησιμοποιεῖται ἡ δημοτικὴ εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας τῆς ἐκπαιδεύσεως, ὡς χρησιμοποιεῖται καὶ ἡ καθαρεύουσα. Ὑπάρχει ἕνα γλωσσικὸ καθεστώς, ἡ καθαρεύουσα, τὸ ὁποῖον δὲν ἔρχεται νὰ καταργήσῃ τὸ σχέδιον Ν. Δ. Τὸ πρῶτον ἐδάφιον ἀναφέρεται εἰς τὴν δημοτικὴν καὶ δὲν ἔχω διάθεσιν νὰ τὸ ἐμπλέξω μὲ τὴν καθαρεύουσαν. Λέγει τὸ πρῶτον ἐδάφιον (ἀναγιγνώσκει). Δηλαδὴ διὰ πρώτην φορὰν εἰς ἕνα σχέδιον Ν. Δ. γίνεται λόγος περὶ δημοτικῆς. Εἶναι ἀνάγκη νὰ προστεθῇ παραλλήλως, ὅτι ἡ καθαρεύουσα τὴν παρακολουθεῖ; Τὸ σχέδιον Ν. Δ., κύριοι, ἀποκαθιστᾷ εἰς τὸ σύνολον τὰ δικαιώματα τῆς δημοτικῆς.

Δ. Μανέντης. Δὲν θὰ παρέλθῃ δεκαετία κύριε Πρόεδρε, καὶ δὲν θὰ ὑφίσταται γλωσσικὸν ζήτημα διότι ὁ ἴδιος ὁ λαὸς ὁ ὁποῖος μέχρι τοῦ τελευταίου χωριοῦ διαβάζει ἐφημερίδες, περιοδικά, καὶ βιβλία λογοτεχνικὰ ἔχει τόσον προχωρήσει ὥστε μὲ μίαν μουσικὴν ἐκλέπτυνσιν τῆς ἀκουστικῆς του ἀσφαλῶς μόνος του θὰ συγκεράσῃ ὅ,τι καλύτερον ὑπάρχει εἰς τὰς δύο γλώσσας εἰς τὴν δημιουργίαν μιᾶς καὶ μόνης. Καὶ φέρω τὸ ἐξῆς παράδειγμα. Πρὶν 10 χρόνια μᾶς ἔθελγον τὰ ποιήματα τοῦ Παλαμκάση, τοῦ Πορφύρα καὶ τοῦ φιλτάτου νῦν Προέδρου μας κ. Νόβα κλπ. Σήμερον μᾶς θέλγουν τὰ ποιήματά των, ὅμως ἡ ὁμοιοκαταληξία δὲν μᾶς θέλγει πλέον καὶ ἀρεσκόμεθα εἰς τὰ ποιήματα τοῦ Σεφέρη, ,τοῦ Ρίτσιου, ,τοῦ Βρεττάκου κλπ., ποὺ δὲν ἔχουν ὁμοιοκαταληξίαν. Αὐτὸ ἀπαιτεῖ ἡ ἐκλέπτυνσις τοῦ ἤχου στὴν ἀκοήμας καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ ὑποταχθῶμεν. Δι' αὐτὸ πιστεύω ὅτι ἡ ὅλη συζήτησις ποὺ γίνεται σήμερα γύρω ἀπὸ τὴν δημοτικὴν καὶ τὴν καθαρεύουσαν εἶναι ὑπερβολική. Ὕστερα ἀπὸ 10 χρόνια καθαρεύουσα δὲν θὰ ὑπάρχῃ. Θὰ ἔχῃ ἐπιβληθῇ ἡ ἄνευ ἰδιωματισμῶν δημοτική. Εἶναι ἡ δημοτικὴ τῶν μεγάλων μας λογοτεχνῶν ποὺ ἐπεβλήθη παγκοσμίως μὲ τὰ ἔργα τοῦ Καζατζάκη, τοῦ Μυριβήλη, τοῦ Βενέζη καὶ ἄλλων, ἔργα τὰ ὁποῖα μετεφράσθησαν σὲ πολλὲς ξένες γλῶσσες. Εἶναι λοιπὸν ἀναμφισβήτητον ὅτι ἡ δημοτικὴ ἐπεβλήθη πλήρως. Θὰ πάρῃ ὅ,τι καλὸν ἔχει ἡ καθαρεύουσα καὶ θὰ διαμορφωθῇ εἰς μίαν γλῶσσαν τὴν ὁποίαν θὰ γράφουν οἱ λογοτέχναι καὶ θὰ ὁμιλῇ ὁ λαός. Ἐὰν ρίξετε μιὰ ματιὰ εἰς τὰς ἐφημερίδας θὰ ἴδητε ὅτι εἰς αὐτὰς δὲν γράφεται πλέον ἡ γλῶσσα ἡ ὁποία ἐγράφετο πρὸ 15 ἐτῶν. Ἐπίσης καὶ τὰ χρονογραφήματα ἐντὸς τῶν 15 τελευταίων ἐτῶν ἔχουν πλήρως διαφοροποιηθῇ. Εἶμαι λοιπὸν σύμφωνος μὲ τὴν καθιέρωσιν τῆς δημοτικῆς γλώσσης καὶ ἀκόμη σύμφωνος μὲ τὸ ἄρθρον 5 ὡς διατυποῦται. Θὰ παρεκάλουν ὅμως τὸν κ. Ὑπουργόν, νὰ μοῦ ἐξηγήσῃ τὸ ἐξῆς:

Ἐννοεῖ μήπως ὅτι κάθε δάσκαλος εἰς τὸ δημοτικὸν θὰ δύναται νὰ διδάξῃ ὁποιαδήποτε γλῶσσα θέλει; Δὲν θὰ εἶναι ὑποχρεωμένος ὁ δάσκαλος νὰ διδάξῃ τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν;

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφ. Παιδείας). Ἡ δημοτικὴ ἔχει καθιερωθῇ ὡς γλῶσσα τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἀπὸ τοῦ ἔτους 1916.

Δ. Μανέντης. Ἔχω τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ὅπως εἶναι διατυπωμένον τὸ ἄρθρον ἀφίνει ἐλευθερίαν εἰς τὸν δάσκαλον.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφ. Παιδείας). Κύριε συνάδελφε, γίνεται μία ἀποκατάστασις ἰσοτιμίας τῆς δημοτικῆς εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας τῆς ἐκπαιδεύσεως ἀπὸ τὸ δημοτικὸν σχολεῖον καὶ τὸ γυμνάσιον μέχρι τοῦ Πανεπιστημίου.

Τὸ δεύτερον ἐδάφιον ὁμιλεῖ σαφῶς ὅτι ἡ δημοτικὴ γλῶσσα εἶναι ἡ γλῶσσα τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Τὸ πρῶτον ἐδάφιον ἐπαναλαμβάνω εἶναι καταστατικὴ διάταξις. Ἡ δημοτικὴ καθιεροῦται ἐν ἰσοτιμίᾳ εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας καὶ ἔχει ὅλα τὰ δικαιώματα ποὺ ἔχει καὶ ἡ καθαρεύουσα ἀπὸ τὴν Α' τοῦ δημοτικοῦ σχολείου μέχρι τὴν τελευταίαν τοῦ Πανεπιστημίου.

Δ. Μανέντης. Κύριε Πρόεδρε, νομίζω ὅτι εἶναι ὑπερβολικὴ ἄποψις τῶν συναδέλφων ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ὑπεστήριξαν ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γραφοῦν ἐπιστημονικὰ συγγράμματα εἰς τὴν δημοτικήν. Ἔχω ὑπ' ὄψει μου ὅτι ὁ Καθηγητὴς κ. Λοῦρος εἰς τὸ σύγγραμμά του «Μαιευτικὴ» ἐχρησιμοποίησεν ἐξ ὁλοκλήρου τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποτελέσῃ ἡ δημοτικὴ γλῶσσα ἐμπόδιον εἰς τὴν συγγραφὴν ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Τούντας ἔχει τὸν λόγον,

Χ. Τούντας. Κύριε Πρόεδρε, θὰ ἤθελα νὰ ἀπευθυνθῶ πρὸς τὸν κ. Ὑπουργὸν καὶ νὰ τοῦ εἴπω ὅτι ἡ σκέψις μου διὰ τὴν πρότασιν περὶ εἰσαγωγῆς τῆς διδασκαλίας τῆς γλώσσης εἰς τὸ Πανεπιστήμιον εὗρεν ἀπήχησιν καὶ εἰς τὸν Ἀρχηγὸν τῆς ΕΡΕ τὸν κ. Κανελλόπουλον ὁ ὁποῖος ἐδήλωσεν ὅτι εἶναι σύμφωνος μαζί μου.

Θέλω ὅμως νὰ ἐρωτήσω σᾶς κ. Ὑπουργέ, τὸ ἐξῆς. Εἴπατε ὅτι θὰ εἰσαγάγητε σχέδιον Ν. Δ. περὶ Ἀνωτάτης Παιδείας. Ἐρωτῶ. Θὰ ἀπασχοληθῶμεν, κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ σχεδίου Ν. Δ. ἐκείνου καὶ μὲ τὸ θέμα τῆς γλώσσης ἢ θὰ θεωρηθῇ ἐξηντλημένον εἰς τὸ παρὸν σχέδιον Ν. Δ.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Τὸ θέμα τῆς γλώσσης λύεται διὰ τοῦ παρόντος σχεδίου Ν. Δ. Τὸ σχέδιον Ν. Δ. «περὶ Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως» θὰ ἀναφέρεται εἰς τὴν ὀργάνωσιν καὶ ἀναβιάρθωσιν τῆς Ἀνωτάτης Παιδείας.

Δ. Θεοχαρίδης.. Χωρὶς τὸν φόβον τῆς καθαρευούσης.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Κύριε συνάδελφε, τόσον ἀπὸ τὰ σχόλια τοῦ κ. Τσάτσου, ὅσον καὶ ἀπὸ τὰ ἰδικά μου καὶ μὲ τὴν ἑρμηνευτικὴν δήλωσιν, τὴν ὁποίαν ἔκαμα, ἀποδεικνύεται ὅτι τοιοῦτος κίνδυνος δὲν ὑπάρχει.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Ἐφραιμίδης ἔχει τὸν λόγον.

Β. Ἐφραιμίδης Κύριε Πρόεδρε, ἀκριβῶς, τὰ σχόλια τοῦ κ. Τσάτσου καὶ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ καὶ ἐν συνεχείᾳ, αἱ ἑρμηνευτικαὶ δηλώσεις, διὰ τὸ ἄρθρον 5, εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὸ τέρμα τῆς δημοτικῆς ἐπιβάλλουν νὰ ξεκαθαρισθοῦν τὰ ζητήματα. Καὶ πρῶτον τὰ ζητήματα ἀρχῆς. Τὰ σχόλια καὶ οἱ ἑρμηνευτικὲς δηλώσεις στηρίζονται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, ἰσοτιμία δημοτικῆς καὶ καθαρευούσης. Νομίζω ὅτι αὐτὴ ἡ βάσις πάει νὰ θάψῃ τὸ ζήτημα. Ἰσοτιμία, ἀνάμεσα εἰς ποίους, κ. Ὑπουργέ; Εἰς ἕνα τεχνικὸν κατασκεύασμα ποὺ φέρει τὰ στίγματα ζωῆς καὶ θανάτου ἀπέναντι στὸ ζωντανὸ ποὺ ἔχει μπροστά του τὸ μέλλον; Καὶ ἠμπορεῖ νὰ εἴμεθα οὐδέτεροι μπροστὰ εἰς αὐτὸ τὸ θέμα; Νὰ συντηροῦμεν τὸν ἄταφο νεκρὸ ποὺ λέγεται καθαρεύουσα; Νὰ τὸ ποῦμε καθαρὰ κ. Ὑπουργέ, ὅτι καθιερώνεται ἡ δημοτικὴ γλῶσσα, σὰν γλῶσσα διδασκαλίας. Δεύτερον θέμα εἶναι εἰς ποῖον ἔτος θὰ καθιερωθῇ ἡ δημοτικὴ γλῶσσα. Τὸ μπέρδεμα εἶναι, ὅταν λέτε εἰς τὰς τρεῖς τάξεις τοῦ Γυμνασίου. Αὐτὸ εἶναι ἀπαράδεκτο γιὰ μᾶς, ὅπως ἐπίσης καὶ γιὰ τὴν λογικὴ τῆς Κυβερνήσεως ποὺ καθιέρωσε τὴν 9χρονη ἐκπαίδευση. Εἰς αὐτὰ τὰ 9 χρόνια πρέπει νὰ διδάσκεται ὑπο-

χρεωτικά, ἡ δημοτικὴ γλῶσσα, μὲ μίαν μόνον ὑποχώρηση εἰς τὰ δύο τελευταῖα χρόνια, νὰ γίνεται ἀνάγνωση ἀπὸ τὴν καθαρεύουσα. Ἐάν, λοιπόν, θέλετε τὰ Ἑλληνόπουλα νὰ μάθουν τὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα, αὐτὸ πρέπει νὰ κάμετε, ἄλλως θὰ ἔχετε μπερδέματα χειρότερα ἀπὸ τὰ παρελθόν.

Συμπεραίνων, κ. Πρόεδρε, συνιστοῦμε ὄχι ἑρμηνευτικὲς δηλώσεις καὶ σχόλια καὶ νὰ ποῦμε καθαρά, ὅτι ἡ δημοτικὴ γλῶσσα θὰ διδάσκεται κατὰ τὰ 9 χρόνια τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως καὶ ὅτι εἰς τὰς δύο τελευταίας τάξεις θὰ γίνεται ἀνάγνωσις ἀπὸ κείμενα τῆς καθαρευούσης.

Πρέπει νὰ ἐπισημάνω, κ. Πρόεδρε, ὅτι εἰς τὴν αἴθουσαν αὐτήν, ὅλοι ἔχουμε κάποιαν μόρφωσιν πάνω ἀπ' τὸ μέσο ἐπίπεδο. Καὶ ὅμως καθυστεροῦμε καὶ δὲν ἠμποροῦμε νὰ λάβωμεν τὸν λόγον πολλοὶ ἀπὸ μᾶς, διότι αὐτὸ τὸ καθιερωμένο τῆς καθαρευούσης εἰς τὸ βῆμα, τοὺς ἐμποδίζει νὰ ἀνέλθουν. Νομίζω ὅτι αὐτὸ εἶναι κοινὸ γνώρισμα ὅλων. Δὲν θὰ ἀπαλλάξωμεν, λοιπόν, τὸν δημόσιον βίον ἀπὸ αὐτό, ἀρχίζοντες ἀπὸ τὰ 9 χρόνια τῆς ὑποχρεωτικῆς παιδείας;

Πέραν αὐτοῦ κ. Πρόεδρε, ὑπάρχει καὶ ἕνα ἄλλο θέμα. Εἶναι τὸ θέμα τῆς ὀρθογραφίας. Ἡ ὀρθογραφία εἶναι ἱστορικὴ καὶ δὲν γνωρίζω τὰς ἱστορικὰς συνθήκας ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐπεβλήθη. Ἐπισημαίνω ὅμως τὸ γεγονός, ὅτι ὁ μαθητὴς χάνει πάρα πολλὲς ὧρες, διὰ τὴν ἐκμάθησιν τῆς ὀρθογραφίας. Πρέπει, λοιπόν, νὰ ἐπεκταθῇ τὸ μέτρον εἰς τὴν διόρθωσιν καὶ αὐτῆς τῆς καταστάσεως. Ἔχω ἐνώπιόν μου ἕνα μελέτημα διὰ τὸ θέμα αὐτὸ ἀπὸ τὸ ὁποῖον καὶ θὰ σᾶς ἀναγνώσω περικοπάς, διὰ νὰ ἰδῆτε τὴν μεγάλην ἀπώλειαν χρόνου. (Ἀναγιγνώσκει). Καὶ μᾶς καλεῖ ὅλους ὁ συγγραφεὺς νὰ σκεφθοῦμε, ἐὰν ἁπλοποιεῖτο τὸ σύστημα καὶ πηγαίναμε εἰς τὴν πολιτικὴν ὀρθογραφίαν καὶ ἐξοικονομοῦντο ὅλα τὰ ἑκατομμύρια αἱ ὧραι. Ποῖον μέγα κέρδος θὰ εἴχαμε; Σᾶς ἀνέγνωσα αὐτὴν τὴν περικοπὴν διὰ νὰ λάβετε ἀφορμὴν καὶ νὰ μελετήσετε τὴν περίπτωσιν.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Ὁ κ. Γυιόκας ἔχει τὸν λόγον.

Π. Γ υ ι ό κ α ς. Κύριε Πρόεδρε, ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 5 ἔχω διατυπώσει μίαν τροπολογίαν ἡ ὁποία διενεμήθη τώρα τελευταίως καὶ δὲν γνωρίζω ἂν ἔλαβε γνῶσιν αὐτῆς, ὁ κ. Ὑπουργός. Γνωρίζω ἐκ προοιμίου ὅτι δὲν πρόκειται νὰ συμφωνήσῃ ἐπ' αὐτῆς. Ἐν τούτοις ἐθεώρησα καθῆκον νὰ ὑποβάλω τὴν τροπολογίαν αὐτὴν καὶ νὰ τὴν ὑποστηρίξω. Φρονῶ, ὅτι, ὅπως ἔχει ἡ διατύπωσις τοῦ ἄρθρου 5, δὲν ἀποβλέπει εἰς τὴν καθιέρωσιν τῆς ἰσοτιμίας τῆς δημοτικῆς γλώσσης, διότι τοιαύτη ἰσοτιμία ὑπάρχει καὶ δὲν νομίζω — ἐκτὸς ἂν ὑπάρχουν σπανιώτατα ἐξαιρέσεις — ὅτι σήμερον εἰς τὰς ἐξετάσεις τῆς ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως γίνεται διάκρισις μεταξὺ τῶν φοιτητῶν τῶν εἰσαχθησομένων εἴτε τῶν φοιτούντων, ἐὰν γράφουν εἰς τὴν δημοτικὴν ἢ τὴν καθαρεύουσαν. Ἐὰν γίνεται τοῦτο, εἶναι παράνομον, διότι ἀσφαλῶς ἐξετάζονται οἱ φοιτηταὶ διὰ νὰ διαγνώσῃ ἡ ἐπιτροπὴ τὰς διανοητικὰς καὶ πνευματικὰς ἱκανότητάς των, οὐχὶ διὰ νὰ τοὺς καταταξῇ εἰς κατηγορίας καὶ νὰ διακρίνῃ μεταξὺ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι προτιμοῦν τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην γλῶσσαν. Φοβοῦμαι, ὅπως ἔχῃ ἡ διατύπωσις τοῦ ἄρθρου 5, ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ δημιουργήσῃ τὸν κίνδυνον τῆς ἐξαφανίσεως τῆς καθαρευούσης. Καὶ δὲν θὰ κλάψω μὲν ἐπὶ τὸν ποταμὸν Βαβυλῶνος, ἂν θὰ λείψῃ ἡ καθαρεύουσα, θὰ κλαύσῃ ὅμως ἡ ἐπερχομένη γενεά, ἡ ὁποία θὰ εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ μαθαίνῃ μίαν ἐπὶ πλέον τῆς ἀρχαίας γλῶσσαν, τὴν καθαρεύουσαν διὰ νὰ πληροφορῆται τί οἱ γονεῖς της καὶ οἱ πρόγονοί της εἶχον γράψει εἰς τὰ συγγράμματά των καὶ εἰς τὴν νομοθεσίαν τῆς Ἑλλάδος. Εἶναι ἀπαράδεκτον, κ. Πρόεδρε, νὰ βάλωμεν εἰς τὸ ράφι μίαν γλῶσσαν εἰς τὴν ὁποίαν συντηροῦμεν τὸν σημερινὸν πολιτισμόν μας, δηλαδὴ τὴν γλῶσσαν τῆς νομοθεσίας μας, τῆς ἐπιστήμης μας καὶ ἐν μέρει τῆς λογοτεχνίας. Ὁ Σπῦρος Βασιλειάδης ἔχει γράψει εἰς μίαν γλῶσσαν ἡ ὁποία συγκινεῖ καὶ τέρπει τὸν ἀναγνώστην. Καὶ τόσοι ἄλλοι λογοτέχναι μας, ὅπως ὁ Παπαδιαμάντης, ὁ Ροΐδης καὶ ἄλλοι. Δὲν νομίζω ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιβάλωμεν διὰ νόμου μίαν γλῶσσαν, τὴν δημοτικὴν ἡ ὁποία καὶ κατὰ τὸ κείμενον αὐτὸ τοῦ σχεδίου Ν.Δ. δὲν ἔχει ἀκόμη πλήρη διαμόρφωσιν, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι δὲν ἔχει πλήρως ἀποκρυσταλλωμένην γραμματικήν, δὲν ἔχει ἀποκρυσταλλωμένην ὀρθογραφίαν, δὲν ἔχει οὔτε ἀποκρυσταλλωμένον συντακτικόν, οὔτε λεξιλόγιον πλῆρες. Ἡ Κυβέρνησις ἀναθέτει εἰς τὴν Ἀκαδημίαν νὰ συντάξῃ τώρα λεξικὸν τῆς δημοτικῆς γλώσσης. Εἰς τὸ σχέδιον Ν.Δ. ὁμιλεῖ ὁ κ. Ὑπουργὸς περὶ συντεταγμένης δημοτικῆς, ὁμιλεῖ περὶ δοκίμων συγγραφέων καὶ μὴ δοκίμων καὶ ὁμιλεῖ περὶ δημοτικῆς, ἡ ὁποία γράφεται ἀπὸ πειθαρχημένους λογοτέχνας, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἐπίγνωσιν τῆς λογοτεχνικῆς ἀξίας καὶ τῆς πειθαρχίας τῆς δημοτικῆς γλώσσης. Τοῦτο ὅμως σημαίνει ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐνιαία καὶ ἀποκρυσταλλωμένη μορφὴ τῆς δημοτικῆς. Ὁμολογεῖ ὅθεν ὁ εἰσηγητὴς τοῦ σχεδίου Ν.Δ. ἀξιότιμος κ. Ὑφυπουργὸς τῆς Παιδείας, ὅτι ἡ δημοτικὴ γλῶσσα δὲν εἶναι συντεταγμένη, δὲν εἶναι πειθαρχημένη, εἶναι ἕνα ἀνακάτωμα καὶ ὅτι πρέπει νὰ κάμωμεν ἐρεύνας καὶ ἀναζητήσεις, ὅτι πρέπει νὰ κάμωμεν διάκρισιν μεταξὺ δοκίμων καὶ μὴ δοκίμων συγγραφέων μεταξὺ γλώσσης περιεχούσης ἰδιωματισμοὺς καὶ γλώσσης μὴ περιεχούσης τοιούτους, διὰ νὰ συνταγῇ τὸ λεξικὸν τῆς δημοτικῆς περὶ γλώσσης πειθαρχημένης καὶ μή, ὁμιλεῖ τὸ σχέδιον Ν.Δ. Πάντα ταῦτα ἀποδεικνύουν ὅτι δὲν ὑπάρχει συντεταγμένη δημοτικὴ γλῶσσα, μὲ ἀνεγνωρισμένην μορφήν. Πῶς λοιπὸν θὰ τὴν ἐγκαθυδρύσωμεν ὡς ἐπίσημον γλῶσσαν τὴν δημοτικήν, εἰς τὴν μέσην ἐκπαίδευσιν καὶ εἰς τὴν ἀνωτάτην καὶ ὄχι μόνον εἰς τὸν προφορικὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν γραπτόν; Ἐνῷ ἡ καθαρεύουσα εἶναι ἡ γλῶσσα ἡ ὁποία ἐξελισσομένη καὶ ἁπλουστευομένη προσεγγίζει τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν.

Ἔτσι προχωροῦν ὅλοι οἱ λαοὶ καὶ ἡ γλῶσσα των ἐξελίσσεται καὶ ἀφομοιώνουν ὅλους τοὺς νέους τύπους τῆς ὁμιλουμένης γλώσσης, τοὺς συντακτικοὺς καὶ τοὺς γραμματικοὺς καὶ τοὺς ὀρθογραφικοὺς εἰς τὴν γραφομένην των γλῶσσαν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα γίνεται ἡ ἀφομοίωσις πολλῶν τύπων γραμματικῆς καὶ ὀρθογραφίας ἀπὸ τὴν καθαρεύουσαν κατὰ τρόπον λίαν ἱκανοποιητικόν. Εἰς τὴν τροπολογίαν, τὴν ὁποίαν εἶχον τὴν τιμὴν νὰ καταθέσω, προτείνω τὴν ἀπάλειψιν τῆς παραγράφου 1 τοῦ ἄρθρου 5, ὡς περιττήν, καὶ τὴν συμπλήρωσιν τῆς παραγράφου 2. Ἡ ΕΔΑ πλειοδοτεῖ εἰς τὴν διὰ νόμου ἐπιβολὴν τῆς δημοτικῆς γλώσσης, ἀλλὰ εἶναι ἑτοίμη ἀμέσως νὰ δημιουργήσῃ τεραστίαν ἀπόστασιν μεταξὺ τῆς πειθαρχημένης καὶ ἄνευ ἰδιωματισμῶν δημοτικῆς γλώσσης, τὴν ὁποίαν ἀνεγνώρισε καὶ ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ 1957, καὶ τὴν ὁποίαν υἱοθετεῖ εἰς τὸ ὑπὸ ψήφισιν σχέδιον Ν.Δ., καὶ ἐκείνης τὴν ὁποίαν χρησιμοποιεῖ ἡ ΕΔΑ εἰς τὴν πολιτικήν της δραστηριότητα, μὲ υἱοθέτησιν περιέργων ξένων ἐκφράσεων καὶ πρὸς τὸ δημοτικόν μας τραγοῦδι καὶ πρὸς τὴν ὁμιλουμένην δημοτικήν μας γλῶσσαν καὶ πρὸς τὴν γλῶσσαν τῶν δοκίμων συγγραφέων, τὴν ὁποίαν καθιερώνει τὸ σχέδιον Ν. Δ. Θὰ δημιουργήσῃ τοιουτοτρόπως ἄλλην γλῶσσαν καὶ θ' ἀναλάβῃ ἕνα ἄλλον γλωσσικὸν ἀγῶνα. Δηλαδὴ ἡμεῖς διὰ τοῦ σχεδίου Ν.Δ. χωρὶς νὰ τὸ θέλωμεν προχωροῦμεν εἰς τὴν δημιουργίαν 4 γλωσσῶν, τῆς ἀρχαίας, τῆς καθαρευούσης, τῆς πειθαρχημένης δημοτικῆς καὶ τῆς μαλλιαρῆς τῆς ΕΔΑ. Ἡ τελευταία αὕτη γλῶσσα δὲν σέβεται τὴν ἱστορίαν μας καὶ υἱοθετεῖ τοὺς ξένους τίτλους φθόγγους, τοὺς ὁποίους δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποδώσῃ τὸν ἀλφάβητόν μας τῶν 24 γραμμάτων, (ντόπιος, ἀγκιτάσια κλπ.). Δι' αὐτό, νομίζω, ὅτι ἡ παράγραφος 1 τοῦ ἄρθρου 5 πρέπει νὰ ἀπαλειφθῇ διότι ἀντὶ νὰ καθιστᾷ ἐλευθέραν τὴν χρῆσιν τῆς δημοτικῆς, τείνει νὰ ἐξαλείψῃ τὴν καθαρεύουσαν.

Ἐπίσης πρέπει νὰ ἀπαλειφθῇ καὶ ἡ τελευταία περίοδος τῆς τρίτης παραγράφου τοῦ ἄρθρου 5, ἡ ὁποία λέγει «ἐκ παραλλήλου οἱ μαθηταὶ τῶν σχολείων τῆς δευτεροβαθμίου ἐκπαιδεύσεως συμπληρώνουν καὶ συστηματοποιοῦν τὰς γραμματικὰς καὶ συντακτικὰς γνώσεις των εἰς τὴν περιοχὴν τῆς δημοτικῆς, ἔχοντες ὡς πρότυπα κείμενα νεοελλήνων συγγραφέων διακρινόμενα διὰ τὴν λογοτεχνικὴν ἀξίαν καὶ τὴν πειθαρχίαν τῆς γλώσσης των». Νομίζω, ὅτι τὸ δημοτικὸν σχολεῖον εἶναι ἀρκετὸν διὰ νὰ εἰσάγῃ τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τὴν ὁμιλουμένην εἰς τὰς οἰκογενείας των, εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ σχολείου. Ἡ γλῶσσα τοῦ σχολείου μετὰ τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν, θὰ εἶναι ἐκείνη ἡ ἁπλῆ καθαρεύουσα, ἡ ὁποία εἶναι ἡ γλῶσσα ἡ ἀνταποκρινομένη εἰς τὰς ἐκπολιτιστικὰς ἀ-

νάγκας καὶ εἰς ὅλας τὰς πνευματικὰς ἐκδηλώσεις τῆς χώρας μας. Ἡ λεγομένη καθαρεύουσα ἀποτελεῖ τὸ «εἶναι» τῆς γραφομένης ἑλληνικῆς γλώσσης, ἡ δὲ δημοτικὴ εἶναι τὸ «γίγνεσθαι» αὐτῆς. Ὅσα στοιχεῖα τῆς δημοτικῆς ὡριμάζουν υἱοθετοῦνται καὶ ἀφομοιώνονται ὡς νέα στοιχεῖα τοῦ ἐνιαίου θησαυροῦ τῆς γλώσσης μας.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Κιτσίδης ἔχει τὸν λόγον.

Χ. Κιτσίδης. Κύριε Πρόεδρε, ἐναπόκειται ὡς πρῶτον βῆμα ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 5 τὸ ἑξῆς: Ὅτι τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν ὡς τὴν χρησιμοποιοῦν οἱ δόκιμοι συγγραφεῖς τοῦ Ἔθνους, δὲν θὰ εἶναι ἐφικτὸν νὰ τὴν χρησιμοποιήσουν οἱ ἐκμανθάνοντες αὐτὴν μαθηταί. Φέρω ὡς παράδειγμα ἕνα ὑπέρμαχον τοῦ δημοτικισμοῦ. Μίαν λέξιν τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ Παλαμᾶς μπορεῖ νὰ εἶναι ὡμορφη, καὶ νὰ στέκῃ εἰς τὴν θέσιν της. Ἐὰν αὐτὴν τὴν ἰδίαν λέξιν θελήσωμεν νὰ τὴν χρησιμοποιήσωμεν εἰς μίαν ἄλλην φράσιν ἑνὸς μαθητοῦ ποὺ δίδει εἰσαγωγικὰς ἐξετάσεις, δὲν θὰ ἀποδώσῃ. Φέρω ἕτερον παράδειγμα: Ἡ λέξις «σέρνομαι». Ὅταν τὴν χρησιμοποιῇ ὁ Παλαμᾶς, εἶναι μία ὡμορφη λέξις. Ἀλλὰ ἠμποροῦμε νὰ χρησιμοποιήσωμε τὴν λέξιν αὐτὴν εἰς τὴν ἑξῆς φράσιν ὅτι ἡ μηχανὴ σέρνει τὰ βαγόνια; Ἀσφαλῶς ὄχι. Προηγουμένως ἡ συνάδελφος, κ. Καραγιώργη, ἐχρησιμοποίησε μίαν λέξιν τῆς δημοτικῆς, τὴν λέξιν «ἀγκωνάρι» καὶ ταὐτοχρόνως ἐχρησιμοποίησε τὴν λέξιν «ὤγησι». Ὡς πρὸς τὴν δευτέραν περίπτωσιν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ χρησιμοποιήσῃ ἄλλην λέξιν, διότι ἡ καθαρεύουσα ἔχει πολλὰς λέξεις ποὺ δὲν ἠμποροῦν νὰ παραλειφθοῦν.

Ἔχω νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τοῦ ἀξιοτίμου κ. Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας ἐπὶ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ γλῶσσα, ἡ ὁμιλουμένη, δὲν εἶναι μόνον ὄργανον ἐκφράσεως, ἀλλ' εἶναι συγχρόνως καὶ ὄργανον σχηματισμοῦ ἐννοίας καὶ εἰκόνων. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἄλλως τε, ὡς γνωστόν, ἕνα μέγα τμῆμα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, τὸ ὁποῖον διὰ λόγους διαφόρους — ὅπως οἱ κάτοικοι χωρίων, μεμακρυσμένων περιοχῶν κλπ. — ἔχει μικρὸν λεξιλόγιον, εὑρίσκεται εἰς μειονεκτικὴν θέσιν ἔναντι τοῦ λοιποῦ τμήματος τοῦ λαοῦ. Ἡ γλῶσσα τῆς καθαρευούσης ἂν πρέπει νὰ εἶναι ὑποχρεωτικὴ διὰ τοὺς μαθητάς, πρέπει νὰ εἶναι διότι, δι' αὐτῆς, συμπληρώνονται ἡ σκέψις, αἱ ἔννοιαι καὶ τὸ λεξιλόγιον τῶν μαθητῶν.

Θὰ ἔπρεπε, λοιπόν, καὶ προτείνω ὅπως ἡ καθαρεύουσα γλῶσσα διδάσκεται ὑποχρεωτικῶς εἰς τὰς δύο τελευταίας τάξεις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, ὄχι διὰ νὰ δικαιωθῇ ἡ καθαρεύουσα, ἀλλὰ διὰ νὰ ἔχουν οἱ μαθηταὶ περισσοτέραν εὐχέρειαν σχηματισμοῦ ἐννοιῶν καὶ εἰκόνων καὶ οὕτω νὰ καθίστανται πλέον εὔστροφοι διανοητικῶς.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Τούντας ἔχει τὸν λόγον.

Χ. Τούντας. Ἀπευθύνομαι πρὸς ὑμᾶς κύριοι συνάδελφοι καὶ κ. Ὑπουργέ, ἐπανερχόμενος εἰς ὅσα ὑπεστήριξα κατὰ τὴν συζήτησιν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ παρόντος σχεδίου Ν.Δ.

Ἀνήκω εἰς τὴν ἐκπαιδευτικὴν ἐκείνην γενεὰν καθ' ἣν ἡ γλῶσσα εὑρίσκετο εἰς ἀρχαιοτέραν μορφὴν τῆς σημερινῆς, λόγῳ συνθηκῶν ὡς αἱ περισσότεραι ὧραι μαθητείας, αἱ πληρέστεραι, ἴσως λόγῳ τοῦ μικροῦ, τοῦ περιωρισμένου ἀριθμοῦ, αἴθουσαι διδασκαλίας, διδακτικὸν προσωπικὸν κλπ. Παρὰ ταῦτα ὅμως φρονῶ ὅτι καὶ ἡ τότε, ἀρτιωτέρα ἐν σχέσει μὲ τὴν σημερινὴν κατάρτισίς μας, ἦτο ἐλλειπής.

Φαντασθῆτε σήμερον μὲ τὸν μεγάλον ἀριθμὸν τῶν διδασκομένων, ὡς καὶ τὸ ταὐτόχρονον τῆς ἀντιμετωπίσεως τριῶν γλωσσικῶν μορφῶν, ποία θὰ εἶναι ἡ κατάρτισις. Εἶμαι πλέον ἢ βέβαιος ὅτι οἱ αὐριανοὶ ἀπόφοιτοι τῶν Γυμνασίων μας θὰ εἶναι, γλωσσικῶς, ἀμαθεῖς.

Ὅπως εἶπον, κύριοι συνάδελφοι, καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς συζητήσεως τοῦ παρόντος καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ὑπῆρχον τὰ ἐλαττώματα αὐτὰ θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιβληθῇ ἡ καθαρεύουσα εἰς τὰς Ἀνωτάτας Σχολάς, δοθέντος ὅτι, ὡς εἶναι γνωστόν, καὶ ὡς καὶ ὑπὸ ἑτέρων συναδέλφων ἐτονίσθη, εἰς οἱανδήποτε Ἀνωτάτην Σχολὴν εἶναι ἀπαραίτητον, ἐκτὸς τῶν μαθηματικῶν, ὁ σπουδαστὴς τούτων πρέπει νὰ εἶναι τέλειος κάτοχος τῆς γλώσσης, νὰ εἶναι κυρίαρχος τοῦ γλωσσικοῦ ὀργάνου διὰ τὴν πλήρη ἐπιστημονικὴν κατάρτισίν του. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ εἰς τὴν Ἀμερικὴν ὅπου μετέβην τελευταίας, ἐκεῖ ὅπου δὲν στασιάζεται ἡ γλῶσσα, διεπίστωσα ὅτι, καθ' ὅλην τὴν περίοδον, διδάσκεται μόνον ἡ Ἀγγλικὴ γλῶσσα. Τί θὰ ἔβλαπτε ἡ καθιέρωσις τῆς καθαρευούσης εἰς τὰς Ἀνωτάτας Σχολάς; Ἀντιθέτως εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ ἀνερχόμενος ἀπὸ ἀπόψεως ἀρτίας χρήσεως τῆς γλώσσης, εἶναι καὶ γνώστης τῶν σπουδῶν του καὶ ἀρτιώτερος ἐπιστήμων.

Πρόεδρος. Κύριε συνάδελφε, τὸ 5λεπτον παρῆλθε.

Χ. Τούντας. Τελειώνω κ. Πρόεδρε. Γνωρίζομεν ὅλοι ὅλοι οἱ Ἕλληνες Νομικοὶ συνετέλεσαν οὐχὶ ὀλίγον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γλώσσης μας, δώσαντες ἱκανοποιητικὴν μορφὴν εἰς αὐτήν. Ἐπίσης, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ ἀναγνωρίσωμεν τὴν συμβολὴν καὶ τῶν Ἰατρῶν εἰς αὐτό.

Θὰ ἐπεθύμουν, κ. Ὑπουργέ, νὰ σᾶς γνωρίσω ὅτι ὁ Ἀρχηγὸς τῆς ΕΡΕ, ἐγκρατέστατος περὶ τὰ πράγματα αὐτά, ὑποθέτησε τὴν ἄποψιν ὅτι χωρὶς νὰ ἐπιβάλωμεν, δυνάμεθα δι' ἑνὸς «δύναται» νὰ ἀντιπαρέλθωμεν τὸ πρᾶγμα καὶ αἱ Σχολαὶ ἂς καθιερώσουν τὸν τρόπον τελικῶς.

Σ. Νικολαΐδης. Κύριε Πρόεδρε, χαίρω διότι ἀποκαθίσταται ἡ ἰσοτιμία τῆς δημοτικῆς μὲ τὴν καθαρεύουσαν, καίτοι πιστεύω ὅτι δὲν ἦταν πολλὰ τὰ ψωμιὰ τῆς καθαρευούσης, ἡ ὁποία εἶναι γλῶσσα μόνον τεχνική, τὴν ὁποίαν ἐπέβαλλεν ὁ χρόνος ἀλλ' εἶναι ἀδύνατον νὰ τὴν διαιωνίσῃ. Πιστεύω ὅτι ἡ δημοτικὴ γλῶσσα πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀποκλειστικὴ γλῶσσα εἰς ὁλόκληρον τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν. Ἡ καθαρεύουσα νὰ μὴ ἔχῃ καμμίαν ἀνάμιξιν στὰ χρόνια αὐτά, διότι τὸ παιδὶ πρέπει νὰ μάθῃ μίαν γλῶσσαν καλῶς καὶ δὲν εἶναι σωστὸ ἕνα πρᾶγμα νὰ πρέπει νὰ τὸ διατυπώνῃ μὲ δυὸ λέξεις, πρᾶγμα ποὺ ἀσφαλῶς συμβάλλει εἰς τὸ μπέρδεμα τοῦ παιδιοῦ καὶ εἰς τὴν καθυστέρησιν τῆς μαθήσεως. Προτείνω, λοιπόν, τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν εἰς ὁλόκληρον τὸ δημοτικὸν σχολεῖον. Ἡ καθαρεύουσα νὰ πάῃ στὸ Γυμνάσιον ἢ στὸ Πανεπιστήμιον, διδασκομένη βεβαίως καὶ ἐκεῖ παραλλήλως πρὸς τὴν δημοτικήν.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Χρίστογλου ἔχει τὸν λόγον.

Ι. Χρίστογλου. Ἐνῷ πρόθεσις ἡμῶν, διὰ τοῦ ὑπὸ ψήφισιν σχεδίου Ν.Δ., κ. Ὑπουργέ, εἶναι νὰ καθιερωθῇ ἡ ἰσοτιμία μεταξὺ καθαρευούσης καὶ δημοτικῆς, ἐν τούτοις, φοβοῦμαι ὅτι μὲ τὴν διαγραφὴν τῆς λέξεως «δύναται» ἐκ τῆς πρώτης παραγράφου τοῦ ἄρθρου 5, δημιουργοῦνται αἱ προϋποθέσεις διὰ νὰ τεθῇ ἴσως ὑπὸ διωγμόν, ἂν ὄχι σήμερον, εἰς τὸ μέλλον, ὅμως, ἡ καθαρεύουσα. Διότι αἱ ἑρμηνευτικαὶ δηλώσεις τοῦ κ. Ὑπουργοῦ ὅσον καὶ ἡ ὁμιλία τοῦ κ. Τσάτσου, θ' ἀναγιγνώσκωνται μὲν ἀπὸ τοὺς ἱστορικούς, τοὺς φιλομαθεῖς καὶ τοὺς ἐρευνητὰς εἰς τὸ μέλλον, δὲν θὰ τὰς ἔχουν ὅμως ὑπ' ὄψιν των ἐκεῖνοι ποὺ θὰ ἐφαρμόζουν τὸν νόμον αὐτὸν καὶ οὕτω ὁ ἐφαρμοστὴς τοῦ νόμου εἰς τὸ μέλλον θὰ μένῃ μὲ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὑποχρεωτικὴ εἶναι ἡ δημοτικὴ γλῶσσα καὶ ὅτι ἡ καθαρεύουσα τίθεται ὑπὸ διωγμόν. Δὲν εἶμαι φίλος τῆς καθαρευούσης. Προτιμῶ τὴν δημοτικὴν ὡς κατ' ἐξοχὴν ἐκφράζουσαν τὴν ζωὴν καὶ τὰς σκέψεις, τοὺς πόθους καὶ τὰς ἰδέας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Δὲν θὰ πρέπει ὅμως νὰ ἀγνοοῦμε ὅτι εἶναι πολλοὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἐκφράζονται καὶ γράφουν εἰς τὴν καθαρεύουσαν. Οὔτε ὅτι πολλὰ ἀπὸ τὰ ἱστορικὰ καὶ λογοτεχνικὰ ἔργα καθὼς καὶ ἐκκλησιαστικὰ κείμενα καὶ ἔργα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας εἶναι γραμμένα εἰς τὴν καθαρεύουσαν. Προσωπικῶς, τάσσομαι μὲ τὴν ἄποψιν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ βιάζεται δι' ὑποχρεωτικῶν διατάξεων ἡ γλῶσσα. Νομίζω, λοιπόν, ὅτι ἐπιβάλλεται νὰ παραμείνῃ ἡ λέξις «δύναται» εἰς τὴν παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 5 τοῦ ὑπὸ ψήφισιν σχεδίου Ν.Δ. διὰ ν' ἀπαλειφθοῦν οἱ ἐνδοιασμοὶ καὶ οἱ φόβοι ὅτι ἄλλα διακηρύσσει ὁ κ. Ὑπουργὸς καὶ ἄλλα θὰ συμβοῦν εἰς τὸ μέλλον.

Ἐπίσης, μοῦ ἐγεννήθη μία ἀπορία ἐν σχέσει μὲ τὴν παράγραφον 2 τοῦ ἄρθρου 5. Ἀναγράφεται εἰς αὐτήν, ὅτι «οἱ μαθηταὶ τῶν δύο τελευταίων τάξεων .....ἀναγιγνώσκουν περικοπὰς ἐκ τῶν Εὐαγγελίων καὶ κείμενα τῆς καθαρευούσης (δημόσια ἔγγραφα, ἄρθρα ἐφημερίδων κλπ.). Ἐρωτῶ, ποῖα ἄρθρα καὶ ποίων ἐφημερίδων θὰ ἀναγιγνώσκωνται, κ. Ὑπουργέ. Ἐκεῖνα ποὺ ὑμνοῦν τὴν ὀκταετίαν τοῦ κ. Καραμανλῆ, ἐκεῖνα ποὺ ὑμνολογοῦν τὸν κ. Παπανδρέου ἢ ἐκεῖνα ποὺ ἐκθειάζουν τὰ Δεκεμβριανά; Θὰ ἀφήνωνται οἱ διδάσκαλοι ἐλεύθεροι νὰ ἐκλέγουν τὰ ἄρθρα, ἢ θὰ δίδωνται ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας; Διότι, ὡς ἔχει ἡ διάταξις, νομίμως θὰ δύνανται οἱ διδάσκαλοι

νὰ ἀναγιγνώσκουν ἄρθρα ἐφημερίδων κατ' ἀρέσκειαν χωρὶς νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ τοὺς γίνῃ κανεὶς ἔλεγχος.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφ. Παιδ.). Θὰ ἀπαλείψω τὰ ἄρθρα ἐφημερίδων καὶ τὰ δημόσια ἔγγραφα.

Ι. Χριστογλου. Ἐπίσης, θὰ ἤθελα νὰ ἐρωτήσω τὸν κ. Ὑπουργόν, ἐὰν ἐδέχθη νὰ προστεθῇ εἰς τὸ δεύτερον ἐδάφιον τῆς παρ. 2 καὶ εἰς τὸ σημεῖον «ἀναγιγνώσκουν περικοπὰς ἐκ τοῦ», Εὐαγγελίου τὴν φράσιν «δύνανται ν' ἀναγιγνώσκουν περικοπὰς κλπ.».

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφ. Παιδ.). Ὄχι, κ. συνάδελφε, δὲν ἐδέχθην τοιοῦτον τι.

Ι. Χρίστογλου. Εὐχαριστῶ πολὺ καὶ χαίρομαι, διότι δὲν θὰ τεθῇ ἡ λέξις «δύνανται», ἀλλ' ἡ ἀνάγνωσις περικοπῶν ἐκ τῶν Εὐαγγελίων θὰ εἶναι ὑποχρεωτική.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Βογιατζῆς ἔχει τὸν λόγον.

Γ. Βογιατζῆς. Κύριε Πρόεδρε, πιστεύω ὅτι τὰ θέματα τῆς γλώσσης δὲν ἀποτελοῦν θέματα νόμου καὶ δὲν ἐκβιάζονται δι' αὐτῶν γλωσσολογικαὶ λύσεις. Ἐκφράζω καὶ ἐγὼ τὴν ἀπόλυτον πίστιν μου εἰς τὴν γλῶσσαν τὴν ὁμιλουμένην, ἡ ὁποία ἔχει ἐπικρατήσει διὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν αἰσθημάτων καὶ σκέψεων εἰς τὸν δημόσιον βίον.

Μὲ τὴν προϋπόθεσιν αὐτὴν θὰ ἤθελα ἰδιαιτέρως νὰ ἐμβαθύνω εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῆς παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 5.

Ὁ τίτλος τοῦ σχεδίου Ν. Δ. εἶναι περὶ ὀργανώσεως τῆς διοικήσεως τῆς γενικῆς παιδείας. Αἱ παράγραφοι 2 καὶ 3 τοῦ ἄρθρου τούτου ἀναφέρονται εἰς τὸν τίτλον καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ νομοθετήματος καὶ λένε ποία γλῶσσα θὰ διδάσκεται εἰς τὸ δημοτικὸν καὶ ποία εἰς τὸ γυμνάσιον. Ἡ παράγραφος 1 εἶναι μία γενικὴ ἐπιταγὴ ἡ ὁποία θὰ προκαλέσῃ ζητήματα. Εἶναι δυνατὸν τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας νὰ καθορίσῃ ποία εἶναι ἡ δημοτικὴ γλῶσσα; Ποία εἶναι ἡ σύγχρονος; Αὐτὸ νομίζω ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ κατὰ τρόπον δικτατορικόν. Ἡ γλῶσσα διαμορφώνεται ἀπὸ ἄλλους παράγοντας. Διὰ τῆς διατάξεως ἐπιδιώκεται ἡ ἰσοτιμία τῆς γλώσσης ὅπως εἶπεν ὁ κ. Ὑπουργός. Ἀλλὰ εἶναι αὐτὸ τὸ ὁποῖον διατυπώνει ἡ διάταξις αὐτὴ τοῦ σχεδίου Ν.Δ. καὶ μάλιστα ὅπως διωρθώθη; Πρέπει νὰ τὸ σκεφθῇ καλὰ αὐτὸ τὸ ζήτημα ὁ κ. Ὑπουργός. Δὲν νομίζω ὅτι ἡ διάταξις αὐτὴ συντελεῖ εἰς τὸν διαχωρισμὸν τῶν γλωσσῶν ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς οὐδετεροποιήσεως αὐτῶν. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καθορίζεται διὰ θετικῆς διατάξεως ὅτι θὰ χρησιμοποιῆται ἡ δημοτικὴ γλῶσσα εἰς ὅλας τὰς τάξεις ἀπὸ διδάσκοντας καὶ διδασκομένους. Σύμφωνα μὲ τὴν διάταξιν αὐτὴν ἐὰν ἕνας καθηγητὴν τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν διδάσκῃ εἰς ἄκρατον καθαρεύουσαν θὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ τὸν ἐγκαλέσῃ εἰς φοιτητὴς ἐπὶ παραβάσει τοῦ ἄρθρου 5. Ἐὰν ἡ διάταξις αὐτὴ ἐμπῆκε διὰ νὰ προστατεύσῃ τὴν δημοτικὴν ἀπὸ τὴν κακομεταχείρησιν δὲν εἶναι ὀρθή, διότι ἀνάλογος θετικὴ διάταξις ποὺ νὰ ἐπιβάλῃ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς καθαρευούσης καθ' ὅσον ἐγὼ γνωρίζω δὲν ὑπάρχει. Ἐγὼ γνωρίζω π.χ. ὅτι εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Θεσσαλονίκης μία ἄλλη ἀντίληψις ὅσον ἀφορᾷ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς γλώσσης, ἐγκριτοι καθηγηταί, ὅπως ὁ κ. Κακριδῆς, ὁ κ. Ἀνδριώτης, ὁ κ. Σακελλαρίου, διδάσκουν εἰς τὴν δημοτικὴν καὶ οἱ σπουδασταὶ ὁμιλοῦν τὴν δημοτικὴν καὶ φθάνουν μέχρι τοῦ σημείου νὰ γράφουν χωρὶς τόνους. Τί ἔχομεν νὰ ἀντιμετωπίσωμεν μὲ τὴν διάταξιν αὐτήν; Φοβοῦμαι μήπως μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ «δύναται» ἡ διάταξις εἶναι ἀντισυνταγματικὴ ὅπως τὴν ἐχαρακτήρισεν ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως. Θὰ καθορίζεται δηλαδὴ ἄλλη γλῶσσα ὑπὸ τοῦ Συντάγματος καὶ ἄλλη ὑπὸ τοῦ νόμου.

Αὐτοὺς τοὺς φόβους ἐκφράζω καὶ θέτω ὑπ' ὄψιν τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς. Νομίζω, ὅτι πρέπει νὰ ἀπαλειφθῇ ἡ πρώτη παράγραφος τοῦ συζητουμένου ἄρθρου, ἄλλως θὰ πρέπει διὰ νόμου νὰ διατηρηθῇ ἡ ἰσοτιμία τῶν γλωσσῶν. Τέλος ἐπειδὴ ἀνεφέρθην εἰς τὴν ἀποστροφὴν τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως περὶ «Ἐκτροπῆς τοῦ Συντάγματος», νομίζω, ὅτι ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, εἶπε, ὅτι καὶ ἐὰν ἕνας νόμος ἐδημοσιεύετο εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν τότε θὰ εἴμεθα σύμφωνοι πρὸς τὸ ἄρθρον τοῦ Συντάγματος. Θὰ ἔπρεπε ἑπομένως νὰ κάμῃ ἀρχὴν ἀπὸ τὸ παρὸν σχέδιον Ν. Δ., τὸ ὁποῖον ὑπογράφει ὁ ἴδιος καὶ τὸ ὁποῖον νὰ γράψῃ εἰς τὴν δημοτικὴν διὰ νὰ ἴδωμεν καὶ ἡμεῖς καὶ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς πῶς τὴν ἐννοεῖ τὴν δημοτικὴν ὁ κ. Πρωθυπουργὸς καὶ ἡ Κυβέρνησίς του. Διὰ τῆς διαγραφῆς τῆς λέξεως «δύναται» τὴν ὁποίαν ἐπρότεινεν ἡ ἀριστερὰ καὶ ἐδέχθη ὁ κ. Ὑπουργὸς ὄχι μόνον δὲν καθιερώνομεν τὴν ἰσοτιμίαν τῆς δημοτικῆς καὶ τῆς καθαρευούσης, ἀλλὰ ἐπιβάλλομεν διὰ τοῦ νόμου μόνον τὴν δημοτικὴν πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ὀρθόν.

Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ ἀναμοχλεύετε παλαιὰς διενέξεις καὶ θὰ κάμετε κακὸν ἀντὶ νὰ ἀφήσετε τὴν φυσιολογικὴν ἐξέλιξιν τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Σακελλάρης ἔχει τὸν λόγον.

Ε. Σακελλάρης. Κύριε Πρόεδρε, θεωροῦμεν ὅτι τὸ ἄρθρον 5 εἶναι ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα τοῦ σχεδίου Ν. Δ. Κατὰ τὴν γνώμην μας ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος τῆς Κυβερνήσεως θὰ ἐξαρτηθῇ σὲ μεγάλο βαθμὸ ἀπὸ τὴ λύσι τοῦ γλωσσικοῦ προβλήματος. Εἶναι τραγικόν, κ. Πρόεδρε, τὸ γεγονὸς ὅτι ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια ἐλευθέρου ἐθνικοῦ βίου δὲν ἔχει ἀκόμη καθιερωθῇ ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ, οἱ νεοέλληνες δὲν ἀπέκτησαν τὸ γλωσσικό τους ὄργανο καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ βασανίζονται μὲ τὴ διγλωσσία. Εἶναι τραγικὸ ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀνεξήγητο. Τὸ γλωσσικὸ πρόβλημα συνδέθηκε μὲ τὰ κοινωνικὰ προβλήματα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἔγινε τὸ ἴδιο κοινωνικὸ πρόβλημα καὶ γιαυτὸ ἄλλοτε κάμνει βήματα πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ ἄλλοτε κάμνει ὑποχωρήσεις.

Ὁ συνάδελφος τῆς ΕΡΕ κ. Γυιόκας, κατὰ τὴν ὁμιλίαν του εἶπεν ὅτι ἂν καθιερωθῇ ἡ δημοτικὴ ὑπάρχει κίνδυνος ἡ ἀριστερὰ νὰ νοθεύσῃ τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, εἰσάγεται δ' αὐτὴ ξένη ὁρολογία. Δὲν γνωρίζει ἄραγε ὁ κ. συνάδελφος ὅτι σὲ ὅλες τὶς γλῶσσες τοῦ κόσμου ὑπάρχουν λέξεις, ὅροι ἀπὸ ἄλλες γλῶσσες; Τὸ γνωρίζει βέβαια. Βλέπει ὅμως τὸ πρόβλημα ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου κοινωνικὰ εἶναι τοποθετημένος. Γνωρίζει ὅτι ὅταν καθιερωθῇ ἡ δημοτικὴ γλῶσα τὰ φῶτα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς γνώσεως θὰ φθάσουν καὶ μέχρι τῶν λαϊκῶν στρωμάτων. Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς φοβᾶται ἡ κοινωνικὴ ἀντίδρασις.

Ἡ Κυβέρνησις, κ. Πρόεδρε, εἶχεν ὅλην τὴν δυνατότητα νὰ λύσῃ ὁριστικὰ τὸ πρόβλημα τῆς γλώσσης ποὺ εἶναι πλέον ἤ ὥριμον. Εἶχε τὴν δυνατότητα νὰ καθιερώσῃ τὴν δημοτικὴν εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας τῆς ἐκπαιδεύσεως. Αὐτὸ θὰ ἦτο ἀνεκτίμητος προσφορὰ διὰ τὴν ἐν γένει ἀνάπτυξιν τοῦ ἐθνικοῦ μας πολιτισμοῦ.

Γ. Βασιλάτος. Κύριε Πρόεδρε, μοῦ ἐπιτρέπετε νὰ κάμω μίαν ἐρώτησιν εἰς τὸν συνάδελφον;

Κύριε συνάδελφε, ἡ γλῶσσα ποὺ χρησιμοποιεῖ ὁ Τύπος εἶναι ὡς γνωστόν, ἡ καθομιλουμένη. Ἐὰν ἡ γλῶσσα αὐτὴ δὲν ἤρεσε εἰς τὸν Λαὸν ἔχετε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὁ τύπος δὲν θὰ προσπαθοῦσε νὰ προσαρμοσθῇ πρὸς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ; Σᾶς ἐρωτῶ, τί εἶναι αὐτὴ ἡ γλῶσσα, ἡ γλῶσσα δηλαδὴ τῶν ἐφημερίδων; Αὐτὴν τὴν γλῶσσαν δὲν ἠμποροῦμεν νὰ καθιερώσωμεν;

Ε. Σακελλάρης. Κύριε συνάδελφε, κατ' ἀρχὴν δὲν γράφουν τὴν ἰδίαν γλῶσσαν ὅλες αἱ ἐφημερίδες. Ἡ γλῶσσα τῶν ἐφημερίδων δὲν εἶναι ἡ δημοτικὴ γλῶσσα, ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ. Εἶναι καὶ αὐτὴ δημιούργημα τεχνητόν.

Α. Παπαϊωάννου. Κύριε Πρόεδρε, ἐξεδηλώθησαν σήμερον ἀντιδράσεις ἐκ μέρους τῆς πτέρυγος τῆς δεξιᾶς κατὰ τῆς καθιερώσεως τῆς δημοτικῆς γλώσσης. Ἀλλὰ ἡ πτέρυξ αὐτὴ ποὺ ἐκπροσωπεῖ ὅλας τὰς ἀντιδραστικὰς δυνάμεις....

Τινὲς βουλευταὶ τῆς Ε. Ρ. Ε. Τί εἶναι αὐτὰ ποὺ λέτε, κ. συνάδελφε;

Α. Παπαϊωάννου. Ἐπισημαίνω τὴν τόσον σκληρὰν στάσιν τῆς Ε.Ρ.Ε. ἔναντι τῆς δημοτικῆς γλώσσης. Γεγονός, εἶναι ὅτι οἱ ρίζες τοῦ μεταρρυθμιστικοῦ προγράμματος τῆς Κυβερνήσεως στηρίζονται εἰς τὴν αὐγὴν τῆς ἀναδιοργανώσεως τοῦ Ἔθνους μας.

Πολλοὶ Βουλευταὶ (τῆς Ε.Ρ.Ε.). Κύριε Πρόεδρε, διαμαρτυρόμεθα δι' ὅσα λέγει ὁ κ. συνάδελφος.

Α. Παπαϊωάννου. Κύριε Πρόεδρε, χαίρω πολύ, διότι οἱ συνάδελφοι τῆς Ε.Ρ.Ε. ἠσθάνθησαν ἐντροπὴν διὰ τὴν στάσιν, τὴν ὁποίαν ἐτήρησαν καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον διαμαρτύρονται.

Κύριε Πρόεδρε, ὅταν ἀρνούμεθα τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν, ἀρνούμεθα τὸ στοιχεῖον τῆς ζωῆς. Ὅταν ἕνα παιδὶ γεννιέται, μαθαίνει τὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν θὰ ὁμιλῇ εἰς ὅλην του τὴν ζωήν, ἡ γλῶσσα αὐτὴ εἶναι ἡ δημοτική. Δι' αὐτό, νομίζω, ὅτι ἡ δημοτικὴ πρέπει νὰ καθιερωθῇ ἐπισήμως εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα. Καὶ ἡ καθαρεύουσα νὰ διδάσκεται ἐναλλὰξ μὲ τὴν δημοτικὴν εἰς τὸ Γυμνάσιον καὶ τὸ Λύκειον. Πιστεύω, ὅτι ἡ ἰσοτιμία καὶ τῶν δύο γλωσσῶν θὰ ἐπιφέρῃ τὴν ταφὴν τῆς καθαρευούσης.

Κύριε Ὑπουργέ, νομίζω, ὅτι μεταξὺ τῆς παραγρ. 5 καὶ τῆς παραγρ. 1 ὑφίσταται μία ἀντινομία. Ἐφ' ὅσον λέμε εἰς τὴν μίαν παράγραφον «δύναται» δὲν μποροῦμεν εἰς τὴν ἄλλην παράγραφον νὰ λέμε «ἐλευθέρως». Διότι ὅταν ὑπάρχῃ τὸ «ἐλευθέρως», εἶναι δυνατὸν ὁ διδάσκαλος νὰ διδάξῃ ἐλευθέρως τὴν καθαρεύουσαν εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον. Ἀφήνω εἰς τὴν κρίσιν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ νὰ κρίνῃ ἐὰν πρέπει νὰ μείνῃ τὸ ἐλευθέρως ἢ ὄχι.

Κ. Καλλίας. Κύριε Πρόεδρε, πρῶτον εἶχεν ἀπολύτως ἄδικον ὁ προλαλήσας ἀξιότιμος συνάδελφος νὰ μεμφθῇ τὴν Ε.Ρ.Ε., ὅτι ἐπολέμησε τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν. Ἐπιθυμῶ νὰ προσθέσω, ὅτι δὲν εἶχα σκοπὸν νὰ λάβω τὸν λόγον ἐπὶ τοῦ γλωσσικοῦ, διὰ νὰ ἐκθέσω οἱανδήποτε παρατήρησιν, ἀρκούμενος εἰς ὅσα εἶπον κατὰ τὴν συζήτησιν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ σχεδίου Ν. Δ. Ἀλλὰ τὰ λεχθέντα μὲ ἀναγκάζουν νὰ ὑπογραμμίσω, ὅτι ἡ διατύπωσις τοῦ ἄρθρου 107 τοῦ Συντάγματος, ἂν δὲν ἐπηκολούθει ἡ μακρὰ ἐφαρμογή, τῆς ὁποίας ἀνελάβομεν ἡμεῖς τὴν εὐθύνην μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νέου Συντ)τος, θὰ ἔθετε εἰς κίνδυνον τὴν διδασκαλίαν τῆς δημοτικῆς γλώσσης εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα. Διότι ἡ διατύπωσις τοῦ ἄρθρου 107 τοῦ Συντάγματος, περιέχουσα καὶ τὴν προσθήκην ἐν σχέσει μὲ τὸ ἀντίστοιχον ἄρθρον τοῦ Συντάγματος τοῦ 1911 περὶ ἀποκλεισμοῦ τῆς παραφθορᾶς ἦτο ὄντως ἐπικίνδυνος πρὶν νὰ ἀκολουθήσῃ ἡ μακρὰ ἐφαρμογὴ ἡ ὁποία ἔδωκε τὴν ἐπιεικεστέραν καὶ ἀπαλωτέραν ἑρμηνείαν εἰς τὸ ἄρθρον 107. Ὑπενθυμίζω ἀκόμη, ὅτι ἡ πρώτη Συνταγματικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ 1946—48 εἶχεν ἀπαλείψει τὸ παλαιὸν ἄρθρον 107 τοῦ Συντάγματος καὶ μεταξὺ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι πρωτηγωνίσθησαν, περιλαμβάνονται καὶ πρόσωπα ἀνήκοντα εἰς τὴν Ε. Ρ.Ε., ὅπως ἐγὼ ἐνθυμοῦμαι τοὺς ἰδικούς μου ἀγῶνας, καθὼς καὶ τοῦ κ. Τσάτσου καὶ εἶχεν ἐπιτευχθῇ ἡ ἀπάλειψις εἰς τὸ πρῶτον στάδιον.

Ἀλλά, κ. Πρόεδρε, καὶ κ. Ὑπουργέ, φοβοῦμαι, ὅτι αἱ ὑπερβολαὶ εἶναι δυνατὸν νὰ ὁδηγήσουν εἰς κίνδυνον ἀνακινήσεως πλέον τῆς συνταγματικότητος τοῦ ψηφιζομένου σχεδίου Ν. Δ. Διατί; Διότι ἐὰν μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ «δύναται» θεωρηθῇ ὅτι ὑπάρχει, κατὰ κάποιον τρόπον, ἀπαγόρευσις τῆς χρήσεως εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς γλώσσης, τὴν ὁποίαν προβλέπει τὸ Σύνταγμα, τότε δὲν γνωρίζω, ἡ οἱαδήποτε συζήτησις, ἡ ὁποία θὰ ἐγίνετο ἐνώπιον ἁρμοδίων δικαστικῶν ὀργάνων, ποῦ θὰ κατέληγε. Φοβοῦμαι, ὅτι ἀποτελεῖ ἔναυσμα ἡ νέα διατύπωσις, ἐκτὸς δ' αὐτοῦ ἐκφεύγει ἐκ τῆς προγραμματικῆς κυβερνητικῆς διατυπώσεως περὶ ἰσοτιμίας. Κατὰ συνέπειαν, ἀνεξαρτήτως τῶν γενικῶν ἀντιλήψεων, αἱ ὁποῖαι διετυπώθησαν περὶ τοῦ ἐὰν χρειάζεται ἢ δὲν χρειάζεται μεταβολὴ εἰς τὰ περὶ γλώσσης κρατοῦντα καὶ ἐγὼ πιστεύω ὅτι δὲν χρειάζεται ἡ σημερινὴ μεταβολὴ ἀποτελεῖ σαφῆ κίνδυνον, τὸν ὁποῖον, νομίζω, ὅτι πρέπει νὰ ἀποφύγωμεν, ἰδίως χάριν τῆς γλώσσης καὶ χάριν τῆς ἠρεμίας, ἡ ὁποία σήμερον ὑπάρχει πέριξ τοῦ λεγομένου γλωσσικοῦ ζητήματος.

Πρόεδρος. Ἐξαντληθέντος τοῦ πίνακος τῶν ρητόρων ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 5 ἐρωτῶ τὴν Ἐπιτροπὴν ἐὰν δέχεται νὰ γίνῃ δεκτόν, ὡς ἐτροποποιήθη ἐκ μέρους τοῦ κ. Ὑπουργοῦ.

Χ. Κιτσίδης. Κύριε Πρόεδρε, ἐζήτησα τὸν λόγον ἐπὶ προσωπικοῦ θέματος.

Κ. Καλλίας. Κύριε Πρόεδρε, ἐσπεύσατε διὰ τρεῖς λόγους. Πρῶτον, διότι δὲν ἐδώσατε τὸν λόγον εἰς τὸν κ. Ὑπουργόν. Δεύτερον εἰς τὸν κ. Κιτσίδην, ἐπὶ προσωπικοῦ ζητήματος καὶ τρίτον μὲ τὰ ὅσα εἴπατε ὅτι θηλ. ἡ Ἐπιτροπὴ δέχεται τὸ ἄρθρον 5. τὸ ὁποῖον ἐψηφίσθη ἄνευ τῆς τροπολογίας τοῦ κ. Ὑπουργοῦ. Τὸ τελευταῖον εἶναι βεβαίως εὐχάριστον δι' ἡμᾶς ἐφ' ὅσον εἶναι δεδομένον ὅτι θὰ διατηρηθῇ τὸ ἄρθρον.

Πρόεδρος. Κύριε συνάδελφε, κάμετε λάθος. Ἠρώτησα τὴν Ἐπιτροπὴν ἐὰν δέχεται τὸ ἄρθρον ὡς ἐτροποποιήθη ὑπὸ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφ. Παιδείας). Κύριοι συνάδελφοι, ἐφ' ὅσον τὸ ἄρθρον ἐψηφίσθη ὡς ἐτροπολογήθη, δὲν θὰ παραβιάσω τὴν Κοινοβουλευτικὴν τάξιν διὰ νὰ ὁμιλήσω παρ' ὅτι εἶχον ὑπ' ὄψει μου νὰ ὁμιλήσω ἐκτενέστερα ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 5.

Χ. Κιτσίδης. Κύριε Πρόεδρε, διαμαρτύρομαι διὰ τὰ λεχθέντα ὑπὸ συναδέλφου τοῦ Κέντρου. Ἐντροπὴν πρέπει νὰ αἰσθάνωνται ὅσοι θέτουν ἐν ὑψηλὸν πνευματικὸν θέμα ὡς τὸ γλωσσικόν, ἕνα πανεθνικὸν θέμα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν γνωστῶν ἐπικινδύνων καὶ ταπεινῶν πολιτικῶν σκοπῶν. Εἶπεν ὁ κ. συνάδελφος ὅτι πρέπει νὰ ταφῇ ἡ καθαρεύουσα καὶ δὲν ξεύρω ποῖον ὠνόμασε νεκροθάπτην. Ἡ ΕΡΕ δὲν ὑπεστήριξε τὴν καθαρεύουσαν εἰς βάρος τῆς δημοτικῆς, ἁπλῶς ὑπέδειξε μίαν μετριωτέραν σύνθεσιν εἰς τὴν λύσιν ἑνὸς προβλήματος. Διαμαρτύρομαι διότι ἀφήνετε πάντοτε ἐκτεθειμένον ἓν κόμμα εἰς τὴν αἴθουσαν αὐτὴν ἐνῷ ἐπιτρέπετε ἀνιέρους καὶ ψευδεῖς κατηγορίας νὰ ἀκούωνται ἐλευθέρως.

Πρόεδρος. Ἐρωτῶ τὴν Ἐπιτροπήν, γίνεται δεκτὸν τὸ ἄρθρον 5. ὡς ἐτροποποιήθη παρὰ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ;

Πολλοὶ βουλευταί. Δεκτόν, δεκτόν.

Πρόεδρος. Ἡ Ἐπιτροπὴ παρεδέχθη.

Μεθ' ὅ, ὥραν 3.45′ μ. μ., λύεται ἡ συνεδρίασις δι' αὔριον Πέμπτην καὶ ὥραν 10.30′ π. μ.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΟΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΣ

ΕΠΙΣΗΜΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 35 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Η΄ - ΣΥΝΟΔΟΣ Α΄

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΛΣ΄.

Τρίτη 22 Σεπτεμβρίου 1964

Ὥραν 7.10΄ μ.μ., ὁ Πρόεδρος κ. Γ. Ἀθανασιάδης—Νόβας, ἀνελθὼν ἐπὶ τῆς ἕδρας, κηρύσσει τὴν ἔναρξιν τῆς συνεδριάσεως καὶ διατάσσει νὰ ἀνοιχθῶσι τὰ θεωρεῖα. τῆς Ἐπιτροπῆς εὑρισκομένης ἐν ἀπαρτίᾳ, καθ' ὅσον παρίστανται ἐκ μὲν τῶν τακτικῶν μελῶν οἱ κ. κ.:

Ἀθανασιάδης-Νόβας Γεώργιος, Μπακλατζῆς Ἐμμανουήλ, Πετραλιᾶς Ἀντώνιος, Μαυρίδης Ἀθανάσιος, Ἀλαβάνος Νικόλαος, Βασιλᾶτος Γεράσιμος, Ἀντωνιάδης Δημήτριος, Αὐγερινὸς Νάκης, Ἀνθόπουλος Εὐστάθιος, Βανταλῆς Εὐάγγελος, Γουδελῆς Σταῦρος, Κοντομάρης Σπυρίδων, Λυμπέρης Λεόντιος, Ζορμπᾶς Νικόλαος, Θεοχαρίδης Δημοσθένης, Κολοκυθᾶς Τάσος, Κίνιας Δημοσθένης, Κατσώτας Παυσανίας, Καρδάρας Δημήτριος, Κατριβᾶνος Ἠλίας, Μαναβῆς Θεοχάρης, Λαμπριανὸς Γεώργιος, Μελᾶς Ἰωάννης, Παπαλαζάρου Ζήσης, Νικολαΐδης Σταῦρος, Λώρας Ἀνέστης, Πέτσος Εὐάγγελος, Πιτούλης Φώτιος, Σερπάνος Γεώργιος, Τσιριμῶκος Ἰωάννης, Τούντας Χρῆστος, Χλουβεράκης Μιχαήλ, Χασαπίδης Ἀστέριος, ΧονδρομματίδηςΧρῆστος, Παπαδημητρίου Κωνσταντῖνος, Βενέτης Κωνσταντῖνος, Βογιατζῆς Γεώργιος, Κακκαρᾶς Ἀντώνιος, Καλλίας Κωνσταντῖνος, Κανδυλλιάρης Χρυσόστομος, Κιτσίδης Χρῆστος, Λύχνος Γεράσιμος, Μανέντης Διονύσιος, Περρωτῆς Ἀριστομένης, Χασὰν Ὄγλοῦ Γιουσούφ, Κανελλόπουλος Παναγιώτης, Τρικούπης Κωνσταντῖνος, Κασιμάτης Γρηγόριος, Τσαντούλας Χριστόφορος, Τσακιρίδης Παῦλος, Τσάτσος Κωνσταντῖνος, Φιλιππίδης Ἀθανάσιος, Φράγκος Ἀναστάσιος, Χατζηδημητρίου Δημήτριος, Ἐφραιμίδης Βασίλειος, Καραγιώργη Μαρία, Θεοδωράκης Μιχαήλ, Παππᾶς Θεόφραστος, Μιχαηλίδης Τριαντάφυλλος, Πιπιλῆς Χρῆστος.

Ἐκ δὲ τῶν ἀναπληρωματικῶν οἱ κ. κ.:

Ἄρχος Δημήτριος, Τσιριμῶκος Κωνσταντῖνος, Ἡγουμενάκης Γεώργιος, Ἀλευρᾶς Ἰωάννης, Περραιβὸς Κωνσταντῖνος, Κοθρῆς Ἐμμανουήλ, Παπαϊωάννου Ἄγγελος, Παπαηλίας Νικόλαος, Πετρόπουλος Κωνσταντῖνος, Παπαγεωργίου Ἰωάννης, Πλεύρης Τηλέμαχος, Ἀναγνωστόπουλος Γεώργιος, Σιγανίδης Κωνσταντῖνος, Σαββόπουλος Εὐάγγελος, Τομαρᾶς Εὐάγγελος, Τσαπάρας Στέφανος, Τζιζῆς Ἀντώνιος, Γυιόκας Παναγιώτης, Ἐλαφρὸς Σταμούλης, Βρανόπουλος Δημήτριος, Μανιαδάκης Κωνσταντῖνος, Θανόπουλος Δημήτριος, Παπαλουκᾶς Ἀχιλλεύς, Περτσινίδης Σωφρόνιος, Ράλλης Γεώργιος, Χρίστογλου Ἰωάννης, Μεταξᾶς Γεράσιμος, Παπαδημητρίου Ἰωάννης, Μερκούρης Σταμάτιος, Κύρκος Λεωνίδας.

Πρόεδρος. Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἀνακοινώσω εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν ὅτι δι' ἀποφάσεων ἡμῶν ἐπηνέχθησαν αἱ κάτωθι μεταβολαί:

1) Ἀντικαθίσταται τὸ ἀναπληρωματικὸν μέλος αὐτῆς βουλευτὴς κ. Χρ Ἀποστολάκος διὰ τοῦ βουλευτοῦ κ. Δ. Γεωργίου.

2) Ἀντικαθίσταται τὸ τακτικὸν μέλος αὐτῆς βουλευτὴς κ. Φ. Ζαΐμης διὰ τοῦ βουλευτοῦ κ. Λέον. Λυμπέρη.

3) Ἀντικαθίστανται τὰ ἀναπληρωματικὰ μέλη αὐτῆς, βουλευταὶ κ.κ. Κ. Στεφανόπουλος καὶ Ἀχ. Καραμανλῆς, διὰ τῶν βουλευτῶν κ.κ. Γ. Ράλλη καὶ Δ. Βρανοπούλου.

4) Ἀντικαθίσταται τὸ ἀναπληρωματικὸν μέλος αὐτῆς, βουλευτὴς κ. Δ. Γεωργίου. διὰ τοῦ βουλευτοῦ κ. Κ. Τσιριμώκου.

5) Ἀντικαθίστανται τὰ τακτικὰ μέλη αὐτῆς, βουλευταὶ κ.κ. Εὐάγ. Σακελλάρης καὶ Νικ. Κιτσίκης διὰ τῶν βουλευτῶν κ.κ. Γ. Πανάγου καὶ Θεοφρ. Παππᾶ.

6) Ἀντικαθίσταται τὸ ἀναπληρωματικὸν μέλος αὐτῆς, βουλευτὴς κ. Μαρία Καραγιώργη, διὰ τοῦ βουλευτοῦ κ. Ι. Παπαδημητρίου.

7) Ἀντικαθίσταται τὸ τακτικὸν μέλος αὐτῆς, βουλευτὴς κ. Γ. Πανάγος, διὰ τῆς βουλευτοῦ κ. Μ. Καραγιώργη.

8) Ἀντικαθίσταται τὸ τακτικὸν μέλος αὐτῆς, βουλευτὴς κ. Ι. Παπαδάκης ἢ Στάϊκος, διὰ τοῦ βουλευτοῦ κ. Ἀνέστ. Λώρα.

9) Ἀντικαθίσταται τὸ ἀναπληρωματικὸν μέλος αὐτῆς, βουλευτὴς κ. Ἀθανάσιος Κωνσταντινίδης, διὰ τοῦ βουλευτοῦ κ. Δ. Θανοπούλου.

Κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 17.9.1964 ἐκ παραδρομῆς παρελείφθη ἐκ τῶν Πρακτικῶν τὸ ὄνομα τοῦ βουλευτοῦ κ. Σταμούλη Ἐλαφροῦ.

Ἐπίσης ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἀνακοινώσω εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν ὅτι:

Οἱ κ. κ. Σ. Κωστόπουλος (Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν) καὶ Δ. Παπασπύρου (Ὑπουργὸς Προεδρίας Κυβερνήσεως) καταθέτουσι σχέδιον Ν. Δ. «περὶ κυρώσεως τῆς Εὐρωπαϊκῆς Συμφωνίας διὰ τὴν προστασίαν ἐκπομπῶν τηλεοράσεως, ὑπογραφείσης ἐν Στρασβούργῳ τὴν 22αν Ἰουνίου 1960», εἰς ὃ ὁρίζονται εἰσηγηταὶ οἱ κ. κ. Δ. Ἀντωνιάδης καὶ Δ. Περρωτῆς.

Οἱ κ. κ. Σ. Κωστόπουλος (Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν) καὶ Ν. Μαλλιάκας (Ὑφυπουργὸς Γεωργίας) καταθέτουσι σχέδιον Ν. Δ. «περὶ κυρώσεως τῆς Ἑλληνο-Γιουγκοσλαβικῆς Συμβάσεως διὰ τὴν προστασίαν τῶν φυτῶν», εἰς ὃ ὁρίζονται εἰσηγηταὶ οἱ κ. κ. Α. Κατριβᾶνος καὶ Χ. Πιπιλῆς

Οἱ κ. κ. Σ. Κωστόπουλος (Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν) καὶ Σ. Στεφανόπουλος (Ἀντιπρόεδρος Κυβερνήσεως καὶ Ὑπουργὸς Συντονισμοῦ) καταθέτουσι σχέδιον Ν. Δ. «περὶ κυρώσεως τῆς Συμφωνίας Οἰκονομικῆς, Τεχνικῆς καὶ Ἐπιστημονικῆς Συνεργασίας μεταξὺ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τυνησιακῆς Δημοκρατίας», εἰς ὃ ὁρίζονται εἰσηγηταὶ οἱ κ. κ. Α. Αὐγερινὸς καὶ Κ. Τρικούπης.

Οἱ κ. κ. Σ. Κωστόπουλος (Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν) καὶ Π. Πολυχρονίδης (Ὑπουργὸς Δικαιοσύνης) καταθέτουσι σχέδιον Ν. Δ. «περὶ κυρώσεως τῆς ὑπογραφείσης ὑπὸ

τῆς Ἑλλάδος ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ τὴν 20ὴν Ἰουνίου 1956 Πολυμεροῦς Συμβάσεως περὶ διεκδικήσεως διατροφῆς εἰς τὴν ἀλλοδαπήν», εἰς ὃ ὁρίζονται εἰσηγηταὶ οἱ κ.κ. Ε. Βανταλῆς καὶ Α. Φιλιππίδης.

Οἱ κ.κ. Σ. Κωστόπουλος (Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν) Κ. Μητσοτάκης (Ὑπουργὸς Οἰκονομικῶν) καὶ Α. Κοκκέβης (Ὑφυπουργὸς Κοινωνικῆς Προνοίας) καταθέτουσι σχέδιον Ν. Δ. «περὶ κυρώσεως τοῦ Συμφώνου διὰ τὴν προσωρινὴν εἰσαγωγὴν ἀτελῶς, ὑπὸ μορφὴν χρησιδανείου, ὑλικοῦ ἰατροχειρουργικοῦ καὶ ἐργαστηριακοῦ διὰ τὰ ὑγειονομικὰ ἱδρύματα, πρὸς τὸν σκοπὸν διαγνώσεως ἢ θεραπείας» ὑπογραφέντος ἐν Στρασβούργῳ τὴν 28ην Ἀπριλίου 1960, εἰς ὃ ὁρίζονται εἰσηγηταὶ οἱ κ.κ. Μ. Χλουβεράκης καὶ Α. Παπαλουκᾶς.

Οἱ κ.κ. Σ. Κωστόπουλος (Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν) καὶ Κ. Μαρῆς (Ὑφυπουργὸς Οἰκονομικῶν) καταθέτουσι σχέδιον Ν. Δ. «περὶ κυρώσεως τοῦ ἐν Βρυξέλλαις ὑπογραφέντος τὴν 1ην Ἰουνίου 1955, πρωτοκόλλου τροποποιήσεως τῆς συμβάσεως περὶ ὀνοματολογίας πρὸς κατάταξιν τῶν ἐμπορευμάτων εἰς τὰ τελωνειακὰ δασμολόγια», εἰς ὃ ὁρίζονται εἰσηγηταὶ οἱ κ.κ. Τ. Κολοκυθᾶς καὶ Σ. Μερκούρης.

Κύριοι βουλευταί, ὑπάρχει ἀντίρρησις διὰ τὴν ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς παρελθούσης Τρίτης καὶ Τετάρτης;

Ν. Ζορμπᾶς. Κύριε Πρόεδρε, ἀναγιγνώσκων τὰ πρακτικὰ εἶδον εἰς τὴν ὁμιλίαν τοῦ κ. Περτσινίδη νὰ λέγῃ ὅτι κατὰ τὰς ὁμιλίας μου ὅταν ἤμην ἀντιπολιτευόμενος βουλευτής, ἐξαπέλυα μύδρους καὶ λιβέλλους. Ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι μύδρους ἀσφαλῶς ἐξαπέλυσα, λιβέλλους ὅμως οὐδέποτε. Παρακαλῶ τὸν κ. Περτσινίδην νὰ ἀνακαλέσῃ.

Πρόεδρος. Μήπως, κ. Περτσινίδη, πρόκειται περὶ τυπογραφικοῦ λάθους;

Σ. Περτσινίδης. Ὄχι, κ. Πρόεδρε, Ἐπιμένω εἰς τὰ ὅσα εἶπαν, διότι ὁ κ. Ζορμπᾶς ὁσάκις ὁμιλεῖ καταφέρεται ἐναντίον πάντων καὶ ἐξαπολύει μύδρους καὶ λιβέλλους καὶ ἂς μὴ ξεχνᾷ, ὁ κ. Ζορμπᾶς, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἀνενδότου ἀγῶνος μᾶς ἐξύβριζεν ὅλους.

Ν. Ζορμπᾶς. Παραδίδω τὸν κ. συνάδελφον εἰς τὴν κρίσιν τῶν κυρίων συναδέλφων. Οὐδέποτε ὕβρισα καὶ ἔκαμα πάντοτε ἀγῶνα τίμιον. Λυποῦμαι, διότι ὁ κ. συνάδελφος μετεχειρίσθη τοιαύτας ἐκφράσεις καὶ τὸν παραδίδω εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Σώματος.

Ἀκολούθως ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς 15ης καὶ 16ης Σεπτεμβρίου.

Πρόεδρος. Εἰσερχόμεθα εἰς τὴν

ΗΜΕΡΗΣΙΑΝ ΔΙΑΤΑΞΙΝ

Θὰ μοῦ ἐπιτρέψητε νὰ ἐκφωνήσω τὰ σχέδια Ν.Δ. τὰ ἀναγεγραμμένα εἰς τὴν Ἡμερησίαν Διάταξιν. (Ἀναγιγνώσκει...).

Κύριοι βουλευταί, θὰ παρακαλέσω τὴν Ἐπιτροπὴν νὰ δεχθῇ ὅπως συζητήσωμεν τὸ σχέδιον Ν.Δ. «περὶ συστάσεως Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς».

Π. Κανελλόπουλος. Πρὶν εἰσέλθωμεν εἰς τὴν συζήτησιν, θὰ ἤθελον νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ διαβιβάσετε εἰς τὸν κ. Ὑπουργὸν τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, τὴν ἑξῆς σύστασιν: Ὑπάρχουν πάρα πολλαὶ τροπολογίαι διὰ τὸ σχέδιον Ν.Δ. τῆς στρατολογίας. Θὰ εἶναι πράγματι ὀδυνηρὸν εἰς τὴν αἴθουσαν αὐτὴν νὰ ἐξετάσωμεν μίαν ἑκάστην τῶν τροπολογιῶν αὐτῶν, ἀποφαινόμενοι ἄλλοι ὑπὲρ τῆς μιᾶς καὶ ἄλλοι ὑπὲρ τῆς ἄλλης καὶ κατ' ἀνάγκην λόγῳ προτιμήσεως τὴν ὁποίαν ἔχομεν ὑπὲρ ὡρισμένων τροπολογιῶν, ἀποφαινόμενοι ἐναντίον πολλῶν ἄλλων.

Θὰ ἔπρεπεν ἴσως καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ τὸ κάμῃ καὶ χωρὶς τὴν σύστασίν μου αὐτήν, ὁ κ. Ὑπουργός, νὰ μελετήσῃ τὰς τροπολογίας πρὶν ἔλθῃ. Νὰ κάμῃ μίαν διάκρισιν μεταξὺ ἐκείνων, τὰς ὁποίας κατ' ἀρχὴν θεωρεῖ δυνατὸν νὰ υἱοθετήσῃ, ἔστω καὶ ἐὰν δὲν εἶναι πλήρως σύμφωνος, διότι ἐὰν περιορισθῇ μόνον εἰς 2—3 ὡς πρὸς τὰς ὁποίας εἶναι πλήρης σύμφωνος, τότε κατ' ἀνάγκην θὰ συζητήσωμεν ὅλας. Ἀλλὰ ἂς κάμῃ μίαν εὐρυτέραν ἐπιλογὴν καὶ ἐὰν οἱ κ. κ. συνάδελφοι συμφωνοῦν, νὰ ἐξετάσωμεν αὐτὰς εἰδικῶς τὰς τροπολογίας.

Πρόεδρος. Εὑρίσκομαι εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ σᾶς πληροφορήσω ὅτι, ὁ κ. Ὑπουργὸς ἀκριβῶς λόγῳ τοῦ ἐπείγοντος τοῦ σχεδίου Ν.Δ. καταγίνεται ἤδη εἰς τὴν μελέτην τῶν τροπολογιῶν, προκειμένου νὰ καταλήξῃ εἰς συγκεκριμένα συμπεράσματα περὶ τοῦ ποῖαι ἐξ αὐτῶν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνουν ἀποδεκταί. Ἐὰν μέχρι τῆς προσεχοῦς ἑβδομάδος ἔχῃ περατωθῇ ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ σχεδίου Ν. Δ., ἐλπίζω νὰ προηγηθῇ τὸ σχέδιον Ν.Δ. περὶ στρατολογίας, ὁπότε ὁ κ. Ὑπουργὸς θὰ εἶναι πλέον εἰς θέσιν νὰ προβῇ εἰς συγκεκριμένας δηλώσεις περὶ τοῦ ποίας ἐκ τῶν ὑποβληθεισῶν τροπολογιῶν θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ κάμνῃ ἀποδεκτάς.

Α. Κανελλόπουλος. Καὶ ἐὰν ἀκόμη ὑποτεθῇ ὅτι δὲν τελειώσῃ ἐντὸς τῆς προσεχοῦς ἑβδομάδος τὸ ἐκπαιδευτικὸν σχέδιον Ν.Δ., θὰ ἠμποροῦσε νὰ παρεμβληθῇ μία πρωϊνὴ συνεδρίασις, ὥστε νὰ ἐξετάσωμεν τὸ ἐπείγον αὐτὸ σχέδιον Ν.Δ.

Πρόεδρος. Ἐφ' ἅπαξ συζήτησις ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, τῶν ἄρθρων καὶ τοῦ συνόλου τοῦ σχεδίου Ν.Δ. «περὶ συστάσεως Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς». Ὁ κ. Π. Κατσώτας ἔχει τὸν λόγον.

Π. Κατσώτας. Κύριοι βουλευταί, εἶναι γνωστὴ εἰς τὴν Βουλὴν ἡ ἱστορία τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς. Ἤρχισε τὸ 1917 καὶ ὑπέστη πολλὰς τροποποιήσεις καὶ ἔλαβε διάφορα ὀνόματα. Συνιστᾶτο ὡς Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς καὶ κατόπιν διελύετο καὶ αἱ ὑπηρεσίαι του ὑπείγοντο εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐσωτερικῶν ἀπὸ τὸ ὁποῖον καὶ εἶχον ἀποσπασθῇ. Κατόπιν συνιστᾶτο Ὑπουργεῖον Κοινωνικῆς Ἀντιλήψεως ἢ Προνοίας καὶ κατηργεῖτο τὸ Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς. Βραδύτερον συνιστᾶτο ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς καὶ κατηργεῖτο τὸ τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ Ἀντιλήψεως. Ἀκόμη βραδύτερον τὸ 1933 τὸ Ὑφυπουργεῖον Ὑγιεινῆς κατηργεῖτο καὶ πάλιν καὶ αἱ ὑπηρεσίαι του ὑπήχθησαν ἐκ νέου εἰς Ὑπουργεῖον, τὸ ὁποῖον ὠνομάσθη Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως. Ἐν ἔτει 1945 ὁ τομεὺς αὐτὸς ἀπεσπάσθη ἐκ νέου ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς καὶ ὑπήχθη εἰς Ὑπουργεῖον ὑπὸ τὸν τίτλον «Κοινωνικῆς Προνοίας». Τὸ 1951 διὰ τοῦ Νόμου 1671 τὸ «Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς» κατηργήθη ὁριστικὰ καὶ αἱ ὑπηρεσίαι του ὑπήχθησαν εἰς τὸ «Ὑπουργεῖον Κοινωνικῆς Προνοίας». Εἶχεν ἀτυχίας τὸ Ὑπουργεῖον αὐτὸ εἰς τὰς ὀνομασίας του, ἀλλὰ εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα Ὑπουργεῖα καὶ διὰ τὴν κρατικὴν μηχανήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ λαοῦ. Γνωρίζομεν καλῶς πῶς ἀντιμετωπίζεται σήμερον ἡ ὑγιεινὴ κατάστασις τοῦ λαοῦ, κατὰ πρῶτον λόγον τῶν κατοικούντων, εἴτε εἰς τὰς ὀρεινὰς περιοχάς, εἴτε εἰς τὰ ἐπαρχιακὰ ἀστικὰ κέντρα τῆς ὑπαίθρου καὶ πῶς ἀντιμετωπίζεται εἰς τὰ μεγάλα ἀστικὰ κέντρα ὅπως εἶναι τὸ μέγα αὐτὸ ἀστικὸν κέντρον ποὺ λέγεται λεκανοπέδιον τῶν Ἀθηνῶν. Δὲν θὰ ἀσχοληθῶ μὲ τὴν κατάστασιν ποὺ ἀντιμετωπίζει ἕνα μέγα μέρος τοῦ λαοῦ μας διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ὑγείας του, τὴν ὁποίαν ὅλοι σας ἀντιμετωπίζετε καθημερινῶς. Ὑπάρχουν βέβαια πολλὰ Νοσοκομεῖα εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ πολλαὶ ἰδιωτικαὶ Κλινικαὶ καὶ ὑπάρχει καὶ ἡ περίθαλψις ὑπὸ τοῦ ΙΚΑ. Παρὰ ταῦτα γνωρίζετε ποίας δυσκολίας συναντᾶτε σεῖς οἱ ἴδιοι διὰ νὰ ἀνταποκριθῆτε εἰς τὰς δικαιοτάτας ἀπαιτήσεις τῶν συμπολιτῶν σας. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶναι ὅμως ἐξωφρενικόν, εἶναι τὸ τί συμβαίνει μὲ τὰ διάφορα νοσοκομειακὰ ἱδρύματα τὰ ὁποῖα ἔχουν ὡς σκοπὸν νὰ περιθάλψουν ὡρισμένου εἴδους ἀσθενεῖς ὡς π.χ. μὲ «τὸ Ἀντικαρκινικὸν Ἰνστιτοῦτον». Ἐκεῖ αἱ ἀνάγκαι τῶν πολιτῶν εἶναι τεράστιαι καὶ αἱ δυνατότητες τοῦ Ἀντικαρκινικοῦ πενιχραί. Εἰς τὴν αὐτὴν δεινὴν κατάστασιν εὑρίσκονται καὶ τὰ Ἱδρύματα τῶν ψυχικῶν νόσων. Παρὰ τὰς προσπαθείας ποὺ κατέβαλεν ἡ παροῦσα Κυβέρνησις διὰ τὴν αὔξησιν τῶν κλινῶν καὶ διὰ τῆς ἐπεκτάσεως τῆς περιθάλψεως εἰς τὴν Λέρον, αἱ ἀνάγκαι εἶναι τεράστιαι εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν τῶν ἀσθενειῶν. Γνωρίζετε ἐπίσης τὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται τὸ λεγόμενον «Ἄσυλον Ἀνιάτων». Παρὰ τὰ Νοσοκομεῖα ποὺ ἱδρύθησαν καὶ παρὰ τὰς Ἰδιωτικὰς Κλινικὰς καὶ παρὰ τὰς κατὰ καιροὺς προσπαθείας διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς ὑγείας τοῦ λαοῦ, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὄχι μόνον εἰς τὴν ὕπαιθρον ὅπου ἡ ὑγειονομικὴ περίθαλψις εὑρίσκεται εἰς τὰ σπάργανα καὶ ὅπου ὑπάρχουν τεράστιαι περιοχαὶ χωρὶς ἰατρούς, διότι ἀποφεύγουν νὰ μεταβαίνουν ἐκεῖ οἱ ἰατροί, ὄχι μόνον ἐκεῖ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντιμετωπισθῇ καὶ αὐτὴ ἡ

ται ἀπὸ ὑμᾶς, ἀπὸ τὰ ὄργανά σας, μόλις πᾶνε εἰς ἕνα ἀπομεμακρυσμένον ὅριον, τὴν ἑπομένην τὸ ἐγκαταλείπουν καὶ φεύγουν. Ἤθελον νὰ σᾶς παρακαλέσω ὅπως θεσπισθῇ καὶ ὁ ἰατρός, ὁ ὁποῖος θὰ πηγαίνῃ εἰς τὰ ἀπομεμακρυσμένα ἐκεῖνα μέρη νὰ παραμένῃ ἐκεῖ καὶ νὰ μὴ τὰ ἐγκαταλείπῃ καὶ τοιουτοτρόπως παραμένει εἰς τοὺς ἀγρότας τῶν περιοχῶν ἐκείνων τὸ παράπονον ὅτι τὰ Ἀγροτικὰ Ἰατρεῖα εἴτε Κοινοτικά, εἴτε Δημοτικὰ τῆς ὑπαίθρου εἶναι κενά. Ἐὰν θέλετε, κ. Ὑπουργέ, νὰ προχωρήσετε ἀκόμη περαιτέρω, νομίζω ὅτι πρέπει νὰ δημιουργήσετε μίαν Ὑγειονομικὴν Ἐπιθεώρησιν, οὕτως ὥστε ὁ Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς νὰ περιοδεύῃ καὶ νὰ ἐξετάζῃ τὴν ὑγειονομικὴν κατάστασιν τῆς ἑκάστοτε Ἐπαρχιακῆς πόλεως ἢ χωρίου, νὰ σᾶς ἀναφέρῃ σχετικῶς καὶ οὕτω νὰ διορθωθῇ τὸ κακόν, τὸ ὁποῖον γίνεται σήμερον. Εἶναι πολὺ κουραστικὸν δι' ἡμᾶς, διότι ὅλοι οἱ ἀσθενεῖς, οἱ ὁποῖοι ἠμποροῦν νὰ θεραπευθοῦν εἰς τὰ χωριά τους, μᾶς ἀναγκάζουν νὰ φροντίζωμεν διὰ νὰ ἔρθουν στὴν Θεσσαλονίκην ἢ τὰς Ἀθήνας, λέγοντες ὅτι οἱ καλύτεροι ἰατροὶ εὑρίσκονται εἰς τὰς μεγαλοπόλεις, τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τὰς Ἀθήνας.

Κύριε Ὑπουργέ, πρέπει σεῖς νὰ θεραπεύσετε αὐτὸ τὸ κακόν, τὸ μέγα θέμα τῶν ἰατρῶν, διὰ τῆς ἀποσυμφορήσεως τῶν μεγάλων κέντρων πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀγροτικῶν περιφερειῶν, χορηγοῦντες πρὸς τοῦτο εἰς τοὺς ἰατροὺς τὰ ἀπαραίτητα ἐκεῖνα μέσα, ἄτινα καθιστοῦν ἄνετον τὴν παραμονήν των.

Ν. Μπακόπουλος (Ὑπ. Κοιν. Προνοίας). Κύριε Πρόεδρε, ὑπάρχει ἕνα τυπογραφικὸν λάθος εἰς τὸ σχέδιον Ν.Δ. Ἐφιστῶ τὴν προσοχὴν τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τὴν ἰδικήν σας κύριε Πρόεδρε, πρὸς διόρθωσιν. Εἰς τὴν παρ. 2 τοῦ ἄρθρ. 2, ἐκεῖ ὅπου λέγει «διὰ Β.Δ. ἐκδοθησομένου ἐντὸς δύο μηνῶν», τὸ δύο μηνῶν εἶναι τεσσάρων μηνῶν. Εἶναι τυπογραφικὸν λάθος καὶ ἀντὶ τεσσάρων μηνῶν λέγει δύο μηνῶν.

Ἐπίσης εἰς τὴν παρ. 3, στίχος 3 λέγει «ἐντὸς δύο μηνῶν», πρέπει νὰ εἶναι «ἐντὸς τεσσάρων μηνῶν».

Ἐλπίζω ἡ Ἐπιτροπὴ νὰ ἀναγνωρίσῃ ὅτι δὲν πρόκειται περὶ τροπολογίας καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις, ἀλλὰ περὶ τυπογραφικοῦ λάθους τοῦ ὁποίου ἡ διόρθωσις δὲν πρέπει νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ψήφισίν του σήμερα.

Γ. Βογιατζῆς. Κύριε Ὑπουργέ, εἰς τὴν παρ. 6 τοῦ ἄρθρου 2, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνεφέρθην καὶ προηγουμένως, κάμω τὴν ἑξῆς πρότασιν διὰ νὰ γίνῃ συντομώτερον ἡ ἔνταξις ἡ ὁποία νομίζω ὅτι ἀποτελεῖ τὸ κύριον σημεῖον τοῦ σχεδίου Ν.Δ. Ἀντὶ νὰ εἴπητε δύναται νὰ ἐντάσσεται νὰ εἴπητε «ἐντάσσεται».

Α. Κοκκέβης (Ὑφ. Ὑγιεινῆς). Κύριε Πρόεδρε, θεωρῶ χρέος μου, νὰ εὐχαριστήσω τὴν Ἐθνικὴν Ἀντιπροσωπείαν διὰ τὴν ἐμπιστοσύνην μὲ τὴν ὁποίαν περιβάλλει τὸ σχέδιον Ν.Δ. Ἐπίσης θὰ ἤθελον νὰ δώσω μίαν ἀπάντησιν εἰς τοὺς συναδέλφους κ.κ. Βρανόπουλον καὶ Περτσινίδην.

Ὅσον ἀφορᾶ τὸν τρόπον τῆς ἐπανδρώσεως δι' ἐπιστημονικῶν διευθυντῶν τῶν νοσοκομείων, ἡ Κυβέρνησις καὶ συγκεκριμένως ὁ ἁρμόδιος Ὑπουργὸς ἔχει μελετήσει τὸ θέμα καὶ ἔχει καθορίσει ἀντικειμενικὰ κριτήρια ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων θὰ γίνῃ ἡ κρίσις διὰ τοὺς ἐπιστημονικοὺς διευθυντάς. Εἰς τὴν ὕπαιθρον χώραν παρὰ τὰς καταβληθείσας προσπαθείας ὅπως παρασχεθῇ ὑγειονομικὴ περίθαλψις καὶ φροντὶς εἰς τὰς ἀγροτικὰς τάξεις ἔχομεν ἕτοιμον νομοθέτημα τὸ ὁποῖον θὰ κατατεθῇ συντόμως εἰς τὴν Βουλὴν καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ περιβληθῇ καὶ αὐτὸ μὲ τὴν ἐμπιστοσύνην μὲ τὴν ὁποίαν περιεβλήθη τὸ παρὸν νομοθέτημα. Διὰ τοῦ νέου νομοθετήματος δημιουργοῦνται διάφορα κέντρα ὑγειονομικὰ καὶ νομίζω ὅτι διὰ τῆς ἐπιψηφίσεως αὐτοῦ τοῦ νομοσχεδίου θὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ ἐπάνδρωσις τῶν ὑγειονομικῶν ἰατρείων, ἡ δὲ σχέσις τῶν ἰατρείων θὰ εἶναι σχέσις δημοσίου δικαίου καὶ ὄχι ἰδιωτικοῦ. Ἐλπίζω λοιπόν, ὅτι μὲ τὴν βελτίωσιν ἡ ὁποία θὰ ἐπέλθῃ διὰ τῆς ἰδρύσεως τῶν ὑγειονομικῶν αὐτῶν κέντρων, θὰ σμικρυνθῇ ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τῶν πεδινῶν καὶ ὀρεινῶν ἰατρείων καὶ οὕτω θὰ καταστῇ δυνατὴ ἐντὸς ὀλίγου χρονικοῦ διαστήματος ἡ ἐπάνδρωσις τῶν περιφερειακῶν ἰατρείων, διὰ τοῦ καταλλήλου ὑγειονομικοῦ προσωπικοῦ.

Αἱ πληροφορίαι τὰς ὁποίας ἔχω ἀπὸ τὰς ἑκασταχοῦ Νομαρχίας εἶναι πολὺ ἐνθαρρυντικαί, διότι μόνον μὲ τὴν ἀναγγελίαν τῆς καταθέσεως τοῦ σχετικοῦ σχεδίου Ν.Δ. ἔχουν ὑποβληθῇ πολλαὶ αἰτήσεις εἰς τὰ Νομαρχιακὰ Συμβούλια διὰ τὴν κατάληψιν τῶν δημιουργηθησομένων θέσεων. Ὑπάρχει ἡ δέουσα κατανομὴ εἰς τὰ διάφορα ἱδρύματα. Ἡ μελέτη ἔχει γίνει ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐλπίζω ὅτι διὰ τῶν ἰατρείων τὰ ὁποῖα θὰ δημιουργήσωμεν θὰ προκαλέσωμεν μίαν φυγόκεντρον πορείαν τῶν ἰατρῶν. Σήμερον τὰ περιφερειακὰ νοσοκομεῖα καὶ κτιριακῶς δὲν ἔχουν τὸν ἀπαιτούμενον ἐξοπλισμόν.

Εἶναι βεβαίως πολὺ φυσικὸν ὅτι ὄχι μόνον αὐτὰ τὰ δύο στοιχεῖα ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπίπεδον τὸ μορφωτικόν, δημιουργεῖ πολλὲς φορὲς τοὺς δισταγμοὺς καὶ τὰς ἀμφιβολίας εἰς τοὺς ἀσθενεῖς, ἐὰν πράγματι εἶναι εἰς θέσιν καὶ τὸ νοσοκομεῖον καὶ οἱ ἰατροὶ οἱ ὁποῖοι πολλὲς φορὲς στεροῦνται ἐπαρκῶν μέσων, ἀλλὰ καὶ τὸ προσωπικὸν τὸ ὁποῖον δὲν εὑρίσκεται εἰς ἐπίπεδον μορφωτικὸν ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὰς σημερινὰς ἀπαιτήσεις, νὰ ἐξυπηρετήσουν, ἐπαναλαμβάνω, τοὺς ἀσθενεῖς καὶ νὰ συντελέσουν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ὑγείας των.

Θέλω νὰ ἐλπίζω ὅτι μὲ τὸ πρόγραμμα ἐπενδύσεων τὸ ὑπάρχον ἀλλὰ καὶ τὸ νέον, τὸ ὁποῖον υἱοθέτησεν ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ἕνα πρόγραμμα ἡρωϊκὸν τετρακοσίων εἴκοσιν ἑκατομ. δραχμῶν θὰ μᾶς δοθῇ ἡ εὐκαιρία ὥστε εἰς πολὺ ὀλίγον χρονικὸν διάστημα νὰ ἔχωμεν πληρώσει καὶ τὴν ἀνάγκην αὐτήν.

Ὅσον ἀφορᾶ τὴν θεραπείαν τῶν καρκινοπαθῶν γίνονται σημαντικὰ βήματα. Τὸ πρόβλημα αὐτὸ δὲν ἀπασχολεῖ μόνον τὴν χώραν μας ἀλλά, ὡς γνωστόν, ὅλας τὰς χώρας καὶ ἴσως νὰ μὴ εἶναι μόνον πρόβλημα κρατικὸν διότι νομίζω ὅτι χρειάζεται διὰ τὴν ἀντιμετώπισίν του καὶ ἡ συμπαράστασις τοῦ λαοῦ ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν ἁρμοδίων ἀνθρώπων ποὺ θὰ ἠμποροῦν νὰ βοηθήσουν εἰς μίαν κοινὴν προσπάθειαν τοιαύτης σημασίας.

Πάντως κ. συνάδελφοι, θέλω νὰ ἐλπίζω ὅτι μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ νοσοκομείου ἐκείνου ποὺ γίνεται εἰς τὸν Πειραιᾶ διὰ τοῦ κληροδοτήματος Μεταξᾶ ἀλλὰ καὶ ἐκείνων ποὺ περιλαμβάνονται σήμερον εἰς τὸ πρόγραμμα ἐπενδύσεων ὅπως εἶναι τὸ Πρότυπον Ἀθηνῶν, τὸ Ἀντικαρκινικὸν Ἰνστιτοῦτον, τὸ ὁποῖον ἐνισχύθη ἀπὸ τὸν ἀντικαρκινικὸν ἀγῶνα διὰ ποσοῦ 2 ἑκατομμ. ὅπως ἐπίσης τὸ Θεαγένειον τὸ ὁποῖον τελευταίως λειτουργεῖ κατὰ τρόπον ἐξαίρετον, θέλω ἐπαναλαμβάνω, νὰ ἐλπίζω ὅτι μὲ τὰ πέντε αὐτὰ κέντρα θεραπείας τοῦ καρκίνου θὰ καταστῇ δυνατὸν μὲ πληρότητα νὰ ἐξυπηρετηθοῦν αἱ ἀνάγκαι μας εἰς τὸν τομέα αὐτόν.

Θεωρῶ καὶ πάλιν χρέος μου νὰ σᾶς εὐχαριστήσω θερμῶς διὰ τὴν ἐμπιστοσύνην μὲ τὴν ὁποίαν περιεβάλλατε τὸ σχέδιον Ν.Δ.

Ὅσον ἀφορᾶ τοὺς Ὑφηγητὰς καὶ τοὺς Καθηγητάς, πρέπει νὰ σᾶς εἴπω ὅτι αἱ Κυβερνήσεις αἱ παρελθοῦσαι πράγματι ἐνομοθέτησαν ὅτι μεταξὺ τῶν προϋποθέσεων αἱ ὁποῖαι ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν κατάληψιν θέσεως Δ)ντοῦ ἐπιστημονικοῦ εἰς τὰ Νοσηλευτικὰ Ἱδρύματα Ἀθηνῶν - Πειραιῶς καὶ Θεσσαλονίκης ἦτο ἀπαραίτητος ἡ ἐξάμηνος προϋπηρεσία εἰς τὴν ἐπαρχίαν. Αὐτὸ πράγματι γίνεται καὶ σήμερον καὶ ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ τὸ πιστοποιητικὸν τῆς ἐξαμήνου προϋπηρεσίας εἰς τὸ ἐπαρχιακὸν Νοσοκομεῖον δὲν τίθεται πρὸς κρίσιν ὁ ὑποψήφιος ἐνώπιον τοῦ Ἐπιστημονικοῦ Συμβουλίου. Ὅσον ἀφορᾶ τὴν διάταξιν ἐκείνην, ἡ ὁποία ἐπιβάλλει εἰς τοὺς ἰατροὺς νὰ ὑπηρετοῦν ἐπὶ μίαν 3ετίαν εἰς τὰ Ἀγροτικὰ Ἰατρεῖα, πρέπει νὰ σᾶς εἴπω ὅτι ἐξακολουθοῦν νὰ ἰσχύουν. Μόνον οἱ ἐγγραφέντες μέχρι τοῦ 1954 ἐξηρέθησαν αὐτῆς τῆς ὑποχρεώσεως. Ἀλλὰ βέβαια ἡ διάταξις ἐκείνη δὲν δίδει τὸ δικαίωμα εἰς τὴν ἄσκησιν ἐπαγγέλματος εἰς τὰς Ἀθήνας, Πειραιᾶ καὶ Θεσσαλονίκην εἰς τὴν κατάληψιν δημοσίας θέσεως. Ὑπάρχουν νέοι ἰατροί, οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ τὴν ἔρευναν καὶ δὲν θέλουν νὰ μεταβοῦν εἰς καμμίαν περίπτωσιν εἰς τὴν ἐπαρχίαν. Θέλω νὰ ἐλπίζω ὅτι μὲ τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα λαμβάνει ἡ Κυβέρνησις, θὰ δημιουργηθοῦν αἱ προϋποθέσεις πλήρους ἐπανδρώσεως τῶν ἀγροτικῶν ἰατρείων ὥστε νὰ παρασχεθοῦν σύσιαστικαὶ ἰατρικαὶ φροντίδες εἰς τὴν ἀγροτικὴν τάξιν. (Χειροκροτήματα).

Ν. Ζορμπᾶς. Κύριε Ὑπουργέ, ἤθελα νὰ εἴπω δύο λέξεις ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου. Θὰ παρεκάλουν νὰ συμπληρώσωμεν τὸ σχέδιον Ν. Δ. διὰ διατάξεως διὰ τῆς ὁποίας θὰ ρυθμίσωμεν τὸ θέμα τῆς νέας διοικήσεως τοῦ κρατικοποιουμένου Σκυλιτσείου Νοσοκομείου Χίου. Θὰ μὲ ὑποχρεώνατε, διὰ

νὰ ἠμπορέσωμεν συντόμως νὰ τὸ λειτουργήσωμεν ὡς Κρατικὸν τὸ Νοσοκομεῖον τοῦτο.

Α. Κοκκέβης (Ὑφ. Προνοίας). Κύριε Ζορμπᾶ, γνωρίζετε ὅτι ἤμην μεταξὺ ἐκείνων ποὺ συνέβαλον ἀποφασιστικῶς εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Σκυλιτσείου Νοσοκομείου, ἀλλὰ ἐντὸς τῶν ἡμερῶν θὰ ἔχωμεν ἄλλο σχέδιον Ν. Δ. καὶ ἔτσι ἠμποροῦμε νὰ τὸ προβλέψωμεν. Δὲν θὰ ἤθελα εἰς αὐτὸ τὸ σχέδιον Ν. Δ. ποὺ ἀφορᾷ τὴν σύστασιν Ὑπουργείου νὰ περιληφθῇ τοιαύτη διάταξις.

Ἡ πρότασις τὴν ὁποίαν ἔκαμε ὁ κ. Βογιατζῆς ἔχει οὐσιαστικὸν περιεχόμενον, ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ τὴν ἀποδεχθῶ διότι τὸ σχέδιον Ν. Δ. τὸ ἔχει ὑπογράψει ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καὶ θὰ παρεκάλουν νὰ ψηφισθῇ ὡς ἔχει.

Ν. Ζορμπᾶς. Θὰ παρεκάλουν ἐν τέλει νὰ ἔλθῃ αὐτὸ τὸ σχέδιον Ν. Δ. διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ τελειώνωμεν.

Ἀκολούθως, γίνεται δεκτὸν τὸ ὑπὸ κρίσιν σχέδιον Ν. Δ. κατ' ἀρχήν, ἄρθρον καὶ σύνολον, ὡς διετυπώθη παρὰ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ Κοινωνικῆς Προνοίας, ἔχον οὕτω:

Περὶ συστάσεως Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς.

Ἄρθρον 1.

Συνιστᾶται Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς εἰς ὃ μεταβιβάζονται αἱ ἁρμοδιότητες:

Τῶν παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ Κοινωνικῆς Προνοίας α) Γενικῆς Διευθύνσεως Ὑγιεινῆς, β) Ὑγειονομικῶν Ἐπιθεωρητῶν Διευθύνσεως Ἐπιθεωρήσεως, γ) Κεντρικῆς Ἀποθήκης Ὑγειονομικοῦ Ὑλικοῦ καὶ δ) Ὑγειονομικῆς Σχολῆς.

Ἄρθρον 2.

1. Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος εἰς τὸ διὰ τοῦ ἄρθρου 1 συνιστώμενον νέον Ὑπουργεῖον μεταφέρονται αἱ κάτωθι Ὑπηρεσίαι καὶ θέσεις (κεντρικαὶ καὶ περιφερειακαὶ) μεθ' ἅπαντος τοῦ πάσης φύσεως προσωπικοῦ αὐτῶν (τακτικοῦ ἢ μὴ) τῆς παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ Κοιν. Προνοίας Γενικῆς Διευθύνσεως Ὑγιεινῆς καὶ ἐκ τῶν Γενικῶν Ὑπηρεσιῶν αὐτοῦ τῶν Ὑγειονομικῶν Ἐπιθεωρητῶν τῆς Διευθύνσεως Ἐπιθεωρήσεως καὶ τῆς Κεντρικῆς Ἀποθήκης Ὑγειονομικοῦ Ὑλικοῦ, ὡς καὶ τῆς Ὑγειονομικῆς Σχολῆς.

2. Διὰ Β. Διατάγματος ἐκδοθησομένου ἐντὸς τεσσάρων μηνῶν ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος τῇ προτάσει τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν ἁρμοδίων κατὰ περίπτωσιν Ὑπουργῶν α) θέλουσι μεταφερθῇ ἐκτὸς τῶν ἐν τῇ παραγράφῳ 1 ἀναφερομένων, ἐκ τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας εἰς τὸ συνιστώμενον Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς αἱ Ὑπηρεσίαι καὶ θέσεις αἵτινες ἀναγκαιοῦσι διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν εἰς αὐτὸ μεταφερθεισῶν διὰ τοῦ παρόντος ἁρμοδιοτήτων.

β) θέλει καθορισθῇ κατὰ τοὺς ὅρους τῆς παραγράφου 1 τοῦ ἄρθρου 5 τοῦ Νόμου 3925)1959 «περὶ Ὑπουργείων καὶ τῶν Ὀργανισμῶν τῶν Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν» ἡ ὀργάνωσις τῶν κεντρικῶν καὶ περιφερειακῶν Ὑπηρεσιῶν τοῦ νέου Ὑπουργείου καὶ αἱ κατ' ἰδίαν ἁρμοδιότητες τῶν Ὑπηρεσιῶν τούτου, ἐπιτρεπομένης ἅμα τῆς καταργήσεως θέσεων.

3. Τὰ οἰκεῖα Ὑπηρεσιακὰ Συμβούλια τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας καθορίζουσι διὰ πράξεών των δημοσιευομένων διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως ἐντὸς τεσσάρων μηνῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῶν κατὰ τὴν προηγουμένην παράγραφον 2 Διαταγμάτων τὸ προσωπικὸν τὸ ὁποῖον μεταφέρεται καταλαμβάνον ὁμοιοβάθμους καὶ τῆς αὐτῆς κατηγορίας θέσεις ἐκ τῶν συνιστωμένων διὰ τῶν Διαταγμάτων τούτων.

4. Μέχρις ἐκδόσεως τῶν κατὰ τὴν παράγραφον 2 Β. Διαταγμάτων τὸ διὰ τοῦ παρόντος συνιστώμενον νέον Ὑπουργεῖον ἀσκεῖ τὰς ὑπαχθείσας εἰς αὐτὸ ἁρμοδιότητας διὰ τῶν ὑφισταμένων παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ Κοινωνικῆς Προνοίας Ὑπηρεσιῶν, τὸ δὲ πάσης φύσεως προσωπικὸν τῶν Ὑπηρεσιῶν τούτων τὸ κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος χρησιμοποιούμενον ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν ἄσκησιν τῶν μεταφερομένων ἁρμοδιοτήτων λογίζεται ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος ὡς τελοῦν ἐν ἀποσπάσει παρὰ τῷ συνιστωμένῳ Ὑπουργείῳ Ὑγιεινῆς.

5. Ἐν περιπτώσει ἀμφισβητήσεων τὸ ἐν προσωρινῇ ἀποσπάσει προσωπικὸν καθορίζεται διὰ κοινῆς ἀποφάσεως τῶν Ὑπουργῶν Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ Ὑγιεινῆς.

6. Διὰ Β. Διαταγμάτων ἐκδιδομένων τῇ προτάσει τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, τοῦ Ὑπουργοῦ Ὑγιεινῆς ὡς καὶ τοῦ ἁρμοδίου κατὰ περίπτωσιν Ὑπουργοῦ, ἐντὸς προθεσμίας ἓξ μηνῶν ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος δύνανται νὰ μεταφερθῶσιν εἰς τὸ συνιστώμενον Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς Ὑπηρεσίαι ἄλλων Ὑπουργείων καὶ Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου, ἀσκοῦσαι ἁρμοδιότητας σχετικὰς μὲ τὰς ἁρμοδιότητας τούτου.

Ἄρθρον 3.

Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος ἄρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεώς του εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

Πρόεδρος. Συνέχεια τῆς συζητήσεως ἐπὶ τῶν ἄρθρων καὶ τοῦ συνόλου τοῦ σχεδίου Ν.Δ. «περὶ ὀργανώσεως καὶ διοικήσεως τῆς Γενικῆς (Στοιχειώδους καὶ Μέσης) Ἐκπαιδεύσεως. Ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 6 ὁ κ. Κοθρῆς ἔχει τὸν λόγον. Ἀπών. Ὁ κ. Ζορμπᾶς, ἔχει τὸν λόγον.

Ν. Ζορμπᾶς. Κύριε Πρόεδρε, ἔχω νὰ κάμω δύο παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 6. Εἰς τὴν παράγραφον 1 λέγει, ὅτι ἡ συγγραφὴ τῶν διδακτικῶν βιβλίων κ.λ.π. ἀνατίθεται ἄνευ διαγωνισμοῦ εἰς ἀνεγνωρισμένου κύρους λογοτέχνας καὶ ἐπιστήμονας.

Εἰς τὴν ἔννοιαν τῶν ἐπιστημόνων περιλαμβάνονται καὶ οἱ καθηγηταὶ δὲν περιλαμβάνονται ὅμως οἱ διδάσκαλοι οἱ ὁποῖοι εἶναι σὰν τοὺς ἀνθυπασπιστὰς τοῦ στρατοῦ ποὺ δὲν θεωροῦνται οὔτε ἀξιωματικοί, οὔτε ὑπαξιωματικοί. Μεταξὺ τῶν 25.000 διδασκάλων, ὑπάρχουν καὶ ἱκανοὶ οἱ ὁποῖοι θὰ ἠδύναντο νὰ ἀποτελέσουν ὁμάδα συγγραφέων διδακτικῶν βιβλίων. Παρακαλῶ τὸν κ. Ὑπουργὸν μετὰ τὴν λέξιν «λογοτέχνας» νὰ συμπληρώσωμεν τὴν διάταξιν καὶ διὰ τῆς λέξεως «ἐκπαιδευτικοὺς» ἵνα δυνηθοῦν καὶ οἱ διδάσκαλοι νὰ μετέχουν εἰς τὴν συγγραφὴν τῶν ἐκπαιδευτικῶν βιβλίων.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Διὰ νὰ μὴ παρατείνεται ἡ συζήτησις, θὰ ἔλεγα ἀπὸ τοῦδε, ὅτι δέχομαι τὴν τροπολογίαν καθὼς τὴν ἔχει διατυπώσει ὁ κ. Νικολαΐδης, εἰς τὴν ὁποίαν συμπεριλαμβάνονται καὶ τὰ ὅσα ὁ κ. Ζορμπᾶς ἀνέπτυξεν.

Ν. Ζορμπᾶς. Δευτέρα παρατήρησις. Ἡ διακίνησις τῶν βιβλίων ἀνατίθεται εἰς τὸν ὀργανισμὸν ἐκδόσεως τῶν σχολικῶν βιβλίων καὶ εἰς τοὺς διδασκάλους. Διὰ τῆς διατάξεως αὐτῆς, ἀποξενοῦνται οἱ βιβλιοπῶλαι ἀπὸ τὴν διακίνησιν τῶν βιβλίων.

αὐτῆς, ἀποξενοῦνται οἱ βιβλιοπῶλαι ἀπὸ τὴν διακίνησιν

Κύριε Ὑπουργέ, πρέπει νὰ προσέξωμεν τὴν περίπτωσιν αὐτὴν διὰ λόγους ψυχολογικοὺς καὶ παιδαγωγικούς. Ἡ νεολαία τῆς Ἑλλάδος ἐπιβάλλεται νὰ ἔχῃ ἀπαρὴν μὲ τὰ βιβλία, διότι οὕτω τῆς ἀναπτύσσεται τὸ φιλοαναγνωστικὸν αἴσθημα. Θὰ ἤθελα λοιπόν, ἡ νεολαία μας νὰ εὑρίσκεται εἰς ἐπαφὴν μὲ τὰ βιβλιοπωλεῖα, διότι ἀγοράζοντας ἀπὸ αὐτὰ τὰ σχολικά της βιβλία ἀγοράζει ἐπιπροσθέτως καὶ ἄλλα βιβλία τὰ ὁποῖα προάγουν τὴν μόρφωσίν της. Προτείνω ὅπως τὸ κέρδος τῶν βιβλιοπωλῶν τὸ ὁποῖον δυνάμεθα καὶ νὰ τὸ μειώσωμεν ἀκόμη νὰ τὸ ἐνσωματώσωμεν εἰς τὰ ἔξοδα τῆς ἐκδόσεως τῶν σχολικῶν βιβλίων καὶ νὰ μὴ ἀφαιρέσωμεν ἀπὸ αὐτοὺς τὸ δικαίωμα τῆς διαθέσεως τῶν βιβλίων. Πρόκειται περὶ τιμίων βιοπαλαιστῶν οἱ ὁποῖοι καὶ τὰς φορολογίας των πληρώνουν καὶ δὲν θὰ πρέπει νὰ τοὺς ἀδικήσωμεν. Ὁ κύριος ὅμως σκοπός μου εἶναι νὰ μὴ ἀπομακρύνωμεν τὴν νεολαίαν ἀπὸ τὰ βιβλιοπωλεῖα, διότι ἡ ἐπαφή της μὲ αὐτὰ συντελεῖ εἰς τὴν μόρφωσίν των. Πρόκειται περὶ ἑνὸς ποσοῦ ἑνὸς ἑκατομμυρίου περίπου προσθέτων ἐξόδων καὶ ἂς εὕρωμεν τὸν τρόπον νὰ τοὺς ἱκανοποιήσωμεν. Προτείνω νὰ γίνῃ δεκτὴ ἡ τροπολογία ποὺ ὑπεβλήθη ὑπὸ συναδέλφων διὰ τὴν διακίνησιν τῶν μαθητικῶν βιβλίων, διὰ τῶν βιβλιοπωλῶν.

Γ. Λύχνος. Κύριε Πρόεδρε, θὰ συστήσω καὶ ἐγὼ εἰς τὸν κ. Ὑπουργὸν νὰ δεχθῇ τὴν ἀφορῶσαν τοὺς Βιβλιοπώλας τροπολογίαν. Τὰ Σχολικὰ Βιβλία ἀπετέλουν τὸν κυριώτερον πόρον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔζουν οἱ Βιβλιοπῶλαι. Εἶναι κοινωνικὴ ἀνάγκη αἱ μικραὶ καὶ μεσαῖαι τάξεις νὰ μὴ διώκωνται, ὅταν λαμβάνωνται μέτρα μεταρρυθμίσεως τῆς ὑφισταμένης καταστάσεως. Εἴθισται ἐξ ἄλλου εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ χάνων τὴν δουλειά του ἐπαγγελματίας, λόγῳ τεχνοοικονομικῶν ἐξελίξεων ἢ παρεμβάσεων τοῦ Κράτους, νὰ ἀποζημιώνωνται. Ἡ Κυβέρνησις ἀποστέλλει τὰ σχολικὰ βιβλία εἰς τὰ σχολεῖα διὰ νὰ δοθοῦν εἰς τὰ παιδιά. Ἡ διακίνησις αὐτὴ τῶν βιβλίων συνεπάγεται ὡρισμένα ἔξοδα διὰ τὸ Κράτος. Ἐὰν τὰ ἔξοδα αὐτὰ ὑπολογισθοῦν, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ δοθοῦν εἰς τοὺς Βιβλιοπώλας καὶ τὸ θέμα θὰ ἐλύετο, τῶν Βιβλιοπωλῶν ἀναλαμβανόντων ἔναντι τῶν ἐξόδων αὐτῶν νὰ διακινήσουν τὰ σχολικὰ βιβλία. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἕνα θέμα ποὺ ἤθελα νὰ θίξω. Τὸ δεύτερον θέμα, εἰς τὸ ὁποῖον θέλω νὰ ἀναφερθῶ, εἶναι νὰ ἀποκλείσωμεν τὸ δικαίωμα εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῆς ἀναθέσεως ἀπευθείας τῆς συγγραφῆς ἑνὸς σχολικοῦ βιβλίου, ἐὰν προηγουμένως δὲν γίνῃ διαγωνισμὸς καὶ ἀποτύχει. Εἶμαι εὐτυχής, κ. Ὑπουργέ, διότι ἐδέχθητε τὴν τροπολογίαν τοῦ κ. Νικολαΐδη τὴν ἀφορῶσαν τὴν ἀνάθεσιν συγγραφῆς σχολικῶν βιβλίων καὶ εἰς ἐκπαιδευτικοὺς λογίους.

Ἐπίσης, θὰ παρεκάλουν εἰς τὴν γ' παράγρ. τοῦ ἄρθρου 6, ἡ ὁποία ἀφορᾷ τὴν Ἐπιτροπὴν κρίσεως τῶν σχολικῶν βιβλίων, νὰ γίνῃ ἡ προσθήκη «Συμβούλους καὶ Παρέδρους». Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον συντιθεμένη ἡ Ἐπιτροπὴ θὰ εἶναι ἀνωτέρου κύρους καὶ ἐπιπέδου.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Κύριε Πρόεδρε, ἐπιθυμῶ νὰ διευκολύνω τὴν Ἐπιτροπὴν διὰ νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὴν ταχυτέραν ἐπιψήφισιν τοῦ σχεδίου Ν. Δ. Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἀναπτύξεως τῆς τροπολογίας περὶ βιβλιοπωλῶν, ἐκ μέρους τοῦ κ. Ζορμπᾶ καὶ τοῦ κ. Λύχνου, θηλῶ πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν τὰ ἑξῆς: Εἰς καμμίαν περίπτωσιν δὲν εἶμαι διατεθειμένος νὰ δεχθῶ περιορισμὸν εἰς τὴν διακίνησιν τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν. Ἀλλοίμονον εἰς ἕνα πραγματικὸν δημοκρατικὸν καὶ προοδευτικὸν καθεστώς, ἐὰν ἤρχετο νὰ καθορίσῃ περιορισμοὺς εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν διακίνησιν τῶν βιβλίων. Τὸ βιβλίον εἶναι μία πρώτη ἀνάγκη καὶ πρέπει νὰ εὑρίσκεται εἰς κάθε περίπτερον, παντοῦ, διὰ νὰ κυκλοφορῇ, ὅπως γίνεται εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου. Εἶναι μία περίεργος συντεχνιακὴ ἄποψις, αὐτὴ ἡ ὁποία ὑποστηρίζεται εἰς τὴν Βουλήν, ὅτι εἶναι δυνατὸν τὸ βιβλίον νὰ πωλῆται μόνον εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα. Εἶναι κάτι τὸ ἀπαράδεκτον. Ὅσοι γνωρίζουν τὰς συνθήκας εἰς τὸ ἐξωτερικόν, θὰ βεβαιώσουν, ὅτι σὲ κάθε περίπτερον, σὲ κάθε μαγαζὶ ὑπάρχει μία μικρὰ βιβλιοθήκη ὅπου πωλοῦνται βιβλία. Τὸ βιβλίον εἶναι μία πρώτη ἀνάγκη καὶ πρέπει νὰ εὑρίσκεται παντοῦ. Ἄλλωστε κατ' ἐξοχὴν οἱ συνάδελφοι τῆς Ἀριστερᾶς, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκονται εἰς μίαν ἀναστροφὴν μὲ τὸ ἐμπόριον τοῦ βιβλίου, θὰ παρετήρησαν, ὅτι τὸν τελευταῖον καιρὸν ἔχει αὐξηθῇ ἡ κίνησις τοῦ βιβλίου, διότι ὑπάρχει πραγματικὴ διακίνησις μὲ τοὺς πλασιέ. Ἑπομένως, ἡ ἄποψις, ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ ληφθοῦν μέτρα, τὰ ὁποῖα θὰ ἐμποδίζουν καθ' οἱονδήποτε τρόπον τὴν κυκλοφορίαν τοῦ βιβλίου ὑπὸ οἱανδήποτε μορφήν, εὑρίσκει τὴν Κυβέρνησιν ἀντίθετον. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ θέμα τῆς δωρεὰν διανομῆς τῶν βιβλίων, εἶναι δικαίωμα καὶ προνόμιον τοῦ Κράτους νὰ διανέμῃ τὰ βιβλία δωρεὰν εἰς τὸν μαθητὴν διὰ τῶν διδασκάλων. Καθωρίσαμεν δωρεὰν παιδείαν καὶ στέλλομεν τὰ βιβλία εἰς κάθε σχολεῖον καὶ τὰ παραδίδομεν εἰς τὸν διδάσκαλον, ὁ ὁποῖος θὰ δίδῃ δωρεὰν τὸ βιβλίον εἰς τὸν μαθητὴν ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας. Ἡ παρέμβασις ὑπὸ οἱανδήποτε μορφήν, τῶν βιβλιοπωλῶν εἰς τὸ στάδιον αὐτό, εἶναι μία παρέμβασις ἡ ὁποία αἴρει καὶ ὑπονομεύει τὴν δωρεὰν παιδείαν καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν δὲν ἀποδέχομαι οἱανδήποτε τροπολογίαν, ἡ ὁποία ἄλλωστε δὲν ἔχει σχέσιν μὲ τὸ παρὸν ἄρθρον καὶ θὰ εἶχε θέσιν εἰς ἄλλο νομοσχέδιον.

Μάλιστα, ἐπειδὴ ἀνεκινήθη τὸ ζήτημα τῶν ἐξόδων διανομῆς τοῦ βιβλίου, παρέχω πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν τὴν πληροφορίαν, ὅτι κατὰ τὸ περυσινὸν σχολικὸν ἔτος διεκινήθησαν βιβλία ἀξίας 8 ἑκατ. μὲ δαπάνην δραχ. 240 χιλιάδων. Ἐφέτος θὰ κινηθοῦν βιβλία πέραν τῶν 10—12 ἑκατ. μὲ δαπάνην ἴσως ὀλιγωτέραν τῶν δραχμῶν 200 χιλ. Ἐὰν τὸ ποσοστὸν τοῦ 20 ο)ο ἰσχύσῃ, προκειμένου περὶ βιβλίων ἀξίας 10 ἑκατ. τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἔχει τὸ Κράτος μίαν ἐπιβάρυνσιν 2 ἑκατ. Ἐρχόμεθα νὰ ἐκχωρήσωμεν 2 ἑκατ. εἰς τοὺς βιβλιοπώλας, διὰ νὰ διακινήσωμεν τὰ δωρεὰν παρεχόμενα βιβλία. Εἶναι μία ἐπιβάρυνσις 1.800.000 ἐπὶ πλέον, καὶ εἶπα, ὅτι τὰ ἔξοδα τῆς περυσινῆς διακινήσεως ἦσαν 240 χιλ. δραχμαὶ καὶ ἐλπίζω ἐφέτος, τὸ ποσὸν νὰ εἶναι κατὰ πολὺ μικρότερον. Ἀκριβῶς, κύριοι συνάδελφοι, διὰ νὰ ἀποζημιωθοῦν οἱ βιβλιοπῶλαι, ἔλαβον μέτρον καὶ ηὔξησα τὸ ποσοστὸν τοῦ κέρδους των ἀπὸ 15 ο)ο, δι' ὅλα τὰ ἄλλα βιβλία, εἰς 20 ο)ο. Ἐξεχώρησα 5 ο)ο εἰς βάρος τοῦ Ὀργανισμοῦ Σχολικῶν Βιβλίων ἀκριβῶς διὰ νὰ ἀντισταθμίσω αὐτὴν τὴν ζημίαν, τὴν ὁποίαν εἶχον ἐκ τῆς διακινήσεως τῶν δωρεὰν βιβλίων. Παρακαλῶ τὴν Ἐπιτροπὴν νὰ μὴ συνεχίσῃ εἰς τὸ στάδιον αὐτὸ τὴν συζήτησιν ἐπὶ τροπολογίας, ἡ ὁποία δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ δεκτή. Τὰ βιβλία δωρεὰν θὰ πηγαίνουν εἰς τὸν διδάσκαλον καὶ δωρεὰν θὰ δίδωνται ἀπὸ τὸν δάσκαλον εἰς τὸν μαθητήν. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναθέσω εἰς τὸν βιβλιοπώλην τοῦ Καρπενησίου νὰ διανέμῃ τὰ βιβλία εἰς ὅλην τὴν περιοχήν. Τὰ βιβλία θὰ δώσῃ ὁ διδάσκαλος ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας, αὐτὸ εἶναι κεφάλαιον τῆς δωρεὰν Παιδείας. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ 15 ο)ο ηὐξήθη, ἐπαναλαμβάνω, εἰς 20 ο)ο καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ οἰκονομικὸν ἀντιστάθμισμα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀρκετὰ ἱκανοποιητικὸν διὰ τοὺς βιβλιοπώλας. Γενικώτερον μὲ εὑρίσκει ἀντίθετον πᾶσα ἄποψις, διὰ τῆς ὁποίας περιορίζεται ἡ κίνησις καὶ ἡ ἐμπορία τῶν βιβλίων. Μόνον δέχομαι, καὶ αὐτὸ εἶναι ζήτημα ὑπουργικῆς ἀποφάσεως, νὰ ἐμποδίσω τὴν πώλησιν τῶν βιβλίων εἰς ἰδιωτικὰς τεχνικὰς σχολὰς ἢ ἄλλου εἴδους φροντιστήρια, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι τοῦ παρόντος, δὲν ἐμπίπτει εἰς τὸ ἄρθρον τὸ ὁποῖον συζητοῦμεν αὐτὴν τὴν στιγμήν. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ θέμα τοῦ διαγωνισμοῦ, εἶναι βέβαιον, ὅτι θὰ γίνεται διαγωνισμός, ἀλλὰ αὐτὴν τὴν στιγμὴν κατὰ τὸ πρῶτον στάδιον τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ἀναζητήσωμεν τρόπους συγγραφῆς καλυτέρων βιβλίων. Τὸ θέμα τῶν βιβλίων τὸ γνωρίζετε ὅλοι, ἔχει κατ' ἐπανάληψιν ἀναπτυχθῇ, καὶ τὸ νὰ ἐπανερχόμεθα αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἐπὶ λεπτομερειῶν, ἴσως ἁπλῶς παρατείνομεν τὴν συζήτησιν. Πάντοτε γίνονται διαγωνισμοὶ καὶ θὰ γίνωνται διαγωνισμοί, ἀλλὰ ζητοῦμεν τὸ δικαίωμα νὰ ἀναθέτωμεν εἰς λογοτέχνας ἢ ἐπιστήμονας ἢ ἐκπαιδευτικοὺς νὰ συγγράφουν διδακτικὰ βιβλία, κυρίως ἀναγνωστικά, ἀλλὰ καὶ ἱστορικά, ἐφ' ὅσον τὰ βιβλία αὐτὰ τίθενται πάντοτε ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἐκ Συμβούλων καὶ Παρέδρων τοῦ Συμβουλίου τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἱνστιτούτου. Καὶ διὰ νὰ μὴ νομισθῇ, ὅτι ἡ ἐπιλογὴ γίνεται εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχε, θὰ προτείνω εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν μίαν νέαν τροπολογίαν, ὅτι οἱ λογοτέχναι, οἱ ἐπιστήμονες, οἱ ἐκπαιδευτικοί, οἱ διακρινόμενοι διὰ τὴν λογοτεχνίαν καὶ ἐπιστημονικήν των ἀξίαν, θὰ ἐπιλέγωνται ἐκ πίνακος συνταξομένου ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν παράγραφον τάδε Ἐπιτροπῆς.

Ἔρχεται ἡ ἰδία ἡ Ἐπιτροπὴ ἡ ὁποία προτείνει 2, 3, 4 ὀνόματα καὶ ὁ Ὑπουργός, ἔχων τὴν εὐθύνην εἰς τὸ κεφάλαιον αὐτό, ἐπιλέγει τοὺς καταλληλοτέρους, κατὰ τὴν γνώμην του συγγραφεῖς ἑνὸς βιβλίου. Μὴ λησμονοῦμεν ὅτι τὸ καλύτερον ἀναγνωστικὸν τῶν δημοτικῶν σχολείων ὑπῆρξε τοῦ Ζαχαρία Παπαντωνίου. Μετὰ τὰ «Ψηλὰ Βουνὰ» τοῦ Παπαντωνίου, δὲν ἔχομεν ἄλλο ἀναγνωστικὸ ἀξιόλογο. Ὁ μόνος ὁ ὁποῖος ἔγραψεν ἀναγνωστικὸν ἄξιον τῆς Ἑλληνικῆς ἐκπαιδεύσεως, εἶναι ὁ Ζαχαρίας Παπαντωνίου. Ὑπάρχουν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀξιόλογοι ἄνθρωποι, ὅπως καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, οἱ ὁποῖοι ὅμως δὲν προσέρχονται, διότι δὲν θέλουν νὰ ὑποβληθοῦν τὰ ἔργα των εἰς διαγωνισμόν. Ὑπάρχουν καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀξιόλογοι πνευματικοὶ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι θὰ ἦσαν διατεθειμένοι νὰ βοηθήσουν τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν. Αὐτὰς τὰς τιμητικὰς ἐξαιρέσεις, ὀφείλομεν νὰ τὰς ἀξιοποιήσωμεν ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως. Δὲν ἔχει τὴν ἔννοιαν τοῦ φαβοριτισμοῦ ἡ διάταξις αὐτή. Ἀντιθέτως, διὰ τῆς διατάξεως αὐτῆς λύομεν ἕνα βασικώτατον πρόβλημα τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἐφοδιάζο-

μεν τὴν Ἑλληνικὴν ἐκπαίδευσιν μὲ ἀξιολογώτατα βιβλία, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἠμπορεῖ ὁ Ἕλλην λογοτέχνης καὶ παιδαγωγὸς νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν.

Ι. Ἀλευρᾶς. Μετὰ τὴν κατηγορηματικὴν δήλωσιν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ σχετικῶς μὲ τὴν τροπολογίαν τὴν ἀφορῶσαν τὴν διακίνησιν τῶν δωρεὰν διδομένων σχολικῶν βιβλίων δὲν θὰ ἐπιμείνω κ. Πρόεδρε ἐπ' αὐτοῦ τοῦ θέματος καίτοι εἶχον ὑπ' ὄψιν μου νὰ ὑποστηρίξω καὶ ἐγὼ αὐτὴν τὴν τροπολογίαν. Ἀσφαλῶς τὸ πρόβλημα τοῦτο τὸ γνωρίζει καλλίτερον παντὸς ἄλλου ὁ κ. Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ὅπως γνωρίζῃ καὶ τὰ λοιπὰ προβλήματα τὰ ὁποῖα συνδέονται μὲ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τόπου, δοθέντος ἄλλως τε ὅτι μὲ αὐτὰ τὰ προβλήματα συνδέεται καὶ ἐπαγγελματικῶς. Θὰ ἐπεθύμουν μόνον νὰ εἴπω εἰς τὸν κ. Ὑπουργὸν ὅτι μαζὶ μὲ τὸ παρασχεθὲν εἰς τοὺς βεβλιοπώλας ἀντιστάθμισμα ἐκ τῆς αὐξήσεως τοῦ ποσοστοῦ κέρδους ἐκ τῶν λοιπῶν σχολικῶν βιβλίων, θὰ πρέπει νὰ ληφθοῦν ὅλα τὰ μέτρα, ὥστε νὰ μὴ ἀπομακρυνθῇ ὁ μαθητὴς ἀπὸ τὸ βιβλιοπωλεῖον. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι πάντοτε τὸ διαμεσολαβητικὸν κέρδος δὲν τὸ βλέπομεν μὲ καλὸ μάτι. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὅμως τὸ κέρδος τῶν βιβλιοπωλῶν εἶναι κέρδος παραγωγικὸν καὶ θὰ πρέπει νὰ τὸ βλέπωμεν μὲ διάφορον ἐντελῶς μάτι. Ἡ βιτρίνα τοῦ βιβλιοπωλείου ἡ ὁποία προβάλλει καὶ διαφημίζει τὴν πνευματικήν μας παραγωγὴν καὶ ἡ δι' αὐτὴν δαπάνη ἀποτελεῖ οἰκονομικὴν ἐπένδυσιν καὶ οὐχὶ παρασιτικὴν ἐπιβάρυνσιν. Ἀποτελεῖ οἰκονομικὴν ἐπένδυσιν. Θὰ ἦτο δυνατὸν ἀντὶ νὰ δίδῃ ὁ δάσκαλος τὸ βιβλίον εἰς τὸ παιδί, νὰ ἔδιδε ὁ δάσκαλος εἰς τὸ παιδὶ ἓν σημείωμα σφραγισμένον καὶ νὰ ἐπήγαινε τὸ παιδὶ εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον νὰ πάρῃ δωρεὰν τὸ βιβλίον ἐκεῖ ὅπου ἄλλοτε τὸ ἐπλήρωνε. Ἀσφαλῶς εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἡ ψυχολογία τοῦ παιδιοῦ ὅτι λαμβάνει δωρεὰν τὸ βιβλίον ἀπὸ τὴν Πολιτείαν, θὰ εἶναι ἐντονωτέρα. Ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἀντιδικήσω μὲ τὸν κ. Ὑπουργὸν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σημείου. Ἀσφαλῶς ὁ κ. Ὑπουργὸς θὰ προστατεύσῃ καὶ τοὺς βιβλιοπώλας λαμβάνων ὑπ' ὄψει του ὅτι πρόκειται περὶ μιᾶς τάξεως λίαν συμπαθοῦς καὶ πολλὰ ἀποδιδούσης εἰς τὴν κοινωνίαν. Ἐξ ἄλλου ἡ ἀφαίρεσις τῆς ἐμπορίας τοῦ δωρεὰν παρεχομένου ὑπὸ τῆς Πολιτείας σχολικοῦ βιβλίου δὲν ἐγένετο τὸ πρῶτον ὑπὸ τῆς σημερινῆς Κυβερνήσεως, ἀλλὰ πέρισυ ὑπὸ τῶν Κυβερνήσεων τῆς Ε.Ρ.Ε.

Πρόεδρος. Κύριοι βουλευταί, ὡς ἐτόνισεν ὁ κ. Ὑπουργός, εἰς τὸ ἄρθρον 6 γίνεται λόγος διὰ τὴν συγγραφὴν καὶ τὴν κρίσιν τῶν διδακτικῶν βιβλίων καὶ ὄχι διὰ τὴν διανομήν. Αἱ ὑποβληθεῖσαι τροπολογίαι ἀφοροῦν τὴν προώθησιν καὶ ἀφοροῦν τὴν προσθήκην ἄρθρου αὐτοτελοῦς, δι' αὐτὸ παρακαλῶ, ὅπως εἶπεν ὁ κ. Ὑπουργός, νὰ τὸ συζητήσωμεν εἰς τὸ τέλος τοῦ σχεδίου Ν. Δ. Θὰ παρεκάλουν, λοιπόν, τοὺς κυρίους συναδέλφους, νὰ μὴ ἐπανέλθουν ἐπ' αὐτοῦ, παρὰ μόνον εἰς τὸ τέλος τοῦ σχεδίου Ν.Δ.

Ὁ κ. Μιχαηλίδης, ἔχει τὸν λόγον.

Τ. Μιχαηλίδης. Κύριε Πρόεδρε, ὡς γνωστόν, ἡ Ἐπιτροπὴ Ἐξουσιοδοτήσεως ἀπαρτίζεται ἀπὸ 60 τακτικὰ μέλη καὶ τὴν τροπολογίαν τὴν ὑπογράφουν 40 βουλευταί, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶμαι καὶ ἐγώ. Ἡ τροπολογία τὴν ὁποίαν εἴχομεν ὑπογράψει, ἀναφέρεται εἰς τοὺς βιβλιοπώλας.

Κύριε Ὑπουργέ, ἔχομεν διώξει ἀρκετὸν κόσμο διὰ τὸ ἐξωτερικόν. Διαρκῶς καινοτομοῦμεν καὶ αἱ καινοτομίαι αὐταὶ ἔχουν τὰς ἐπιπτώσεις των καὶ δημιουργοῦνται παντὸς εἴδους ἀνεργίαι. Εἰς τὴν Ξάνθην, προπολεμικῶς, ἐλειτουργοῦσαν 45 ἀσφαλιστικὰ γραφεῖα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐζοῦσαν περισσότεροι τῶν 200 οἰκογενειῶν. Σήμερον τὰ γραφεῖα αὐτὰ ἔχουν κλείσει, διότι τὶς ἀσφάλειες τὶς πῆραν οἱ Τράπεζες. Ἔρχεσθε σήμερα, ἐν συνεχείᾳ, καὶ καταργεῖτε τοὺς βιβλιοπώλας. Οἱ βιβλιοπῶλαι, κύριε Ὑπουργέ, τῶν ἐπαρχιῶν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κρατηθοῦν μὲ τὴν πώλησιν λογοτεχνικῶν βιβλίων καὶ ἐὰν δὲν τοὺς ἀφήσητε τὰ σχολικὰ βιβλία, οἱ βιβλιοπῶλαι τῶν ἐπαρχιῶν θὰ ὑποστοῦν μεγάλην δοκιμασίαν, θὰ ἐξοντωθοῦν ἐπαγγελματικῶς. Δὲν λέγω διὰ τὰς Ἀθήνας, διότι ἐδῶ τὰ πράγματα εἶναι ἴσως διαφορετικά. Οἱ ἐπαρχιῶται βιβλιοπῶλαι δὲν θὰ μπορέσουν νὰ ζήσουν, χωρὶς τὰ σχολικὰ βιβλία. Σᾶς παρακαλῶ, νὰ ἐπανεξετάσητε τὸ θέμα.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Βογιατζῆς, ἔχει τὸν λόγον.

Γ. Βογιατζῆς. Κύριε Πρόεδρε, ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 6, τὸ ὁποῖον θεωρῶ ἀπὸ τὰ βασικώτερα τοῦ σχεδίου Ν. Δ., ἔχω νὰ κάμω ὡρισμένας παρατηρήσεις. Καὶ εἰς τὴν εἰσηγητικὴν ἔκθεσιν τοῦ σχεδίου Ν. Δ. καὶ ὡς γεννεσιουργὸς αἰτία τοῦ ἄρθρου ἀναφέρεται, ὅτι τὰ διδακτικὰ βιβλία δὲν εἶναι σήμερον εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς των, δὲν εἶναι ὅπως τὰ ἐπιθυμοῦμεν. Βεβαίως, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἔχει βελτιωθῇ τὸ σχολικὸν βιβλίον, ὅμως δὲν εὑρίσκεται ἀκόμη εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς του. Ὁ κ. Ὑπουργὸς ἀναζητεῖ ἕνα τρόπον διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ ἐπιδιωκόμενον αὐτὸ ἀποτέλεσμα. Πρίν, ὅμως, προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἀναζήτησιν τοῦ τρόπου, θὰ πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν τὰ αἴτια. Καὶ πρῶτον αἴτιον τῆς σημερινῆς στάθμης τοῦ βιβλίου εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι δὲν προσέρχονται δόκιμοι συγγραφεῖς, ὅπως εἶπε καὶ ὁ κ. Ὑπουργός. Διότι οἱ εὐρυτέρας ἀκτινοβολίας συγγραφεῖς δὲν θέλουν τὸ ἔργον των νὰ τεθῇ ὑπὸ τὴν κρίσιν, ὑπὸ τὴν δοκιμασίαν μιᾶς ἐπιτροπῆς. Κυρίως, ὅμως, ἡ αἰτία τῆς μὴ προσελεύσεως δοκίμων συγγραφέων εἶναι τὰ ἐλάχιστα οἰκονομικὰ μέσα ποὺ διαθέτει τὸ Κράτος ὡς ἔπαθλα, διὰ τὴν συγγραφὴν τῶν σχολικῶν βιβλίων.

Εἶναι γνωστόν, κύριε Πρόεδρε, ὅτι διὰ τὴν συγγραφὴν τῶν βιβλίων χρειάζεται καὶ κόπος καὶ γνώσεις ἐπιστημονικαὶ καὶ δαπάναι. Ὅταν, λοιπόν, τὸ βιβλίον ἐγκριθῇ, ἔναντι ὅλων αὐτῶν ὁ συγγραφεὺς ἀπολαμβάνει ψυχία. Δι' αὐτὸ νομίζω, ὅτι εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, τὸ σχέδιον Ν. Δ. ὑστερεῖ. Καὶ θὰ πρέπει νὰ συμπληρωθῇ, ὥστε νὰ συνοδεύεται μὲ γενναίαν ἀμοιβὴν εἰς τὸν διαγωνισμόν. Τοῦτο θὰ διευκολύνῃ νὰ προσέλθουν περισσότεροι καὶ πλέον δόκιμοι συγγραφεῖς. Ἐὰν δὲν προσέλθουν ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους προσδοκῶμεν καὶ ἐὰν ἀποτύχῃ ὁ διαγωνισμός, τότε ὁ κ. Ὑπουργὸς νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν ἀνάθεσιν τῆς συγγραφῆς εἰς αὐτοὺς τοὺς ὁποίους νομίζει. Δὲν εἶναι ὅμως δυνατὸν νὰ γίνῃ παραδεκτόν, χωρὶς αὐτὰς τὰς προϋποθέσεις, αὐτὸ τὸ ὁποῖον προτείνει ὁ κ. Ὑπουργὸς διὰ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 6. Εἶπεν ὁ κ. Ὑπουργός, ὅτι τὸ καλύτερον ἀναγνωστικὸν βιβλίον εἶναι τοῦ Ζ. Παπαντωνίου. Δὲν ἔχομεν ἀντίρρησιν, ἀλλὰ εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ τὸ εἴπωμεν, ὅτι τὸ βιβλίον εἶναι συνυφασμένον μὲ τὸ παιδί, ὅπως καὶ ὁ σημερινὸς Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως εἰς παλαιοτέραν ἐποχήν, ὡς Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, εἶχε τονίσει. Ὅταν, λοιπόν, ἕνας ἐπιστήμων πρόκειται νὰ γράψῃ τὴν φυσικήν, εἶναι πολὺ δύσκολον δι' αὐτόν, διότι δὲν ἠμπορεῖ νὰ γράψῃ διὰ χαμηλὸν ἐπίπεδον. Ἀποτελεῖ, συνεπῶς, σφάλμα ἡ διάταξις τῆς ἀνεξελέγκτου δυνατότητος τοῦ κ. Ὑπουργοῦ, νὰ ἀναθέτῃ τὴν συγγραφὴν τῶν βιβλίων καὶ νομίζω, ὅτι θὰ εἶναι πρὸς ὄφελος τοῦ σχεδίου Ν. Δ. ἐὰν τεθῇ, ὅτι τοῦτο θὰ γίνεται μόνον ἐὰν ἀποτύχῃ ὁ διαγωνισμός. Τὸ ἴδιο θὰ ἤθελα νὰ εἴπω καὶ διὰ τὴν ἐπιτροπὴν κρίσεως τοῦ βιβλίου.

Λέγει ὁ κ. Ὑπουργὸς ὅτι θὰ κριθοῦν ἀπὸ μίαν ἐπιτροπήν. Ἡ ἐπιτροπὴ ὅμως αὐτὴ εἶναι ἀόριστος. Δὲν μᾶς λέγει ποῖοι θὰ τὴν ἀποτελοῦν. Εἶναι δυνατὸν νὰ μετέχουν αὐτῆς ἕνας ἢ δύο ἐκπαιδευτικοὶ καὶ τὰ ἄλλα μέλη νὰ προέρχωνται ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκπαίδευσιν. Καὶ ἐρωτῶ, εἶναι δυνατὸν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀόριστον ἐπιτροπὴν νὰ κριθοῦν τὰ ἐκπαιδευτικὰ βιβλία;

Ὁ ἴδιος ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως τὸ 1931 ὡς Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, διὰ τοῦ νόμου 5035 ὥριζεν ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ θὰ ἀπελετεῖτο ἀπὸ 5 ἐκπαιδευτικοὺς συμβούλους καὶ ἄλλους ἐκπαιδευτικούς. Σήμερα ἀρνεῖται τὸν τότε ἑαυτόν του.

Ἐπίσης νομίζω ὅτι θὰ ἀποβῇ πρὸς ὄφελος τοῦ διδακτικοῦ βιβλίου ἡ ὕπαρξις διατάξεως εἰς τὸ σχέδιον Ν.Δ. δυνάμει τῆς ὁποίας θὰ προβλέπεται ὅτι τὰ ἐγκρινόμενα ἐκπαιδευτικὰ βιβλία νὰ μὴ εἶναι ἀπεριορίστου ἰσχύος. Νὰ ἰσχύουν 3—5 ἔτη μετὰ τὴν πάροδον τῶν ὁποίων νὰ γίνεται νέος διαγωνισμὸς διὰ νὰ ὑπάρξῃ μία ἀνανέωσις.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδ.). Ὑπάρχει ἐκ τοῦ νόμου.

Κ. Τσάτσος. Πόσον εἶναι αὐτὴ ἡ ἐκ τοῦ νόμου ἰσχύς;

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδ.). Τέσσαρα χρόνια.

Γ. Βογιατζῆς. Θὰ ἔλεγα ὅτι θὰ πρέπει νὰ τὸ περιορίσωμεν εἰς τὰ κατώτερα χρονικὰ ὅρια.

Ἐπανέρχομαι ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ἐπιτροπῆς διὰ νὰ τονίσω, ὅτι αὕτη θὰ πρέπει νὰ ἀποτελῆται ἀπὸ ἐκπαιδευτικοὺς ἐκ τῶν ἀνωτάτων στελεχῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ θέμα τῶν βιβλιοπωλῶν, ὑπῆρξε γενικώτερον αἴτημα διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν βιβλιοπωλῶν εἰς τὸ ὁποῖον συντάσσομαι ἀπολύτως, ἀλλὰ ὁ κ. Ὑπουργὸς δὲν ἠθέλησεν νὰ τὸ ἀποδεχθῇ.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Νικολαΐδης ἔχει τὸν λόγον.

Σ. Νικολαΐδης. Κύριε Πρόεδρε, ὁ κ. Ὑπουργὸς ἀπεδέχθη τροπολογίαν μου καὶ κατόπιν τούτου δὲν ὑπάρχει θέμα νὰ ὁμιλήσω.

Πρόεδρος. Ἡ κ. Καραγιώργη ἔχει τὸν λόγον.

Μ. Καραγιώργη. Κύριε Πρόεδρε, σχετικὰ μὲ τὴν συγγραφὴν τῶν βιβλίων ὁ κ. Ὑπουργὸς διευκρίνισε πῶς ἐννοεῖ τὸ ἄνευ διαγωνισμοῦ. Νομίζω, ὅτι παρὰ τὰς διευκρινίσεις αὐτὰς περιορίζεται ἡ συγγραφὴ εἰς τὰ γνωστὰ πρόσωπα, ἀποκλείονται νέοι καὶ ἄγνωστοι λογοτέχνες. Πρέπει αὐτὸς ὁ περιορισμὸς νὰ μὴν ὑπάρξῃ καὶ νὰ διευρυνθοῦν οἱ δυνατότητες γιὰ συγγραφή, καθὼς κι' ὁ κλάδος πρέπει νὰ συμμετέχῃ στὴν συγγραφὴ μὲ τὴν πεῖρα ποὺ διαθέτει. Πρέπει νὰ ἀλλάξῃ τὸ παλαιὸ βιβλίο καὶ νὰ γίνῃ μία ἐπανάστασις καὶ μία ἐξ ὁλοκλήρου ἀλλαγὴ πάνω εἰς τὸ θέμα τοῦ βιβλίου.

Σὰν δασκάλα, ἔχω νὰ πῶ ὅτι ὅσα πολλὰ κι' ἂν ξέρῃ, εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ διδάξῃ κανεὶς καὶ ἀκόμη πιὸ δύσκολο νὰ τὸ διατυπώσῃ. Αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἔχει ἡ πρότασις νὰ μὴν εἶναι ἄνευ διαγωνισμοῦ, ὥστε νὰ μὴν περιορίζεται ὁ κύκλος τῶν συγγραφέων. Στὴν ἐπιτροπὴ πρέπει νὰ ὑπάρχουν καὶ εἰδικοὶ οἱ ὁποῖοι θὰ μποροῦν νὰ βοηθοῦν στὰ συγκεκριμένα θέματα ποὺ ἐπεξεργάζεται τὸ κάθε βιβλίο (γλωσσολόγος, χημικός, βιολόγος κλπ.). Περαιτέρω θὰ ἐπρότεινα νὰ ὑπάρχουν 2—3 ἐγκεκριμένα βιβλία, ὥστε οἱ διδάσκοντες νὰ ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ ἐπιλέξουν ἀνάλογα μὲ τὸ περιβάλλον καὶ τὰ ἐνδιαφέροντα ποὺ ὑπάρχουν.

Σχετικῶς μὲ τὴν διακίνησιν, ὁ κ. Ὑπουργός, διευκρίνισεν, ὅτι τὸ θέμα ἀνήκει ἀλλοῦ. Νομίζω, ὅμως, ὅτι τὸ βιβλίον δὲν πρέπει νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸ βιβλιοπωλεῖον. Δημιουργεῖται εἰς τὸ παιδὶ μία ἰδιαιτέρα ψυχολογία προσεγγίσεως καὶ ἐπαφῆς μὲ τὸ βιβλίον γενικώτερα καὶ τὸ εὐρύτερο ἐνδιαφέρον ποὺ γεννιέται γιὰ τὰ βιβλία, ὅταν θὰ πάῃ εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον νὰ πάρῃ τὰ βιβλία του. Αὐτὰς τὰς παρατηρήσεις εἶχον νὰ κάμω, κ. Πρόεδρε, καὶ παρακαλῶ τὸν κ. Ὑπουργόν, ὅπως τὰς μελετήσῃ.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Θεοχαρίδης ἔχει τὸν λόγον.

Δ. Θεοχαρίδης. Κύριε Πρόεδρε, δὲν εἶμαι σύμφωνος μὲ τὴν κατάργησιν τοῦ διαγωνισμοῦ διὰ τὴν συγγραφὴν τῶν σχολικῶν βιβλίων. Πολὺ φοβοῦμαι, ὅτι ἡ διάταξις αὐτὴ θὰ ἀποβῇ εἰς βάρος τῆς ἐκπαιδεύσεως δι' ἕνα εἰσέτι λόγον, ὅταν ψηφίζωμεν, ὅπως εἶπε καὶ ὁ κ. Ὑφυπουργὸς τῆς Παιδείας, τὸν Καταστατικὸν Χάρτην τῆς Ἐκπαιδεύσεως. Δὲν νομίζω, ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἐν τῷ νόμῳ διάταξις, τὴν ὁποίαν ὁ ἑκάστοτε Ὑπουργὸς θὰ χρησιμοποιῇ ὅπως θέλει αὐτός. Βεβαίως, σήμερον προΐσταται τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καὶ ὁ κ. Ὑφυπουργός. Εἶναι δυνατὸν εἰς τὸ μέλλον νὰ προΐσταται τοῦ Ὑπουργείου τούτου ἄλλος Ὑπουργός, ὁ ὁποῖος νὰ εἶναι συνηθισμένος εἰς τὴν φαυλοκρατίαν καὶ προσωπικὰς ἀδυναμίας. Ἐξ ἄλλου, ἔχομεν πλεῖστα ὅσα παραδείγματα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1946 καὶ ἐντεῦθεν, ὅπου πολλοὶ Ὑπουργοὶ ἐπέρασαν ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον αὐτὸ καὶ τὸ διώκησαν ὄχι κατὰ νόμιμον τρόπον. Ἐπροχώρησαν μέχρι τοῦ σημείου νὰ προαγάγουν εἰς Γενικοὺς Ἐπιθεωρητὰς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶχον ὡς σκοπὸν νὰ ὑπηρετήσουν τὴν Παιδείαν, παρὰ τὸ Κόμμα. Δι' αὐτὸ λέγω, ὅτι θὰ ὑπάρξουν Ὑπουργοί, οἱ ὁποῖοι δὲν θὰ ἐφαρμόσουν τὴν διάταξιν αὐτὴν πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἐκπαιδεύσεως, καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον μέχρι σήμερον δὲν εἴχομεν σχολικὰ βιβλία ἀντάξια τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐκπαιδεύσεώς μας. Ἐπιμένω, κύριε Πρόεδρε, ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρξῃ ὁ διαγωνισμὸς διὰ τὴν συγγραφὴν τῶν διδακτικῶν βιβλίων καὶ εἰς περίπτωσιν ἀποτυχίας αὐτοῦ νὰ ἀνατίθεται τὸ ἔργον εἰς γνωστοὺς καὶ δεδοκιμασμένους συγγραφεῖς καὶ λογοτέχνας. Ἐπίσης, νομίζω, ὅτι θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτρέπεται ἡ συγγραφὴ βιβλίων καὶ εἰς τοὺς διδασκάλους, οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν καλλίτερον τὴν ψυχολογίαν τοῦ παιδιοῦ. Ἐπίσης εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν κρίσεως, ὅταν ἀφορᾷ βιβλία δημοτικῶν σχολείων, νομίζω, ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ συμμετέξῃ εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν καὶ διδάσκαλος, διότι νομίζω, ὅτι οἱ καθηγηταὶ δὲν ἔχουν ἐκείνην τὴν δυνατότητα, παρὰ τὴν ἀνωτέραν μόρφωσίν των, κρίσεως τῶν βιβλίων ποὺ ἀφοροῦν τὰ παιδιὰ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Ἔχουν ἄλλην νοοτροπίαν, οἱ καθηγηταί. Οἱ διδάσκαλοι γνωρίζουν καλλίτερον ἀπὸ τοὺς καθηγητὰς ποῖον πρέπει νὰ εἶναι τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου διὰ τὰ παιδιὰ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Ἐφραιμίδης ἔχει τὸν λόγον.

Β. Ἐφραιμίδης. Κύριε Πρόεδρε, τὸ ἄρθρον, ἐφ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν συγγραφήν, κρίσιν, ἔγκρισιν τῶν σχολικῶν βιβλίων, νομίζομεν ὅτι εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα ἄρθρα τοῦ συζητουμένου νομοθετήματος. Καὶ ἡ σπουδαιότης ἐξαίρεται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ μελέτη καὶ ἡ ἔρευνα διὰ τὴν ὑπάρχουσαν κατάστασιν τοῦ σχολικοῦ βιβλίου, ὁδηγεῖ εἰς συμπεράσματα ἁλιβερά. Εἶναι κατάντημα: Φαίνεται ὅτι σύστημα τοῦ ἐλέγχου, μέχρι τῆς στιγμῆς, δὲν εἶναι ἀποτελεσματικὸν καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἔχομε τὰς γνωστὰς καὶ ἀπεριγράπτους καταστάσεις καὶ ἀνωμαλίας ποὺ ὅλοι γνωρίζομεν. Κατ' ἀρχὴν πρέπει νὰ διευκρινισθῇ ἂν θὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ διγλωσσία εἰς τὴν συγγραφὴν τῶν σχολικῶν βιβλίων. Ἔχω ὑπ' ὄψιν μου ἄρθρον τοῦ κ. Παπανούτσου εἰς τὸ «Βῆμα» τῆς 28.9.62, ἐπ' εὐκαιρίᾳ Ἐκπαιδευτικοῦ Συνεδρίου εἰς Θεσσαλονίκην, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπέκρινε κατὰ τὸ παρελθὸν δριμύτατα τὴν χρησιμοποίησιν τῆς διγλωσσίας εἰς τὰ σχολικὰ βιβλία. Εἶναι ἕνα πρόβλημα μέγα τὸ ὁποῖον δὲν θίγεται διὰ τοῦ ὑπὸ κρίσιν σχεδίου Ν. Δ.

Κύριε Πρόεδρε, ἕτερον θέμα εἶναι τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου. Ὑπάρχουν δείγματα καὶ παραδείγματα τοῦ παρελθόντος κατὰ τὰ ὁποῖα τὸ περιεχόμενον τῶν βιβλίων προσδιορίζεται ἀπὸ κριτήρια κομματικῆς ἰδιοτελείας. Θέλετε νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὸ αἴσχος τῆς τετάρτης Αὐγούστου; Τότε τὰ σχολικὰ βιβλία ἐξυμνοῦσαν τὸ δικτατορικὸ καθεστὼς καὶ τὰ ἐγκλήματά του. Ἢ θέλετε νὰ ἀναφερθῶ εἰς μεταγενέστερα καὶ σύγχρονα παραδείγματα ὅπου μέσα εἰς τὰ βιβλία γίνεται μία μισαλλόδοξη διδαχή, ἀναφορὰ διαστρεβλωτικὴ τῆς ἀληθείας εἰς τὸ παρελθόν, ἐπὶ γεγονότων τὰ ὁποῖα ἐχώριζαν τοὺς Ἕλληνας; Τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἀσυγχρόνιστον. Πρέπει νὰ παίρνῃ τὰ θέματα καὶ ἀπὸ τὰ σύγχρονα προβλήματα τοῦ λαοῦ καὶ νὰ ἐξοικειώνῃ τὸν μαθητὴν μὲ τὰ προβλήματα αὐτά. Ἐπειδὴ ἀνεφέρθην εἰς τὸ κατάντημα τῶν σχολικῶν βιβλίων ἤθελα νὰ θέσω ὑπ' ὄψιν μερικὰ παραδείγματα. Σχολικὰ βιβλία τῆς ΣΤ' Δημοτικοῦ διὰ τὴν Γεωγραφίαν προκειμένου νὰ ἐνημερώσουν τὸν μαθητὴν σχετικῶς μὲ τὴν ἔκτασιν τῆς χώρας μας καὶ μὲ τὸν πληθυσμόν της ἐκτρέπονται εἰς ἀνακρίβειας. Συγκεκριμένως: Ὑπάρχουν τέσσαρα βιβλία Γεωγραφίας ἐγκεκριμένα τὰ ὁποῖα ὅμως ἔχουν μεγάλας διαφορὰς καὶ ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν καὶ ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν τῆς Ἑλλάδος. Δηλαδὴ οἱ κύριοι αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι συνέγραψαν αὐτὰ τὰ βιβλία δὲν ἀνεκάλυψαν ἀκόμη ποία εἶναι ἡ πραγματικὴ ἔκτασις τῆς Ἑλλάδος καὶ ποῖος εἶναι ὁ πληθυσμός της καὶ ἐμφανίζουν κατάστασιν εἴτε προσαρτήσεων εἴτε ἀπωλείας ἐθνικῶν ἐδαφῶν.

Ὑπάρχει ἀκόμη, κ. Πρόεδρε, ἀπὸ ἀπόψεως περιεχομένου βιβλίων, τὸ πρόβλημα τῆς εἰκονογραφήσεώς των. Εἶναι γεγονός, ὅτι ἡ εἰκονογράφησις τοῦ βιβλίου βοηθεῖ πολὺ τὸν μαθητὴν εἰς τὸν σχηματισμὸν συγκεκριμένης γνώμης. Ἔχομεν περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας περιλαμβάνονται διάφορες φωτογραφίες μέσα εἰς τὰ βιβλία κακοφτιαγμένες, μουτζουρωμένες χωρὶς νὰ προκαλοῦν ἐντύπωσιν εἰς τὸ παιδὶ καὶ νὰ ἐπεξηγοῦν τὸ περιεχόμενον, τὸ ὁποῖον περιέχουν. Εἰς μίαν περίπτωσιν περιλαμβάνεται ἡ φωτογραφία μὲ τοὺς καταρράχτες τῆς Ἐδέσσης, ἡ δὲ λεζάντα εἶναι ἀναγεγραμμένη εἰς τὴν ξένην

γλῶσσαν. Προφανῶς ὁ συγγραφεὺς ἐχρησιμοποίησε καρτ-ποστὰλ ποὺ πωλοῦνται εἰς τὰ περίπτερα διὰ τοὺς τουρίστας.

Ταῦτα ἤθελα νὰ θέσω ὑπ' ὄψιν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ. Τὸ μετὰ ἢ ἄνευ διαγωνισμοῦ, εἶναι ἀνάγκη νὰ διευκρινισθῇ. Ὁ ἔλεγχος, ἐπὶ τέλους, τῶν σχολικῶν βιβλίων πρέπει νὰ γίνῃ ἀποτελεσματικός, διότι τὸ βιβλίον δίδει πνευματικὴν τροφὴν εἰς τὸ παιδὶ καὶ πρέπει νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένον ἀπὸ νοθεύσεις, ὅπως ἀκριβῶς ὑπάρχουν ἔλεγχοι κατὰ τῆς νοθείας, προκειμένου διὰ τὴν ὑλικὴν τροφὴν τῶν πολιτῶν.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Παπαϊωάννου ἔχει τὸν λόγον.

Α. Παπαϊωάννου. Κύριε Πρόεδρε δὲν διεπιστώθη οὐδεμία διαφορὰ ἀπόψεων μεταξὺ τοῦ κειμένου τοῦ συζητουμένου σχεδίου Ν.Δ. καὶ τῶν ἀπόψεων ποὺ διετυπώθησαν ἐκ μέρους τῶν κυρίων συναδέλφων. Ὅλων ἡ φροντὶς εἶναι ὥστε νὰ ἐξασφαλισθῇ κατὰ τὸ δυνατὸν ἡ καλλιτέρα συγγραφὴ τῶν διδακτικῶν βοηθητικῶν καὶ ἄλλων βιβλίων, διότι τὸ βιβλίον ἀποτελεῖ πράγματι τὸν ἐξοπλισμὸν μὲ τὸν ὁποῖον θὰ δυνηθοῦν οἱ διδάσκοντες νὰ παράσχουν τὴν δυνατότητα ἐκμαθήσεως ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν τῆς διδασκαλίας αὐτῶν. Τὸ θέμα τῆς διαφωνίας ἐντοπίζεται εἰς τὸ ἐὰν ἡ συγγραφὴ τοῦ βιβλίου θὰ γίνεται διὰ διαγωνισμοῦ ἢ θὰ ὑπάρξῃ περίπτωσις νὰ ἐπιτρέπηται εἰς τὸν ἑκάστοτε Ὑπουργόν, εἰς ὡρισμένην περίπτωσιν, νὰ ἀναθέτῃ τὴν συγγραφὴν εἰς δοκίμους λογοτέχνας καὶ συγγραφεῖς. Εἶναι καταφανὲς ὅτι ἡ ἄνευ διαγωνισμοῦ ἀνάθεσις συγγραφῆς βιβλίων, εἶναι δυνατὸν ὄχι βεβαίως σήμερον ἀλλ' εἰς τὸ ἀπώτερον μέλλον νὰ ὁδηγήσῃ εἰς κατάχρησιν καὶ παρεξηγήσεις. Ὑποθέτω ὅτι ὁ διαγωνισμὸς ἀποτελεῖ ἐγγύησιν καὶ ἡ ἀνάθεσις ἄνευ διαγωνισμοῦ εἶναι ἐπικίνδυνος. Εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξουν ἐνίοτε περιπτώσεις ὥστε νὰ ὑφίσταται ἀνάγκη ἀναθέσεως συγγραφῆς εἰς δοκίμους λογοτέχνας. Ὑποθέτω ὅτι θὰ πρέπει νὰ ἐξεύρωμεν τρόπον ὥστε αἱ δύο ἀντιτιθέμεναι ἀπόψεις νὰ ἱκανοποιηθοῦν κατὰ τοιοῦτον τρόπον διὰ μιᾶς διατυπώσεως τῆς διατάξεως ὥστε καὶ τὸ πρῶτον νὰ εἶναι δυνατὸν ὁσάκις ἐπιβάλλεται ἀλλὰ τὸ ἄλλο, (ὁ διαγωνισμὸς) νὰ ἀποτελῇ τὴν βάσιν. Μὲ μόνην τὴν διαφοράν, ἐπειδὴ οἱ λογοτέχναι εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ προσέρχωνται, νὰ διαγωνισθοῦν μὲ ἀγνώστους συναγωνιστάς των, νὰ ἐπιτρέπεται νὰ γίνεται διαγωνισμὸς μεταξὺ δοκίμων λογοτεχνῶν ὥστε νὰ βγῇ ἀπὸ τοὺς καλοὺς τὸ καλλίτερον. Οὕτω φρονῶ ὅτι ἱκανοποιοῦνται αἱ δύο ἀντιτιθέμεναι ἀπόψεις ὡς πρὸς τὸν τρόπον συγγραφῆς τῶν σχολικῶν βιβλίων.

Ἐκτὸς ὅμως αὐτοῦ δὲν θὰ ὑπάρχῃ κίνδυνος οὐδεὶς καὶ θὰ ὑπάρχῃ ἡ ἐγγύησις, ὅτι ὁ διαγωνισμὸς ἐγένετο μεταξὺ δοκίμων καὶ ἀνεγνωρισμένων συγγραφέων καὶ θὰ εἶμεθα, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, μακρὰν πάσης παρεξηγήσεως.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Παπαλουκᾶς ἔχει τὸν λόγον.

Α. Παπαλουκᾶς. Κύριε Πρόεδρε, ὁ συνάδελφος κ. Βογιατζῆς, ὁμιλῶν προηγουμένως, ἐσημείωσεν, ὅτι, ἐνῷ ὁ κ. Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας δύναται, διὰ τοῦ σχεδίου Ν. Δ. νὰ ἀναθέσῃ εἰς τοὺς ἐν τῷ σχεδίῳ Ν. Δ. εἰδικοὺς ἄνευ μάλιστα διαγωνισμοῦ, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου καὶ ὁ ἴδιος τάσσομαι, τὴν συγγραφὴν τῶν σχολικῶν βιβλίων, οὐδαμοῦ τοῦ σχεδίου Ν. Δ. ἀναφέρεται ἡ ἀμοιβὴ τὴν ὁποίαν θὰ λαμβάνῃ ἐκεῖνος εἰς τὸν ὁποῖον ἀνατίθεται ἡ συγγραφὴ τοῦ βιβλίου, τὸ ὁποῖον, ἐν τέλει καὶ ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν παράγραφον 3 τοῦ Ν.Δ., πιθανὸν νὰ κριθῇ ὡς μὴ κατάλληλον. Ἐπ' αὐτοῦ, νομίζω, ὅτι ἐπιβάλλεται μία ἀπάντησις ἀπὸ μέρους τοῦ ἀξιοτίμου κυρίου Ὑπουργοῦ. Καὶ μίαν δευτέραν παρατήρησιν, κ. Πρόεδρε. Ἐπειδὴ εἶμαι ἐκ τῶν ὑπογραψάντων τροπολογίαν, διὰ τῆς ὁποίας ἀνατίθεται ἡ δωρεὰν διανομὴ καὶ μεταφορὰ τῶν σχολικῶν βιβλίων εἰς τοὺς βιβλιοπώλας, πρὸς πληρεστέραν διευκρίνησιν, θὰ ἤθελα νὰ γνωρίσω, ὅτι ἀπέστειλα τηλεγράφημα πολὺν χρόνον πρὶν ἀρχίσῃ ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ ὑπὸ κρίσιν σχεδίου Ν. Δ. τόσον πρὸς τὸν ἀξιότιμον κ. Ὑπουργὸν Παιδείας, ὅσον καὶ πρὸς τὸν ἀξιότιμον κ. Ὑπουργὸν Ἐμπορίου, διὰ τοῦ ὁποίου προτείνω, ἵνα, ὅπου —προκειμένου περὶ χωρίων μικρῶν— δὲν ὑπάρχουν βιβλιοπωλεῖα, τὸ βιβλίον νὰ διανέμεται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου. Καὶ διὰ τὰ χωρία ταῦτα, φρονῶ, ὅτι εἶναι ὀρθὴ ἡ ἀπόφασις τοῦ κ. Ὑφυπουργοῦ. Εἰς πόλεις, ὅμως καὶ εἰς κωμοπόλεις καὶ χωρία, ὅπου ὑπάρχουν βιβλιοπωλεῖα, τὸ σχολικὸν βιβλίον νὰ διανέμεται δωρεὰν ὑπὸ τῶν βιβλιοπωλῶν, ἄνευ κέρδους. Ταῦτα πάντα μὲ τὴν βεβαιότητα, ὅτι ἐφ' ὅσον συνεννοηθοῦν μεταξὺ των οἱ βιβλιοπῶλαι, διὰ τὴν μεταφορὰν καὶ διάθεσιν τῶν σχολικῶν βιβλίων, θὰ ἔχωμεν τὸ ἀποτέλεσμα, τὰ σχολικὰ βιβλία νὰ μεταφέρωνται καὶ διανέμωνται ταχύτερον καὶ εὐθηνότερον. Φοβοῦμαι, ὅτι, ἐὰν τὴν ἐργασίαν ταύτην ἀναλάβωσι κρατικὰ ὄργανα, τάχιστα καὶ μεγαλυτέραν οἰκονομικὴν ἐπιβάρυνσιν τοῦ Κράτους θὰ ἔχωμεν, μὲ ἐπὶ πλέον ὑπαλλήλους κλπ. καὶ ἡ διανομὴ θὰ καθυστερῇ. Παρακαλῶ, λοιπόν, τὸν κ. Ὑφυπουργόν, ν' ἀναθεωρήσῃ τὴν ἀπόφασίν του, παρὰ τὴν δήλωσιν, μὲ τὴν ἄνω ἐξαίρεσιν ὡς πρὸς τὰ μικρὰ καὶ ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὀρεινὰ χωριά.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Πλεύρης ἔχει τὸν λόγον.

Τ. Πλεύρης. Κύριε Πρόεδρε, νομίζω, ὅτι ἡ συγγραφὴ τῶν σχολικῶν βιβλίων πρὸς ἀποφυγὴν καὶ παρεξηγήσεων ἀλλὰ καὶ κινδύνων δέον νὰ γίνεται διὰ διαγωνισμοῦ, πρέπει δηλ. νὰ εἶναι ὁ κανὼν καὶ ὄχι ἡ ἐξαίρεσις ὁ διαγωνισμός. Νομίζω, ἐπίσης ὅτι πρέπει νὰ μετάσχουν τοῦ συμβουλίου κρίσεως διὰ τὸ βιβλίον ἐκπαιδευτικοὶ ἐκ τῶν ἤδη ὑπηρετούντων, διότι, οὗτοι, πλέον παντὸς ἄλλου μὲ τὴν συνεχῆ καὶ ἄμεσον ἐπαφήν των μὲ τοὺς μαθητάς, ἔχουν γνῶσιν ἀπόλυτον τῆς ἀντιληπτικῆς καὶ τῆς ἀφομειωτικῆς δυνάμεως τῶν μαθητῶν. Φρονῶ, ὅτι εἶναι ἐπιβεβλημένη ἡ προσθήκη διατάξεως καθ' ἣν πρέπει, τοῦ συμβουλίου κρίσεως, νὰ συμμετέχουν ἀπαραιτήτως καθηγηταὶ ἢ διδάσκαλοι ἐκ τῶν ὑπηρετούντων ἤδη. Διότι οὗτοι ἐπαναλαμβάνω γνωρίζουν καὶ τὰς ἀξιώσεις καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς μαθητιώσης νεολαίας.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Μερκούρης ἔχει τὸν λόγον.

Σ. Μερκούρης. Κύριε Πρόεδρε, πέραν τοῦ γεγονότος ὅτι εἶμαι τῆς γνώμης ὅπως ἡ διάθεσις τοῦ σχολικοῦ βιβλίου γίνεται διὰ τῶν βιβλιοπωλῶν, δὲν θὰ ἀπασχολήσω τὴν Ἐπιτροπήν, φρονῶν ὅτι τὸ θέμα ἐξηντλήθη ὑπὸ προλαλησάντων συναδέλφων. Ἔχω ὅμως μίαν παρατήρησιν καὶ θὰ ἤθελα νὰ παρακαλέσω τὸν κ. Ὑπουργὸν ἐπὶ τοῦ ἐξῆς θέματος. Λόγῳ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, εἰς ὡρισμένας χώρας, ὑπάρχουν πλεῖστοι Ἕλληνες. Οὗτοι, παρὰ τὰ ἐλάχιστα μέσα ποὺ διαθέτουν, διατηροῦνται εἰς τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα, προσπαθοῦν ὅπως διατηρηθῇ ἡ γλῶσσα καὶ ἡ θρησκεία μας καὶ εἰς τὰ παιδιά τους. Διὰ τὸν λόγον αὐτόν, ὅπου μετέβην εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ ὑπάρχουν τοιαύτης μορφῆς Ἕλληνες, μοῦ ἐζήτησαν βιβλία. Ἔχομεν ἀποκαταστήσῃ διπλωματικὰς σχέσεις μὲ τὰς χώρας αὐτάς.

Ἡ παράκλησίς μου συνίσταται εἰς τὸ νὰ σταλοῦν τὰ ἐκπαιδευτικὰ βιβλία καὶ εἰς αὐτὰ τὰ παιδιά, τῶν ὁποίων οἱ γονεῖς καταβάλουν προσπαθείας διατηρήσεως τῆς γλώσσης καὶ τῆς θρησκείας μας. Ἐφ' ὅσον ἡ Κυβέρνησις προέβη εἰς αὐτὸ τὸ μεγάλον δῶρον, τὴν δωρεὰν παιδείαν, νομίζω ὅτι πρόκειται περὶ ἐθνικῆς ἐξυπηρετήσεως, ἂν ἡ Κυβέρνησις διατάξῃ τοὺς μορφωτικοὺς ἀκολούθους τῶν ἐκεῖ Πρεσβειῶν μας διὰ τὴν ἐξακρίβωσιν καὶ τὴν χορήγησιν τῶν σχολικῶν βιβλίων, ἐνισχύουσα, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, τὴν προσπάθειαν διατηρήσεως τῆς γλώσσης καὶ τῆς θρησκείας μας.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Θεοδωράκης ἔχει τὸν λόγον.

Μ. Θεοδωράκης. Κύριε Πρόεδρε, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἡ συγγραφὴ τῶν σχολικῶν βιβλίων μόνον διὰ δύο τρόπων εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ. Ἢ διὰ διαγωνισμοῦ, ἢ ἄνευ τοιούτου. Ὅπως ἔχει ὅμως ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 6, νομίζω ὅτι εἶναι δίκοπο μαχαίρι. Πρόκειται βεβαίως περὶ γενναίου μέτρου, ἀλλὰ εἶναι ζήτημα καθαρῶς ἐξαρτώμενον ἀπὸ τὴν προσωπικότητα τοῦ ἐπὶ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας. Ἴσως νὰ ἐπεβλήθη ἢ ἄνευ διαγωνισμοῦ συγγραφὴ διὰ τὴν περίπτωσιν ἀντιμετωπίσεως τῆς μὴ προσελεύσεως δοκίμων συγγραφέων. Ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ζητήματος ἀνεφέρθη ὁ συνάδελφος κ. Βογιατζῆς καὶ νομίζω, ὅτι τοῦτο ἔχει τὴν λύσιν του, διὰ τῆς χορηγήσεως γενναίας ἀμοιβῆς τῶν συγγραφέων. Διότι ὅπως εἶναι ἀδιανόητον νὰ ἀναθέσωμεν εἰς ἕνα ἐργολάβον τὴν κατασκευὴν οἰκήματος χωρὶς νὰ τοῦ προσδιορίσωμεν τὴν ἀμοιβήν του, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εἶναι ἀδιανόητον νὰ μὴν προσδιορίσωμεν τὴν ἀμοιβὴ τοῦ λογοτέχνου, γνωστοῦ μάλιστα ὄντως ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ζητήσουν ἀμοιβήν. Ἀναφορικῶς μὲ τὴν πώλησιν τῶν βιβλίων, ἡμεῖς νομίζομεν

ὅτι θὰ πρέπει νὰ προστεθῇ εἰδικὴ παράγραφος, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ γεγονότος ὅτι εἶναι τοῖς πᾶσι γνωσταὶ αἱ ἐκμεταλλεύσεις ποὺ γίνονται εἰς βάρος τῶν μαθητῶν, σχετικῶς μὲ τὴν πώλησιν τῶν βιβλίων, φθάνουσαι μέχρι τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου, ἀρνουμένων καὶ τὴν ἐξέτασιν ἀκόμη τοῦ φοιτητοῦ ἂν δὲν ἔχῃ ἀγοράσει τὸ βιβλίον τὸ ὁποῖον αὐτοὶ ἔχουν συγγράψει, εἰδικὴ παράγραφος ἔχουσα οὕτω : «Ἀπαγορεύεται ἡ ἐντὸς Δημοσίων καὶ Ἰδιωτικῶν Σχολείων παντὸς τύπου καὶ βαθμίδος, τῶν Τεχνικῶν, Ναυτικῶν καὶ Ἐπαγγελματικῶν Σχολῶν, Δημοσίων καὶ Ἰδιωτικῶν Φροντιστηρίων πάσης φύσεως καὶ Ἰνστιτούτων Ξένων Γλωσσῶν πώλησις παντὸς βιβλίου ὡς καὶ ὑπὸ τῶν καθηγητῶν καὶ τοῦ προσωπικοῦ Ἀνωτάτων Σχολῶν πώλησις συγγραμμάτων προοριζομένων πρὸς χρῆσιν τῶν εἰς τὴν Σχολὴν φοιτώντων. Ἡ παράβασις τῆς προηγουμένης ἀπαγορεύσεως διὰ μὲν τοὺς κεκτημένους τὴν δημοσιοϋπαλληλικὴν ἰδιότητα ἀποτελεῖ βαρὺ πειθαρχικὸν παράπτωμα, διὰ δὲ τὰ ἰδιωτικὰ ἐκπαιδευτήρια, τεχνικὰς κλπ. Σχολάς, Φροντιστήρια καὶ Ἰνστιτοῦτα Ξένων Γλωσσῶν παράβασιν τῶν ὅρων ἀδείας λειτουργίας αὐτῶν».

Νομίζω, ὅτι διὰ τῆς προσθήκης αὐτῆς θὰ διορθωθῇ καὶ ἡ ἀπαράδεκτος μέχρι τώρα κατάστασις, ἀλλὰ καὶ θὰ θεραπευθῇ τὸ αἴτημα τῶν βιβλιοπωλῶν τῶν ὁποίων τὸ 50 ο)ο τῶν ἐξόδων των προέρχεται ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν σχολικῶν βιβλίων. Γνωρίζομεν ὅλοι ὅτι εἰς τὸν τομέα κυκλοφορίας βιβλίων εἴμεθα ἀπὸ τὶς τελευταῖες χῶρες Πῶς θὰ ἐνισχύσωμεν τὴν κυκλοφορίαν τοῦ βιβλίου; Ἔχω τὴν γνώμην, ὅτι τὸ 1.500.000 ποὺ θὰ διατεθῇ δὲν εἶναι πολὺ καὶ ὅτι ἕνα μέγιστον τμῆμα του θὰ δοθῇ εἰς τοὺς ὑπαλλήλους, εἰς τὴν φορολογίαν, καὶ ἑπομένως θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ Κράτος. Ἐτονίσθη, ὅτι τὸ παιδί, πηγαίνοντας εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον διὰ τὸ βιβλίον του, δὲν θὰ ἀντιληφθῇ τὴν δωρεάν. Νομίζω ὅτι περισσότερον θὰ τὴν ἀντιληφθῇ τώρα παίρνοντας δωρεὰν τὸ βιβλίον του ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου τὸ πλήρωνε μέχρι τώρα. Ἐκτὸς αὐτοῦ θὰ ἔχωμεν καὶ ταχεῖαν διοχέτευσιν τοῦ βιβλίου, γνωστοῦ ὄντως ὅτι πέρυσι τὰ σταλέντα βιβλία ἔφθασαν στὰ χωριὰ μετὰ τὶς γιορτές, τὸν Μάρτιον μῆνα.

Κύριε Πρόεδρε, εἶναι κατ' ἐμὲ ἀναμφισβήτητον, ὅτι, προκειμένου περὶ συγγραφῆς διδακτικῶν βιβλίων, ἁρμοδιώτεροι ὅλων εἶναι οἱ ἐκπαιδευτικοὶ λειτουργοί, οἱ ὁποῖοι λόγῳ τῆς μεγάλης πείρας τοῦ σχολείου τὴν ὁποίαν ἔχουν, γνωρίζουν καλλίτερον παντὸς ἄλλου τί εἶναι ἐκεῖνο ποὺ ἀποζητεῖ καὶ θέλει καὶ μπορεῖ νὰ μάθῃ τὸ παιδὶ καὶ πῶς πρέπει νὰ εἶναι γραμμένο αὐτὸ ἀπὸ ἀπόψεως διατάξεως ὕλης, διατυπώσεως κειμένου κλπ. διὰ νὰ τὸ ἀφομοιώσῃ καλλίτερον ὁ μαθητὴς καὶ νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ βιβλίον τὸν προορισμόν του. Ἔχω τὴν πληροφορίαν, ὅτι ὅλα τὰ βοηθητικὰ βιβλία στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως εἰς τὴν Γαλλίαν, τῆς ὁποίας ἡ πνευματικὴ ἀκτινοβολία εἶναι γνωστή, εἶναι γραμμένα ἀπὸ ἐκπαιδευτικούς. Χαίρω, λοιπόν, διότι ὁ κ. Ὑφυπουργός, ἐδέχθη τὴν τροπολογίαν νὰ περιληφθοῦν καὶ οἱ ἐκπαιδευτικοὶ λειτουργοὶ μεταξὺ τῶν προσώπων εἰς τὰ ὁποῖα θὰ ἀνατίθεται ἡ συγγραφὴ τῶν διδακτικῶν βιβλίων. Μάλιστα, φρονῶ, ὅτι ἐπιβάλλεται νὰ δοθῇ προτεραιότης καὶ τὸ προβάδισμα εἰς τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς λειτουργοὺς ἔναντι παντὸς ἄλλου.

Θὰ ἤθελα κι' ἐγὼ νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τοῦ κυρίου Ὑπουργοῦ ἐπὶ τῆς διατάξεως τῆς παραγράφου 1 τοῦ ἄρθρου 6 τοῦ ὑπὸ ψήφισιν σχεδίου Ν. Διατάγματος. Εἶναι ὀρθοτάτη ἡ ὑπόδειξις τῶν συναδέλφων τῆς παρατάξεώς μας, κ.κ. Βογιατζῆ καὶ Λύχνου, ὅτι θὰ πρέπει κατ' ἀρχὴν ἡ συγγραφὴ τῶν διδακτικῶν βιβλίων νὰ γίνεται κατόπιν διαγωνισμοῦ καὶ μόνον ἐφόσον δὲν ὑπάρχει προθυμία συμμετοχῆς εἰς τὸν διαγωνισμὸν ἢ ὁ διαγωνισμὸς δὲν θὰ ἔδιδεν ἀποτέλεσμα, μόνον τότε νὰ ἔχῃ τὴν δυνατότητα ὁ κ. Ὑπουργὸς ν' ἀναθέτῃ ἄνευ διαγωνισμοῦ τὴν συγγραφὴν τῶν διδακτικῶν βιβλίων εἰς τὰ ἐν τῷ ἄρθρῳ ἀναγραφόμενα πρόσωπα. Ὡς εἶναι διατυπωμένη ἡ ὑπὸ συζήτησιν διάταξις, κ. Ὑπουργέ, δημιουργεῖ παρεξηγήσεις καὶ δίδει ἀφορμὰς εἰς ὑπονοίας, ὅτι ἀποβλέπει νὰ δώσῃ τὴν δυνατότητα εἰς ὑμᾶς νὰ προβῆτε εἰς χαριστικὰς πράξεις πρὸς ὡρισμένα πρόσωπα, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶμαι βέβαιος, ὅτι εὑρίσκεται μακρὰν τῶν προθέσεών σας. Ἐκτὸς τούτου, ἡ διὰ διαγωνισμοῦ ἀνάθεσις τῆς συγγραφῆς εἶναι πλέον δημοκρατικὸς τρόπος, διότι ἐπιλέγεται ὁ ἀξιώτερος δι' ἐπιλογῆς, κατόπιν μελέτης τῶν κρινομένων βιβλίων. Τέλος, ἡ διάταξις, ὡς εἶναι διατυπωμένη καὶ ἡ ὁποία ἀπὸ δυνητικὴ θὰ ἀποβῇ κανών, ὡς συμβαίνει συνήθως, θὰ δημιουργῇ καὶ δι' ὑμᾶς, κ. Ὑπουργέ, πρόβλημα ἐπιλογῆς προσώπου μεταξὺ πολλῶν ἱκανῶν καὶ καταλλήλων τοιούτων διὰ τὴν συγγραφὴν διδακτικῶν βιβλίων. Φρονῶ, λοιπόν, ὅτι ὁ διαγωνισμὸς εἶναι ὁ πλέον ἐνδεδειγμένος τρόπος ἐπιλογῆς τοῦ προσώπου καὶ τοῦ διδακτικοῦ βιβλίου, ὡς ὑπεστήριξαν ὅλοι σχεδὸν οἱ συνάδελφοι ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Εἶναι καθολικὴ ἀναγνώρισις, ὅτι τὸ σχολικὸν βιβλίον εἶναι, ἐξ ὅλων τῶν βιβλίων τῆς ἐκπαιδεύσεως ἰδιαιτέρως ὅμως τῆς στοιχειώδους καὶ τῆς Μέσης, ἄθλιον ἀπὸ ἀπόψεως περιεχομένου καὶ ἀθλιώτερον ἀπὸ ἀπόψεως ἐμφανίσεως. Τολμῶ νὰ παρατηρήσω, ὅτι τὸ περιεχόμενόν του δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸ πνευματικὸν ἐπίπεδον τοῦ τόπου μας. Νομίζω, ὅτι οἱ λόγοι εἶναι πολλοί. Καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς βασικωτέρους εἶναι, ὅτι τὰ διδακτικὰ βιβλία, εἴτε ἀναγνωστικὰ εἴτε βοηθητικά, πάντοτε ἐγράφοντο κατόπιν διαγωνισμοῦ. Εἶναι, ἀναμφιβόλως, ὁ διαγωνισμὸς ἕνα καθεστὼς καὶ τὸ καθεστὼς αὐτὸ οὔτε σήμερον παραβιάζεται. Ἐπιχειρεῖται αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἕνα κάποιο τόλμημα ἐξαιρέσεως. Ἀναζητεῖται ἡ πνευματικὴ ἡγεσία τοῦ τόπου, ἤτοι ἐπιστήμονες κατὰ κλάδους, λογοτέχναι ἐξαιρετικοί, ἐκπαιδευτικοὶ λειτουργοὶ μὲ τὴν προσθήκην τὴν ἐπιτυχῆ τοῦ κ. Νικολαΐδη, λειτουργοὶ οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀνεγνωρισμένοι διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ πνευματικὴν ἐργασίαν, εἴτε λογοτέχναι γενικωτέρου πνευματικοῦ κύρους οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀσχοληθῇ μὲ καθαρῶς δημιουργικὴν ἐργασίαν, ὅπως εἶναι οἱ πεζογράφοι ἢ οἱ ἀσχοληθέντες μὲ τὴν Ἱστορίαν τοῦ Γένους, ἢ ὅπως εἶναι οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἔδωσαν πολλὰ εἰς τὴν παιδείαν. Ἀναφέρω, ὡς παράδειγμα, ὅτι θὰ ἠμποροῦσε νὰ γράψῃ ἄριστα Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν, ὁ ἀείμνηστος Βλαχογιάννης. Ὑπάρχουν μερικοὶ ἡγέται τοῦ τόπου μας, οἱ ὁποῖοι δικαιωματικῶς ἔχουν καταλάβει τὸ προβάδισμα καὶ τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ λαοῦ μας. Τὸ νομοσχέδιον εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀναφέρεται εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους. Ὑπάρχουν 10—15 ἀξιόλογοι ἄνθρωποι, τοὺς ὁποίους κάποτε τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας ὀφείλει νὰ παρακαλέσῃ καὶ νὰ τοὺς εἴπῃ, ἐλᾶτε νὰ βοηθήσετε τὴν παιδείαν. Αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἔχει ἡ μικρὰ ἐξαίρεσις. Τὸ καθεστὼς τοῦ διαγωνισμοῦ εἶναι πάγιον καὶ θὰ ταλαιπωρῇ τὴν παιδείαν, ἐὰν ὁμιλοῦμεν ἐνώπιος ἐνωπίῳ καὶ εἰλικρινῶς. Ἀλλὰ κάποτε πρέπει νὰ ἀντιμετωπίσωμεν τὸ ζήτημα εἰς τὴν ρίζαν του.

Πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι καὶ νὰ παρακληθοῦν νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ τὴν παιδαγωγικήν, ὅπως εἶπεν ἡ κ. Καραγιώργη, διὰ νὰ γράψουν ἕνα ἀναγνωστικὸν ἢ ἕνα βιβλίον μαθηματικῶν. Σχετικῶς θὰ εἴπω καὶ τὸ ἑξῆς. Ὁ ἀξιόλογος ἐπιστήμων καθηγητὴς κ. Κρητικὸς ὅταν ἐκλήθη διὰ νὰ συγγράψῃ ἕνα βιβλίον μαθηματικῶν διὰ τὰς μεσαίας τάξεις εἶχε τὴν εἰλικρίνειαν νὰ εἴπῃ δὲν πρόκειται νὰ γράψω, ἀλλὰ θὰ μεταφράσω ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ· γνωρίζετε μὲ ποῖον τρόπον γίνονται τὰ διδακτικὰ βιβλία; Γίνονται ἀπὸ ἐρανίσματα πολλῶν καὶ διαφόρων βιβλίων. Γνωρίζω ὅτι βιβλία ψυχολογίας καὶ λογικῆς τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἀποτελοῦν ἕνα ἑνιαῖον ὅλον ἔγιναν μὲ ἐρανίσματα ἀπὸ διάφορα βιβλία καὶ ἦσαν βιβλία γρονθοκοπούμενα ἀπὸ τὸ πρῶτον κεφάλαιον ἕως τὸ τελευταῖον. Τὰ βιβλία αὐτὰ ἦσαν ἕνα ἀθλιέστατον παρασκεύασμα ἀπὸ εὐσυνειδήτους ἀνθρώπους, τὰ ὁποῖα ἐνεκρίνοντο ἀπὸ μίαν Ἐπιτροπὴν κρίσεως, ἡ ὁποία ἀπετελεῖτο ἀπὸ πρόσωπα τὰ ὁποῖα ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως εἶχε χαρακτηρίσει πρὸ ὀλίγου χρόνου μὲ τοὺς βαρυτάτους χαρακτηρισμοὺς τοὺς ὁποίους δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἐπαναλάβω. Ἑπομένως τὸ θέμα τῶν διδακτικῶν βιβλίων θὰ ἀντιμετωπισθῇ μὲ τὸ καθεστὼς τῶν διαγωνισμῶν. Θὰ πρέπει ὅμως νὰ τολμήσωμεν μὲ κάποιαν ἐξαίρεσιν νὰ ἐπιτύχωμεν κάτι πρὸς τὸ καλὸν τῆς παιδείας, ἐὰν δὲ πάλιν ἀποτύχωμεν, αὐτὸ θὰ εἶναι μία μεμονωμένη περίπτωσις. Εἶπεν ὁ κ. Βογιατζῆς, τί λεπτὰ θὰ δώσωμεν; Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Ὀργανισμοῦ Σχο-

λικῶν Βιβλίων, θὰ καθορίσῃ τὸ ἔπαθλον. Δὲν ἔχω τίποτε σχετικὸν ἐντὸς τοῦ νοός μου οὔτε ἐκτὸς αὐτοῦ, ἀλλὰ θὰ ἐφαρμόσωμεν εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν τὴν σχετικὴν διάταξιν τοῦ Ὀργανισμοῦ Σχολικῶν Βιβλίων, ἡ ὁποία καθορίζει τὰ ἐκάστοτε ἔπαθλα. Θὰ ἤθελα νὰ παρατηρήσω εἰς τὸν φίλον κ. Θεοδωράκην, ὁ ὁποῖος εἶναι πράγματι μία πολιτιστικὴ ἀξία τοῦ τόπου μας, καὶ ὁ ὁποῖος εἶναι κατ' ἐξοχὴν δημιουργικὸς καὶ ἔχει πλουτίσει τὴν μουσικήν μας εὐαισθησίαν, θὰ ἤθελα νὰ παρατηρήσω ὅτι εἰς κανένα διαγωνισμὸν δὲν θὰ ἦτο διατεθειμένος νὰ προσέλθῃ καὶ νὰ τεθῇ εἰς ἴσην μοῖραν μὲ ἄλλους. Ἐνῷ ἐὰν τὸν ἐκαλοῦσε ὁ οἱοσδήποτε διὰ νὰ γράψῃ ἕνα μουσικὸν ἔργον, νομίζω ὅτι θὰ ἔβαζε τὸν καλλίτερόν του ἑαυτόν, διότι ἀπὸ τὴν ὥραν ποὺ ἀποφασίζω νὰ ἀναθέσω εἰς τὸν κ. Τσάτσο διὰ νὰ γράψῃ ἕνα συγκεκριμένο βιβλίον γνωρίζω, ὅτι εἰς τὸν τόπον αὐτὸν ὑπάρχουν δύο τρεῖς ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι μποροῦν νὰ γράψουν αὐτὸ τὸ βιβλίον καὶ πρέπει νὰ ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιλέξω τὸν κ. Τσάτσον ἀντὶ τοῦ ἀγνώστου κ. τάδε. Εἶναι ἕνα δικαίωμα τῆς Πολιτείας τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ χρησιμοποιήσῃ. Ἐλέχθη ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ φαυλοκρατία. Ὁ κάθε ἕνας κρίνεται καθ' ἡμᾶς ἐνώπιον τοῦ λαοῦ. Ἕνας Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ὁ ὁποῖος ἀπεκδέχεται τὴν εὐθύνην νὰ καλέσῃ ἕνα διακεκριμένον ἐπιστήμονα, ἕνα διακεκριμένον ἐκπαιδευτικὸν ἢ ἕνα πνευματικὸν ἄνθρωπον νὰ τοῦ ἀναθέσῃ τὴν εὐθύνην τῆς συγγραφῆς ἑνὸς βιβλίου διὰ νὰ διδάξῃ τὴν Ἑλληνικὴν νεολαίαν, κάμνει πρᾶξιν ἡ ὁποία εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν κρίσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως. Δὲν θὰ τολμήσῃ ποτὲ νὰ ἀναθέσῃ εἰς δεύτερον καὶ τρίτον ἄνθρωπον διὰ νὰ γράψῃ αὐτὸ τὸ μέγα ἔργον. Ἀλλὰ ὑπάρχει εἰς τὸ ἄρθρον τὸ σχετικὸν μὲ τὴν προσθήκην τὴν ὁποίαν ἔχω εἰσηγηθῆ ὅτι ἡ ἐπιλογὴ θὰ γίνῃ ἀπὸ ἕνα πίνακα. Τὸν πίνακα αὐτὸν θὰ τὸν κάμῃ ἡ ἀνωτάτη ἡγεσία τῆς ἐκπαιδεύσεως, οἱ σύμβουλοι καὶ οἱ πάρεδροι τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου καὶ θὰ ἔχουν ἐκεῖνοι τὴν εὐθύνην. Θὰ ὑποδείξουν τὰ δύο τρία πρόσωπα καὶ ἀπὸ αὐτὰ θὰ γίνῃ ἡ ἐπιλογή.

Ἐὰν βάλω ἕναν ἀσήμαντον ἄνθρωπον, νομίζω, ὅτι ἡ ἀνεξάρτητος αὐτὴ ἡγεσία τῆς ἐκπαιδεύσεως δὲν θὰ θελήσῃ ποτὲ νὰ συνωμοτήσῃ μαζί μου, ἐναντίον τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας. Ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔννοιαν, θὰ παρακαλέσω τὴν Βουλὴν νὰ δεχθῇ τὴν εἰσήγησίν μου. Οἱ διαγωνισμοὶ θὰ συνεχισθοῦν. Ἐὰν τὸ καθορίσωμεν ὅπως ὑπεστηρίχθη ἀπὸ ὡρισμένους συναδέλφους, τότε σημαίνει, ὅτι ἡ προσπάθεια διὰ τὴν ἀνανέωσιν τοῦ διδακτικοῦ βιβλίου θὰ γίνῃ μετὰ ἀπὸ 1 1)2 — 2 ἔτη. Δὲν ἔχομεν καιρὸν νὰ χάσωμεν. Φοβοῦμαι, ὅτι δὲν θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ τὸ ἐπιτύχωμεν εἰς τὴν κλίμακα ποὺ ὅλοι ἐπιθυμοῦμεν. Ἂς ὑπάρχῃ ἡ εὐχέρεια αὐτὴ μὲ τὴν βεβαιότητα καὶ τὴν θέλωσιν, ὅτι αὐτῆς τῆς εὐκαιρίας θὰ γίνῃ ὅσον τὸ δυνατὸν ἡ καλλιτέρα χρῆσις.

Ἐπαναλαμβάνω, ὅτι εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ κόσμου τὰ καλὰ ἀναγνωστικὰ τὰ ἔγραψαν σπουδαῖοι πνευματικοὶ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι εἶχον τὴν δημιουργικὴν δύναμιν νὰ συλλάβουν τὸν κόσμον τοῦ παιδιοῦ καὶ τὸν κόσμον αὐτὸν νὰ τὸν κάμουν τέχνην. Αὐτὸ εἶναι δῶρον τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ δῶρον τοῦ Θεοῦ δὲν ἐπιτυγχάνεται μὲ διαγωνισμούς. Εἶναι ἔμπνευσις, εἶναι ἐνώπιον ἐνωπίῳ. Δὲν δημιουργοῦνται ἔργα μεγάλα εἰς τὴν Παιδείαν, ἐὰν δὲν ζητήσωμεν ἀπὸ μεγάλους πνευματικοὺς ἀνθρώπους νὰ τὰ δημιουργήσουν. Αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἔχει ἡ πρότασίς μας καὶ νομίζομεν, ὅτι δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἀντιμετωπίζομεν τὸ θέμα.

Ἐθίγησαν καὶ ἄλλα θέματα καὶ κυρίως τὸ θέμα τῶν βιβλίων, τὸ ὁποῖον δὲν ἐμπλέκεται αὐτὴν τὴν στιγμὴν εἰς τὸ συζητούμενον ἄρθρον. Ἐπαναλαμβάνω ὅλην τὴν συμπάθειαν καὶ ἀγάπην πρὸς τὸν κόσμον τῶν βιβλιοπωλῶν, ἀναγνωρίζομεν ὅτι ἀποτελοῦν κέντρα πνευματικὰ καὶ ἐκπολιτιστικὰ τοῦ τόπου μας καὶ πρέπει, ἐν πάσῃ περιπτώσει, νὰ ἐνισχυθοῦν καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν κάθε ἐνίσχυσις τοῦ κόσμου τῶν βιβλιοπωλῶν θὰ εὕρῃ τὴν Κυβέρνησιν σύμφωνον. Ἔχω δηλώσει κατ' ἐπανάληψιν καὶ ἐξήγησα καὶ εἰς τοὺς ἰδίους, ὅτι τὸ βιβλίον τὸ ὁποῖον δίδεται διὰ τοῦ Κράτους δωρεάν, θὰ δίδεται διὰ τοῦ διδασκάλου εἰς τὸν σχολικὸν χῶρον, χωρὶς τὴν μεσολάβησιν οἱουδήποτε ἐνδιαμέσου. Ἐλέχθη, ὅτι τὸ ὀρθότερον θὰ ἦτο, τὸ παιδὶ νὰ παίρνῃ τὸ βιβλίο του ἀπὸ τὸ βιβλιοπωλεῖον. Κατ' ἀρχήν, ὡς ἐτονίσθη ἀπὸ ἕναν συνάδελφον, εἰς τὰς Ἐπαρχίας δὲν ὑπάρχουν παντοῦ βιβλιοπωλεῖα. Ὑπάρχουν μόνον εἰς τὰ κέντρα.

Π.χ. εἰς τὴν Εὐρυτανίαν, ἔχει μόνον εἰς τὸ Καρπενῆσι. Κατὰ ποίαν λογικήν, ὁ μαθητικὸς πληθυσμὸς τῆς Εὐρυτανίας θὰ ὁδηγηθῇ εἰς ἕνα ἀπίθανον βιβλιοπωλεῖον τοῦ Καρπενησίου, διὰ νὰ πάρῃ ἕνα σχολικὸν βιβλίον. Ἕνα σχολικὸν βιβλίον εἶναι, θὰ τοῦ τὸ παραδώσῃ ὁ δάσκαλος ἐκεῖ. Εἶπον καὶ περὶ ἐπιβαρύνσεως τῆς διακινήσεως τῶν βιβλίων. Βεβαιώνω, ὅτι πέρυσιν ἐστοίχισε 240.000 δραχμὰς διὰ βιβλία ἀξίας 8.000.000, τὰ ὁποῖα ὡς βιβλιοπωλειακὸν κέρδος ἦσαν 1.600.000. Καὶ πληροφορῶ τὴν Βουλήν, ὅτι τὰ ἐφετεινὰ βιβλία ἔφθασαν εἰς ὅλα τὰ σχολεῖα ἀπὸ 1ης Σεπτεμβρίου. Ἑπομένως, οὔτε ἀργοποροῦμεν, οὔτε τίποτε. Καὶ ἡ διακίνησις τῶν βιβλίων ἐγγίζει τὸ ποσὸν τῶν 200.000 δραχμῶν. Δηλαδή, οὐσιαστικῶς ἕνα τίποτε σήμερον ἀφαιροῦμεν ἀπὸ τὰ βιβλιοπωλεῖα καὶ ἔναντι αὐτοῦ ἔχομεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς αὐξήσει τὸ βιβλιοπωλειακὸν κέρδος ἀπὸ 15 εἰς 20 ο)ο.

Ὁ συνάδελφος κ. Κασιμάτης, ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὸ θέμα, γνωρίζει καὶ ἠμπορεῖ νὰ βεβαιώσῃ τὸ Σῶμα, ὅτι τὸ 5 ο)ο ἐπὶ τῶν διδακτικῶν βιβλίων εἶναι οἰκονομικὸν ἀντιστάθμισμα σοβαρώτατον διὰ νὰ ἰσοφαρίσῃ τὴν μικρὰν αὐτὴν ζημίαν ἐκ τῆς διακινήσεως. Ἐπικαλοῦμαι τὴν μαρτυρίαν τοῦ κ. Κασιμάτη. Εἶναι ἢ δὲν εἶναι σοβαρόν;

Γ. Κασιμάτης. Εἶναι σοβαρόν.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Ἑπομένως, δὲν ἐπεδιώχθη ὑπονόμευσις τῆς ἐπαγγελματικῆς θέσεως τῶν βιβλιοπωλῶν. Θὰ εἴμεθα ὅλοι ἀνάξιοι, ὡς πνευματικοὶ ἄνθρωποι, ἐὰν ἐκτυπούσαμεν μίαν τάξιν, ἡ ὁποία εἶναι πράγματι συμπαθής, ἀλλὰ δὲν σημαίνει αὐτό, ὅτι ἡ τάξις αὐτὴ θὰ πρέπει νὰ διατηρηθῇ ἀπὸ ἀπόψεως οἰκονομικῆς, ὡς ἕνα εἶδος ἐπὶ πλέον ἐπιβαρύνσεως εἰς τὴν δωρεὰν παιδείαν, τὴν ὁποίαν θέλομεν. Εἶναι τὸ κεφάλαιον τῆς δωρεὰν παιδείας, τὸ ὁποῖον δὲν φορολογεῖται. Οὐδεὶς βιβλιοπώλης θὰ φορολογήσῃ τὴν δωρεὰν παιδείαν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὑπὸ οἱανδήποτε μορφήν. Εἶναι τὸ προνόμιον τῆς Πολιτείας νὰ δώσῃ τὴν δωρεὰν παιδείαν καὶ δὲν χρειαζόμεθα κανένα ἐνδιάμεσον. Πέραν αὐτοῦ, ὁτιδήποτε χρειασθῇ διὰ νὰ ἐνισχυθοῦν οἱ βιβλιοπῶλαι θὰ μὲ εὕρῃ σύμφωνον καὶ θὰ ἐξεύρωμεν τρόπον διὰ νὰ λυθῇ τὸ ζήτημα.

Θὰ ἤθελον, ἐπὶ πλέον, νὰ προσθέσω μίαν τελευταίαν παράγραφον, ἀκριβῶς διὰ νὰ καταστήσω τὸ βιβλίον εὐθηνόν. Τὸ διδακτικὸν βιβλίον. Προσθέτω, λοιπόν, μίαν παράγραφον 5ην εἰς τὸ ἄρθρον 6 τοῦ σχεδίου νόμου, ὅτι: «Ὁ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγόμενος χάρτης, διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ Ὀργανισμοῦ Ἐκδόσεως Σχολικῶν Βιβλίων, πρὸς ἐκτύπωσιν σχολικῶν βιβλίων καὶ ἐντύπων, ἀπαλλάσσεται παντὸς δασμοῦ, εἰσφορᾶς, λοιπῶν φόρων καὶ τελῶν, ὡς καὶ τελῶν χαρτοσήμου. Ἡ ἀνωτέρω διάταξις ἰσχύει ἀπὸ 1.4.1964 καὶ ἐντεῦθεν».

Ὑπάρχει μία προϊστορία χαρακτηριστική. Ἐζητήσαμεν προσφορὰς διὰ τὴν ἐκτύπωσιν σχολικῶν βιβλίων καὶ αἱ προσφοραί, αἱ ὁποῖαι ὑπεβλήθησαν εἰς τὸν Ὀργανισμὸν παρουσίαζον διαφορὰν 1.500.000 ἕως 2.000.000, εἰς βάρος τοῦ Ὀργανισμοῦ, ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ προμηθευθῇ τὸν χάρτην ἀπὸ ἐργοστάσια τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἐφέραμεν καλυτέρας ποιότητος χάρτην ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ μὲ ποσὸν κατὰ 2.000.000 δραχμὰς ὀλιγώτερον. Αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἔχει ἡ διάταξις, ἡ ὁποία εἰς τὸ μέλλον διευκολύνει τὸν Ὀργανισμὸν νὰ τυπώνῃ καλύτερα καὶ ἐπὶ εὐθηνοτέρου χάρτου τὰ βιβλία του, ἕως ὅτου ἐξαναγκασθοῦν οἱ βιομήχανοι τοῦ χάρτου τοῦ ἐσωτερικοῦ νὰ προσφέρουν εἰς τὰς αὐτὰς τιμάς.

Γ. Κασιμάτης. Ἐπειδὴ ἔχω ἀκούσει, ὅτι ὑπάρχει μία περίπτωσις κακοῦ χάρτου εἰσαχθέντος, ἐρωτῶ μήπως διὰ τῆς διατάξεώς σας αὐτῆς, ἡ ὁποία ἀσφαλῶς δὲν ἔχει αὐτὴν τὴν ἔννοιαν δι' ὑμᾶς, μήπως διὰ τῆς διατάξεως αὐτῆς μὲ τὴν ἀναδρομικὴν ἐνέργειαν ἐπέρχεται κάποια κάλυψις κάποιας ἀνωμαλίας;

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Ὄχι. Δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν.

Γ. Κασιμάτης. Νὰ καταργηθοῦν ἀπὸ σήμερον.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν. Αὐτὸς ὁ χάρτης, ὁ ὁποῖος εἰσήχθη, εἶναι καλύτερος ἀπὸ τὸν ἐδῶ.

Γ. Κασιμάτης. Διατὶ ἀναδρομικῶς; Διότι εἶχον μίαν τοιαύτην πληροφορίαν.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Ἀναδρομικῶς, διότι ἔχομεν τυπώσει ἤδη. Διότι εὑρέθημεν ξαφνικὰ πρὸ προσφορῶν, κατὰ 2.000.000 δραχμὰς ἐπὶ πλέον καὶ ἔναντι χάρτου, ὁ ὁποῖος ἦτο κατωτέρας ποιότητος. Καὶ γνωρίζομεν καὶ καταλαβαίνομεν τὴν ποιότητα.

Γ. Κασιμάτης. Ἡ προσφορὰ ἔγινεν ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν τῆς καταργήσεως τοῦ δασμοῦ;

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Ναί.

Γ. Κασιμάτης. Ὥστε ἐφηρμόσατε διάταξιν μὴ ὑπάρχουσαν.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Εἶπον, ὅτι ἡ ἰσχὺς ἀπὸ 1.4.64 ἔρχεται νὰ καλύψῃ πρᾶξιν, τὴν ὁποίαν ἐκάμαμεν ἐν συνειδήσει, ὅτι πράγματι, διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ τυπώνομεν εὐθηνότερα καὶ καλύτερα βιβλία. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν θὰ παρακαλέσω ἡ διάταξις αὐτὴ νὰ γίνῃ ἀποδεκτή, ὡς ἀκροτελεύτιος διάταξις εἰς τὸ ἄρθρον 6.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Λύχνος ἔχει τὸν λόγον.

Γ. Λύχνος. Νομίζω ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ ὁρισθῇ ἡ ποιότης τοῦ χάρτου τὸν ὁποῖον θὰ ἔχετε τὸ δικαίωμα νὰ εἰσαγάγετε πρὸς ἀποτροπὴν καταχρήσεων. Διότι δὲν εἶναι ἀπίθανον—σεῖς δὲν πρόκειται νὰ ἐκτυπώσετε τὰ βιβλία—αὐτὸ τὸ χαρτὶ νὰ βγαίνῃ εἰς τὴν ἀγοράν, ὁπότε θὰ ὑπάρχῃ μία μεγάλη ζημία τοῦ Κράτους.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδ.). Σύμφωνοι. Αὐτὸ εἶναι ζήτημα ποὺ ἀφορᾷ τὸν Ὀργανισμὸν τῶν Σχολικῶν Βιβλίων. Ἐτονίσθη ἀπὸ τὸν κ. Βογιατζῆν κάτι ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἤθελον νὰ δώσω μίαν ἀπάντησιν. Ἀνεφέρθη εἰς παλαιοτέραν διάταξιν νόμου σχετικῶς μὲ τὰ σχολικὰ βιβλία, ἡ ὁποία εἶχε θεσπισθῆ καὶ ἐπὶ τῆς Ὑπουργίας τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἕως σήμερον διέρρευσαν 30—32 χρόνια. Καὶ τὰ 32 αὐτὰ χρόνια ἀπεκτήσαμεν μίαν πικρὰν πεῖραν εἰς τὸν τομέα τῶν σχολικῶν βιβλίων τὴν ὁποίαν πικρὰν πεῖραν ἔζησαν ὅλοι οἱ κατὰ καιροὺς σχόντες τὴν εὐθύνην τῆς Διευθύνσεως τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας. Ἐὰν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ σύνθεσις τῆς Ἐπιτροπῆς ἔγινε κατὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον τρόπον, δὲν σημαίνει ὅτι σήμερον δὲν ἠμποροῦμεν νὰ τὴν τροποποιήσωμεν ἢ νὰ τὴν βελτιώσωμεν. Ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν κρίσεως—ἀπαντῶ εἰς τὸν κ. Πλεύρην καὶ ἄλλους συαδέλφους—ἐκπαιδευτικῶν βοηθῶν καθηγητῶν καὶ διδασκάλων, εἶναι ὀρθὴ διότι ὅταν λέγωμεν Συμβούλων καὶ Παρέδρων τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ἰνστιτούτου, ἐννοοῦμεν ἐκπαιδευτικούς, ἐννοοῦμεν ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι ἀφοῦ ἐδήτευσαν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν, ὡς διδάσκαλοι καὶ καθηγηταί, θὰ πρέπει νὰ εἶναι φυσικοὶ κριταὶ τῶν βιβλίων. Ἀνεφέρθησαν εἰς διδασκάλους καὶ καθηγητὰς ἀγνοοῦντες ὅτι οἱ Σύμβουλοι καὶ οἱ Πάρεδροι τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ἰνστιτούτου, προέρχονται ἀπὸ τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ διότι ἀκριβῶς, ὑπηρέτησαν τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν ὑπηρέτησαν κατὰ τρόπον ἀντικειμενικόν, ὁ ὁποῖος τοὺς ἀνέδειξεν εἰς τὴν ἡγεσίαν τῆς παιδείας, ἔχουν καὶ τὸ δικαίωμα νὰ κρίνουν τὰ βιβλία.

Τὸ θέμα τῶν λογοτεχνῶν, νομίζω ὅτι εἶναι ἕνα γενικώτερον θέμα, τὸ ὁποῖον κάποτε πρέπει νὰ θιγῇ καὶ ἐλπίζω νὰ τὸ θίξωμεν μὲ τὸ βασικὸν σχέδιον Ν.Δ. «περὶ προστασίας τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Τεχνῶν».

Ἐτόνισε προχθὲς ὁ κ. ἀρχηγὸς τῆς ΕΡΕ, ὁ κ. Κανελλόπουλος, μὲ τὸ πνευματικὸν κῦρος, τὸ ὁποῖον ἔχει, ὅτι ἡ νεωτέρα πνευματικὴ γενεά, εἰς τὴν ὁποίαν πολλοὶ ἀνήκουν, εἶναι μία ἀπὸ τὰς ἀξιολογωτέρας πνευματικὰς γενεὰς τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας. Ὅταν ἐφθάσαμεν αὐτὴν τὴν στιγμήν, νὰ ἔχωμεν προβληθῇ εἰς τὸ προσκήνιον ὅλης τῆς πνευματικῆς ἀνθρωπότητος, σημαίνει ὅτι ἔχομεν μίαν πνευματικὴν παραγωγὴν καὶ εἰς τὸν τομέα τῆς ποιήσεως καὶ εἰς τὸν τομέα τῆς πεζογραφίας καὶ εἰς τὸν τομέα τοῦ θεάτρου, ἀξιολογωτάτην. Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν δημιουργήσει αὐτὸν τὸν πολιτισμὸν εἰς τὸν τόπον μας, χωρὶς ἐνίσχυσιν ἀπὸ πουθενά, χωρὶς νὰ κυκλοφοροῦν τὰ βιβλία των, παρὰ εἰς ἐλάχιστον ἀριθμὸν ἀντιτύπων ἐργαζόμενοι ὑπὸ βιοτικὰς συνθήκας καταθλιπτικάς, αὐτὸς ὁ κόσμος, ἀποτελεῖ μίαν πνευματικὴν δύναμιν, τὴν ὁποίαν ἔχει ὑποχρέωσιν ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία νὰ προστατεύσῃ. Καὶ ὅταν εἰς μίαν Ἐπιτροπὴν Κρίσεως, πρόκειται νὰ μετάσχουν πνευματικοὶ ἡγέται τοῦ τόπου, ἀποτελεῖ τοῦτο μίαν πρόσθετον ἐγγύησιν.

Αὐταὶ εἶναι αἱ ἐξηγήσεις, τὰς ὁποίας ἤθελον νὰ δώσω ἐπὶ τοῦ ἄρθρου καὶ παρακαλῶ τὴν Ἐπιτροπὴν νὰ ἐγκρίνῃ τὸ ἄρθρον, καθ' ὃν τρόπον τὸ ἔχω ἀποδεχθῆ μὲ τὴν τροπολογίαν τοῦ κ. Νικολαΐδη καὶ μὲ τὴν προσθήκην ὅτι αὐτοὺς τοὺς λογοτέχνας, θὰ τοὺς ἐπιλέγω ἀπὸ πίνακα, τὸν ὁποῖον θὰ ὑποβάλλῃ τὸ Παιδαγωγικὸν Ἰνστιτοῦτον καὶ τὴν τελευταίαν, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν δυνατότητα τῆς εἰσαγωγῆς χάρτου ἀδασμολογήτου, διὰ νὰ ἔχωμεν βιβλία καλὰ καὶ εὐθηνὰ διὰ τὸν Ἑλληνικὸν λαόν.

Τέλος, νομίζω ὅτι ὁ κ. Μερκούρης, ἀναμένει μίαν ἀπάντησιν γενικωτέραν. Εἶπον, διακόψας τὸν δεύτερον ὁμιλητήν, κατὰ σειράν, ὅτι οὐδεὶς ἐμποδίζει τὴν διακίνησιν τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν, ὅτι εἶναι ἐκτὸς κάθε ἀντιλήψεως δημοκρατικῆς, ὅτι ἑνὸς βιβλίου εἶναι δυνατὸν νὰ ἐμποδισθῇ ἡ κυκλοφορία του εἴτε εἰς τὸ Ἐσωτερικόν, εἴτε εἰς τὸ Ἐξωτερικόν. Ὅ,τιδήποτε ἐκδίδεται εἰςτὴν Ἑλλάδα, δὲν ἐκδίδεται διὰ τὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ κυκλοφορήσῃ μέσα εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας. Αὐτὸ εἶναι ὡς ἐὰν νὰ αἰσθανώμεθα καταισχύνην, διότι ἕνα πνευματικὸν ἀγαθὸν δὲν πρέπει νὰ ἐξαχθῇ. Ὅ,τι ἐκδίδεται, ὅ,τι δημιουργεῖται εἰς τὸν τομέα τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Τεχνῶν, εἴτε τῶν εἰκαστικῶν Τεχνῶν εἶναι ἀγαθὸν τὸ ὁποῖον ἀπευθύνεται εἰς ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς ἀνθρώπους, ἔξω ἀπὸ κάθε διάκρισιν. Παντοῦ. Ὅπως, λοιπόν, τὸ λογοτεχνικὸν κείμενον εἶναι κείμενον τὸ ὁποῖον κυκλοφορεῖ ἐλευθέρως, ἐκτὸς καὶ ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος, εἶναι βέβαιον ὅτι ἄλλο τόσον ἕνα πνευματικὸν ἐκπαιδευτικὸν ἀγαθόν, ἕνα σχολικὸν βιβλίον, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ περιορισθῇ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας. Οὐδεὶς ἐφαντάσθη τὸ βιβλίον τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, τὸ βιβλίον τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, ὅτι εἶναι βιβλίον, τὸ ὁποῖον σταματᾷ εἰς τὴν Γευγελῆν, εἴτε ὁπουδήποτε ἀλλοῦ. Εἶναι ἀγαθὸν πνευματικόν, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ κυκλοφορῇ παντοῦ.

Ὁ τρόπος τῆς διαθέσεως, εἶναι θέμα ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἡ Κυβέρνησις θὰ ἀποφασίσῃ ὅταν τεθῇ συγκεκριμένως τὸ θέμα, ἀλλ' οὐδεὶς πρόκειται νὰ ἐμποδίσῃ τὴν κυκλοφορίαν αὐτῶν τῶν βιβλίων. Εὐχόμεθα καὶ θέλομεν τὰ βιβλία μὲ τὰ ὁποῖα θὰ μορφωθοῦν τὰ Ἑλληνόπουλα εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ τὰ διαβάζουν ὅλα τὰ παιδιά, τὰ ὁποῖα ἠξεύρουν Ἑλληνικὰ ὁπουδήποτε εὑρίσκονται, εἰς τὴν Αὐστραλίαν καὶ παντοῦ. Δὲν νομίζω ὅτι ὑπάρχει δευτέρα γνώμη ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν ἀναγνωστικὸν βιβλίον μὲ τὸ ὁποῖον διδάσκεται τὸ παιδὶ τῆς Πατρίδος μας θὰ πρέπει νὰ τὸ διαβάζουν ὅλα τὰ Ἑλληνόπουλα ὅπου τῆς γῆς εὑρίσκονται.

Πρόεδρος. Τὸν λόγον ἔχει ὁ κ. Παπαλουκᾶς.

Ε. Βανταλῆς. Τὸν λόγον κ. Πρόεδρε.

Πρόεδρος. Τὸν λόγον ἔχει ὁ κ. Παπαλουκᾶς. μὴ ἐπιμένετε.

Ε. Βανταλῆς. Μὲ τὴν παρεμπόδισίν σας καθυστεροῦμεν περισσότερον.

Πρόεδρος. Κύριε συνάδελφε, εἶσθε ἐκτὸς θέματος. Ὁρίστε κ. Παπαλουκᾶ.

Α. Παπαλουκᾶς. Ἐπὶ τῆς τροπολογίας καὶ εἰδικώτερον ἐπὶ τῆς ἀναδρομικότητος, εἶπεν ὁ κ. Κασιμάτης, πρὸ ὀλίγου καὶ ἀπήντησεν ὁ κ. Ὑπουργός, ὅτι παρὰ τοὺς κειμέ-

νους νόμους, ὁ κ. Ὑπουργός, προέβη εἰς τὴν εἰσαγωγὴν χάρτου. Δὲν μᾶς ἔδωσε πλήρη στοιχεῖα ὁ κ. Ὑπουργός, διὰ νὰ ἠξεύρωμεν ποῖον ἦτο τὸ ὕψος τῆς εἰσαγωγῆς, ἀπὸ ποῦ εἰσήχθη, πῶς εἰσήχθη, ἐὰν ἐγένετο δημοπρασία κλπ. Εἶναι ἀπαράδεκτον, κ. Πρόεδρε, ἡ Ἐθνικὴ Ἀντιπροσωπεία νὰ πληροφορῆται μετὰ 5 μῆνας καὶ ἐνῷ ὑφίστατο καὶ ἡ Βουλὴ καὶ νὰ πληροφορῆται καὶ ὁ Ἑλληνικὸς λαός, διὰ τῆς Ἐπιτροπῆς, ὅτι ἐγένετο μία παρανομία. Καὶ νὰ καλούμεθα ἐκ τῶν ὑστέρων μετὰ 5 μῆνας νὰ κυρώσωμεν μίαν παράβασιν τῶν κειμένων διατάξεων μὲ τὴν δικαιολογίαν ὅτι ὠφελήθη τὸ Δημόσιον καὶ μάλιστα χωρὶς νὰ ἀνακοινῶνται καὶ λεπτομέρειαι. Δημιουργεῖται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἕνα προηγούμενον ἀπαράδεκτον. Δὲν ἐπιτρέπεται ὁ Ἑλληνικὸς λαός, δὲν ἐπιτρέπεται ἡ Ἐθνικὴ Ἀντιπροσωπεία νὰ μὴ πληροφορῶνται ὅτι δι' οἱονδήποτε λόγον καὶ ἐὰν εἶχεν ἀπολύτως δίκαιον ὁ κ. Ὑπουργὸς — καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι εἶχε δίκαιον, δὲν θέλω νὰ θέσω ἐν ἀμφιβόλῳ τὴν ἀξιοπιστίαν του — δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ πληροφορῆται ἡ Ἑλληνικὴ Βουλή, ὅτι ἐγένετο αὐτὴ ἡ παράβασις τοῦ Νόμου καὶ ὅτι εἰσήχθη χάρτης. Πῶς ἐγένετο; Ποίου ὕψους, ἀντὶ ποίου τιμήματος καὶ ἂν ἐγένετο δημοπρασία ἢ ὄχι.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Πρῶτον, ὁ κ. Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἔχει δικαίωμα νὰ ἄρῃ τὸν δασμόν, νὰ ἐπιτρέψῃ δηλαδή, ἀδασμολόγητον εἰσαγωγήν. Ὁ κ. Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν καὶ ὁ κ. Ὑπουργὸς Βιομηχανίας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους πρὸ ὀμήνου ἢ ὀμήνου εἶχε ζητηθῇ ἡ ἔγκρισις τῆς ἀδασμολογήτου εἰσαγωγῆς τοῦ χάρτου διὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν, τὴν εἶχον δώσει διὰ τῆς ἐκδόσεως σχετικῆς ἀποφάσεως, καὶ ὑπὸ τὴν ἰδίαν των εὐθύνην.

Σ. Μερκούρης. Κύριε Ὑπουργέ, ἴσως δὲν διετύπωσα καλῶς αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἤθελα νὰ θέσω ὑπ' ὄψει ὑμῶν. Δὲν ἠμφισβήτησα, ὅτι τὸ βιβλίον τὸ ὁποῖον ἐκδίδεται εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι κτῆμα ὅλου τοῦ κόσμου καὶ ἠμπορεῖ νὰ περάσῃ ὅλα τὰ σύνορα. Εἶπον συγκεκριμένως, ὅτι εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Χώρας, ὅπου εὑρίσκονται Ἕλληνες, ἔχουν ἱδρύσει σχολεῖα καὶ ὅτι αὐτὰ στεροῦνται Ἑλληνικῶν βιβλίων. Ὅσες φορὲς ἐπῆγα ἐκεῖ, τόσον ἐγώ, ὅσον καὶ ἄλλοι συνάδελφοι, διεπίστωσαν, ὅτι οἱ Ἕλληνες ζητοῦν βιβλία Ἑλληνικά. Ἐφ' ὅσον τὸ Κράτος, τὸ ὁποῖον συγχαίρω, ἔφθασεν εἰς τὸ σημεῖον νὰ δώσῃ τὸ βιβλίον δωρεὰν εἰς ὅλα τὰ Ἑλληνόπουλα, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν Πρεσβεῖαι καὶ μορφωτικοὶ σύμβουλοι εἰς τὰς χώρας αὐτάς, πρέπει νὰ διατεθῇ ἕνας ἀριθμὸς βιβλίων δωρεὰν εἰς τὰς Πρεσβείας αὐτὰς καὶ ὁ μορφωτικὸς σύμβουλος ἐκεῖ νὰ τὰ μοιράσῃ εἰς τὰ σχολεῖα. Νομίζω, ὅτι εἶναι ἕνα θέμα ἐθνικόν, διότι, ἐπαναλαμβάνω, ὁσάκις ἐπεσκέφθημεν τὰς χώρας αὐτάς, τὰ Ἑλληνόπουλα ἐκεῖ ἀναπτύσσονται μὲ ὅλα τὰ ἰδανικὰ τὰ Ἑλληνικά, προστατεύουν τὴν γλῶσσαν των κατὰ τὸ δυνατόν, ἀλλὰ τοῦτο νομίζω θὰ γίνῃ κατὰ τὸν πλέον πληρέστερον τρόπον, ἐὰν θὰ ὑπάρχουν ἐκεῖ καὶ Ἑλληνικὰ βιβλία. Αὐτὸ παρεκάλεσα καὶ ὑμᾶς καὶ τὴν Κυβέρνησιν νὰ τὸ σκεφθῇ καὶ νὰ τὸ μελετήσῃ καὶ κατόπιν νὰ συνεννοηθοῦν μὲ τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν, ὥστε τὰ βιβλία αὐτὰ τὰ Ἑλληνικὰ νὰ διατεθοῦν εἰς τὰς ἐκεῖ Πρεσβείας μας, αἱ ὁποῖαι νὰ τὰ μεταβιβάσουν εἰς τὰ ὑπάρχοντα ἐκεῖ σχολεῖα εἰς τὰ ὁποῖα διδάσκεται ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ὄχι ὅμως καλῶς, διότι στεροῦνται τῶν μέσων καὶ τῶν βιβλίων.

Ε. Βαντταλῆς. Κύριε Πρόεδρε, ὅπως ἀνέφερε καὶ ὁ κ. Μερκούρης, ὑπάρχουν πολλὰ Ἑλληνόπουλα τὰ ὁποῖα, λόγῳ τῶν περιστάσεων, εὑρίσκονται πέραν τῶν συνόρων τῆς Πατρίδος μας. Πιθανὸν νὰ ὑφίστανται πολιτικὴν διαπαιδαγώγησιν ἀνάλογον πρὸς τὸν τόπον εἰς τὸν ὁποῖον εὑρίσκονται ἢ νὰ διατηροῦν ἄσβεστον τὴν φλόγα τοῦ πατριωτισμοῦ των. Ὅταν ἐπήγαμεν ἐκεῖ μᾶς κύτταζαν εἰς τὰ μάτια καλά - καλά. Νομίζω, λοιπόν, ὅτι εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη διὰ νὰ μάθουν καλῶς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ νὰ ἀποκτήσουν δεσμὸν ψυχικὸν μὲ τὴν Πατρίδα των, πρέπει νὰ διαθέτωμεν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ παιδιὰ μέσῳ τῶν ἐκεῖ Πρεσβειῶν μας, ὅπου εἶναι δυνατόν, τὰ ἀπαραίτητα Ἑλληνικὰ βιβλία.

Γ. Βασιλᾶτος. Κύριε Πρόεδρε, δὲν πρόκειται νὰ ὁμιλήσω, θέλω μόνον νὰ δώσω μίαν ἀπάντησιν εἰς τὸν συνάδελφον κ. Παπαλουκᾶν καὶ νὰ τοῦ εἴπω, ὅτι ἡ κατηγορία, ὅτι ἐπετύχομεν οἰκονομίαν 2 ἑκατ. δραχμῶν δὲν εἶναι δυσάρεστος.

Πρόεδρος. Δέχεται ἡ Ἐπιτροπὴ τὸ ἄρθρον 6, ὡς ἐτροπολογήθη καὶ συνεπληρώθη ὑπὸ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ;

Πολλοὶ Βουλευταί. Δεκτόν, δεκτόν.

Πρόεδρος. Ἐπομένως, τὸ ἄρθρον 6 γίνεται δεκτόν, ὡς ἐτροπολογήθη καὶ συνεπληρώθη ὑπὸ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ.

Ἄρθρον 7. Ὁ κ. Ζορμπᾶς ἔχει τὸν λόγον.

Ἀπών· διαγράφεται.

Ἡ κ. Καραγεώργη ἔχει τὸν λόγον.

Μ. Καραγεώργη. Κύριε Πρόεδρε, δὲν ὑπάρχει βεβαίως ἀντίρρησις διὰ τὸ ἄρθρον 7. Ἁπλῶς ψάχνω νὰ εὕρω τὸ καινούργιο, τὸ ὁποῖον θεσπίζει τὸ ἄρθρον αὐτό. Καὶ κατὰ τὴν γνώμην μου, τὸ καινούργιο εἶναι εἰς τὴν οὐσίαν τὸ ἐδάφιον γ' τῆς παραγρ. 1, τὸ ὁποῖον λέγει: «Νὰ ὁπλίσῃ αὐτοὺς μὲ γνώσεις». Προσπαθῶ νὰ εὕρω τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον νὰ ἐφαρμοσθῇ αὐτὴ ἡ παράγραφος. Νομίζω, ὅτι, ὡς εἶναι διατυπωμένον τὸ προγραμμα δὲν ἐχει οὐσιαστικὴν διαφορὰν ἀπὸ τὰ προηγούμενα. Δι' αὐτὸ θὰ ἐπρεπε, νομίζω, σαφῶς νὰ διατυπωθῇ, ὅτι, διὰ νὰ ὁπλισθοῦν οἱ μαθηταὶ μὲ τὰς γνώσεις καὶ τὰς δεξιότητας διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, χρειάζεται νὰ προστεθῇ, πρωτον, τεχνικὴ ἀγωγὴ καὶ τεχνικὲς ἐφαρμογες, σηλαδὴ να προστεθουν τὰ συγκεκριμένα αὐτὰ πραγματα, τα οποια θα βοηθησουν τους μαθητας πολύ, δηλαδή, να συνδυάσουν τὰ θεωρητικὰ τα οποῖα μαθαίνουν εις τὰ βιβλία μὲ τὰ πρακτικὰ τα οποῖα συμβαίνουν εἰς τὴν ζωήν.

Δηλαδὴ νὰ μὴ ξέρῃ ὅ,τι ξέρει ἀπὸ ἀποστήθησιν, ἀλλὰ νὰ μπορῇ καὶ να τα ἐφαρμόσῃ. Καὶ νομίζω, ὁτι παίρνοντας αὐτὴν τὴν πορεῖαν μπορει να γινῃ μιὰ διερευνησις εις τὴν κλίσιν καὶ εἰς τὶς τάσεις τοῦ μαθητοῦ. Συγκεκριμένα ἕνας καθηγητὴς λέγει, θέλω νὰ παρακολουθήσω τί μπορεῖ νὰ κάνῃ ὁ μαθητής, ποιὲς εἶναι αἱ τάσεις του καὶ οἱ κρίσεις του καὶ ἡ προδιάθεσίς του, ἀλλὰ μοῦ εἶναι ἀδύνατον αὐτὸ ὅταν ἔχῃ μόνον τὸν πίνακα καὶ τὰ βιβλία. Ἡ γνώμη μου λοιπὸν εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἡ πρότασίς μας νὰ συμπληρωθῇ μὲ περισσοτέραν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν ἡ διδασκαλία ἔξω ἀπὸ τὸ σχολεῖον ποὺ νὰ ἔχῃ σχέσιν μὲ τὸν γύρω τοῦ κόσμου. Π.χ. τὸ παιδί, τοῦ ἀγρότου ὅταν παρακολουθῇ κάθε μέρα τὸ τρακτὲρ καὶ τὸ δουλεύει ἔχει διακαῆ πόθον νὰ μάθῃ πῶς δουλεύει. Εἶναι δύσκολον βέβαια πῶς θὰ τοῦ τὸ ἐξηγήσῃ αὐτὸ ὁ δάσκαλος ἀλλὰ πρέπει νὰ γίνῃ αὐτὸ σὲ γενικὲς γραμμές. Ὅταν τὸ παιδὶ τῶν 11—12 χρόνων ἀρχίσῃ νὰ ἔχῃ τὶς πρῶτες ἐπαφὲς μὲ αὐτὸ τὸ φαντασικὸν θαυμάσιον πρᾶγμα ποὺ τὸ λένε ἀεροπλάνον, αὐτοκίνητον κλπ. στὶς γενικές του γραμμὲς καὶ τοῦ ἐξηγήσωμεν τὸ μυστήριον αὐτό, τότε θὰ εἶναι προσανατολισμένος καὶ θὰ μπορῇ νὰ γίνῃ πολὺ καλός. Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἀποκλείεται νὰ γίνῃ μόνον μὲ τὸ βιβλίον.

Δι' αὐτό, κ. Ὑπουργέ, νομίζω ὅτι πρέπει νὰ διατυπωθῇ μὲ σαφέστερον τρόπον. Τεχνικὲς ἐφαρμογὲς ἢ τεχνικὴ ἀγωγή. Αὐτὴ ἡ διατύπωσις θὰ προσφέρῃ πάρα πολλὰ στὸ καινούργιο ποὺ ζητᾶμε ἀπὸ τὸ σχέδιον Ν.Δ. σας, ἐν συνδυασμῷ μὲ αὐτὸ ποὺ ὑπάρχει στὸ βιβλίο καὶ ἐκεῖνο ποὺ ὑπάρχει γύρω μας εἰς τὴν πρᾶξιν. Ἐπίσης θὰ παρακαλοῦσα νὰ προστεθῇ καὶ ἡ βιολογία.

Γ. Βογιατζής. Θὰ ἐπεθύμουν κ. Πρόεδρε, νὰ διευκρινισθῇ τὸ ἑξῆς σημεῖον τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν γνώμην μου εἶναι ἀνάγκη νὰ διευκρινισθῇ. Προκειμένου περὶ τῶν Θρησκευτικῶν, ὁρίζεται εἰς τὴν α' παρ. ὁ σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς ποὺ ἐπιδιώκεται νὰ ἐπιτευχθῇ εἰς τὸ Δημοτικόν, εἰς τὸ Γυμνάσιον καὶ εἰς τὸ Λύκειον καὶ ὁ σκοπὸς αὐτὸς εἰς τὰς τρεῖς αὐτὰς περιπτώσεις ἐκφράζεται μὲ διαφόρους λέξεις. Προκειμένου διὰ τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον ὁρίζεται ὅτι προορισμὸν ἔχει νὰ θέσῃ τὰς βάσεις τῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς. Διὰ τὸ Γυμνάσιον ἀναγράφεται ὅτι προορισμὸν ἔχει νὰ δώσῃ τὴν θρησκευ-

[9.13]

τικὴν ἀγωγὴν κατὰ τὰ δόγματα τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας. Καὶ γεννᾶται τὸ ἐρώτημα, μήπως εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον ἡ θρησκευτικὴ ἀγωγὴ δὲν θὰ δίδεται σύμφωνα μὲ τὰ δόγματα τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας; Ἐν συνεχείᾳ διὰ τὸ Λύκειον ἀναγράφεται ὅτι προορισμὸν ἔχει νὰ ἐπικοινωνήσῃ ὁ μαθητὴς μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἔχει ἄραγε σημασίαν ἡ διάφορος διατύπωσις; Θὰ παρεκάλουν ἐπ' αὐτοῦ τὸν κ. Ὑπουργὸν νὰ μᾶς δώσῃ μίαν ἀπάντησιν. Πέραν αὐτῶν νομίζω, ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ τεθῇ ἡ γενικὴ ἐπιταγὴ ὁ σκοπὸς τὸν ὁποῖον ἐπιδιώκει ἡ ἐν γένει παιδεία. Ἐὰν αὐτὸ δὲν γίνῃ, τὸ σχέδιον Ν.Δ. θὰ εἶναι ἀσπόνδυλον κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ. Ἐπίσης, πέραν τῶν εἰδικῶν γνώσεων σκοπὸν ἔχει ἡ παιδεία νὰ δώσῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ μαθητοῦ. Θὰ ἔπρεπε λοιπὸν εἰς ἰδιαίτερον ἄρθρον, νὰ διατυπωθῇ ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς εἶναι νὰ κατευθύνῃ τὸν μαθητήν, ὥστε εἰς τὴν ζωήν του νὰ παρακολουθῇ τὸ παράδειγμα, τὸν βίον καὶ τὰ διδάγματα τοῦ Χριστοῦ. Νομίζω, ὅτι αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ τεθῇ ὡς γενικὴ ἀρχὴ εἰς ἰδιαίτερον ἄρθρον. Περαιτέρω εἰς τὸ ἐδάφ. γ' τῆς α' παραγρ. τοῦ ἄρθρου 7. ὑπάρχει ἡ ἑξῆς φράσις «Νὰ ὁπλίσῃ τὰ παιδιὰ .....». Συμφωνῶ μὲ ὅσα περὶ τούτου ἐλέχθησαν. Νομίζω ὅμως ὅτι ἡ ἐπιταγὴ αὐτὴ θὰ ἤρμοζε καλλίτερον νὰ τεθῇ διὰ τὴν μετὰ τὰ 9 ἔτη παιδείαν, δηλαδὴ διὰ τὸ Γυμνάσιον. Ἀπὸ ἐκεῖ θὰ ἀρχίσῃ ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογή.

Ν. Ζορμπᾶς. Θὰ ἤθελα κ. Ὑπουργὲ νὰ μοῦ δώσετε μίαν διευκρίνισιν τῆς παραγρ. 2 τοῦ ἄρθρου 7. Εἰς τὴν διάταξιν ταύτην καθορίζονται τὰ διδασκόμενα μαθήματα εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων γνωστῶν μαθημάτων περιλαμβάνεται καὶ τὸ μάθημα τῆς μελέτης τοῦ περιβάλλοντος. Μήπως διὰ τοῦ ὅρου αὐτοῦ ἐννοοῦμεν τὴν παλαιὰν γνωστὴν πατριδογνωσίαν; Ἐὰν ὁ κ. Ὑπουργὸς δὲν ἐννοῇ τὴν πατριδογνωσίαν, ἀλλὰ τὴν μελέτην τοῦ φυσικοῦ καὶ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος, θὰ πρέπει ὁ κ. Ὑπουργὸς νὰ μᾶς εἴπῃ ποῖον ἀκριβῶς θὰ εἶναι τὸ νέον αὐτὸ μάθημα.

Μ. Θεοδωράκης. Πέραν τῶν στοιχείων τῆς τεχνικῆς ἀγωγῆς, θὰ ἐπεθύμουν κατὰ τρόπον σοβαρώτερον νὰ ἀντιμετωπισθῇ τὸ ἑξῆς θέμα. Νομίζω, ὅτι θὰ ἔπρεπε εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον νὰ διδάσκωνται καὶ γενικὰ τινὰ στοιχεῖα βιολογίας. Μὴ τρομάζετε μὲ τὴν λέξιν. Εἰς τὸ Σχολεῖον ποὺ ἐγὼ ἐφοίτησα, δὲν μᾶς ἔδιδεν ἀπάντησιν εἰς τὰ προβλήματα τὰ ὁποῖα συνδέονται μὲ τὴν βιολογίαν καὶ τοῦτο διότι δὲν εἴχομεν εἰς τὴν διάθεσίν μας τὰ ἀνάλογα τεχνικὰ μέσα. Εἰς τὸν Γαλατᾶν τῆς Κρήτης ὑπῆρχεν ἓν Μουσεῖον μὲ βαλσαμωμένα διάφορα ἔντομα καὶ πτηνά. Μὲ αὐτὰ τὰ μέσα θὰ δύνανται ὁ καθηγητὴς νὰ δώσῃ εἰς τὸ παιδὶ νὰ ἀντιληφθῇ τὸ νόημα τῆς ζωῆς.

Νομίζω, ὅτι εἶναι μία πρότασις ποὺ ἀφορᾷ τὰ στοιχεῖα βιολογίας ποὺ ἐθίζουν τὰ παιδιὰ εἰς ὡρισμένα προβλήματα ποὺ τοὺς γεννῶνται. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν διάταξιν περὶ τῆς μελέτης τοῦ περιβάλλοντος ἔχω καὶ ἐγὼ τὴν ἰδίαν ἀμφιβολίαν μὲ ἐκείνην ποὺ διετύπωσεν ὁ κ. Ζορμπᾶς. Θὰ σταματήσω ἐν συνεχείᾳ σὰν εἰδικός, εἰς τὸ θέμα τῆς ὠδικῆς. Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον γίνεται τὸ μάθημα τῆς ὠδικῆς εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα εἶναι ἀπαράδεκτος. Βέβαια τὴν ὠδικὴν τὴν διδάσκουν οἱ δάσκαλοι. Ἀλλὰ αὐτοὺς ποῖος θὰ τοὺς διδάσκῃ; Δι' αὐτό, ὅπως καὶ ἄλλοτε εἶχα τὴν εὐκαιρίαν νὰ εἴπω, θὰ πρέπει νὰ χωρήσωμεν εἰς τὴν ἵδρυσιν τῆς Μουσικῆς Ἀκαδημίας, ἡ ὁποία θὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ θέμα.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Περρωτῆς ἔχει τὸν λόγον.

Α. Περρωτῆς. Κύριε Πρόεδρε, τὸ νομοσχέδιον αὐτὸ διεκδικεῖ τίτλους σοβαρωτάτων μεταρρυθμίσεων, καὶ μοῦ γεννᾶται μία ἀπορία ἐπὶ τοῦ συζητουμένου ἄρθρου, ὅτι οὐδεμία ἐκ τῶν μεταρρυθμίσεων αὐτῶν ἐμφανίζει, ὅσον ἀφορᾷ τὸ δημοτικὸν σχολεῖον. Ἐρωτῶ τὸν κύριον Ὑπουργόν, πιστεύει ὅτι ὁ τρόπος τῆς μέχρι σήμερον λειτουργίας τοῦ δημοτικοῦ σχολείου εἶναι ἀποδοτικός; Δὲν πρέπει καὶ αὐτὸ νὰ τύχῃ μιᾶς ριζικωτέρας μεταρρυθμίσεως; Δὲν διαθέτω, κ. Πρόεδρε, ἐκπαιδευτικὴν πεῖραν 60ετίας. Ἐρωτῶ, ὅμως, πῶς αὐτὴ ἡ πεῖρα ὑπῆρξε τόσον στεῖρα εἰς αὐτὸν τὸν τομέα τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν Ἑλληνοπαίδων;

Πρόεδρος. Ὁ κ. Περτσινίδης ἔχει τὸν λόγον.

Σ. Περτσινίδης. Θὰ ἤθελα, κ. Πρόεδρε, νὰ παρακαλέσω τὸν κ. Ὑπουργόν, ὅπως περιλάβῃ τὸ μάθημα τῆς Ἀγωγῆς τοῦ Πολίτου καὶ εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Τὸ ἔχομεν εἰς τὸ Γυμνάσιον.

Σ. Περτσινίδης. Τὸ ἔχετε εἰς τὸ Γυμνάσιον, κύριε Ὑπουργέ, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸ περιλάβωμεν καὶ εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον.

Πρόεδρος. Ὁ κ. Παπαλουκᾶς ἔχει τὸν λόγον.

Α. Παπαλουκᾶς. Κύριε Πρόεδρε, θὰ ἤθελα νὰ θέσω ὑπ' ὄψιν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τὰς ἑξῆς παρατηρήσεις μου. Παρακολουθῶ ὅτι εἰς τὰ σημερινὰ γυμνάσια οἱ μαθηταὶ ποὺ ὑστεροῦν εἰς τὰ μαθηματικὰ καὶ λοιπὰ θετικὰ μαθήματα — καὶ εἶναι οἱ περισσότεροι — εἶναι κατὰ ποσοστόν, ὅσοι ἦσαν καὶ πρὸ 10ετηρίδων, ἂν μὴ καὶ περισσότεροι. Καὶ τοῦτο εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἔχομεν κυρίως ἀνάγκην μαθηματικῶν καὶ τεχνικῶν διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ προοδεύσῃ καὶ εὐημερήσῃ ἡ Ἑλλάς.

Ἐσχημάτισα τὴν πεποίθησιν κατόπιν παρατηρήσεών μου ὅτι τοῦτο ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸ ὅτι οἱ μαθηταὶ δὲν λαμβάνουν βάσεις ἀπὸ τὸ δημοτικὸν σχολεῖον. Δὲν συνηθίζουν ἀρκετὰ μὲ τοὺς ἀριθμοὺς οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον καὶ εἶναι ἐκεῖ αἱ παραστάσεις τῶν ἀριθμῶν περιωρισμέναι. Ἀτυχῶς καὶ οἱ περισσότεροι διδάσκαλοι ποὺ εἰσάγονται εἰς τὰς Ἀκαδημίας, ἂν ὄχι ὅλοι, εἶναι μέτριοι καὶ κάτω τοῦ μετρίου εἰς τὰ μαθηματικὰ καὶ ὡς ἐκ τούτου φρονῶ ὅτι δὲν δύνανται καλῶς νὰ διδάξωσι κάτι ποὺ δὲν ἔχουν ἀντιληφθῇ οἱ ἴδιοι.

Ἐπίσης μοῦ ἔχει κάμει ἐντύπωσιν ἡ κρατοῦσα εἰς τὰς Ἀθήνας νοοτροπία ἀκόμη καὶ μεταξὺ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἔχουν καταγωγὴν ἀπὸ τὰ χωριὰ τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ θέρος τοῦ 1960, ὅτε δὲν ἤμην βουλευτής, μετέβην εἰς τὸ ὡραῖον ὀρεινὸν καὶ τουριστικὸν χωρίον Παύλιανη — Φθιώτιδος. Ἐκεῖ πολλοὶ κάτοικοι καὶ ὁ τότε Πρόεδρος τῆς κοινότητος Παύλιανης ἀείμνηστος Θεοχάρης καὶ ὁ πολὺ καλὸς δημοδιδάσκαλος τοῦ χωρίου ὃν τότε ἐγνώρισα, μοῦ ἐπρότειναν νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ δημοτικὸν σχολεῖον εἰς τὸ ὁποῖον παρετήρησα μίαν λίαν φιλότιμον ἐργασίαν τοῦ διδασκάλου. Ἐκεῖ οἱ κάτοικοι ἐπαινοῦντες καὶ δικαίως τὸν διδάσκαλόν τους καὶ διὰ νὰ τονίσουν τὴν ἀξίαν του μοῦ εἶπον ὅτι τὴν προηγουμένην ἡμέραν εἶχον ἐπισκεφθῇ τὴν Παύλιανην — εἰς ἣν ἐκτίσθη καὶ ὡραῖον τουριστικὸν περίπτερον— τρεῖς ἀνώτατοι λειτουργοί, οἵτινες ἐπισκεφθέντες τὸ σχολεῖον εἶπον ὅτι τὸν καλὸν αὐτὸν διδάσκαλον πρέπει νὰ τὸν πάρουν εἰς Ἀθήνας. Διεμαρτυρήθην ἀμέσως διὰ τὴν νοοτροπίαν τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ ὡμίλησα πρὸς τοὺς κατοίκους εἰπὼν σὺν τοῖς ἄλλοις ὅτι οἱ κ.κ. ἀνώτατοι λειτουργοὶ θὰ ἔπρεπε νὰ φροντίσουν νὰ διπλασιασθῶσιν ἢ τριπλασιασθῶσιν αἱ ἀποδοχαὶ τοῦ διδασκάλου Παύλιανης καὶ τῶν ἄλλων ὀρεινῶν χωρίων ἢ νὰ στέλνουν ἀφοῦ ἐνεθουσιάσθησαν εἰς αὐτὸν ἀπὸ 2 χιλιάδας ἕκαστος ἐκ τῶν ἀποδοχῶν των καὶ ὄχι νὰ λέγουν νὰ μετατεθῇ εἰς Ἀθήνας λησμονοῦντες ὅτι εἰς τὰ ὀρεινὰ χωρία μας διετηρήθη ἡ θρησκεία καὶ ἡ γλῶσσα, ὅτι ἐκεῖ κατοικοῦν οἱ καλλίτεροι Ἕλληνες καὶ ὅτι τὰ παιδιὰ κυρίως τῶν ὀρεινῶν χωρίων ἔχουν ἀνάγκην καλλιτέρων διδασκάλων. Εἶναι ἐντροπὴ ἡ νοοτροπία αὕτη.

Συμπεραίνων κ. Πρόεδρε, παρακαλῶ τὸν κ. Ὑπουργὸν Παιδείας νὰ προσέξῃ τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθηματικῶν εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα καὶ τὴν κατάρτισιν τῶν σπουδαστῶν εἰς τὰς Ἀκαδημίας εἰς ἃς πρέπει νὰ εἰσάγωνται καὶ ἄριστοι εἰς τὰ μαθηματικά, ἵνα ὀλίγον κατ' ὀλίγον φθάσωμεν εἰς σημεῖον νὰ μὴ εἶναι οἱ περισσότεροι διδάσκαλοι κάτω τοῦ μετρίου εἰς τὰ μαθηματικά. Καὶ δεύτερον τὸν παρακαλῶ νὰ προσέξῃ καὶ κτυπήσῃ τὴν ἄνω νοοτροπίαν πρὸς συγκέντρωσιν τῶν πάντων εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὸ θέμα τῶν διδασκάλων εἰς τὴν ὕπαιθρον καὶ ἰδίως τὰ ὀρεινὰ χωρία ἀπὸ τὰ ὁποῖα προέρχονται οἱ καλύτεροι Ἕλληνες καὶ εἰς τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ διδάσκουν οἱ καλύτεροι διδάσκαλοι καὶ νὰ πληρώνωνται πολὺ περισσότερον τῶν ἄλλων.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Ὁ κ. Νικολαΐδης ἔχει τὸν λόγον.

Σ. Ν ι κ ο λ α ΐ δ η ς. Κύριε Πρόεδρε, ἐπρόκειτο νὰ ὁμιλήσω εἰς τὸ ἑπόμενον ἄρθρον ἐπὶ τῆς διδασκαλίας τῶν θρησκευτικῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ συνάδελφος κ. Βογιατζῆς ἔθιξεν τὸ θέμα καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὰ δικά μου χωράφια, θὰ ἤθελα νὰ εἴπω ὀλίγα τινά. Ἡ παράγραφος 1 ἐδάφιον α' ὁμιλεῖ περὶ θρησκευτικῆς ἀγωγῆς τῶν Ἑλλήνων. Νομίζω, ὅτι θὰ πρέπει νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ ἠθικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἀγωγῆς διότι δι' ἡμᾶς τοὺς ὀρθοδόξους θρησκεία χωρὶς ἠθικὴ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ. Προτείνω λοιπὸν νὰ διατυπωθῇ τὸ ἐδάφιον ὅτι θὰ διδάσκεται ἡ ἠθικοθρησκευτικὴ καὶ ἠθικὴ ἀγωγή.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἑπομένην παράγραφον θὰ ἤθελα καὶ ἐκεῖ ἐπίσης νὰ τεθῇ ὁ ὅρος ἀγωγὴ κατὰ τὰ διδάγματα καὶ τὰ δόγματα τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας.

Λ. Ἀ κ ρ ί τ α ς (Ὑφυπ. Παιδ.). Τὸ ἀποδέχομαι.

Σ. Ν ι κ ο λ α ΐ δ η ς. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ «ἠθικὴ» παρέλκει.

Λ. Ἀ κ ρ ί τ α ς (Ὑφυπ. Παιδ.). Διατί;

Σ. Ν ι κ ο λ α ΐ δ η ς. Τότε θὰ πρέπει νὰ προηγηθῇ.

Λ. Ἀ κ ρ ί τ α ς (Ὑφυπ. Παιδ.). Θὰ προηγηθῇ.

Σ. Ν ι κ ο λ α ΐ δ η ς. Εἰς τὴν ἑπομένην παράγραφον γεννᾶται πάλιν τὸ ἴδιο θέμα. Λέγει ἡ διάταξις : Νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐπειδὴ εἶναι δυνατὸν ἡ διατύπωσις νὰ δημιουργήσῃ ἐντυπώσεις τὶς οἵδε ποίας θὰ παρεκάλουν νὰ τεθῇ : Θὰ ἐμβαθύνουν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Λ. Ἀ κ ρ ί τ α ς (Ὑφυπ. Παιδ.). Σωστὸν καὶ τὸ ἀποδέχομαι.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Ὁ κ. Γυιόκας ἔχει τὸν λόγον.

Π. Γ υ ι ό κ α ς. Κύριε Πρόεδρε, εἰς τὸ γ' ἐδάφιον τοῦ ἄρθρου 7 προσδιορίζεται τὸ ὡρολόγιον πρόγραμμα τῶν μαθημάτων τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Περαιτέρω λέγει ὅτι τὸ πρόγραμμα αὐτὸ θὰ ἐφαρμοσθῇ σταδιακῶς καὶ κατὰ τρεῖς φάσεις. Δὲν εἶμαι εἰδικὸς εἰς τὰ θέματα τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἀλλὰ δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω ποῖα εἶναι αὐτὰ τὰ τρία στάδια. Φρονῶ, ὅτι ὁ κ. Ὑπουργὸς πρέπει νὰ μᾶς τὰ προσδιορίσῃ.

Π ρ ό ε δ ρ ο ς. Ἐξαντληθέντος τοῦ καταλόγου τῶν ἐγγεγραμμένων νὰ ὁμιλήσουν ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 7, τὸν λόγον ἔχει ὁ κ. Ὑπουργός.

Λ. Ἀ κ ρ ί τ α ς (Ὑφυπ. Παιδ.). Κύριοι συνάδελφοι, ἐτέθησαν ὑπὸ τῶν συναδέλφων ὡρισμένα ἐρωτήματα ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ δώσω ἀπάντησιν. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς σκοποὺς τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου :

Αὐτὰ καθορίζονται μὲ τὰ τρία στοιχεῖα, πρῶτον τὴν θρησκευτικήν, ἠθικὴν καὶ τὴν ἐθνικὴν ἀγωγὴν τῶν μαθητῶν. Δεύτερον, μὲ τὰ στοιχεῖα τῆς ἐγκυκλίου μορφώσεως, τὰ ὁποῖα προσφέρουν ἐμπειρίαν ἀνάλογον μὲ τὸν συναισθηματικὸν κόσμον ποὺ ἠμπορεῖ νὰ ἔχῃ τὸ παιδί. Καί, τρίτον, μὲ γνώσεις καὶ δεξιότητας ποὺ θὰ τὸ ὁπλίσουν εἰς τὴν ζωήν. Εἶναι σύμμετροι εἶναι γενικώτεροι σκοποί, εἶναι μορφωτικοὶ καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν δεξιοτήτων τοῦ παιδιοῦ.

Ἐτονίσθη ἰδιαίτερα ἐξ ἀφορμῆς τῆς Θρησκευτικῆς ὅτι ὑπάρχει μία διαφορὰ μεταξὺ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου, τοῦ Γυμνασίου καὶ τοῦ Λυκείου. Ὁ κ. Νικολαΐδης προέβη εἰς εὐτυχεῖς διορθώσεις τοῦ κειμένου, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀποδεκταί. Ἤθελα ὅμως νὰ τονίσω, ὅτι πράγματι ὑπάρχει μία ἀνιοῦσα εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον εἶναι ἡ θρησκευτική, ἠθικὴ καὶ ἐθνικὴ ἀγωγή. Εἰς τὸ Γυμνάσιον μπαίνει τὸ παιδὶ εἰς τὴν κατανόησιν τῶν δογμάτων. Καί, τρίτον, ἐμβαθύνει εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τὸν ρόλον τῆς Ὀρθοδοξίας εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν τυχῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Εἶναι μία ἀνιοῦσα. Εἰς τὸ δημοτικὸν παίρνει μία θρησκευτικὴν ἀγωγήν, εἰς τὸ Γυμνάσιον κάτι περισσότερον—τὰ δόγματα τοῦ Χριστιανισμοῦ, εἰς τὸ τρίτον στάδιον κάτι παρὰ πάνω—ἐμβαθύνει εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ εἰς τὸν ρόλον τῆς Ὀρθοδοξίας εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν τυχῶν τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ.

Ὑπάρχει δηλαδὴ μία λογικὴ ἀνιοῦσα εἰς τοὺς παιδευτικοὺς αὐτοὺς σκοποὺς τῶν τριῶν τύπων τοῦ σχολείου. Ἔχομεν τὴν μετάθεσιν τῆς θρησκευτικῆς ἠθικῆς καὶ ἐθνικῆς καθ' ὃν τρόπον διετυπώθη καὶ παρέχω ὡρισμένας ἐξηγήσεις ὅσον ἀφορᾷ τὰ μαθήματα, ὅτι ἡ μελέτη τοῦ περιβάλλοντος πράγματι δὲν εἶναι ἡ παλαιὰ πατριδογνωσία ὑπὸ τὴν στενὴν ἔννοιαν, εἶναι μία γενικωτέρα κατ' ἔκτασιν καὶ κατὰ βάθος μελέτη τοῦ κοινωνικοῦ καὶ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος. Καὶ δι' αὐτὸ μετεβλήθη ὁ ὅρος τῆς παλαιᾶς πατριδογνωσίας, ἡ ὁποία ἦτο μία στενὴ ἐνατένισις ὡρισμένων γεγονότων καὶ ἐντυπώσεων γύρω ἀπὸ τὸν χῶρον ὅπου ἀνετράφη καὶ ἐμεγάλωσε τὸ παιδί. Ἡ μελέτη τοῦ περιβάλλοντος σκοπεῖ τὴν καθοδήγησιν καὶ ἐπικοινωνίαν τοῦ παιδιοῦ μὲ ἕνα κόσμον πλατύτερον κοτὰ βάθος καὶ ἔκτασιν. Τὸ θέμα τὸ ὁποῖον ἐτέθη ὅσον ἀφορᾷ τὰ στοιχεῖα τῆς βιολογίας, εἰς τὰ στοιχεῖα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἐνυπάρχει καὶ ἡ βιολογία καὶ ἑπομένως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ εἰδικὴ ἔξαρσις τοῦ μαθήματος αὐτοῦ εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον. Ἐπανέρχομαι εἰς τὸ θέμα τῶν τεχνικῶν ἐφαρμογῶν. Τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον εἶναι Σχολεῖον γενικῆς ἐκπαιδεύσεως, δὲν πρόκειται νὰ εἰσαγάγωμεν τεχνικὰ μαθήματα ὑπὸ οἱανδήποτε μορφήν, τεχνικὰς ἐφαρμογάς. Χθὲς οἱ πάντες ἐχειροκροτήσαμεν τὴν ἄποψιν ὅτι τὸ Γυμνάσιον ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι κατ' ἐξοχὴν σχολεῖον γενικῆς ἐκπαιδεύσεως μὲ μίαν ἀπόκλισιν γεωργικὴν καὶ τεχνικήν, διότι τὸ παιδὶ δὲν εἶναι ὥριμον νὰ προχωρήσῃ εἰς τὰς τεχνικὰς ἐφαρμογάς. Πῶς ἐρχόμεθα εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον νὰ εἰσαγάγωμεν τεχνικὰς ἐφαρμογὰς καὶ τί εἴδους ἐφαρμογὰς θὰ ἐφαρμόσωμεν, θὰ παρεισάγωμεν εἰς τὸ πρόγραμμα τὸ ἀναλυτικὸν καὶ ποῖος θὰ διδάξῃ αὐτὰ τὰ πράγματα εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον; Εἶναι δυνατὸν νὰ εἰσαγάγωμεν μάθημα τὸ ὁποῖον δὲν ἀνήκει καὶ δὲν κρίνομεν ὅτι πρέπει νὰ εἰσαχθῇ κατὰ ποσοστὸν 15 ἢ 17ο)ο διὰ τὸ Γυμνάσιον; Δίδω τώρα μίαν ἐξήγησιν εἰς τὸν κ. Γυιόκαν ὅσον ἀφορᾷ τὴν 3 παρ. τοῦ ἄρθρου διὰ τὴν σταδιακὴν ἐφαρμογήν.

Ἡ σταδιακὴ ἐφαρμογὴ θὰ εἴμεθα εὐτυχεῖς ἐὰν ἠμπορούσαμεν νὰ δώσωμεν ἀναλυτικὸν καὶ ὡρολόγιον πρόγραμμα ἐντὸς τοῦ ἀρχομένου ἔτους. Αὐτὸ θέλει μίαν προετοιμασίαν καὶ ἐφέτος ἔγινε προεργασία 6 μηνῶν καὶ εἴμεθα ἕτοιμοι αὐτὴν τὴν στιγμὴν νὰ ἐφαρμόσωμεν τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τῆς Α' καὶ Β' τάξεως, τοῦ χρόνου θὰ ἔχωμεν τὴν Γ' καὶ Δ' τάξιν. Καὶ διατυποῦνται ἀμφιβολίαι ἐὰν θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὰ προσεχῆ ἔτη εἰς τὴν ὁλοκλήρωσιν τοῦ ἀναλυτικοῦ προγράμματος. Καὶ εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖο ἀπαντῶ εἰς τὸν κ. Θεοδωράκην ὅτι ἀκριβῶς ἐκεῖ γίνεται ἡ ἀνακαίνισις εἰς τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα. Φεύγομεν ἀπὸ τὸ παλαιὸν πρόγραμμα τοῦ 1911 διότι ἀρκετὰ ἐταλαιπωρήσαμεν τὸ παιδὶ μὲ αὐτὰ ποὺ ἐδιδάσκοντο πρὸ 50 ἐτῶν. Αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἐκσυγχρονίζομεν τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα καὶ τὸ ὡρολόγιον πρόγραμμα διὰ τὴν Α' Δημοτικοῦ ἕως τὴν τελευταίαν τάξιν τοῦ Λυκείου, σταδιακὰ καὶ ἀνάλογα μὲ τὰ πορίσματα τὰ ὁποῖα θὰ δώσουν αἱ ἐπιτροπαὶ ἐκ λειτουργῶν καὶ κοτόπιν τῶν Παιδαγωγικῶν Ἰνστιτούτων. Δὲν εἶναι ὑπόθεσις τῆς Βουλῆς ὅσον καὶ ἐὰν εἴμεθα σοφοὶ εἰς πολλὰ θέματα νὰ καταστρώνωμεν τὰ ἐκπαιδευτικὰ καὶ τὰ ἀναλυτικὰ καὶ τὰ ὡρολόγια προγράμματα τῶν Δημοτικῶν καὶ Γυμνασίων. Χρήσιμοι εἶναι αἱ παρατηρήσεις μας, ἀλλὰ ἡ ἡγεσία τῆς ἐκπαιδεύσεως θὰ καταρτίσῃ αὐτὸ τὸ σύγχρονον πρόγραμμα διὰ τὴν Παιδείαν.

Ὅσον ἀφορᾷ, τέλος, τὴν πρότασιν τοῦ κ. Βογιατζῆ, ὅτι θὰ ἔπρεπε καὶ ἐντὸς τοῦ νομοσχεδίου νὰ ἀναγραφῇ, ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ πρέπει νὰ εἶναι ἕνα πρότυπον διὰ τὴν ὅλην ἐκπαίδευσιν. Δυστυχῶς, ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι ποτὲ δυνατὸν νὰ εἶναι μύησις, δι' ὅλους ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀνθρώπους καὶ ἡ ἀναγραφὴ ὡς σκοποῦ μέσα εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν, ἔχει τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι δὲν ἐξυπηρετεῖ καμμίαν πρακτικὴν σκοπιμότητα. Εἰς τὴν θρησκευτικήν, εἰς τὴν ἠθικήν, εἰς τὴν ἐθνικὴν ἀγωγήν, εἰς ὅλους τοὺς παιδευτικοὺς σκοποὺς τοὺς ὁποίους ἐπιδιώκει τὸ σχολεῖον, ὁ Χριστὸς εἶναι ἕνα καθοδηγητικὸν ἄστρον. Τὸ νὰ τὸ ἀναφέρωμεν δὲν προσ-

θέτομεν τίποτε ἐπὶ πλέον, διότι ὑποτίθεται, ὅτι εἶναι ὁ ὁδηγὸς ὅλης τῆς συγχρόνου Ἑλληνικῆς Κοινωνίας καὶ ἐπομένως ἡ προσθήκη ἐντὸς τοῦ νομοσχεδίου, δὲν ἐξυπηρετεῖ καμμίαν σκοπιμότητα. Δὲν ἔχω τίποτε ἄλλο νὰ προσθέσω καὶ καλῶ τὴν Ἐπιτροπὴν μὲ τὴν τροπολογίαν τὴν ὁποίαν ἔκαμα καὶ μὲ τὴν διευκρίνησιν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν μελέτην τοῦ περιβάλλοντος, νὰ ψηφίσω τὸ ἄρθρον 7.

Α. Περρωτῆς. Κύριε Ὑπουργέ, εἶναι γνωστόν, ὅτι εἰς τὰς περισσότερον προοδευμένας χώρας τοῦ κόσμου ὑπάρχουν σήμερον σχολεῖα διὰ τὰ λίαν προικισμένα καὶ ἰδιοφυῆ παιδιά. Ἀναγνωρίζω, ὅτι ὁ θεσμὸς αὐτὸς εἰς τὰς περισσοτέρας ἀπὸ αὐτὰς τὰς χώρας εὑρίσκεται εἰς ἕνα στάδιον πειραματικὸν καὶ ἀναγνωρίζω, ὅτι εὑρίσκεται ἐκτὸς τῶν σημερινῶν Ἑλληνικῶν δυνατοτήτων. Παρὰ ταῦτα, θὰ ἤθελα νὰ σᾶς ὑποβάλλω μίαν σκέψιν. Δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον διὰ τὰ παιδιὰ ποὺ ἡ ἐπίδοσίς των ξεχωρίζει, διὰ τὰ παιδιὰ ποὺ ἡ φύσις τὰ ἐπροίκισε μὲ χαρίσματα διανοητικὰ ξεχωριστὰ νὰ καθιερωθῇ ἡ δυνατότης ταχυτέρου ξεπεράσματος τῶν τάξεων;

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφυπ. Παιδείας). Μὲ εὑρίσκετε ἀπολύτως ἀντίθετον πρὸς τὴν ἄποψιν τὴν ὁποίαν ὑποστηρίζετε. Εἶχα τὴν εὐκαιρίαν τελευταίως νὰ ἀναγνώσω ἕνα σύγγραμμα ἀμερικανικόν, διότι ἡ ἰδέα αὐτὴ ἔχει ἐφαρμοσθῇ ἤδη εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ ἐκεῖ ἔχει ἐφαρμοσθῇ ἕνα εἰδικὸν σχολεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον στρατεύονται τὰ προικισμένα παιδιὰ καὶ μορφώνονται μὲ ξεχωριστὸ κύκλο μαθημάτων. Νὰ φοβῆσθε, ἀγαπητοὶ κύριοι συνάδελφοι, τὰ τρομερὰ αὐτὰ τέρατα τὰ ὁποῖα διαχωρίζομεν ἀπὸ τὴν μαθητικὴν νεότητα. Αὐτὰ τὰ μικρὰ τέρατα θὰ εἶναι δυνάσται τῆς ἀνθρωπότητος ὅταν ἀπὸ ἡλικίαν 6, 8 καὶ 12 ἐτῶν τὰ ξεχωρίσωμεν καὶ τοὺς ὁρίσωμεν, ὅτι εἶναι οἱ μελλοντικοὶ ἡγέται εἴτε εἰς τὴν Ἐπιστήμην, τὴν Τέχνην ἢ τὴν Κοινωνίαν. Εἶναι κομπλεξικὰ παιδιά, ἀνόητα, γελοῖα παιδιά, κατεστραμμένα προτοῦ φθάσουν εἰς τὴν ζωὴν καὶ ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐκεῖνοι οἱ ἀτυχεῖς γονεῖς, οἱ ὁποῖοι ἀρχικῶς ἐνόμιζον ὅτι ἦσαν εὐτυχεῖς νὰ φέρουν εἰς τὴν ζωὴν αὐτὰ τὰ προικισμένα τέρατα, τραβοῦν τὰ μαλλιά τους, πῶς νὰ προσαρμόσουν αὐτὰ τὰ παιδιὰ μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα παιδιὰ τῆς ἡλικίας των. Ἂς ἀφήσωμεν τὰ παιδιὰ τὰ ἰδικά μας νὰ ἀναπτυχθοῦν μέσα εἰς τὸ φυσικὸν περιβάλλον των καὶ ἔπειτα, ἀναλόγως μὲ τὸ πνεῦμα καὶ τὰς ἱκανότητας ποὺ ἔχουν μέσα των νὰ μεγαλώσουν. Ἂς μὴ κάμωμεν εἰς βάρος τῆς Ἑλληνικῆς νεότητος αὐτὰ τὰ πειραματόζωα, τὰ ἔκαναν οἱ ἄλλοι καὶ ἀπέτυχον.

Πρόεδρος. Ἄρθρον 7, δεκτόν;

Πολλοὶ Βουλευταί. Δεκτόν, δεκτόν.

Πρόεδρος. Ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 8.

Πρόεδρος. Ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 8.

Κ. Καλλίας. Τὸ ἄρθρον 8 εἶναι ἀπὸ τὰ κυριώτερα ἄρθρα, ἀπὸ ἀπόψεως ἀντιθέσεων καὶ νομίζομεν ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀρχίσῃ ἡ συζήτησις μετὰ τὴν 11ην ὥραν. Αὔριον τὸ πρωῒ νὰ τὸ συζητήσωμεν ἐν πλήρει ἀνέσει.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφ. Παιδ.). Τότε νὰ ἀφήσωμεν τὸ ἄρθρον 8 καὶ νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὸ ἄρθρον 9.

Κ. Καλλίας. Τὸ ἄρθρον 9 ἔχει σχέσιν μὲ τὸ ἄρθρον 8. Εἶναι ἡ κανονικὴ ὥρα διὰ νὰ διακοπῇ ἡ συνεδρίασις, διότι ἔχει ἀποφασισθῇ ὅτι εἰς τὰς 11 θὰ ἐτελειώναμεν.

Ε. Κοθρῆς. Ὅλα τὰ ἄρθρα εἶναι σοβαρά, καὶ ἐξ ἄλλου εἶναι ἑνωρὶς ἀκόμη.

Κ. Καλλίας. Δὲν τὸ λέγομεν διότι εἶναι μόνον τὸ ἄρθρον αὐτὸ σοβαρόν. Πράγματι ὑπάρχουν πολλὰ σοβαρὰ ἄρθρα. Λέγομεν ὅμως ὅτι τὸ ἄρθρον αὐτὸ ἔχει πολλὰς ἀντιθέσεις, διότι ἀφορᾷ τὸ θέμα τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφ. Παιδ.). Διὰ νὰ διευκολύνωμεν τὴν συζήτησιν, νὰ ἀρχίσῃ ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 8 καὶ νὰ τὴν συνεχίσωμεν αὔριον.

Κ. Καλλίας. Νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ εἶναι συνεχὴς καὶ ὁλοκληρωμένη ἡ συζήτησις εἰδικῶς ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 8. Εἰς ἄλλας περιπτώσεις ἔχομεν μείνει ἐδῶ καὶ πέραν τῆς 12ης. Ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 8 πρέπει νὰ γίνῃ συστηματική.

Γ. Βασιλᾶτος. Νὰ ὁμιλήσουν ἀπόψε ὅσοι εἶναι δυνατὸν μέχρι τὰς 12. Τὸ λέγω αὐτὸ ἐγὼ ὁ ὁποῖος εἶμαι ἀσθενής.

Β. Ἐφραιμίδης. Ἡ ἄποψίς μας εἶναι, νὰ ἀρχίσῃ ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 8, ἐφ' ὅσον ἐπισημαίνεται ὅτι ἐπ' αὐτοῦ ὑπάρχουν ριζικαὶ διαφοραί, διὰ νὰ ἠμπορέσῃ ἡ συζήτησις νὰ συνεχισθῇ καὶ αὔριον καὶ νὰ ἐξαντληθοῦν αἱ τυχὸν ἀντιτιθέμεναι ἀπόψεις.

Κ. Καλλίας. Ἐὰν θέλετε, νὰ συζητήσητε τὸ ἄρθρον, νὰ τὸ συζητήσητε μόνοι σας καὶ ἡμεῖς θὰ φύγωμεν.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφ. Παιδείας). Εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν θὰ ἤθελον νὰ ἀποχωρήσῃ ἡ Ἀντιπολίτευσις. Σᾶς ὑποβάλλω ὅμως τὴν παράκλησιν ὅπως ψηφισθῇ τοὐλάχιστον τὸ ἄρθρον 9 τὸ ὁποῖον εἶναι μικρόν. Νὰ περάσωμεν τοὐλάχιστον ὡρισμένα τυπικὰ ἄρθρα.

Κ. Τσάτσος. Συμφωνοῦμεν νὰ συζητήσωμεν τὸ ἄρθρον 9.

Πρόεδρος. Ποῖος θέλει νὰ ὁμιλήσῃ ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 9; Οὐδενὸς λαμβάνοντος τὸν λόγον, τὸ ἄρθρον 9 γίνεται δεκτόν.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφ. Παιδείας). Παρακαλῶ νὰ συνεχίσωμεν καὶ τὰ ἄρθρα 11 καὶ 12.

Κ. Καλλίας. Τὸ ἄρθρον 12 ἔχει πολλὰς ἐξουσιοδοτήσεις καὶ ἔχει ἀνάγκην συζητήσεως.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφ. Παιδείας). Νὰ τὸ συζητήσωμεν.

Γ. Βογιατζῆς. Κύριε Ὑπουργέ, πηγαίνομεν τόσον καλά. Αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἐψηφίσαμεν τὸ ἄρθρον 9, τὸ ὁποῖον εἶναι μετὰ τὸ ἄρθρον 8. Διατί θέλετε νὰ ψηφίζωμεν ὄρθιοι τὰ ἄρθρα;

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφ. Παιδείας). Δὲν τὰ ψηφίζομεν ὄρθιοι ...

Γ. Βογιατζῆς. Ἐὰν τὰ ἄλλα ἄρθρα δὲν ἔχουν συζήτησιν νὰ τὰ ψηφίσωμεν αὔριον.

Λ. Ἀκρίτας (Ὑφ. Παιδείας). Ἐπίσης τὸ ἄρθρον 11 δὲν ἔχει καμμίαν τροπολογίαν, διατί νὰ μὴ τὸ ψηφίσωμεν;

Κύριε Πρόεδρε, ἐφ' ὅσον οἱ συνάδελφοι ἐπιμένουν συμφωνῶ νὰ λυθῇ ἡ συνεδρίασις.

Μεθ' ὃ περὶ ὥραν 11.20′ νυκτερινὴν συναινέσει τῆς Ἐπιτροπῆς, λύεται ἡ συνεδρίασις δι' αὔριον καὶ ὥραν 10.30′ π.μ.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΟΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΣ